

BAZILI-A BIBLIEALJEI

UN MANUAL DI STUDI

cari u-dizvãleashti hãricoapa shi irinjea di crãshthinizmolu di dealihea

DUNCAN HEASTER

PROTUZBOR

Oaminlji tuts cari apruchearã cã *ari* un Dumnidzã, shi cã Biblia easti dishcljisearea-a Lui cãtã la oaminlji, lipseashti s-dedicheascã tu dishcljisearea-a dimãndarea-a ljei bazicã. Multu di elji, cari s-spunã ca suntu “crãshthinji” facã un lucru multu njic, ti-atsea – ãndau di versuri di Nãulu Testamentu tu Dumànitsli, unã Biblii tu un loc dit casa cari vãrnãoarã nu fu dishcljisã, nibunã adutseari-aminti di unã mãnã di pirmifi dit Biblia. Nu-i nitsi ti ciudii cã unã ahãt nibunã pozitsii cãtã Zborlu tu puteari-al Dumnidzãlui ti dealihea, ari ahãt multu confuzii shi nisiyurantsa tu bana shi minti-a multsãlor.

Di alantã parti, suntu atselji cu un background crãshlinescu njic cari adrarã detsizii s-prubeascã s-li veadã dimãndarea-a Biblealjei, ma veadã cã tu cafì unã probari loarã un pachet di doctrinji shi filozofii umineshtsã cari li adrarã zboarãli-a Biblealjei cã *nifundamentali*.

Scopolu-a “Bazili-a Biblealjei” easti s-u anãlizeadzã dimãndarea-a Biblealjei pi unã cali activã shi sistematicã. Easti adratã ashi, cã s-hibã dghivãsitã cã unã carti icã s-hibã ufilizitã cã alternativ cursu scriat. Apandaserli-a ãntribãrli tu soni-a cafì unã studiea poati s-li pitrisets la adresã tu sonea-a protuzborlui; apandaserli-a voasti va s-hibã dati la un tutor-personal cari va Vã-corespondeadzã tu chirolu di progreslu cari va s-yinã cu studiilor. Minduim cã, vãrã di dghivãditorlji va s-aibã fricã di apandaseari-a ãntribãrlor, shi ma multu va s-vrea singuri s-ntreabã ti vãrã domenji cari nu lji-acãchisirã dip, icã tu cari nu poati s-uidiseascã cu interpretarea prezentatã auuã. Iara, ma s-aestã correspondentsiea-i pitricutã la adresã di-nghios, iara va Vã-hibã dati apandaseari personali.

Minduearea-a autorlui-i cã dimãndarea bazicã-a Biblealjei easti clarã cã cristal. Cãcum shi s-hibã totna va s-aibã ãndau paragrafi shi temi cari va s-hibã vidzuti cã superfitsieali shi tu niuidiseari cu temã-ngheneralã-a Scripturãljei. Vãrã di atselji cãcum shi multsã altsã aspecti-a Vangheljlui cari va lji-intereseadzã mash-ndau di dghivãditorlji suntu discutati tu digresiili. Lipseashti ta s-putets s-u acãchisets dimãndarea bazicã-a Biblealjei, fãrã s-lji dghivãsits digresiili, ma easti shi prividzutã cã studentsãlor s-li dghivãseascã shi ma multu di eali. Tradutsirea-a Biblealjei cari easti ma multu ufilizit tu studiili-aesti (pi angleashti) easti Verziea Autorizatã (dupã cari suntu adrati shi versuri armãneashti, ca tradutsirea-a Bibliiljei cari li-avem nu easti cum lipseashti adratã, ashi ca multu di zboarãli suntu di dip alãxiti, ardãrichea-a lor idyea ashi lipsea s-hibã alãxitã, ca s-li adrãm tradutsiea ashi cum lipseashti). Ghini ma, iu avea lucrì niacãchisiti tu textu, alti verzii suntu idyea-ashi tsitati: Verziea Revidatã (R.V., Revised Version), Verziea Standarã Revidatã (R.S.V. Revised

Standard Version), Verziea Autorizatã Revidatã (R.A.V. Revised Authorized Version) shi Verziea Nàùã Internatsionalã (N.I.V. New International Version).

Ari multsã oaminji ti cari lipseashti s-lã spun hãristuserli-a meali ti agiutorlu-a lor tu-ngrãpsirea di cartea-aestã; escu multu ifharistusit la Clive Rivers ti seriili di fotografii di mastur, cari li-dãdea shi atseali cari dãdea comentarlji pi scrierli di ahurhitã. Ma, nai ma marea borgi-a mea easti ti sutilji di oaminji dit Africã, Filipinlji shi Ivropa di Dat, a curi-ntribãri shi foami ti dealihealjei nji-didea puterea ta s-li ved "Bazili-a Biblealjei" ma multsã ori. Mushuteatsã shi puterea-a lor mash creashti cu viderea di ahãt di multu anguli. Dit taxiuri-mplini, camionji shi cumbi-dischljisi, udãtsli serioasi ti conferentsii pãn la balconlji cãlduri uteleshtsã shi horli di tufãnji sum di stealili, temili-aesti eara discutati shi disputati cu scularlji-a Biblealjei di tuti profesii. Fratslji-a melji crãstindelfianji cu cari aveai privileghia s-lucrescu pi aestu lucru, eara unã fãntãnã fãrã bitimi di puteri shi agiutor. Materialu di ma multi di Digresiili tu cartea-aestã eara multu arãspãndit anamisa di noi tu udãtsli uteleshtsã, dupã unã shedintsã misticatã cu unã grupã di studentsãlji di cursu scriat-a Biblealjei. Sotslji shi oaspitslji cari yinea cu ligãturã cu doctrinili-aesti di bazi di dealihe-a Biblealjei, easti siyurã nai ma marea experientsã umineascã. Ashi, ti tuts "colaboratorlji-a melji ti Amiraljea-al Dumnidzã" mini lã dãm ifharistusli-a meali cu pistipseari ca cartea-aestã-a s-hibã di mari agiutor ti marli lucru ti publicari di Vangheljlu di dealihe "cãtã la tutili mileti".

Acãchisearea-a dealihealjei di Vangheljlu cãcum s-nveatsã dit frãnzãli-a Biblealjei, va s-veadã tu cafì parti di bana-a noastã, shi va lji ducã bãrbatslji shi muljerli dit lumea tutã s-u dà alãvdarea la Dumnidzãlu cãcum shi El minduea, tora shi totãna. Cafì un cari li-aflã dealihealjei, el ari aflatã unã "margaritari scumpã" shi va li veadã ducherli al Ieremia tu el: "*Li-avdzãi zboarãli-a Tali sh-li biui shi zborlu-a Tãu fu harauuã ti inima-a mea*"(Ierem. 15:16). Ta s-putets s-u adrãts-atsea, totãna pãlãcãrseshtsã-Vã ti agiutor dit Dumnidzã tu acãchiseari-a Scripturãljei, di ninti s-vã-ahurhits cu studiili-aesti. "*Sh-tora vã dauãn sãnãdii-al Dumnidzã shi-a zborlui a hariljei a Lui, atsel tsi poati s-vã facã shi s-vã da mushtiniri-anamisa di-atseljì asãmtsãtslji.*" (Fapti 20:32). *D. H.*

PRISHCURTARLI UFILIZITI TU STUDIILI-AESTI TI CÃRTSÃLOR-A BIBLIILJEI

Adr. – Adrarea	Iez. – Iezechiel	Col. – Coloseanjli
Insh. – Insharea	Dan. – Daniel	1 Sãr. – 1 Sãruna
Lev. – Leviticlu	Os. – Osea	2 Sãr. – 2 Sãruna
Num. – Numirli	Am. – Amos	1 Tim. – 1 Timotei
Deùt. – Deùteronomlu	Mih. – Miheia	2 Tim. – 2 Timotei
Ios. – Iosua	Nau. – Nauri	Tit. – Tit
Giud. – Giudicãtorlor	Avac. – Avacum	Uvr. – Uvreilji
1 Vãs. – 1 Vãsiljeadzlor	Sof. – Sofronie	1 Chet. – 1 Chetru
2 Vãs. – 2 Vãsiljeadzlor	Aghe. – Agheù	2 Chet. – 2 Chetru
3 Vãs. – 3 Vãsiljeadzlor	Zah. – Zaharia	1 Oani – 1 Oani
4 Vãs. – 4 Vãsiljeadzlor	Male. – Maleahi	2 Oani – 2 Oani
1 Paral. – 1 Paralipomena	Mat. – Matei	3 Oani – 3 Oani
2 Paral. – 2 Paralipomena	Marcu – Marcu	Apoc. – Apocalipsa
Ez. – Ezdra	Luca – Luca	

Neem. – Neemi
Ps. – Psalmili
Dzâc. – Dzâcâturli
Ecc. – Ecclesiasticlu
Is. – Isaia
Ier. – Ieremia
vid. = videts-Vã
v. = versu

Oani - Oani
Rom. - Romanjlji
1 Cor. – 1 Corintheanjli
2 Cor. – 2 Corintheanjli
Gal. - Galateanjli
Fil. - Filipeanjli

Ãntribàrli dit soni di cafì un capitlu suntu di doi tipuri: alidzeri dit ma multsã posibilitàts (iu lipseashti s-aleadzits unã di datili apandaseri ti àntribarea) shi àntribàri simpli ti cari lipseashti s-Vã dats mash àndau frazi ti apandasi. Àngrãpsits-vã apandaserli-a voasti pi unã frãndzã shi nu Vã-agãrshits s-lji-ngrãpsits numã shi paranumã cãcum shi adresã-a voastã.

Apandaserli-a voasti putets s-li pitritsets pi adresã cari easti data tu àndreptuunghitorlu icà cându nu ari atsea, pitritsets-li la:

Bible Basics, P.O. Box 3034, South Croydon, Surrey CR2 0HJ ENGLAND

www.carelinks.net

email: info@carelinks.net

Partu 1:

“Lucârli ligati cu Vāsilia-al Dumnidzà”

STUDIEA 1 DUMNIDZÀ

1.1 Existarea-al Dumnidzà

“Cà cari s-aproachi di Dumnidzà lipseashti s-pistipsească cà El easti sh-cà El S-fatsi-arăspăltitor ti-atselji cari-L caftă.” (Uvr.11:6) Scupolu di studiili-aesti easti s-lji agiută atselji cari vor s-yinā la Dumnidzà, cari protă pistipsea cà “El easti” (existeadzā); ti-atsea nu-va avem gaile cu provi cari vrea s-u spusi pistipsearea tu existentsiea al Dumnidzàlui. Cāndu va li-videm structură-complicată di truplji-a noshtsā (Psal. 138:14), dizainu tu lilicea cari putem s-ul videm, videari cātă ānsus tu mārîljea-a noaptiljei-bună, aesti shi fār di numir alti videari-ngātan tu bana, siyurā ù-facā ateizmul cà niposibil. Pistipseari cà nu ari Dumnidzà siyurā cafta ma multu pistipseari di cāt s-pistipsească cà El existeadzā. Fār Dumnidzà nu-ari ardārichea, itia icā explicatsiea-definitivā tu univerzumului, shi atsea siyurā cà va s-hibā vidzutā tu bana-a ateistului. Cāndu-a u-avem sh-aestā tu minti, nu-i ti ciudii cà ma multu di oaminjlji li-pricānāscurā pistipserea tu Dumnidzà pānā unā mardzinā – bileam shi tu sutsātsli iu materializmolu-i “domnul” cari u-dutsi bana-a oaminjlor.

Ma ari unā marea diferentsii anamisa di aveari di unā mindueari niclarā cà ari unā marea puteari, shi s-him siyuri tu-atsea, tsi El ù-dà cāndu u-L-fātseam borgea cātă El cu pisti. Uvr. 11:6 u-dzācā atsea; noi lipseashti s-nā-pistipsim cà:

“ El (Dumnidzà) easti **SHI** cà S-fatsi-arăspăltitor ti-atselji cari-L caftă”.

Unā marea parti di Biblia easti testamintsālji dit istoriea-a miletealjei al Dumnidzà di Israel; di un chiro pānā alantu s-dzātsi cà acāchisearea-a lor ti existentsiea-al Dumnidzà nu dutsea cu pitea-a lor tu tagmili-a Lui. Lji-fu spunitā dit marli celnic-a lor Moiseu “cā sā shtii azā sh-tsānji minti cà Domnul Dumnidzàlu-a tātū ... easti Dumnidzàlu-nsus pi tser shi-mpadi pristi loc, shi nu-ari-altu mandan El; s-li tinjiseshtsā nomurli-a Lui shi dimāndāciunjli-a Lui.” (5 Moi. 4:39,40).

Cu-atsea s-dzātsi idhyea – siyurantsa tu noi cà ari Dumnidzà nu scljeamā cà him ti aprucheari di la Dumnidzà automatic. Mas s-acāchisim cà dealihea avem Creator shi cu atsea noi lipseashti s-li tinjisim “dimāndāciunjli-a Lui”. Itiea di seriea-aestā di studii easti s-li spunem cari suntu dimāndāciunjli-aesti shi cum s-li tinjisim. Ca va li-cāftām Scriitura ti-atsea, va s-aflām cà pitea-a noastā tu existentsiea-al Dumnidzà s-fatsi ma marea:

“Scljeamā, pitea easti dupā-avdzatā a avdzarea prin zborlu-a Hristolui” (Rom. 10:17). Idyeya-ashi Isaia 43:9-12 dzātsi cum acāchisearea al prufitsālji di la Dumnidzàlu ti daimā nu-fatsi s-nā shtim cà “Io escu atsel” (Isa. 43:13) – scljeamā cà Numa-al Dumnidzà ‘Mini escu-atsel tsi escu’. Apostolu Pavlu yinea tu localitatea Veyeā, tora tu Gārtsii di Aratsili. Cà sh-totāna el lu-zburā Vangheljlu (“hābarli-bunji” – “ghinizburarea”) di Dumnidzà; shi dininti laolu s-li apruchescā spunea al

Pavlu “elji lu-aprucheară zborlu cu tută vrearea, cafi dzuuă, sh-li vidzură Scripturili (di Dumnidzà, nu di Pavlu), desi eali suntu-ashi. Pistipsiră multsâlji di elji.” (Fapti 17:11). Pistipsirea-a lor s-fătsea după videarea-a lor di marea minti, regulară (“cafi dzuuă”) shi sistematică (“suntu ashi”). Apruchearea cu ună pisti di dealihea scljeamă, nu-i cà Dumnidzàlu li-fătsea dinăoară tuts ta s-li apruchească cu vără operatsiea hirurghică la suflitlu, tsi nu-i ligată cu Scriitură-al Dumnidzà. Atumtsea, cum poati oaminjli din lumea cari intrară tu polim di crutsi cà Billy Graham, icà ună andamăsea ti băgari iara tu bana-a Tsindzâtsimiljei, iara intra cà “ămbistimenji”? Căt videarea di cafi dzuuă treatsi tu căsuri-aesti? Niaverea-aestă di pisti dealihea băgată tu bazi ali Biblea – siyură cà featsi guva cari multu di “convertantsâlji”- aeshtsă u-disfaptă tu experientsă-crăshtinească-a lor shi cătse ahăt multu s-toarnă dit imnarea-vanghiljică.

Intentsiea-a cursului-aestu di studii easti s-facă un cadhur ti xităxeari sistematică-a Scriitură-jei di voi, ta s-putets shi voi idyeya-ashi “s-căftats”. Ligătura anamisa di ascultarea di Vangheljlu di dealihea shi aveari-a pistiljei di dealihea easti multi ori potentsată tu propoviduirea vanghiljică:

- “Shi multsă di Corinteanjli, cara-*avdzâră*, pistipsea shi s-pătudză” (Fapti 18:8)
- Miletli “s-lu *avdù* zborlu-a Vangheljlui shi s-pistipsească” (Fapti 15:7)
- “Ashi *propoviduiră* shi voi ashi pistipsit”. (1 Cor. 15:11)
- “Simitsa” tu pârăvuliea cu “siminătorlu” easti zborlu-al Dumnidzà (Luca 8:11); shi tu atsea cu gârnu lu di sinapi easti pitea (Luca 17:6), videari cà pitea yini dit apruchearilji-a “zborlui-a pitealjei” (Rom. 10:8), “zboarălor-a pitealjei shi-a bunâljei-nvitsătură” (1 Tim. 4:6) tu ună inima disheljisă cătă pitea tu Dumnidzà shi Zborlui-a Lui (Gal. 2:2, vid. Uvr. 4:2)
- Apostolu Oani ti scriată-scriitură ti bana di Dumnidzàlu-a nostu spuni cà el “u-l spuni-averlu, cà shi voi ta s-pistipsits” (Oani 19:35). Shi ashi, zborlu-al Dumnidzà easti băgat sum numa “dealieha” (Oani 17:17) ta s-pistipsim sh-noi.

1.2 Persona-a Dumnidzàlui

Aestă-easti ună temă mari shi cu tinjiseari dit Biblea cà Dumnidzà-i disfaptu cà di dealihea, cà iatsă, cu existentsiea di truplu. Fimelju di bazi di crăshtinitanamea easti cà Isus easti hiljlu-al Dumnidzà. Cându Dumnidzà nu easti ună iatsă cu trup, atumtsea nu poati El s-aibă un hiljlu cari fu “vidzută-a *iatsâljei-a Lui*” (Uvr. 1:3) Deapoea, easti greaù s-crească ună relatsii personală sh-tu bana cu ‘Dumnidzà’, cându ‘Dumnidzà’ easti mash un contseptu di mintea-a noastă, ună mână di duh iuvà tu guva-a loalui. Easti traghică cà ma multu di riliiy u-au contseptu-aestu nireal sh-nitanghibil di Dumnidzàlu.

Cà Dumnidzàlu easti multu ma mari di noi, easti ti acăchiseari cà la multsă oaminji, pitea s-mută di pistipserli clari, cà tu bitimea sh-noi va Lu-videm Dumnidzàlu. Israel nu u-avea pitea ta s-u veadă “fatsa”-al Dumnidzà (Oani 5:37), cu tsi clar s-vidzu cà El ari ună fatsă di dealihea. Ahtări pistipseari yini dit cânăshteariljei-al Dumnidzàlu shi pistipsirea tu Zborlu-a Lui:

- “Cahara di-atselji curats la inimă, cà-atselji va-L veadă Dumnidzàlu”. (Mat. 5:8).

- “Huzmichearlji-a Lui (al Dumnidzàlu) va Lji-slujească-a Lui shi va-ù veadă fatsa-a Lui shi numa-a Lui (numa al Dumnidzà – Apoc. 3:12) va s-hibă pi frămtsăli-a lor.” (Apoc. 22:3,4)

Aestă umutea primusheată, mas pistipsim dealihea, va s-aibă un efectu practic di fimelji la bana-a noasti:

“Căftats-u tuts irinjea shi-asămtsarea, făr di cari cană nu va-l veadă Domnul”. (Uvr. 12:14).

Noi nu lipseashti s-nă giurăm cătse “atsel cari s-giură pi tserlu s-giură pi tronlu-al Dumnidzà shpi-Atsel tsi sheadi pi el.” (Mat. 23:22). Aestă-i glărinji mas Dumnidzàlu nu easti iatsă cu trup.

“Va-L videm cum easti (manifestat tu Hristolu). Shi-cari tsi sh-u băgà tu El umutea, aestu sh-si chischinipseashti el insushi, ashì cum Atsel easti chischin”. (1 Oani 3:2,3).

Tu bana-aestă acăchisearea-a noastă ti Paplu tu Tserlu easti multu nimplină, ma putem s-nă videm ninti, tu tenebriljili di bana-aestă, ta s-putem s-uL videm El tu bitimea. Videarea-fizică-a noastă la El, siyură că va s-hibă giucată cu ma marea-acăchiseari mintimenă ti El. Cu-atsea di nai ma mărli adâncoasi di pidipsearea uminescă, Iov putea s-hăristusească tu relatsiea personală completă cu Dumnidzà, Cari, el va ù-L veadì complet tu dzuuă dit soni:

“Sh-năfoară di truplu-a meù va-L ved pi Dumnidzàlu; shi va-L ved shi ocljilji a melji va-L mătrească, nu-a altului. Sh-di-eastu dor matsăli-a meali plăngu di mini.” (Iov 19:26, 27).

Shi apostolu Pavlu grea di ună altă bana di pidipseari shi păsari:

“Că videm tora ca tu cutii di videală, tu ngucitoară a atumtsea oclji-ntr-ocljì.” (1 Cor. 13:12).

PROVI TU VECLJUL TESTAMENTU

Tăxerli-aesti di Nàùlu Testamentu fapți după multsă caduri di ninti, tu Vecljul Testamentu ti un Dumnidzà cari existeadză. Nu poati s-hibă multu actsintatù că easti fundamental s-acăchisească natura Dumnidzească cându va nă-avem ună acăchiseari dealihea ti atsea tsi easti riliyiea cari easti fundată după Bibliea. Vecljul Testamentu totna zbureashti ti Dumnidzà că ună poersonă; ligătura oclju-ntr-ocljù cu Dumnidzà ti cari zbureashti shi Vecljul shi Nàùlu Testamentu, easti unică, ti umutea crăshtinească di dealihea. Argumentilji-aeshtsă tu puteari suntu ti un Dumnidzà yiu shi iatu:

- “Sh-dzăsi Dumnidzàlu: “S-adràm om după vidzuta shi după undzita-a Noastă” (Adr. 1:26). Ashi omlu easti adrat după vidzuta shi undzita al Dumnidzà, cum easti manifestat cu anghilji. Iacov 3:9, zbureashti ti “oaminjlji, cari suntu faptsă după vidzuta-al Dumnidzà.” Zboarăli-aesti nu poati s-hibă ufiliziti ti fatsă di duh uminească, că după natură-a lor mintea-a noastă easti distantatã-ntreagă din Dumnidzà shi tu multi căljuri fundamental diferentsatã di ändriptatea-a Lui: “Că minduerli-a Meali nu suntu ca minduerli-a voasti shi căljurli-a Meali ca-a voasti, dzăsi Dumnidzàlu. Shi căt di largu suntu tserurli di-mpadi, ahăt di largu suntu shi

càljurlji-a Meali di càljiurlji-a voasti shi minduerli-a Meali di-a voasti.” (Isa. 55:8,9). Dupã-atsea, vidzuta sh-undzita cari li-mpãrtsãm cu Dumnidzà lipseashti s-hibã vidzutã fizicalã. Cãndu shi s-furã pitricuti anghilji s-zbureashti cà elji u-ari vidzuta umineascã – pi ex. Avraam didea mãcari ti anghilji fãrã s-shtii cà elji suntu atsea, minduea cà suntu oaminji di cafi dzuuã. Adrarea-a noastã dupã vidzuta-al Dumnidzà siyurã scljeamã cà noi putem s-nã featsim concluzii ti vãrã ti obiectu di dealihea di cari noi him mash unã vidzuta. Ashi Dumnidzàlu, la cari nu him vidzuta, nu-i vãrã lucru nebuloz ti cari noi nu putem s-u featsim cadurlu tu minti.

- Singuri anghilji suntu unã fatsã di Dumnidzà. Ashi Dumnidzàlu poati s-spunã ti Moise, “Cu el zburãscu gurã cu gurã, ca-aumbrã... shi el u veadì fatsa-a Domnului.” (Num. 12:8). Aestu easti ti Moise cari loa instructsii dit un anghil cari u-poartã numa-al Dumnidzà. (Insh. 23:20,21). Mas anghilu fu cà Domnul, scljeamã cà Dumnidzà easti tu idyean formã cà anghili – scljeamã tu vidzuta fizicalã umineascã, bileam shi cà easti tu unã natura ti daima ma analtã dit sãndzã shi carni. “Domnul zburã cu Moise shtsãts fatsã-n fatsã, cum va ca shi zburascã vãrã cu oaspili-a lui.” (Insh. 33:11, 5 Moi. 34:10) Dumnidzà fu manifestat tu anghilu-a Lui-a curi fatsa shi gura li-reflectã atselji di Dumnidzàlu Singurlu.

- “Cà El (Dumnidzà) u shtii adrarea-a nopastã, shi-adusi-aminti cà di loc him” (Psal. 102:14); El va noi s-nã minduim ti El cum unã personã di dealihea. Atsea va li-explicheadzã multuli referentsi ti palnjilji, mãnjilji, oclji-al Dumnidzã sh-altsã. Mas Dumnidzà fu unã mãnã di iatsã iuvã pi tserlu – tsi lipseashti s-hibã contseptsiea-a noastã ti Dumnidzàlu shi cãndu nu va s-apruchim cà El easti ti dealihea – atumtsea referentsiili-aesti nã-ducã tu calea nibunã shi nu ari vãrã uzilizea ti ãnvitsarea.

- Descrichtsiilji ti loclu ti bãnari-al Dumnidzà indicheadzã clarã cà “Dumnidzà” ari unã locatsiea personalã: “Dumnidzã easti-n tseruri” (Eccl. 5:1); “cà mãtri dit anãltsimea-atsea sãmta-a Lui, Domnul din tser mãtri-mpadi” (Psal. 101:20); “Tini s-ascultsã din tser, di la loclu iu shedz Tini” (3 Vas. 8:39). Cum shi s-hibã, noi dghivãsim cà Dumnidzà ari un “scamnu” (2 Para. 9:8; Psal. 10:4, Isa. 6:1, 66:1). Unã ahtari limbã easti greau s-ufilizeascã tu unã iatsã fãrã trup cari existeadzã iuvã tu tserlu. Ti Dumnidzàlu s-zbureashti cum “s-dipuneashti” cãndu s-manifesteadzã Insushlu. Atsea u-spuni locatsiea tu tseruri al Dumnidzàlu. Easti fãrã puteari s-acãchiseashti ideiea di “manifestarea al Dumnidzàlu” fãrã s-respecteadzã natura singurã shi di trupu al Dumnidzà.

- Isaia 45 easti-mplin cu spuneari dit Dumnidzà ti involvarea-a Lui personalã tu lucãrli-a popului-a Lui: “... Mini, Dumnidzà, u-fac tut atsea... Mini, Dumnidzà, u-fac atsea. Greau s-hibã la atsel cari s-ancaci cu Creatorlu-a lui... Mini – mãnjilji-a Meali li-arãspãndirã tseruri... Cãtã la Mini turnats-vã shi va s-hits ascãpati, tuti locuri pristi loc.” Zboarãli-aesti din soni li-spuni cà spetsiali, singurã existari al Dumnidzà – El va oaminjlji su-L veadã, shi s-mindueascã ti existarea-a Lui di dealihea cu ocljul-a pistiljei.

- Dumnidzà-nã easti disfaptu, cà Dumnidzà cari ljiртеashti, cari zbureashti zboarãli cãtã la oaminjlji. Iara, ljiרתarea shi limba zburatã poati mash s-yinã dit unã personã: atselji suntu fapti di duh. Ashi Davidlu fu om dupã inima-al Dumnidzà (1 Vas. 13:14), scljeamã cà Dumnidzàlu ari minti (inima) cari poati si s-difturseascã pãnã un momentu di omlu, iara omlu dupã natura nu-i dupã inima al Dumnidzà. Paragrafi cà “Ãlji vini strãmbu shi s-tunusi Dumnidzà cà lu-adrà omlu pristi loc”. (Adr. 6:6), u-L disfaptã Dumnidzà cà unã iatsã cari ducheashti, ma multu di vãrã adiljeatic tu atmosfera. Atsea nã-agiutã s-nã acãchisim cum noi dealihea putem s-u fatsim borgea icã s-fatsim arãu pi El, cãcum poati ficiorlu s-li adarã atseali lucrì la fendu-lui.

MAS DUMNIDZĂ NU-I IATSĂ...

Mas Dumnidzà nu easti unã iatsã di dealihea shi cu trup, atumtsea contseptu ti aveara di duh easti greaù ti acãchiseari. Mas Dumnidzà easti àndreptu àntreg, ma nu easti unã iatsã materialã, atumtsea noi nu putem s-minduim di dealihea Àndriptatea-a Lui manifestatã di supra di oaminjlji. Dauli apostati crãshinamea shi uvreizmolu au unã notã cã àndriptatea Dumnidzeascã yini tu bana-a noassti cu un nebuloz ‘sãmtu Duh’ cari ashi nã featsi tu fatsa di duh al Dumnidzàlu, shi aprucheati ti El. Contra, unãoarã cãndu va s-videm cã ari unã iatsã cu trup sum numã Domnul, atumtsea putem s-lucrãm pi caracterlu-a nostu, cu agiutorlu-a Lui shi influentsii di Zboarã-a Lui ta s-li reflectãm caracteristitslji al Dumnidzàlu tu noi.

Intentsiea al Dumnidzàlu easti ta s-disfaptã Singurlu tu multsimea di oaminji cãnãscuts. Numa memoriealã-a Lui, Iehova Elohim, u-scljeamã atsea (‘Atsel cari va s-hibã cu atselji cu puteari’, easti tradutsirea atsea nai ma apropea). Mas Dumnidzàlu nu easti unã iatsã cu trup, atumtsea premiea al àmbistimenlor easti s-aiba unã existari nifizicalã cã Dumnidzàlu. Ma descriptsii ti premiea-a àmbistimenlor tu Vãsiliea Dumnidzeascã cari yini pi loclu scljeamã cã elji va-s aibã unã existentsiea tendibilã shi cu trup, sh-pi ninga atsea cã nu va s-hibã sum slãbintsãli di natura umineascã. Iovlu avea pisti ti unã “atsea dit soni dzuuã” cãndu va s-ljea anastasirea di truplu-a lui (Iov 19:25-27); Avraam lipseashti s-hibã un di “multsã di-atselji cari dormu tu pulbirea-a loclui va sh-si scoalã... ti bana ti daima.” (Dan. 12:2) ta s-u aproachi taxiratea ti amintarea ti daima di loclui al Hanan, ti unã locatsiea fizicalã la loclui (Adr. 17:8). “Preftsãlji a lui cu hãrauã va s-hãrseascã...s-cãntã cu boatsea analtã asuprã crivãtslor- alor... shi s-scljeamã giudicarea-a nimbistimenlor” (Psal. 131:16; 149:5,7). Un nisuctses sh-di un Uvreu shi nimbistimen s-acãchiseascã paragrafi cã atselji, cãcum shi unã importari fundamentalã tu zbor shi fizicã di tãxiratsi cãtã la Avraam, yinea tu unã notatsiea cu alatusi ti un “suflit fãrã moari” cã forma dealihea di existentsiea umineascã. Ideiea-aestã easti di dip fãrã sustsãnirea Biblicã. Dumnidzà easti unã iatsã fãrã moarti sh-cu multã alãvdari shi El u-featsi umutea-a Lui ta s-poatã bãrbatslji shi muljerlji s-hibã cljimati s-bãneadzã tu Vãsiliea-a Lui cari yini la loclu, s-li àmpãrtsarã atributslji-a Lui, cari suntu spunati tu unã formã cu trup.

La àmbistimenlji lji-easti datã taxirea cã elji va s-u amintã natura Dumnidzeascã (2 Chet. 1:4). Mas Dumnidzà nu-i personã, atumtsea, aestã scljeamã cã noi lipseashti s-nã bãnem ti daima cã duhurli nimateriali. Ma atsea nu-i ànvitsãturã bibleascã. La noi va nã-hibã dat un trup cã di Hristolu (Filip 3:21), shi noi shtim cã va s-avem un trup ti dealihea tu Vãsiliea cari va s-aiba mãnjlji, oclji shi urechlji (Zah. 13:6; Isa 11:3). Doctrinã ti personã al Dumnidzàlu easti dupã atsea ligatã cu vangheljlu di vãsiliea.

Lipseashti s-hibã evident cã nu s-poeati s-aiba un ahtari contsept di tinjiseari, riliyiea icã unã relatsiea personalã cu Dumnidzàlu di cãt nu si s-veadã cã Dumnidzà easti unã personã, shi cã noi him adrati dupã vidzuta-a Lui fizicã, sh-pi ninga atsea cã easti unã vidzuta di dip nipructã shi lipseashti s-u developãm fatsa-a Lui di duhlu, ta s-putem s-u apruchem àmplinea di forma-a Lui fizicalã tu vãsiliea al Dumnidzàlu. Ma multu minduirea shi umutea tora poati s-loarã dit paragraflji cari spunã ti Domnul cã un Fendu cari vrearã, nã-nveatsã cã omlu tsi lu-nveatsã hiljlu-a lui (ex. 5 Moi., 8:5). Tu contextu di pãtimatli al Hristolu dghivãsim cã “fũ vreaarea-al Dumnidzà s-Lu stulcinã prin scãnjiseari.” (Isa. 53:10) sh-pi ninga atsea cã el “va-Lji greashti-a Domnului: El

u-ascultà boatsea-a mea... shi plândzea-a mea yinea bileam la ureclji-a Lui” (Psal. 17:6). Tăxirea-a Domnului câtă la David ti simică cari va s-hibă hiljlu-a Domnului, u-căftă adrarea ti ciudii di ună iatsă uminească; mas Dumnidzà nu fu ună personă, El nu va s-putea s-aibă un ahtari hiljlu.

Acăchisearea ti dealihea di Dumnidzàlu easti cljeauuă cari dishcljidi ma multsă reghiuni vitali di doctrină Biblică. Ma, cum sh-ună arădeari yini câtă alantă, ashi shi ună contseptsii di arădeari ti Dumnidzà u-fatsi fără lunjină sistemlu-a dealihealjei cari u-dà Scriptură. Mas mindueats cà aestu parti easti ti pistipseari, icà bileam ân partu, toră u-avem ântribarea: ‘Desi ti dealihea u-shtim pi Dumnidzàlu?’ Noi tură, tu textu va lu-xităxim ânvitsătura biblică ti El.

1.3 Numă shi Caracterlu-al Dumnidzà

Mas aibă un Dumnidzà, easti ti mindueari cà El va u-featsi vără odusi ta s-nă spună ti Singurlu El. Noi pistipsim cà Bibliea easti dishcljidearea Dumnidzească câtă la omlu, sh-cà tu ea u-videm cà disfaptu caracterlu-al Dumnidzà. Ti atsea Zborlu-al Dumnidzà easti spunit cà “simitsă”(1 Chet. 1:23)-a Lui, cà mas mintea-a nostu yini tu reactsiea, s-adrară ună iatsă năuă tu noi cari va li-ari caracteristitslji-al Dumnidzà (Iacov 1:18; 2 Cor. 5:17). Cu-atsea tsi ma multu nă-dăm noi singuri tu Zborlu-al Dumnidzà shi lji-apruchem lectsiilji ti noi, ma multu va s-nă adrăm “has ca vidzuta-a Hilji-Sui” (Rom. 8:29) cariira după caracter vidzută prufectă-a Dumnidzàlui (Col. 1:15). Tu-aestă easti valoarea di studeari al părtsăli istoricheshtsă-a Bibliealjei; elji suntu âmplini cu exempluri sh-ti atsea cum Dumnidzà adră cu oaminjlji shi natsiunilji, sh-totnă li-spunea idyilji caracteristitsi di bazi.

Tu limba ebraică numa personală multsă oară u-spunea caracterlu shi/icà vără informatsiea ti el. Ândau exemplari clari:

‘**Isus**’ = ‘Ascăpător’ – cà “El va u-ascapă miletea-a Lui di amărtiilji-a lor” (Mat. 1:21)

‘**Avraam**’ = ‘Fendulu di marea multsimi’ “cà va tsă-fac tată-a multilor miletsi” (Adr. 17:5)

‘**Eva**’ = ‘băneadză’ – “ca ea vra s-hibă dada-a yiilor tuts” (Adr. 3:20).

‘**Simeon**’ = ‘ascultarea’ – “Avdză Domnul cà nu escu frută shi nj-lu deadi shi-aestu” (Adr. 29:33).

Tu Ierem. 48:17 cănăshtearea-a miletslor di Moav easti paralel cu cănăshtearea-a număljei Moav. Psalnjlji multu adară paralelă anamisa di Domnului Singur shi Numa-a Lui, Zborlu-a Lui shi fapti (Psal. 102:1; 104:1; 105:1,2,12,13).

Ti-atsea lipseashti s-ashtiptàm cà numilji-al Dumnidzà shi titurli va nă-dà multu informatsii ti El Singurlu. Cà ari ahăt multu aspecti tu caracterlu shi umutea al Dumnidzà, El, ari ma multu di ună numa. Ună studiea ma delată ti numa al Dumnidzà easti recomandată după pătizarea; tinjiseari ma multa di caracterlu al Dumnidzà tsi

easti spuneat tu numa-a Lui easti un lucru cari lipseashti s-continueadzã tu bana-a noastã ãntreagã tu Dumnidzã. Atsea-tsi yini, ti-atsea ma multu s-pari cã introductslea.

Cãndu moise vrea unã shteari ma ahãndoasã ti Dumnidzã ta s-u featsi ma tu puteari pista-a lui, tu chirolu di unã periodu multu traumatic di bana-a lui, un anghljiu “u-spusi numa-al Iahve: Iahve, Iahve, Dumnidzã, vruitor di oaminji, njilãos, multu-arãvdãtor, ãmplin di-arãvdari sh-di-ndriptati. Cari-l tinjiseashti-averlu shi spuni njilã la njiljili di fari; Cari-ù ljeartã cãbatea shi dizghirdarea shi-amãrtiea, ma nu lji-alasã nigjudicats atselji cari-adarã-amãrtii” (Insh. 34:5-7).

Aestu-i prova clarã cã numilji-al Dumnidzãlu lji-acatsã caracteristitslji-a Lui. Shi avearea-a Lui di eali easti prova cã Dfomnul easti unã iatsã cu trup – nu poati s-nã minuim cã un adiljeatic di duh poati s-li ari aesti caracteristitsi cari poatã s-developoadzã la noi oaminjlji.

Dumnidzã ari ari alidzatã unã numa spetsiealã dupã cari El va s-hibã spuneat shi s-hibã tu mintea di popului-a Lui; aestu easti unã mixãturã, un epitom ti umutea-a Lui ti oaminjlji.

Miletea-al Israel fu sclaylji tu Eghiptu shi lipsea s-adutsi-aminti ti umutea-a Dumnidzãlui cu elji. La Moise fu dzãsitã ta s-lji spunã numa-al Dumnidzã, ashi-aestã s-lji agiutã shi s-li motiveadzã s-u alasã Eghiptu shi s-u ahurheascã cãlãtorisearea cãtã loclui tãxirat (vid.1 Cor. 10:1). Shi-noi lipseashti s-li acãchisim regulili di bazi cari zbureascã ti numa-al Dumnidzã ninti s-him pãtidzati shi s-lu ahurhim cãlãtorisearea-a noastã cãtã Vãsiliea-al Dumnidzã.

Dumnidzã Lã-spunea la miletea-al Israel cã numa-a Lui easti IAHVE tsi spusi “Mini Escu Cari Escu” icã ma bunã transpusã “Mini va s-Escu Atsel Cari va s-Hibã” (Insh. 3:13-15). Numa-aestã deapoea fu bãgatã cã ma mari: “Deapoea iara lj-dzãsi Dumnidzãlu-al Moise: “Ashi s-lã spunji a hiljlor al Israel : “DOMNUL (Iahve) Dumnidzãlu-a pãrintsãlor a noshtsã Dumnidzãlu-al Avraam, Dumnidzãlu-al Isaac shi Dumnidzãlu-al Iacov... aestã-i numa-a Mea ti daima; aestã-i adutsearea-aminti-a Mea di la farã la farã.” (Insh. 3:15). Numa completã-al Dumnidzã easti “DOMNUL Dumnidzã”.

Vecljul testamentu fu ãngrãpsit nai ma multu pi hebraicã, shi tu tradutsirea angleascã nu ari multu ditalji cari lipseashti s-hibã aclo, cãndu easti zbor ti tradutsirea di zboarãlji hebraitsi ti zborlu ‘Domnul’. Un di nai ma multu ufiliziti zboari hebraitsi cari s-tradutseashti cã ‘Domnul’ easti ‘Elohim’, cari s-dzãsi ‘atselji cu puteari’. Numa “ti-mintea”, dupã cari El va noi s-u avem tu mintea, dupã-atsea easti

IAHVE ELOHIM

tsi scljeamã

ATSEL CARI VA S-HIBã DISFAPTU TU GRUPA DI ATSELJI CU PUTEARI

Scljeamã, umutea-al Dumnidzã easti s-u dishcljidi caracterlu-a Lui shi iatsã-a Lui esentsiealãla unã marea grupa di miletsi. Cu tinjiseari cãtã Zborlu-a Lui tora noi putem s-li developãm ãndau di caracteristitsi al Dumnidzã tu noi, cu tsi tu unã mintea cu mardzinã Dumnidzã va s-disfapti Singurlu tu ãmbistimenjlji ti dealiheia tu bana-aestã. Ma numa-al Dumnidzã easti prufitsãljea ti chirolu cari yini, cãndu loclu va s-

hibă âmplinã cu oaminji cari va s-hibã cã El shi dupã caracter shi dupã natura (v. 2 Chet. 1:4). Mas noi vrem s-him ligati cu umnutea-al Dumnidzã ta s-nã featsim cã Dumnidzãlu shi nica s-nu murim vãrnãoarã, shi s-nã bãnem totãna tu unã prufectsiea completa moralã, atumtsea lipseashti s-nã ligam cu Numa-a Lui. Calea s-ul featsim atsea easti s-nã pãtidzãm tu Numa – scljeamã Iahve Elohim (Mat. 28:19). Atsea idyea-ashi nã-featsi hilji (“simitsã”) di Avraam (Gal. 3:27-29) pi cari easti spunitã avearea ti daima tu loclu (Adr. 17:8; Rim. 4:13) – grupa di atselji cu puteari (‘Elohim’) cu cari prufitsãljea di numa al Dumnidzã va s-hibã umplinatã. Ti-aestu ma multi explicari ari tu Studiea 3.4.

1.4 Anghilji

Tutã tsi u-loam tu consideratsiea pãnã tora tu Studiea-aestã easti ligatã cu unã mindueari ti anghilji:

- iatsa fizicali shi cu trup
- u-poartã Numa-al Dumnidzã
- canalji cu cari lucreashti Duhlu al Dumnidzã ta s-u featsi vrearea-a Lui
- suntu tu isihii cu caracterlu shi umutea-a Lui
- cu-atsea elji u-manifesteadzã El.

Noi zburãm tu Studiea 1.3 cã un di nai ma uzilizitolji zboarã hebraitsi cari s-traduceadzã cã ‘Dumnidzã’ easti ‘Elohim’, tsi di delaihea scljeamã ‘atselji cu puteari’; aeshtsã ‘cu puteari’ cari u-poartã Numa-al Dumnidzã poati s-lji spunã efectivã cã ‘Dumnidzã’ di aproapea ligãturã-a lor cu El. Aeshtsã iatsãri suntu anghilji.

Scricarea ti adrarea di lumea tu *Adrarea* 1 nã-spuni cã Dumnidzã spunea ândau dimãndãciunji ti adrarea, “Shi s-featsi ashi”. Anghilji fu atselji cari li-adrã dimãndãciunjlji. “Anghiljlji-a Lui, atselji vãrtoshi tu puteari, cari-l fatsits zborlu-a Lui shi u-avdzãts boatsea-a zboarãlor a Lui.” (Psal. 102:20).

Ti-atsea easti ghini s-propuneadzã cã cãndu dghivãsim ti-atsea cum ‘Dumnidzã’ u-fãtsea lumea, lucurlu-aestu furã adratã di anghiljlji. Iov 38:4-7 u-spuni idyea. Tora easti bunã s-facã unã mixãturã di evenimentilji di adrarea dupã scriiturã tu Adr. 1:

Dzuuã 1 : Shi dzãsi Dumnidzãlu: “La sã si facã videalã!” Shi s-featsi videalã (v. 3)

Dzuuã 2 : Shi dzãsi Dumnidzãlu: “La s-facã vãrtusheatsã-anamisa di-api shi s-dispartsã api (di loclu) di-api (tu niorlji)...!” Shi s-featsi ashi (v. 6,7)

Dzuuã 3 : Shi dzãsi Dumnidzãlu: “La sã si-adunã apili di sum tser (shi s-formã amari shi ocheanjli), tu-un loc shi sã si veadã uscatlu!” Shi s-featsi ashi (v. 9)

Dzuuã 4 : Shi dzãsi Dumnidzãlu: “La si s-facã lunjinãtori ... pi vãrtusheatsa-a tserlui...shi s-featsi ashi” (v. 14,15)

Dzuuã 5 : Shi dzãsi Dumnidzãlu: “La s-hearbã apili.... di iatsã cu banã tu eali... shi pulji lã s-azboairã pristi loc ... shi *adrã* Dumnidzã... prãvdzã di tuti soi...” (v. 20,21) icã “Shi s-featsi ashi”.

Dzuuã 6 : Shi dzãsi Dumnidzàlu: “La sã scoatã loclu... prãvdzã dupã soiea-a lor ... azvãrnãtoari shi priciuri agri... shi s-featsi ashì” (v. 24)

Omlu fu adrat pi atsea dzuuã shasea. “Shi dzãsi Dumnidzàlu: “S-adràòm om dupã vidzuta shi dupã undziita-a Noastã” (Adr. 1:26). Noi u-comentãm versulu-aestu tu Studiea 1.2. Ti tora vrem s-spinem cã “Dumnidzã” auuã nu si zbureashti pi El Singurlu, “-a *Noastã*” zbureashti cã ‘Domnul’ zbureashti ti ma multu di unã personã. Zborlu Hebraic cari s-tradutseashti cã ‘Domnul’ auuã easti ‘Elohim’, cari s-dzãsi ‘Atselji cu Puteari’ shi s-zbureashti ti anghiljlji. Factu easti cã anghiljlji nã-adrarã dupã vidzuta-a lor, scljeamã cã elji ari idyea vidzuta tu trup cã noi. Elji dupã-atsea suntu multu di dealihea, tanghibili, cu trup iatsa, cari u ãmpartsã idyea-natura cã Dumnidzàlu.

‘Natura’ tu aestã-minti scljeamã ti-atsea cum easti vãrnu tu bazi, dupã structura-a lui fizicalã. Tu Biblia ari dau ‘naturi’; dupã mintea-a zborlui, nu poati s-li ari dauli atseali naturi dinãoarã.

Natura-al Domnului (“Divinã Natura”)

- El nu poati s-facã unã amãrtii (prufecta) (Rum. 9:14; 6:23; v. Psal. 89:2; Mat. 5:48; Iacov 1:13)
- El nu poati s-mureascã, s-dzãtsi, easti fãrã moarti (1 Tim. 6:16);
- El Easti ãmplin cu puteari shi inirghii (Isa. 40:28).

Aestã-i natura al Dumnidzã shi anghiljlji, shi cari fu datã la Isus dupã anastasirea-a Lui (Fapti 13:34; Apoc. 1:18; Uvr. 1:3). Aestã-i natura cari nã easti tãxiratã la noi (Luca 20:35,36; 2 Chet. 1:4; Isa. 40:28 vid. v. 31).

Natura-umineascã

- Noi him bãgati tu pirazmo ti-amãrtii (Iacov 1:13-15) di mintea di naturã cu coruptsiera (Ierem. 17:9; Marco 7:21-23).
- Noi him giudicati pi moarti, s-cljeamã, cu moarti (Rum. 5:12,17; 1 Cor. 15:22)
- Cu unã puteari cu multsã mãrdzini shi fizicalã (Isa. 40:30) shi di duh (Ierem. 10:23).

Aestã-i natura cari tuts oaminji, buni sh-arài u-ari tora. Bitimea-a naturaljei-aestã easti moartea (Rum. 6:23). Atsea fu natura tsi u-avea Isus, tu chirolu di bana-a lui di moarti (Uvr. 2:14-18; Rum. 8:3; Oani 2:25; Marco 10:18).

Easti nibunã cã tu limba angleascã zborlu ‘natura’ ari unã cljimari multu vagã: zborlu ‘natura’ putem s-u ufilizim shi tu aestã sententsã: ‘Oani va s-da dupã natura – nu lu easti tu natura s-hibã aràu; ma poati s-hibã dealihea pirifan ti avtunubila-a lui tsi easti mash natura umineascã, ashì mini minduescu.’ Noi, nu va s-ufilizim ashì zborlu ‘natura’ tu lectsiili-aesti.

SPUNEARI-A ANGHILOR

Anghilji suntu di natura-a Dumnidzàlu, elji lipseashti s-hibã fãrã amãrtii shi ti atsea elji nu poati s-moarã – cãndu va s-videm cã amãrtiea dusi moari (Rum. 6:23). Elji lipseashti s-aiba unã forma fizicã di existari. Atsea-i ispetea cã cãndu shi anghilji s-spunea pristi tut, elji pãrea cã oaminji di cafi dzuuã:

- Anghilji yinea pri-Avraam lu ta s-lu spunã Zboarãli-al Dumnidzàlu, shi elji suntu spuneati cã “trei oaminji” cãtã cari Avraam fãtsea borgea cã protã chi-protã oaminji, cã ashi lu-pãrea: “Va s-hibã-adusã apã s-Vã li lats cicoarli shi s-Vã discurmats sum pomlu-aestu”. (Adr. 18:4).

- Daù di anghilji-atseali yinea pri Lotlu tu cãsãbàlui Sodoma. Shi iara furã vidzuti mash cã oaminji shi di Lot shi dit miletea-al Sodoma. “Atselji doi anghilji agiumsirã... Sodoma” Lot lji-alãsã s-doarmã la el. Ma miletea-a Sodomaljei yinea pãnã tu casa-a lui shi lu-ntribà cu fuvirsiri :” Iu suntu Oaminjlji, Cari intrarã la tini?” Lot lji-pãlãcãrsea “s-nu-adrats canã slãbitsã”. Scripturã cu Duhlu lji-spusi “Oaminji”; “atselji oaminji (anghilji) li-teasirã mãnjlji” shi lu-ascãparã Lot; “ãl dzãsirã doi Oaminjlji la Lot ... “Domnul nã-pitricu sã-lji chirem” oaminjlji di Sodom (Adr. 19:1,5,8,10,12,13).

- Comentarlu di Nàulu Testamentu di atselji intsidenti spusi idyea cã oaminjlji-aeshtsã suntu tu formã umineascã “Ashtiptarea-a oaspitslor s-nu u-agãrshits, cã cu-aestã, niscãntsã (ex. Avraam shi Lot), fãr di sã shtibã, lji-avurã-n casa anghiljlji.” (Uvr. 13:2)

- Iacov s-mpulisea cu un om nicãnãscut noaptea-tutã (Adr. 32:24), ti cari atumtsea nã-spuni cã easti anghil (Os. 12:4).

- Doilji oaminji cu strãnji scãntiljioasi furã la anastãsirea (Luca 24:4) shi dutsearea-a Lui-n tserlu (Fapti 1:10) la Isus. Atselji suyurã furarã anghilji.

- Shi ljeats-Vã tu mindueari sh-implicatsiilji di “dupã misurã umineascã, tsi easti shi-a anghilui.” (Apoc. 21:17).

ANGHILJI SUNTU FÃRÃ AMÃRTII

Anghiljlji cari u-ari naturã al Dumnidzàlu, nu poati s-moarã. Cãndu va s-videm cã amãrtiea dusi sh-moarã, scljeamã cã ti atsea elji suntu fãrã amãrtii. Zboarãlji cu zãrtsinã hebraicã shi grecã cari s-tradutseascã cã ‘anghil’ scljeamã ‘hãbãrsitor’; anghilji suntu hãbãrsitorlji icã scclayli-al Dumnidzà, u-L ascultarã, shi nu poati s-midueascã ti elji cã facã amãrtii. Ashi zboarã gãrtseascã ‘anghelos’ cari s-tradutseashti cã ‘anghil’ idyea-ashi s-tradutseashti ‘hãbãrsitori’ cãndu s-zbureascã ti oaminji – pi ex. Oani Pãtidzãtorlu (Luca 9:52) shi oaminjlji cari u-spioneadzã Erihon. (Iacov 2:25). Shi, siyurã cã poati ‘anghilji’ cãndu minuim ti hãbãrsitori *umineshtsã* s-hibã cu amãrtii.

Paragrafilji cari yinã spunã clarã cã tuti anghilji (nu mash ãndaù di elji) suntu dupã natura ascultãtori pi Dumnidzà, sh-dupã atsea suntu fãrã amãrtii:

“Domnul pi tser sh-lu adrã scamnul a Lui shi-amirãriljea-a Lui pristi tuts domneashti(nu poati s-aibã vãrã sculari contra Dumnidzàlu-n tser). Vluyisits-Lu Domnul tuts voi anghiljlji-a Lui, atselji vãrtoshlji tu puteari, cari-l fatsits zborlu-a Lui shi u-avdzãts boatsea-a zboarãlor a Lui. Vluyisits-Lu Domnul sh-tuti puterli-a Lui; huzmichearlji-a Lui, cari-ù fatsits vrearea-a Lui.” (Psal. 102:19-21).

“Alăvdats-Lu El *tuts* voi anghilji-a Lui ... tuti puterli-a Lui.” (Psal. 148:2)

“Anghilji... canda elji nu suntu *tuts* duhuri tsi slujescu, pitricuti ta să slujească, ti-atselji tsi-a s-hibă mushtinitorlji-a ascăpariljei?” (Uvr. 1:13,14).

Diftursearea-a zborlui “tuti” sljeamă că anghilji nu suntu dispărtsati tu daù grupuri, ună bună sh-alantă di amărtii. Importantesia ti acăchiseariljei clară di naturăleji-a anghiljilor easti că premiea di ămbistimenjlji easti s-mpărtseashti pi: “atselji cari va s-alămăsească... nitsi-un nu s-nsoară, nitsi nu s-mărită, că suntu has ca anghilji.” (Luca 20:35,36). Aestă-i ună poentă importantă. Anghilji nu poati s-moară: “Moartea...nu urseashti pi anghilji” (Uvr. 2:16 verziea Diaglott marigin). Mas anghilji poati s-facă amărtii, atumtsea atselji cari va s-alămăsească ti preamiea la trunarea-a hristolui idyea-ashi va s-poață s-facă amărtii. Mas videm că amărtiea dusi moarea (Rum. 6:23) elji atumtsea nu va s-aiba bana ti daima; mas avem puterea s-nă fătsem amărtii, va s-avem shi puterea shi s-nă murim. Ashi, va s-dzăcă că anghilji poati s-facă amărtii, u-featsi tăxirea-al Dumnidzà ti ună bana ti daima, fără mindueari, mas videm că premiea-a noastă easti s-u-mpărtsăm cu anghilji. Riferentsă “*anghilji*” (Luca 20:35,36) scljeamă că nu ari vără categorizatsiea pi anghilji buni ică cu amărtii; ari mash ună categoria di anghilji.

Mas anghilji poati s-facă amărtii, atumtsea Dumnidzà-i alăsat fără puteari s-lucreashti cu-ndreptu tu bana-a noastă, shi tu aferilji di lumea, videari că El prucălămă că featsi cu anghilji-a Lui (Psal. 102: 19-21). Elji suntu ‘adrati di Duh’ di Dumnidzà tsi scljeamă că El li-featsi tuti lucruri cu duhlu-a Lui / puteari, lucrari cu anghilji (Psal. 103:4). Că elji poati s-nu u-L ascultă, după atsea easti fără puteari. Crăshtinlu lipseashti s-uL pālăcărsească cafi dzuuă ti Vāsilia-a Dumnidzàlu s-yină pi loclu, s-hibă vrearea-a Lui auuă, cum sh-easti tora pi tseruri (Mat. 6:10). Mas anghilji-al Dumnidzàlu lipseashti s-mpulisească cu anghilji di amărtii pi tserlu, atumtsea vrearea-a Lui nu easti-ntreagă adrată aclo, sh-după-atsea idyea situatsii va s-tsănă sh-tu vāsilia tsi yini-al Dumnidzà. S-treacă etă tu ună lumea cari constant va s-hibă câmpul di ămpuliseari anamisa di amărtiea shi sclăviyea nu easti di dip ună perspectivă cari va nă-tsăni, sh-ti atsea, aestă nu easti cazlu.

ANGHILJI SH-MBISTIMENJI

Ari ună bună ispetea ti pistipseari că cafi mbistimen di dealihea ari anghilji – sh-un spetsial cari lji-agiută tu bana-a lor di cafi dzuuà :

- “Va s-facă cārăuli anghilu-a Domnului anvărliga di-atselji cari s-aspar di El shi-a lji-ascapă” (Psal. 33:7).

- “...un di aeshtsă njitslji, cari pistipsească tu-Mini (scljeamă scularlji fără puteari – Zah. 13:7 vid. Mat. 26:31) ...anghilji-a lor, ăn tseruri, totna u ved fatsa-a Tatălui a Meù.” (Mat. 18:6,10).

- Protjlji crăshinji pistipsiră clară că Chetru avea un anghil avigljitor (Fapti 12:14,15).

- Miletea-al Israel tritsea pristi Amarea-Aroshi, shi-fură dutsiti di un anghil tru pundii cătă loclu tăxit. Tritserea pristi Amarea-Aroshi easti pătudzarea-a noastă tu apă (1 Cor. 10:1) sh-ti atsea nu easti fără minti ta s-nă minduim că

după atsea, sh-noi him dutsiti sh-agiutati di un anghil tu chirolu di călătoriseari-a noastă tu ayrimea-a banâljei cătă loclu taxirat di vâsiliea-al Dumnidzà.

Mas anghilji poati s-hibă nibuni tu mindueari cătă putearea s-aproachi cătă la amărtii, atumtsea taxiratli-aesti ti controla di anghilji shi influetsiea tu bana-a noasti va s-hibă un blastem di ninti di vluyiseari.

Noi ashi vidzum că anghilji suntu iatsa...

- cu natura di Dumnidzà ti totna shi spunearea-di trup
- cari nu poati s-facă amărtii
- cari toăna li-adară dimândăciunlji al Dumnidzà
- shi suntu canali cu cari Duhlu-al Dumnidzà – puteari zbureashti sh-featsi (Psal. 103:4).

MA...?

Multsă băseritsi “crăshstinji” ari ună ideiea că anghilji poati s-facă amărtii, shi că anghilji cu amărtii tora existeadză shi suntu responsabili ti amărtiea shi problejlji tu loclui. Noi va u-discutăm aestă contseptsiea nibună tu Stuidea 6. Tora-ti tora va li spunem mash puncturlji aeshtsă:

- Poati că s-avea ună adrarea di ninti di-a noastă, scljeamă di atsea tsi fu ângrăsită tu Adrarea 1. Idyea-ashi putem s-minudim că anghilji cari suntu yinea di ună mindueari ti “bună sh-arăuă” (Adr. 3:5) cu-atsea tsi fu tu idyea situatsiea tu cari him noi tu bana-aestă. Că vără di iatsălji cari bănară tu atsel cvhiro fătsea-amărtii nu puem s-dzătsem; ma, tută-atsea easti speculari pi cari mintea-a omlui va s-yină. Biblia nă-spusi atsea tsi noi lipseashti s-nă shtim ti situatsiea-di tora, sh-atsea-i că nu ari anghilji cu amărtii; că tuti anghilji pi tserlu totăna u-L ascultă Dumnidzàlu.

- Nu poati s-ari iatsari cu amărtii pi tserlu, videm că “Oclji a Tălji suntu dip chischinji ta s-u veadă-arăeatsa” (Avac. 1:13). Tu idyea-liniea Psal. 5:4,5, explicheadză că “Nitsi arăulu va s-existeadză tu Tini. Ti atselji-zurlji nu ari loc” tu loclu ti bănari-al Dumnidză. Ideiea că avea vără sculari contra Dumnidzàlu pi tserlu di anghilji cu amărtii easti contradictoră cu impresiea dată tu paragraflji-aeshtsă.

- Zboară gärtsească cari s-traduseashti că “anghil” scljeamă “hăbărsitor” shi poati scljeamă ti oaminjlji, căcum sh-vidzum. “Hăbărsitorlji” aeshtsă umineshtsă, siyură poati s-facă alatuseri.

- Că ari iatsă arăi shi cu amărtii sum cari tuti aspecti negativi di bana poati s-da pi giudicari easti ună di nai ma ufilizitilji pistipseari di stat tu păgânizmul. Pi idyea cali căcum shi intrară ideilji păgăneshtsă ti Pashti tu atsea tsi treatsi că ‘crăshstinizmul’, idyea-ashi li-ari notatsiili-aesti pângăni.

- Ari mash ună mână di paragrafi biblitsi cari poati s-hibă vidzuti cu alatuseri acăchisiti ti ideiea-aestă ti anghilji cu amărtii cari tora existeadză. Nu poati s-li alasă pi paragrafji aeshtsă s-hibă că contradictori tu vâloarea di ânvitsătură-a Biblealjei cu contraditsiea cari li-spuneam.

Digresiea 1: “Dumnidzà-i Duh” (Oani 4:24)

Tu Studiea 2 noi va u-definăm ma pretsiz tsi easti Duhlu-al Dumnidzà. Putem s-adrăm unã mixăturã di ispetilji cari suntu spuneati aclo cu tsi va s-dzâtsem cã Duhlu al Dumnidzà easti putearea shi adiljaticlu-a Lui cu cari, Mini-di dealihea-a Lui, iatsã shi caracterlu-a Lui suntu publicati la omlui cu faptilji cari suntu adrati di Duhlu. Ashi “Dumnidzà-i Duh” cã tu Oani 4:24 lipseashti s-tradutseascã ädreptu (videts-Vã R.S.V., N.I.V) cã duhlu-a Lui u-spusi personalitati-a Lui.

Dumnidzà-i spunit cã multu lucrì, ex.

“Domnul-a nostu easti sh-foclu tsi frindzi” (Uvr. 12:29)

“Dumnidzà easti lunjinã” (1 Oani 1:5)

“Dumnidzà easti vreari” (1 Oani 4:8)

“Dumnidzàlu eara Zborlu” (gärtseashti ‘logos’ – plan, umuti, ideiea) (Oani 1:1)

Pi aestã cali, “Dumnidzà easti” caracteristitsli-a Lui. Easti clar cã easti nibunã s-discuteadzã cã calitatea abstractã di vrearea easti ‘Dumnidzàlu’, mash cãtse dghivãsim cã “Dumnidzà easti vreari”. Noi putem vãrã s-lu spunem cã “ghineatsã singurã”, ma atsea nu scljeamã cã easti fãrã existentsiea fizicalã – manirlu-a lui ti existari dealihea easti atsea tsi u-dishcljidi ghineatsã tu noi.

Cã Duhlu easti putearea-al Dumnidzà, noi totãna dghivãsim cum Dumnidzà u-pitreasi icã urseashti Duhlu-a Lui s-facã lucrì tu cadri di vrearea icã caracterlu-a Lui. El bileam easti scriat iu u-featsi duhlu (Amos 4:13 A.V. mg.) S-dzãsi cã Dumnidzàlu easti Duhlu-a Lui tu unã mindueari clarã easti taftulughia – efectiv u-negheadzã existentsiea-al Dumnidzàlui.

Exepmli iu Dumnidzà u-urseashcã Duhlu-a Lui ari fãrã numir, spuneari separatsiea di Dumnidzàlu dit Duhlu-a Lui:

“Atsel Cari tu mesea di-amari ãl bãgã Duhlu-a Lui atsel sãmtul ?” (Isa. 63:11)

“ Va-L (Dumnidzàlu) bag Duhlu-a Meù pristi El (Isus)” (Mat. 12:18)

“Tatãl a vostu va lã da Duh Sãmtu” (Luca 11:13)

“Duhlu... dipusi din tser” (Oani 1:32).

“Dzãsi Dumnidzàlu va s-versu di Duhlu-a Meù pristi tuti trupurli” (Fapti 2:17)

Di dealihea, patrolji referntsã di “Duhlu-al Dumnidzà” lipseashti s-hibã unã prova ti satisfactii cã Duhlu nu easti Singurlu Dumnidzà. Aesti dyafuri anamisa di Dumnidzàlu shi Duhlu-a Lui suntu nicã unã greàtati ti-atselji cari pistipseascã cã Domnul easti ‘trimea’ tu cari Dumnidzàlu Tatã easti idyiul cu Isus shi Sãmtului Duh. Mas atsea fu dealihea, sh-cãndu Dumnidzà easti dupã dzãtseari fãrã trup, atsumtsea va s-dzãcã cã Isus fu sh-nu easti unã personã ti dealihea.

Tsi-i nai ma importantã, un Dumnidzà fãrã trup u-featsi multfã fãrã minti – pãn di poentã cãndu mulitfa easti un dialog ninti mintea-a noastã shi contseptu-al

Dumnidzàlu cari existează mash tu mintea-a noastă. Totăna nă-aducă aminti ta s-pălăcârsim la Dumnidzàlu cari ari ună locatsiea fizicală-n tseruri (Eccl. 5:1; Mat. 6:9; 5:16; 3 Vas. 8:30), shi că Isuslu easti tora la mână-ndreaptă aclo, ta s-lji dzăcă mulitfili-a noasti (1 Chet. 3:21; Uvr. 9:24). Ma cându Dumnidzàlu nu-i personă, paragrafilji-aestu suntu că fără minti. Ma, cându ună oară va s-acăchisim Dumnidzàlu că un, di dealihea, Tată cari va, mulitfă cătă El easti un lucru multu dealihea shi tanghibilă – ică ună moùbeti cu altă iatsă cari, noi pistimsim că va multu shi ari posibilitati s-nă apandăseashti.

Digresiea 2: Ufilizirea-a Numaljei di Dumnidzàlu

Noi vidzum că Numa di Dumnidzàlu shi atsea-di Hiljlu-a Lui Isus ari ună cljimari multu ahândoasă. Cându zburăm ti ‘Domnul’ noi u-tângăm cafi aspectu di umutea-ti ciudii-a Lui ti vrearea sh-dealihea. Cându Numa-al Dumnidzà s-ufilizeashti ti tsivă că ună ângiurari njică ică un zbor ti ună aducheari-nibună, easti după atsea un di nai ma ângiuratslji lucruri tsi omli poati s-li adară cătă Creatorlu-a lui. Dit atsea ispeti, cafi un cari va s-lu spună bună ti Dumnidzàlu shi s-uL respecteadză va s-adară cafi un eforturi ta s-nu u-ufilizeashti Numa-a Dumnidzàlui lishor. Tu multsă sutsietatsi tu lumea-ntreagă ună ahtari âncuteari suntu ună parti standardă di limba modernă; ta s-bagă bitimi cu lucruru tsi easti-nvitsătură di bana, nu va s-hibă lishor. Mulitfă dit inima ti agiutor dit Dumnidzàlu tu atsea siyură că nu va s-hibă nividzuta dit El. Atselji cari suntu tu domenlu di controlă shi influentsiea-a noastă, ex. ficiorlji-a noashtsă, poati idyea-ashi s-hibă adutsits aminti ti siriozitatea di âncutearea: “că Dumnidzàlu... nu-a lu alasă nigjudicat atsel cari ti-ncot u-ljea numa-a Lui.” (5 Moi. 5:11).

Di alantă parti ari shi ahtari cari suntu siyuri că mas noi nu-u ufilizim zborlu hebraic Iahve ică Iehova (càljurli diferenti ti spunearea di idyiul zbor) ti totna, cându zburăm ti Dumnidzàlu, atumtsea him tu ună minciuni-ntreagă. Nai ma cânăscuts anamisa di elji suntu sutsată “Culă Avigljitoară”, cari insisteadză mas crăshtinlu nu si spusu ti el singur că easti ‘prufit al Iehova’ atumtsea el nu ari cana relatsii cu Dumnidzàlu.

Pi aestă cali, oaminjlji-aeshtsă u-ufilizeadză Numa-Sămtă shi musheată-al Dumnidzà cum fuelu ti un elitizmu di duh, tu cari lji-cătăfrunisiră alantsălji mash ti spunearea ică ufilizirea-a unui zbor. Atsea nu-i să spună că ufilizirea-a Numaljei-al Dumnidzà easti alatusea; ea easti spetsial adrată ti mulitfili-a noasti personală cându noi va s-him pătudzats cum lipseashti tu Numa-aestă. Nàulu Testamentu, di altă parti, nu nă-da nitsiună indicatsiea desi atsea-i lipsită ică-i după vrearea-al Dumnidzà. El u-băgă di-ndzeană inspiratsiea di Nàulu Testamentu cu atsea tsi fu ângrăpsit pi gärtseashti, shi cu tsi ufliliză mash un zbor ti ‘Domnul’ – ‘Theos’ tsi dzătsi ‘atsel-Marli’. Nu-ari vără dyeafuri tu ea, anamisa di ‘Dumnidzà’ shi ‘Iahve’, nitsi ari vără dimândăciuni spetsială ti atsea cum-mbistimenjlji lipseashti s-lă spună tu ună sutsată. Chetru dzăsi ti un-mbistimen că un “crăshtin” ma multu di cât un ‘om di-Iehova’ ică ti vără altu (1 Chet. 4:16). Spuneariljei di multsă-ori di numa ‘Iehova’ yini cătă la devalvarea di faptu shi loclu al Domnului Isus, tu un idyiu manir pi cari multsă ‘crăshtinji vanghilitshsă’ u-da ma marea vâloari ti numa shi slujbă al Isus până la nipistipseareatu pozitsiea ma analta di Dumnidzàlu.

Altili numi cu cari protă sutsată di âmbistimenji crăshtinji s-spunea singuri nu u-ari numa ‘Iehova’:

- “Sutsatã-al Israel” (Efes. 2:12)
- “Adunarea shi Bãsearicã-a protaritslor” (Uvr. 12:23)
- “Bãsearicã-al Dumnidzã” (Fapti 20:28)
- “Bãsearicã-a Dumnidzãlui atsel yìulu, stur shi fimelji a averlui.” (1 Tim. 3:15)
- “Casa-al Dumnidzã” (1 Tim. 3:15)

Shi s-nã dzãsim cã, ãmbistimenjlji nu si spunirã ‘crãshinji’; atsea fu un termin derogativ cari spusi ‘atsea miletea-a Hristolui’, adrat dit dushmanjlji-a lor.

Digresiea 3: Manifestatsiea-al Dumnidzã

Atsea tsi yini nu va s-hibã lishor s-acãchiseascã-ntreagã tu protãlji dghivãseari, ma importantsiea-a temãlji va s-hibã ma multu ividentã tu continuarea-a studiilor. Noi u-adrãm aestã digresii tora ta s-u alãsats studiea-aestã cu unã mindueari-mplinã ti spunearilji biblicã di bazi ti Singurlu Dumnidzã.

Numa-al Dumnidzã poati s-u poartã cãfi un, dupã cari El va s-aleagã ta s-‘manifestireadzã’ icã s-dizvãleadzã Singurlu. Ashi oaminji shi anghilji cãcum shi Isuslu poati s-u poartã Numa-al Dumnidzã. Atsea-i un printsip vital tsi nã-dizvãleashti ahãt multu dit Biblia. Un hiljlu, nai ma multu poati s-u poartã numa-a fendu-a lui; el undzeashti pi multu cu fendu-a lui, el poati s-u ari idyea protã numa – ma el nu easti unã shi mash unã personã cu tatã-a lui. Pi idyea cali un reprezent di unã companiea poati s-zbureascã di partea-a companiilji; el poati s-apandãseascã pi telefon shi dupã lucrarea s-dzãcã: ‘Alo, Unilever auuã’; ma el nu-i D-nul Unilever, ma u-poartã numa-a lor cã lucreashti di partea-a lor. Idyea furã sh-cu Isuslu.

ANGHILJI CARI U-POARTÃ NUMA-AL DUMNIDZÃLU

Nã-easti dzãsã tu Inshearea 23:20,21 cã Domnul lu-spunea pi miletea-al Israel cã un anghil va s-yinã ninti elji; “Numa-a Mea easti tu El”, lã furã dzãsã. Protã numa-al Dumnidzã easti ‘Iahve’. Ashi, anghilu cari u-purtã numa al ‘Iahve’, sh-pi atsea cali poati s-dzãcã ‘Iahve’ icã ‘DUMNIDZÃ’ tu njits ghrami, cum easti shi zborlu ‘Iahve’ tradutsit tu N.I.V. shi A.V.. Nã-easti dzãsã tu Inshearea 33:20 cã nitsi un om nu poati s-li veadã fatsã-al Dumnidzãlu shi s-armãni yìu; ma tu Insharea 33:11 noi dghivãsim cã “DUMNIDZÃLU” (Iahve) zburã cu Moise fatsã-n fatsã cum va cã shi zburascã vãrã cu oaspili-a lui” icã pi un manir relax, di oaspi. Atsea nu putea s-hibã DUMNIDZÃ, Iahve, Singurlu El personal, cari zburã cu Moise fatsã-n fatsã, cã nitsiun om nu poati s-uL veadã Dumnidzãlu Singur. Atsea fu anghilu cari u-purtã Numa-al Dumnidzã, tsi u-adrã atsea; shi atsea noi dghivãsim ti DOMNUL cari zburã fatsã-n fatsã cu Moise, mas atsea fu un anghil di dealihea, cari u-fãtsea atsea (Fapti 7:30-33)

Ari multsã exemplari di zboarãli ‘Domnul’ shi ‘DUMNIDZÃ’ cari suntu ligati cu anghilji ma nu ti Singurlu Dumnidzã. Un exemplar clar easti Adr. 1:26: “Shi dzãsi Dumnidzãlu (anghilji): ‘S-adrãm om dupã undzita-a Noastã’”.

OAMINJI CU NUMA-AL DUMNIDZÀ

Un di paragraflji cari easti di nai ma mari agiutor tu demonstrarea di tut-atsea easti Oani 10:34-36. Auuã Uvreilji u-adrarã nai ma marea alatusi cari multu ashi-dzãsits ‘crãshstinji’ u-facã azã. Elji minduirã cã Isus spunea cã el-i Singurlu Domnu. Isus lji-corigã spuneari “Nu sta-ngrãpsitã tu Nomlu-a vastu cã “Mini dzãsh : dumnidzadz hits?” Macã lã dzãsi dumnidzadz-a tsilor ... ti-atsel voi spunets: tini huleshtsã cã spush: ‘Hiljlu-al Dumnidzà escu?’” Isus, dealihea dzãsi ‘Tu Vecljul Testamentu, oaminjlji suntu spuniti cã ‘dumnidzadz’; Mini mash dzãc cã Mini escu Hiljlu-al Dumnidzà; atumtsea cãtse ahãt s-vã adrats nervoshi?’ Isus dealihea da tsitati dit Psalmu 81 iu giuditslji-al Israel suntu dzãsiti ‘dumnidzadz’.

Cum easti spunitã, numa-ngtreagã-al Dumnidzà pi hebraieashti easti “Iahve Elohim” – tsi scljeamã ‘Mini va s-escu disfaptu tu grupã di atselji cu puteari’. Æmbistimenjlji di dealihea suntu atselji cu multu puteari tu unã mindueari cu mardzini di banã-aestã, shi va s-hibã ma multu-mplini tu vãsilia. Tut-atsea easti ghini spunitã cu unã comparatsiea di Isa. 64:4 shi 1 Cor. 2:9 “oaminjlji nu-ascultarã, nitsi loarã tu ureclji, nitsi videarã cu oclji, oh Doamne, ninga Tini, tsi El ari ãndrapsitã ti atsel cari lu ashteaptã.” Pavlu lu da tsitati di atsea tu Cor 2:9,10: “Ma ashi cum easti-ngrãpsitã: atseali tsi ocljiul nu li vidzu shi-ureacljea nu li-avdzã, aesti li-ndrapsi Dumnidzà ti-atselji tsi-L vor El. Sh-a nauuã nã li dizvãli Dumnidzà prin Duhlu-a Lui.” Paragraflu tu Isa. 64 dzãsi cã nitsiun diparti di Dumnidzà nu poati s-li acãchiseascã lucurlji cari El li-ndreapsi ti ãmbistimenjlji; ma tu 1 Cor. 2:10 dzãsi cã atselji luci nã-furã dizvãliti; shi noi him tu vãrã mindueari ‘Dumnidzà’: nu Singurlu Dumnidzà personal, ma unã manifestatsiea di Dumnidzà dupã cari him pãtidzati tu numa-a Lui shi u-shtim Dealihealjei.

ISUS SHI NUMA-AL DUMNIDZÀ

Nu-i ti ciudii cã Isus, cã Hilju di Dumnidzà shi manifestarea-a Lui Atsea-Nai Ma Analtã la oaminjlji, lipseashti idyea s-ul poartã Numa-al Dumnidzà. El putea s-dzãcã “Mini vinj tu numã-a Tatãlui-a Meu” (Oani 5:43). Di ispetea di sclãviljea-a Lui, Isus s-anastasea pi tserlu shi Domnul “Lji hãrzi-a Lui numã, cari-i ma-nsus di itsido di numã” (Filip. 2:9). Dit atsea ispeti noi dghivãsim tu Apoc. 3:12 cum Isus dzãsi “shi-a u-ngrãpsescu pi el (ãmbistimenlu) numa-a Dumnidzãlui a Meu... shi numa-atsea nauuã-a Mea.” Tu chirlu di giudicarea Isus va nã-da Numa-al Dumnidzà shi noi atumtsea noi va ù-purtãm complet numa-al Dumnidzà. El u-dzãsi atsea numã cã “Numa-atsea nauuã-a Mea.” Badz tu minti, Isus u-dãdea cartea di Apocalipsa dupã vãrã an di alinarea-a lui-n tserlu shi dupã tsi u-fu datã numa-al Dumnidzà, cum easti explicatã tu Filip. 2:9. Shi ashi, poati s-dzãcã ti numa-al Dumnidzà cã “Numa-atsea nauuã-a Mea”; numa-ù fu datã di un shcurtu chiro. Noi tora putem s-ù acãchisim-ndreptu Isa. 9:6, iu ti Isus nã-si spuni “shi lji-si dzãsi numa-a Lui: Anghil di mari urnimii, Consultu ti-mirachi, Dumnidzà vãrtos, Pãrinti-a etãljei tsi-a s-hibã...”. Atsea-i prufitsiljã cã Isus va lji-poartã tuti numili-al Dumnidzà – cã el va s-fu tutã manifestatsiea icã disfapturã di Dumnidzà anamisa di noi. Tu-atsea mindueari shi fu dzãts cã ‘Emanuel’, tsi scljeamã ‘Dumnidzà cu noi’, sh-pi ninga atsea cã El nu fu Dumnidzà personal.

STUDIEA 1: Æntribãri

1. Tsi nai ma multu va u-agiutã ta s-facã ma marea piste-a noastã tu Dumnidzà?
 - a) Yineari la Bãsearicã
 - b) Ånvitsari-a Biblealjei shi mulitfã
 - c) Zburari cu crãshinji
 - d) Videari-a naturaljei.

2. Cari dit atselji-tsi yini easti nai ma bunã definitzii ti Dumnidzà?
 - a) El-i mash unã ideia di mintea-a noastã
 - b) Unã parti di Duh tu atmosferãljei
 - c) Nu ari Dumnidzã
 - d) Iatsã dealihea, sh-materialã.

3. Dumnidzà-i:
 - a) Unic
 - b) Tu Treime
 - c) Multu dumnidzadz tu un
 - d) Nu poati s-defineadzã cu nitsiunã cali?

4. Tsi scljeamã numa “Iahve Elohim?”
 - a) Atsel cari-a s-hibã
 - b) Atsel cari-a s-hibã disfaptu tu unã grupa dit atselji cu puteari
 - c) Mãrimea – Atsel Marli
 - d) Puteari

5. Tsi scljeamã zborlu ‘anghil’?
 - a) Cã – om
 - b) Cu peani
 - c) Hãbãrsitor
 - d) Agiutãtor

6. Desi anghilji poati s-facã amãrtii?

7. Tsi nai ma multu ti-dzãtsi cã ari un Dumnidzà?

STUDIEA 2

DUHLU-AL DUMNIDZÀ

2.1 Duhlu-al Dumnidzà : Definitzia

Cã Dumnidzàlu easti unã iatsã di dealihea sh-cu trup, tsi ari shi sintimenti shi emotsiuri, putem s-shtiptãm cã El va s-aibã vãrã cali ta s-lji-mpartsã vrearilji shi sintimentilji-a Lui cu noi, ficiorlji-a Lui, shi ti lucreari tu bana-a noasti pi unã cali cari va s-hibã consistent cu caracterlu-a Lui. Dumnidzà li-facã tuts atselji lucruri cu “duhlu”-a Lui. Mas shtim s-ù cãnãshthem Dumnidzàlu shi s-nã avem unã relatsiea activã cu El, lipseashti s-nã shtim tsi easti-aestu “duh-al Dumnidzà” shi cum el lucreashti.

Nu-i lishor ta s-explicheadzã di dip exact tsi scljeamã zborlu “duh”. Mas irats la numtã, pi exepmlu, putets s-fats comentari: “Aclo avea di dealihea un bun duh!” Cu-

atsea voi minduits cã atmosfera eara bunã, tutã ligatã cu numta eara bunã, tuts eara alãxitsi elegantù, mãcarea eara bunã, oaminjlji zburã cu stil un cu alantu, ãnveastã eara musheatã, etc. Tuts-atselji lucurlji-dyeafurati u-tsãnurã “duhlu”-a numtãljei. Idyea-ashi shi duhlu-al Dumnidzã featsi adunari tutã anvãrligã di El. Zborlu-hebraic cari s-tradutseashti cã “duh” tu Vecljul Testamentu scljeamã “adiljeatic” shi “puteari”; pi aestã cali, duhlu-al Dumnidzã easti “adiljearea”-a Lui, esentsiea singurã-al Dumnidzã, cari u-reflecteadzã mintea-a Lui. Noi va s-dãm exempluri ti atsea cum zborlu “duh” s-ufilizeashti cã mintea-di vãrã icã dispozitsiea tu Studiea 4.3. Cã duhlu nu-i mash ti putearea-goalã al Dumnidzã easti evident din Rum. 15:19: “prin putearea-al Sãmtului Duh”.

Ãnvitsarea biblicã dit totãna fu cã minduearea-a omlui easti reflectatã la faptili-a lui. (Dzãc. 23:7; Mat. 12:34); unã discussiea ptsãnã cãtã faptili-a noasti va u-fatsi deliheaaestã. Noi minduim ti vãrã lucru, sh-deapoea-ù featsim. ‘Duhlu’ icã mintea-a noastã poati s-reflecteadzã sum factu cã avem foami shi cã nã-lipseashti s-nã mãcãm. Videm unã banana cari easti tu mayiryiro; atsea vreari easti din ‘duhlu’ cari deapoea easti tradusã tu actsii – noi bãgam mãnã la banana, li-dispertãm shi u-mãcãm. Atsel exemplu simplu scljeamã cãtse zborlu hebraic ti ‘duh’ scljeamã adiljeatic icã mindueari, shi tu idyiul-chiro shi puteari. Duhlu-a nostu, noi-esentsiealã, suntu minduerli-a noasti sh-dupã atsea shi faptili cari li-fãtsem s-lji spunem minduerli icã-dispozitsii-aesti tu noi. Pi unã scara ma multu cãnãscutã, duhlu-al Dumnidzã easti idyiul; el-i puteari cu cari El u-scljeamã iatsa-a Lui esentsiealã, dispozitsiea shi umutea-a Lui. Dumnidzã mindueashti sh-dupã atsea featsi lucrì: “Cum Ãnji minduii, ashi-a s-hibã” (Isa 14:24).

Multsã paragrafi clarã u-identificheadzã duhlu-al Dumnidzã cu putearea-a Lui. Ta s-u featsi unverzumlu: “Duhlu-al Dumnidzã alãga pristi-api. Shi dzãsi Dumnidzãlu: “La sã si facã videalã!” Shi s-featsi videalã” (Adr. 1:2,3).

Duhlu-al Dumnidzã fu putearea cu cari cafì lucru, pi ex. lunjinã fu adrati. “Suflarea-a Lui li-nsirineadzã tserurli shi nãrãearea-a Lui u spãnticã nãpãrticã tsi fudzi” (Iov 26:13). Unã comparatsiea di Mat. 12:28 shi Luca 11:20 scljeamã cã “dzeaditlu-al Dumnidzã” shi “duhlu-al Dumnidzã” suntu paraleli – Dumnidzã tu actsii easti duhlu-a Lui. “Cu zborlu-a Dumnidzã tserurli sã-nvãrtushearã shi cu duhlu-a gurãljei a Lui tutã putearea-a lor.” (Psal. 32:6). Duhlu-al Dumnidzã easti dupã-atsea explicast cã:

- adiljeatic-a Lui
- zborlu-a Lui
- dzeaditlu-a Lui
- mãnã-a Lui

Ti atsea, shi putearea-a Lui dupã cari El featsi tutã. Ashi ãmbistimenjlji suntu faptili iara dupã vrearea-al Dumnidzã (Oani 1:13), cari easti dupã duhlu-a Lui (Oani 3:3-5). Vrearea-a Lui easti bãgatã tu coactsiea cu duhlu. Cãndu zburãm ti adrarea di natura completã, noi dghivãsim, “Va-li pitrets Tini duhlu-a Tãu shi-a s-adarã iara shi iara-a u-adari ca nauuã fatsa-a loclui.” (Psal. 103:30). Duhlu/putearea-aestã idyea-ashi dupã contsãnirea di lucurlji, cãcum shi mediu mlji di adrarea-a lor. Easti lishor s-mindueascã cã bana-traghicã-aestã yini mash ninti, fãrã di dari di duhlu-al Dumnidzã. Iov, un om cari fu hãrgit di bana-aestã fu adutsit aminti ti-aestu di un altu prufitsã “Vrea s-li ljea nãpoi la El duhlu-a Lui shi-adiljearea-a Lui, iatsãlji tuti vrea s-chearã

dinãoarã shi omlu-a sh-si toarnã tu loc” (Iov 34:14,15). Cãndu stã diparti di depresiea cã aestã, Davidlu u-ntribã Dumnidzãlu s-nu lu tradzi nãparti di el duhlu-aestu, scljeamã ta s-u aveaglã bana-a lui (Psal. 50:12).

Noi va s-videm tu Studiea 4.3 cã duhlu dat la noi shi tutã creatsiea easti atsea tsi u-cãntsãnã bana-a noastã. Noi u-avem “adiljeaticlu di duhlu-a banãljei” (Adr. 7:22 A.V. mg.) dat ti noi di Dumnidzã tu chirolu di fãtsearea-a noastã (Psal. 103:30; Adr. 2:7). Atsea u-featsi El “Dumnidzã di duhurli shi cafì un trup” (Num. 27:16, vid. Uvr. 12:9). Cã Domnul easti puteari-a banãljei cari u-sustsãnã tutã adrarea, duhlu-a Lui existeadzã pisti loc. David u-cãnãshtea cã cu duhlu-a Lui, Dumnidzã fu totãna prezentu cu el iu shi s-immã shi cu atsel duh / puteari El avea puteari s-u shtea cafì un angul di mintea shi minduearea-al David. Pi aestã cali, duhlu-al Dumnidzã easti mediuclu cu cari El easti prezent pisti tut, sh-pi ninga atsea cã El personal easti locat-n tseruri.

“Tini li-duchishi shidearea-a mea shi scularea-a mea; Tini li-acãchisishi di largu nica minduerli-a meali... Iu-a s-mi duc di la Duhlu-a Tãu sh-di la fatsa-a Ta iu-a s-fug? Cara... s-yin la mardzinã di amarea, -shi aclo ... mãnã-a Ta ãndreapã (scljeamã cu duhlu) va nj-tsãnã). (Psal. 139:2,7,9,10).

Acãchiseari-di dealihea di tema-aestã nã-Û dizvãleashti Dumnidzã cã unã iatsã multu activã. Multsã oaminji cari suntu criscuti tu unã ‘pistipseari’-nibunã tu Dumnidzã, ma ti dealihea ‘Dumnidzãlu’ easti mash un contseptu tu mintea-a lor, unã cutii laiea tu parti di mintea-a lor. Unã acãchiseari-a Dumnidzãlu di dealihea shi existearea-a Lui multu realã iutsido la noi, cu duhlu-a Lui poati di dip s-u alãxeascã contseptu-a noastu ti banãljei. Noi him ãvãrliti cu duhlu, zburãm ti faptili-a lui, cari nã-Û dizvãleascã Dumnidzãlu. David u-aflã giuneatsãljei tu tutã-aestã ti ciudii “Shteara-a Ta, ma-nsus di mini, analtã-i shi nu-a s-pot s-u agiungu” (Psal. 138:6). Iara, dit-shteara-aestã yinã responsabilitãtsi; Noi lipseashti s-apruchim cã minduearea-a noastã shi faptilji-a noasti suntu total disfaptili ti Dumnidzã ti videari. Cum va s-u examinãm pozitsiea-a noastã di ningti di El, spetsial cãndu minudim ti pãtidzarea, lipseashti s-u avem atsea tu minti. Zboarãli di mãrimi-al Dumnidzã cãtã Ieremia idyeanã ashì nã-tãngheashti sh-la noi: “Sh-poati taha omlu sã si-ascundã la un loc ascumtish, m iu nu va-l ved Mini?, dzãsi Domnul. Am taha nu li umplu Mini tserlu shi loclu (cu duhlu-a Meu)?” (Ierem. 23:24)

SĂMTUL DUH

Noi vidzum cã duhlu-al Dumnidzã easti un contseptu ma mari di acãchiseari; el easti minduearea shi dispozitsiea-a Lui, shi idyeanã ashì shi puterea cu cari El; li toarnã minduerli-a lui tu actsiea. “Cum lj-suntu minduerli tu suflitlu-a lui, ahtãr easti shi el” (Dzãcãt. 23:7); shi ashì Dumnidzãlu easti minduerli-a Lui, shi tu atsea cljimari El easti shi duhlu-a Lui (Oani 4:24), sh-pi ninga atsea cã aestã nu scljeamã cã Dumnidzãlu nu easti ti-dealihea (videts-Vã Digresiea 1). Ta s-him agiutats cu atsea mãrimea di duhlu-al Dumnidzã, noi vãrãoarã ghivãsim ti “Sãmtului Duh”-a Lui. Zborlu “Sãmtului Duh” poati s-aflã mash tu Nãùlu Testamentu. Atsea easti echivalentu cu frazili di Vecljul Testamentu “Duhlu-al Domnului” icã “Duhlu-al Dumnidzã”. Atsea easti clar di paragrafilji cã tu Faptili 2, cari lu-spusi versarea di Sãmtului Duh la apostolilji pi dzuuã di Tsintsãtsiturea. Chetru spunea cã atsea easti unã di ãmplinarli di prufitsãljea di Ioil, tu cari easti spunatã cum, versarea-a “Duhlu-a

Meù (di Dumnidzà)” (Fapti 2:17). Iara Luca 4:1 ângrăpseashti cà Isus fu “âmplin di Sămtul Duh” shi cà s-turnà năpoi dit Iordan; după atsea tu idyiul cap Isus zbureashti ti atsea cà easti âmplinarea di Isaiea 61: “Duhlu-a Domnului easti pristi Mini”. Tu dauli ucazii (shi tu multsă altsă) Sămtul Duh easti idyiu cu zborlu di Vecjlul Testamentu “Duhlu-al Dumnidzà”.

Videts-Vă, idyea-ashi cum Sămtului Duh easti paralel cu putearea-al Dumnidzà tu pasuslji-aeshtsă:

- “Sămtul Duh va S-dipună pristi tini (Marie) shi putearea-a Tsilui Dipanaltul va ti-aumbreadză” (Luca 1:35)
- “Putearea-a Sămtului Duh... Prin putearea-a seamnilor, prin putearea-a Sămtului Duh” (Rum. 15:13-19)
- Cà Vangheljlu (prupuvidearea)-a nostu... cu puteari sh-tu Sămtul Duh (1 Săr. 1:5)
- Tăxiratea-a Sămtului Duh pi scularlji fu zburată ti-a lor “ănvisharea cu puteari di-nsus” (Luca 24:49)
- Singurlu Isus “Ăl umsi Dumnidzà cu Sămtul Duh sh-cu puteari” (Fapti 10:38)
- Pavlu putea s-lu da puteari la prupuedarea cu provi fără shubei di putearea-al Dumnidzà “Shi zborlu-a meù shi prupuedarea-a mea ... eara... tu tavedyearea-a Duhlui shi-a puteariljei” (1 Cor. 2:4)

2.2 INSPIRATSII

Noi li-spuneam defintsii ti duhlu-al Dumnidzà cum putearea-a Lui mindueashti shi dispozitsiea cari El li-disfaptă cu faptili cari li-adară duhlu-a Lui. Noi spuneam tu partea tricută cum duhlu-al Dumnidzà fu vidzut pi faptili di adrarea: “Suflarea-a Lui li-nsirineadză tserurli” (Iov 26:13) – duhlu-al Dumnidzà pi imnarea pristi loclu di apilji ta s-u featsi adrarea di tora (Adr. 1:2). Cum shi s-hibă idyea-ashi dghivăsim cà “cu zborlu-al Dumnidzà” lumea fu adrată (Psal. 32:6), cum shi easti spuneată cu exempluri tu scriitură di parmifi di Adrarea cà “Dumnidzà dzăsi” lucrli s-hibă adrati shi ash fu. Duhlu-al Dumnidzà, după atsea easti dealihea reflectat tu zborlu-a Lui – idyiù cum shi zborli-a noasti cari li-spuniră minduerli shi vrearili-a noasti di nuntru – “noi” ti dealihea – multu exactu. Isus zburà cu mintimenea : “Di-artimaea-a inimăljei (mintealjei) zburashti gura” (Mat. 12:34). Mas noi avem controlă pristi zboirli-a noasti, noi protă lipseashti s-lucrăm pi minduerli-a noasti. Zborlu-al Dumnidzà, atumtsea, easti ună reflexii di duhlu shi minduerli-a Lui. Atsea-i ună vlyyii ahătă mari cà noi li avem scriatili zboară-a Dumnidzàlu tu Biblia ta s-putem s-ùl acăchisim duhlu ică minduirea-al Dumnidzàlu. Dumnidzà ù-fătsea-ciudiiljei aestă di spunearili-a duhlu-a Lui tu zboară scriati cu protseslu di *INSPIRATSII*. Zborlu-aestu easti fundat după zborlu “spirit” (duh):

IN-SPIRATSII

(tu spiritlu)

“Spirit” (duh) cu cljimari di “zăduh” ică adiljearea, “Inspiratsii” scljeamă “adiljeari”. Atsea scljeamă cà zboară cari oaminjlji li-avea scriată cându fură după “inspiratsiea” Dumnidzàlu fu zboarăli di duhlu-al Dumnidzà. Pavlu u-spusi giuneaticlu la Timotei ta s-nu u-alasă shteariljei-a lui di Biblia s-u ducă tu agărsheari cu factu cà atsei suntu zboară-a Dumnidzàlu, sh-după atsea nă-da tută atsea tsi-noi u-lipsim ta s-u avem shtearia di dealihea ti Dumnidzàlu:

“Nica di-anda earai njic ficior li shtii Sãmtili Scripturi, cari pot s-ti facã mintimen ti cãtã la-ascãpari, prin pista-atsa tu Hristos Isus. Tutã Scriptura easti-ahulitã di Dumnidzã sh-bunã ti-nvitsãturã, ti vãryeari, ti-ndriptati, ti-adrarea cu minti ti-ndriptati, ashì cã omlu-al Dumnidzã s-hibã tamamileam (complet), ghini-ndreptu (‘ãndridzat’ N.I.V.) ti itsido di lucru bun.” (2 Tim. 3:15-17)

Mas Scripturã cu inspiratsii poati s-u da unã shteari aestã ti tutã, atumtsea nu-i lipsitã vãrã ‘lunjinã di nuntru’ ta s-nã spuni dealihealjei ti Dumnidzãlu. Ma cãts oara oaminjlji zbureascã ti sentinjetsãlji-a lor personali shi experientsii cã suntu fãntãnjlji ti shteariljei ti Dumnidzãlu! Mas vãrã aprucheari cu pisti tu zborlu inspirat dit Dumnidzãlu easti duri ta s-u da sutsãnirea completã ti vãrã tu banã crãshtinã, nu ari vãrã altã lipsiturã ti vãrã puteari ti ãndriptati tu bana-a noshtsã. Mas ari vãrã lipsiturã di aestã, atumtsea zborlu-al Dumnidzã nu nã-didea tutã, cum shi spuni Pavlu. Ta s-tsãnem Biblia tu mãnjlji-a noshtsã shi s-pistipseascã cã atsea-i dealihe Zborlu-a Duhului di Dumnidzãlu nã-lipseashti unã pista mari.

Miletea di Israel avea un mari interes ti atsea tsi zborlu-di Dumnidzãlu lipsea s-li spunã, cã shi multsã “crãshthinji” di azã. Noi tuts lipseashti s-minduim-ngãtan ti Uvr. 4:2:

“Ti-atsea cã shi-a nauuã nã si ghinihãbãrsi ca shi-a tsilor (-a populu al Israel tu ermulu). Ma zborlu-a propovidueariljei nu lã fu di canã hãiri-a lor, cara nu fu unit cu pista la-atselji cari lu-avdzãrã.”

Di ninti s-nã stam-mproshtsã cu pista-completã tu putearea-al duhlu shi zboarã-al Dumnidzãlu cari easti aprucheatã, easti ma multu atractivã s-ljea unã cali prishcurtatã di duh: s-ari mintea cã unã puteari di ãndriptatea dinãoarã va s-cadã pristi noi, cari va nã-facã nica ma aprucheabili ti Dumnidzãlu, nica ma multu ta s-u avem dorlu dit cu mintea fãtseari di bana-a noshtsã sum putearea-a zborlui di Dumnidzãlu, shi cu atsea s-u alãsãm duhlu-a Dumnidzãlu s-lucreascã di dealihe tu ininjlji-a noshtsã.

Atsea nivreari ta s-u aproachi puteari marea di duh cari easti tu zborlu di Dumnidzã shi li-ari dutsitã multsã “crãshthinji” pãnã di ãntribarea ti atsea desi Scripturã tutã easti inspiratã-ntreagã di Dumnidzãlu. Elji deadirã sughestii cã multu di tsi noi dghivãsim tu Biblia fu mash minduearea personalã di vãrã aushi mintimenji. Ma Chetru efectivã ù-alasã minduearea di vreari-aestã:

“Shi lu-avem ma-nvãrtusheatlu zbor-a profetslor, ti cari fãtsets ghini tsi-lji bãgats oarã... Shi-aestã sã stea di ma ninti (atsea easti importantu!) cã nitsi-unã profitsãlji-a Scripturãljei nu s-tulmãceashti dupã cum sh-lugurseashti cafi-un. Ti-atsea cã putes profitsãljea nu s-ari faptã dupã vrearea-a omlui, ma oaminjlji-atselji sãmstsãlji al Dumnidzã zburarã, cara furã purtats di Sãmtil Duh.” (2 Chet. 1:19-21).

Noi “pristi tuts” lipseashti s-pistipsim cã Biblia easti scriatã cu inspiratsii. Di ispetea-aestã noi u-fãtseam paragraflu di bazi di Proclamatsiea di Pisti Crãshhindelfianã.

SCRIITORLI-A BIBLIEALJEI

Pistipseari di dealihea tu inspiratsiea-ntreagã di Scripturãljei easti dupã atsea vitalã; oaminjlji cari u-ngrãpsirã Bibliealjei furã fãr di altu inspirati di duhlu cari lji-inspirã elji singuri shi zboarãljei-a lor nu fu dit elji singuri. Cã Zborlu-a Dumnidzãlui easti dealihea (Oani 17:17) shi dà deformatsii shi corectsiea (2 Tim. 16:17), nu-i ti ciudii cà la multsã oaminji, nu easti cãnãscutã – cà dealihea ù-da dorlu. Prufitlu Ieremia pãtsã unã mari opozitsii ti zburarea-a zboarãlor cu cari Dumnidzãlu ù-inspirã sh-ti atsea adutsea-detsizii s-nu li ângrãpseascã icã s-li publiceadzã zboarãli cari l-fu dati. Ma, cãtse scriarea-a Zborlui di Dumnidzã easti un rezultat di Vrearea-al Dumnidzã ma multu di cãt vrearea umineascã, el fu “inspirat di Sãmtul Duh” cu tsi nu avea alidzeari ti-ntribarea-aestã. “Mini tu tuti dzãlili escu-atimusit shi cafì-un s-gioacã mãitapi cu mini... Shi mi-nji ticnea: nu-ari cama s-lu-aduc aminti El shi nu-ari cama sã zburãscu tu numa-a Lui; ma tu inima cà s-avui pirã-mfìtiljatã, âncljisits tu oasinjlji-a meali sh-mini mi-alãmãseam s-u-azãptãsescu sh-nu puteam.” (Ierem. 20:7,9).

Similar cà shi Valaam cãndu adutsi-detsizii s-u da blãstimari cãtã miletea di Israel, duhlu-al Dumnidzã l-fãtsea s-da vluyii cãtã elji (Num. 24:1-13 vid. 5 Moi. 23:5).

Ti ciudii easti numirlu di oaminji cari li-inspireadzã Dumnidzãlu ta s-u spunã Zborlu-a Lui cari tricurã tu perioadi di nivreari ta s-adarã atsea tsi lji-fu spusã. Lista easti ti ciudii:

Moise (Insh. 4:10)
Iezehiil (Iezech. 3:14)
Ion (Ion 1:2,3)
Pavlu (Fapti 18:9)
Timotei (1 Tim. 4:6-14)
Valaam (Num. 22-24)

Tutã-atsea da confirmari ti atsea tsi noi u-nvitsãm tu 2 Chet. 1:19-21 cà Zborlu-al Dumnidzã nu easti minduearea personalã-a oaminjlor, ma rezultat di oaminjlji cari fu inspirati ta s-u ângrãpseascã atsea tsi fu dizvãlitã la elji. Prufitlu Amos zburã: “Domnul zburashti : cari nu-a s-prufitsascã?” (Amos 3:8). La ãndaù-oarã Moise u-chiru duchearea di persona-a lui, cà fu ahãtã mari inspiratsiea di Dumnidzãlu: “Tuti-aesti dimãndãciunji, tsi lj-li zburã Domnul al Moise...” (Num. 15:22,23); zboarãli-aesti di dealihea eara zburati dit Moise (v. 17).

Alti provi ti atsea suntu atselji cà scriitorli-a Bibliealjei vidzurã cà elji nu li-acãchisirã di dip lucãrlji ti cari ângrãpsea. Elji “featsirã xitãseri” ti interpretatsiea di dealihea – “A lor lã fu spusã cà nu ti eljiinshishi, ma ti voi li slujea elji aesti lucrì, cari tora vã si spusirã” ti atsea tsi ù-ngrãpsirã (1 Chet. 1:9-12). Zboarãli cari furã ângrãpsiti nu furã interpretatsiea-a lor personalã, cãndu vidzurã cà fu atsea tsi elji xitãsirã. Atsea tsi yini, suntu exemplari clari: Daniil (Dan. 12:8-10); Zaharia (Zah. 4:4-13); Chetru (Fapti 10:17).

Cãndu oaminjlji-aeshtsã furã inspirati mash tu unã parti, noi nu avem aprucheari la Zborlu di dealihea icã duhlu-al Dumnidzãlu. Mas atsea tsi elji u-avea ângrãpsitã di dealihea fu Zborlu-al Dumnidzã, atumtsea elji lipsea ta s-suntu di dip acãtsati dit duhlu-al Dumnidzãlu tu chirolu di inspiratsiea – tu altã oarã, productu nu va si s-hibã Zborlu di Dumnidzã. Apruchearia cà Zborlu-al Dumnidzã easti di dip-a Lui, nã featsi cu unã motivatsii ma multã ta s-u dghivãsim shi s-him sclayii la el. “Chischinipsit easti zborlu-a Tãu shi sclaylu-a Tãu ãl vru el” (Psal. 118:140).

Dupã-atsea, cãrtsãlji-a Biblealjei suntu fapți al Dumnidzàlu dupã duhlu-a Lui, ma multu di cãt literaturã umineascã. Dealiealjei ti-atsea easti datã cu videariljei tsi Nàulu Testamentu featsi ti scripturili di Vecljul Testamentu:

- Mat. 2:5 (R.V. mg.) zburashti ti atsea cum fu “cã ashi easti-ngrãpsitã di prufetlu” – Dumnidzà sciea cu elji. R.V. margin totãna u-ufilizeashti zborlu “cu” tu explicarea cum Dumnidzàlu-ngrãpsea cu prufitsli.

- “Lipsea sã si facã Scriptura-aestã cari Sãmtul Duh, prin gura-al David...” (Fapți 1:16. Ashi u-didea tsitatlu Chetru din Psalnjlili: vid. Uvr. 3:7).

- “Ghini zburã Sãmtul Duh...prin Isaia” (Fapți 28:25 – ashi Pavlu u-didea tsitatlu dit Isaia). Luca 3:4 zburashti ti “cartea-a *zboarãlor* al Isaia” ma multu di cãt mash ti ‘cartea-al Isaia’.

Autorli umineshtsã di Biblealjei dupã atsea furã relativ niimportanti ti protslji crãshinji; factu cã zboarãli-a lor furã inspirati dit Duhlu-al Dumnidzàlu fu atsea importantu.

Noi va ù-bitisim partea-aestã cu unã lista di versuri cari scljeamã cã Duhlu-al Dumnidzàlu easti dizvãlit la noi cu Zboarã Sciatã-a Lui:

- Isus mash spunea “Zboarãli tsi-vã spush suntu Duh” (Oani 6:63); El u-zburã atsea cu inspiratsiea al Dumnidzàlu (Oani 17:8; 14:10).

- Noi him spuniti cã va s-him faptsã nicã unã oarã di duhlu (Oani 3:3-5) shi dit Zborlu-al Dumnidzà (1 Chet. 1:23)

- “Zboarãli tsi li pitricu Domnul Savaot prin Duhlu-a Lui, prin zborlu-a prufetslor di-un chiro.” (Zah. 7:12)

- “Mini va-l versu pristi voi Duhlu-a Meù shi-a vã li spun zboarãli-a meali.” (Dzãcãt. 1:23) da asotsieatsiea di unã acãchiseari di dealiea di Zborlu-al Dumnidzàlui cu lucreari di duhlu-a Lui la noi – dghivãsearea di Cartea fãrã acãchiseari easti fãrã nitsi un scupo, cãndu va s-videm cã duhlu / minduearea-al Dumnidzàlu nu nã-easti dizvãlitã.

- Ari paraleli anamisa di Duhlu-al Dumnidzàlui shi Zborlu-a Lui tu multu paragrafi : “Duhlu-a Meù, Cari-arhinipseashti pristi tini shi zboarãli-a Meali tsi li bãgai tu gura-a ta...” (Isa. 59:21); “Ti zborlu-a Taù sh-dupã inima-a Ta (Duhlu) li fats aesti” (2 Vas. 7:21); “Va-l bag tu voi Duhlu-a Meù (tu ininjli-a voasti – videts-Vã contextul)...”; “Va-l bag nomlu-a Meù ... tu ininjli-a lor”(Iezech. 36:27; Ierem. 31:33).

PUTEAREA-A ZBORLUI-AL DUMNIDZÀ

Duhlu-al Dumnidzàlu nu si spuni mash pi minduearea / dispozitsiea-a Lui, ma idyea-ashi sh-ti putearea cu cari El li-spuni minuderli-aesti, ti pistipseari easti cã duhlu-a Lui – zbor cari nu easti mash situatsiea di mintea-a Lui; ma idyea ashi ari shi unã puteari

dinamică tu zborlu-aestu. Ună acăchiseari di dealihea ti putearea-aestă lipseashti s-nă featsi nidiscurmatsi ta s-li ufilizim; cafi un altu sentimentu di niputeari, ligată cu-atsea lipseashti s-mpulisim cu shtearea-a noastă că ascultarea câtă Zborlu-al Dumnidzàlui va nă-da putearea cari nă-easti lipsită ti insheariljei ma ayonjea di lucurli cari nu nă-lipsească tu bana-aestă, după ascăparea. Dit marea experentsii, Pavlu-ngrăpsea:

“Nu mi-arshunedz di Vangheljlu(Zborlu)-a Hristolui, ti-atsea că-i puteari-al Dumnidzà ti ascăparea.” (Rum. 1:16).

Luca 1:37 (R.V.) zburseashti idyea-ashi pi aestă themă “Nu va s-armăni tu Dumnidzà nitsi un zbor fără puteari (Duh)”.

Ănvitsătură-a Biblealjei shi aplicatsiea-a ljei tu bana-a noshtsă easti un protses dinamic. Shi easti multu niligat cu aprucearea studentească sh-academicăni di theologăni cum shi dit ‘duchearea-bună’ crăstinească di multu bāseritsi, iu āndaū di paragrafi suntu tsitati pi shcurtu shi nu s-da nitsi un efortu di vārnu s-li acăchisească ică s-li implementeadză. “Că zborlu-al Dumnidzà easti yìu shi lăcārto”;”Zborlu-a puteari-ljei-a Lui) (Uvr. 4:12; 1:3) “Zborlu-al Dumnidzà cari sh-lucreadză tu voi atselji tsi pistipsits” (1 Sār. 2:13). După Zborlu, Dumnidzà lucreashti activ tu minduearea di āmbistimenjlji, cafi sāhatea din dzuūă.

Dimāndarea di bazi-a Vangheljlui cari u-nvets după-atsea easti putearea di dealihea-al Dumnidzà; mas lu-alāsash, el poati s-lucrească tu bana-a ta, shi ta s-ti facă ficior di Dumnidzà, cu tsi va u-spuni duhlu / minduearea-al Dumnidzàlu pānă vāră gradus tu bana-aestă shi s-ti facă etim ti alāxirea tu natură di duh-a Dumnidzàlu cari va s-yinā iară cu defteră yineari-a Hristolu (2 Chet. 1:4). Prufitsāljei al Pavlu fu “tu tavedyarea-a Duhului shi-a puteari-ljei” (1 Cor. 2:4).

Noi him anvāliti cu atselji cari ari giunitati di pisti tu Biblealjei căcum shi tu Zborlu-al Dumnidzàlu, tu contra di cljimārli ti tinjiseari-ljei câtă Hristolu. Idyea-ashi elji spuniră că pistipsească tu Dumnidzà, ma iară nu poati s-apruchească că El easti ună iatsă. Cu negarea di inspirarea completă tu Scripturāljei shi suprematsiea-a ljei câtă ducherli shi pistipserli-a noasti, elji u-neghească putearea-al Dumnidzàlui. Zboarāli dit 2 Tim. 3:5 nj-yini tu minti : “Va u-aibā vidzuta-a pistiljei di dealihealui, ma va u-acatsă incheari putearea-a ljei”, scljeamă, putearea di zborlu-a Vangheljlui.

Fundamentalitati-a noastă easti loatā ti hazi din lumea (“Voi nu pistipsits tu atsea, dimi?!”), idyea fu sh-cu Pavlu shi cu grupă di ānvitsātorli-a lui : “zborlu-a Crutsiljeiu, ti-atselji tsi cher, easti zurleatsă; ma ti noi, atselji tsi-ascăpām, easti putearea-al Dumnidzà” (1 Cor. 1:18).

Cāndu va s-loam tută-atsea tu minti, desi nu poati cafi un di noi s-u ljea Biblia tu mână cu un ma mari respectu shi s-li ghivāsească cu ma multă nidiscurmari ta s-li acăchisească shi s-li ascultească?

POZITSIEA DI MILETEA-AL DUMNIDZÀLU CĂTĂ ZBORLU-A LUI

Dghivāsearea-ngātan-a scripturāljei di Biblia spuni că scriitorli-a Biblealjei nu mash că s-videa singuri că inspiratsi, ma shi altsāli scriitori-a Biblealjei lji-vidzură că ashi. Domnul Isus easti di dip-eminentu tu atsea. Cāndu Isus didea tsitat di Psalnjlili al

David el fătsea un protuzbor cu zboarâli “David inspirat după duh” (Mat. 22:43), cu tsi spunea aprucheari di factu că zboarâli al David fură inspirati. Isus idyea ashi zbură sh-ti “ângrăpsearea” al Moise (Oani 5:45-47) cu tsi spunea că pistipsească că Moise di dealihea li-ngrăpsearea tsintsili cărtsă. Ashi-spuneati crăshtinji cu ‘mări crititsi’ nu pistipsea desi Moise poati s-ngrăpsească, ma pozitsiea al Hristolu dealihea spuni contra di apruchearia-a lor. El li-spunea scriitorli di Moise “dimândaciunea-al Dumnidzàlu” (Marco 7:8-9). Idhyea-grupă di oaminji cari nu pistipsea fără tinjii, zbură că ună mari parti dit Vecljul Testamentu easti mit, ma vărnoară Isus ică Pavlu nu spunea ahtari lucrî. Isus spunea ti vāsiloanjea di cātă Notlu ti un factu aprucheat istoric (Mat. 12:42); el nu spunea ‘că zbureshti pirmiflu di vāsiloanjea di cātă Notlu...’

Pozitsiea al apostolilor fu idyea cu-atsea di Dumnidzàlu-a lor. Easti epitomată din Chetru cari dzăsi că experientsii-a lui personală di ascultari cu ureclji-a lui singuri di zboarâli-a Hristolu fu băgată tu aumbră di “ma-nvârtusheatlu zbor-a profetslor” (2 Chet. 1:19-21). Chetru pistipsea că epistolili di Pavlu fură “Scriptură” idyea că shi “altili Scripturi”, ună frază cari easti multu ufilizată ti scriitorli di Vecljul Testamentu.

Ashi, Chetru li-vidzu epistolili di Pavlu că autoritari căcum u-vidzu shi Vecljul Testamentu.

Ari multu pridzăcături tu Faptili, Epistolili shi Apocalipsea pănă di Vangheljli (ex. vid. Fapti 13:51; Mat 10:14), cari spuni că nu sunt mash inspirati di idyul Duh, ma shi că scriiturili di Vangheljlu fu spuniti că inspirati di scriitorli-a Nàului Testamentu. Pavlu tu 1 Tim. 5:18 da tsitat sh-di 5 Moi. 25:4 (di Vecljul Testamentu) shi di Luca 10:7 că “Scriptură”. Pavlu ti-aestă spuni că dimândăciunea-a lui fu di Hristolu, sh-nu di la el (Gal. 1:11, 12; 1 Cor. 2:13; 11:23; 15:3). Aestă fu spunită sh-di altsăli apostoli. Ashi Iacov 4:5 da tsitat di zboarâli di Pavlu di Gal. 5:17 că Scriptură.

Dumnidzà “zbură cu noi” tu Hristolu; după-atsea nu ari lipsitură ti vără altă dishcljideari (Uvr. 1:2). Poati s-nă videm că Biblia spuni sh-ti alti scriiturli cu inspiratsii cari tora nu nă-suntu tu mănă (ex. cartea al Iasher, scriiturli-al Nathan, Ilje, Pavlu cātă Corint, shi A Treia Epistolă al Oani da implicatsiea că Oani ari scrisă ună carti cātă băsearicăljei, cari nu easti alăsată, cari nu fu ascultată di Diotrefes). Cătse scriiturili-aesti nu fură alăsati ti noi? Că easti evidentă că elji nu fură importanti ti noi. Noi după-atsea putem s-him tu isihii că Dumnidzàlu u-alăsă tută tsi nă-easti importantă.

Vărnoară sã spuni că cărtsăli di Nàulu Testămentu fură preayalea-ayalea aprucheari că sunt inspiratsi, ma factu că apostolili li-minduea scripturili un cu alantu că inspirati, siyură spuni altu-tsiva ti-aestă. Avea ună pishcheshi di Duhlu ti ciudii tu mănă, cari pātu s-veadă desi gramili shi zboarâli ti cari s-spunea că eara inspirati, dealihea eara atsea (1 Cor. 14:37; 1 Iov. 4:1; Apoc. 2:2). Atsea scljeamă că gramili inspirati eara dinăoară aprucheari ti inspirati. Mas s-avea vără selectsuea uminească fără reguli ti vără cari intră tu Biblia-a noastă, atumtsea cartea nu va s-avea nitsiună autoritati.

2.3 PISHCHESHILI-A SĂMTULUI DUH

Tu chiroùrli diferenti di lucrearea-a Lui cu oaminjlji, Dumnidzàlu u-dădea ufilizearea di putearea-a Lui (“Sămtul Duh”) la oaminjlji. Cum shi s-hibă, atsea vărnoară nu

eara tu formă di un “cec blanco”, ta s-li da la oaminjlji s-facă tută tsi vrea; totna ufilizirea di Sămtul Duh-aestu eara ti vără scupo. Cându atsel scupo va s-hibă adrat, pishcheshi di Sămtul Duh eara ljeat năpoi. Noi lipseashti s-băgăm tu minti că duhlu-al Dumnidzà lucreashti pi ună cali cari easti dininti scupolu cari easti tu mintea-a Lui. Umutea-a Lui tu multsă oară da ună pidipseari njică tu bana-a oaminjljor ta s-u facă umutea-a Lui ti totăna (videts-Vă Studiea 6.1), shi easti s-nă ashtiptâm că Sămtului Duh-a Lui nu va s-hibă ufilizit ti fătseari-a pidipsearea uminească ma lishoară tu bană-aestă. Mas s-featsi-atsea, vără lishureadză di aestu tip va s-hibă di ună ma mari umutea ti spunearili-a minduearea-al Dumnidzà la noi. Atsea va s-explicheadză cătse tu staturli cari suntu dispărtsati di polim că Uganda ari un mari numir di oaminji cari li ari pishcheshili-a duhlu di fătseari sânătatati shi istoric, spunerli-aesti multsă oară suntu tu idyiu chiro di marea lipsitură uminească. Atsea easti multu tu contra di pozitsiili tu populu crăshinescu ti Sămtului Duh ază; easti dată impresii că pitea tu Hristolu easti di vâloari di benefitsiea fizicală; easti data videari că pitea tu Hristolu easti di vâloari di benefitsii fizicală, pi ex. yitreari di vără lăngoari, cari lipseashti s-u da Sămtului Duh. Atsea li-bagă cljimarli di pănă tora di aveariljei di duhlu, sum nipistipseari; mas vără easti tu xităseari ti experientsii cari u-featsi ma njică niputearea uminească, easti lishor s-spună că s-află vără lucru cari va u-umpli isapea.

Multsă ‘crăshinji’ di ază zburească că li ari pishcheshili-a duhlu ti ciudii, iara pi ăntribarea ti tsi dealihea easti umutea-a lor ari ună nisiyurantsă mari. Domnul totăna u-didea Duhlu-a Lui ta s-ljea scupoluri definiti. Ti-aestă, atselji cari di dealihea lji avură pishcheshili-a duhlu di dip shtea ti tsi lipseashti s-ù ufilizească, shi după-atsea nu avură un suctses partzial tu ufilizirea-a idyilji. Atsea easti contra di multsări nisuctsesi shi yitrii partziali cari s-duchească di atselji cari zburească că li-ari pishcheshili ti yitriseari ază.

Tuti exempluri cari yină indicheadză itii spetsifitsi shi scuporuri ti darea-a pishcheshili di duhlu. Tu nitsi un di cazuri esti nu avea vără element subiectiv cari easti asotsat cu avearea-a pishcheshili ică atselji cari li-avură pishcheshili putea s-li ufilizească cum elji vrea. Că noi zburăm ti Duhlu-al Dumnidzà, nu poati s-zburăm că oaminjlji putea s-u conduceadză ufilizirea-a lui, cându va s-videm că la elji lj-fu dat ta s-facă vără vreari di Dumnidzàlu ma multu di căt oaminjlji cari avură ufilizirea ti un chiro di el (vid. Isa. 40:13).

- Tu isturiea veclja al Israel lj-fu dămândată s-facă ună tendă (“tabernacul”) tu cari altaru shi altili sacramenti va s-hibă avigljeati; ma mari dămândaciunji lj-fu dati cum s-li facă tutili obeicti cari va s-hibă lipsiti ti pistipsearea tu Dumnidzàlu. Ta s-facă aestă, Dumnidzà u-didea Sămtului Duh la vără oaminji. Elji fură “umpluti cu Duhlu-a itrăljiljei shi-a acăchiseariljei, s-li-adară-al Aaron stranji...” etc. (Insh. 28:3).
- Un di oaminjlji-aeshtsă, Veseleil eara-mplin “cu Duhlu Dumnidzescu, cu-acăchiseari, di shteari sh-di tăhmini tu lucurlu tut; ta s-adară lugurii di malāmă, ... s-da cu-arneală chetsări...ti tuti soi di lugurii” (Insh. 31:3-5).
- Num. 11:14-17 zbureashti cum vără di duhlu / putearea dată la Moise fură loată di el shi dată la aushlji di Israel, cu itia s-li facă cu puteari ti giudicarea di dealihea di pălăcărserli di laolu ta s-aiba ună presură ma njică la Moise. Di ninti

moartea di Moise, pishcheshea eara dat di el câtă Isus Navin ta s-poati el s-u ducă-ndreptu populu-a lui (5 Moi. 34:9).

- Di chirolu cându populu-al Israel intră tu loclu-a lor până protlu vâsiljelu-a lor (Saul) elji eara dutsiti di oaminji la cari sã spunea giudicãtori. Tu aestu-chiro elji eara ma multu surpresatsi di dushmanlji-a lor, ma tu cartea di Giudicãtorli easti scriat cum duhlu-al Dumnidzà yinea la vãrã di giudicãtorli ta s-lji ducă nãfoarã miletea-a Israel di dushmanlu-a lor – Gotoniil (Giud. 3:10), Gedeon (Giud. 6:34) shi Eftai (Giud. 11:29) da exemplu ti-atsea.
- Pi un altu giudicãtor Samson, l-fu dat duhlu ta s-vãtãmã un ljiundar (Giud. 14:5,6); ta s-vãtãmã 30 di oaminji (Giud. 4:19) shi ta si s-facã liber dit funiili cu cari eara ligat (Giud. 15:14). Ahãt un “Sãmtul Duh” dupã-atsea nu eara totãna tu avearea di Samson – yinea la el ta s-facã vãrã lucrì shi deapoea eara turnat nãpoi.
- Cându avu unã dãmãndãciuni ti populu-a Lui, duhlu inspirã vãrã ta s-u spunã zborlu-al Dumnidzà. Cându va s-bitiseascã dãmãndaciunea, pishcheshea ti zburari direct tu numa-al Dumnidzà eara turnat nãpoi shi zboarãli di personã-aestã va s-eara di-a ljei, ma multu di cãt-al Dumnidzãlu. Un di ma multili exempluri:

“Atumtsea Duhlu-a Domnului cãdzu pi Zaharia...lã dzãsi (la miletea), Ashi dzãsi Domnul: Cãtse cãlcats dimãndãciunjli-a Domnului?” (2 Para. 24:20) Videts-Vã shi 2 Para. 15:1,2 shi Luca 4:18,19 ti alti exempluri.

Di atsea lipseashti s-hibã evidentã cã loarea di pishcheshea di ufilizearea di duhlu-al Dumnidzã ti vãrã itia nu eara

- Garantsii ti ascãparea
- Vãrã tsi eara tu period di bana-ntreagã di persona-aestã
- Putearea misticã tu singuri elji
- Vãrã tsi easti loat di ‘experientsii personalã’ di ciudii.

Lipseashti s-spunem cã ari multsã mindueri ni clari ti pishcheshili di Sãmtului duh. Oaminjlji zbureascã cã ari ‘loatã Sãmtul Duh’ sh-tu multsã haluri ivanghelitsi, prupvedniclu fatsi izinji cu carotlu ti “loarea di pishcheshili di duhlu” ninti atselji cari mindueascã ‘s-u aprucheascã Isus’. Ma lipseashti s-spunã ântribarea, Cari pishcheshi? Nu poati s-minduim cã oaminjlji nu shtiu cari pishcheshi ari. La Samson l-fu datã pishcheshea di duhlu s-vãtãmã un ljiundar (Giud. 14:5,6); cându s-vidzu oclju-n-oclu cu pravdã azghiaroasã el lipseashti s-shtii cãtse l-fu dat duhlu, di dealihea. Nu poati s-aibã vãrã-ntirisitari tu atsea. Aestã-easti tutã contra atseali oaminji cari tora spuni cã u-aù aprucheatã Sãmtului Duh, ma nu poati s-facã vãrã faptu spetsific; niti s-shtii cari pishcheshea (-ili) lipseashti s-li aù.

Siyurã, nu ari vãrã alternativã, ma mash s-dzãcã cã oaminjlji-aeshtsã avurã unã experientsiea di duh dramaticã ligatã cu crãshnititatea shi turnarea, deapoaia, tu pozitsiea-a lor câtã bana li-alãsã cu un sentimentu di vãrã nãuua ti ciudii, tu elji singurli. Elji shtea ti-atsea shi lji-loarã paragrafilu-a Bibliealjei ti pishcheshili-a Sãmtului Duh shi dzãsirã: ‘Aestã lipseashti s-hibã atsea tsi mini u-am tu bana!’ shi

preftu-a lor, hãrios li-da sum barbã shi dzãsi ‘Ashi-i! Alavdats L-Dumnidzàlu!’ shi lji-ufilizeashti cazurli-aesti cà ‘provã’ tu prubarea s-li spunã la altsãlor s-u aproachi la Sãmtului Duh. Itiea di bazi ti andartsãljea-aestã easti tu niavearea-a acãchiseariljei di Bibliea cari u-avu personã-aestã di ninti ashtiptatã ‘converziea’-a ljei.

Ãmpulisearea contra arãdearea di sentimentili-a noasti (Ierem. 17:9), noi lipseashti s-li alãsãm ciciorli-a noshtsã pi cheatrã siyurã di bazili-a Bibliealjei. Aestã lipsiturã nu-i ma multu ti videari di cãt tu unã studiea cum licreashti duhlu-al Dumnidzàlu. Noi tuts vrem s-minduum cà putearea-al Dumnidzà lucreashti pi noi tu bana-a noshtsã. Ma, cum shi cãtse El u-featsi atsea? Desi noi dealihea li-avem pishcheshili di duhlu cà oaminjlji tu scripturã-a Bibliealjei? Mas noi dealihea vrem su-L cãnãshthem Dumnidzàlu shi s-avem unã relatsii di bana cu El, noi dealihea va u-cãnãshthem lipsiturea di acãchiseari di dealihea, di lucrli-aesti.

ITILI DI PISHCHESHILI TU SECOLU PROT

Cãndu va li-mintim printsipili di bazi cari pãnã tora li-nvitsãm ti pishcheshili-a duhlu di Dumnidzàlu, noi tora yinem pãnã di scripturã di Nàulu Testamentu ti pishcheshili-a duhlu cari eara tu mãnã di protã bãsearicã (icã gruchili di-mbistimenji cari bãnea tu ghegeneratsiea dupã chirolu di Isus).

Dãmãndãciunea di soni-a Hristolu eara ti apostolili s-immã pi lumea shi s-u spunã Vangheljlu (Marco 16:15,16). Elji u-featsirã atsea, cu temã di moartea-a Hristolu shi anastasierea di ninti tutã tu dimãndarea-a lor. Ma bãgats-Vã tu minti cà atumtsea nu avea Nàu Testamentu cà u-cãnãshthem tora. Cãtse elji stãturã tu locuri cu multsã-oaminji shi sinãgodzi shi zburarã ti-aestu om, Isus di Nazareth, prupuvedea-a lor poati s-hibã ascultatã cà bizarã – un dugramagiù dit Israel cari eara prufectu, cari muri shi deapoaia anastãsea ti umplirea-corectã di prufitsãljea di Vecljul Testamentu shi cari tora li-spuni s-pãtidzeascã shi s-u aibã cà exemplul.

Tu dzãlili-atseali altsãli oaminji prubã s-facã un cultu di cãshtigãrli. Lipsea s-aibã vãrã cali cu cari va sã s-dãdea provã la lumiljei cà dimãndarea cari eara prupuviditã di crãshthinji, eara di Singurlui Dumnidzà ma multu di cãt filozofiea di grupã di piscarli di Israelu di not.

Tu chirolu-a nostu noi zburãm ti scripturili di Nàulu Testamentu ti faptu shi ãnvitsearea al Hristolu s-nã dzãtsem provã cà dimãndarea-a noastã easti di Dumnidzàlu; ma tu dzãlili-aesti di ninti ea s-hibã sciatã shi tu mãnã, Dumnidzà lã dãdea la prupuvednitslji ufilizirea-a Duhlu-a Lui Sãmtu ta s-u spunã dealihea di atsea tsi elji zburarã. Aestã eara unã itiea spetsificã di ufilizirea di pishcheshili di *Weltanschauung*-lu (videarea-a lumiljei); niavearea-a Nàului Testamentu va u-fãtsea unã greuùtati ma marea ti nàuli gruchi di ãmbistimenji s-creascã tu pitea-a lor. Di-anumirea problemilji-a lor practitsi cari inshea la elji nu va s-avea vãrã detsizii clarã; va s-avea ptsãnji cãljuri ti dutsirea ti elji s-hibã cu ma mari puteari tu pitea-a lor tu Hristolu. Di ispetili-aesti pishcheshili-a Sãmtului Duh lj-fu tu mãnã ti dutseari di ãmbistimenjlji protsi cu dimãndãrli inspirati, sh-di altã parti scripturã di Nàulu Testamentu di dimãndaciunjlji-aeshtsã shi ãnvitsarea di Isus eara sciat shi ãntsircljeat.

Cà totãna itiili ti darea-a Sãmtului duh eara multu clari:

- “Cara S-alinà (Isus) pi-anâltsimi (ân-tseruri), scâyui scâyilji sh-lă deadi pishcheshi (di Duh)-a oaminjlor...ti prufectsiunea-a sâmtsâlor, la lucrulu (prupuvedarea)-a slujeariljei, la stizmăsearea-a trupului-a Hristolui” ică âmbistimenjlji (Efes. 4:8, 12).

- Ashi Pavlu ângrăpsea ti-mbistimenjlji tu Roma “Ti-atsea cã multu voi ta s-vă ved ta s-vă daù vără hari di duh, ti-nvârtushearea-a voastă.” (Rom. 1:11).

Ti ufilizirea-a pishcheshili cã verificatsii di prupuvidirea-a Vangheljului noi dghivâsim:

- “Cã Vangheljulu(Ghinihăbăarsearea)-a nostu nu fu la voi mash pi zbor; ma sh-cu puteari sh-tu Sântului Duh shi tu-mplină sândiseari” shi cu ciudiili fâvrusiti (1 Sâr. 1:5 vid. 1 Cor. 1: 5,6).

- Pavlu putea s-zburească ti “cã nu va s-cutedz să spun di-atseali tsi nu li featsi Hristolu prin mini, ta s-ascultă miletsli cari nu-pistipsească pitea, prin zbor shi prin faptă, prin putearea-a seamnilor, prin putearea-a Sântului Duh.” (Rum. 15:18,19).

- Tsi sh-scljeamă ti prupuvednitslji di Vangheljului, noi dghivâsim “Cara Dumnidzàlu cu seamni sh-cu ciudii sh-cu multili turlii di puteri sh-cu hârli-a Sântului Duh, âmpârtsari după vrearea-a Lui” (Uvr. 2:4).

- Tu ună campanja tu Tsipru iu Vangheljulu eara prupuvidită shi sutsântută cu ciudii, ashî cã “atumtsea proconsulu, cara vidzu cã tsi s-featsi, pistipsi, sh-multu s-ciudisi pi-nvitsătura-a Domnului.” (Fapti 13:12).

Pi aestă cali, elji u-dutsiră di dealihea s-lji tinjisească doctrinjlji cari eara ânvitsati. Tu Iconia idyea sh-ti “ti Domnul, Cari da marturilji ti zborlu-a hariljei-a Lui, shi-adrà shi seamni sh-ciudii prin mănjlî-a lor.” (Fapti 14:3).

Easti adrat ună adunari di tută-atsea cu spunearili-a submisiea al apostolili cãtă dimândăciunea ti prupuvedeari : “Elji, cara fudziră, propoviduriră pristi tut shi Domnul lucrà cu elji shi lu-nvârtushea zborlu, prin ciudiili tsi yinea.”(Marcu 16:20).

LUCRILI TU CHIROLU-A LOR

Aesti pishcheshi-al Dumnidzàlu eara după-atsea dati s-facă vără lucrî tu chirolu-a lor. Atsea u-scljeamă alatusea di spuneari cã avearea-di ciudii-a pishcheshiljei easti ună experientsiea di daima tu bana-ntreagă di personă. Apostolili, tu cari easti shi Chetru eara “âmplini cu Sântului Duh” pi sârbătoarea di Tsindzâtsi dzălea, ayonjea după alinarea-a Hristolui-n tser (Fapti 2:4). Elji fură, după-atsea, tu puteari s-zburească limbi xenji ta s-poată s-ahurhească cu prupuvedearia Vangheljulu Crăshtinescu pi-ună cali senzatsională. Cându atselji pi puteari proba s-li acatsă, “Chetru, cara eara-mplin di Sântul Duh” putea s-lă da ună apandasi ti pistipseari.(Fapti 4:8) După liberarea di-nchljiseari tuts eara adrati cu puteari di pishcheshili s-continueadză cu prupuvedearia – “shi tuts s-umplură di Sântul Duh sh-cu cutidzari lu spunea zborlu-al Dumnidzà” (Fapti 4:31).

Dghivāsitorlu cu atentsii va s-veadā cā nu s-spunā cā “elji di ninti eara-mplini cu Duhlu”, sh-ti atsea li-fātsea lucārļji-aeshtsā. Elji eara-mplini cu Duh s-facā vārā lucru, ma elji iara lipsea s-hibā-mplini cu Duh ta s-ul facā altulu lucru dit Planlu-al Dumnidzā. Pavlu idyea-ashi “eara-mplin cu Sāmtul Duh” la pātīdzarea-a lui, ma cu anļji deapoia lipsea s-hibā “āmplin cu Sāmtul Duh” ta s-da caznā pi un om-arāuū cu tsi u-fātsea orbu (Fapti 9:17; 13:9).

Tu zburearea ti pishcheshili di ciudii, Pavlu-ngrāpsea cā protslji āmbistimenji lu-avea “dupā misura-a pishcheshiljei al Hristolu” (Efes. 4:7). Zborlu gārtseſcu ti “misurā” scljeamā “portsiea cu misurā icā nivel” (Strong’s Concordance). Mash Isus li-avea pishcheshili fārā misurā, scljeamā, cu tutā libertati s-li ufilizeascā dupā vrearea-a Lui (Oani 3:34). Noi tora va-li definām pishcheshili-aesti di duh cari nai ma multu s-spuna cā li-avurā oaminļji tu seculu prot.

PISHCHESHI DI DUMNIDZÀ DI SECOLU PROT

PRUFITSĀLJEA

Zborlu gārtseſcu ti ‘profit’ scljeamā vārnu cari u-prufiteadzā Zborlu-al Dumnidzā – scljeamā cafī un om cari easti inspirat s-li zbureascā Zboarāli al Dumnidzālu, tsi tu chiroļu-a lor spunea shi prufitsāljea di evenimentili cari-a s-yinā (videts-Vā 2 Chet. 1:19-21). Ashi, scljeamā “prufetsļji” – atselji cu pishcheri di prufitsāljea – vinirā “di Erusalim tu-Antiohiea... unlu di elji, cu numa Agav, shi spusi prin Duhlu cā va s-facā mari-agiunatic tu lumea tutā, sh-tsi s-featsi tu dzālili-al Claudiū. Shi ucenitsļji-adusirā-apofasi cā cafī unlu di elji, dupā cum lji-u putearea, s-pitreacā-agiutor a fratslor” (Fapti 11:27-29). Aestu tip di prufitsāljea tsi easti priordinatā di-nsus, tsi avu-mplinarea clarā ti vārā an, nai ma multu nu-ū ari la atselji cari tora spusā cā li-au pishcherea di prufitsālji; ma, elji eara ahāt siyuri tu bāsearicā protā cā pishcherea-aestā easti dealihea tu elji, tsi elji u-deadirā chiroļu sh-pārādzļji-a lor ti fātseari ma lishoarā atsea-greutati cari li-fu prufitsatā. Ptsān numir di exempluri dit aestu tip putem s-li aflām tu ash-dzāsiti bāseritsi ‘āmplini-cu-Duh’ di azā.

VINDICARI

Vidzum cā apostoljili prupuvidea ghinihābārseari (vangheljlu) ti Vāsiliae-al Dumnidzā di prufectsiea cari-a s-yinā pi loclu, shi eara ghini cā elji lipsea s-u spunā dimāndāciunea-a lor cu fātsearea di ciudii cari va u-aibā atsel gustu di atsea cum va s-hibā chiroļu-aestu, cāndu “va sh-si dishcljidā ocljilji-a tsilor cari suntu orghi shi urecljili-a surdzālor va s-avdā; atumtsea-a s-ansarā shcljioplu ca tserbul...” (Isa. 35:5,6). Ti ma multu di situatsiea anvārligā di Vāsiliae-al Dumnidzā, videts-Vā Studiea 5. Cāndu Vāsiliae-al Dumnidzā va s-hibā bāgatā tu loclu, tāxiratsi cā-aesti nu va s-hibā adrati tu giunitati di misurā, nitsi va s-aibā nipistipseari ti atsea desi Vāsiliae easti auūā icā nu. Dupā atsea, asfālipsirea-a dimāndariljei di ciudii al Dumnidzā ti atsea Vāsiliē eara tu unā forma comļpetā sh-definitivā cari nu poati s-hibā negat; di itiea-aestā multsā vindicāri di ciudii eara adrati di-protslji mbistimenji shi eara tu videarea-a publicāljei ghenearā.

Un exemplu clasic easti aflat tu vindicarea-al Chetru di bārbatlu dinat di cicioari cari eara bāgat cafī tahina la porta-a hramlui. Fapti 3:2 spusi cā elji u-bāgarā auūā cafī

dzuuã – ta s-hibã unã videalã cunoscutã. Vindicat di ufilizirea-al Duhlu di Chetru, “Shi cara-ansãri, dãnãsi pi picioari shi imna, shi-intrã cu tut elji tu hram, cu-ansãreari sh-cu imnari shi Lu-alãvda Dumnidzã. Shi tutã miletea-l vidzu cã imna shi lu-alãvda Dumnidzã. Shi-l cãnushtea cã el eara-atsel tsi shidea di cãfta cu mãna teasã, la Musheata Poartã-a hramlui, shi s-umplurã di ciudii ti-atsea tsi-lji si featsi. Sh-cara s-acãtsã el di Chetru... tutã miletea, ciudusitã, alãga la elji tu uborlu” (Fapti 3:7-11).

Atumtsea Chetru dinãoarã ahurhi s-zbureascã ti anyearea-al Hristolu. Cã lu-avea prova ti pistipseari shi nianãchisit di ninti di elji tu formã di atsel bãrbat vindicat, putem s-him siyuri cã elji va s-pistipseascã cã zboarãli-al Chetru suntu atselji di Dumnidzã. Portã di hramlu tu atsea “sãhatea di pãlãcãriea” (Fapti 3:1) fu-mplinã cu oaminji, cã-n pãzarea sãmbãtã tahina. Pi atsel un loc, Dumnidzã adrã detsizii s-ul facã dealihea prupuvidearea-a Zborlu-a Lui cu unã ciudii ahãt clarã. Cã sh-tu Fapti 5:12 noi dghivãsim “Sh-prin mãnji-a apostoljlor s-adra seamni sh-multi ciudii la dunjeai.” Nai ma multu di spunerli-al vindicãtorli di ‘tsindzãtsimea’ sh-atselji cari suntu cã elji suntu ti lucrì cari s-facã tu bãseritsli tu sucãchi njitsi sh-nu pi sucãchili shi di ninti di publicã di-‘mbistimenji’ ligati tu un duh shi cari va s-ashteaptã s-facã vãrã ciudii, ma multu di cãt unã publicã ghenerealã fãrã njilã.

S-shtii cã-scriitorlu-aestu ari multu experientsii ti lucrìli-aesti cu atselji cari zbureascã cã u-au Duhlu, ma sh-easti om cari ari vidzutã multsã spuneari di aveari di Duhlu. Cum si s-hibã ‘testemoniea-a mea personalã’ di videari di multu ‘vindicari’ cari nu suntu di dip adrati, sh-ti nai ma bunili vindicari di giunitati adrati, nu easti lipsitã unã elaborari spetsialã; cãfi un membru di tinjii di bãseritsli-aesti va s-dzãcã cã multu di aestu s-facã. Tu multi ucazi li-am ãntribatã oaspitslji-a mealji di tsindzãtsinjili cu bunã mindueari, “Io nu escu tu nibunã mindueari ta s-pistipsescu cã voi putetsi s-li avetsi putearili-aesti mãri. Ma, Dumnidzã totnã ari clarã adratã cari u-ari putearea-a Lui shi cari nu u-ari; shi nu easti fãrã mindueari ti mini ta s-Vã-ntreb s-mi demonstrãts factul – sh-atumtsea va s-pot s-escu ma multu-mbistimen shi s-u apruchescu puzitsia-a voastã di shtiintsã tsi tora, lishor, nu pot s-u fac unã cu atsea-a Scripturãljei”. Vãrnãoarã nu am vidzutã unã clarã “demonstrari di Duhlu sh-di putearea”.

Contra pozitsiea-a mea, Uvreili ortodoxi di seculu prot, avurã unã mindueari-nchljisã ti putearea crãshtinji s-aibã pishcheshi di Duhlu ti ciudii di Dumnidzãlu. Shi atselji spunea “Omlu-Aestu fatsi multi nishenji” (Oani 11:47) shi “Shi-ashichere-i la tuts cari bãneadzã-n Erusalim cã prit elji s-featsi unã nisheani-avdzãtã sh-nu putem s-u lom ãncheari” (Fapti 4:16). Ca sh-la atselji cari li-avdzãrã apostolilji s-zbureascã pi limbi eara “cuntrimburati” (Fapti 2:6). Idyea nu s-facã sh-azã cã un apandasi la zburarea di glãrinji ‘tsindzãtsimi’. Factu cã oaminjlji ma di njilã yina la ‘tsindzãtsimilji’ moderni cu mintea u-negheadzã atsea cã elji dealihea facã ciudii, shi siyurã easti unã mari puentã tu debatã-aestã. Mash cãndu unã ciudii va s-yinã pi protlji padzinji tu Erusalim, desi nu easti cu minti s-dzãcã cã mas unã ciudii di dealihea easti adratã la *Trafalgar Square* tu Londra icã tu parcu *Nuaharuru* tu Nairobi, atumtsea desi nu va s-avem pricunushteari tu lumea cã pishcherili di duh ti ciudii al Dumnidzã suntu loati azã? Di ninti atsea, tsindzãtsimilji pistipseascã cã lumea va s-acatsã ti aeshtsã tipuri di ‘provi’ cã itiea di pitea-a lor:

- S-vindicã (eventualã) omlu di ultser tu stumaclu; protseslu di vindicarea lipescã s-ahurheascã dupã adunarea di pãlãcãrii.

- Extremitàtsi deformati suntu bāgati la loc.
- Videarea shi ascultarea suntu adratu ma bunu, pi ninga atsea nai ma multu s-facā cā eara nāpoi.
- Loatā depresiea.

Pi aeshtsā exempluri lipseashti s-u dām shi factu cā avtunubili di ushpital alāsarā patsienti cu niputeari la T.O. Osborn, vindicarea cu crutsi tu Nairobi, Kenia, shi shuferlu cari eara bāgat tu dilemā ethicā desi s-armānā icā s-yinā nāpoi, armānea – ma cum shi s-hibā atselji patsienti nu lā si deadi vindicari.

Cum shi s-hibā, provocarea greascā di cafu un poster public ti atselji adunari : “Yinā ashtiptām ciudii!” Stsenā-aestā easti adratā tu cafu formi di auto-sughestii sh.a. Tu nitsi un loc tu Nāulu Testamentu nu ari nitsi nai ma ptsān zbor cā lipseashti vārā preparatsii psihologicā, ninti s-facā unā ciudii. Putem s-videm cā vārnu di atselji cari furā vindicati tu seculu prot nu avurā pisti – vārnu nu shtea cari eara Isus (Oani 5:13; 9:36).

Idyea bombandeari di psihā poati s-facā cu mintea – multisimea di repetitsii di pālăcării, ritmul di tāmānji shi muzicā emotsională. Nu poati s-aibā nipistipseari cā cafu unā cunushteari ratsională ti Dumnidzā – icā tsiva altu – va s-hibā adratā fārā tsiva di tutā aestā. Scriitorlu s-adutsi aminti cā furā prezentu pi-ndaū di ahtāri andamāseari tu locāri diferenti, shi cafu oarā cu experientsii cu dureri tu caplu cari nu poati s-hibā tsānutā di eforturi ta s-aibā unā cunushteari ratsională shi balānsatā bazatā pi Biblia, sh-ninti di fatsa-al cātāpāseariljei di chireari tu ritmul-al tāmpanilor shi darea cu palnjili. Tut-atsea s-facā cā pre-gioc cari lipseashti s-facā ti ‘ciudiiljei’ di tsindzātsimi shi easti prova di dealihea cā ‘vindicari’ suntu rezultat di conditsiea sufliteascā shi psihologicā shi nu easti fātsearea directā di Duhlu-al Dumnidzā. Cā contra, Chetru eara pi puteari s-li utilizeascā pishcheshili di dealihea cā cu ciudii s-li vindicā oaminjlji cum elji eara pi sucātslji (Fapti 5:16); Pavlu cu utilizearea di pishcheshili di ciudii avea om cari spunea cā easti dealihea, sh-el eara ministru tu guvernul sh-cari ninti nu pistipsea (Fapti 13:12,13), cum shi multu di pāngānjli cari bāna tu cāsābālu Litra (Fapti 14:8-13). Cā sh-eara cāftarea di itiea shi natura di pishcheshili di duh atselji lucruri s-adrarā publicā, shi nu putea pi nitsiunā cali, cu alinarea di bratsālji icā cu vārā altā explicari, ma s-cunoascā cā dealihea, cā auūā earā putearea-al Dumnidzā dizvālitā public di sclaylji-a Lui.

Efectu di un di ciudiili di vindicari al Hristolu furā idyiu: “ashi cā tuts eara ciudusits shi-L doxāsea Dumnidzā, shi dzātsea: Ahtāri lucruri nu-am vidzutā putes!” (Marcu 2:12)

LIMBILI

Apostoljli, uruti piscari cā vārā di elji furā, u-loarā marea taxiri ta s-yinā pi lumeantreagā, shi s-prupuveadeascā Vangheljlu (Marcu 16:15,16). Poati reactsiea-a lor protā eara, “Ma mini nu li shtiu limbili!” Ti elji nu eara nitsi cazlu cā “Nu earam bun pi limbili tu sculiea”, cā elji nu sh-avea vārā educatsii. Lj-fu āngrāpsitā ti elji cā “suntu oaminji fār di carti shi di-aradā” (Fapti 4:13) cāndu eara lucru ti atsea. Ma, bileam sh-ti ma multu prupuveadnitsi educatsi (pi ex. Pavlu), niputearea di limba eara nica ma

fricoasă. Cându va s-facă convertatsi, siyurarea cari va li-hibă lipsită ta s-u aibă un cu alantu (fără di scriatlu Nàul Testamentu) scljeamă cà niacăchisearea di limbili un cu alantu va s-eara un mari problem.

Ta s-u treacă atsea, eara dată pishcheshea ti zburari di limbi xenji shi putearea di acăchiseari. N.I.V. marfin featsi diferentsă anamisa di “zburàri” shi “limbili”. S-veadi cà easti ună mari opozitsii anamisa di doilji termini tu videarea di “zburàri” shi atsea di multu di ‘fapti diznàu’ crăshtinji, cari li-spună zburàrli-a lor extatitsi di boatsili niarticulati cà ‘zburari’. Aestă confuzii poati s-hibă adrată cà ma clară mas li videm cà definitisia biblică ti “zburàri” (tsi la noi easti ma aproapea cu limbili) easti “limbi xenji”.

Pi sârbătoarea hebraică di Tsintsătsiturea, ayonjea după alinarea-al Hristolu-n tseruri, apostolilji “tuts s-umplură di Sămtul Duh shi-ahurhiră sâ zburască pi-alti limbi, ...s-adunà mileti (iara, adrarea publică cu pishcheshili) shi s-cutrimburară, shi cafî un lji-avdza elji cum zbura pi limba-a lui. Sh-tuts eara tāmăsits shi s-ciudusea shi dzătsea: “Iatu, tuts aeshtsă cari zburăscu nu suntu Galileianji? Sh-cum di li-avdzăm noi cafi-ună di limbili-a noasti, cu cari nă-aflăm? Partsă shi Medz ... lji-avdzăm cum zburăscu... pi limbili-a noastish-tuts eara ciudusits” (Fapti 2:4-12). Nu poati s-hibă cà bāgarea di actsentu di defteră oară di ciudisearea-a oaminjlor shi tinjia-a lor va s-eara lipsită mas elji ascultară atselji spuneari di glărinji di partea di atselji cari s-spună cà u-au pishcherea ază; atsea li-fatsi njiclu sarcazmu icà indiferentsii ma mări, di càt atsea ciudiseari shi pistipseari di acăchisearili di zboarālor cari eara spuniti, tsi s-vidzu tu Fapti 2.

Ma largu di atsea paralelă clară anamisa di “zburàri” shi “limbili” tu Fapti 2:4-11, “zburàrli” easti siyură ufilizită ta s-spună “limbili” tu altili pârtsă di Nàulu Testamentu; fraza “oaminjlji, shi natsiilji shi zburàrli” easti ufilizită tsintsi ori tu Apocalipsa ta s-zburească ti tuts oaminjlji di planetlu Loc (Apoc. 7:9; 10:11; 11:9; 13:7; 17:15) Zborlu gârtsescu ti “zburàri” s-veadă tu verziea gârtsească di Vecljul Testamentu (ashi spunită ‘Septuaghinta’) cu minduearea di limbi (vid. Adr. 10:5; Deût. 28:49; Dan. 1:4).

1 Cor. 14 easti listă di dimândăciunji cari suntu ligati cu pishcheshili di limbi; versu 21 u-tsiteadză Isa. 28:11 shi easti ligată ti atsea cum atsea pishcheshi va s-hibă ufilizită ta s-spună-ndreptu contra Uvreilji : “Tu Nomlu easti scriată : ti-atsea pi-ună limbă xeană shi misticată (shi tu gurālji)-a lj-si zburască-a miletiljei aestă...” Isa. 28:11 protă easti ligată ti dushmanjlji al popului di Israel cari zburească cu Uvreilji pi limbi cari elji nu li-cunushteadză. Paralelă anamisa di “zburàri” shi “gură” spuni cà “zburàri” easti limbi xenji Ari ma multsă altsă indicatsii tu 1 Cor. 14 cari spună cà “zburàri” easti limbi xenji. Aestu capitlu easti critică inspirată di Pavlu ti nibună ufilizeari di pishcheshili cari s-adrară tu prota bāsearică shi cà ahtari da multsă videari tu natură ti pishcheshili di limbi shi prufitsăljea. Noi tora va s-fătsem ună probă, cà un comentariu shcurtu di atsea. Versu 37 easti versu di importantsii :

“Fu cà lj-si pari-a vărului cà easti prufet icà om a duhului, la s-pricănoască cà-atseali tsi vā li-ngrăpsescu suntu dimândăciunjlji di la Domnul.”

Mas vărnu spuni cà ari pishcheshi di duh, el, di aclo lipseashti s-apruchească cà dimândăciunjlji di-nsus di ufilizirea di pishcheshilji suntu inspirati di Dumnidzà. Cafi

altu cari azã va li-asparsi dimãndãciunlji aeshtsã di aclo spunã public cã elji li-au pi zvercã zboarãli inspirati di Dumnidzãlu. Versuri 11-17:

“Scljeamã cara s-nu shtiù tsi spun zboarãli, va s-escu barbar ti-atsel cari zburashti, shi-atsel cari zburashti barbar ti mini.

Ashitsi sh-voi, cu-atsea tsi durets dupã-atseali-a duhlu, mãtrits s-li-avets bolluchi, ti-adrarea-a Bãsearicãljei.

Ti-atsea, atsel tsi zburashti pi-unã limbã xeanã la sh-si pãlãcãrseascã ta shi-u tulmãceascã.

Cã, fu cã-a mi pãlãcãrseacu pi-unã limbã xeanã, duhlu nj-si pãlãcãrseashti, ma mintea nj-easti stearpã.

Atumtsea tsi-a s-adar? Va mi pãlãcãrseacu cu duhlu, ma va mi pãlãcãrseacu sh-cu mintea; va s-cãntu cu duhlu, ma va s-cãntu sh-cu mintea.

Ti-atsea cã, ma s-vluyiseshtsã cu duhlu, cum va s-apãndãseascã omnu di-aradã “Amin” la hãristusearea-a ta, maca el nu shtii tsi dzãts?

Cã tini, dealihea, hãristuseshtsã ghini, ma-alantu nu sã stizmãseashti.”

S-zbureascã pi unã limba cari atselji tsi suntu la andamusea nu u-acãchisescu di aclo u-featsi fãrã lipsi. Ufilizirea di “zburarea di glãrinji” easti fãrã noimi – cã cum poati un s-spunã “Amin” pi bitimea di unã “pãlãcãrseari” cari easti adratã di gibrish tsi nu poati s-hibã acãchisitã? Adutsets-Vã aminti cã atsea “Amin” spusi ‘S-hibã ashi’, icã ‘Mini escu di dip sinfun cu atsea tsi s-spusi tu pãlãcãriea-aestã.’ Cãndu s-zbureashti pi unã limba cari nu easti acãchisitã di fratslji-a tãi nu li-stizmãseashti, spusi Pavlu.

Mi aduc aminti ti distributsiea di trãctatsi nãfoarã di unã crusadã al Billy Graham, cari li-greascã pi oaminlji s-yinã nãpoi pi unã acãchiseari ma biblicã tu crãshntinamea. Unã muljeari cu multã emotsii mi-spunea cã doctrinã crãshntindelfianã eara “dutsitã di draclu” – cu spuneari “zburãri” di 10 minuti. Tu nitsiunã minuta nu putui s-escu “stizmãsit” di atsea; siyurã atsea easti tash tsi Pavlu dimãndã s-nu s-adarã.

Versu 18:

“Lj-hãristusescu-a Dumnidzãlui a meã, cã zburãscu pi ma multi limbi dicãt zburãts voi.”

Di ispetea di multili cãlãtori di prupuvidearea di Hristolu, Pavlu lu-lipsea pishcheshili di limbi (“zburãri”) ma multu di cãt tu vãrã altu chiro.

Versu 19:

“Ma tu Bãsearicã voi sã spun tsintsi zboarã cu mintea-a mea, ta s-lji-avets shi-atselji, dicãt dzatsi njilji di zboarã pi-unã limbã xeanã.”

Atsea easti multu simplu. Unã shcurtã sententsã ti Hristolu pi angleashti va mi-agiutã ma multu di sãhãtsi di prupuvidearea pi mini pi unã limba xeanã – icã ‘zbureari glãrinji’.

Versu 22:

“Ashi cà zburarea pi limbi easti semnu nu ti-atselji ãmbistimenjlji, ma ti-atselji nimbistimenjlji; ma prufitsãljea easti nu ti-atselji nimbistimenjlji, ma ti-atselji tsi pistipsescu.”

Ufilizirea di limbi eara di aclo nai ma multu ufilizitã ti prupuvideari di Vangheljlu. Cum shi s-hibã azã nai ma multu di spunearili di avearea di ‘limbi’ s-featsi nai ma multu tu grupuri di ‘ãmbistimenji’ icã di (siyurã) tu experientsiea individualã shi personalã-a lor, di càt pi singuri. Ari unã niaveari hronicã di exempluri di ahtãri oaminji cari puturã s-zbureascã ti ciudii pi limbi xenji mash s-u facã cunuscut Vangheljlu. Tu ahurhitã di anjlji 1990¹ portã di oportunitatildei s-disfã ti prupuvidearea-a Hristului tu Ivropa di Dat, ma (ashi spuniti) bãseritsi ‘ivanghelistsi’ lipsea s-li distributeadzã literaturã-a lor pi angleashti di ispetea di barierli cu limba! Siyura cà pishcheshili di limbi lipsea s-hibã ufilizitã mas u-avem? Shi marli ivanghelistu Reinhardt Seiber, cãndu zbura di avearea fenomenalã di Duhlu, lipsea s-zbureascã la oaminjlji tu Campala, Uganda, cu agiutor di traducãtor.

Versu 23:

“Scljeamã, fu cà va s-adunã Bãsearica tutã deadun shi tuts va sã zburascã pi-alti limbi shi-a s-intrã tsi nu shtiù icã tsi nu pistipsescu, nu va s-dzãcã, taha, cà hits zurlji?”

Tash atsea s-featsi. Shi musulmanjlji shi pãngãnjli adrã hazi di atsea maniri bizarã di atselji cari spunã cà u-au completã pishcheri di limbi tu Africã di Ascapitatã. Shi un crãshinlu di mesi cari va s-veadã la chioshcu di unã adunari di tsindzãtsinjili va s-hibã cãtãpãsit s-mindueascã cà membrilji eara glari.

Versu 27:

“Fu cà vãrã zburashti pi-unã limbã xeanã, ta s-hibã cãti doi, icã nai ma multu trei sh-pi-aradã sã zburascã shi-unlu s-tulmãceascã.”

Mas daùli icã trei oaminji eara lipsiti s-zbureascã pi limbi tu unã slujba. Nu poati cà aclo va s-hibã ma multu di trei limbi diferenti cari s-zbureascã di vãrã publica. Unã slujba ma ayonjea va u-chargeã tutã coherentsiea mas cafì sententsã di atsel tsi zbureashti lipseashti s-hibã tradutsita ma multu di daù oarã. Mas pishcheshea di limbi furã loatã pi unã adunari tu Londra Tsentralã, cari va s-hibã vizitat di oaminji angleshtsã, cu-ndaù turishtsãlji frantsuzeshtsã shi ghirmãneshtsã, atsel tsi zbureashti poati s-ahurheadzã ashi:

Preftu: *Good evening*. (Bunã searã)

Azburãtor di limba protã: *Bon soir* (frantsuzeashti)

Azburãtor di limba defterã: *Guten Abend* (ghirmãneashti).

Ma siyurã, elji lipseashti s-zbureascã “cu cursu”, un dupã alantu. Poati s-facã vãrã confuzii cãndu elji va s-ahurheascã s-zbureascã simultanã; ma, cãtse natura emotsionalã tu fundamentu di atselji ‘cari zbureascã limbi’, fenomenlu s-facã di gurãlji di multsã oaminji simultanã. Mini am vidzutã atsea, mas unã personã ahurheashti, alantilji suntu ayonjea pi influentsii ta s-u facã idyea.

Pishcheshili di limbi poati s-hibã ufilizita tu multi ori tu coniunctsîea cu atsea di prufitsâljea, cu tsi unã dimãndari inspiratã di Dumnidzã poati s-hibã spusã di ninti (di pishcheshi di prufitsâlji) tu unã limba tsi easti xeanã di-azburãtorlu (di pishcheshea di limbi). Un exemplu di ahtari unã ufilizeari di dauli pishcheshi poati s-faflãm tu Fapti 19:6. Ma, mas la unã andamãsi tu Londra easti vizitatã di oaminji angleshtsã shi multsã vizitori frantsuzeshtsã, azburãtorlu zburã pi frantsuzeashti, shi atselji oaminji angleshtsã cari eara aclo nu-a s-hibã “stizmãsi”. Di aclo, pishcheshea di tradutseari di zburãri (icã limbi) poati s-hibã prezenta, cu atsea cã tuts poati s-acãchiseascã – tu exemplu-a nostu ta s-tradutseascã dit frantsuzeashti pi angleashti. Idyea ashî mas unã ântribari eara bãgatã di un di azburãtori frantsuzeshtsã, azburãtorlu nu va s-hibã tu puteari s-u acãchiseascã fãrã agiutor, sh-pi ninga atsea cã el u-avea pishcherea di zbureashti di frãntuzeashti fãrã s-shtiî personalã. Pishcherea di tradutseari di aclo va s-hibã prezentu s-nã agiutã tu atsea.

Fãrã di prezentsia di un cu pishcheshi di tradutsiri cãndu atsea eara lipsitã, pishcheshili di limba nu va s-hibã ufilizitã: “...unlu s-tulmãceascã. Sh-fu cã nu va s-hibã tulmãcitor, s-tacã tu bãsearicã” (1 Cor. 14:27,18). Factul cã multu di atselji azburãtori moderni di ‘zburãri’ zbureascã pi unã ‘limba’ cari nu poati s-hibã acãchisitã dit nitsiun, shi fãrã un tulmãcitor, easti siyurã cã-a s-hibã cazlu di siyurã nitiñjiseari di dimãndãrli-aesti.

Versuri 32,33:

“Shi duhurli-a prufetslor lã si-apeacã-a prufetslor. Ti-atsea cã Dumnidzã nu easti-a niaradãljei, ma-a arãhatiljei cã tu tuti Bãseritsli-a sãmstsãlor.”

Avearea di pishcheshili di Sãmtil Duh di aclo nu lipseashti s-hibã asotsiatã cu experientsii tsi li-dutsi personã nãfoarã di tsircîjurli di cunushteari normalã; duhlu easti subiectu di controla di atsel tsi ù-ufilizeashti, di cãt unã puteari tsi li-loa elji cã elji s-adarã tsiva fãrã vrearea-a lor. Multsã ori s-zbureashti cu alatusi cã dratslji icã ‘arãili duhuri’ u-acatsã ‘niascãpatlu’ (videts-Vã Studiea 6.3), ma cã Sãmtilui duh li-umpli ãmbistimenlji. Ma putearea-a duhului ti cari s-zbureashti tu 1 Cor. 14:32 eara subiectã di controla-a atsel cari li-avea ti itiilji spetsieali; nu eara unã puteari animatã ti ghini contra putearea di arãulu tsi sh-easti tu natura umineascã. Pi ninga atsea, noi u-spuneam ma ninti cã putearili-aesti di Sãmtil Duh vinira la apostolji tu vãrã chiro ta s-facã lucrî spetsifitsi, di cãt elji s-hibã aclo ti totna.

Zburearea di atselji tsi li-au pishcheshili ta s-li ufilizeascã pi unã cali cari easti ghini ti vrearea-al Dumnidzã di irinji shi ãngãljeatsã di arãhatea (v. 33), s-pari cã yini pi ureclji cari nu ascultarã tu bãseritsli di ‘tsindzãtsimi’ di azã.

Versu 34

“Muljearli-a voasti s-tacã tu bãsearicã, cã-a lor nu lã-i datã ti-ndreptu sã zburascã, ma sã si-apeacã, ashî cum nã spuni tu Nomlu.”

Tu contextu-aestu di ufilizirea di pishcheshili di duh, nu poati s-dzãcã diferentã cã muljerli nu lipseashti s-li ufilizeadzã tu chiro di slujba bãsericheascã. Nipracticarea completã di aestã putem s-li ashtiîptãm s-hibã fenomenlu di zburearea di ‘glãrinji’ putem s-li explicãm tu mindueari di exitatsii emotsionalã tsi yini di unã personã pit alantã tu publicã. Muljeri, ficioritsi – dealihea cãfi un cari easti prezentu cu mintea tsi

va – poati s-ù ljea efectu di un ahtari stimulù, sh-di aclo poati s-zbureascã boatsi niarticulati extatitsi tsi li-dzãtsim cã ‘zburàri’.

Prominientsiea-a muljerlor tu ashi-dzãsiti ‘zburearea di zburàri’ shi ‘prufitsãljea’ tu bãseritsli moderni nu poati s-hibã minduitã cu comanda clarã di versu-aestu. Argumentu di hazi shi mizi cã Pavlu nu li-vrea muljerlji s-asparsi tu-ndoilji versuri tsi yinã: “Fu cã lj-si pari-a vãrnului cã easti profet icã om a duhului, la s-pricãnoascã cã-atseali tsi vã li-ngrãpsescu suntu dimãndãciunjlji di la Domnul” (1 Cor. 14:37) – sh-nu di singurlu Pavlu.

Cafi un-mbistimen tu unã Bibliea inspiratã di aclo lipseashti s-aprucheadzã cã dimãndãciunjlji-aesti di 1 Cor. 14 lipseashti s-li loam cã serioshi; ta s-li ljea ti hazi publicã mas poati s-indicheadzã niavearea di pisti tu inspiratsiea completa-a Scripturãljei – icã singurã-declaratsii cã vãrnul nu lji-ari pishcherili di duh, cãndu va s-veadã cã vãrnul cari nu li-ari pishcherili va s-negheadzã cã dimãndãrli di 1 Cor. 14 suntu dimãndãciunjlji-a Domnului ti noi. Loghicã di argumentu-aestu easti spuneari, dealihea ti ciudii. Ta s-bãgãm lunjina pi aestã, cum putets voi s-armãnets un membru di unã ahtari bãsearicã icã s-vrets s-Vã adrats sotsi cu elji?

Cã fusnotã ti sectsiera-aestã, easti multu importantã cã atselji secti cari s-spunã cã zbureascã pi limbi eara cu provi shtiintifitsi cã au un ma mari nivel di depresii di cãt atselji oaminji di altsã profesii. Keith Meador, profesor di psihieatrii la Universitatea di Vanderbilt, S.U.A., loa unã studii ma mari cu cari li-analizã relatsii anamisa di depresiea shi relighiea-a omlui. El aflã cã “protsentul di depresii seriozã ... anamisa di crãshinjlji di tsindzãtsimi eara 5,4 %-n comparatsii cu 1,7 % di tutã grupã anchetatã”. Rezultatili di lucurlu-aestu suntu-ngrãpsiti tu giurnalu ‘Hospital and Community Psychiatry’ (Psihiatria uspitalã sh-di comunitatea) Andreu 1992.

Un articlu interesant, cari yinea pi idyea concluzii, s-tipãri la International Herald Tribune, 11 shcurtu 1993; titlul spunã tutã: “Tsindzãtsinjlji suntu-n cap la listili cãndu easti zbor ti bluzlu”. Ti-tsi easti ashi? Siyurã cã atsea lipseashti s-hibã ligatã cu factul cã ‘experientsiea’ di avearea-di-duh, cari Tsindzãtsinjlji (shi altsãlji) spunã cã u-au, nu easti altu di cãt unã arãdeari cu dor psihologicã.

2.4 Loarea nãpoi di Pishcheshili

Pishcheshili di ciudii di duhlu al Dumnidzã va s-hibã ufilizat iara di ãmbistimenjlji ta s-u alãxeascã lumea di azã tu Vãsilia-al Dumnidzãlu, dupã yinearea diznãu di Hristolu. Pishcheshili di aclo suntu dzãsiti “puterli-a etãljei (lumiljei) tsi-a s-yinã” (Uvr. 6:4,5); shi Ioil 2:26-29 zbureashti ti unã mari dari di pishcheshili di duh dupã pucãearea al miletea-al Israel. Singurlu factu cã pishcheshili-aesti-a s-hibã dati di ãmbistimenjlji cu defturã yinearea-al Hristolu easti unã prova bunã cã elji nu li-avem tora – mas u-veadã atsea cãfi un crãshinji cu oclji disheljisi pi Scripturã sh-pi evenimetili din lumi, yinearea-nãpoi al Domnului lipseashti s-hibã ayonjea (vid. Anexu 3).

Ari prufitsãlji clari biblitsi cã pi un nivel tu chirolu ninga seculu prot, cãndu pishcheshili li-avura oaminjlji, shi defturã yineari, pishcheshili lipseashti ta s-hibã loati nãpoi:-

“Tsi-i ti profetslji - va s-chargea; harea-a limbilor va s-mănjisească; shtearea va s-bitisească: Ti-atsea că ună parti cănushtem shi-ună parti profitsăm. Ma cându-a s-yinã-atsea tsi-i profecã, atumtsea tsi-i unã parti va s-chargea.” (1 Cor. 13:8-10). Pishcheshili “suntu temporari”. (G.N.B.)

Pishcheshili di duh cari li-avura oaminjlji tu seculu prot lipsea s-hibã loati nãpoi “cãndu-a s-yinã-atsea tsi-i profecã”. Atsea nu-poati s-hibã defturã yineari al Hristolu, mas videm că tu atsel chiro, pishcheshili va s-hibã iara dati. Zborlu gãrtsescu cari s-tradutsească că “profecã” strict ari mintea ‘atsea tsi-i âmplinã icã completã’; shi nu scljeamã shi vãrnu fãrã amãrtii.

Atsea lugurii completa poati s-ul ljea loclu di shtearea partsialã tsi protslji crãshinji u-avurã că rezultatlu di un pishcheshi di profitsãlji. Adutsets-Vã aminti că profitsãljea eara pishcherea di zburarea di ninti zboarãli inspirati di Dumnidzãlu; easti atsea tsi easti-ngrãpsitã di ahtari zboarã tsi u-featsi Biblealjei.

Tu seculu prot, âmbistimenlu di mesi putea mash s-shtii mash unã parti di Nãùlu Testamentu di cât noi u-shtim. El putea s-aiba avdzãtã ândaù zboarã di profitsãljea di ma tricutslji tu bãsearicã-a lui di vãrã ântribãri practitsi; el putea s-shtea mash planlu di bana-al Isus, shi putea s-aiba avdzãtã unã icã daù epistoli di Pavlu cum suntu dghivãsiti. Ma, cându eara ângrãpsitã zboarãli di profitsãljea eara completatã shi datã anvãrligã, nu avea lipsiturã că pishcheshea di profitsãljea lipsea nica s-hibã datã. Atsea tsi eara completã, shi tsi di aclo u-loa loclu di putearea di pishcheshili di duh, eara ti atsea completatlu Nãùl Testamentu:

“Tutã Scriptura easti-ahulitã di Dumnidzã sh-bunã ti-nvitsãturã, ti vãryeari, ti-ndriptati, ti-adrarea cu minti ti-ndriptati, ashì că omlu-al Dumnidzã s-hibã tamamileam (complet)” (2 Tim. 3:16,17).

Atsea tsi featsi profectã, icã completã, easti “tutã Scripturã”; shi mas “tutã Scripturã” eara inspiratã shi ângrãpsitã, “atsea tsi easti completã” yinea, shi pishcheshili di ciudii eara loati nãpoi.

Efeseanjli 4:8-14 tora yini pi loclu di bitimi-a unlui gioc di arãdãpseari:

“Cara S-alinã el (Isus) pi-anãltsimi (tu paradislu), el..lã deadi pishcheshi (di duh)-a oaminjlor... la stizmãsearea-a truplui a Hristolui: pãnã s-ca-agiundzem tuts la (pi) unitatea-a pistiljei (icã unãljei pisti) shi-a cănushteariljei a Hiljlui al Dumnidzã, la starea-a bãrbatlui profectat... Ta s-nu mata him ficiorlji, purtats tu-ncoa sh-tu-nco di itsido di vintu-a-nvitsãturãljei.”

Pishcheshili dit seculu prot eara s-hibã dati di cându nã-agiundzem pãnã la omlu profectu icã tricut, shi 2 Tim. 3:16,17 spunì că “omlu di Dumnidzã (easti) profectu” dupã apruchearea di celnicarea-a “tutãljei Scripturã”. Col 1:28 idyea-ashi nã-nveatsã că ‘profectarea’ yinã dit apandasirea dit Zborlu-al Dumnidzã. Tu un chiro tutã Scripturã va s-hibã loatã, shi nu va s-aibã nitsi un ascumpãrari di dealihea că omlu fu misticat tu mintea di multsãlji doctrini cari s-da di bãseritsi diferenti. Ari mash unã Biblii shi că “zborlu-a Tãù easti-averlu” (Oani 17:17), dupã studirea di frãndzãli-aesti putem s-li aflãm “unirea dit pisti”, atsea pisti ti cari zbureshti Efes. 4:13. Crãshinjlji

di dealihea di aclo yinea pi loarea dit atsea unã pisti; tu atsea cunushteari elji suntu completi (“prufecti”) cà rezultat di “atsea tsi-i prufectã” icã completã – atsel ângrãpsit, completat Zbor al Dumnidzà.

Mash, s-nã spunem, videts cum Efes. 4:14 easti similar, cà easti sum putearea dit pishcheshili ti ciudii, cu tiniramea di duh; shi, tu contextu di prufitsãljea, cum pishcheshili ti ciudii poati s-hibã loati nãpoi. 1 Cor. 13:11 lu-spuni idyea. Adrarea di ahãt un problem ti avearea di pishcheshili di duh nu easti dit aclo un semnu di maturamea di duh. Progreslu di cafi un cititor di zboarãli-aesti tsi lipseashti tora s-ul facã easti cât unã ma mari tinjii di Zborlu-ngrãpsit al Dumnidzàlu, ta s-hibã harios ti completarea di dizvãlirea bazicã al Dumnidzà di El Singurlu ti noi cu aestu, shi s-da apandasi ti atsea cu tinjia di arshini.

SPUNEARILI DI AZÃ TI AVEAREA DI DUH

Tu bitimea, un numir di alanti puncturi lipseashti s-hibã adrati cari suntu ligati cu multsalji spuneari di atselji cari mindueascã cà tora elji li-au pishcheshili ti ciudii:

- “Zburarea di zburãri” di azã ari tendentsiea s-li difturseascã idyiili silabili ma multsã ori, pi ex. “Lala, lala, lala, shama, shama. Isus, Isus...” Atsea nu easti sinyaxã ligatã cu vãrnã limba; cându omlu va s-ascultã vãrnũ altu cum zbureascã unã limba xeanã, easti lishor s-spunã cà alantulu comunicheadzã tsiva dupã shemaljei di zboarã cari li-ufilizeascã, sh-pi ninga atsea cà nu putem s-li acãchisim zboarãli-aesti. Cum sh-easti, zburearea di zburãri moderna, nu u-ari aestã, mas bãgãm actsentu pi factul cà nu featsi stizmãseari, tsi eara shi itiea di pishcheshili di seculu prot.
- Vãrni Tsindzãtsinjili zbureascã cà zburearea di zburãri easti semnu di “ascãparea” shi dit aclo va s-hibã ligatã cu cafi unã converzatsii di dealihea. Atsea cljimari va s-yinã pi unã greuutãti serioasã cu descriptsiea di protili bãseritsi cà trup, tu cari atselji cari li au pishcheshili diferenti eara cà pãrtsãli diferenti. Nu tuti eara unã mãnã icã cicioarã, sh-di aclo nu tuti nu li-avea tutili pishcheshi, pi ex. limbili. 1 Cor. 12:17,27-30 u-fatsi aestã cà clarã:
“Mas truplu tut eara un oclju, iu va s-eara sh-avdzãrea? Mas truplu tut eara avdzãrea, iu va s-eara arnjudzearea?... Tora voi hits truplu al Hristolu, shi membri spetsieali. Shi Dumnidzàlu li-adrà vãrni tu bãsearicã, proã apostolji, defturã prufetsãlji, a treiea dascalji, deapoaia ciudiilji, deapoaia pishcheshili di vindicari, agiutari, guvernii, multsimea di limbi. Desi tuts suntu apostolji? tuts suntu prufitsi? tuts suntu dascalji? tuts suntu lãcãrtori di ciudii? Desi tuts li-au pishcheshili di vindicari? tuts zbureascã cu limbili? tuts tradutseascã?”

Idyea eara spunita ma-nsus tu atsel capit:

“Cà la un easti dat pit Duhlu zborlu-a mintimeniljei; la altu zborlu di shteara dit idyiul Duh; La altã pisti di idyiu Duh; la altu pishcheshili di vindicari di idyiul Duh; La altu lucrarea di ciudii; la altu prufitsãljea; la altu s-facã difeentsii di duhuri; la altu multsimea di limbi; la altu tradutsirea di limbi: Ma tuts-aesti lucreascã atsel un sh-singur Duh,

âmpârtsari la cafi om ashi cum el va. Mas cã truplu easti un, shi ari multu pârtsã shi tuts di pârtsã dit atsel idyiul trup, cã suntu multu, suntu un trup; sh-ashi easti shi Hristolu” (1 Cor. 12:8-12).”

Unã ahtari bãgarea di actsentu nu poati s-hibã alãsatã.

Alantu problem di disputari di tsindzãtsimi easti cã Filip convertã multu oaminji tu Samaria – scljeamã tuts di elji furã pãtãgiuniti tu apã dupã acãchisearea di Vangheljlu, ma elji nu li-aprucharã pishcheshili di duh; cã dupã atsea, Chetru shi Oani yinirã la elji: “Cari, cãndu elji yinea dighios, pãlãcãrsea la elji, cã elji s-poatã s-u ljea Sãmtulu Duh...deapoaia li-bãga mãnjlji la elji, shi elji u-apruchea Sãmtulu Duh...Simon u-vidzu atsea cu bãgarea di mãnjlji-a apostoljilor cã Sãmtul Duh eara dat.” (Fapti 8:4-18). Poati cã darea di pishcheshili di Duhlu eara mash cu bãgarea di mãnjlji tsi nu easti multu adratã di atselji cari li spunã lucãrlji-azã.

Alanti tsindzãtsinjili spunã cã zburarea di limbi nu easti unã provã cã omu easti ascãpat. Atsea u-spuni factul cã ari multsã diferentsii tu doctrinã anamisa di atselji cari spunã cã li-au pishcheshili. Dit aclo, ândaù ‘oaminji cu harizmã’ pistipseascã cã Vãsilia al Dumnidzã va s-hibã pi loclu di cãt altsãlji spunã cã easti-n tserlu. ‘Oaminjlji cu harizmã’ catholicheshtsã spunã cã Sãmtului Duh li-spunã la elji s-li tinjiseascã Marie shi Paplu, di cãt ‘oaminjlji di harizmã’ tsindzãtsinjili spunã cã avearea-a lor di Sãmtulu Duh li-spunã s-u alasã Papã cã un antihristu, shi s-li facã cã di draclu doctrinã catholicã. Sh-pi ninga atsea Isus spunea di supra atsea tutã cã atselji cari lu-au Atsel Apuituitorlu, “tsi easti sh-Sãmtulu Duh”, poati s-hibã “la tut tsi-i dealihea...tu aestã dzuuã voi nu (va s-lipseascã) va mi-ntribatsi tsiva...Atsel Apuituitorlu...va vã-nveatsã ti tuts soi di lugurii, shi va vã-da lugurii ti adutsearili-aminti-a voastã, tsi sh-mini s-Vã-am spunitã la voi.” (Oani 16:13,23; 4:26).

Nu lipseashti s-aibã nitsiunã diferentsii tu doctrinjlji fundamentali anamisa di atselji cari ù-au atsel Apuituitor– factu cã li-ari, indicheadzã cã atselji cari spunã cã u-au nu poati s-li loam ti serioshi. Niposãbilitatea marcantã di unã parti di atselji cari spunã ta s-da provã biblicã ti pistipsearili-a lor, indicheadzã cã elji nu suntu dutsiti tu tutã dealihea shi shtearea di atsel Apuituitor.

- Marea importantsã easti bãgatã la ândaù cari zbureascã limbili nu easti cu sinfunii cu atsea tsi easti-ngrãpsitã tu Biblia. Lista di pishcheshili di Duhlu tu Efes. 4:11 nitsi nu li-spuinã, shi s-veadã la bitimea di unã lista similarã tu 1 Cor. 12:28-30. Dealieha, aclo ari mash trei ucazii cari suntu ângrãpsiti tu Nàùlu Testamentu iu pishcheshea eara ufilizitã (Fapti 2:4; 10:46; 19:6).

Atselji cari spunã cã li-shtiu limbili shi ciudiili cari suntu loati dit crãshtinjlji cu harizma moderni, lipseashti s-hibã bãgati tu contrastu cu un mari nivel di informatsii cari li-ngrãpsim tu studiea-aestã, cari easti dedicatã ti lucrulu-al Duhlu-al Dumnidzãlu. Punctul fundamental cari lipseashti s-ul fãtsem easti cã itsi oaminji cari spunã cã u-au, nu poati s-hibã cã rezultat di avearea-a lor di Sãmtulu Duh. Shi atsel cari disputeadzã cã elji li-au pishcheshili, ari unã mari obligatsii s-lji apandãseascã argumentilji biblitsi cari lji-avem prezentatã.

Cum shi s-hibă, easti ghini s-nă ashtipăm shi vără explicarea cătse s-facă fenomenlu di vindicari nicompleti shi ‘zburări’ (cându easti ti zburarea di ‘glàrinji’).

S-află cã iatsălji umineshtsã ufilizeascã mash un partu di putearea-a lor di minti – ahăt ptsân di cãtã 1 %, dupã vără mindueari. Idyea-ashi s-spunã cã mintea poati s-aiba shi unã controla ‘fizicalã’ pi trupu; cu atsea cu auto-psihiazmul cã pira nu s-ardi, Induslji au imnatã pi pirã cu goali ciciori fãrã ta s-suntu arditsi. Cându easti stimulù noi putem s-ufilizim unã puteari di mintea ma multã di cãt tu ucazii normali, shi ti-atsea ta s-avem capatsitetlu s-lji loam efectili fizicali cu, shi pi, trupu-a nostu tsi suntu nãfoarã di experientsii normalã. Cu atsea, tu emotsionalizmu di âmpulisiri, un di ashcherlãtsli poati nu s-hibã tu cunushteari cã mãna-a lui easti spãstritã dupã multsã sãhãtsi.

Tu conditsiili di mari pistipseari relighioasã shi stimulansul di vără muzicã, cu influentsii di un celnic harizmatic, easti dealihea posibil cã va s-facã lãcãrlji nãfoarã di tsireljul di experientsii umanã normalã. ‘Ciudiili’ cari suntu spuniti dit ‘crãshtinlji’ di tora suntu pi idyea aradã di spetsialitati cã sh-experientsii paranormali di relighiilalanti; cu atsea atselji cari u-tinjiseascã vudu-ù ù-au experientsii di idyiul fenomen di zburarea di ‘glàrinji’, shi musulmanlji idyea-ashi poati ta s-spunã cã au vidzutã ‘ciudii’ di unã soi cã atselji cari lji spunã crãshtinlji moderni. Cum shi s-hibã puentã completã di pishcheshili di Duh cari s-spunã cã li avura oaminlji tu seculu prot eara ta s-spunã suprimatsiea di crãshtinamea di dealihea di cãt la altsălji relighii; factul cã ‘ciudiili’ di crãshtinlji di azã suntu di unã soi cu atselji di altsălji relighii, spuni cã pishcheshili di Sãmtul Duh dit seculu prot, nu li-avem tora.

Unã informari multu importantã ti aestu lucru easti prezentatã tu lucurlu al William Campbell ‘Pentecostalism’/’Tsindzãtsinlji’ (The Churches of Christ, Bãseritsli-al Hristolu, 1967). El spuni cã multsã relighii pãngani u-avurã idyea caracteristicã di zburarea di ‘zburări’. Ashi tu Cawaii, preftsălji di dumnidzãlui Oro spunea cã u-spunã vreaarea-a lui cu boatsi inarticulati tsi suntu tradutsiti dit altsălji preftsã. Idyea-ashi s-fatsi shi pi adunãrli tsindzãtsinlji.

Triumflu tsi continueadzã di islamlu pi crãshtinamea tu nai ma mari parti di Africa siyurã cã nu-a u-l videm mas ‘crãshtinamea’ populara va lji-fãtsea ciudii di dealihea shi pi nivelu di putearea di pistipsiri ti atselji di seculu prot. Shi atselji cari di dealihea u-au “atsel Apuituitorlu” di pishcheshili di Sãmtul Duh va s-facã nica “lucãri ma mări” di atselji tsi Isus lji-avea adratã (Oani 14:12,16). Spunearea di crãshtinlji cã mas elji avurã unã ma mari pisti, atumtsea va lji fãtsea atselji ciudii, ari mari problemi auã. Icã elji li-au pishcheshili ti ciudii dit atsel Apuituitorlu, icã elji nu lji-au, shi mas elji spunã cã lji au – “sh-ma mări di-aesti fapti va s-adarã” (Oani 14:12) – nu ‘voi poati cã va s-adarã’!

Ufilizirea di pishcheshili dit seculu prot nu lipsea un contactu fiical cu atsel tsi eara vindicat – ciudiili putea s-hibã adrati di largu. Altu lucru, elji nu lipsea pista di atselji cari eara vindicati (Luca 22:50). Nu avea probi cari eara fãrã suctses cându s-fãtsea ciudiili tu seculu prot – cã lji-au ahăt azã. Idyea-ashi, putea ciudiili s-hibã prufitsati dealihea – tsi nu poati s-hibã adratã shi azã. U-alãsãm thema-aestã cu unã ântribari: Cari dupã minduearea-al Tsindzãtsinlji shi Ivanghelistitslji, suntu atselji dascalji cu minciunji cari facã ciudii di minciunji, cari s-spunã cã crãshtinji (Mat. 7:22,23; 24:24; 2 Sãr. 2:9,10)?

2.5 Biblia Că Autoritet Unic

Di atsea tsi u-vidzum pănă tora tu studiea-aestă, Duhlu-al Dumnidzà spuni ti minduearea-a Lui shi itiea, shi ti putearea cu cari El li bagă atselji lucruri tu lucrari. Noi u-băgăm actsentu că aestu duh easti siyură dizvălit ti noi tu frândzălji dit Zborlu-al Dumnidzà. Multili problemi di crăshinamea di ază tuti yină păn di marea niaveari di tinjii cătă atsea. Că easti greaù s-pistipsească că ună ahtari mari puteari easti băgată mash tu ună carti, dit cari pàrtsă noi nă-easti greaù s-li acăchisim, nă-bagă tu cătăpăseari s-minduim că aclo ari ună alanti forma di dizvălirea di Dumnidzà ti omlu, tsi nu easti Biblia. Că natura-a noastă uminească, tsi easti ăntreagă tu amărtii (Ier. 17:9), li-veadi dealihealjei chischină di Zborlu-al Dumnidzà (Oani 17:17) că multu greauă ti acăchiseari, poati că s-ari dată ti cătăpăseari cu atsea că zbureashti ti vără altă forma di dizvăleari cari easti ma atractivă ti mintea naturală. Auuă suntu dati-ndaù exempluri:

Relighii	Alanta forma di dizvăleari tsi s-spuni	Ufilizarea uminească/ atractsiera dît-aestă
Spuneri al Ehova	Publicatsii di Suts. di Culă Avigljitoară, tsi s-spuni că inspirată.	Nu lipseashti un efortu personal ta s-minduească ti interpretarea corectă-a Bibliealjei; ună apandasi ti tută.
Catholitsizmu romanescu	Spunerli al Papa shi minduerli-a preftsălor, cari elji spună că suntu automatic reflexiea-di dealihea di mintea-a Dumnidzàlu.	Nu lipseashti dghivăsirea personală-a Bibliealjei – tu tricutul, catholitsizmu u-ari decurajată shi bileam prohibată aestă. Pistipseari tu oaminji di căt ta s-facă eforturi ta s-lji verificheadză lucărliji că singuri.
Mormonitsi	Cartea-al Mormon	U-ljea diparti lipsa ta s-pistipsească tu doctrinlji blibliitsi tsi easti greaù s-u aprucheadză - Cartea-al Mormon da shansa ti ascăpari univerzală, ma Biblia spuni că ari multsă oaminji cari băneadză shi cheară fără s-aibă umuti s-hibă griti la shtearea di Vangheljlu.
Crăshinamea Harizmatică	Ună ‘lunjină di nuntru’ tsi s-spuni că easti Sămtului Duh.	Elji pistipsească că tsi ta s-au că sentimentu easti-ndreptu, că s-mindueashti Duhlu-al Dumnidză lji dutsi hi lji inspiră pi manirli niligati cu Biblia.

Tută-aestă spuni că lipsa di aprucheara fundamentală-a Bibliealjei că Zborlu-al Dumnidzà, shi ta s-lji căftats tru frândzălji-a ljei ti dimăndarea ti dealihea. Ăntribarea, “Ună Biblia, Multsă Băserits – Ti-tsi?” easti multu apandăsită cându va s-hibă tinjisita cum cafi ună băsearică, ari, păn la un nivel, spunită ună altă forma di dizvăleari di Duhlu-al Dumnidzà, scljeamă vrearea-a Lui, doctrină shi minduearea, cu atsea di-a Bibliealjei.

Mas vrets s-li aflats băsearică di dealihea, atsea ună pisti di dealihea shi atsel pătăgiuni di dealihea (Efes. 4:4-6), grearea sigură că vâ-yini ghini shi chiscină – “Năpoi tu Biblia!”

Digresiea 4: Desi easti Sămtul Duh ună personă?

Studiea 2.1 shi 2.2 au dată mari prova că Duhlu-al Dumnidzà easti putearea-a Lui, tsi easti “mintea-a” Lui tu un mari sens. Că calea cu cari lucreashti Duhlu-al Dumnidzà easti un cadur ahăt punctual ti iatsăljei shi personalitatea-al Dumnidzà, vărni s-au disputată că Duhli-al Dumnidzà easti personă tsi idyea-ashi easti Dumnidzà. Dghivăsirea-ngătan di sectsiili di ninti va vâ-spună că Duhlu-al Dumnidzà easti mintea shi putearea-a Lui; shi mas easti ashî, atumtsea aclo nu va s-aibă nitsiună cali că ună minti ică puteari poati s-hibă ună personă. Electritsitetlu easti ună puteari tsi nu poati s-hibă vidzută tsi poati s-da rezultatsi ti persona tsi u-controleadză, ma nu poati s-hibă ună personă. Vrearea easti un partu di caracterlu-a vărnlui, ma nu poati s-hibă ună persona. Duhlu-al Dumnidzà lji-acatsă vrearea-a Lui, că partu di caracterlu-a Lui, shi idyea-ashi easti putearea-a Lui, ma tu nitsiună cali ea nu poati s-hibă spunită că persona tsi easti diparti di El.

Putem siyură s-nă videm că aestă videari cu alatusi (că duhlu poati s-hibă ună persona tsi s-pari, că easti pistipsită di multsimea di ‘crăshtinlji’, cându putem s-videm că elji pistipsească tu doctrină di ‘treimea’. Atsea spunî efectiv, că ari trei dumnidzatsi tsi sh-easti idyea – Dumnidzà - Tatulu, Sămtul Duh shi Isus. Idyilji oaminji spună că Dumnidzà nu easti persona, shi elji spună că Sămtul Duh easti; ari ună mari contradictsii auuă. Idye-ashi, atsea va u-facă Sămtul Duh că tată-al Isus.

Easti ună marea lipsitură ta s-pistipsească că ‘treimea’ eara tu fundamentul ideiea pāngană tsi sh-easti băgată tu crāshtinamea –di aclo, zborlu nu s-află tu Biblia. Mas u-apruchim aestă ideiea că Dumnidzà eastio treimi, crāshtinlji atumtsea suntu adrati cu puteari adrati ta s-yină pān ună concluzii ti tamam ciudii că cu ună cali putearea/duhlu-al Dumnidzà easti ună persona, tsi idyea-ashi easti Dumnidzà, ma nu easti Dumnidzà. Cându easti confrontată cu iloghizmul di pozitsiea-a lor, nai ma populară cali ti fudziri easti că oaminlji aeshtsă s-spună că Dumnidzà easti mistiryii, shi că noi lipseashti s-li apruchim lucărlji aeshtsă fără ta s-căftăm ună explicarea loghică.

Aestă spuneari nu li veadi ici spunearili di Nàulu Testamentu ti mistiryiul di Dumnidzà tsi easti dizvălită cu zborlu shi lucrulu-a Hristolu:

- “Ti-atsea că nu voi, frats, a voi s-nu lu shtits mistiryiul aestu” (Rom 11:25).
- “Propovidearea-al Isus....dizvălearea-a mistiryiului” (Rom. 16:25).
- “Misyiryiu vâ spun (vâ fac explicari)-a vauuă...” (1 Cor. 15:51).
- “Cara s-featsi shtiut mistiryiul a vreariljei a Lui” (Efes. 1:9; 3:3).
- Prupovidearea-al Pavlu eara “su-l fac cānăscut mistiryiul a Vangheljlu” (Efes. 6:19; Col. 4:3).
- “Mistiryiul,... tora-i spus a sāmtsălor a Lui” (Col. 1: 26,27).

Cu tută-aestă băgarea di actsentu – shi atsea sh-easti – nu ari tora un mistiryiu cari easti acătsat pi doctrinili fundamentali, atsea va s-hibă mash un tsi easti tu scutidea cari va s-pună cà aclo ari. Shi mas ună persona nu ari gaile cà numa-a Biblealjei ti “Babylon”, sistemlu di ună rilighiea cu alatusi cari s-spună tu Apocalpsa, easti “Mistryiu” (Apoc. 17:5)? Implicatsii tsi putem s-li videm easti cà sistemlu-aestu spuni cà pistipserli-a ljei suntu mistiryiu; ma âmbistimenjlji di dealihea u-l acăchisească mistiryiul di atsea muljeari (Apoc. 17:7).

Ahtari ună cunushteari niclară, siyură poati s-li expectăm dit atselji cari li-băzească acăchisearilji-a lor di Dumnidzà pi lucruri subiectivi cà experientsii uminească, icà activitatea nidefinată di vără puteari di duh externă pi mintilji-a lor. Mas di noi easti expectată s-him di dealihea tapinji ti ânvitsătură di Zborlu-al Dumnidzà, atsea spuni cà idyea-ashi lipseashti s-li ufilizăm putearili bazitsi di mindueari shi deductsii ta s-putem s-li dizvālim dimândăciunea-aestă.

Nitsi un preftu di Vangheljlu, cari easti spus tu Biblia, poati s-spună, ‘Atsea-easti un mistiryiu complet, ma voi nu putets s-ul acăchisits atsea.’ Di ninti, noi dghivāsım ti elji cum s-dizvālească la oaminjlor după mindueari shi fătseari di concluzii loghitsi di Scriptură.

Tu prupuvidearea-a lui ti tiplu di fundamentali di Vangheljlu tsi noi u-lucrăm tu studiili-aesti, Pavlu “lă zbură dit Scripturi, Sh-cara li disheljisi shi lă spusi cà Hristolu lipsea s-pată shi să-nyeadză dit mortșă” (Fapti 17:2,3). Auă eară ună mindueari sistematică, logică shi biblică par excellence; shi ângrăpsitlu titlu di sententsă-aestă cu, “Pavlu, cum shi-u-avea adetea-a lui...spună”. Aestu eara, atumtsea, stilu-a lui di cafi dzuă (vid. idyea-ashi Fapti 18:19). Cu avigljearea di atsea, ân cadhur-a mariljei campanja tu Corinth, Pavlu “zbură tu sinagogă cafi Sămbătă shi trădzea tu pisti Uvreilji,... (ma) cara shidea elji andicra shi hulea...” (Fapti 18:4-6). Atselji cari eara convertati eara băgati sum protseslu di dideari indati di mintea bazată pi Biblia-al Pavlu; auă nu eara ‘ună vizii di Isus tu uda-a mea ti durnjeari’, ‘ună emotsii tsi nu pot s-lji spun nji-yinea pri mini’, ‘mi-astrāvārsiū cu Domnul ună seară’.

Idyea-ashi videts cà ângrăpsirea inspirată fatsi ună dimândari ti logică shi ratsionalitati cu atsea tsi spusi cà elji “shidea andicra”. Idyea-ashi la Antioh, Pavlu shi Barnaba “cara lă zbură-a lor, lă didea indati” (Fapti 13:43). Loclu alantu eara Iconiū, iu elji “ashitsi zbură, shi cà multșă pistipsiră”(Fapti 14:1).

Cându eara condemnati ti bană după vără chiro, idyea marea logică continuă s-ul inspireadză umutea siyură al Pavlu ti yinirea: “Sh-cara zbură el ti-ndriptati sh-ti-azăptăseari sh-ti giudicata yinitoară” cu ahăt claritati tsi yini nutntru cà shi giudiclu-a lui tsinical shi relaxu “să-nfricui” (Fapti 24:25).

Cà converziea-a noastă lipseashti s-hibă bazată pi ahăt un protses di mindueari, noi lipseashti s-didem ună giueapi logică sh-biblică di umutea shi doctrină-a noastă:

“S-hits etinji totna s-lji-apândāsits a cafi-unlui tsi-a vā caftă giueapi ti umutea-a voastă” (1 Chet. 3:15).

Ta s-zburăm cu boatsea bună ti experientsii personali-a unlui nu easti s-da acăchiseari di umutea-a Vangheljlu. Pistipsirea di multșă anji tu ‘testemoniea

personală’ că calea ti prupuvidearea di multsă crăshtinji ‘ivangheljitsi’ u-spuni niavearea di ună apandăsi di “apandăsi cu mintea” ti “umutea”-a lor. Un vocabular-ntreg ari criscuta la atselji crăshtinji ta s-poată s-lă ‘ămpartsă tsi Domnul ari adrată tu bana-a mea’ sh.a. Ahtari pârăvulii personali suntu multu diferenti di zboarâli al Pavlu, “Că nu nă propoviduim noi inshină, ma Hristolu” (2 Cor. 4:5) – shi atsea di un om cari avea ună ‘relatsii personală cu Isus’ ma marea di alantilji.

Manirlu logical, biblical shi cu mintea di converziea-a noastă lipseashti s-facă shema di relatsiea-a noastă ma marea cu Dumnidzà tu armasirea di dzuănjlî-a noasti. Exemplurli-a noshtsă, că totna, suntu protslji crăshtinji cari u-au ufilizitâ “mintea” ta s-li află solutsiili di problemlji di implementarea-a lor (Fapti 6:2). Epistolili di Năùlu Testamentu idyea-ashi u-ljea apruchearea-a dghivăditorlor di ufilizirea di loghică biblică. Cu atsea “cu minduirea di” tsi Preftsâlji Analtsă eara după Nomlu al Moise, noi putem s-li acăchisim detalilji di lucurlu-al Hristolu (Uvr. 5:3). Căndu spusim ti marea vreari di Dumnidzàlu tu Hristolu, Pavlu spună că easti “lucurlu cu mintea(gărtseashti ‘logikos’ – scljeamă loghic)-a vastu” ta s-nă âncljinem la El tu apandăsirea (Rom. 12:1). Zborlu ‘logikos’ yini dit zborlu gărtsescu ‘logos’ tsi easti zborlu cari s-tradutsi normal că “zborlu” cu mindiearea di Zborlu-al Dumnidzà. Apandăsirea “loghică”-a noastă cu minduearea-a Biblicaleji după-atsea easti atsea tsi yini dit Zborlu-a Dumnidzàlui.

Tu lunjină di tută-atsea, lipseashti s-hibă clară că easti niloghic s-spună că duhlu-al Dumnidzà easti ună iatsă personală cari nu easti Dumnidzà ma sh-easti Dumnidzà – shi atsea s-spună mash că aestă tută lugurii easti mistiryioasă, shi atsea loghică nu easti tsiva, nu s-aprocheashti tu minduearea biblică. Mas noi nu putem s-loam concluzii loghitsi dit Scripturi, atumtsea tută studieari-a Biblicaleji easti ti putes, shi nu lipseashti s-li avem Bbliea, tsi poati s-hibă vidzută mash că trivialitatea dulsi ică ună literatură fastsinantă. Easti tută tsi s-pari pi pulitsilji ti cârtsă di multsă crăshtinji.

Cum shi s-hibă, ti tinjia-a lor, vărni cari pistipsească că Duhlu al Dumnidzà easti persona, au prubata s-da itii biblitsi. Versuri cari suntu spuniti suntu atselji cari spună ti duhlu al Dumnidzà tu limba personală, pi ex. că “atsel Apuituitor” tu Oani 14-16 ică spuneari ti duhlu cari fură “jălit”.

Va s-spunem tu Studiea 4.3 că “duhlu”-a omlui poati s-hibă hirbat (Fapti 17:16), shirpitat (Adr. 41:8) ică hărsit (Luca 10:21). “Duhlu”-a Lui, ică singura iatsă-a lui, mintea shi itiea-a lui, cari lji creashti tuti lucrî, easti ti atsea zburată că ună personă diferentă, ma, siyură, aestă nu easti ashî shi tu zborlu. Idyea-ashi duhlu-al Dumnidzà poati s-hibă zburat pi idyiu manir.

Idyea-ashi lipseashi s-hibă acăchisită că Biblicaleji ufilizeashti limba di personificatsiea căndu zburească ti lucărli abstracti, ică mintimenea easti zburată că muljeari tu Dzăc. 9:1. Aestă easti s-demonstreadză pi noi tsi personă cari ari mintimenea poati s-hibă ashî tu praxă; ‘mintimenea’ poati s-existeadză mash tu mintea-a vărului, shi s-ufilizeashti aestă cali di personificatsii. Ti ma multu ti aestă, videts-Vă Digresiea 5, “Printsiplu di Personificatsii”.

Digresiea 5: Printsiplu Di Personificatsii

Vârni poati s-u aflã cã greaù s-u aproachi explanatsiea di personificatsii di draclu, cã draclu easti tu multi ori spuneat tu Biblia cã el fu unã personã, shi aestã poati s-li facã vârni oaminji shushuitsi. Atsea poati lishor s-hibã explicatã cu bågarea di actsentu ti atsea cã easti unã caracteristica cunuscuta-a Biblealjei cã lucãrlji niyii icã fãrã-banã cã mintimenea, aveari, amartii, bãsearica suntu personificati, ma mash tu cazlu di draclu s-facã unã theorii fantasticã ti-atsea. Exemplurli cari yinã va lu-illustradzã lucurlu:

MINTIMENEA EASTI PERSONIFICATĂ

“Cahara di omlu cari u-aflã mintiminiljea shi bãrbatlu cari deadi di-acãchiseari. Cã-nchirdãsearea-a ljei easti ma scumpã di-asimea shi tinjiaa-a ljei ma mari-i di-atsea-a nai ma chischinãljei malãmã. *Ea*-i ma scumpã di chetsãrli scumpi; canã-arãeatsã nu poati sã-lji si-ncusteadzã shi lã-i ghini cãnãscutã-a tutãlor cari s-aproachi di ea; tsiva di-atseali vrutili di tini nu shi-u-adutsi cu *ea*” (Dzãcãt. 3:13-15).

“Mintimeniljea shi-adrà casã-a *ljei* tsi *ea* u-ndrupã pi sheapti direts-a *ljei*” (Dzãcãt. 9:1).

Versurli aeshtsã shi dealihea altsãlji capituli tu cari elji s-veadã, spunã cã mintimenea easti personificatã cã muljeari, ma di atsea, nitsiun nu ari ideeia cã mintimenea easti dealihea unã mushatã muljeari cari yini anvãrliga di loclu; tuts pricunoascã cã easti unã caracteristicã cari u-va tuti, shi tsi tuti oaminji lipseashti s-probeascã s-li au.

AVEARILI SUNTU PERSONIFICATI.

“Canã nu poati sã slujeascã la doi *domnji*, cã i unlu va lu-aibã hasmã shi-alantu va lu-aibã tu chefi, i di unlu va s-alicheascã shi-alantu va lu-atimuseascã. Nu putets s-Lji slujits al Dumnidzã shi-a Mammonlui” (Mat. 6:24).

Auã avearilji suntu bågati tu similaritati cu *domnu*. Multsã oaminji proba multu greu ta s-ljea aveari shi pi aestu modis elji s-adarã cã domnu-a ljei. Isus auã nã-spuni cã noi nu putem s-ul fãtsem atsea shi s-ul slujim pi Dumnidzãlu tu idyea-oarã. Ânvisãtura easti simplã shi efectivã, ma nitsi un nu pistipseashti di aestã cã avearilji suntu un om sum numa Mammon.

AMĂRTIEA EASTI PERSONIFICATĂ

“Cari tsi-ù featsi-amãrtiea easti sclaylu-a amãrtiiljei” (Oani 8:34). “Amãrtiea ari *domnitã* prin-moartea” (Romanjlji 5:21). “Am tsi nu shtits cã-a tsilui tsi lu-ascultats ca sclayi, ãlji hits sclayilji-a *tsilui* tsi lj-si supunits: fu cã-a amãrtiiljei ti moarti, fu cã-a ascultariljei ti-ndriptati?” (Romanjlji 6:6).

Cã sh-tu cazlu di avearilji, amãrtii easti auã spunit cã domnu shi atselji cari li-facã amãrtiea suntu slayilji-a ljei. Nitsiunã dghivãseari cu minti di paragraflu poati s-spunã cã Pavlu ânveatsã cã amãrtiea easti personã.

DUHLU EASTI PERSONIFICAT.

“Shi-anda va s-yinã-*Atsel*, Duhlu-a Averlui, *El* va vã cãlãuzeascã la tut tsi-i dealihea; cã nu-ari sã zburascã di la *El* Insushi...” (Oani 16:13).

Isus auuã lã-spuni la ucenitslji-a Lui cã elji va u-ljea putearea di Sãmtul Duh, shi atsea eara adratã pi dzuuã di Pentecãstul, cum easti shi-ngrãpsitã tu Fapti 2:3-4, iu s-spuni cã “lã si spusirã, ãmpãrtsãti, limbi ca di foc shi shidzurã pi cafi-un di elji. Sh-tuts s-umplurã di Sãmtul Duh”, tsi lã-didea unã puteari ti ciudii ta s-facã lucrli ti ciudii ta s-facã prova cã autoritatea-a lor eara dit Dumnidzãlu. Sãmtul Duh nu easti unã personã, el eara unã puteari, ma cãndu Isus zburã ti el, El l-ufilizã pronuma personalã “el”.

MOARTEA EASTI PERSONIFICATÃ.

“Iatu un cal galbin-vinit shi numa-a tsilui tsi shidea pi el eara: Moartea” (Apoc. 6:8).

MILETEA AL ISRAEL EASTI PERSONIFICATÃ.

“Iara-a ti bag pi-aradã, *Tini feata-al Israel*, iara-a ti mushutsãscu cu tãmpãnjli-a tali...” (Ieremiea 31:4). “Lu-avdu Efraim cum plãndzi pi *el insushi* shi dzãsi: Tini mi pidipsishi shi escu pidipsit ca un dãnac ninviscut: toarnã-mi shi-a mi tornu, cã Tini eshtsã Domnul Dumnidzãlu-a meù” (Ieremiea 31:18).

Contextul di paragrafilji-aeshtsã u-spuni clarã cã prufetlu nu spuni ti unã featã di dealihea icã ti Efraim cã unã personã, ma ti miletea-al Israel, tsi easti personificatã tu aestu cazul, cã easti personificatã Marea Britanii cã ‘Britannia’ icã ‘John Bull’. Nu ari ahtãri oaminji cã aestã muljeari shi bãrbat, ma cãndu easti spunitã ti elji tu cãrtsã icã suntu bãgati tu cãduri cafi un shtii cã easti zbor ti Marea Britanii.

ÃMBISTIMENJLI TU HRISTOLU SUNTU PERSONIFICATI.

“Pãnã s-ca-agiundzem tuts la unitatea-a pistiljei shi-a cãnushteariljei a Hiljlui al Dumnidzã, la starea-a *bãrbatlui prufecat*, la misura-a lichiiiljei a-mplinitatiljei a Hristolui” (Efeseanjli 4:13). “Ari-un *trup*” (Efeseanjli 4:4). “Shi voi hits *truplu-a Hristolui* shi pãrtsã di truplu ahoryea” (1 Cor. 12:27). “Hristolu easti caplu-a Bãsearicãljei, *truplu-a* Ljei, a curi-ascãpãtor easti.” (Efeseanjli 5:23). “Shi El (Hristolu) easti caplu-a *truplui*, a Bãsearicãljei:... cari tora mi hãrsescu ti scãntiljerli-a meali ti voi sh-li fac, tu truplu-a meù, neagiundzerli-a cripãrlor a Hristolui, ti *truplu-a* Lui, icã Bãsearica” (Coloseanjli 1:18,24). “Vã isusii cu unlu singur bãrbat, ta s-vã-ù spun *ghirghineatsa nimãryitã-a* Hristolui” (2 Cor. 11:2). “vini numta-a Njelui shi-nveasta-atsea-nauuã-a Lui sã-ndreapsi” (Apoc. 19:7).

Tuti versuri-aeshtsã siyurã zbureascã ti comunitatea di oaminji cari eara ãmbistimenjlji di dealihea tu Hristolu, tu ãndau ori spuniti cã “bãsearica”, cu aestã nu poati s-him shushuitsi cu nitsi unã di bãseritslji di azã orthodoxi, cari di multu nu suntu ãmbistimenjlji di dealihea tu Hristolu.

Ãmbistimenjlji di dealihea, atsea-scljeamã, atselji cari lji-au shi pistipseascã tu doctrinjlji di dealihea cari suntu-nvitsati di Biblia, suntu spuniti cã unã “ghirghineatsa nimãryitã” tsi u-spusi chischinea-a bana tsi elji lipseashi s-ul ducã, shi

cà “trup”, tsi easti multu ghini alidzatã, cà tash cum un trup natural ari multu functsii ashi shi bãsearicã di dealihea ari multsã responsabilitãtsi shi adarã multsã functsii. Cãndu bãsearica s-spusi cà “trup”, nitsiun nu fatsi alatusi cu un individuù, nitsi fatsi alatusi draclu icà satana ti un monsturu grotescu icà un anghil cãdzut, cãndu zboarãli va si s-traducã cum lipseashti, icà mas bãrbatslji shi muljerlji nu li-loarã ideili cu alatuseri cari yinã di bãseritslji di nidealihealjei tu dzuuãnjli cari tricurã. Adaptatã di “*Christendom Astray*” (Crãshinamea tu calea-nibunã) di Robert Roberts.¹

Digresiea 6: Calvinizmu

Ninti-ndau suti di anji, Calvin u-nvitsã ideiea cà avea unã predispozitsii di bana-a noshtsã, cà alidzerli di vrearea-a noastã liberã nu au nitsi un efectu pi ascãparea-a noastã: noi icà him predispozati ti ascãpari icà ti alãsarea. Atsel punctu easti bãgat iara tu-ndau idei moderni:

- Cà nu lipseashti s-fãtsem multsã efortsãnji tu studiearea-a Bibliealji icà relighii, cà mas noi lipseashti s-him ascãpati, va s-him ascãpati fãr di altu.
- Cà ari unã iatsã sum numa di draclu cari nã-adarã s-fãtsem amãrtii shi nã-da problemi tu bana-a noshtsã sh-pi ninga vrearea-a noastã. Atsel punctu cu alatusi easti discutat tu Studiea 6.
- Cà nu lipseashti s-cãftãm gailelu al Dumnidzã tu situatsiili di banã, pi ex. ta s-him siyuri tu calaturisearea, cà tutã easti predispozitã fãr di altu. Lumea ari unã dzãcãturã, tsi poati s-hibã ascultatã tu pãrtsãli di arazboirarea tu aruportu, ‘Mas lipseascã numirlu s-tsã hibã ma analtu, va s-hibã’.
- Bãseritsli ivanghelistsi prupuvdeadzã cà nu poati s-pistipseascã tu, icà acãchiseascã Biblia fãrã Sãmtil Duh s-nã featsi s-u adrãm atsea.

Ari multu itii biblitsi di dealihea ti alãsarea di tiplu di filozofii-aestã:

- Cà fatsi non-sens tu contseptu-ntreg di tinjisearea-a Dumnidzãlui. Totna easti spusã tu Biblia cà noi lipseashti s-li fãtsem dimãndãciunjli-a Dumnidzãlu, shi cu atsea noi va Lu-dãm chefi icà hasmã. Contseptu-aestu di dimãndãciunjli easti fãrã mindueari mas Dumnidzã nã-featsi noi s-ul tinjisim. Hristolu da ascãpari “-a tutãlor, cari Lu-ascultã” (Uvr. 5:9).
- Uvreilji 11 spuni cà interventsiea-a Dumnidzãlu tu bana-a noshtsã shi darea tu soni di ascãpari easti ligatã cu pitea-a noastã. Multsãlji exempluri biblitsi di pãlãcãrseari la Dumnidzã ti ascãpari tu chiro di niputeari easti fãrã di mindueari, mas tutã easti predisponatã di ninti. Idyea-ashi ideiea di ascãparea tsi easti rezultat tu pistipsirea-a noastã tu Hristolu easti idyea fãrã minti.
- Pãtãgiunea easti prilipsitã ti ascãpari (Marcu 16:16; Oani 3:3-5). Aestu easti negatã dit Calvinishtsilji. Cum shi s-hibã, ascãparea easti adratã cà posibilã cu prova di lucurlu-a Hristolu (2 Tim. 1:10), nu cu contseptu abstractu di predispozitsii. Noi lipseashti cu minti s-alidzem s-him bãgats tu ligaturã cu El, tsi noi u-fãtsem cu pãtãgiunea. Romanjlji 6:15-17

¹ Sh-pi ninga atsea cà eara-ngrãpsitã pi angleashti dit seculu XIX, cartea-aestã nu poati s-adarã unã carti cà-aestã, dupã minduearea-a autorlui, cà unã spuneari clarã ti Dealiea Biblicã di bazi tu diferentsii di miturlji tu crãshinamea. Ea poati s-hibã loatã di publicãtorlji.

zbureashti ti noi cum lji alăxim domnjilji tu pătăgiunea, di ună bană di amărtii tu ună di ascultari. “A-tsilui tsi lu-ascultats ca sclayi, ālji hits sclayilji-a tsilui tsi lj-si supunits”. Aestă limba di ascultarea di unlui siyură cā u-implicheadzā vrearea liberă contra predispozitsiea niconditsională. Ascultarea cu tinjisirea di inima di doctrinlji tu Vangheljlu (Rom. 6:17).

- Nu lipseashti Dumnidzàlu s-u zburască Zborlu-a Lui, mas noi him predisponati tu soni, fār di altu. Idyea ashi nu nā-lipseashti prupuvidearea; mas Biblia, shi tu dimăndăciunlji shi cu-ngrăpseari di exampluri di atsea, spuni cā easti cu prupuvidearea-a zborlui cā bārbatslji shi muljerlji yinā tu ascăparea. “Zborlu di...ascăparea” (Fapti 13:26) yinea la oaminlji.
- Noi va s-him giudicats dupā faptsā-a noshtsā (Apoc. 22:12). Cătse, mas vrearea-a noastă liberă, cā actsii suntu nilipsiti tu ligăturā cu ascăparea? Pavlu spunea cā Uvreilji s-āu giudicatā cā nu suntu tu puteari di banā ti totāna cu alāsarea di zborlu-al Dumnidzàlu (Fapti 13:46). Elji s-ā si-giudicarā – Dumnidzà nu lji-loa-nāpoi. Mas noi dzătsem cā Dumnidzàlu lji predisponateadzā vārni oaminji tu ascăparea shi atsālji tu condemnatsii, atumtsea Dumnidzà efectiv lji fatsi oaminlji s-hibā atselji cari adarā amărtii, pi idyea cali cā El dimi lji fatsi oaminlji s-hibā tu-ndriptati. Cā di amărtiea di Adam “moartea tricu la tuts oaminlji, ti-atsea cā tuts aū amărtisitā tu eI” (Romanlji 5:12). Ti atsea shi oaminlji moarā, cā ună caznā ti amărtiea (Rom. 6:23), nu cā Dumnidzà lji-adrà elji s-hibā atselji cari adarā amărtii pi un punctu di chiro ninti amărtiea al Adam.
- 1 Cor. 10 shi multsā părăgrāfi u-au exemplul di atselji tu tricutlu cari avura ună relatsii personală cu Dumnidzà ună oarā, ma deapoaia yinea diparti, ta s-hibā cum un spuneari ti arāu ti āmbistimenlji. Factul cā unlu poati ‘s-cada dit hari’ (Gal. 5:4) scljeamā cā aclo nu poati s-hibā un sistem di ascăparea di ‘vārnu cari easti totna ascăpat’ cum s-caftā tu Calvinizmolu. Mash cu continuearea di ljearea di doctrinā di dealihea noi putem s-him ascăpats (1 Tim. 4:16).
- Isus clarā-nvitsā cā acăchisearea-a Zborlui di Dumnidzà ari ligăturā pān un nivel cu eforturi di vrearea libera-a noastă. “Cari dyivāseashti la s-acăchisească” (Mat.24:15). Cu-atsea noi acăchisim zborlu – ma nitsi un nu nā-dutsi ti atsea. Ari ună paralela anamisa di aestă shi tu multi ori diftursitili zboarā-a Hristolu “Atsel tsi ari ureclji...la s-ascultā”, icā acăchisească. S-avem ureclji s-nā ascultām atumtsea easti idyiul cu dghivāseari di Zborlu-al Dumnidzà. Cā Duhlu al Dumnidzà easti ahāt ghini manifestat cu Zborlu-a Lui pānā la putearea cā Isus putea s-spunā cā zboarāli inspirati-a Lui “suntu Duh” (Oani 6:63), easti fārā posibilitati cā Duhlu al Dumnidzà putea s-lucrească prin un om, largu dit Zborlu-a Lui, mas s-u facā omlu s-ul tinjisească Zborlu.
- “Atsel tsi va” poati “s-u ljea apa-a banāljei ti putes” (Apoc.22:17), cu apāndāsirea la zborlu di banā tu Vangheljlu. Auūā siyurā cā easti cu vrearea liberă di cāt vārā predispozitsii cum shi s-hibā vrearea-personalā ti ascăpari. Ashi shi Fapti 2:21 “Sh-cari tsi va-ū grească (insushi) numa-a Domnului va s-hibā-ascăpat” cu atsea ca-a s-hibā pătizat tu numa-atsea.

Digresiea 7: “Voi va u-aprucheats pishcheshili-a Sămtului Duh” (Fapti 2:38)

Chetru zbură ninti ună marea publică pi Tsindzâtsinjili, shi bitisea cu dimândarea tu v. 38 ta s-pucăim, s-him pătizatsi shi s-li apruchem pishcheshili di Sămtul Duh. Aestă spuneari ti pishcheshili di Duhlu-al Dumnidzà easti tu contextu că apostolilji li-ufiliză pishcheshili-aesti tu zburarea pi limbi la publica, shi explicară că cu adrarea-ashi elji u-fătsea prufitsăljea al Ioil ti darea di pishcheshili ti ciudii (Fapti 2:16-20). Di-aclo easti siyură că va s-minduem că Chetru lji-didea tăxiri ti pishcheshili ti ciudii di duhlu pi atsea publică di Uvrei cari lu-ascultară. Publica u-featsiră Uvrei, nu Păngănji (Fapti 2:5). Prufitsăljea al Ioel ti darea di pishcheshili eara protă ta s-minduească ti Uvreili. Cu-atsea Chetru u-bagă actsentu pi elji: “Că-a vauuă vâ-i dată tagma shi-a *ficiorlor-a voshtsă*” (Fapti 2:39), poati zbură că prufitsăljea-al Ioil că duhlu va s-hibă dat la Uvreilji *shi* la *ficiorlji-a lor* (Fapti 2:17 vid. Ioil 2:28-32). Auuă poati s-hibă vără călăuzi că tagma di pishcheshili-aesti ti ciudii eara mash ti atseali dau ghegeneratsii – atselji cari lu-ascultară Chetru, shi ficiorlji-a lor.

Noi u-spuneam atsea cu bitisirea-a secului prot (ică vără 70 di anji după zburarea-al Chetru), pishcheshili muriră. Atsea idyea-ashi easti spunit cu-ngrăpsirea-a isturiiljei. Ăn cadhur-a ghegeneratsiilor-aesti dau, pishcheshili di duhlu putea idyea ashii s-hibă dati shi la Păngănjli: “Shi-a tutălor di diparti, căts tsi va lă grească Domnul Dumnidzàlu-a nostu” (Fapti 2:39). Vidts cum suntu descriptati Păngănjli ca “atselji diparti” tu Efes. 2:14-17.

Cum shi s-hibă ari ună itii bună ta s-pistipsim ca atsea tsi s-fătsea tu Fapti 2 eara mash ună njică adrarea di zboarăli-aesti tu Ioil 2. Nai ma marea adrarea va s-hibă cându Israel eara sum invaziea shi ashcherlu cari didea prin elji eara spăstrit (Ioil 2:20), shi cându Israel s-pucăea shi băneadză tu ună uspitsălji hăricoapă cu Dumnidzà (2:27). “Shi va s-yină s-treacă după (ică după-aestă), că Mini va l-versu duhlu-a Meù...” (Ioil 2:28). Până cându preconditiilii-aesti suntu vidzuti noi putem s-căftăm mas vără altu fătsearea di zboarăli-al Ioil, largu dit atsea fătseari njică tsi eara vidzută pi dzuuă di Tsindzâtsinjili cum sh-easti describată tu Fapti 2.

Tagma di aprucheari di pishcheshili di duh după pătizarea, poati s-dghivăsim cu spuneari di ază-a noastă. Ari un Duh, mas el poati s-hibă manifestat pi căljuri diferenti (1 Cor. 12:4-7; Efes. 4:4). Tu seculu prot atsea eara cu pishcheshili ti ciudii; tora că elji suntu loati năpoi easti dealihea leghitimată s-videm ună fătseari di tagma di “pishcheshea-a Duhlui”-aestă pi vără altă cali. “Pishcheshea-a Sămtul Duh” poati s-hibă dzăsită că ‘pishcheshea tsi *easti* Sămtul Duh’ ică ‘pishcheshea ti-tsi mash zburască Sămtului Duh’ – ică pishcheshi di ljirtarea shi ascăparea tsi zborlu inspirat dit Duhlu-al Dumnidzà tăgmisi. Ari multsă altsă exempluri dit aestă ufiliziri di zborlu “a(l)” (s-dzătsem tehnică ‘ghenitivlu nidefînat’). “Cănushtearea-al Dumnidzà” (Col 1:10) poati s-spună cănushtearea tsi Dumnidzà ari ică cănushtearea ti Dumnidzàlu. “Vrearea-al Dumnidzà” shi “vrearea-a Hristolui” (1 Oani 4:9; 3:17; 2 Cor. 5:14) poati s-hibă vrearea tsi Dumnidzà shi Isus u-au ti noi; ică vrearea tsi noi u-avem ti elji. “Zborlu-al Dumnidzà” poati s-hibă zborlu ti Dumnidzà, ică zborlu tsi yinea dit Dumnidzà. Pishcheshea “a(l)” di Sămtul Duh di aclo poati s-spună ti pishcheshea tsi Sămtul Duh u-fatsi ca posibilă shi zburashti ti atsea, căcum shi ti pishcheshea tsi li-ari putearili-a Sămtului Duh.

PISHCHESHEA-A DUHLUI : LJIRTAREA?

Rom. 5:16 shi 6:23 li-describeadzã ascãparea cã “pishcheshea” – tsi easti compararea cu “pishcheshea” di Duhlu tu Fapti 2:38. Dealieha, Fapti 2:39, s-pari cã u-tsiteadzã Ioel 2:32 cãndu easti zbor ti ascãparea, cã atsea easti lucurlu tsi eara pishcheshea di Duhlu. Spuneara al Chetru ti pishcheshea tagmisitã cã easti ti atselji cari suntu “di largu” aludeadzã ti Is. 57:19: “Irinji (cu Dumnidzã cu ljirtarea)-a tsilor di largu”. Efes. 2:8 idyea-ashi u-describã pisheshea cã ascãparea, cu atsea cã dzãsi “tu-un Duh (pisheshea-aestã) tuts avem apruchearea cãtã la Tatãl” (2:18). Aestã easti validatã deapoaia cu factu cã Efes. 2:13-17 idyea-ashi aludeadzã sh-ti Is. 57:19: “Voi tsi nõoarã earats diparti, vã-aprucheat prin sãndza-a Hristolui. Cã El easti irinjea-a noastã... (cari) cara vini, u-ghinihãbãrsi irinjea, a vauuã-atselji di largu.” Isaia 30:1 lji avinã Uvreilji ti cãftarea di ljirtari pi calea-a lor di cãt atsel di pishcheshili di Duhlu-al Dumnidzã: elji “fac acãchiseri tsi nu suntu tu Duhlu-a Meù, ta sã-ngrãmãdeadzã (di cãt s-lji facã ma njits) amãrtii pristi-amãrtii.” Is. 44:3 u-describeadzã ljirtarea ti miletea-al Israel tu dzuuã di soni cu ahtari zboarã: “Mini-a s-versu...apã pristi loclu-atsel uscat ti-apã (ti duh Is. 53:2)”shi va s-versu dit Duhlu-a Meù pristi ficiorlji-a tãlji shi vluysiearea-a Mea-a s-cadã pristi vlãstarili-a tali”. Vluysiearea-al ficiorlji al Avraam easti tu ljirtarea-a lor cu Hristolu (Fapti 3:25,26) – tsi auuã easti bãgat tu paralelã cu versarea di duhlu la Uvreilji. Auuã easti unã limba curatã tu Ioil 2 shi Fapti 2. Gal. 3:14 tutã-aestã u-spusi cu ma multsã zboarã: “Cã, vluysiearea-al Avraam (ljirtarea), va s-agiungã la miletsli prin Hristos Isus; ta s-u-apruchem, prin pisti, tagma-a Duhlui”. Ashi 1 Cor. 6:11 zbureashti ti aspilarea di amãrtiilji-a noshtsã “cu duhlu-a Dumnidzãlui-a nostu”. Ari un paralelizmu tu Romanjlji ti atsea cã noi va s-apruchem “hari...acãchisearea...duhlu” (1:5; 5:11; 8:15) cu tsi va li-spinem ligãturã cu pishcheshili (“hareã”) di Duhlu shi ljirtarea tsi yini pãn la acãchisearea. Easti greau ta s-spuinã cãt Nãulu Testamentu u-fatsi limba shi contsepturi pi Vecjlul Testamentu, shi atsea nai ma multu ti dghivãditorlji vvreitsi shi influentsiea tsi va u-avea epistolili. Totãna tu Pentacãrtarea shi Iosua Dumnidzã s-tagmiseshti cã va s-da loc ti miletea-a Lui - “loclu tsi Domnul Dumnidzãlu-a taù va tsã-da s-ul avets”, easti unã frazã tsi s-difturseashti. Atsea tsi s-da ti loclu easti ascãparea; cã di aclo pisheshea di Dumnidzã tora bãgatã tu perspectiva, tsi easti ligatã cu ljirtarea-a amãrtiilor.

Gal. 3:2,5 vid. 3:8-11, fatsi paralela tu apruchearea di duhlu cu apruchearea di vluysiearea di Avraam ti ascãparea shi ljirtarea. “Tagma-a Duhlui” (Gal. 3:14) easti zburat tu contextu cu tagmilji-al Avraam. Poati s-hibã vidzutã cã [cã el fatsi pristi tut] Pavlu u-fatsi bazã-a argumentul-a lui di prupuvidearea di ninti al Chetru.

Chetru tu Fapti 2

Pavlu tu Galateanjli 3

si s-pãteadzã cafì-unlu di voi tu numa-al Isus Hristos
 cafì unlu di voi... cãts tsi va
 la voi shi...-a tutãlor diparti [pãngãnjli]
 atselji cari pistipsea eara deadun shi tuti li-avea-a tutãlor
 hrana agno... tu chischineatsa-a inimãljei
 elji cara li-avdzãrã-aesti [eara pãtizats shi u-loa tagma di duhlu]
 tagma-a Sãmtului Duh...-a vauuã vã-i datã tagma

vã pãtidzat tu Hristolu
 cãts vã
 nu-ari cama Iudeu, nitsi Elin [pãngãn]
 voi hits unã [cu pãtidzarea] tu Isus Hristolu
 lu-aprucheat voi [tagma-a] Duhlu, ma dit *ascultarea*-a pistiljei
 voi hits maca... mushtinitorlji dupã tagma [al Avraam]

Chetru li-plăcărsea Uvreilji s-pucăească di ninti elji putură s-u ljea pishcheshea; atsea va s-lipsea pālăcārsirea personală. Ari itiea ti pistipseari cā pishcheshea di Duhlu easti unā cali ti descriptari di pālăcārsirea apandāsītā. Darea di “atseali bunili-a tsilor cari caftā” tu pālăcārsirea easti idyea cā s-da (pisheshea) di Sāmtul Duh (Mat. 7:11 vid. Luca 11:13). Fil. 1:19 fatsi paralelā “prin pālăcāriili-a voasti shi cu-agiutorlu-a Duhlui al Isus Hristos.” Idyea-ashi 1 Oani 3:24 spuni cā la noi easti dat Duhlu, cā rezultat di tinjisearea-a noastā di dimāndāciunjlji; versu 22 spuni cā tinjisirea di atselji dimāndāciunji nā-dutseashti cā pālăcārserlji-a noshtsā ta s-suntu apandāsiti. Cu atsea pistipsirea-a noastā easti ti atsea cā pālăcārserli-a noshtsā suntu ascultati (1 Oani 5:14) shi idyea ashī easti ti avearea di Duh (1 Oani 3:21,24; 4:13), mas videm cā aesti suntu expresii paraleli.

Studieari di zborlu gārtsescu ‘haris’, tsi tu multi ori s-tradutseashti cā “hari” va u-spunā atsea tsi tu multi ori easti ufilizitā tu ligăturā di pishcheshea di Duh.

“Ma prin harea (pishcheshea)-a Domnului a nostu Isus Hristos, pistipsim cā va s-ascāpām” (Fapti 15:11). Cum shi s-hibā ideiea di “hari” easti tu multi ori bāgatā tu ligăturā cu pālăcārsirea apandāsītā (ex. Insh.33:12; 34:9; Num.32:5; Ps.83:11; 2 Cor.12:9; Uvr.4:16; Iac.4:6, vid. v.3). Zahar.12:10 spuni ti dzuūā di soni cāndu va s-hibā versat “duh ti hari sh-ti njilueari” la Uvreilji. Aestā u-spusi atsea tsi noi u-spunim – pālăcāriea (“njilueari”) u-da pishcheshea di duhlu tu mintea di ljirtari shi cā darea-aestā di duh ta s-lji apandāsească pālăcāriilji easti adratā di exemplu pucāearea-a Uvreilor tu seculu prot shi dzuūālji dit soni. Tu idyiul contextu Pavlu zbureashti ti “Hārli shi grita-al Dumnidzā” ti pucāearea shi ljirtarea (Rom.11:29).

APUITUITORLU

Idyea cali lipseashti s-hibā bāgat shi pi tagma-a Apuituitorlu tu Oani capitsli 14 shi 16. Protā aestā zbureashti ti puterli ti ciudii cari s-da la ucenitslji, la cari ti protā oarā easti datā tagma, shi poati s-hibā adratā sh-ti noi tu un sens fārā ciudii. Pishcheshili lipsea ta s-“vā-nveatsā ti tuti cāti vā li spush Mini” (Oani 14:16), minuim cā ta s-poatā s-li āngrāpsească Vanghelji. Zborlu “vā-nveatsā” tu insushlu el u-limiteadzā elementul ti ciudii di tagma-a Apuituitorlui la ucenitslji cari bānarā cu Isus tu dutsearea-a Lui. Mas elji putea s-lji mintească zboarāli al Isus cu agiutorlu-a Apuituitorlu. Limba di tagmili-al “Apuituitorlu” idyea ashī poati s-hibā datā shi la putearea di Biblia completatā. Di aclo, noi putem s-dām concluzii cā aesti shi alti tagmi di duhlu furā adrati tu unā forma ti ciudii tu seculu prot, ma tora nā s-pari tu manifestatsii di duhlu cu Zborlu-ngrāpsit di Dumnidzā tu Biblia.

Siyurā, cā easti dealihea, cā duhlu-al Dumnidzā eara dizvālit cu zborlu-ngrāpsit tu tricutlu, ma atsea eara mash unā dizvāliturā *partisialā* tu comparatsii cu-mplinarea (“prufectsii”) tsi tora u-avem tu completatlu Zbor-al Dumnidzā (1 Cor.13:9-13). Di aestu yini cā nu poati s-aibā vārā altā dizvāliturā di Dumnidzā cu loarea-nāpoi di pishcheshili shi completarea di Nàulu Testamentu. Spunearili ti Cartea al Mormon shi altsālji productsii similari, implicheadzā cā Biblia nu easti dizvālitura completā – tsi cu niavearea di pishcheshili di Duh azā spuni cā easti ashī. Mas noi lipseashti s-fătsem ufilizearea completā di *āmplinarea* al dizvālitura di Dumnidzā tu Biblia, noi lipseashti s-ul ufilizim cafi un partu di ea, shi Vecljul shi Nàul Testamentu, mas

atuntsea poati omlu di Dumnidzà s-ahurheascã s-hibã complet cã âmplinarea al Dumnidzà, tsi easti dizvãlitã tu Zborlu.

Digresiea 8: “Aesti seamni va lã yinã-a tsilor tsi va s-pistipseascã” (Marcu 16:17).

Easti disputatã ti atsea, cã cafi un tsi va s-pistipseascã ti dealihea va li-aproachi pishcheshili ti ciudii. Cum shi s-hibã, atsea da prova ti multu – “Sherchi va s-ljea tu mãnji shi pãnã sh-tsiva tsi-adutsi moartea cara s-bea nu-ari sã-lji vatãmã; pristi lãndzidzljji va sh-bagã mãnjlji shi va sã-nsãnãtusheadzã” (Marcu 16:18). Atsea nu easti unã tagma di lucurlji cari poati s-facã tu thioriea mas atsel tsi pistipseashti ari ahãt di pisti: atselji furã tagmi siyuri ti atsea tsi va s-hibã adratã definitiva di atselji tsi pistipseascã. Mas ciudiili di mârimea aestã suntu adrati clarã, atuntsea tagma di versu aestu nu poati s-hibã sh-ti noi azã. Voi poati cã vã-adutsets aminti cum Pavlu putea s-ljea unã niparticã ciomiticã fãrã s-hibã mãshcat (Fapti 28:3-7), cu tsi s-didea confirmatsii di prupovidearea-a lui cã eara dit Dumnidzãlu.

Di tutilji crãshinji harizmatitsi cari spunirã cã li au pishcheshili tu sutilji di anji cari tricurã, nu avu vãrã prova realisticã cã ahtãri puteri dealihea li-au. Mas *cafi* un âmbistimen poati shi *fatsi* seamni di ahãtã multsimea, ahtari tagma nu poati s-hibã sh-ti azã, Atsea nã-armasi cu concluziea tsi u-avem di ninti loatã di ânvitsãtura-a Biblealjei ti Duhlu: aesti pishcheshi ti ciudii li-avurã protslji-mbistimenji crãshinji tu seculu prot, ma elji nu lji au dupã cãndu Scripturilji tu Nãùlu Testamentu furã bitisiti.

Versu dit soni tu Marcu 16 spuni cã ciudiilji “cari li-ducã” atselji cari pistipsira furã ti unã itii spetsificã di spuneari cã-i ashi zborlu spuneat tu Vangheljlu: “Aesti seamni va lã yinã-a tsilor tsi va s-pistipseascã... elji, cara fudzirã, propoviduirã pristi tut shi Domnul lucra cu elji shi lu-nvãrtushea zborlu, prin seamnili tsi *yinea*” (Marcu 16:17,20). Mas zborlu-aestu eara spunit, sh-deapoaia ângrãpsit ti completarea, cã noi u-avem tora tu Nãùlu Testamentu, nu avea lipsa ti seamnili di ciudii ta yinea ti atselji cari pistipsirã.

Fusnotã: Ahãt suntu arãspãnditi spunerli di avearilji di pishcheshili di Duhlu azã cã tu anlu 1989 dau debati publitsi eara adrati anamisa di un preftu di crãshinjlji harizmatitsi, John Liliakas, shi doi crãshinjdelfianji, D-ul John Allfree shi scriitorlu. Ântribarea eara: “Desi Li-Au Oaminjlji Pishcheshili ti Ciudii di Sãmtul Duh Azã?” Cljimãri eara arãspãnditi tu multsã bãserits tu Vãsiljia Unitã (Marea Britanii), tsi adrã unã publica di ma multu di 1,000 di inshi. Siyurã cã putets s-minduits cã nai ma bunili ‘provi’ ti aveariljei di pishcheshilji di azã eara prezentati. Un transcriptu di zburãrli putets s-loats di: Christiandolphian Advancement Trust, PO Box 3034, South Croydon, Surrey, CR2 0ZA, England.

STUDIEA 2 : Ântribãri

1. Cari di aesti suntu spunerli di zborlu ‘Duh’?

a) Puteari	b) Sãmtu
c) Adiljeatic	d) Pulbirea.

2. Tsi easti Sãmtul Duh?

- a) Ună persona
 - b) Puteari
 - c) Puteari-al Dumnidzà
 - d) Partu di ună treimi.
3. Cum eara-ngrăpsitã Biblia?
- a) Oaminjlji lji-ngrăpsea ideilji-a lor
 - b) Oaminjlji u-ngrăpsea atsea tsi minduea cà Dumnidzà mintea
 - c) Cu inspiratsiea-a oaminji, di Duhlu-al Dumnidzà
 - d) Ună parti eara inspiratã, altsãlji nu.
4. Cari di aesti easti itiea ti tsi eara dati pishcheshili di Duhlu?
- a) Ta s-da prova ti prupuvidearea verbalã di Vangheljlu
 - b) Ta s-developeadzã bãsearica protã
 - c) Ta s-lji facã oaminjlji s-hibã tu-ndriptati
 - d) Ta s-lji apãrã apostolji di dificultãtslji personali.
5. Di iu putem s-u ânvitsãm dealihea al Dumnidzà?
- a) Ună parti di Biblia, sh-unã parti di minduearea-a noastã
 - b) Di Sãmtul Duh cari va nã spunã direct, di cãt dghivãsearea-a Biblealjei
 - c) Mash di Biblia
 - d) Di preftsãlji relighiosi.
6. Spunets vãrni di pishcheshili di duh cari li-avurã oaminjlji tu seculu prot.
7. Cãtse elji furã loati-nãpoi? Desi putem noi s-li avem tora?
8. Cum poati Sãmtul Duh s-lucreascã tu bana-a noshtsã azã?

STUDIEA 3

TAGMILI AL DUMNIDZÀ

Pi punctul-aestu studiili-a noshtsã u-au yinitã pi unã acãchiseari mari ti-atsea cari easti Dumnidzàlu shi cum lucreascã El. Cu-atsea noi li-fãtseam cà ma clari un mari numir di niacãchiseari di cafì dzuuã ti lucurlji-aeshtsã. Tora noi vrem s-videm ma pozitiv pi lucãrlji cari Dumnidzà li “tãxi ti-atselji tsi-L vor” (Iacov 1:12; 2:5) cu avidljearea-a dimãndãciunjlji-a Lui (Oani 14:15).

Tagmili al Dumnidzàlu tu Vecľjul Testamentu suntu atselji cari u-facã umutea di dealihea crãshțineascã. Cãndu eara la giudicarea ti bana-a lui, Pavlu zburà ti premiea tsi yini ti tsi el eara etim s-lji chearã tutili lucrì: “Sh-tora staù la giudicatã ti umutea-a tagmãljei faptã di Dumnidzàlu cãtã pãrintsãlji a noshtsã...ti umutea-aestã... mini escu giudicat” (Fapti 26:6,7). El avea data nai ma multu di bana-a lui ti prupuvidearea-a “ghinihãbãrseariljei (Vangheljlu), cà tagma faptã-a pãrintsãlor, Dumnidzà u-adrà...cu-atsea tsi Lu-nye Isus” (Fapti 13:32,33). Pavlu dzãtsea cà pistipsirea tu tagmili-aesti didea umuti di ãnyearea di mortsãlji (Fapti 26:6-8 vid. 23:8), unã shteari di defturã yineari-a Isuslui ti giudicarea shi di yinearea-a Vãsiliea-al Dumnidzà (Fapti 24:25; 28:20,31).

Tutã-aestã u-arsi mitlu cã Vecljul Testamentu easti mash unã isturii di hulandari al Israel tsi nu zbureashti ti banã ti daima. Dumnidzã nu spunea dinãoarã ninti 2,000 di anji cã El va nã-da banã ti daima cu Isuslu. Atsea itiea eara cu El di ahurhearea:

“Tu umutea-a banãljei ti daima, cari-ù tãxi Dumnidzã, Cari nu poati s-arãdã, ma ninti di-anjlji-a etilor; ma la curmatlu vade, lu featsi shtiut zborlu-a Lui (ti-atsea), prin propoviduearea” (Tit 1:2,3).

“Atsea bana di daima, tsi eara la Tatãl sh-nã si spusi-a nauuã” (1 Oani 1:2).

Mas vidzum cã itiea-al Dumnidzã di darea di bana di daima la oaminjlji-a Lui eara cu El nica dit ahurhirea, nu poati s-hibã ca El va s-armãnã fãrã boatsi ti atsea tu 4,000 di anji di lucrarea-a Lui cu oaminjlji cari easti-ngrãpsitã tu Vecljul Testamentu. Ti-ndreptu, Vecljul Testamentu easti-mplin di prufitsãlji shi tagmi, di cari cafi unã da ma multu detalji di umutea-aestã tsi Dumnidzã ari tu plan ti miletea-a Lui. Di-aestã easti cã unã acãchiseari di tagmili al Dumnidzã pãn la tatãlji uvreshtsã easti vitalã ti ascãparea-a noastã: ahãt multu cã Pavlu lji-adutsea aminti pistimenjlji tu Efeslu cã ninti elji s-lji shtiu lucãrlji-aeshtsã, elji eara “madan Hristolu, naxinats di tsitãtseniea-al Israel shi xenji ti locãrlji-a tagmãljei, cu umutea shcurtatã shi fãr di Dumnidzã, ãn lumi” (Efes. 2:12) – sh-pi ninga atsea cã siyurã cã elji avurã bãgatã tu minti cã pistimenjlji-a lor di ninti pãngãni lã-deadirã vãrã umuti shi shteari di Dumnidzãlu. Ma aestã-easti siriositatea di nishteariljei di tagmili dit Vecljul Testamentu ti Dumnidzã – tu realitatea “cu umutea shcurtatã shi fãr di Dumnidzã, ãn lumi”. Adutsets-Vã aminti cum Pavlu u-definã umutea crãshatineascã ca “umutea-a tagmãljei faptã di Dumnidzãlu cãtã pãrintsãlji a noshtsã (uvreshtsã)” (Fapti 26:6).

Easti ti jalea factu cã un numir ptsãn di bãseritsi u-bagã actsentul pi pãrtsãli-aesti dit Vecljul Testamentu, tsi lipsea s-hibã adratã. “Crãshtinamea” ari degheneratã tu unã relighii bazatã la Nàùlu Testamentu – sh-pi ninga atsea cã elji va s-ufilizeascã mash-ndoi versuri di atsea. Isus ari bãgatã actsentul cum lipseashti ti atsea:

“Cara s-nu-lji ascultã Moise (scljeamã protslji tsintsi cãrtsã di Biblia tsi el li-ari ãngrãpsitã) shi prufetslji, nu va s-pistipseascã nitsi cara sã-nyeadzã shi vãrã di mortsãlji” (Luca 16:31).

Mintea naturalã poati s-mindueascã cã pistipsearea tu ãnyearea-a Isuslui easti ashi (vid. Luca 16:30), ma Isus dzãtsea cã fãrã unã acãchiseari di dealiheia di Vecljul Testamentu, aestã nu va s-poati s-hibã ashi cãt lipseashti.

Colapsul di pisti-a ucenitslor dupã bãgarea pi crutsea, Isus u-aflã tu niavearea di atentsiea-ntregã tu Vecljul Testamentu:

“Shi El lã dzãsi-a lor: O, voi tsi nu vã-acãchisits, shi galnits cu ininjli ta s-li pistipsits (cum lipseashti) tuti tsi li-spusirã prufetslji: am canda nu lipsea cã Hristolu s-li patã-aesti shi s-intrã tu doxa-a Lui? Shi cara-ahurhi di la Moise sh-di la tuts prufetslji, lã li-tulmãci-a lor, dit tuti Scripturli cari suntu ti Insushilu” (Luca 24:25-27).

Videts-Vă ângătan băgarea-di-actsentu-a Lui ti atsea cum Vecljul Testamentu-ntreg zburà di El. Nu eara cà ucenitslji vărnoarã nu li-avurã dghivãsitã icà ascultatã zboarãli al Vecljul Testamentu, ma elji nu lji-acãchisirã cum lipseashti, sh-di atsea elji nu puturã di dealihea s-pistipseascã tu elji. Di-atsea, unã acãchiseari corectã di Zborlu-al Dumnidzã, di cât mash dghivãsearea-a lui, easti lipsitã ta s-fãtsem unã pisti di dealihea. Uvreilji furã fanatitsi tu dghivãsearea-a lor di Vecljul Testamentu (Fapti 15:21), ma câtse elji nu li-acãchisirã lucãrlji cari li-spuni ti Isus shi Vangheljlu-a Lui, elji nu pistipsea di dealihea tu el, shi Isus lã-spunea:

“Cà ma sã-lji pistipseats al Moise, va-Nji pistipseats shi-a Njeia: cà ti Mini-ngrãpsi-atsel. Shi fu cà pi-atseali-ngrãpsitili di el nu pistipsits, cum va s-pistipsits pi zboarãli-a Meali?” (Oani 5:46,47).

Sh-pi ninga dghivãsearea-a lor di Biblia, elji nu u-vidzurã dimãndarea di dealihea ti Isus, sh-pi ninga atsea cà elji vrurã s-pistipseascã cà elji eara siyuri tu ascãparea. Isus lipsea s-lã spunã:

“Videts-li ghini Scripturli (icà cum lipseashti – vid. Fapti 17:11), cà lugursits (hits siyuri) cà tu eali-avets banã ti daima: shi-atseali suntu cari marturiscu ti Mini” (Oani 5:39).

Ashi, poati s-hibã idyea cu multsã oaminji cari au unã shtearea-ngheneralã ti vãrã di lucãrlji tsi s-featsirã shi ânvitsãturli di Vecljul Testamentu: easti mash unã shtearea tsi elji u-au loatã tu vãrã ucazii. Dimãndarea mushatã al Hristolu shi Vangheljlu di Vãsiljia-al Dumnidzã nica alaga ma diparti di elji. Easti itiea di studiea-aestã ta s-Vã loa diparti di atsea pozitsii cu atsea tsi va Vã-spunã minduearãljei di dealihea di tagmili-nghenerali di Vecljul Testamentu:

- **Tu bãhcelu al Eden**
- **Cãtã la Noe**
- **Cãtã la Avraam**
- **Cãtã la David**

Informatsii ti eali s-aflã tu protsli tsintsi cãrtsã-a Biblealjei (Adrarea – Deùteronomlu) tsi eara-ngrãpsiti di Moise, shi di prufitsãlji al Vecljul Testamentu. Elementili-tuti di Vangheljlu crãshintescu suntu aflatu auuã. Pavlu zburà cà prupuvidearea di Vangheljlu-aestu spunea “fãr di sã spun altu tsiva dicãt atsea tsi prufetslji shi Moise u spusirã cà va s-adarã: Cà Hristolu vrea li patã sh-cà vrea s-hibã protlu tsi-nye dit mortsã shi s-u hãbãrseascã lunjina shi-a miletiljei” (Fapti 26:22,23), shi tu dzuuãlji di soni tutã eara idyea: “el (Pavlu) lã zburã, sh-didea marturilji ti vãsiliea-al Dumnidzã, ... shi dit Nomlu-al Moise sh-dit prufetslji, di tahinima pãnã dixearã” (Fapti 28:23).

Umutea-al Pavlu, cà un crãshtin di dealihea, lipseashti s-hibã umutea tsi idyea-ashi nã-motiveadzã sh-noi; cà atsea eara unã lunjinã ti ciudii la bitimea di tunelu di bana-a lui, cà lipseashti s-hibã ti cafì crãshtin serios. Pasionatsi cu motivatsiea-aestã, noi tora putem s-li “videm Scripturili ghini”.

3.2 Tagma tu Eden

Pärmiflu pathetic di cădearea-a omlui easti spunită tu Adrarea 3. Sharpea eara blăstimată ti nitinjiseari di zborlu-al Dumnidzà shi cà u-băga Eva tu cătăpăseari ta s-facă alantu di el. Bărbatlu shi muljearea eara blăstimatsi di nitinjisirea-a lor. Ma ună lumachi di umuti yinea dit atsel cadhur lai cându Dumnidzà li-spunea la sharpea:

“Dushmănilji (ăngljeatsă, opozitsii)-a s-bag anamisa di tini shi muljearea, anamisa di simitsa-a ta shi simitsa-a ljei (-a muljeariljei); ea-a tsu-l stulcină caplu sh-tini-a lji-ntsachi călcănjlju” (Adr. 3:15).

Versu-aestu easti multu contsentrât: noi lipseashti-ngătan s-li definăm lucărliji-diferenti cari li-ari. “Simitsă” scljeamă vlăstări ică fîcior, ma idyea-ashi poati s-minduească shi oaminjlji ti cari si s-spună cà suntu di vără “simitsă” shtiută. Noi va s-videm deapoaia cà “simitsă”-al Avraam eara Isus (Gal. 3:16), ma mas noi him “tu” Isuslu cu pătăgiunea, noi idyea-ashi him shi simitsa (Gal. 3:27-29). Zborlu-aestu “simitsă” idyea-ashi nă-asotsieadză cu ideia ti sperma (1 Chet. 1:23); cà simitsa di dealihea va li-ari caracteristitslji-a tatălui.

Simitsa-a shearpăljei di aclo lipseashti s-spună ti-atsea tsi li-ari lucărliji similari cu-atsea di shearpa:

- nitinjiseari di Zborlu-al Dumnidzà
- arădeari
- cari li-ducă alantsălji tu amărtii.

Noi va s-videm tu Studiea 6 cà nu ari ună persona di dealihea tsi u-fatsi aestă, ma tu noi ari

- “omlu-a nostu-atsel vecljiul” di trup (Rom. 6:6)
- “Omlu natural” (1 Cor. 2:14)
- “omlu-atsel vecljiul, cari s-aspardzi prin mirăchli măyipsitoari” (Efes. 4:22)
- “omlu-atsel vecljiul, cu tut faptili-a lui” (Col. 3:9).

Aestu “om” di amărtii tu noi easti “draclu” biblic, simitsa-a shearpăljei.

Simitsa-a muljearea va ta s-hibă ună individuă spetsifică – “tini (simitsa-a shearpăljei)-a lji-ntsachi călcănjlju” (Adr. 3:15). Aestă persona lipsea totna s-ul stulcina simitsa-a shearpăljei, scljeamă amărtiea – “va tsu-l stulcina caplu-a tau”. Stulcinearea-a năparticăljei pi caplu easti ună băteari ti moartea – ma s-videm cà mādual- easti tu caplu. Persona unică tsi easti candidatlu ti pistipseari di simitsa-a muljearăljei lipseashti s-eara Domnul Isus:

Isus Hristos, Atsel (cu crutsea) tsi-ù stulcinà moartea (sh-di aclo putearea-a amărtiiljei – Rom. 6:23), shi-ù scoasi tu videală bana sh-nimurearea, prin Vangheljlu” (2 Tim. 1:10).

“Dumnidzà cara-L pitricu Hilji-Su ca soi di trupu-a amărtiiljei shi ti-amărtiea lj-deadi ghizai-a amărtiiljei dit trup”, scljeamă di draclu biblic, simitsa-a shearpăljei (Rom. 8:3).

Isus “Să spusi ta s-li mută-amărtiili sh-tu El nu-ari-amărtii” (1 Oani 3:5).

“Tini va Lji-u badz numa: Isus (tsi scljeamă “Ascăpător”): cà El va u-ascapă miletea-a Lui di-amărtiili-a lor” (Mat. 1:21).

Isus di-dealihea fură “faptu di muljeari” (Gal. 4:4) cà hiljlu-ali Marie, sh-pi ninga atsea cà Dumnidzà eara Tatălu-a Lui. Cu-atsea tu aestu sens, idyea-ashi, el fură simitsa-a muljearăljei sh-pi ninga-atsea cà eara cu ajutorlu-a Dumnidzalu pi ună cali cu cari nitsi un alantu om fură adrat. Simitsa-aestă di muljeari lipsea tu chirolu s-hibă agudit di amărtii, simitsa-a shearpăljei “tini-a lji-ntsachi călcănjlu” (Adr. 3:15). Ună măshcătură di năpartică pi călcănjlu easti normal ună arană temporală, tu comparatsiea cu atsea di agudiri pi caplu-a năparticaljei. Multsă frazi au zărtsinji biblitsi: “agudi-ù pi caplu” (icà s-da punctu icà bitimea ti tsiva) poati s-ari bază pi aestă prufitsăljea di agudiri pi caplu-a năparticăljei.

Condemnatsiea-a amărtiiljei, simitsa-a shearpăljei, eara primară cu curbanea-a Hristolu pi crutsea – videts cum versu tsitat di-nsus zbureashti ti amintarea di Hristo pi amărtiea tu templu tricut. Arana temporară pi călcănjlu tsi u-pătsă Isus dit aclo easti spuneari ti moartea-a lui ti trei dzăli. Anyearea-a Lui didea prova cà aestă eara mash ună arană temporară, tu comparatsiea cu agudirea di moarti tsi El u-didea pi amărtiea. Easti interesantă cà-ngrăpsearili nibiblitsi indicheadză cà curbănjli pi crutsea lj-fură-ncărfusiti călcănjli pi sturlu-a pomlui. Cu atsea cà Isus avea “arană tu călcănlă” cu moartea-a Lui. Is. 53: 4,5 spuni cà Hristolu fură ‘scănjisit’ di Dumnidzà cu moartea-a lui pi crutsea. Atsea zburească simplă ti prufitsăljea di Adr. 3:15 cà Hristolu va s-hibă scănjisit di simitsa-a shearpăljei. Cum shi s-hibă, Dumnidzà lucră tu arăulu cu tsi Hristolu avu lucru, *El* easti auă spuneat cà u-facă scănjisearea (Is. 53:10), cu controleari-a putearili di arăulu tsi u-scănea Hiljlu-a Lui. Shi cu-atsea Dumnidzà idyea lucreashti cu experientsii arăi di cafi di ficiorlji-a Lui.

CONFLICTUL DI AZĂ

Poati s-ul avets ăntribarea tu mintilji-a voshtsă: “Mas Isus u-avea spăstrită amărtiea shi moartea (simitsa-a shearpălje), cătse lucrălji-aeshtsă li-avem shi ază?” Apandasea easti cà pi crutsea Isus li-spăstri putearea-a amărtiiljei tu el insishlu: prufitsăljea tu Adr. 3:15 easti primară ti-mpulisirea anamisa di Isus shi amărtiea. Tora, aestă spuni cà cătse El nă-căljiasea s-u âmărtsăm amintarea-a Lui, tu sonea, shi noi va s-putem s-li avinăm amărtiea shi moartea. Atselji cari nu suntu căljisits s-u âmărtsă amintarea-a Lui, icà u-au alăsată oferta, siyură, cà nica va lji-au experientsiea di amărtiea shi moartea. Sh-pi ninga atsea cà amărtiea shi moartea idyea-ashi lji-au tu experientsiea pistimenjlji di dealihea, cu asotsieatsiea-a lor di simitsa-a muljearăljei cà suntu pătăgiunitsi tu Hristolu (Gal. 3:27-29), elji poati s-au ljirtarea ti amărtiilji-a lor shi ti atsea tu soni s-hibă ascăpatsi di moartea, tsi easti rezultatlu-a amărtiiljei. Cu

atsea cã Isuslu “ù-stulcinà moartea” pi crutsea (2 Tim. 1:10), sh-pi ninga atsea aestã nu easti adratã dit cãndu itiea-al Dumnidzã cu loclu easti adratã pi bitimea-a Mileniùlu oaminjlji nu va s-moarã nica – cãndu moartea vãrnãoarã nu va s-hibã vidzutã pi loclu: “Cã El lipseashti s-domneascã (tu partea protã di Vãsilia-a-al Dumnidzã) pãnã tsi va-lji bagã tuts ehtsãrlji-a Lui sum cicioarli-a Lui. Ehturlu-atsel dit soni, cari-a s-hibã stulcinat, easti moartea.” (1 Cor. 15:25,26).

Mas noi him “pãtãgiunitsi *tu* Hristolu” atumtsea tagmili ti Isus, cã-atsea tu Adr. 3:15, va s-hibã adrati sh-pi noi; elji nu va s-hibã pãrtsã interesante tu Biblia, elji suntu prufitsãlji shi tagmi cari suntu adrati direct pãn la noi! Cã simitsa-a muljearãlji, noi, idyia-ashi, va u-avem tu experientsii amintarea di suprã di amãrtiea pisti noi tu un terminu shcurtu. Mas Domnulu nu s-toarnã tu bana-a noastã, shi noi va s-him scãnjisitsi pi cãlcãnlu cã sh-Isuslu eara, cu-atsea cã shi noi va s-murim. Ma, mas noi him di dealihea simitsa-a muljearãlji, atumtsea “arana”-atsea va s-hibã mash temporara. Atselji cari suntu pãtãgiunitsi di dealihea tu Hristolu cu nicari sum apã, li-facã tu asotsieatsii cu moartea-a Lui shi ãnyeara – simbolizatã cu yinearili dit apã (vid. Rom. 6:3-5).

Mas him simitsa di dealihea-a muljearãlji, atumtsea bana-a noastã va li-zbureascã zboarãli di Adr. 3:15 – aclo totna va s-hibã un sens di conflictu (“ehtsrãljea”) tu noi, anamisa di atsea tsi-i ghini shi arãu. Marli apostol Pavlu zburã ti un ptsãn conflictu shizofrenic anamisa di amãrtiea shi el di dealihea tsi eara tu el (Rom. 7:14-25).

Dupã pãtãgiunea tu Hristolu, conflictu-aestu cu amãrtiea tsi-i di dealihea tu noi lipseashti s-hibã criscut – shi s-continueadzã s-hibã ashi tu tuti-dzãlili-a noshtsã. Tu un sens easti greau cã putearea-a amãrtiilor easti cu puteari. Ma tu un altu sens nu easti ashi, mas videm cã noi him *tu* Hristolu, cari s-ari ãmpulisitã shi u-ari amintatã conflictul. Videts-Vã cum pistimenjlji suntu zburati cã muljeari tu Efes. 5:23-32, cã suntu di simitsa-a muljearilji elji suntu idyia-ashi shi muljeara.

Pi idyia cali, cã simitsa-a muljearilji lji-reprezenteadzã shi Isuslu shi atselji cari facã proba s-lji au caracteristitsli-a Lui, ashi shi simitsa-a shearpãlji zbureashti shi ti amãrtiea (“draclu” biblic) shi atselji cari lji-spunã caracteristitsli di amãrtiea shi shearpã. Ahtari oaminji nu va lu-ljea di dealihea icã va lu-zbureascã cu alatusi Zborlu-a Dumnidzãlui, tsi s-fãtsea cu Adamlu shi Eva. Mas videm cã Uvreilji eara populu tsi di dealihea u-bãgarã Isuslu tu moartea – icã u-scãnjisea simitsa-a muljearãlji tu cãlcãnlu – poati s-minduim cã elji eara buni exempluri di simitsa-a shearpãlji. Aestã easti spunitã sh-di partea-a Oani pãtidzãtorlu shi Isus:

“Sh-cara vidzu (Oani) cã multsãlji di Fariseilji shi Saducheilji (grupa di Uvreilji cari u-condemnã Isus) yinirã la pãtidzari, lã dzãsi: Voi gheratsiea di (icã adrats di, fãcuti di) nãpãrticushi-nfãrmãcoasi (shearpi), cari vã spusi ta s-fudzits di inatea tsi va s-yinã?” (Mat. 3:7).

“Isus li duchi minduerli-a lor (-a Fariseilor), shi lã dzãsi... O voi gheratsiea di nãpãrticushi-nfãrmãcoasi, cari hits arãi, cum putets s-li spunets bunili?” (Mat. 12:25,34).

Lumea, - bileam shi-atsea religioasã – li-ari caracteristitsli aesti di shearpãlji idyii. Mash atselji pãtizatsi tu Hristolu suntu asotsiatsi cu simitsa-a muljearãlji; tuts-

altsã suntu, tu nivelji diferenti, simitsi-a shearpãljei. Cum Isus lji-minduea oaminjlji cari eara simitsa-a shearpãljei, lipseashti s-hibã exemplul-a nostu:

- El lã-prupuedà tu un duh di vreari shi gailelu di dealihea, ma
- Nu lã-alãsa cà cãljurli shi minduerli-a lor s-uL facã influentsii, shi
- Lã-spunea caracterlu di vreari-a Dumnidzàlui cu atsea cum El bãna.

Ma, ti tutã-aestã elji lu-ngãljea. Efortsãri-a Lui s-uL tinjiseascã Dumnidzàlu lã-fãtsea zilipsitsi. Ashi shi taifa-a Lui (Oani 7:5; Marcu 3:21) shi oaspitsi-di aproapea (Oani 6:66) fãtsea barieri shi-ndoi di elji yinea diparti di el fizicalã. Pavlu u-avea idyiul lucru cãndu el s-jilea la atselji cari sta cu el sh-tu bunã sh-tu arãlu:

“Shi-atumtsea mi feci ehturlu-a vostu v`ahi cara v`a lu spush dealihea?”
(Gal. 4:14-16).

Dealieha vãrnãoarã nu easti popularã; cà u-shtim shi u-bãnãm cum lipseashti totãna va s-facã tu vãrã formã un problemlu ti noi, shi cãndu easi tu-avinari:

“Ma-ashi cum atumtsea atsel tsi s-avea faptã dupã trup lu-avina-atsel tsi s-avea faptã dupã Duh (di shtearea di dealieha di Zborlu-al Dumnidzà – 1 Chetru 1:23), tut ash-i sh-tora” (Gal. 4:29).

Mas noi him di dealieha unitãtsi cu Hristolu, atumtsea noi lipseashti s-li bãgãm tu experientsiea-a noastã unã parti di pidimatsli-a Lui, ta s-putem s-u ãmãrtsãm premiea-a Lui ti ciudii. Iara Pavlu fatsi un exemplu di cari nu poati s-hibã vãrã ma bun, cu-aestã:

“Hãrzashti pistipseari zborlu: Cà, maca murim deadun cu El (Hristolu), shi-a sã-nyem deadun cu El: mas pãtsãm (cu El), va s-dumnãm cu el...ti-atsea tuti lugurii li aravdu” (2 Tim. 2:10-12).

“Fu cà Mi-avinarã Mini (Isus), shi voi va vã-avinã... shi tuti-aesti va vã li facã-a vauuã di ispetea-a numãljei a Mea” (Oani 15:20,21).

- icã cãtse noi him pãtãgiunits tu numa-a Isuslui (Fapti 2:38; 8:16).

Mas videm versuri cà-aesti, easti cãtãpãseari s-minduim, “Mas aestã-i atsea, tsi scljeamã cà s-him asotsiatsi cu Isuslu, simitsa-a muljearãljei, mini nu voi”. Ma, isyurã cà vãrnãoarã va s-hibã cãftatã tsiva di la noi, tsi noi nu va s-putem s-u adrãm. Ma curbanea-a noastã di noi siyurã easti lipsitã ta s-putem s-nã him unitsi-ntregghi cu Hristolu, asotsieatsiea-a noastã cu El va s-aiba ti rezultat unã ahtari premiea ti ciudii “cã pidimatsli di chirolu-aestu prezentu nu suntu di vãloari ta s-hibã comparatsi cu gloriea tsi va s-hibã dizvãlita tu noi”. Shi bileam tora, curbanea-a Lui li featsi pãlãcãrserli-a noshtsã ti agiutari tu traunjli di bana s-hibã di dealieha tu puteari cu Dumnidzã. Shi bãgats-aestã deadun cu siyurantsa tsi yini ti ciudii, shi ti-tsi easti multu bãgatã cu actsentu tu multsã biblii crãshindelfiani:

“Ma-mbistimen easti Dumnidzà, Cari nu va s-alasã cã s-hits pimtsã tu pirazmo ma multu dicãt putsãn, ma cu tut pirazmolu va u-aducã shi-ascãparea dit ea, ta s-putets s-arãvdats” (1 Cor. 10:13).

“Aesti vã li zburãi, cã la Mini irinji s-avets. Æn lumi cripãri va s-avets: ma cutidzats: Mini u-anãchisii lumea.” (Oani 16:33).

“Scljeamã, tsi va s-dzãtsem pi-aesti? Maca Dumnidzà easti ti noi, cari-i contra noi?” (Rom. 8:31).

3.3 Tagma cãtã la Noe

Cã yinea istoriea umineascã dupã chirolu di Adam shi Eva, omlu s-fãtsea ma multu arãu. Lucrili yinea pãn la nivelu cãndu tsivilizatsiea eara ahãt fãr di moral, cã Dumnidzà adrã detsizii s-u asparsi atsel sistem di lucru, cu exeptsiea di Noe shi familiea-a lui (Adr. 6:5-8). La el eara spunitã s-adarã unã cãravì tu cari el shi reprezentantsãlji al tutili prãvdzã tu chirolu cãndu lumea eara spãstritã di nicarea. Mas s-nã spuneam cã ari unã mari itii shtiintsificã ta s-pistipsim cã aestã nicari marea di dealihea s-fãtsea, fãr di spunerli clari-a Scripturãljei! Videts-Vã cã loclu (scljeamã planeta-aestã) nu eara spãstritã, mash sistemlu di oaminji arãi tsi eara pi ea: “chiru tuti tsi imnã pristi loc” (Adr. 7:21). Isus (Mat. 24:37) shi Chetru (2 Chetru 3:6-12) doilji u-vidzurã giudicare-a lumiljei-al Noe cã ari similaritãtsi cu atsea tsi va s-facã pi yinearea deftera-a Hristolui. Cu-atsea marea arãili-a omlui tu chirolu di Noe easti bãgatã tu comparatsii cu lumea-di azã, tsi lipseashti s-hibã bãgatã tu cazna pi yinearea-deftera-a Hristolui.

Di itiea cã marea amãrtii-a omlui shi programlu di auto-spãstreari ti tsi planeta-aestã s-fãtsea, ari unã pistipseari, shi anamisa di crãshtinjlji, cã loclu-aestu va s-hibã spãstrit. Ideia-aestã clarã nã-spuni unã niaveari-ntreagã ti tinjiseari cãtã dimãndarea-bazicã-a Biblealjei – ca Dumnidzãlu ARI gaile activ cu lucãrlji tu planeta-aestã, shi cã ayonjea Isus Hristos va s-toarnã s-ul facã Vãsiliea-al Dumnidzã auuã pi loclu. Mas omlu lipseashti s-hibã alãsat s-u spãstreascã planeta-aestã, atumtsea tagimili-aesti nu va s-poatã ta suntu avigljeti. Mari provi cã Vãsiliea-al Dumnidzã va s-hibã pi loclu putets s-aflats tu Studiea 4.7 shi Studiea 5. Tora, aestã lipseashti s-hibã prova bunã cã loclu shi sistemlu-a soariljei nu va s-hibã spãstriti:

- “Loclu tsi el u-avea adratã ti totna” (Ps. 78:69).
- “Loclu va s-tsãnã ti totãna” (Ecl. 1:4).
- “Soari sh-luna...steali...tseruri...li-adrã eali ti etã sh-ti eta-a etãljei; nom lã bãgã sh-nu va-l calcã” (Ps. 148:3-6).
- “Cã loclu tut easti-mplin di shteari sh-di frica-al Dumnidzã, ashi cum amarea-i ãmplinã di-apã” (Is. 11:9; Num. 14:21) – greau, mas Dumnidzã u-alasã loclu si s-spãstreascã insushitã. Tagma-aestã nica nu easti adratã.
- “Dumnidzã, Cari lu-adrã loclu, lu-adrã shi lu-nvãrtushe; shi nu di geaba lu-adrã, ma ta s-aibã bãnatic pi el” (Is. 45:18). Mas Dumnidzã u-adrã loclu mash s-ul veadã spãstrit, atumtsea lucurlu-a Lui furã di geaba.

Ma, mas nã-turnàm la Adrarea, Dumnidzà tutã-aestã u-tãxi la Noe. Cãndu el ahurhi s-bana diznàu tu lumea-nauã tsi eara adratã cu nicarea, poati cã Noe avu fricã cã putea s-hibã vãrã altã spãstreari-ntreagã. Cãndu shi s-ahurhea s-da ploaia dupã nicarea, minduirea-aestã lipseashti s-ul yinea tu mintea-a lui. Shi ashi Dumnidzà adrà tãxiri (seria di tagmi) cã aestã vãrnãoarã nu va si facã:

“Iatu, Mini-ù fac tãxirea-a Mea cu voi... shi-ù fac aestã-tãxiri cu voi (videts ù-bãgarea di actsentu pi “Mini” - *ciudiea* cã Dumnidzà featsi tagmi pi un om cari va s-moarã!); cã nu voi cama s-li cher cu nicarea iatsãli, ta s-pustuxeascã loclu” (Adr. 9:9-12).

Tãxirea-aestã eara adratã cã dealihea cu curcubeulu:

“Cãndu-a s-aduc niori (di ploai) pristi loc, va vã si spunã curcubeulu tu niori, Shi-a Nji-aduc aminti ti-tãxirea-a Mea,...anamisa mini shi voi... tãxirea-a ti daima anamisa di Dumnidzà shi cafì yiili sufliti dit iatsãli tuti tsi suntu pristi loc...Aestu (curcubeu)-i semnul a tãxiriljei” (Adr. 9:13-17).

Cã easti unã taxiri di daima anamisa di Dumnidzà shi oaminjlji shi prãvdzãlji di loclu, spuni cã loclu lipseashti s-avea oaminji shi prãvdzã cari va s-bãneadzã pi ea totãna. Atsea tu el easti prova cã Vãsilia-al Dumnidzà va s-hibã pi loclu sh-nu ãn tseruri.

Cu atsea tagma cãtã la Noe easti fimeljea-a Vangheljlu ti Vãsilia; ea spuni cum ãngãtanea-al Dumnidzà easti focusatã pi planeta-aestã shi cum El ari itiea di daima cu ea. Shi tu nãrãearea El si aducã-aminti ti njilã (Avac. 3:2), shi ahtari easti vrearea-a Lui cã El nica ari gaile ti creatsiea-a lui di prãvdzã (1 Cor. 9:9 vid. Iona 4:11).

3.4 Tagma cãtã la Avraam

Vangheljlu-nvitsat di Isus shi apostolilji nu eara diferentu tu fundamentul di cãt atsea tsi u-acãchisea Avraam. Dumnidzà cu Scripturãlji, “Di nãinti ãlji ghinihãbãrsi-al Avraam” (Gal. 3:8). Ahãt suntu importanti tagmili-aesti cã Chetru ù-ahurhi shi u-bitisi proclamatsiea-a lui publica di Vangheljlu cu spuneara-a lor (Fapti 3:13,25). Mas noi acãchisim atsea tsi eara-nvitsatã cãtã la Avraam, noi va u-avem cadurlu bazic di Vangheljlu crãshinescu. Ari shi alti indicatsii cã “vangheljlu” nu easti vãrnu tsi ahurhi tu chirolu al Isus:

- “Sh-noi va u ghinihãbãrsim (didem Vangheljlu) tagma faptã-a pãrintsãlor (uvreshtsã), cã-aestã Dumnidzà u-adrà” (Fapti 13:32,33).
- “Vangheljlu al Dumnidzà, tsi-l tãxi di ma ninti, prin prufetslji-a Lui (pi ex. Avraam, Adr. 20:7), tu Sãmtili Scripturi” (Rom. 1:1,2).
- “Cã ti-ispetea aestã lã si ghinihãbãrsi vangheljlu shi-a mortsãlor” (1 Chetru 4:6) – icã pistimenjlji cari bãnarã shi murirã ninti di seculu prot.
- “Ti-atsea cã shi-a nauuã nã si ghinihãbãrsi ca shi-a tsilor” (Uvr. 4:2) – icã Israel tu nishtearea.

Tagmili al Avraam au dauuã themi bazitsi:

- (1) lucrì ti simitsa-al Avraam (cãrpolu spetsial) shi
- (2) lucrì ti loclu tsi eara tãxit al Avraam.

Tagmili-aesti suntu comentati tu Nàùlu Testamentu, shi tu avigljearea di minduearea-a noastã cà Biblia lipseashti si s-explicheadzã singurã, va s-adrãm combinatsii di ânvisãturili di doilji Testamentsã s-nã da un cadhur complet di tãxirea tsi eara data la Avraam.

Avraam cà prota bãna tu Ur, un cãsãbã cu prosperitati tu loclu tsi tora easti Iraclu. Arheologia-modernã spuni cà avu un nivel analtu di tsivilizatsiea tsi eara adratã pãnã la chirolu di Avraam. Avu un sistem di banca, lucrari publica cãcum shi infrastructurã. Fãr sã shtii vãrã alu, Avraam bãna tu cãsãbãlu-aestu; cum noi shtin, un om di lumea. Ma cãndu dimãndarea di ciudii al Dumnidzã l-yinea la el – s-u alasã bana sofisticatã shi s-yina pãn la unã cãlãtoriseari tu loclu tãxit. Nu sã shtii nica di tamam iu shi di tamam tsi eara. Tutã tsi s-spuni, yini cà-i unã cãlãtoriseari di 1,500 di milji. Loclu eara Canaan – icã Israelu modernu.

Tu-ndaù ori tu bana-a lui, Dumnidzã s-spunea la Avraam shi li-diftursea shi li-fãtsea ma mari tagmili-a Lui cãtã el. Tagmili-aesti suntu baza-a Vangheljlu-a Hristolui, ashì cà crãshtinjlji di dealihea dimãndarea-aestã idyea nã-yini la noi cà l-yinea la Avraam, ta s-li alasã lucãrlji cari va s-treacã tu bana, shi s-yina ninti tu unã bana di pisti, cu tsi va li-loam tagmili-al Dumnidzã pi vãloari di dealihea, cu atsea ca va s-bãnãm tu Zborlu-a Lui. Putem di dealihea s-mindum cum Avraam, putea s-mindueascã ti tagmili pi cãlãtoriserli-a lui. “Prin pisti, Avraam, cãndu fu cãlisit, ascultã di inshi (di Ur) la loclu (Canaan) tsi vrea-l ljea ti mushtiniri shi-inshi fãr di sã shtibã cà iu s-dutsi” (Uvr. 11:8).

Mas li-minduim tagmili-al Dumnidzã ti protã-oarã, shi noi, idyea-ashi putem s-avem sentimentu cà nu shitm di dealihea cum va s-hibã loclu tãxit di Vãsiliae-al Dumnidzãlu. Ma pistea-a noastã tu Zborlu-al Dumnidzã va s-hibã shi cà noi idyea-ashi va s-tinjisim cu suflit tutã.

Avraam nu eara un nomad fãr s-aiba vãrã ma bun lucru s-facã di cãt s-prubascã s-yina pi tagmili-aesti. El eara di un loc, iu, tu termini fundamntali, ari multu s-facã cu loclu-aestu. Complexul, detsiziili di agunii cu tsi el s-astrãvãrsi, eara similari cu atselji tsi noi idyea-ashi lipseashti s-li minduim cãndu minduim desi lipseashti s-pistipsim shi s-lucrãm pi tagmili-a Dumnidzãlui – videarea cà him glãri di partea-a colegãnjlor-a noshtsã, videarea arãuã tu ocljul-a vitsinjlør (“El ari riliyii!”)...lucãrlji-aeshtsã lipsea s-hibã cãnãscuti ti Avraam. Motivatsiea tu tsi Avraam lipsea s-yina lipsea s-hibã multu marea. Uniclu lucru tsi li-fãtsea motivarea-aestã tu anjlji lundzi di cãlãtoria eara zborlu-a tagmãljei. El lipsea s-li bagã tu minti zboarãli-aesti shi s-meditã dzuuã cu dzuuã cu elji, ti-atsea tsi mindueari avura elji.

Cu spuneari di unã pisti similarã shi lucrari pi ea, shi noi putem s-avem idyea tinjii cà sh-Avraam – s-him cãnãscutsi cà sotslji-a Dumnidzãlui (Isa. 41:8), s-u aflãm shtearea di Dumnidzã (Adr. 18:17) shi s-li avem umutea siyurã di bana di daima tu Vãsiliae. Iara, noi bãgãm actsentu cà Vangheljlu al Hristolu easti pi bazi di tagmili-aesti cãtã la Avraam. S-pistipsim di dealihea tu dimãndarea crãshtineascã noi, idyea-ashi, lipsea s-li shtim di dealihea tagmili cãtã la Avraam. Fãrã elji pistea-a noastã nu-i

pistea. Cu oclji tsi ashteaptă di aclo noi lipseashti s-li dghivâsim shi s-li dghivâsim diznàu dialodzli anamisa di Dumnidzà shi Avraam.

LOCLU

- 1) “Eshi dit loclu-a tàù sh-dit casa-a fen-tui shi yina pi loclu tsi-a tsă lu spun Mini” (Adr. 12:1).
- 2) Avraam “nchisi pi cālătoriseari...ti-n Bethel (Israel Tsentral). Shi-lji dzăsi Domnul al Avram, ...Mută-ts ocljilji shi, dit loclu di iu eshtsă tora, mătrea cătă-Aratsili, cătă Notlu sh-tu Dată shi cătă la-amari: cà loclu tut, căt ăl vedz, va tsă-l daù-a tsàia shi-a mushtinatorlor a tâlji ti daima... priimnă-l loclu... cà-a tsu-l daù-a tsàia” (Adr. 13:3,14-17).
- 3) “Domnul featsi-tăxiri cu Avram, shi dzăsi, a mushtinatorlor a tâlji va lă-l daù loclu-aestu di la-arăùlu-a Eghiptlui pân di-arăùlu-atsel marli-a Eufratlui” (Adr. 15:18).
- 4) “Shi-a tsă-l daù a tsàia shi-a cârpolui a tàù loclu iu-aladz tora ca xinit, loclu tut a Canaanlui, ca mushtiniri ti daima” (Adr. 17:8).
- 5) “Tagma cà el (Avraam) va-ù mushtinească lumea” (Rom. 4:13).

Videm ună dizvâleari progresiva cătă la Avraam:

- 1) ‘Ari un loc tsi Mini voi tini s-ti duts’.
- 2) ‘Tora yinish tu loclu. Tini sh-ficiorlji-a tòi va s-bănedz auuă ti totăna’. Videts tagma-aestă ti bana di daima easti-ngrăpsită fără vărnu glamur ică băgarea di actsentu; autorlu uminescu siyură cà va u-fătsea aestă.
- 3) Spatslu di loclu tăxit eara definat ma spetsific.
- 4) Avraam nu lipsea s-ashteaptă cà va u-l ljea tagma tu bana-a lui – el lipsea s-hibă un “xen” tu loclu, sh-pi ninga-atsea cà el deapoia va s-băna ti totăna. Implicatsiea di-aestă easti cà el va s-moară sh-deapoia va s-hibă ânyeat ta s-poati el s-li ljea tagma.
- 5) Pavlu sum inspiratsiea, siyură cà li-videa tagmili al Avraam cu spunearili di loarea-a lor di loclu-ntreg.

Scripturâljei yini năfoară di calea-a ljei s-nă aducă aminti cà Avraam nu lu-loa umplurea-a tagimili tu bana-a lui:

“Prin pisti, bănă un chiro (s-minduească ti ună cali di băneari temporar) tu loclu-a tagmâljei, ca tu-un loc xen, iu bănă tu tabernatslji (tendză)” (Uvr. 11:9).

El băna cà un xen tu loclu, poati cu idyiul sens uscat di nisiyurantsa shi nipistipseari tsi li-duchească fugătorlu. El nu băna cu cârpolu-a lui tu loclu-a lui. Cu clirunmilji-a lui, Isaac shi Iacov, (ti cari tagmili eara diftursiti), el “muri tu pisti, făr

di s-li ljea tagmili, ma li vidzu di largu sh-li vru cu dor shi spunea-ndreptu cã elji suntu xenji sh-cãlãtori pristi loc” (Uvr. 11:13). Videts lji patrolji nivelji:

- Shtearea-a problemilor – tsi noi u-fãtsem cu studiea-aestã.
- Ta s-him “siyuri tu elji” – mas lipsea un protses di siyurari cu Avraam, cãt ma multu va s-lipseascã cu noi?
- Ljearea-a lor – cu atsea cã va s-him pãtizatsi tu Hristolu (Gal. 3:27-29).
- Spunearea-a zborlu pi calea-a nostu di bana cã lumea-aestã nu easti casa-a noastã di dealihea, ma noi bãnãm tu umuti di chirolu tsi-a s-yina la loclu.

Avraam s-faca cã un marli eroiù-a nostu shi un exemplu mas li-tinjisim lucãrlji-aeshtsã. Pricãnushtearea-atsea di soni cã umplurea-a tagmili easti tu chirolu tsi-a s-yina, yini ti omlu-atsel veclju shi curmat cãndu muljearea-a lui va s-moarã; el lipsea s-ncumprã unã parti di loclu tãxit tu cari el va li-ngrupeascã (Fapti 7:16). Di dealihea Dumnidzã “nu-lji deadi mushtiniri-aclo nitsi-unã palmã di loc, ma lj-tãxi cã va lj-lu da-a lui tu domnilji” (Fapti 7:5). Cãrpolu di azã di Avraam poati s-li ducheascã idyea nisinfunii cãndu elji u-ncupãrã icã da ti renta unã aveari – pi loclu tsi lj-fu tãxit ti elji ti mushtinirea-a lor personalã shi di daima!

Ma Dumnidzã li-facã tagmili-a Lui. Lipseashti s-yina unã dzuuã cãndu Avraam shi tuts cari li-au tagmili-aesti cari lj-fu dati va s-ljea amintiri. Uvr. 11:13,39,40 nã-dutsi pãnã la aestã:

“Tuts aeshtsã murirã tu pisti, fãr di s-li ljea tagmili; Dumnidzã bãgã-aradã ti noi tsiva ma bunã, cã elji s-nu-ù ljea fãr di noi prufectarea.”

Tuts pistimenji di dealihea di-aclo va s-hibã amintati ti idyiul punctul di chiro, icã pi dzuuã-atsea di soni pi seatea di giudicari (2 Tim. 4:1,8; Mat. 25:31-34; 1 Chetru 5:4). Atsea spusi cã lipseashti s-hibã tu existari ta s-hibã giudicatsi, Avraam sh-altsãlji cari shtea ti tagmili-aesti lipseashti s-hibã anyati tash ninti giudicarea. Mas elji nu li-au loatã tagmili atumtsea elji va s-ul faca atsea dupã anyearea shi giudicarea pi turnarea-al Hristolu, nu ari alternativa di cãt s-apruchim cã atselji cã Avraam tora suntu fãrã cãnãshteari, shi u-ashteaptã yinearea-a Hristolu; sh-pi ninga atsea mozaitslji bãgati pi yili tu bãseritsli tu Europa u-bagã Avraam cã tora-i ân tseruri, shi lji ljea premiili tãxiti ti unã bana di pisti. Njiljilji di oaminji ti sutilji di anji au imnata pi ninga cadhurlji-aeshtsã, shi lji-aprucheadzã riliiyoasã ideili-aesti. Desi voi va s-avets curaj bazat pi Biblia ta s-yinitsi diparti di atsea?

CÃRPOLU

Cã easti explicatã tu Studiea 3:2, tagma-a cãrpolui easti protã aplicatã la Isuslu, shi deapoaia, la atselji cari suntu “tu Hristolu” shi di aclo ti noi s-mindueascã cã him cãrpolu-al Avraam:

- 1) “Mini-a s-adar di tini unã mileti mari, va ti vluyisescu... sh-prin tini-a s-hibã vluyisiti taifili tuti di pristi loc” (Adr. 12:2,3).

2) “Va-lji fac mushtinitorlji-a tãlji multsã ca pulbirea-a loclui; cara s-poaã vãrã s-u misurã pulbirea-a loclui, va-lji numirã shi mushtinitorlji-a tãlji... tut loclu cari u-vedz va tsu-l daù-a tsàia shi-a mushtinitorlor a tãlji ti daima” (Adr. 13:15,16).

3) “Mãtrea pi tser shi spunã(numirã)-li stealili, ma s-pots s-li numiri... Ahãt di multsã-a s-hibã mushtinitorlji-a tãlji... A mushtinitorlor a tãlji va lã-l daù loclu-aestu” (Adr. 15:5,18).

4) “Va tsã-l daù-a...cãrpolui a tàu tsi yin dupã tini... loclu-a Canaanlui, cà mushtiniri ti daima; shi-a vã escu Dumnidzã-a lor” (Adr. 17:8).

5) “Multu-a u-nmultsãscu fara-a ta, cà ta s-hibã cãt stealili-a tserlui shi ca-arina di pi budzãli-a amariljei; shi-a li domneascã fara-a ta tuti tsitãtsli-a dushmanjlor-a lor; shi-a s-vluisseascã prin fara-a ta miletsli tuti-a loclui” (Adr. 22:17,18).

Iara, acãchisearea-al Avraam di “cãrpolu” easti multsimitã preaylaea:

1) Prota la el l-fu spunitã cà va s-aibã un numir ti nipistipseari di clirunumãnji, shi cà cu “cãrpolu”-aestu loclu-ntreg va s-hibã vluyisit.

2) Deapoia l-fu spunitã cà el va s-aiba un “cãrpo” cari va s-tsãnã multsã oaminji. Oaminjlji-aeshtsã va s- treacã bana di daima, cu el, tu loclu iu el yinea, scljeamã Canaan.

3) L-fu spunitã cà cãrpolu-a lui va s-hibã adratã ahãt cãt di stealili-ntser. Aestã poati s-ul spunã cà el va s-aibã multsã clirunumãnji di duh (stealili-n tser) cãcum shi multsã naturali (cà “pulbirea-a loclui”).

4) Tagmili di-nsus lj-furã bãgatã actsentu cu zburearea deapaea cà multsã oaminji cari va s-facã unã parti di cãrpolu poati s-aibã unã relatsii personalã cu Dumnidzã.

5) Cãrpolu va s-aibã amintiri contra dushmanjlji-a lui.

Videts-Vã cà cãrpolu lipsea s-adutseascã “vluyisiri” tsi va u-aibã oaminjlji tut pisti loclu. Tu Bibliaa ideea di vluyiseari easti tu multsã ori ligatã cu ljirtarea-a amãrtiilor. Cum shi s-hibã aestã vluyisiri easti nai ma marea ti un cari u-va Dumnidzã tsi poati s-u vrea. Ashi noi dghivãsim lucrì cà, “Cahara di-atselji a curi lã si ljirtarã fãrdizãcunilji” (Ps. 31:1); “Chelchea-a vluiseariljei” (1 Cor. 10:16), tsi u-spuni scafa cu yin tsi u-reprezenteadzã sãndzã-a Hristolui, cu ljirtarea tsi easti posibilã.

Uniclu di cãrpolu-al Avraam cari u-ari dusã ljirtari-a amãrtiilor di lumea, siyurã, cà easti Isus, shi comentarlu di Nàùlu Testamentu ti tagmili-al Avraam da sustsàniri cu puteari:

“El (Dumnidzã) nu dzãsi, ‘Shi-a alantsãlor di cãrpolu’, - ca ti ma multsã (icà tu plural), - ma ca ti-un singur (tu singular), ‘Shi-a Cãrpolui a tàu’, Cari easti Hristolu” (Gal. 3:16).

“Tăxirea tsi-ù featsi Dumnidzà cu pârintsâlji-a noshtsã, cari lji zburã-al Avraam, Sh-la soea-a ta va s-hibã vluysisiti tuti miletsli di pristi loc. La voi prota Dumnidzà, cara Lu-nye Hiljlu-a Lui, Isus (icã cãrpolu, soiea) Ãl pitricu, ta s-vã vluyseascã, shi cafi-un sh-si tragã di la slãbintsãli-a lui” (Fapti 3:25,26).

Videts cum Chetru u-da tsitatlu shi u-explicheadzã Adr. 22:18:

Cãrpolu = Isus

Vluysisirea = ljirtarea-a amãrtiilor

Tagma tsi Isus, cãrpolu, cã va s-aibã amintiri pi dushmanjlji-a lor tora, yini ma bunã tu loclu mas atsea s-dghivãseascã cu spuneaarea ti amintiri pi amãrtiea – nai ma marli dushman-a oaminjlor di Dumnidzà, shi di aclo, sh-al Isus, idyea-ashi.

LEADZIRI CU CÂRPOLU

Pãnã tora lipseashti s-hibã clarã cã elementili bazitsi di Vangheljlu crãshinescu eara acãchisiti di Avraam. Ma tagmili-aesti vitali eara pãn la Avraam shi cãrpolu-a lui, Isus. Tsi s-fatsi cu tuts altsã? Shi un cãrpo fizical di Avraam nu va s-facã vãrnu automatic partea di cãrpolu-aestu spetsific (Oani 8:39; Rom. 9:7). Pi un moidus noi him adrati unã parti di Isus intimã, cã tagmili-a cãrpolu suntu ãmpãrtsati sh-cu noi, idyea-ashi. Aestã s-fatsi cu pãtãgiunea tu Isus (Rom. 6:3-5); tu multsã ori noi dghivãsim pãtãgiunea *tu* numa-a Lui (Fapti 2:38; 8:16; 10:48; 19:5). Gal. 3:27-29 u-fãtsea lucurlu nica ma clar:

“Cã, cãts ma multsã di voi (scljeamã mash cã multsã) vã pãtidzat tu Hristolu, cu Hristolu vã-nviscut. Nu-ari cama Iudeù, nitsi Elin (pãngãn); nu-ari cama nitsi sclay, nitsi liber; nu-ari cama parti bãrbãteascã shi parti muljiureascã, ti-atsea cã voi tuts hits unã (cã suntu) tu Hristos Isus (cu pãtãgiunea). Sh-maca voi hits tu Hristolu (cu pãtãgiunea tu el), hits maca cãrpolu-al Avraam, mushtinitorlji dupã tagma.”

- Tagma ti unã bana di daima pi loclu, cu loarea di “vluysisirea” di ljirtari cu Isus. Mash cu atsea cã va s-him pãtizatsi tu Hristolu, cãrpolu, noi va s-putem s-li ãmpãrtsãm tagmili cari lj-fu dati; ashi Rom. 8:17 nã-dzãsi “deadun-mushtinitori cu Hristolu”.

Adutsets-Vã aminti cã vluysisirea lipsea s-lã yina la oaminjlji di tutili parti di loclu cu cãrpolu; shi cãrpolu lipsea s-hibã unã grupã di lumea-tutã di oaminjlji, cã arina di pi budzãli-a amariljei shi stealili-n tser. Atsea spusi cã aestã easti di prota loari-a vluysisirea-a lor, cã elji putea sã si-facã cãrpolu. Cu-atsea cãrpolu (di singular) “va s-hibã datã isãchlji la Domnul ti unã ghenersii” (icã multsã oaminji; Ps. 21:30).

Putem s-lã fãtsem concluziea pi dauili pozitsii di tagmili cari lj-fu dati la Avraam:

(1) LOCLU

Avraam shi cãrpolu-a lui Isus, shi atselji tu El putea s-hibã mushtinitori-a loclui di Canaan shi cu adrarea di ma marea di loclu tut, shi s-bãneadzã aclo ti totãna. Tu bana-a lui elji nu pãturã s-ul ljea, ma elji va s-poaatã s-ul ljea pi dzuuã-atsea dit soni, cãndu Isus va s-toarnã.

(2) CÃRPOLU

Aestã prota-eara Isus. Cu El amãrtiili (“ehtsãrlji”) di om lu va s-eara spstriti, ashi cã vluyiserli di ljirtari va s-hibã adratã tu puteari tu lumea-ntreagã.

Cu pãtãgiunea tu numa-a Isus noi va s-him partu di cãrpolu.

Aesti dau idyii lucrì putem s-lã aflãm shi tu prupuvidirea di Nàulu Testamentu, shi, fãr s-nã him tu ciudii, easti tu multsã ori-ngrãpsitã cã cãndu oaminjlji lj-ascultarã elji cum suntu-nvitsati, elji atumtsea eara pãtizati. Aestã-eara, shi easti, calea, cu cari tagmili-aesti poati s-hibã adrati tu noi. Tora putem s-acãchisim cãtse, cã un om aush cari s-astrãvãrseashti cu moartea, Pavlu pãtu s-u defineadzã umutea-a lui cã “umutea-al Israel” (Fapti 28:20): umutea di dealihea crãshhtineascã easti umutea orighinalã uvreascã. Comentarlu-al Hristos cã “ascãparea di la Iudeilji easti” (Oani 4:22) lipseashti idyeanashi s-zbureascã sh-ti lipsã ta s-facã uvrei di duh, cã shi noi va s-putem s-avem unã amintari di tagmili di ascãparea cu Hristos, cari lj-fu dati la pãrintsãlji uvreshtsã.

Va s-dghivãsim tsi protslji crãshhtinji prupuvidea:

- 1) “Lucrili ligati cu Vãsiliea-al Dumnidzã shi
- 2) numa-al Isus Hristolu” (Fapti 8:12).

Aesti eara tash atselji dau lucrì cari lj-furã explicati la Avraam cu ptsãn diferenti titluri:

- 1) Tagmili ti loclu shi
- 2) Tagmili ti cãrpolu.

Mash s-nã spunem cã “lucrili” (plural) ti Vãsiliea shi Isus suntu bãgati tu unã cã “prupuvidearea-a Hristolui” (Fapti 8:5 vid. 12). Aestã s-spuni tu multsã ori cã scljeamã “Isus Vã-va! Mash dzãsis cã voi pistipsits El murea ti voi shi voi hits un om ascãpat!” Ma fraza “Hristos” di dealihea li-spuni ãnvitsãturili di un numir di lucrì ti el shi Vãsiliea-a lui tsi-a s-yina. Bunilji nãutãtsi ti Vãsiliea-aesti tsi eara prupuviditi la Avraam ghuarã unã mari rolja tu prota prupuvidearea-a Vanghelju.

Tu Corinthù, Pavlu “zburã cutidzãtor tu chiro di trei meshi, shi zburã cu elji shi mãtrea sã-lji bagã ghini tu-vãsiliea-al Dumnidzã” (Fapti 19:8); tu Efeslu el yinea dianvãrligã “u-propovidi vãsiliea-al Dumnidzã” (Fapti 20:25), shi cãnticlu di chicnolu-a lui tu Roma eara idyean, “El lã zburã, sh-didea marturilji ti vãsiliea-al Dumnidzã sh-mãtrea naca lj-cãndãseashti ti Isus... dit Nomlu-al Moise....sh-dit

prufetslji (Fapti 28:23,31). Că avea ahăt multu s-zburească ti spunerli că dimândăciunea di bazi al Vanghelju ti Vāsīlea shi Isus nu eara lucurlu mash s-lă spună “Pistipsits-Vă pi Isus”. Dizvălearea-al Dumnidzà la Avraam eara cu ma multsă detalji shi lucărli cari lj-fură tăxiti suntu baza di Vanghelju crăshtinescu di dealihea.

Avem spunită că pătăgiunea tu Isus nă-featsi ună parti di cārpolu shi di-aclo nă-adară tu puteari s-lji loam tagmili (Gal. 3:27-29), ma mash pătăgiunea nu-i cāt lipseashti ta s-him dati ascăparea tsi eara tăxită. Noi lipseashti s-armănem tu cārpolu, tu Hristos, mas lipseashti s-li loam tagmili cari lj-fu dati la cārpolu. Pătăgiunea, di-aclo easti mash ahurhirea; noi avem intrată tu ună fara tsi noi lipseashti s-lji dutsem. Nu vā agārshitsi că mash s-him cārpolu-al Avraam tehnicālă nu easti că noi him pi chefea cu Dumnidzà. Israelji suntu cārpolu-al Avraam pi vāră cali, ma aestă nu scljeamă că elji poată s-hibă ascăpati fāră di s-hibă pătizatsi shi s-lă alăxească bana-lor tu Hristos shi exemplul-al Avraam (Rom. 9:7,8; 4:13,14). Isus lă-spunea la Uvreilji “Shtiù că hits simitsa-al Avraam, ma mātrits s-Mi vātāmats... Cara s-hits hiljlji-al Avraam, va li-adrats faptili-al Avraam” (Oani 8:37,39), tsi eara ta s-băneadză ună bana cu pisti tu Dumnidzà shi Hristos, cārpolu tăxit (Oani 6:29).

“Cārpolu” lipseashti s-li ari caracteristitsli di aushlu-a ljei. Mas noi lipseashti s-him cārpolu di dealihea al Avraam noi di-aclo lipseashti nu mash s-him pătizatsi ma idyea-ashi s-avem ună pisti multu reală tu tagmili-al Dumnidzà, tash că elji li-avu. Di-aclo el easti spuneat “pārinti-a tutălör cari pistipsescu... shi-a tsilor tsi innă pit toarāli-a pistiljei-a pārintili-a nostu Avraam, tsi u-avea” (Rom. 4:11, 12). “Să shtits (ică di dealihea s-ul loats tu inima), scljeamă, că-atseļji tsi suntu dit pisti, aeshtsă suntu hiljlji-al Avraam” (Gal. 3:7).

Pistea di dealihea lipseashti s-spună insushea tu vāră forma di actsiea, mas nu, tu oclji-al Dumnidzà, atsea nu easti pisti (Iacov 2:17). Noi u-spuneam pistea-a noastă tu tagmili-aesti tsi li-studieam cu atsea că prota earam pătizati, că elji poati s-aplicheadză pi noi personală (Gal. 3:27-19). Atumtsea desi voi dealihea pistipsits tu tagmili-al Dumnidzà? Aestă-i ună āntribari tsi noi lipseashti totāna s-ul bāgām la noi tu tută bana-a noastă.

TĂXIREA VEACLJĂ SHI NÀÛĂ

Lipseashti s-hibă evidentă pānă tora că tagmili al Avraam u-ljea tutlu Vanghelj-a Hristolu. Un altu marli tsirclju di tagmi tsi Dumnidzà u-avea adrată cu Uvreilji tu contextu cu nomlu-al Moise. Aestă spusea că mas Uvreili u-tinjisea nomlu-aestu, atumtea elji va s-hibă vluyisiti fizicală tu bana-aestă (Deut. 28). Nu avea ună tagma directă di bana di daima tu seriea-aestă di tagmi, ică “tăxiri”. Ashi noi videm că s-ari faptă dau “tăxiri”:

- 1) Cătă la Avraam shi cārpolu-a lui, cu tăxirea di ljtari shi bana di totāna tu Vāsīlea-al Dumnidzà, cāndu Hristos s-toarnă. Tagma-aestă idyea-ashi s-avea faptă tu Eden sh-cătă la David.
- 2) Cătă la miletea uvrească tu chirolo di Moise, li-fu data tagma ti irinji shi hārioasi tu bana-aestă prezentă mas elji u-tinjisească nomlu tsi Dumnidzà u-didea la Moise.

Dumnidzà u-tăxi Avraam ljiartarea shi bana di daima tu Vāsilia, ma aestă eara mash tu puteari cu curbanlu di Isus. Ti itiea-aestă noi dghivāsīm cā moartea-al Hristos pi crutsea li-confirmă tagmili cātă la Avraam (Gal. 3:17; Rom. 15:8; Dan. 9:27; 2 Cor. 1:20), di aclo sândză-a lui easti spunită cā “sândza-a Nomlui atsel nàùlu” (tăxirea, Mat. 26:28). Lipseashti s-băgām tu minti cā Isus nă-spunea ta s-loam ună chelchea di yin, tsi va s-simbolizeadză sândza, ta s-nă aduca aminti di lucărlji-aeshtsă (vid. 1 Cor. 11:25): “Chelchea-aestă easti Nomlu-atsel nàùlu (tăxirea), ti Sândza-a Mea” (Luca 22:20). Nu lipseashti “s-ul spăstrim pânea” tu adutsearea-aminti di Isus shi lucurlu-a lui mas nu li-acăchisim lucărlji-aeshtsă.

Curbanea-al Isus li-adră ljiartarea shi bana di daima tu Vāsilia-al Dumnidzà tu puteari; shi di-aclo el li-fătsea tagmili cātă la Avraam siyuri; el eara “chifiljlu-a unlui testamentu ma bun” (Uvr. 7:22). Uvreilji 10:9 zbureashti ti Isus cum “lu-aspardzi, scljeamă, atsel di prota (tăxirea) ta sã struyisească defturlu”. Aestă spuni cā cāndu Isus li-spusea tagmili cātă la Avraam, el fătsea atsea cu ună tăxiri alantă, atsea eara tăxirea tsi lji-fu data cu Moise. Versuri cari suntu tsitati ti atsea cā Isus spunea un testamentu nàù cu moartea-a lui, implicheadză cā ari ună tăxiri veacljă cari el li-aspărdzea (Uvr. 8:13).

Aestă spuni cā sh-pi ninga atsea cā tăxirea tsi zbureashti ti Hristolu eara adrată prota, ea nu s-dutsea tu adrarea-ntreagă pănă la moartea-a lui, di-aclo ea easti spusă cā “nàùă” tăxiri. Itiea di tăxirea “veacljă” cari eara adrată cu Moise lipsea s-u spuni lucurlu-al Isus, shi s-bagă actsentu ti importantsiea-a pistiljei tu tagmili cari suntu ligati cu Hristolu (Gal. 3:19,21). Di alantă parti, pitea tu Hristolu u-spuni dealihea di nomlu cari lji-fu dat la Moise (Rom. 3:31). Pavlu u-leagă tută-aestă pi ună cali interesantă: “Nomlu nă fu cālăuz cāt la Hristolu, ti-atsea cā ta s-nă-ndriptăm tu pisti” (Gal. 3:24). Easti dit itiea-aestă cā nomlu cu Moise eara alăsat ashī, shi nica easti bun ti noi s-ul studiām.

Lucărlji-aeshtsă nu suntu efculi ti acăchiseari pi dghivăseari prota; putem s-li băgām tu-ndaù zboari ashī:

Tagmi cari suntu ligati cu Hristolu cari lji-fu dati la Avraam – Tăxirea Nàùă.

Tagmi cātă la Israel cari suntu ligati cu nomlu dat pi Moise – Tăxirea Veacljă.

Murirea-a Hristolui. Tăxirea Veacljă bitisi (Col. 2:14-17). Tăxirea Nàùă s-adră tu lucrari.

Di itiea-aestă, lucărlji cā darea di taxi, tinjisirea-a Shabbathlu, sh.a., tsi eara partu di Tăxirea Veacljă, tora nu suntu lipsiti – vid. Studiea 9.5. Tăxirea Nàùă va s-hibă adrată cu Israelu natural cāndu elji va s-pucăească shi va s-u apruchească Hristolu (Ierem. 31:31,32; Rom. 9:26,27; Iezech. 16:62; 37:26), sh-pi ninga atsea, siyură, cafi un Uvreù cari u-featsi aestă-tora shi easti pătizat tu Isus, poati dinăoară s-intră tu Nàùă Tăxirea (tu cari nu ari diferentsii Uvreù/Păgân – Gal. 3:27-29).

Tinjisearea di dealihea di lucărlji-aeshtsă nă-facă s-videm cā siyurantsa-a tagmili-a Dumnidzàlui. Scheptitsli fără di-ndriptati lji spunea la protsli prupuednitsi

crăshineshtsă cā nu da unā dimāndari pozitivā. Pavlu lji-apāndāsea cu atsea cā dzāsi di itiea di confirmatsiea-al Dumnidzā di tagmili-a Lui adrati tu moartea-a Hristolui, umutea ti cari elji spusirā nu eara un lucru di spuni-sh-fudzi, ma unā ofertā di dealihea: “Cā Dumnidzā easti di dealihea, cā nu fu zborlu-a nostu (di prupuvidearea) cātā voi da shi nu. Cā Hiljlu-al Dumnidzā, Isus Hristos, Atsel propoviduitlu-a vauūā - prin noi...nu fu da shi nu, ma da fu tu El. Cā tuti tagmili-al Dumnidzā, tu El, suntu da; sh-prin el, Amin” (2 Cor. 1:17-20).

Siyurā cā aestu u-da torpeda pi pozitsiea di, ‘Atumtsea, mini minduescu cā *poati* s-aiba dealihea tu tutā-atsea...’?

“MINI-A S-ESCU CU TINI”

Ari dau alti lucrī tsi lj-fu tāxiti la Avraam shi cārpolu-a lui: “Va lā-escu Dumnidzā... Mini-a s-escu cu tini” (Adr. 17:8; 26:3; 28:15 vid. Insh. 6:7). Domnul Isus Hristos easti ‘Dumnidzā cu noi’ (Emanuil, Is. 7:14). Cā atselji di noi cari au parti tu tagmili-aesti ligati cu Isus Hristos shi Vāsilia-al Dumnidzā, Dumnidzā va s-hibā cu noi shi va nā-ducā tu bitimea-aestā ti hārseari. Iara sh-iara, oaminjlji-al Dumnidzā tu chirolu-a lor di jileari s-turnarā nāpoi la tagmili-aesti cātā la Avraam, tu realizatsiea-a lor cā Dumnidzā di dealihea *easti* cu noi (ex. 2 Para. 32:7,8). Relatsiea di tāxiri cu Dumnidzā scljeamā cā El va nā da videalili di ninti di ascāparea tsi-a s-yinā deapoia di El cu atsea cā nā-easti Dumnidzālu *tora* shi va s-hibā cu noi tu ascāparea *tora* (Ps. 110:9). Shi noi va l-turnām pi aestā, shi va li-tinjisim dealihealjei di 2 Cor. 1:20, tsi spuni cā adrarea di tagmili-al Dumnidzā la noi ari cā rezultat cā noi va L-alāvdām pi El.

3.5 Tagma cātā la David

David, cā sh-Avraam shi multsā altsā tsi li-loarā tagmili-al Dumnidzā nu avu unā bana efcula. El s-fātsea cā nai ma tinirlu hilj tu unā marea taifā cari, tu Israelu di 1,000 n. H., spunea tsānearea di oi shi alāgarea dupā vrearilji-a ma tricutsliji frats-a lui cari vrurā s-hibā shefuri di tutā (1 Sam. 15-17). Tu chirolu-aestu el ānvitsā un nivel di pisti tu Dumnidzālu tsi multu ptsān numir di oaminji au-nvitsatā.

Vini dzuūā-atsea cāndu Israel eara bāgat pi testul-atsel di soni di vitsinjlji-a lor agresivi, Filistinjlji; elji eara bāgati pi testu s-lji alasā un di bārbatslji-a lor s-mpuliseascā cu ginlu Goliath, campionlu filistinescu, pi acāchisearea di atsea cā cari shi s-amintā polimlu va s-domneascā pi atselji cari va s-hearā. Cu agiutā di Dumnidzā David u-amintā pisti Goliath cu ufilizirea di unā veagrā tsi lu-apridusi ma marea popularitati di vāsiljelu-a lor (Saul). “Zuliatsa-i vārtoasā ca moartea” (Cānt. 8:6), zboarāli cari s-spunea cā suntu di dealihea cu avinarea al David di partea-a Saul ti 20 di anji cari yinea, eara avinat cā un shoaric pi loclu di Israelu di not.

Tu sonea, David s-fātsea amirā, shi s-ul spunā tinjisirea-a lui ti vrearea-al Dumnidzā cātā el tu periodlu di nicānāshteari tu bana-a lui, el adrā detsizii s-ul facā un hram ti Dumnidzālu. Apandasea di Dumnidzā eara ashi cā hiljlu-al David, Solomon lipseashti s-ul faca hramlu shi cā Dumnidzālu vrea s-u facā unā casa ti *David* (2 Vās. 7:4-13). Deapoia yinea unā tagma cu detalji cari u-difturseashti atsea tsi lj-fu spunitā la Avraam, shi cari idyēa ashi s-umpli nica cu-ndaū detalji:

“Cându-a s-bitisească dzâlili-a tali shi-a s-arihnipsheshtsã cu pãrintsãlji a tãlji, atumtsea-a s-mut Mini dupã tini cãrpolu-a tãu, cari-a s-easã dit coapsãli-a tali shi-a u-nvãrtushedz vãsilia-a lui. Atsel va s-adarã casã ti numa-a Mea shi Mini-a lu-nvãrtushedz scamnul a vãsiliiljei a lui ti daimalui. A tsilui va-lji escu tatã, a el va-Nji hibã hilj. Cara salutuseascã, Mini va-l giudic cu ciomaglu-a bãrbatslor shi cu-aguderli-a hiljlor a oaminjlor: Ma njila-a Mea nu-ari s-u trag di la el cum u-loai di la Saul, cari lu-arcai dininti-a tsãia. Casa-a ta va s-hibã nidadã di la loc, vãsilia-a ta-a s-armãnã ti daima dininti-a tsãia shi scamnul a tãu va s-armãnã ti daimalui” (v. 12-16).

Di studiili-a noasti di ninti noi lipseashti s-minudim cã “cãrpolu” lipseashti s-hibã Isus. Descriptsiea-a Lui cã Hiljlu-al Dumnidzã (2 Vãs. 7:14) li-spuni-aestã, cã sh-ma multili spuneri tu alantili pãrtsã-a Biblealjei:

- “Mini escu.... vlãstarlu-al David”, spunea Isus (Apoc. 22:16).
- “(Isus), Atsel faptul di soea-al David, dupã trup” (Rom. 1:3).
- “Di mushtinitorlji-a lui (al David), Dumnidzã, dupã cum avea tãxitã, Lji-adusi-al Israel un Ascãpãtor, Isus” (Fapti 13:23).
- Anghiljlu spunea ali featãljei Marie ti hiljlu-a Ljei, Isus: “Domnul Dumnidzãlu va-Lji Lu da-a Lui tronlu-al David, pãrintili (aushlu)-a Lui... Vãsilia-a Lui nu va s-aibã bitimi” (Luca 1:32,33). Aestã easti cu ligãturã di tagma al cãrpolu al David, tu 2 Vãs. 7:13, pãnã la Isus.

Cu cãrpolu s-spuni siyurã Isuslu, un numir di detalji tora s-facã importanti:

-1) CÃRPOLU

“Cãrpolu-a tãu...cari-a s-easã dit coapsãli-a tali... A tsilui va-lji escu tatã, a el va-Nji hibã hilj”. “Di birichetea-a pãnticãljei a Ta-a s-bag pi scamnul a Tãu” (2 Vãs. 7:12,14; Ps. 132:10,11). Isus, cãrpolu, lipsea s-hibã ashi, un clirunumãnji di trup di David, sh-pi ninga atsea Dumnidzã L-easti Tatã. Aestã pãtu s-facã mash cu adrari di featã cum easti spunitã tu Nãùlu Testamentu; dada-al Isus eara Marie, unã di clirunumãnjli al Davidlu (Luca 1:32), ma el nu avea tata uminescu. Dumnidzã lucrã ti ciudii pi pãntica-ali Marie cu Sãmtul Duh ta s-poatã cã ea s-u adarã Isus, shi ashi Anghiljlu comentã “ti-atsea shi Sãmtul cari va S-facã dit tini, Hiljlu-al Dumnidzã va-Lji si dzãcã” (Luca 1:35). “Adrarea di featã” eara unicã cali tu cari aestã tagma al David pãtu s-hibã adratã-ntreagã.

-2) CASA

“Atsel va s-adarã casã ti numa-a Mea” (2 Vãs. 7:13) spuni cã Isus va s-facã un hram ti Dumnidzã – sh-fizical cãcum shi di duh. Iezechiel 40-48 u-spuni cum atsea tu Mileniùlu (protslji 1,000 di anji di Vãsilia-al Dumnidzã dupã Isus va s-toarã pi loc) va si facã un hram tu Israel. “Casã”-al Dumnidzã easti iu El va s-bãneadzã, shi Isa. 66:1,2 nã-spuni cã El va s-yini s-bãneadzã tu ininjli-a oaminjlor cari u-tinjisescu Zborlu-a Lui. Isus di aclo featsi un hram di duh ta s-poati Dumnidzãlu s-bãneadzã tu

el, sh-cari-i faptu di pistimenji di dealihea. Spuneari di Isus c  cheatr  di bazi di hramlu-al Dumnidz  (1 Chetru 2:4-8) shi-a cr shinjlji c  chets rli di hramlu (1 Chetru 2:5) tora yini tash pi loclu-a lui.

-3) SCAMNUL

“Mini-a lu-nv rtushedz scamnul-a v siliiljei-a (-a Hristolui) lui ti daimalui...casa shi v siliea-a ta (al David)...tronlu-a ta  va s-hib   nv rtushat ti daima” (2 V s. 7:13,16, vid. Isa. 9:6,7). V siliea-al Hristos di-aclo va s-u aib  ti baza V siliea-al David di Israel; aest -scljeam  c  yinearea-a V siliealjei-al Dumnidz  va s-hib  un   nv rtusheari dizn  di v siliea-al Israel – vid. Studiea 5.3 ti ma multu di-aest . Ta s-u fac  tagma-aest , Hristos lipseashti s-domneasc  pi “scamnul”-al David, ic  loclu di domnearea. Aest  eara di dealihea tu Erusalim. Aestu-i un  alant  prova c  V siliea lipseashti s-hib   nv rtushat  au  pi loclu ta s-poa  s-li fac  tagmili-aesti.

-4) V SILIEA

“Casa-a ta shi v siliea-a va s-hib   nv rtusheat  ti daima ti daima, ninti-a ts ia” (2 V s. 7:16) spuni c  Davidlu va s-marturiseasc   nv rtushearea-a V siliea-al Hristolu di daima. Aest  di-aclo easti un  tagma indirectă di atsea că el va s-hib   nyit pi turnarea-a Hristolui, c  ta s-poa  s-ul vead  aest  cu oclji-a lui V siliea cum va s-hib  adrat  tu lumea-tut , cu Isus cum va s-domneasc  tu Erusalim.

Luc rlji-aeshts  cari lj-fu t xiti la David suntu vitali absolut  s-hib  ac chisiti. David cu h rau  zbur  ti luc rlji-aeshts  c  “un  t xiri di daima...aest -i tut  asc parea shi vrearea-a mea” (2 V s. 23:5). Luc rlji-aeshts  suntu idyea-ashi ligati cu asc parea-a noast ; s-him h rioshi tu elji idyea-ashi va s-hib  vrearea-a noast . C  iara s-featsi un punctu c  doctrinili-aesti suntu importanti. Easti un  trayedii c  cr shtinamea n -nveats  doctrinji cari suntu multu contra dealihinili-aesti ti ciudii:

- Mas Isus “pre-exist ” fizical, scljeam  el exist  c  un  persona ninti el s-hib  faptu, atumtsea aest  easti un non-sens di tagmili aesti c  Isus va s-hib  “c rpolu” ic  clirunum njlu-al David.
- Mas V siliea-al Dumnidz  va s-hib   n-tseruri, atumtsea Isus nu va s-poa  s-u fac  V siliea di Israel al David, nica c  va s-poa  s-domneasc  di “tronlu”-al David, ic  loclu di domnearea. Luc rlji-aeshts , fur  siyura pi loclu, shi  nv rtushearea-a lor dizn  lipseashti s-hib  pi idyiul loc.

UMPLEARI TU SOLOMON?

Hiljlu di dealihea-al David, u-umplea un  parti di tagmili c t  la David. El f tsea un hramlu di dealihea ti Dumnidz  (3 V s. 5-8), shi el avea un  v siliea cu mari suctses. Natsii di lumea-tut  lj-pitricur  reprezentants  ta s-u fac  tinjia la Solomon (3 V s. 10), shi di-aclo avea un  vlyuiseari di duh di ufilizirea-a hramlui. Domnarea-al Solomon di-aclo zbur  ti ma marea umpleari di tagmili c t  la David tsi va s-hib  vidzuti tu V siliea-al Hristolu.

Ândoi di elji au zburatã cã tagmili cãtã la David furã umluti cã-ntredzi tu Solomon, ma aestã nu s-da dit itiili-aesti:

- Unã aveari di provi tu Nãulu Testamentu spunã cã “cãrpolu” eara Hristos, sh-nu Solomon.
- David poati cã li-ari ligatã tagmili-al Dumnidzã cari lj-suntu dati la el cu atselji di al Avraam (1 Para. 17:27 = Adr. 22:17,18).
- Vãsiliea-a “cãrpolui” lipsea s-hibã di daima – sh-atsea al Solomon nu eara.
- David spunea cã tagmili furã spuniti ti bana-a lui di daima cu tsi bãga punctul ti vãrã altã spuneari cãtã taifa-a lui nai ma aproapea: “Nu-i ashitsi, canda, casa-a mea la Dumnidzã; cã-tãxiri ti daima ligã El cu mini” (2 Vãs. 23:5).
- Cãrpolu-al David easti Mesiea, Ascãpãtorlu dit amãrtii (Isa. 9:6,7; 22:22; Ierem. 33:5,6,15; Oani 7:42). Ma Solomon deapoaia s-turnã diparti di Dumnidzã (3 Vãs. 11:1-13); Neh. 13:26) cã di âncurunarea cu atselji nãfoarã di umutea-al Israel.

Digresiea 9: Spãstrirea-a Tserurli Shi Loclu (Apoc. 21:1; 2 Chetru 3:6-12)

Itiea-a Dumnidzãlui tsi easti s-u ânvãrtusheadzã Vãsiliea-a Lui auuã tu loclu (vid. Studiea 5), sh-nu poati nitsi s-minduim cã El va u-spãstreascã planeta di dealihea, shi Studiea 3.3 u-spunea atsea cã El la multi ori didea tagma cã nu va s-u facã lucurlu-aestu. Spunerli di-nsus ti spãstrirea-a tserurli shi-a loclui lipseashti s-hibã loati cã figurãtivi.

Versulu din Chetru li-spuni similaritãtsli anamisa di giudicatslji pi loclu tu chirolu di Noe shi atsea tsi va s-facã pi “dzuuã-a Domnului” tu yinatorlu. “Sh-prin apã lumea di-atumtsealui chiru di nicari: ma tserurli di tora sh-loclu suntu...alãsati ti foclu-atsel dit dzuuã-a giudicatãljei” (2 Chet. 3:6,7).

Chetru u-spuni contrastul anamisa di cum apã eara atsea tsi li-spãstreascã lucãrlji tu chirolu di Noe, shi foclu tsi va s-hibã ufilizit la deftera yineari. “Tserurli shi loclu” tu chirolu di Noe nu furã spãstriti di dealihea – “tutã tsi bãnea” tsi furã tu amãrtii furã spãstritã (Adr. 7:21 vid. 6:5,12). ‘Tserurli shi loclu’ di-aclo spuni ti un sistem di lucrì icã di organizatsiea umineascã. Atselji cari nu u-au acãchisitã versulu-aestu au tendentsiea s-nu u-veadã spãstrirea-a ‘tserurli’ ti-tsi s-zbureascã. Aestã nu poati s-hibã loatã di dealihea – elji suntu loclu iu bãneadzã Dumnidzã (Ps. 122:1), iu nu ari amãrtii (Avac.1:13; Ps. 64:4,5), shi cari u-spunã mãrimea-al Dumnidzã (Ps. 18:1). Mas elji spunã ti vãrã lucru figurativ, ashì lipseashti s-hibã shi ‘loclu’. Paragrafilji tsi yinã u-spunã cum ‘tserurli shi loclu’ tu altili pãrtsã di Biblia nu suntu loati ti dealihea, ma u-spunã un sistem di lucrì la loclu:

- Mãtrescu pi loclu, shi oh, ea eara fãrã forma sh-pusta, shi pi tseruri, shi nu-ari lunjinã tu eali... Cã-ashi dzãsi Domnul: “Tutã vãsiliea (al Israel)-a s-hibã pustuxitã... Va s-plãngã di-aestã loclu sh-tserurli di-nsus va sã

scutidisească” (Ierem. 4:23-28). Aestă easti ună prufitsălji di giudicarili tsi-a s-yinã pi ‘tserurli shi loclu’ tu loclu shi oaminjlji di Israel, ti tsi elji (nu di dealihea tserurli shi loclu) va s-plângã.

- Moise di nintu u-avea zburatã pi Israel: “Bagã-ts tu minti, lai tser, shi-a s-dzãc! Ascultã-li, lai loc, zboarãli-a gurãljei a mea!” (Deù. 32:1). Easti bãgatã actsentu cã ari dau categorii di oaminji ti cari zbureascã 1) “Atselji nai ma tricutsli tu faralji-a voasti” shi 2) “tutã adunarea di Israel” (Deù. 31:28,30). Nai ma tricutsli atumtsea va u-leagã ‘tserurli’ shi oaminjlji di cafi dzuuã pi ‘loclu’.
- Isaia u-avea ahurhitã prufitsãljea-a lui pi un stil similar: “Ascultã, tini tser, shi bagã-ts-u cu mintea, tini loc,...Ascultsã zborlu-a Domnului, voi conducãtorlji...bagãts-vã-ù tu minti nomlu-a Dumnidzãlu-a nostu, voi oaminji” (Is. 1:2,10). Iara auuã ari unã paralelã anamisa di tserurli shi conducãtorlji; sh-anamisa di loclu shi oaminjlji.
- “El va lã greascã tserurli di-nsus, sh-pi loclu, cã el poati s-li giudicã oaminjlji-a Lui” di Israel (Ps. 49:4). Aestã zbureashti ti-ea insushea.
- “Va li cutreambur tuti miletsli... Mini-a li cutreambur tserurli shi loclu” (Agheù 2:7,21), idyea-ashi.
- “Sã-mbitã di inati pi tseruri coarda-a Domnului shi iatu cã pristi Edomlu cadi... Coarda-a Domnului easti-mplinã di sãndzã...cã Domnul fatsi... mari mächilipseari tu vãsilia-al Edom” (Isa. 34:5,6). ‘Tserurli’ auuã-easti bãgatã idyea-cu Edom; prufitsãljea di ninti cã “Armatã tutã din-tser...va s-cadã” (Isa. 34:4), dupã-atsea aestã spuni ti spãstrirea-al Edom.
- Tserurli shi loclu cari s-spunã cã suntu spãstriti tu Isaia 13 spunã ti oaminjlji di Babylon. Tu unã seriea di spuneari ti Babylon, noi-dghivãsim cã Dumnidzã “va li surpã tserurli; shi loclu-a ù-cãltinã dit loclu-a lui... ca unã gazelã fricoasã... cafi-unlu-a sh-si toarnã la miletea-a lui shi cafi-unlu-a s-fugã pi loclu-a lui” (Is. 13:13,14). Fudziri di tserurli shi loclu easti cu-atsea adratã cã paralelã cu atsea di oaminjlji. Uvr. 9:26 zbureashti ti “bitimea-a lumiljei” cã lipsea s-facã tu seculu prot d. H. – tu minduearea cã lumea uvreascã s-bitisi atumtsea.

Mas u-avem tutã-aestã siyurã tu mintea-a noastã, lipseashti s-ashtiptãm cã spunerli di Nàùlu Testamentu ti tseruri nàùã sh-loc nàù pi turnarea-a Hristolui va s-spunã ti un sistem nàù di lucri cari va s-hibã vidzut cãndu Vãsilia-al Dumnidzã va s-hibã ânvãrtushatã.

Unã ma aproapea xitãxiri di 2 Chetru 3 u-spuni-aestã. Cu-atsea cã li-spunea cum ‘tserurli shi loclu’ di azã va s-hibã bitisiti, v. 13 continueadzã cu: “Ma noi ashtiptãm, dupã tagmili-a Lui, tseruri diznàu sh-loc diznàu, tu cari bãneadzã-ndriptatea.”. Aestã u-spuni zborlu di tagma-a Lui (al Dumnidzã) di Is. 65:17: “Ti-atsea cã Mini-a s-adar tseruri nauuã shi loc nàù”. Tsi armasi di Isa. 65 continueadzã ta s-u spunã nàùlu sistem-aestu di lucri cã easti unã situatsiea prufectã auuã pi loclu-aestu:

“Cà iatu cà li bag fimealjili-a Erusalimlui ti harauùã... Ma nu-a s-adarã casi cà altul ta s-bãneadzã...ficioerlu va s-moarã la unã sutã di-anji (icã chirolu ti bãneari va s-hibã criscut)... luplu-a s-pascã deadun cu njelu” (Is. 65:18-25).

Vluyisirli-aesti suntu siyurã importanti ti Vãsiliea-tsi yini-al Dumnidzà pi loclu – nàùli ‘tseruri shi loc’ cari va ù-alãxeascã sistemlu di azã ti mizi.

Digresiea 10: Spunerli ti ‘Israelizmu Britãnescu’

Ideia-aestã easti bãgatã di atselji cà organizatsiilji-al H.W. Armstrong ‘Plain Truth’ (Dealihea simplã) cà tagmili al Avraam suntu umpliti tu oaminjlji britãneshtsã shi americheshtsã, cari, s-spuni, cà suntu di fãrli al Efraim shi Manaseh. Membrili di imnarea ‘Israelitu Britãnescu’ pistipseascã cà vãsiljelji shi vãsiloanjli ali Anglii suntu clirunumãnjli cu liniea di Iuda tsi ahurhea cu vãsiljelu David. Ta s-poatã s-li facã teoriili-a lor di dealihea, elji lipsea s-facã concluziea cà Uvreilji suntu alpidati cà oaminji-al Dumnidzà sh-tu loclu-a lor suntu bãgati oaminjlji britãneshtsã.

Mas acãchisirea di Studiea 3 easti vidzutã, lipseashti s-hibã clarã cà di punctul di videari ali Biblealjei spunerli-aesti tu nitsiun cazlu nu suntu ti aprucleari. Atsea tsi-yini suntu mash ptsãn di multsãlji puncturi cari suntu ligati sh-cari poati s-hibã adrati:

- *Tuts* iatsalji umineshtsã suntu idyean pi blãstemlu di amãrtii (Rom. 3:23), shi di-aclo Hristos muri ta s-li facã oaminjlji di tutili natsiunji s-u aibã shansã di ascãpari. Di cari miletea shi s-him nu easti importantã mas him pãtizatsi tu Hristolu shi him partu di Israelu di duh (Gal. 3:27-29). Noi him dutsits s-u prupuvidim Vangheljlu cãtã la tutili natsiunji, cu pãtizarea di tutili individui cari u-pistipseascã atsea (Marcu 16:15,16); cu atsea nàùlu Israel easti adrat di oaminji di tuti miletsi, nu mash atsea britãneascã.
- Easti multu greauùã s-fãtsets prova di zãrtsina al oaminjlji britãneshtsã shi americheshtsã; elji suntu misticãturã di oaminji di multsã pãrtsã di lumea. Mas, cà vãrnu eara faptu tu statilji-aeshtsã nu scljeamã cà suntu oaminji cari eara alidzatsi di Dumnidzà.
- Israelãtslji britãneshtsã spunã cà vluyiserli cari lji-fu tãxiti la cãrpolu-al Avraam suntu umpliti tu oaminjlji britãneshtsã, fãr di atsea cum u-tinjiseascã Dumnidzàlu. Aestã spuni vãrã altã di cãt printsiplu cari easti multu diftursit cà vluyiserli al Dumnidzà au ti conditsii tinjisearea-a Lui. Tuts Lev. 26 shi Deù. 28 lji-spunã vluyiserli cari lipsea s-yinã pi miletea-al Israel mas elji u-tinjisea zborlu-a Lui, shi blãstemli cari va ù-yinã ti nitingisearea-a lor. Ta s-spunã cà Dumnidzà ari datã la Britanii vluyiseri fãrã s-avem tu minti tinjisearea-a lor cãtã Zborlu-a Lui, shi multu tu fatsa di nitingisearea cari poati siyurã s-hibã vidzutã, siyurã lji-spãstreascã conditsiilji cu cari Dumnidzà li-da vluyiserli-aesti.
- Implicarea cà Dumnidzà li-ari alpidatã oaminjlji-a Lui di Israel shi lji-ari alãxitiã cu atselji di Britanii, s-avinã mas li-videm paragafilu cà

Rom. 11:1,2: “Sh-taha u-alipidà Dumnidzà miletea-a Lui? Di canã turlii! Cà sh-mini (Pavlu) escu Israelit, di cãrpolu-al Avraam... Nu u-alipidà Dumnidzà miletea-a Lui, cari ma ninti-ù shtea”.

- Vāsīliea-al Dumnidzà eara Vāsīliea al Israel tu tricutlu (2 Para. 9:8). Ea eara spāstritã cà di nitinjisearea-a lor, ma Vāsīliea va s-hibã adratã diznàù (Ieze. 21:25-27). Vāsīliea va s-toarnã tu Erusalim (Mih. 4:8) cându Isus domneascã iu easti scamnul-al David (Luca 1:32).
- Oaminjlji arãspãnditi di Israel lipseashti s-hibã adunati diznàù di tutãlji pãrtsã-a loclui iu elji furã arãspãnditi: “Iati, Mini va-lji ljeau hiljlji-al Israel dit mesea di milets...iu s-aflã...va lji-aduc tu loclu-a lor; va-lji fac mash unã farã tu loclu pi muntsãlji al Israel” (Iezech. 37:21,22). Aestã lipseashti s-hibã umplitã tu forma di uvreilji *naturali* cari s-toarnã nãpoi tu loclu-a lor; umplearea-completã va s-hibã tu Vāsīliea, cari turnarea di azã al Israel tu loclu indicheadzã cà lipseashti s-yinã ayonjea.

Fusnotã: Atselji cari au multu interes ti thema-aesatã poati s-va s-u ljea atsea carti-njicã ‘*Israelizmul Britãnescu Xitãxit*’, di publicãtorlji.

STUDIEA 3: ãntribàri

1. Cari di tagmili-al Dumnidzà u-prupuvedã ãmplulisirea di totãna anamisa di amãrtiea shi ãndriptatea?

- a) Tagma cãtã la Noe
- b) Tagma tu Eden
- c) Tagma cãtã la David
- d) Tagma cãtã la Avraam

2. Cari di spunerli-aestã suntu dealihea cându u-videm tagma tu Eden?

- a) Cãrpolu-a shearpãljei easti Lutsifer
- b) Hristos shi atselji-ndreptsã suntu cãrpolu-a muljearãljei
- c) Cãrpolu-a shearpãljei lj-eara adratã aranã cu Hristolu
- d) Cãrpolu-a muljearãljei eara scãnjisitã di moartea-al Hristolu.

3. Iu pãtu s-bãneadzã cãrpolu-al Avraam ti totãna?

- a) Tu Tserurli
- b) Tu cãsãbãlu di Erusalim
- c) Tu loclu
- d) Unã parti tu Tseruri sh-alantã tu loclu.

4. Cari di-aeshtsã lj-fu dati cà tagma ti David?

- a) Cà marli clirunumãnji-a lui va s-domneascã ti totãna
- b) Cà ‘cãrpolu’-a lui va s-aibã unã Vāsīliea tu Tseruri
- c) Cà cãrpolu va s-hibã hiljlu-al Dumnidzà
- d) Cà cãrpolu-a lui Isus, va s-lipsea s-bãneadzã tu Tseruri ninti s-hibã faptu tu loclu.

5. Cum putem s-him cãrpolu-al Avraam?
6. Desi loclu va s-hibã spãstrit unã oarã?
7. Cum tagmili-al Dumnidzã u-da prova ti apandãsea-a voastã pi ãntribarea 6?
8. Explicats-Vã tagma tu Eden tu Adrarea 3:15.

STUDIEA 4 DUMNIDZÀ SHI MOARTEA

4.1 Natura-a Omlui

Unã multsimea di iatsa umineshtsã s-pari cã treacã un chiro njic ti mindueari ti moartea, icã ti natura-a lor tsi easti sh-ítiea fundamentalã-a moartiljei. Ahtari unã niaveari di auto-xitãxiri dutsi tu niavearea di auto-shtearea, sh-di aclo oaminjlji treacã tu bana sh-facã detsizii dupã cum lji-dicteadzã vrearili-a lor naturali. Ari unã niaprucheari – sh-pi ninga atsea cã easti multu ascumtã – ta s-u aproachi factul cã bana easti multu shcurtã cã ti ptsãn oarã bitimea-a moartiljei va s-yinã pi noi. “Ti-tsi easti bana-a voastã? Voi hits aburi, cari sã spun tu niheam di oarã, sh-deapoaia cher”. “Noi va s-murim shi-a s-him ca apa virsatã-mpadi, tsi nu s-adunã cama”. “Tahina ca iarba-a s-treacã. Tahina (tinireatsa-a noastã)-a s-dishcljidã shi-a s-treacã, seara-a s-cadã, va sã-nvãrtusheadzã shi-a s-usucã” (Iacov 4:14; 2 Vãs. 14:14; Ps. 89:5,6). Moise, un om dealihea cu minti, u-vea-aestã shi L-pãlãcãrsea Dumnidzã : “Ãnveatsã-nã s-li lugursim ghini dzãlili-a noasti, ta s-nã li-ndriptãm ininjli cãtã mintiminiljea” (Ps. 89:14). Di-aclo, tu videarea di atsea cãt bana easti shcurtã, noi lipseashti s-lji loam mintimenea di dealihea prioritet cu nai ma mari vãloari.

Apandasea-a omlui ti bitisirea-a moartiljei easti diferent. Ndaù culturi probã s-li facã moartea shi ãngrupaciuni cã unã partea di bana, ta s-u facã ma njic sensul di niavearea shi bitisirea. Nai ma mari di elji cari u-au numa ‘crãshinji’ vidzurã cã omlu ari un ‘sufliit tsi nu poati s-moarã’ icã vãrã elementu di nimuriri tu el tsi va s-bãneadzã sh-dupã moartea, shi va s-ducã tu vãrã loc di premiea shi deapoaia cãznenari. Moartea tsi easti nai ma fundamental problem shi trayediea-a experientsãljei umineascã, lipseashti s-minduim cã mintea-a omlui u-ari exertsiziea ta s-u facã ma njicã atsea agudeari mentalã; sh-di aclo un mari numir di theorii cu alatuseri suntu criscuts ãn ligãturã cu moartea shi natura-a omlui. Cã sh-totãna, aesti lipseashti s-hibã bãgati tu testu contra Biblia ta s-putem s-u aflãm dealihea ti thema-aestã vitalã. Lipseashti s-nã adutsem aminti cã prota arãdeari tsi easti-ngrãpsitã tu Biblia easti di shearpa tu gãrdina al Eden. Contra spunearea simpla-al Dumnidzã cã omlu “fãr di-altu-a s-mori” mas fatsi alatusi (Adr. 2:17), shearpa li-spunea altu, “Nu, nu-ari s-murits!” (Adr. 3:4). Prubarea-aestã s-negheadzã bitisirea shi totalitatea-a moartiljei easti caracteristica di tutili reliyii cu alãtuseri. Easti evidentã cã nai ma multu tu planlu-aestu, unã doctrina cu alatusi dutsi pi altã, sh-pi altã, sh-altã. Di alantã parti, unã parti di dealihea yini pi alantã, cum easti spunitã cu 1 Cor. 15:13-17. Auuã Pavlu yini di unã dealihea pãn la alantã (videts-Vã “fu cã...fu cã...fu cã...”).

Ta s-u acãchisim natura-a noastã di dealihea, noi lipseashti s-minduim tsi Biblia spuni ti creatsiea-a omlui. Ængrãpsirea easti tu unã limba simpla, tsi, mas easti loatã di

dealieha, nã-armasi fãrã nipistipseari ti atsea tsi noi him di dealieha cu natura (vid. Digresiea 18 ti atsea tsi-i dealieha tu Adrarea). “Domnul Dumnidzà u-adrà omlu di tsarã di pristi loc... di ea (loclu) furash tini (Adam) loat: cà loc eshtsã, sh-tu loc va ti tornji” (Adr. 2:7; 3:19). Nu ari nitsi unã spuneari auuã cà omlu ari loatã vãrã nimoari; nu ari parti di el cari va s-bãneadzã dupã moartea.

Ari marea bãgari di actsentu tu Biblia di faptul cà omlu easti tu fundamentul adrat di mash pulbirea: “Noi him nigljina” (Isa. 64:8); “Omlu-atsel protlu easti di loc, di-a loclui” (1 Cor. 15:47); “zãrtsinã (-a omlui) easti dit loc” (Iov 4:19); “omlu-a sh-si toarnã tu loc” (Iov 34:14,15). Avraam spunea cà el eara mash “purbiri shi cinushi” (Adr. 18:27). Dinãoarã dupã nitinjisearea-a dimãndarea-al Dumnidzà tu Eden, Dumnidzà “lu-avinã omlu... s-nu-adarã tsiva di ljea iamishi di pi pomlu-a banãljei, s-mãcã ta s-bãneadzã ti daima” (Adr. 3:24,22). Mas omlu avea un elementu cari nu-a s-moarã tu el natural, aestã nu va s-lipsea s-hibã ashi.

NIMOAREA CONDITSIONALĂ

Dimãndarea tsi s-difturseashti tu multsã ori di Vangheljlu easti cà omlu poati s-aflã unã cali di bana di daima shi nimoarea cu lucurlu-al Hristos. Aestã cà easti uniclu tip di nimoarea ti cari zbureashti Biblia, u-spuni ideiea di unã eta di pidimatsli cu cãnushteari ti lucãrlji nibuni cari li-avem adratã easti fãrã sutsãniri biblicã. Unicã cali ta s-loam nimoarea easti cu tinjisearea cãtã dimãndãciunjli-al Dumnidzà, shi atselji cari ahãt li-tinjiseascã va s-u treacã nimoarea tu un status di prufectati – premiea ti-ndriptatea.

Paragrafili cari yina lipseashti s-hibã prova cãt lipseashti cà nimoarea-aestã easti conditsionalã, shi nu vãrã lucru cari noi u-avem tu natura:

- “Hristos...Atsel tsi-ù stulcinã moartea shi-ù scoasi tu videalã bana sh-nimurearea, prin Vangheljlu” (2 Tim. 1:10; 1 Oani 1:2).
- “Cara s-nu-l mãcats truplu-a Hiljlui a Omlui shi nu va-ù bets sãndza-a Lui, nu va s-avets banã tu voi (icã ‘cãrpo tu voi’). Atsel tsi-l mãcã truplu-a Meù shi-ù bea sãndza-a Mea ari banã ti daima, sh-Mini va lu-nyedz pi dzuua-atsea di soni” – ta s-u dau “banã ti daima”-aestã (Oani 6:53,54). Minduearea-a Hristolu tu Oani cap. 6 easti cà el easti “pãnea-a banãljei”, shi mash cu unã apandãseari corectã pãn la el poati s-avem vãrã umuti di nimoarea (Oani 6:47,50,51,57,58).
- “Dumnidzà nã (la pistimenjlji)-ù deadi bana ti daima shi-aestã banã easti tu Hilji-Su” (1 Oani 5:11). Nu ari umutea ti nimoarea ti atselji cari nu suntu “tu Hristos”. Mash cu Hristos, nimoarea easti adratã cà s-fatsi; El easti “autorlu-a banãljei (ti daima)” (Fapti 3:15 A.V. mg.) – “, autorlu ti-ascãparea ti daima ti tutãlor cari Lu-ascultã” (Uvr. 5:9). Nimarea ti oaminjlji di aclo avu zãrtsinji cu lucurlu-a Hristolui.
- Un-mbistimen di dealieha u-caftã nimaorrea, shi va s-hibã premieat ti aestã, cu pishcheshea ti bana ti daima, vãrã lucru tsi singurlu nu u-ari cu naturã (Rom. 2:7; Oani 10:28). Truplu-a nostu di moarea “sh-si-

nvească tu nimoari” pi turnarea-al Hristolu (1 Cor. 15:53); cu atsea, nimoarea easti vără lucru tăxit tsi tora nu easti la noi (1 Oani 2:25).

- Mash Dumnidzà u-ari loatã nimoarea (1 Tim. 6:16).

4.2 Suflitlu

Tu lunjinã di atsea tsi u-spuneam, lipseashti nitsi s-minduească cã omlu ari ‘un suflit tsi nu moari’ icã nitsi un elementu di nimoari tu el naturalã. Tora va s-fãtsem proba s-li adrãm ma clari atsea tsi nu s-acãchisească ti zborlu ‘suflit’.

Zboarãli uvreshtsã shi gãrtseshtsã tsi s-traducã cã ‘suflit’ tu Biblia (‘Nephesh’ shi ‘Psuche’ tu-atsea ardãrichi) idyea ashì suntu tradutsiti sh-pi aesti cãljuri:

Trup	Adiljeari
Iatsã	Inimã
Mintea	Persona
Insushlu	

Di-aclo ‘suflitlu’ spuni ti persona, truplu icã insushlu. Atsea multu cãnãscutã ‘Save Our Souls’ (Ascapã-Lji Suflitlji-a noshtsã – prishcurtarea S.O.S.) clarã spuni ‘Ascapã-nã di moartea!’ Di-aclo, ‘suflitlu’ easti ‘voi’, icã adunarea di lucãrlji cari li-facã persona. Putem s-acãchisim, di aclo, cã multsã verzii moderni di Biblia (ex. N.I.V.) nu u-ufilizească multu zborlu ‘suflit’, shi u-traducã cã ‘voi’ icã ‘persona’. Prãvdzãlji cari Dumnidzà li-adrà suntu spuniti cã “iatsã tsi imna...cafì unã iatsã cu bana” (Adr. 1:20,21). Zborlu uvrescu cari s-traducã auuã cã “iatsã” easti ‘nephesh’, tsi idyea-ashi s-tradutseashti cã ‘suflit’; pi exemplu tu Adr. 2:7: “...shi omlu s-adrà cã suflit yiu”. Ashi omlu easti un ‘suflit’, cã sh-prãvdzãlji suntu ‘suflitli’. Atsea diferentsiea anamisa di oaminjlji sh-prãvdzãlji easti cã omlu easti superior cu mintea pi elji; el easti adrat di cadhurlu fizical-a Dumnidzãlui (Adr. 1:26; vid. Studiea 1.2), shi-ndaù oaminji suntu griti s-ul shtiù Vangheljlu cu tsi umutea di nimoarea lj-easti dishcljisã la elji (2 Tim. 1:10). Tu mintea ti natura-a noastã fundamentalã shi natura-a moartiljei-a noastã, nu ari diferentsiea anamisa di omlu sh-prãvdzãlji:

“Shi soarta-a omlui shi soarta-a prãvdzãlji (videts-Vã-ù bãgarea di actsentu dublã) easti idyea: cum moari unlu, moari shi-alantu... omlu nu-ari tsiva ma multu di pravda... Tuts (scljeamã omlu sh-prãvdzãlji) s-duc la idyiul loc (grochli): doilji inshirã dit pulbiri shi doilji la pulbiri s-toarnã” (Ecc. 3:19,20). Scriitorlu-inspirat di Ecclesiãtlu u-pãlãcãrsea Dumnidzãlu cã s-lã agiutã la oaminjlji s-u tinjisească factul-aestu mari: “elji (oaminjlji) s-ducească cã nu suntu dicãt prãvdzã” (Ecc. 3:18). Di-aclo lipseashti s-nã ashtiptãm cã multsã oaminji va s-au greutãtsi s-u aprucească factul-aestu; dealihea, poati s-hibã arshuneari ta s-apruchim cã cu natura noi him mash prãvdzã, cari li-bãneadzã idyiilji insticti di auto-avigljeari, bãnearea di atselji cari suntu nai ma multu axii shi fãptarea. Tradutsirea di N.I.V. di Ecc. 3:18 spuni cã Dumnidzãlu u-featsi ‘test’ la omlu cu atsea cã el va s-veadã cã el easti mash unã pravda; icã atselji cari ahãt u-tinjisească multu ta s-hibã oaminjlji-a Lui di dealihea va s-u aprucească dealihina-di aestã, ma atselji cari nu suntu atsea, va s-cadã pi ‘testul’-aestu. Filozofiea di umanizmul – idiea cã iatsãlji umineshtsã suntu cu ahãt ma-nsus

importantsii shi vâloari – easti arăspânditã cu tătseari tu lumea-tutã tu seculu yinghits. Easti un mari lucru s-u fătsem ma clarã minduearea-a noastă ti influentsiea-a umanizmului. Zboarãli simpli tu Ps. 38:5 nã-suntu di agiutor: “Ma tuti suntu pusti; tut tsi-nyeadzã omlu”. “Nu-i tu putearea-a tsilui cari imnã, putearea ta sh-li-ndreagã jgljoatili-a lui” (Ierem. 10:23).

Unã di lucrãrli di bazi cari sh-easti nai ma cãnãscutã la noi easti cã tuts trupuri-a oaminjlor – ma ghini tuts “iatsa tu bana” – va s-moarã unã dzuuã. ‘Suflitlu’ di aclo, moari; easti vãrã lucru tsi easti tu contradictsiea cu nimoarea. Nu easti ti ciudii cã cãti la trei di tutili utilitorli di zborlu cari easti tradutsit cã ‘suflit’ tu Biblia suntu asotsieati cu moartea shi spãstrirea-a suflitlui. Sh-factu cã zborlu ‘suflit’ easti tu manirlu-aestu spuni cã el nu poati s-hibã tsiva tsi nu-poati s-hibã spãstritã shi cari nu moari:

- “Suflitlu cari-alătusi va s-moarã” (Iezech. 18:4).
- “Dumnidzã poati s-ul spãstreascã suflitlu” (Mat. 10:28). Alanti spuneari cã suflitli suntu spãstriti suntu: Iezech. 22:27; Dzãcãt. 6:32; Lev. 23:30.
- Tutili “sufliți” cari furã tu cãsãbãlu al Hazor eara vătãmati di coardã (Iosh. 11:11; vid. Iosh. 10:30-39).
- “...itsido di iatsã muri” (Apoc. 16:3; vid. Psal. 78:50).
- Tu multsã ori Nomlu al Moise dimãndã cã cafì un “suflit” tsi nu-li tinjisea vãrã nomuri lipsea s-hibã vătãmati (ex. Num. 15:27-31).
- Spunerli cã suflitlu lj-eara bãgatã lats icã pãyidã poati mash s-aibã mindueari mas easti acãchisitã cã suflitlu poati s-moarã (Dzãcã. 18:7; 22:25; Iov 7:15).
- “Nitsi-un nu va s-poatã s-u veagljã suflitlu-a lui tu bana” (Ps. 22:29).
- Hrisolu “lu surpã suflitlu-a Lui ti moarti” cã “suflitlu”-a lui, icã bana, eara bãgatã cã curbani ti amãrtiea (Isa. 53:10,12).

Cã ‘suflitlu’ spuni ti persona icã truplu mã nu sh-ti vãrã scãnteauuã tsi ni moari tu noi easti spunitã di versurli tu cari s-veadi zborlu. Åndau di exemplãrli clari suntu:

- “Sãndza-a suflitlor” (Ierem. 2:34).
- “Fu cã vãrã suflit va s-cadã tu-amãrtii cu-atsea cã, cara fu bãgat ta s-giurã ca ispati... mas nu va-ù spunã-atsea... fu cã-a s-da cu mãna di vãrã lugurii nichischinã... fu cã vãrã-a s-giurã cu budzãli-a lui” (Lev. 5:1-4).
- “Suflite-a meù... tuti dit mini... Vluysiea-L Domnul, suflite-a meù...Cari u-umpli gura-a ta cu tuti bunetsli” (Ps. 102:1,2,5).
- “Cari va s-va sh-lu-ascapã bana (‘suflitlu’) va sh-lu chearã, sh-cari va sh-lu chearã bana (‘suflitlu’)-a lui ti Mini...atsel va sh-lu-ascapã” (Marcu 8:35).

Aestã-easti unã prova bunã cã suflitlu nu spuni vãrã elementu di duh tu omlu; auuã ‘suflitlu’ (gãrtseashti ‘psuhe’) mash spuni banã-di vãrã om fizicalã, tsi easti sh-tradutsitã auuã.

- Num. 21:4 spuni cã unã grupã di oaminji poati s-aibã un “suflit”. “Suflitlu” di auuã nu poati s-spunã vãrã scãnteauuã di nimoarea personala tu cafì un di noi.

4.3 Duhlu-a Omlui

Ti jali ari unã confuzii anamisa di multsã di mintilji di multsã oaminji anamisa di suflitlu sh-duhlu. Aestã easti adratã nica ma greuũã di factu cã tu-ndaũ di limbili shi tradutsiri-a Biblealjei, zboarãli ‘suflit’ shi ‘duh’ au mash un echivalentu. ‘Suflitlu’ tu fundamental spuni ti tuts pãrtsã di unã persona sh-tu ãndaũ ori poati s-spunã sh-ti duhlu. Ma, normal nu ari diferentsã tu cljimãrlji anamisa di ‘suflit’ shi ‘duh’ cum easti ufilizitã tu Biblia; suflitlu shi duhlu poati s-hibã ‘strãbati pãnã s-hibã dispãrtsati’ (Uvr. 4:12).

Zboarãli uvreshtsã shi gãrtseshtsã ti ‘duh’ (‘Ruach’ shi ‘Pnevma’ cum suntu) idyea ashi s-traducã shi pi aesti cãljuri:

Bana	Duh
Minti	Vimtu
Adiljearea	

Noi u-avem studieatã ideea ti ‘duhlu’ tu Studiea 2.4. Dumnidzã U-ufilizeashti duhlu-a Lui s-u aveaglã creatsiea naturala, tu cari easti shi omlu. Duhlu al Dumnidzã tsi easti tu omlu easti di aclo putearea di bana tu el. “Truplu fãr di suflit easti mortu” (Iacov 2:26). “Dumnidzã Lji-suflã dininti-a lui (al narea di Adam) adiljearea (duh) di banã shi s-adrà omlu iatsã yii (prãvdã [Adr. 2:7])”. Iov zbureashti ti “duhlu-al Dumnidzã” cã eara “tu narili-a meali” (Iov 27:3 vid. Isa. 2:22). Duhlu di banã tu noi di aclo nã-easti dat pi faptari, shi armasi di cãt truplu-a nostu easti yiu. Cãndu duhlu-al Dumnidzã easti loat nãpoi di tsiva, aestu lucru dinãoarã sã si-spãstreascã – duhlu easti putearea di banã. Mas Dumnidzã “vrea s-li ljea nãpoi la El duhlu-a Lui shi-adiljearea-a Lui, iatsãli tuti vrea s-chargeã dinãoarã shi omlu-a sh-si toarnã tu pulbiri. Ma s-ai minti, avdi-ũ aestã, shutsã-ts ureacljea la zboarãli-a meali.” (Iov 34:14-16). Fraza dit soni spuni cã omlu mindueashti ti spunearea-aestã tu natura-a lui di dealihea multu greu s-li acãchiseascã.

Cãndu Dumnidzã u-ljea nãpoi duhlu-a Lui dit noi la moartea, nu mash cã truplu-a nostu moari, ma sh-cãnãshitearea-tutã-a noastã cheari. Tinjisearea-al David di atsea ludentsea ta s-ari pisti tu Dumnidzãlu sh-nu tu prãvdzalji cari suntu ma slabi dit omlu. Psalmul 145:3-5 easti unã agudeari greuũã ti spunerli di umanizmul: “S-nu-avets pistonini tu-atselji cu puteari, tu hiljlji-a oaminjlor, tu cari nu-ari-agiutor.. Va s-easã adiljearea (duhlu)-a lor shi-a s-toarnã tu loc (pulbirea dit cari him fapti); atsea dzuũã-a li chearã tuti minduerli-a lor. Cahara di-atsel tsi Lu-ari ca-agiutor Dumnidzãlu-al Iacob”.

Pi moartea, “pulbirea sh-si toarnã tu loc cum sh-eara, shi suflitlu sh-si toarnã la Dumnidzãlu, Cari-l deadi” (Ecc. 12:7). Noi avem spunitã-nsus cã Dumnidzã easti prezentu tu loclu-ntreg cu duhlu-a Lui. Tu sensu-aestu “Dumnidzã easti Duh” (Oani 4:24). Cãndu noi murim noi ‘u-adiljem atsea-sonia’ tu senu cã duhlu-al Dumnidzã tu noi va s-yinã diparti di noi. Atsel duh easti absorbat tu duhlu-al Dumnidzã tsi-i tu cafi loc anvãrligã di noi; ashi cã pi moartea “duhlu va sh-si toarnã la Dumnidzãlu”.

Cã duhlu-al Dumnidzã u-ari tutã atsea di creatsiea, protseslu-aestu idyiu di moartea s-fatsi la pravdali. Oaminjlji sh-prãvdzãlji u-au idyiu duh, icã putearea di

banã tu elji. “Shi soarta-a omlui shi soarta-a pravdãljei easti idyea: cum moari unlu, moari shi-alantu shi tuts à mash un (icã idyea) adiljeari (duh) di banã, shi omlu nu-ari tsiva ma multu di pravda” (Ecc. 3:19). Scriitorlu deapoaia spuni cã nu ari unã marea diferentsii anamisa di atsea iu va s-ducã duhlu-a oaminjlor shi-a pravdalor (Ecc. 3:21). Aestã spuneari cã oaminjlji sh-pravdalji u-au idyiul duh shi u-moarã idyea moarti, poati s-spunã ti ninti ti spunearea di atsea cum sh-oaminjlji sh-pravdali cari sh-doilji u-avea duhlu di banã di Dumnidzã (Adr. 2:7; 7:15), eara spãstriti cu idyea-atsea moarti pi nicarea: “Shi chirurã iatsãli tuti tsi s-didea pristi loc: puljlji, prãvdzãli, priciurli, iatsãli tuti tsi bãna pristi loc shi oaminjlji tuts... Tuti-atseali di pristi uscatlu, cãti-avea adiljeari (duh) di banã tu nãri...chirurã... s-asteasirã iatsãli tuti” (Adr. 7:21-23). Videts-Vã, mash s-spunem, cum Ps. 89:5 u-spuni similaritatea di moartea cu nicarea. Ångrãpsearea tu Adrarea 7 u-spuni clarã cã tu termini fundamntali, omlu easti idyea-categorii cu-atsea “iatsãli-tuti...atseali di pristi uscatlu”. Aestã-easti ashi cã el u-avea idyiul duh di bana tu el cã sh-elji u-au.

Åndau oaminji s-au disputã cã faptul ca Dumnidzã u-avea adiljeatã Duhlu-a Lui tu omlu scljeama cã dupã natura noi avem nimoartea tu noi. Aestã nu-i ashi. Factul cã Dumnidzã lj-adiljea tu Adamlu duhlu/putearea di bana scljeama cã el s-adrã un suflit yiu; ma factul-aestu easti tsitat tu 1 Cor. 15:45 cã unã provã cã Adamlu eara *muritor*; el eara mash un suflit yiu, unã pravdã yii ma eara muritor mas fãtsem comparatsii cu *nimoartea*-a Domnului Isus.

4.4 Moartea Easti Nicãnshteari

Di-atsea cã tsi noi avem-nvitsatã pãnã tora ti suflitlu shi duhlu, lipseashti s-u spunã cã dit cãndu persona easti muritã, ea easti fãrã cãnãshteari. Tu chirolu di cãndu actsiili di atselji cari au responsabilitati cãtã Dumnidzã va s-hibã adutsits aminti di El (Mal. 3:16; Apoc. 20:12; Uvr. 6:10), nu-ari tsiva tu Biblia ta s-spunã cã noi avem vãrã cãnãshteari tu chirolu di statulu di moartea. Easti greaù s-avem spuneari di contra cu spunerli-aesti ligati cu lucãrlji-aeshtsã:

- “Va s-easã duhlu-a lor (-a oaminjlor) shi-a s-toarnã tu loc; atsea dzuuã (momentu)-a li chearã tuti minduerli-a lor “ (Ps. 145:4).
- “Atselji mortisãlji nu shtiù tsiva... vrearea-a lor, uryiea-a lor shi-nchizma-a lor chirurã” (Ecc. 9:5,6). Nu ari vãrã “mintimeni pãnã la groapã” (Ecc. 9:10) – nu ari mindueari sh-di aclo nu ari cãnãshteari.
- Iov spuni cã la moartea, el va s-hibã “cã minduea cã nu fu” (Iov 10:18); el u-vidzu moartea cã agãrsheari, nicãnãshteari shi niavearea-ntreagã di existari tsi nu u-avum ninti s-him faptsã.
- Omlu moari cã sh-pravdali (Ecc. 3:18); mas omlu cu cãnãshteari u-bana moartea iutsido, sh-elji lipseashti ashi, mas shi Scripturã shi shtiintsã tac ti aestã.
- Dumnidzã “adutsi-aminti cã di loc him. Sh-ti omlu, dzãlili-a lui ca iarba; cã lilici dit cãmpu; ashi-a s-dishcljidã...nu mata-a s-hibã sh-nu mata-a s-cãnoascã loclu-a lui” (Ps. 102:14-16).

Cã moartea di dealihea easti nicãnãshteari, bileam sh-ti atselji cu-ndriptati, easti spunitã cu spunerli diftursiti di sclaylji-al Dumnidzã ta s-lã da multisimea-a dzãlilor-a lor, cã elji shtiù cã dupã moartea elji nu va s-u au posibilitatea-atsea s-u tinjiseascã shi s-u facã tinjia-al Dumnidzãlu, cã vidzurã cã moartea furã unã cali di nicãnãshteari.

Ezechiea (Isa. 38:17-19) shi David (Ps. 6:4,5; 29:9; 38:13; 113:17) suntu exemplari buni ti aestã. Moartea easti tu multi ori spunitã cã durnjeari icã discurmari sh-ti atselji cu-ndriptati sh-atselji arã (Iov 3:11,13,17; Dan. 12:13).

Multsã provi pãnã tora suntu dati ti noi ta s-dzãtsem mash cã spunearea popularã cã atselji cu-ndriptati easti yinearea pãnã la status di vluyiseari shi premii ân-tserurli dinãoarã dupã moartea, nu s-afla iuva tu Biblia. Doctrina di dealihea di moartea shi natura-a omlui spuni un mari sens di irinji. Cum shi s-hibã, traunjli sh-durerlji di bana-a omlui, groapã easti loc di agãrsheari. Ti-atselji cari nu li-au cãnãscutã lipsiturli di Dumnidzã agãrshearea-aestã va s-hibã ti totna. Vãrnãoarã vecljili alãsãturi di bana-aestã naturalã sh-trayicã sh-niumplitã va s-hibã vidzuti ti defturã oarã; umutslji sh-fricãlji ti putes di mintea naturalã umãneascã nu va s-hibã cãnãscuti icã va s-ãlj-hibã spunitã vãrã arãuã.

Tu studiea-a Biblealjei ari un sistem di dealihea tsi lipseashti s-hibã dizvãlit; cum sh-si hibã, ti jali, ari shi un sistem di alãtuseri tu mindearea riliyioasã-a omlui, dit niãngãtanea tu Biblia. Eforturi ti giabã-a omlui ta s-u facã ma njicã bitisirea-a moartiljei lu-au dutsitã s-mindueascã cã el ari ‘un suflit fãrã moari’. Mas aestã-easti apruheatã cã un ahtari elementul di nimoari u-ari tu un om, easti lipsitã s-minduim cã ea lipseashti s-yinã iuvã dupã moartea. Aestã ari dutsitã pãnã la minduearea cã la moartea lipseashti s-aibã vãrã diferentsiea anamisa di soartea di atselji cu-ndriptati sh-atselji arã. Ta s-u facã atsea, ari adratã concluzii cã aclo lipseashti s-aibã vãrã loc ti ‘suflitli buni cari nu-a s-moarã’ iu va s-yinã, tsi easti spunitã cã Paradis, sh-un altu ti ‘atselji suflit-arã’ ta s-yinã, tsi easti spunitã cãtrãnea. Noi avem spunitã cã un ‘suflit cari nu-a s-moarã’ easti tsiva tsi nu poati s-hibã tu Biblia. Tora va li-analizãm alantili idei arã di minduearea-popularã:

1. Cã premiea ti bana-a noasti easti datã la moartea tu formã di un ‘suflit tsi nu-a s-moarã’ sh-tsi easti dat la un loc spetsific.
2. Cã dispãrtsarea anamisa di atselji cu-ndriptati sh-atselji arã s-facã pi moartea.
3. Cã premiea ti atselji cu-ndriptati easti s-yinã tu paradisi.
4. Cã mas tuts au un ‘suflit tsi nu-a s-moarã’, atumtsea tuts lipseashti s-yinã icã tu paradislui icã tu cãtrãnea.
5. Cã ‘suflitli’ arã va s-yinã la un loc ti cazna, tsi easti spunit cãtrãnea.

Itiea di analiza-a noastã nu easti mash negatuvã; mas li videm puncturli-aesti tu detalji, noi pistipsim cã va s-putem s-li spunem multili elementi di dealihealjei di Biblia cari suntu pãrtsã vitalji ti cadhurlu di dealihea tsi easti ligat cu natura-a omlui.

4.5 Ænyearea

Biblia bagã actsentu cã premiea ti atselji cu-ndriptati va s-hibã pi Ænyearea, pi yinearea-a Hristolui (Sãr. 4:16). Ænyearea di atselji mortsã cu responsabilitati (vid. Studiea 4.8) va s-hibã protlu lucru tsi Hristos va u-facã: dupã aestã va s-hibã giudicarea. Mas ‘suflitlu’ yinea ân-tserurli la moartea nu va s-avea vãrã lipsiturã ti Ænyearea. Pavlu spunea cã mas nu ari Ænyeari, atumtsea tuts eforturi ta s-u tinjisim Dumnidzãlu suntu fãrã minti (1 Cor. 15:32). Siyurã el nu va s-minduea ashi mas el pistipsea cã va s-aibã vãrã premii cu ‘suflitlu’-a lui cãndu va s-yinea tu paradislui dupã moartea? Implicatsiea easti cã el pistipsea tu Ænyearea di trupu-a lui ta s-hibã formã

unică di premieari. Hristos nă-didea curaji cu ashtiptarea cã premieari ti bãneara cu pisti tora va s-hibã la “ãnyearea” (Luca 14:14).

Iara, punctul lipseashti s-hibã dutsit acasã cã Biblia nu-nveatsã nitsi unã formã di existari dicãt unã formã di trup - aestã s-spuni sh-ti Dumnidzãlu, Hristolu, Anghilji sh-oaminjlji. Pi turnarea-a lui, Hristos “va lu-alãxeascã la vidzutã trupu-a aplicarijei a noastã ta s-hibã ca trupu-a doxãljei a Lui” (Fil. 3:20,21). Cã el tora u-ari formã di dealihea di trup, cari easti tu eneryii mash cu Duhlu sh-nu cu sãndzã, ashi sh-noi va s-avem unã premiea similarã. Pi giudicarea noi va l-apruchem premiearea ti atsea cum noi avum bãnatã tu bana aestã tu formã di trup (2 Cor. 5:10). Atselji cari au bãnatã unã bana di trup va s-hibã alãsati cu trupu-a lor tsi-a s-moarã di tora, tsi va s-toarnã tu pulbirea; ma atselji cari tu bana-a lor au adratã eforturi ta s- u alãxeascã atsea minduearea di trup cu atsea di Duh “dit Duhlu-a s-tseatsirã banã ti daima” (Gal. 6:8) tu formã di un trup-mplin di Duh.

Ari multu provi cã premiea di atselji cu-ndriptati va s-hibã tu unã formã di trup. Mas aestã-easti aprucheatã, imporantsiea vitalã di ãnyearea lipseashti s-nã hibã tu videari. Trupu-a nostu di tora, va s-hearã tu existarea pi moartea; mas noi putem mash s-avem experientsiea di bana di daima sh-nimoari tu unã formã di trup, atsea yini cã moartea lipseashti s-hibã un status di nicãnãsh-teari, di cãt yini chiro-lu-aestu shi trupu-a nostu va s-hibã iara adrat sh-va l-hibã datã natura-al Dumnidzã.

Caplu-tut di 1 Corinteanjlji 15 zbureashti tu detalji di ãnyearea; totãna va s-caftã unã dghivãseari-ngãtan. 1 Cor. 15:35-44 zbureashti cum unã simitsã easti adratã sh-cum ea deapoaia yini di loclu s-hibã dat un trup di Dumnidzã, cã moartsãljei idyea-ashi va s-nyeascã s-hibã premieati cu trup. Cã Hristolu-nye di mortãljei sh-trupu-a lui cu moari lj-fu alãxit tu un trup di nimoari, ashi sh-atsel pistimenlu di dealihea va s-mpartsã premiea-aestã (Fil. 3:21). Cu pãtãgiunea noi nã-ligãm cu moartea sh-nyearea-a Hristolui, cu tsi va u-spunem pistipsirea-a noastã cã sh-noi, idyea-ashi va s-u ãmpãrtsãm premiea tsi el u-apruchea cu ãnyearea (Rom.6:3-5). Cu-mpãrtsarea di pidimatsli-a lui tora, noi idyea-ashi va u-mpãrtsãm shi premiea-a lui: “U purtãm dipriunã tu trup vãtãmarea-al Isus, ti-atsea cã shi bana-al Isus sã si spunã tu trupu-a nostu” (2 Cor. 4:10). “Atsel tsi lu-nye Hristos dit mortã va li facã yii shi trupurli-a voasti atseali muritoarili, prin Duhlu-a Lui cari bãneadzã tu voi” (Rom. 8:11). Cu umutea-aestã noi di-aclo ashtiptãm ti “arãscumpãrarea-a *truplui* a nostu” (Rom. 8:23), cu-atsea cã trupu-aestu va s-hibã adrat dit moartea.

Umutea-aestã di unã premii di dealihea di trup easti acãchisitã dit oaminjlji-al Dumnidzã dit chirourli nai ma veclji. Avraam lj-fu tãxit cã el, personal, va s-hibã domnul di loclu al Canaan ti totnã, cã sh-el imnã pi ea di-nsus sh-dighiops (Adr. 13:17; vid. Studiea 3.4). Piste-a lui tu tãxerli-aesti lipsea s-hibã lipsitã di pistipsirea-a lui cã trupu-a lui poati pi vãrã cali, tu unã datã tsi yini, s-hibã adrat diznãu shi s-hibã adrat fãrã moarti, cã atsea s-hibã adratã cã posibilã.

Iov li-spunea acãchiserli-a lui clarã di atsea cum, sh-pi ninga atsea cã trupu-a lui va s-hibã mãcat di iermi tu groapã, el, tu unã formã di trup, va s-aproachi premiea-a lui: “Arãscumpãrãtorlu-a meù easti yiu shi....cã El, tu-atsea *dit soni dzuiã*, pi loclu: sh-pi ninga atsea dupã chealea-a mea, iermi va u-spãstreascã trupu-aestu (“dupã chealea-a mea-i spãstritã”, R.A.V.), iara tu trupu-a meù (icã formã di trup) va-L ved Dumnidzãlu: Cari va-L ved shi ocilji a melji va-L mãtreascã, nu-a altului: sh-pi

ninga aestu dor matsăli-a meali va s-hibă măcati tu mini.” (Iov 19:25-27). Umutea-al Isaia eara idyea: “Truplu-a meù mortu va...s-nye” (Isa. 26:19).

Idyii zboară s-află tu spunea ti moartea-al Lazar, un oaspi personal al Isus. Di cât s-lă da irinji la sorurli-a omlui cu atsea că suflitlu-a lui easti yinit tu paradislu, Domnul Isus spunea ti dzuuă di-nyeara: “Fratlu-a taù va sã-nyeadzã”. Dinăoarã apandăsea-a soariljei di Lazar Martha, spuni cât multu aestã-eara tinjisitã di crăshinjlji prots: “Marta Lj-dzãsi: Shtiù cà va sã-nyeadzã la-nyeari, pi dzuuà-atsea di deapoaia” (Oani 11:23,24). Cà sh-Iov, ea nu u-acăchisea moartea cà easti unã usha di banã di vluyii tu paradislu, ma, vărã altu, s-veadi ânyeara cà “dzuuã-atsea di deapoaia” (vid. al Iov “dzuuã-atsea dit soni”). Domnul tãxireashti: “Cari tsi-avdzã shi-nvitsà di la Tatăl...Mini va ù-l nyescu tu-atsea dzuuã di soni” (Oani 6:44,45).

4.6 Giudicătura

Ânvitsăturli di Bibliea tsi suntu spuniti ti giudicăturli easti atsea di printsipili di bazi di unã pisti, tsi lipseashti s-hibă acăchisitã ghini dininti-a pătăgiunea (Fapti 24:25; Uvr. 6:2). Tu multi ori Scripturã zbureashti ti “dzuuã di giudicariljei” (ex. 2 Chet. 2:9; 3:7; 1 Oani 4:17; Iuda 6), un chiro cându atselji cari lj-fu datã shtearea di Dumnidzà va s-aprucheascã premiea-a lor. Tuts aeshtsã lipseashti “s-insheascã la giudicata-al Dumnidzà” (Rom. 14:10); noi lipseashti “s-inshim dininti-a scamnul-a giudicatăljei-al Hristolu” (Rom. 14:10); noi “lipseashti s-inshim dininti-a scamnul-a giudicatăljei-al Hristolu” (2 Cor. 5:10) ta s-u apruchem premiearea ti bana-a noasti tu unã formã di trup.

Viderli-al Daniel ti defturã yineari-a Hristolui, avea sh-unã di scamnul-aestu di giudicari tu formã di tron (Dan. 7:9-14). Parabolili nã-agiutã s-li videm detaljlji ma ghini tu vărã cali. Atsea ti talentili easti similarã cu atsea di turnarea di un domnu, cari lji-caftã scelayili-a lui shi veadi cât ghini elji lji-ufilizea pãradzlji cari elji lj-alãsa (Mat. 25:14-29). Parabola ti piscarlji easti idyea cu dimândarea tu Vangheljlu ti un sirtu ti pishchi, cari adunã cafì tipuri di oaminji; oaminjlji deapoaia shidzurã (vid. shidearea la giudicătslji) shi lji âmpãrtsãrã bunilji pishchi dit atselji nibuni (Mat. 13:47-49). Interpretatsiea easti clarã: “Tu bitimea-a lumiljei anghilji va s-yinã, shi va lji-mpartsã arãilji dit-atselji cu-ndriptati”.

Di-atsea tsi u-vidzum pãnã tora, easti bunã s-mindum cà dupã turnarea-a Domnului shi ânyeara, va s-aibã unã adunari di tuts atselji cari furã griti la Vangheljlu tu vărã loc tu un chiro spetsific, cându elji va u-astrãvãrseascã Hristolu. Va s-hibã datã spuneari di elji, shi elji va s-indicheadzã desi elji suntu icà nu suntu ti aprucheari s-lji ljea premiili di intrarea tu Vãsiliea. Easti mash tu punctul-aestu cà atselji cu-ndriptati va u-aprucheascã premiea-a lor. Tutã-aestã easti ligatã cu parabola ti oili shi càparli: “Cându va s-yinã Hiljlu-a Omlui cu doxa-a Lui, shi tuts sãmtsãlji anghilji cu El, atumtsea va s-sheadã pi scamnul a doxăljei a Lui (tronlu-al David tu Erusalimm, Luca 1:32,33): shi va s-adunã dininti-a Lui tuti miletsli (icà oaminji di tutili miletsi, vid. Mat. 28:19): shi El va-lji aleagã un di-alantu, ashi cum li disparti picurarlu oili di càparli. Shi va li bagã oili nandreapta di El, shi càparli di nastãnga. Atumtsea va lã dzăcã-Amiràlu-a tsilor di nandreapta-a Lui: Yinits, vluyisits-lji-a tatălui a Meù, mushtinits-u vãsiliea-a tsea-ndreapta ti voi nica di-anda s-apreasi eta” (Mat. 25:31-34).

Loari di Vāsīliea-al Dumnidzà, loari di tǎxirli cǎtǎ la Avraam cari suntu ligati cu atsea, easti sh-premiea di atselji cu-ndriptati. Ma, aestǎ va s-hibǎ dupǎ giudicata, tsi va s-hibǎ tu turnarea-a Hristolui. Di-aclo nu poati s-li apruchem premiea tǎxitǎ di un trup fǎrǎ moarti, ninti turnarea-a Hristolui; di-aclo lipseashti s-fǎtsem concluzii cǎ dit chirolu di moartea pǎnǎ di ǎnyeara, pistimenlu nu ari vǎrǎ existentsiea di cǎnǎshteari, mas videm cǎ nu poati vǎrnu s-existeadzǎ tu nitsi unǎ formǎ mas nu ari vǎrǎ trup.

Easti un printsip di Biblia diftursit tu multsǎ ori cǎ *cǎndu* Hristos va s-toarnǎ, *atumtsea* premiea va s-hibǎ datǎ – sh-nu di ninti:

- “*Cǎndu*-a Sǎ spunǎ Ma-marli-a picurarlor, va-ù loats cǎruna-atsea nimǎrǎnyita-a mǎreariljei” (1 Chet. 5:4 vid. 1:13).
- “Hristos Isus...va-lji giudicǎ atselji cu-ayunjii (yǐlji) sh-mortsǎlji, la spunearea-a Lui shi la-amirǎriljea-a Lui...cǎruna-a-ndriptatiljei, cari Domnul va nji-u da pi-*atsea dzuuǎ*” (2 Tim. 4:1,8).
- La turnarea-a Mesiealu tu dzuuǎnjli dit soni, “multsǎ di-atselji cari dormu tu pulbirea-a loclui (vid. Adr. 3:19) va sh-si scoalǎ, niscǎntsǎlji ti bana ti daima, shi-alantsǎlji ti-arshini shi pezǎ ti daima” (Dan. 12:2).
- Cǎndu Hristos va s-yinǎ tu giudicata atselji “tu grochli...va s-easǎ; atselji cari featsirǎ lucri buni, ti-nyeara-a banǎljei, shi-atselji cari featsirǎ-arali, ti-nyeara-a girimiseartiljei” (Oani 5:25-29).
- “Io (Isus) yin agonjea; shi premiea-a Mea easti cu Mini, ta s-lji-u dau-a cafi-unlui, dupǎ cum easti fapta-a lui” (Apoc. 22:12). Noi nu yinem la paradislul s-u apruchem premiea – Hristos li-poartǎ dit paradislul ti noi.

Cǎ Isus li-poartǎ premiea-a noastǎ cu El implicheadzǎ cǎ easti adratǎ ti noi tu paradislul, ma va s-nǎ hibǎ datǎ la loclu la defturǎ yineari; “mushtinirea”-a noastǎ di loc tǎxitǎ la Avraam easti tu senslu-aestu “easti vigljeatǎ-n tseruri ti voi, atselji tsi hits vigljeats cu putearea-al Dumnidzǎ, prin pisti, tu-ascǎpari, etimǎ s-hibǎ dizvǎlitǎ tu chirolu di deapoaia” di yineari-a Hristolui (1 Chetru 1:4,5).

Tinjiea-di aestǎ nǎ-da posibilitati s-lu acǎchisim ghini un paragraf tsi nu-i acǎchisit cum lipseashti tu Oani 14:2,3: “(Isus) Mi duc s-vǎ-ndreg loc. Sh-cara s-Mi duc shi va vǎ-ndreg loc (vid. premiea “vigljeatǎ-n tserurli”), iara va s-yin shi-a vǎ ljeau la Mini, ta s-hits shi voi aclo iu escu Mini”. Isus spuni tu un altu loc cǎ el va s-yinǎ iara ta s-nǎ da premiili-a noasti (Apoc. 22:12), shi noi avem vidzutǎ cǎ elji va s-hibǎ dati dit scamnul-a lor di giudicata. El va s-domneascǎ pi tronlu di David tu Erusalem “ti totǎna” (Luca 1:32,33). El va s-ljea unǎ eta-ntreagǎ auuǎ pi loclu, shi aclo iu el va s-hibǎ – tu Vāsīliea-al Dumnidzǎ pi loclu – aclo va s-him sh-noi. Tagma-a lui “va vǎ-ljeau la Mini” di aclo putem s-u dghivǎsim cǎ descriptsiea di atsea cǎ him aprucheari di el pi giudicata. Fraza gǎrtseascǎ, “va vǎ-ljeau la Mini”, idyea-ashi s-difturseashti sh-la Mat. 1:20 sh-easti spunitǎ ti Iosif “s-ljea la el” Mariea cǎ muljearea-a lui. Di-aclo nu lipseashti s-mindueascǎ unǎ imnari fizicalǎ cǎtǎ la Isus.

Shi premiea va s-hibǎ data mash la giudicata di turnarea-al Hristos, aestǎ spusi cǎ atselji cu-ndriptati shi atselji-arǎi va s-yinǎ tu idyiul loc cǎndu elji va s-moarǎ, icǎ grochli. Nu ari vǎrǎ diferentsii anamisa di elji tu moartea-a lor. Atsea tsi yini easti unǎ prova pozitivǎ ti aestǎ:

- Ionathan fură atsel cu-ndriptati, ma Saul fură atsel araùlu, ma “la moarti nu s-dispârtsără” (2 Văs. 1:23).
- Saul Ionathan shi Samuel tuts yinira tu idyiul loc pi moartea (1 Văs. 28:19).
- Bunlu Avraam eara “adapsit la miletea-a lui”, ică străpăpânjli-a lui, tu moartea, elji tuts fură atselji tsi li-tinjisească idolji (Adr. 25:8; Iosh. 24:2).
- Atselji mintimenjli sh-glarlji tu duh u-au tu experientsiea idyea moarti (Ecc. 2:15,16).

Tută-aestă easti tu un mari contrast cu spunerli di ‘crăshtinitatea’ populară. Ānvitsătura-a lor cã atselji bunilji dinăoarã yinã tu paradisl tu moartea u-spăstreascã lipsea ti-nyeara shi giudicata. Mas noi avem vidzutã cã atselji suntu evenimentili vitali di planlu-al Dumnidzã tu ascăparea, sh-di aclo tu dimândăciunea-a Vangheljlu. Ideea populară spuni cã unã persona cari easti tu-ndriptati moarã shi lj-easti datã premiea di yinearitu paradisi, ta s-hibã deapoaia loat ti exemplu dzuuã tsi yini, meshlu tsi yini, anlu tsi yini dit altsãlji. Aestã nu-easti tu contrastu mari cu ānvitsătura-a Biblicalei cã *tutili* riliyii va s-lã hibã dati premii *deadun*, tu idyea-oarã:

- Oili suntu-mpârtsati dit cãparli pi giudicata, unã cãti unã. Mas giudicata-i bitisitã, Hristos va s-dzãcã la *tuts* oili suntu adunati pi mânia-a lui-ndreaptã, “Yinits, vluyisits-lji-a Tatãlui a Meù, mushtinits-u vãsiliea-a tsea-ndreapta ti voi nica di-anda s-apreasi eta” (Mat. 25:34). Cu-atsea oili va u-mushtineadzã vãsiliea tu idyea-oarã (vid. 1 Cor. 15:52).
- La “tseatsirlu” di turnarea shi giudicarea-a Hristolui, tuts atselji cari au lucratã tu Vangheljlu va “sh-si hãrseascã *deadun*” (Oani 4:35,36 vid. Mat. 13:39).
- Apoc. 11:18 u-defineadzã “chiro-lu-a mortsãlor, ta s-hibã giudicats” cã chiro-lu cãndu Dumnidzã “s-lã-premieascã sclayili-a Tãlji...sãmtsãli... a tsilor cari s-aspar di numa-a Ta” – icã pistimenjli-tuts *deadun*.
- Uvreilji 11 easti un cap cari ari listã di multsã di oaminjli di-ndriptati dit Vecljul Testamentu. Versul 13 spuni: “Tuts aeshtsã murirã tu pisti, fãr di s-li ljea tagmili” cari lj-fu dati la Avraam ti ascăparea cu Vãsiliea-al Dumnidzã cari yini (Uvr. 8-12). Atsea scljeamã cã dupã moartea-a lor, oaminjli-aeshtsã nu yinirã, un cãti un, ta s-yinã ān-tserurli s-lã hibã datã premiea. Ispetea di aestã nã-easti datã tu vs. 39,40. Elji “nu-apruchearã tagmã, ti-atsea cã Dumnidzã bågà-aradã ti noi tsiva ma bunã, cã elji s-nu-ù ljea fãr di noi prufectarea.” Ashtiptarea tu darea di premiea tãxitã furã cãtse eara planlu-a Dumnidzãlui cã tuts atselji pistimenji lipseashti “s-hibã adratã cã prufecti” *deadun*, tu idyiul moment. Atsea va s-hibã giudicata, pi turnarea-a Hristolui.

4.7 Loclu di Premiearea: Tserurli Ică Loclu?

Largu dit itilji di-nsus, cafi un cari nica va s-mindueascã cã tserurli sh-nu loclu va s-hibã locatsiea di Vãsiliea-al Dumnidzã, icã premiea tãxitã, lipseashti s-li explicheadzã sh-puncturli-aeshtsã:

- ‘Pãlãcãriea-al Dumnidzã’ caftã ta s-yinã Vãsiliea-a Dumnidzãlui (icã s-nã pãlãcãrsim ti turnarea-a Hristolui), cu tsi vrearea-a Dumnidzãlui va s-hibã adratã cã easti tora adratã-n tserurli (Mat. 6:10). Noi di-aclo nã-pãlãcãrsim ti Vãsiliea-al Dumnidzã ta s-yinã tu loclu. Easti unã trayidii cã njiljli di

oaminji fără mindueari s-pălăcărsească cu zboarăli-aesti cafi dzuuă sh-tu idyea-oară pistipsească că Vāsīliea-al Dumnidzà tora easti adrată-ntreagă ân-tserurli, shi că loclu va s-hibă spăstrit.

- “Cahara di mulatslji, că-atsejji va-l mushtinească loclu” (Mat. 5:5) – sh-nu ‘...că suflitli-a lor va s-yinā tu-n tserurli’. Aestā spuni ti Psalmul 36, tutā di tsi bagā actsentu că premiea-dit soni di atselji cu-ndriptatea va s-hibă pi loclu. Tu idyea locatsiea că sh-atsejji-arāi u-avea ti mārimea-a lor ti vārā chiro, shi atselji cu-ndriptati va u-au că premieari cu bana di daima, shi va u-au idyiul loc cari tu unā oară u-avura atselji-arāi (Ps. 37:34,35). “Atselji mulatslji va-l mushtinească loclu... că shi-atsejji cari-L vluisescu El va-l mushtinească loclu... Āndreptsālji va-l mushtinească loclu sh-ti eta-a etilor va s-bāneadzā pi el” (Ps. 37:11,22,29). Bānearea *tu* loclu/loclu tāxit ti totāna scljeamā că bana di daima tu-n tserurli nu easti posibilă.
- “David...muri shi fu-ngrupat... David nu s-alinā-n tseruri” (Fapti 2:29,34). Di-cāt atsea, Chetru lj-explicā că umutea-a lui lj-furā că ānyearea dit-mortsālji tu turnarea-a Hristolui (Fapti 2:22-36).
- Loclu easti arena ti operatsilji-a Dumnidzālu cu oaminjlji: “Tserurli, bileam sh-tserurli, suntu-a Domnului, ma loclu El l-didea la ficiorlji-a oaminjlor” (Ps. 115:16).
- Apoc. 5:9,10 leadzi unā viziea di atsea tsi va s-dzācā atselji cu-ndriptati cāndu elji suntu apruceati pi scamnul-a giudicariljei: “(Isus) nā-adrā amirālji shi preftsā, ta s-domnim pristi loc”. Cadhurlu-aestu di domneari tu Vāsīliea-al Dumnidzà la loclu easti-ntreagă loatā dit contseptsiea-a noastă cu alātuseari că noi va s-avem ‘vluyii’ iuvā ân-tserurli.
- Prufetsāljlji-al Daniel caplji 2 sh-7 zburească ti unā mushtirinji di puteari polititsi, cari lipsea tu sonea s-hibă loati cu Vāsīliea-al Dumnidzà pi turnarea-a Hristolui. Domnarea-a Vāsīliealji va s-hibă “*sum* tserurli-tuts”, shi va u-umpli “*loclu* tut” (Dan. 7:27; 2:35 vid. v. 44). Vāsīliea di totāna “va s-hibă dati-a miletiljei a sāmstsālor a Tsilui Dipanaltul” (Dan. 7:27); premiea-a lor di-aclo easti bana di daima tu Vāsīliea-aestā cari lipseashti s-hibă localizatā la loclu, *sum* tserurli.

4.8 Obligatsiea Cātā Dumnidzālu

Mas omlu ari un ‘suflit tsi nu poati s-moarā’ naturalā, el easti spus s-aibā unā soarti di daima iuva – icā tu un loc di premiea icā cazna. Atsea spuni că tuts au obligatsiea cātā Dumnidzà. Contra-atsea, noi avem spusā cum Biblia-nveatsā că dupā natura, omlu easti că pravdalji, fără vārā nimoari tsi poati s-hibă loatā. Cum shi s-hibā, āndaù di oaminjlji lj-fu dat că ofertā unā oportunitati di bana di daima tu Vāsīliea-al Dumnidzà. Lipseashti s-putem s-videm că nu tuts cari au bānatā că va s-hibă ānyits; că sh-pravdalji, omlu bāneadzā sh-moari, shi va s-hibā adrat că pulbiri. Ma, că va s-ari unā giudicatā, cu oaminji cari va s-hibă blāstimats sh-altsā cari va s-ljea premiea cu banā di daima, noi lipseashti s-adutsem concluziea că va s-aibā unā categorii anamisa di oaminjlji cari va s-hibā-nyeati ta s-putem s-him giudicats sh-premieats.

Mas vārnu va s-hibă ānyit easti desi elji au obligatsii cātā giudicarea. Baza di giudicatā-a noastă va s-hibă cum noi avem apandasitā ti shtearea-a noastă di zborlu-al Dumnidzà. Hristolu spunea: “Cari nu Mi lugurseashti Mini shi nu li-aproachi zboarăli-a Meali ari giudicātor ta su-l giudicā: zborlu tsi lu spush, atsel va-l giudicā pi dzuuā di soni” (Oani 12: 48). Atselji cari nu u-shtiù icā nu-u au acāchisitā zborlu-a

Hristolui, sh-di aclo nu au oportunitati ta s-u aprucească ică s-nu u-l lugursească, nu va s-aibă spuneri la judicarea. “Căts, ama, fără di nom, amărtisră, făr di nom (al Dumnidzà) shi va s-chargea; shi căts amărtisră tu nomlu (cà u-shtea), prin nomlu va s-hibă giudicats” (Rom. 2:12). Cu-atsea atselji cari nu-li-shtiu lipsiuturli-al Dumnidzà va s-hibă spăstriti cà pravda; ma atselji cari cu shteari u-asparsiră nomlu-al Dumnidzà lipseashti s-hibă giudicats, shi di-aclo ànyits, s-u veadă giudicarea-aestă.

Tu-vederearea-al Dumnidzà “amărtiea nu s-lugurseashti cându nu eara nomlu”; “amărtiea easti fărdizăcuniljea (al Dumnidzà)”; “prin Nomlu yini cânăshteara-a amărtiiljei” (Rom. 5:13; 1 Oani 3:4; Rom. 3:20). Fără s-cânăshtem nomlji-al Dumnidzà cà suntu dizvāliti tu Zborlu-a Lui, “amărtiea nu s-lugurseashti” la ună persona, sh-ti atsea elji nitsi va s-hibă giudicati, shi nu va s-hibă ànyeati. Atselji cari nu-u shtiu Zborlu-al Dumnidzà di aclo va s-armănă cà mortșălji, cà shi pravdali shi iarbili, mas videm cà suntu tu idyea-pozitsii. “Omlu cara... nu-acăchisi, easti cà prăvdzāli cari va s-hibă spăstrits” (Ps. 48:20). “Ca tsiva oi elji suntu băgats tu groapă” (Ps. 48:14).

Easti cà mas avem shteari ti cāljurli-al Dumnidzà atsea nă-fatsi cu obligatsiea cātă El ti actsiilji-a noasti sh-di aclo nă-lipseashti sh-nyearea-a noastă shi yinearea la scamnul-a giudicariljei. Di-aclo lipseashti s-hibă acăchisită cà nu mash cà easti atselji cu-ndriptati ică atselji pătizats cari va s-hibă ànyeati, ma sh-tuts atselji cari au obligatsii cātă Dumnidzà cu mintea di shteara-a lor di El. Aestă-easti ună thema cari tu multșă ori s-spuni tu Scriptură:

- Oani 15:22 spuni cà shteara di Zborlu fatsi sh-obligatsii: “Cara s-nu yineam (Isus) shi nu-a lă zburam, amărtii nu vrea s-aibă; ma tora nu-aù tenda (‘zbor di apărari’ A.V. mg.) ti-arcarea-a căbatiljei ti-amărtiea-a lor”. Romanjlji 1:20-21 idyea-ashi spuni cà Dumnidzà u-alasă omlu fără “zbor di apărari”.
- “Cafi om di-aclo avdzà shi-nvitsà di la Tatăl... Mini va lu-nyedz pi dzuua di soni” (Oani 6:44,45).
- Dumnidzà mash “lă videa etsli” la actsiilji di atselji cari tu nai ma marli chiro easti ignorantù di cāljurli-a Lui. Atselji cari u-shtiu cāljurli-a Lui, El lă-mătrească shi ashteapt ună apandăsi (Fapti 17:30).
- “Shi huzmichearlu-atsel cari u shtea vrearea-a domnu-sui shi nu sândreapsi, sh-nitsi nu featsi după vrearea-a lui, multu va s-hibă bătut. Shi-atsel cari nu shtea, ma featsi lucri buni ti pârjină, va s-hibă bătut niheamă (ex. cu armăseari mortu). Shi-a curi lji-fu dată multă, multă shi va lji-si caftă, shi-a curi lji-si deadi-n sânădii multu di *oaminji*, ma multu va lji-si caftă” (Luca 12:47,48) – shi cāt ma multu *Dumnidzà*?
- “Ti-atsea, cari *shtii* s-adară tsi-i ghini shi nu-adară ari-amărtii” (Iacov 4:17).
- Obligatsiea spetsifică al Israel cātă Dumnidzà eara dit dizvălearili-a Lui cātă elji ti Insushlu (Amos 3:2).
- Cà di doctrina-aestă di obligatsii, “ma ghini eara ti elji (cari deapoia s-turnară di Dumnidzà) s-nu-ù cānushtea calea-a-ndriptatiljei, dicăt, dicara-ù cânăscură, sh-si tragă di la sāmta dimândăciuni, dată-a lor” (2 Chet. 2:21). Alanti paragrafi di importantsii suntu: Oani 9:41; 3:19; 1 Tim. 1:13; Os. 4:14; Deüt. 1:39.

Shtearea cã Dumnidzã nã-da obligatsii cãtã scamnul-a giudicatãljei, spuni cã atselji fãrã shtearea-aestã nu va s-hibã ãnyeati, mas videm cã elji nu lipseashti s-hibã giudicats shi cã di niavearea di shteari lã-facã cã “prãvdzãli-atseali cari suntu spãstriti” (Ps. 48:20). Ari multu indicatsii cã nu tuts cari au bãnata va s-hibã ãnyiti:

- Oaminjlji dit vecljul popul di Babylon “nu mata s-dishteaptã” dupã moartea-a lor cãtse elji eara ignorantsã cãtã Dumnidzãlu di dealihea (Ier. 51:39; Is. 43:17).
- Isaia si s-ncurãjã : “Doamne, Dumnidzãlu-a nostu (al Israel), avum noi pristi noi shi-altsã domnji madan Tini (ex. Filistinjlji shi Babylonjlji)... Mortsãlji suntu sh-nu mata-a s-bãneadzã (iara); shi-aumbrili nu-ari sã-nyeadzã... adutsearea-aminti-a lor-tutã-a s-ashtirseascã”(Is. 26: 13,14). Videts-Vã bãgarea di actsentu tu trei ori auuã ti atsea cã elji nu va s-suntu ãnyiti: “Mortsãlji suntu... nu mata-a s-bãneadzã (iara)... adutsearea-aminti-a lor-tutã-a s-ashtirseascã”. Tu contrastu, Israel avu minduearea ti ãnyeari di shtearea-a lor di Dumnidzãlu di dealihea: “Mortsãlji a tãlji (al Israel) va s-bãneadzã shi trupurli-a lor va sã-nyeadzã” (Is. 26:19).
- Zbureari ti oaminjlji-al Dumnidzãlu Israel, nã-easti spusã cã pi turnarea-a Hristolui, “Multsã di-atselji cari dormu tu pulbirea-a loclui va sh-si scoalã, niscãntsãlji ti bana ti daima, shi-alantsãlji ti-arshini shi pezã ti daima” (Dan. 12:2). Cu-atsea “multsã”, ma nu tuts, di Uvreilji va s-hibã ãnyiti, di obligatsiea-a lor cãtã Dumnidzãlu cã oaminjlji aligati di la El. Atselji di elji cari suntu di dip ignorantsã di Dumnidzãlu-a lor di dealihea “va s-cadã, sh-vãrnãoarã nu va s-toarnã iara”, mas videm cã elji nu pot s-u aflã “zborlu-a Domnului” (Amos 8:12,14).

TORA ÆNVITSÆM CÆ:

- 1. Shterea di Zborlu-a Dumnidzãlui da sh-obligatsiea cãtã El.**
- 2. Mash atselji cu obligatsiea va s-hibã ãnyiti shi giudicati.**
- 3. Atselji cari nu-u shtiù Dumnidzãlu di dealihea di aclo va s-armãnã mortã cã prãvdza.**

Implicatsiili di concluziili-aesti facã unã mari agudeari pristi pirifanea umineascã shi tsi noi va s-vrem s-pistipsim: milionjlji di oaminji, shi tora shi tu istoriea, cari eara ignorantsã cãtã Vangheljlu di dealihea; atselji cari eara cu niputeari mentalã serioazã, cari nu pot s-u acãchiseascã dimãndãciunea-a Biblealjei; bebelji shi tinirlji ficiuritsi cari murirã ninti ta s-suntu tu ilichii bunã s-u tinjiseascã Vangheljlu; tuts di grupi-aesti cadã tu categoria di cari nu avurã shteari di dealihea di Dumnidzã, sh-di aclo nu au obligatsii cãtã El. Aestã spuni cã elji nu va s-hibã ãnyiti, fãrã di statuslu-a pãrintsãlor-a lor. Aestã yini di dip contra umanizmul shi tuts vreaki shi emotsii-a noasti naturali; ma, tinjisearea di dealihea cãtã Zborlu-al Dumnidzã di dealihea atsea unicã, sh-cu minduearea di tinjiseari cãt lipseashti di natura-a noastã va nã-ducã s-u apruchem dealihea di aestã. Unã xitãxeari di dealihea di factili di experientsiea umineascã, sh-fãrã s-him dutsiti dit Scripturã, idyea-ashi va nã-ducã tu concluziea cã nu ari umuti ti unã bana tsi yini ti grupilji cari suntu spuniti-nsus.

Ăntribarea-a noastă ti căljurli-a Dumnidzàlu tu căljurli-aesti easti multu diparti: “Ama, bre om, tini, cari eshtsã tsi-apãndãseshtsã contra-al Dumnidzà?” (Rom. 9:20 A.V. mg.) Noi poati s-spunem niacãchiseari, ma tu nitsi un chiro nu avem-ndreptu s-ul giudicãm Dumnidzàlu di nindriptati icã nighinifãtseari. Implicatsiea cã Dumnidzàlu tu cafì unã cali poati s-hibã fãrã vreari icã tu alatusi u-disheljisi prospectul di horror di un Dumnidzà cu-tutã-puteari, Tata shi Adrator cari facã cu iatsãli-a Lui ashi fãr di minti sh-cu unã cali fãrã-ndriptati. Ăngrãpsiturã di chirearea-a bebeùlu-al amirãlu David easti unã dghivãseari cari ti agiutor; 2 Vãs. 12:15-24 spuni cum David multu s-pãlãcãrsea ti ficiorlu cãndu nica eara yìu, ma di dealihea ù-avea apruceatã bitisirea-a moartea-a lui: “Nica di atumtsea cãndu ficiorlu eara nica yìu tsãnuì preasinji shi plãndzeam: cã dzãsh, Cari poati s-mi dzãcã desi Dumnidzà va s-hibã tu njilã cu mini, cã sh-ficiorlu va s-poatã s-bãneadzã? Ma tora easti mortu, sh-di-atsea ti-tsi lipseashti s-tsãn preasinji? Desi va s-pot s-ul tornu?...el nu va s-toarnã la mini”. Atumtsea David li-apuitui muljeari-sai shi avea nicã un ficior cãt ma ayonjea.

Tu bitimea, lipseashti s-dzãtsem cã multsã oaminji, tu acãchisearea-a printsiplui-aestu di obligatsiea cãtã Dumnidzàlu, au sentimentu cã elji nu va s-ljea ma multã shteari ti El mas elji au obligatsiea ti El shi giudicata. Ma, tu vãrã nivel easti posibilã cã ahtari oaminji suntu di ninti cu obligatsiea cãtã Dumnidzàlu, mas videm cã shteara di Zborlu-al Dumnidzà lj-fãtsea tu cãnãsh-teari di factul cã Dumnidzà lucreashti tu bana-a lor, shi lj-da ti ofertã unã relatsii di dealihea cu El. Lipseashti totna s-hibã adutsitã-aminti cã “Dumnidzàlu EASTI vrearea”, El “nu va cã ta s-chargeã vãrã”, shi “Hiljlu-a Lui Atsel Unlu-Faptul Ăl deadi cã cari tsi pistipseashti tu El s-nu chargeã, ma s-aibã banã ti daima” (1 Oani 4:8; 2 Chetru 3:9; Oani 3:16). Dumnidzà va noi ta s-him tu Vãsiliea-a Lui.

Unã ahtari tinjii shi privileghii da sh-fãr di altu sh-multu obligatsii. Ma, obligatsiili-aesti nu suntu adrati ta s-hibã multu greuùu icã tsi caftu tsiva multu di noi; mas noi di dealihea U-vrem Dumnidzà, noi va s-u tinjisim atsea cã ofertã-a Lui ti ascãpari nu easti unã premiea automaticã ti vãrã lucãrlji, ma un lucru di vreari di partea-a Lui ta s-u facã tutã tsi El poati ti ficiorlji-a Lui, ta s-lã da unã banã di daima tu hãrioasi, cu tinjisearea-a lor di caracterlu-a Lui ti ciudii.

Cã u-tinjisim shi u-avdzãm dimãndarea di Dumnidzà cãtã noi cu Zborlu-a Lui, noi va s-videm cã cum noi inmãm tu anamisa di multsãlji oaminji, Dumnidzà nã-mãtreashti cu un intenzitet spetsial, sh-li caftã cu marea-ngãtani semnurlji di apandãsirea-a noastă cãtã vrearea-a Lui, di cãt mas s-nã ashteaptã ta s-nu li fãtsem obligatsiili-a noasti. Tu nitsiun moment, atsel oclju di vreari nu si-tradzi di noi; vãrnãoarã nu va s-pãtum s-u agãrshim icã s-nã turnãm di shteara-a noastă di El ta s-putem s-ul fãtsem tinjii la truplu, shi s-nã him liberi di obligatsiea-a noastă cãtã Dumnidzà. Tu loc di atsea, noi putem shi lipseashti s-him hãrioshi di atsea relatsii di aproapea spetsiealã tsi u-avem cu Dumnidzà shi ta s-pistipsim tu mårimea di vrearea-a Lui, cã totãna va s-cãftãm ta s-shtim cãt ma multu ti El di cãt ma ptsàn. Vrearea-a noastă di căljurli-al Dumnidzà shi vrearea ta s-shtim di eali, cã ta s-putem ma aproapea s-nã fãtsem cã copia di El, lipseashti s-li avinã fricãljei naturalã di sãmtaljei suprimatsii-a Lui.

4.9 Cãtrãnea

Minduearea-populară ti cătrănea easti cã un loc di cãzneari ti atseali-arãili ‘sufлити fãrã di moarti’ dinãoarã dupã moartea, icã loclu di mari pidipseari ti atselji cari suntu alãsati pi giudicata. Minduearea-a noastã easti cã Biblia nã-nveatsã cã cătrănea easti groapa, iu oaminjlji tuts yinã dupã moartea.

Cã un zbor, zborlu uvrescu original ‘sheol’ tsi s-traducã cã ‘cătrănea’ scljeamã ‘un loc-nvãlit’. ‘Hell/cătrănea’ easti verziea angleascã di zborlu ‘sheol’; cu-atsea cã cãndu noi-dghivãsim ti ‘cătrănea’ noi nu dghivãsim un zbor cari easti di dip traducat. ‘Helmet/capelã’ easti di dealihea ‘hell-met’(hell=cătrănea), tsi scljeamã unã ânvãrliturã ti caplu. Tu biblia, ‘loclu-nvãlit’-aestu icã ‘cătrănea’ easti groapa. Ari multsã exempluri iu zborlu original ‘sheol’ easti tradutsit cã ‘groapã’. Di dealihea, ândau verzii moderni-a Bibliealjei, sh-nu u-ufilizescu ahãt multu zborlu ‘cătrănea’, sh-ma multu u-tradutseascã cã ‘groapã’. Un ptsãn numir di exempluri di-iu zborlu-aestu ‘sheol’ easti traducat cã ‘groapã’ lipseashti s-u spãstreascã contsepsiea popularã di cătrănea cã un loc di pira sh-di multsã dãnãseari ti atselji-arài:

- “Alasã atselji-aràilji...s-hibã fãrã boatsi-n groapa” (sheol [Ps. 30:17]) – elji nu va s-greascã dit pidipserli.
- “Dumnidzã va u-ascapã sufлитlu-a meù di putearea-a groapãljei” (sheol [Ps. 49:15]) – icã sufлитlu-al David icã trupu-a lui va s-hibã ânyit di groapa, icã ‘cătrănea’.

Pistipsirea cã cătrănea easti un loc di cãzneari ti atselji-aràilji di iu elji nu va s-poatã s-fugã nu poati s-hibã bãgatã tu idyea-aradã cu-aestã; un om bun poati s-yinã tu cătrănea (groapa) shi s-insheascã dinãoarã. Os. 13:14 u-spuni cã-i ândreptu-aestu: “Va lji-scot (oaminjlji-al Dumnidzã) dit putearea-a groapãljei shi va lji-ascap di moartea”. Aestã easti tsitatã tu 1 Cor.15:55 shi s-spuni ti-nyearea pi turnarea-a Hristolui. Idyea-ashi tu viziea di-nyearea defturã (vid. Studiea 5.5), “moartea sh-cãtrãnjlji lj-deadirã mortslãji a lor” (Rev. 20:13). Videts-li paralelã anamisa di moartea, icã groapa shi cătrănea (vid. idyea-ashi shi Ps. 5:5).

Zboarãli ali Anna tu 1 Vãs. 2:6 suntu multu clari: “Domnul vatãmã shi scoalã (cu-nyearea); El lj-dipuni la grochli (sheol) shi iara scoati di-aclotsi”.

Mas videm cã ‘cătrănea’-i tu grochli, lipseashti s-nã ashtiptãm cã atselji cu-ndriptati va s-hibã ascãpati dit-elji cu-nyearea-a lor tu unã bana di daima. Cu-atsea easti di dealihea tu puteari s-nã intrãm tu ‘cătrănea’, icã groapã, sh-deapoia s-ul alãsãm cu-nyearea. Exemplul nai ma bun easti di Isus, a curi “nu fu-alãsat tu cătrãnjlji sufлитlu-a Lui sh-nitsi cã trupu-a lui nu vidzu aspãrdzearea” (Fapti 2:31) cã el furã ânyeat. Videts-ù paralelã anamisa di ‘sufлитlu’ shi ‘trupu’-a Hristolui icã trupu. Cã trupu-a lui “nu fu-alãsat tu cătrãnjlji” implicheadzã cã el eara aclo tu un period, icã trei dzãli tu cari trupu-a lui furã-n grochli. Cã Hristos yinea tu ‘cătrănea’ lipseashti s-hibã unã prova bunã cã el nu easti loc iu mash atselji-aràilji yinã.

Shi bunjlji shi arài oaminji yinã tu ‘cătrănea’, icã grochli. Cu-atsea ti Isus “groapa-a Lui Lj-fu bãgatã anamisa di-atselji cu fãrdizãcunilji”. Cu-idyea minti cu-aestã, ari sh-alanti exempluri di oaminji bunji cari yinã-n cătrãnjlji, icã grochli. Iacov dzãsea cã el “va s-dipuneadzã tu groapa...cu plãndzeari” ti hiljlu-a lui Iosif (Adr. 37:35).

Easti un di printsipilji—a Dumnidzàlui cã cazna ti amãrtiea easti moartea (Rom. 6:23; 8:13; Iacov 1:15). Noi avem spunitã di ninti cã moartea easti un status di nicãnshtearea-ntreagã. Amãrtiea ari cã rezultat spãstrirea-ntreagã, nu pidipseri di daima (Mat. 21:41; 22:7; Marcu 12:9; Iacov 4:12), cã sh-siyurã cã oaminjlji furã spãstriti cu Nicarea (Luca 17:27,29), shi Israelitslji murirã tu nishtearea (1 Cor. 10:10). Pi dauli ucazii atselji cari adrarã amãrtii *murirã* sh-nu furarã dãnãsitsi ti totãna. Di-aclo nu poati s-hibã cã atselji-arài suntu cãzniti cu unã eta di dãnãseari shi pidipseari.

Idyea-ashi vidzum cã Dumnidzà nu u-veadã amãrtiea – icã nu u-bagã tu-ngrãpsirea di noi – mas noi him ignorantã di zborlu-a Lui (Rom. 5:13). Atselji tu pozitsiea-aestã va s-armãnã cã mortsãlji. Atselji cari li-au vidzutã lipsiturli-al Dumnidzà va s-hibã ãnyeati shi giudicati pi turnarea-a Hristolui. Mas suntu arài, cazna tsi elji va s-u au va s-hibã moarti, elji va s-hibã moarti diznàu, shi va s-armãnã moarti ti etã. Aestã va s-hibã atsea “deftera-moarti”, ti cari s-spuni tu Apoc. 2:11; 20:6. Oaminjlji-aeshtã va s-u avea muritã unã oarã, tu unã moarti di nicãnshteari-ntreagã. Elji va s-hibã ãnyeati shi giudicati pi turnarea-a Hristolui, sh-deapoaia va s-hibã cãzniti cu unã moarti defturã, cari, cã sh-protã moarti-a lor, va s-hibã nicãnshteari-ntreagã. Aestã va s-armãnã ti totna.

Tu senslu-aestu easti cã cãznirea ti amãrtii easti ‘ti totãna’, cã sh-aclo nu va s-hibã unã bitimi ti moartea-a lor. Ta s-armãnã cã mortsã ti totãna easti unã cãzneari di daima. Un exemplu tu Biblia tsi u-ufilizeashti expresiea-aestã poati s-aflãm tu Deut. 11:4. Aestã u-spuni spãstrirea dinãoarã di Dumnidzà-a ashcherea-a Faraonlui tu Amarea-Aroshi cã unã spãstreari di daima, sh-cu-atsea ashcherea-aestã vãrnãoarã nu u adrà problemi la Israel “tsi li nicã tu-apili-a Amariljei Aroshi... lji chiru Domnul pãnã-n dzuua di-azã”.

Bileam sh-tu chirolu di Vecljul Testamentu ãmbistimenjlji acãchisira cã lipseashti s-aibã ãnyeari tu dzuuãlji-dit soni, dupã tsi atselji arài cu obligatsii va s-toarnã tu groapa. Iov 21:30,32 easti multu clar: “Atselji-aràilji...va s-hibã sculati (icã ãnyeati) pi dzuuã atsea di ãngljeatsã...ma El va lji-ducã (atumtsea) pãnã la groapã”. Unã di parabolili ti turnarea-a Hristolui shi giudicarea zbureashti cã aràilji va s-hibã ‘tãljeati’ (Luca 19:27). Aestã greau yini tu ideeã cã atselji-arài va s-existeadzã ti totãna tu un status di cãnãshteari, shi va s-aprucheascã totna dãnãsiri. Tu cafi un cazlu, aestã va s-hibã unã caznã fãrã minti – dãnãsiri *di daima* ti facti di 70 di anji. Dumnidzà nu-ari vrearã tu cãzneari di oaminjlji arài; sh-di aclo lipseashti s-ashtiptãm cã El nu va li-da unã caznã ti elji ti totãna (Ieze. 18:23,32; 33:11 vid. 2 Chetru 3:9).

Cãdzutã crãshnamea tu multi ori u-leadzi ‘cãtrãnea’ cu ideeã ti pira shi dãnãseri. Aestã easti tu un mari contrast cu atsea tsi Biblia-nveatsã ti cãtrãnjli (grochli). “Ca tsiva oi tu grochli (cãtrãnjli) suntu bãgats, moartea va-lji pascã” (Ps. 48:14) implicheadzã cã groapã easti un loc ti agãrsheari tu irinji. Sh-pi ninga atsea cã suflitlu icã trupu-a Hristolui furã-n cãtrãnjli ti trei dzàli, eali nu-pidipsirã di aspãrdzearea (Facti 2:31). Aestã va s-eara niposibilã mas cãtrãnea eara un loc di pira. Ieze. 32:26-30 da un cadhur di gionji livendzã ti natsiili di lumea-ntreagã, cum suntu bãgats tu irinji tu grochli-a lor: “tuts aeshtã nihrãxitslji-anvãrliga cãdzurã (tu ãmpuliseari)... cari cu-armatli-a lor di-ampuliseari s-arcutunirã tu grochli shi cordzãli-a lor sh-li bãgarã sum cap...va s-discurmarã...cu elji cã s-dipunã tu guva”. Aestã spuni ti “cãtrãnea” – groapa. Bãrbatslji-aeshtã livendzã nicã s-discurmarã tu cãtrãnea (icã

grochli-a lor), tsi greaù u-da sustsâniri la ideea di un loc di pira. Lucârlji-fizicali (pi ex. cordzâ) yinã pi idyea “cãtrãnlj” cã oaminjlji, cu tsi spuni cã cãtrãnea nu-i unã arena di dãnãseari di duh. Cu-atsea Chetru lj-spunea la un om arãu, “Pãradzljji-a tãlji s-hibã cu tini ti cheardiri” (Fapti 8:20).

Ãngrãpsirea di experientsii al Iona idyea ashi spunã contra-aestã. Cã eara-ngljit di un pescu mari, “Iona s-pãlãcãrsi dit pãntica-a pescului cãtã la Domnul Dumnidzãlu-a lui, shi dzãsi, aurlai...cãtã la Domnul...di pãntica-a cãtrãnjli aurlai” (Iona 2:1,2). Paralelili anamisa di “pãntica-a cãtrãnjli” cu-atsea di pescul. Pãnticã-a pescului eara di dealihea un ‘loc-nvãlit’, tsi sh-scljeamã zborlu ‘sheol’ tsi s-traducã cã ‘cãtrãnea’. Mas videm, di dealihea nu eara un loc di pira, shi Iona yinea dit “pãntica-a cãtrãnjli” cãndu pesculu l-avea vomitatã. Aestã spuni ma deapoiaia sh-ti ãnyearea-a Hristolui dit ‘cãtrãnea’ (groapa) – vid. Mat. 12:40.

UNÃ PIRA FIGURATIVÃ

Cum shi s-hibã, Biblia tu multsã ori u-ufilizeashti cadhurdlu di unã pira ta s-u spunã-nvirinarea al Dumnidzã di amãrtiea, sh-cari va s-aibã ti rezultat cã atsel tsi adarã amãrtii va l-hibã adratã destructsiesia tu groapa. Sodom eara caznit cu unã “pira di daima” (Iuda v. 7), scljeama eara di dip spãstrit di itiea di arãeatsea-a bãnãtorljji-a lui. Azã cãsãbãlu-aestu easti tu pindziri, sh-sum apili di Marea Muritã; tora tu nitsiunã cali nu easti tu pira, tsi va s-hibã lipsita mas u acãchisim “pira di daima” tu forma literarã.

Idyea-ashi sh la Erusalim lj-fu datã spuneari di unã pira di daima di-nvirinarea al Dumnidzã ti amãrtiilji-a miletea-al Israel: “Va s-aprindu foc la portsãli-a lui shi-a liardã palãtsli-a Erusalimlui shi nu-ari sã si-astingã” (Ierem. 17:27). Erusalim dupã prufitsãljea easti cãsãbãlu tsentral di Vãsiliea cari va s-yinã (Isa. 2:2; Psal. 47:2), Dumnidzã nu avea ti itiea s-ul dghivãsim aestã ti dealihea. Casãli mãri tu Erusalim furã spãstriti dit pira (4 Vãs. 25:9), ma pira-aestã nu yinea ti totãna.

Idyea-ashi shi Dumnidzã l-cãzni loclu di Edom cu unã pira cari “putes nu-ari sã si-astingã nitsi dzuuã nitsi noapti, ti eta-a etilor: din bãrnu-n bãrnu-a s-mutã pira shi fumlu-a lui... buflu shi corbul, va s-hibã bãnãtorljji-a lui... schinji va s-creascã tu palãtsli-a lui” (Isa. 34:9-15). Videm ca sh-prãvdzãli shi iarburli va s-armãnã s-existeadzã tu loclu ruinat di Edom, limba di unã pira di daima lipseashti s-mindueascã ti-nvirinarea al Dumnidzã shi destructsiesia-a Lui di dip di loclu, di cãt s-mindueascã literarã.

Fraza uvreascã sh-gãrtseascã cari s-traduca ca “totãna” scljeama mash “ti eta” Tu vãrã oara aestã spuni di di dealihea ti daima, pi exemplu ti eta-a Vãsiliea, ma nu totãna. Iezech. 32:14, 15 easti un exemplu ti atsea: “Tsitsãtsljji shi-culili-a s-au oaminji ti totna...di cãndu duhlu va s-hibã virsat pristi noi”. Aestu easti unã cali di acãchiseari ti ‘daima’ tu ‘pira di daima’. Diftursearea easti adrarea idyea cu-nvirinarea al Dumnidza ti amãrtiili di Erusalim cu pira: “Mini-a s-vearsã-nvirinarea shi nãrãearea-a Mea pristi loclu-aestu (Erusalim)... shi-a s-aprindã sh-nu mata-a s-astingã ” (Ierem. 7:20; alanti exempluri suntu Plãng. 4:11 shi 4 Vãs. 22:17).

Pira idyea-ashi easti ligatã shi cu giudicata al Dumnidzã ti amãrtiea, sh-nai ma multu ti turnarea-a Hristolui: “Cã, iatu, yini dzuuã cari-a s-ardã cã chiumbedzi; shi tuts atselji pirifanji, da, shi tuts tsi facã arãeatsã-a s-hibã munti: shi yini dzuuã cari-a li-

arsă” (Mal. 4:1). Cându paljea icà bileam shi truplu-a omlui easti spăstritã di pira s-toarnã tu cinushi. Nu poati ca vãrã substantsã, sh-spetsieal truplu umãnescu, ta s-hibã arsati di daima. Limba di ‘unã pira di daima’ di aclo nu poati s-scljeamã unã pidipsiri di totãna. Unã pira nu poati s-hibã adratã di daima sh-cãndu nu ari tsiva ti arsiri. Lipseashti s-spunem cã “cãtrãnea” easti “balta-atsea di foc” (Apoc. 20:14). Aestã spuni cã cãtrãnea nu easti idyean cã “balta-atsea di foc”; aestã u-spuni spãstrirea-ntreagã. Tu un manir simbolic di cartea-a Apocalipsãljei, nã si spuni cã graopa va s-hibã di dip spãstrita, cã tu bitimea-a Mileniului nu va s-aibã vãrã moarti.

GHEHENNA

Tu Nãulu Testamentu ari daù zboarã gãrtseshtsã cari suntu tradutsiti cã “cãtrãnjli”. ‘Hades’ easti echivãlentul-a zborlui gãrtsescu ‘sheol’ tsi ù-discutãm di ninti. ‘Ghehenna’ easti numa di valea tsi eara tash di ninti-a Erusalim, iu cupriea dit cãsãbãlu eara arsatã. Ahtãri vali ari sh-tu multu cãsãbãdзи cari developeadzã azã (ex. ‘Smoky Mountain’ (Muntili di Fumi) ânãvãrligã di Manila tu Filipinjlji). Cã unã numa propria – icã unã numa di un loc di dealihea – lipsea s-hibã alãsatã fãr s-hibã tradutsitã cã ‘Ghehenna’ sh-nu s-hibã tradutsitã cã ‘cãtrãnea’. ‘Ghehenna’ easti echivãlentul arameic di zborlu ibrãescu ‘Ghe-ben-Hinnon’. Aestu eara locat aproapea di Erusalim (Ios. 15:8), shi tu chirolu di Hristos eara valea ti cupriea-a cãsãbãlui. Trupurli di criminali eara alãsati tu pira cari totna arsea auã, cã Ghehenna s-fãtsea simbolica di spãstrirea shi alãsarea-ntreagã.

Iara, minduearea tsi lipseashti s-spunem eara tu pira-atsea nu armãnea aclo ti totãna – trupurli s-spãstrirã tu pulbiri. “Dumnidzãlu-a nostu (va s-hibã) sh-foclu tsi fridzi” (Uvr. 12:29) pi dzuuã-atsea di giudicari: pira di ânãljeatsa-a Lui cu amãrtiea va lã-frigã atselji cari au-adratã amãrtii pãnã la spãstrirea di cãt mash s-lã alasã tu un status cu cari va s-hibã ânãdupirati di ea ma va s-armãnã cã yii. Tu chirolu di giudicãtsli cari tricurã di Dumnidzã di populu-a Lui di Israel pi Babylonjlji, Ghehenna eara-mplinã di trupuri-mortsã di atselji cari adrarã amãrtii la oaminjlji-al Dumnidzã (Ier. 7:32,33)

Pi aestã cali di domnjilji, Domnul Isus li-ligã tuts atselji idei di Vecljul Testamentu tu ufilizirea-a lui di zborlu ‘Ghehenna’. El spunea tu multsã ori cã atselji cari va s-hibã alãsati pi seatea-a giudicatãljei pi turnarea-a Lui va s-yinã “tu Ghehenna (icã cãtrãnji), tu foclu tsi putes nu s-astindzi; iu iermul a lor nu cheari” (Marcu 9:43:44). Ghehenna eara arcatã tu mintea-a Uvreului cu ideili di alãsarea shi spãstrirea-a truplui, shi noi vidzum cã atsea pira di daima easti idiom cari u-spuni ânãljeatsa-a Dumnidzãlui contra amãrtiea, shi spãstrirea di daima di atselji cari au adratã amãrtii cu moartea.

Spuneara di atsea “iu iermul-a lor nu chearã”, easti idyean-ashi unã parti di idiomlu idyiu di spãstrirea-ntreagã – nu putem s-u alãsãm atsea cã poati s-ari iermi di dealihea cari putes nu-a s-hearã. Factul cã Ghehenna furã loclu di cazneari di ninti di atselji arãi anamisã di oaminjlji-a Dumnidzãlui, deapoaia u-spuni ufilizirea-a Hristolui di cadhurlu-aestu di Ghehenna.

Digresiea 11: Chischindarlu

Băsearica romano-catholica ânveatsă c  suflitli di oaminjli-al Dumnidz lu poati s-yin  tu un loc cari s-spuni ‘chischindarlu’ după moartea, cari easti un  cas  tu mesea di calea anamisa di ‘paradislu’ shi ‘c tr njli’. Elji-nveats  c  easti un loc di arnari, tu cari suflitlu va s-pat  tu v r  chiro ninti s-hib  adrat  cum lipseashti s-ul apruceasc  asc parea tu paradislu. P l c riili, ardirea di tseari shi pishcheshi finantsieali ti b searica di un  persona shi sotslji-a ljei, spuni că u-fatsi ca ma shcurtu chirolu di c ndu suflitlu p tseashtiu tu ‘chischindarlu’. Marea al tuseri du ideili-aesti lipseashti s-li videm di-aestu:

- Biblia tatsi ti existarea di un loc-aestu.
- Vidzum c  suflitlu spuni ti trupu-a nostu, sh-nu ti v rnu elementu tsi nu moari tu noi, shi c  ‘c tr njli’ easti groapa di c t v r  loc di caznari.
- Atselji cu-ndriptati nu-lj easti t xit  asc pari-n tserurli. Loarea di asc pari va s-hib  dat  pi seatea di giudicat ljei pi turnarea-a Hristolui, di c t v r  altu chiro după moartea c ndu noi va s-lipseasc  s-ul al s m ‘chischindarlu’ (Mat. 25:31-34; Apoc. 22:12).
- Tuts-atselji cu-ndriptati li-loar  premiili-a lor tu idyiul chiro, di c t caf  un  persona s-ljea asc parea tu v r  chiro diferentu (Uvr. 11:39,40; 2 Tim. 4:8).
- După moartea yini nic n shteari completa, di c t activit tsli cari suntu propunati di doctrina di chischindarlu.
- Noi him adrati c  chischini di suflitli-a noshts  cu p t giunea tu Hristolu shi cu adrarea di un  pisti bun  tu faptul-a Lui tu chirolu di bana-a noast  di tora, di c t v r  period di pidimatsli după moartea. La noi n -easti spus  ‘curats-lu-alotlu atsel vecljiul’ di am rtiea tu bana-a noasti (1 Cor. 5:7); noi s-ul cur m di faptul-a am rtiiljei (2 Tim. 2:21; Uvr. 9:14). Chirolu-a nostu di chischinipseari di-aclo easti tora, tu bana-aest , di c r tu v r  loc di chischinipseari (‘chischindarlu’) tu cari va s-intr m după moartea-a noast . ‘Tora-i dzu a-a asc pariljei... tora-i oara-atsea apruceat ’ (2 Cor. 6:2). Tinjisirea-a noast  c t  Dumnidz  tu p t giunea shi developara di un caracter di duh tu bana-aest , v  n -duc  tu asc parea (Gal. 6:L8) – sh-nu va s-tritsem un period tu ‘chischindarlu’.
- Eforturli di alts lji s-n  ascap  cu ardirea di tseari shi alti donatsii până la b searica catholica, nu va s-ari nitsi un  influentsii la asc parea. ‘Elji cari pistipseacu tu avearea-a lor...nitsi un di elji cu tsiva nu-a s-poat  s-p lteasc  ti fratlu-a lui, nitsi s -Lji p lteasc  Dumnidz lu ti el... ta s-arm n  ti totna yiu’ (Ps. 48:6-9).

Digresiea 12: Duhuri Shi Reincarnatsii

Pistipsearea c  omlu continueadz  s-bănească tu forma di v r  alt  persona ic  pravda cari easti loat  di v r  duh, ear  un di nai ma vecljili c ljuri tu cari omlu prub  si s-explicheadz  c  moartea nu-i bitiseashti ashii cum si s-spuni.

Noi vidzum c  suflitlu-a omlui spuni ti putearea di adiljeari/bana tu el, cari s-toarn  la Dumnidz  c ndu el va s-moar  (Ecc. 12:7). Aest  spuni c  duhlu-a lui nu yini pisti loc c  ‘duh’, sh-nitsi easti liber s-intr  tu v r  alt  persona ic  pravda, c  personalitatea-a omlui easti continuat  tu elji. Caf  un di noi va s-hib  giudicat ti faptili-a noshts  (2 Cor. 5:10). Mas actsiili-a noasti sh-characteristsli-a noasti suntu tu funtsiea cu caracterlu di un  persona cari eara tu bana, atumtsea contseptul-aestu di

Dumnidzà cum nã-adarã giudicari shi nã-da premii dupã faptili-a noasti (Apoc. 22:12) s-featsi cà glàrinji.

Duhlu s-toarnã la Dumnidzà pi moartea, shi tutã cãnshteari chearã. Cafi unã proba ta s-fãtsem comunicatsii cu mortșãlji di aclo spuni unã niacãchiseari seriazã di marea ânvitsãtura-a Bibliealjei ti-aestã (vid. Is. 8:19,20). Bibliea easti multu clara cà oaminjlji nu s-toarnã tu casili icã cãsãbãdzli-a lor di ninti tu nitsi unã cali cându suntu mortșã; nu poati s-ari un ahtari lucru cà easti ‘suflit’ icã ‘duh’ (vãrculac, vãmpir) cari bãneadzã tu un ahtari loc dupã persona-atsea-i moartã. Iov 20:7-9 nu pãtu s-u spunã-aestã cu termini ma buni : “(Omlu) va s-hearã ti totna cà cupriea-a lui: elji cari l-au vidzutã va s-dzãcã, Iu easti el? El... nu-ari s-hibã aflat...Ocljul idyea cari u-vidzu nu-ari s-ul veadã iara; nitsi loclu (casa/cãsãbãlu)-a lui nu-ari s-ul veadã iara”. Iov 7:9,10 easti idyiu: “atsel cari dipuni tu groapa nu mata yini nãpoi...nu mata s-toarnã la casa-a lui shi casa-a lui nu mata-l cãnoashti”. Unã aprucleari njicã-di aestã va nã-ducã ta s-lji alãsãm tuti spuneari cari spuna cà au-vidzutã ‘duhuri’ di oaminji moarti, cum yinã pi casãlji veclji-a lor. Ahtari experientsii lipseashti s-hibã nai ma bunili tricuri di imaginatsiea.

Digresiea 13: Cu Cari Turlii Di Natura Va S-Him Anastasiti?

Avem spunitã cà bana di daima shi adrarea dupã natura-a Dumnidzà suntu dati ti atselji cari suntu cu-ndriptati dupã giudicarea. Hristos prota va li-anastaseascã atselji cari suntu cu obligatsiea cãtã giudicarea-a lui, sh-deapoaia va li-giudicã cându elji va s-hibã adunati la el. Mas videm cà premiea di natura tsi nu-ari s-moarã easti datã pi giudicarea, spuni cà atselji cari-a s-hibã anastasiti prota chi prota va s-au unã natura cari poati s-moari protã. Mas elji s-au anastãsitã cu trupuri cari nu-avea muritã, atumtsea nu-ari lipsiturã di unã seatã di giudicari pi cari premiili va s-hibã dati.

Noi va u-intrãm Vãsiliea-a Dumnidzãlui dupã seatea di giudicari (Mat. 25:34); atselji cari suntu cu-ndriptati di-aclo, nu suntu tu Vãsiliea-a Dumnidzã ninti-a giudicariljei. “Carnea shi sãndza nu pot s-u mushtineascã-amirãriljea-al Dumnidzã (shi)...tuts va nã-alãxim... Cà aestu trup tsi putirdzashti lipseashti s-nveascã tu niputirdzari shi-aestu trup muritor sã si-nyeadzã tu nimureari” (1 Cor. 15:50,51,53). Atsea scljeamã cà alãxirea di natura, di-atsea cari moari la atsea tsi nu-ari s-moarã, s-facã pi seatea di giudicarea, mas videm cà di-aclo va s-intrãm tu Vãsiliea.

Cum shi s-hibã, apostolu inspirat Pavlu, tu multi ori zbureashti ti “anastãsirea” tu minduirea di “anastãsirea-a banãljei” – anastãsirea di atselji cu-ndriptati, cari va u-ljea bana di daima dupã giudicarea. El acãchisi, siyurã cà, “va s-facã anastãsirea-a mortșãlor: shi-a-ndreptsãlor shi-a strãnghilor” (Fapti 24:15). El siyura cà va u-avea acãchisitã cà atselji cu obligatsii “va s-easã-atselji cari featsirã lucrì buni, ti-nyearea-a banãljei, shi-atselji cari featsirã-arali, ti-nyearea-a girimiseartiljei” (Oani 5:29).

Tu calea-a lui pozitiv, Pavlu s-pari cà tu multi ori ari zburatã ti-aestã “anastãsirea-a banãljei” cându el zbureashti di “anastãsirea”. Atselji cu-ndriptati va s-easã di grochlji-a lor “tu ãnyearea-a banãljei”. Ari unã diferentsii anamisa di “easiri” di groapa shi “ãnyearea-a banãljei”. Pavlu zbureashti ti vrearea-a lui di dutsiri di unã bana crãshineascã, “mash s-pot ta s-agiungu la-nyearea-atsea dit mortșã” (Fil. 3:11). Cà el avu obligatsii, el-a s-hibã anastãsit ta s-spunã pi giudicarea cum shi s-hibã; cà el

vrea “s-agiungă la-nyearea” di-aclo spuni că “ănyearea” auă scļeamă ti “ănyearea-a banăljei”.

Alanti exemplari di “ănyearea” tsi scļeamă “ănyearea-a banăljei” (vid. Luca 14:14) suntu shi Luca 20:35; Oani 11:24; 1 Cor. 15:21,42; Uvr. 11:35; Apoc. 20:6. Tu Ps. 16:15 Davidlu zbureashti di loarea-a premiea-aestă tu momentul cându el va s-“dishteaptă”. El u-avu idyea videari di anastăsirea, sh-pi ninga atsea că el shtea c`a lipseashti s-hibă mash giudicarea. Ufilizirea di fraza-aestă, “ănyeari”, că tu 1 Cor. 15 easti di agiutor ti explicatsiea di 1 Cor. 15:52 – “mortsălji va sã-nyeadzã niputirdzãts”. Lipseashti s-nã spunem că fraza “mortsălji” tu-ndaù ori (sh-nai ma multu tu 1 Cor. 15) spuni ti mortsălji-atseļji cu-ndriptati, cari-a s-hibă anastăsitsi ta s-u ljea bana di daima pi giudicarea: 1 Cor. 15:13,21,35,42; 1 Săr.;16; Fil. 3:11; Apoc. 14:13; 20:5,6.

1 Săr. 4:16,17 da listă di evenimentili cari suntu ligati cu turnarea-a Hristolui:

1. Hristos s-toarnă tu videarea
2. Mortsălji suntu-nyeati
3. Atseļji cu obligatsii cari suntu tu bana tu chirolu-aestu va s-hibă loati ti giudicarea.

Darea di bana di daima easti *după* adunarea-aestă (Mat. 25:31-34; 13:41-43); di aclo nimoarea nu poati s-hibă dată pi anastăsirea, mas videm că aestă easti ninti di adunarae. Noi avem spunită că atseļji cu-ndriptati va s-hibă premieati tu idyiuł moment (Mat. 25:34; Uvr. 11:39-40). Aestă va s-hibă niposibila mas nimoartea easti dată pi anastăsirea, mas videm că anastăsirea easti ninti adunarea di atseļji cu obligatsiea tu bana.

Ma, lipseashti s-hibă spunită, că contseptsiea-a noastă di chirolu easti multu umană; Dumnidzà nu easti ligat cu-ea tu nitsiună cali. Easti posibilă s-yinem multu largu shi s-prubàm s-minduim vără hronologhiea spetsifica di evenimenti cari va s-facã tu chirolu di turnarea-a Hristolui. Anastăsirea shi alăxirea-a noastă tu nimoarea pi seatea di giudicari suntu explicati cum s-facã “Dinãoarã, cu unã-ncljideari di oclji” (1 Cor. 15:51,52). Mas lipseashti chirolu va s-yinã tu unã alantã dimenzii pi momentu di turnarea-a Hristolui, mas ti atseļji cari lipseashti s-hibă giudicati. Easti un printsip-a Biblealjei cãnãscut că cafì un di atseļji cu obligatsii ti giudicarea va s-zbureascã ti bana-a lor pi seatea di giudicari, shi va s-au vără nivel di discusii cu giudicãtorlu-a lor, Domnul Isus (Mt. 25:44 etc.; Ecc 3:17; 12:14; Luca 12:2,3; 19:23; Iez. 18:21,22:1 Tim. 5:24,25; Rom. 14:11,12). Mas u-videm marli numir di atseļji cu-obligatsii, lipseashti s-minduim că minduirea di chirolu va s-hibă suspensat icã adrat că multu njic ta s-poať tuts atseļji tsi lipseashti s-hibă giudicati dinãoarã, shi idyea-ashi individuală. Mas videm că chirolu va s-hibă adrat că njic pi nivelu-aestu, că protseslu tut di anastăsiri shi giudicari s-featsi “dinãoarã, cu unã-ncljideari di oclji”, putem s-acãchisim că easti zburatã ti anastăsirea că calea cu cari atseļji cu-ndriptati va lã-hibă dată bana di daima. Cum shi s-hibă, aestă-i di ayunjia cu cari noi va s-him transferats di groapa pãnã la seata di giudicari, shi deapoea, cu Njilã-a Dumnidzãlui, tu unã faza di nimoarti. Factu, armãni di versuri cari suntu discutats di ninti, că Biblia nã-nveatsã că bana di daima va s-hibă dată pi seatea di giudicari sh-nu pi anastăsirea. Ti itiea-aestă 1 Săr. 4:17 spuni di-atseļji cu-ndriptati suntu cljimatsi la seatea di giudicari cu ashiuireari-a trumpetãljei, ma 1 Cor. 15:52 spuni ti idyea-atsea trumpeta cum easti

ligatã cã la elji lj-fu datã nimoarti. Atsea idyea-ashi explicheadzã cãtse Pavlu minduea ti anastãsirea cã idyea-cu apruchearea di seatea di giudicari (ex. Fil. 1:23).

Digresia 14: 'Extaza'

Ari unã pistipsiri multu arãspãnditã anamisa di bãseritsli 'ivanghelitsitsi' cã atselji cu-ndriptati va s-hibã bãgati tu 'extaza' pãnã-n tseruri pi turnarea-a Hristolui. Pistipsirea-aestã tu multi ori easti ligatã cu ideia cã loclu atumtsea va s-hibã spãstrit. Vidzum tu Digresia 9 cã aestã nu easti posibilã. Idyea-ashi spunem tu Studia 4.7 cã loclu di premieari easti loclu, sh-nu tserurli. Pistipserli-aesti cu-alatusi suntu bazati dupã unã interpretatsia cu alatusi di 1 Sãr. 4:16,17: "Ti-atsea cã Insushi Domnul va s-dipuni di-n tser... atselji mortsãlji tu Hristolu prota va-lji ãnyeadzã: Dupã-atsea, noi atselji yiilji, cari-a s-armãnem, va s-him arichits, deadun cu elji, tu niori, ta s-Lu-astãvãrsim Domnul tu erã, shi-ashi totna-a s-him cu Domnul".

Diparti di piriclju cari putem s-ul videm di bãzarea di unã pistipsiri mari, mash pi unã di paragrafi di Scriptura, lipseashti s-spunem cã auuã atselji cu-ndriptati nu-ari s-hibã arichiti tu *Tserurli*. Hristos va s-dipunã di-n tser ninti-mbistimenjlji s-ul veadã. Hristolu va s-domneascã ti totna pi tronlu-al David tu Erusalim, shi noi va s-him cu el, auuã pi loclu. Di-aclo nu ari posibilitati cã noi va s-tritsem unã etã cu el suspnzati tungiumitati di havaea. 'Havaea' cari easti mash-ndau kilometri di suprã di loclu scljeamã cã nu poati s-zbureascã ti Tserurli, loclu di bãnari-a Dumnidzãlui.

Fraza gãrtseascã cari s-tradutsi cã "aricheari" di dealihea scljeamã ljearea; sh-nu poartã ideia di vãrã directsia spetsifica. Ea s-veadi tu Lev. 6:4 shi Deut. 28:31 tu Vecljul Testamentu pi gãrtseashti (Septuaginta) ta s-spunã ti 'ljearea' di aveari di furlji. Idyea-ashi s-aflã sh-tu Fapti 8:39: "Duhlu-a Domnului lu-*arichi* Filip, shi hãdumlu nu mata-l vidzu...Ma Filip s-aflã tu-Azotlu". Aestã spuni cum Filip eara ti ciudii transportat di un loc pãnã la altu.

Cãndu Hristos va s-yinã, atselji cu obligatsii va s-hibã adunati la loclu di giudicarea; elji nu-ari s-hibã alãsatu s-u aflã loclu cafi un cum poati. Poati cã transportarea-a noastã va s-hibã di dealihea cu havaea.

Isus spunea cã "tu dzuua tu cari va vã spunã Hiljlu-a Omlui... Doi va s-hibã tu-agur; unlu va s-hibã loat shi-alantu va s-hibã-alãsat" (Luca 17:30,36). Aestã u-da idiul cadhur di ljearea dinãoarã. Ucenitslji di dealihea-ntribarã "Iu, Doamne? Shi El lã dzãsi: Iu va s-easti mãrshea, aclo va s-aduna shi ornjili" (Luca 17:37). Cum ornjlji cu instinct azboirarã tu havaea shi atumtsea loclu iu easti mãrshea, ash shi atselji cu-obligatsii va s-hibã dati pi loclu iu va s-andamãseascã cu Domnul-a lor pi giudicarea.

Noi lipseashti iara s-bãgãm actsentu ti importantsia di doctrina di seatea di giudicari di Hristos; atselji cu-obligatsii lipseashti ta s-suntu prots aclo, ninti atselji cu-ndriptati anamisa di elji s-hibã premieati. Unã dghivãseari njica di 1 Sãr. 4:16,17 poati s-nã ducã ta s-minduem cã tuts atselji cu-obligatsii va s-hibã arichiti tu havaea, shi va s-armãnã aclo cu Hristos ti totna. Ma, noi shtim cã atselji cu-ndriptati va s-hibã adunati la loclu di giudicarea, sh-atsea poati s-facã cu transportari tu havaea, shi *atumtsea* va li-aprucheascã premiili-a lor.

STUDIEA 4: Āntribàri

1. Tsi s-featsi dupã moartea?
 - a) Suflitlu yini-n Tseruri
 - b) Him tu nicãnãsh-teari
 - c) Suflitlu easti aviglj-jeatã iuva pãnã la giudicarea
 - d) Suflitli arài yinã tu cãtrànjlji shi atselji bunili yinã tu Paradislu.
2. Tsi-i suflitlu?
 - a) Partea tsi nu moari di iatsa-a noastã
 - b) Zbor cari scljeamã ‘trup, persona, iatsa’
 - c) Idyea cu duh
 - d) Vãrã lucru tsi yini tu Paradis icã cãtrànjlji dupã moartea.
3. Tsi easti duhlu-a omlui?
4. Pi shcurtu adrats descriptsia di natura-a omlui.
5. Spunets-Vã dau versuri di Biblia cari va s-punã cã moartea easti un status di nicãnãsh-teari.
6. Tsi shtits ti seatea-a giudicariljei di Hristos?
7. Cari va s-hibã anastãsit (ãnyeat) shi giudicat?
8. Tsi easti cãtrãnea?
9. Tsi easti Ghehenna?

STUDIEA 5 VÃSILIEA DI DUMNIDZÀ

5.1 Defineari-a Vãsiliealjei

Studiili-a noasti di ninti au spunitã cã itiea-a Dumnidzãlui ta s-li premieadzã oaminjlji-a lui, cari L-tinjisescu, cu bana di daima pi turnarea-a Hristolui. Bana di daima-aestã va s-hibã tricut pi loclu; tagmili diftursiti-al Dumnidzã cari suntu lugati cu-aestu tu nitsiun momentu nu implicheadzã cã atselji cari Lj-tinjisescu va s-yinã ãn-Tserurli. “Vangheljlu (hãbãrli buni)-a amirãriljljei-al Dumnidzã” (Mat. 4:23) eara prupuvdat pãnã la Avraam tu forma di tagmili-al Dumnidzã cari suntu ligati cu bana di daima pi loclu (Gal. 3:8). “Amirãrea-al Dumnidzã” di aclo easti chirolu dupã turnarea-a Hristolui cãndu tagmili-aesti va s-hibã umpliti. Cã Dumnidzã easti Amirãlu di creatsiea-a Lui-ntreagã shi tora, El ari data vrearea libera la omlu ta s-domneascã cu lumea shi bana-a lui cum el va. Cu-atsea tora, lumea easti adrata di “vãsiliea-a oaminjlji” (Dan. 4:17).

Pi turnarea-a Hristolui, “amirãrlji-a lumiljei s-featsi-a Domnului a nostu shi-a Hristolui a Lui shi-a s-domneascã ti eta-a etilor” (Apoc. 11:15). Atumtsea vrearea-al

Dumnidzà va s-hibã adratã-ntreagã shi dishcljjsã pi loclu-aestu. Di-aclo, Isus nã-dzãsi s-nã pãlãcãrsim: “La s-yinã vãsilia-a Ta (ca) la s-hibã vrearea-a Ta, cum (easti tora) ân tser ashi sh-pristi loc” (Mat. 6:10). Di-atsea “amirãljea-al Dumnidzà” easti unã fraza cari poati s-li alãxim cu “vãsilia-a tserurlor” (Mat. 13:11 vid. Marcu 4:11). Videts cã noi tu nitsiun momentu nu u-dghivãsim-aestã cã ‘vãsilia tu tserurli’; easti vãsilia-a tserurlor cari va s-hibã adratã di Hristolu pi loclu pi turnarea-a Lui. Cã vrearea-al Dumnidzà easti tinjisitã-ntreaga di anghiljli-n tser (Ps. 102:19-21), shi va s-hibã ashi tu vãsilia-tsi yini di Dumnidzà, cãndu loclu va s-condsãnã di-atsejli cari Lj-tinjisescu, cari atumtsea va s-hibã “has ca anghiljli” (Luca 20:36).

Intrarea tu vãsilia-al Dumnidzà pi turnarea-a Hristolui di aclo easti rezultatlu di bitimi di tuti eforturi-a noasti crãshineshtsã tu bana-aestã (Mat. 25:34; Fapti 14:22); cã ahtari, easti multu vitalã s-avem unã acãchiseari corectã di atsea. Prupuvidearea-al Filip di “Hristolu” easti definatã cã ânvisari “ti-amirãriljea-al Dumnidzà sh-ti numa-al Isus Hristolu” (Fapti 8:5,12). Un paragraf dupã alantu nã-adutsi aminti di-atsea cum “vãsilia-al Dumnidzà” eara marea greauùtati di prupuvidearea-al Pavlu (Fapti 19:8; 20:25; 28:23,31). Di aclo easti di nai ma marea importantsii cã noi di dip u-acãchisim doctrina-al Amirãljea-al Dumnidzà, mas videm cã adarã unã partea vitalã di dimãndãciunea-al Vangheljlu. “Prin multili pathmati lipseashti s-intrãm tu-amirãriljea-al Dumnidzà” (Fapti 14:22); atsea easti lunjinã pi bitimea-a tunelui di bana-aestã, sh-di aclo motivatsiea s-fãtsem curbãnjli tsi li-ari bana-crãshineascã di dealihea.

Nebuhadnezar, amiralu di Babylonlu, vrea s-shtii yinatorlu-a lumiljei (vid. Dan. 2). La el l-j-fu datã unã viziea di unã mari statua cari eara faptã di metalji diferentsã. Daniel l-tradutsea caplu di amalama cum-i amiralu di Babylon (Dan. 2:38). Dupã el yinira multsã altsã imperii mari anvãrliga di Israel, ta s-hibã bitisiti cu unã situatsiea tu cari “ca dzeadzitli-a cicioarlor, niscãntili di her shi-altili di loc, scljeamã cã vãsilia-a s-hibã giunitati vãrtoasã, giunitati putirdã” (Dan. 2:42).

Balansa di puteari di azã tu lumea easti-mpãrtsatã anamisa di multsã miletsi, vãrã vãrtoshi shi vãrã slãghi. Daniel atumtsea vidzu unã cheatra njicã cum agudi pi cadhurlu di ciciorlji, l-j-spãstri, sh-deapoaia s-fãtsea un mari munti cari u-umplu loclu-ntreg (Dan. 2:34,35). Cheatra-aestã u-reprezentã Isuslu (Mat. 21:42; Fapti 4:11; Efes. 2:20; 1 Chetru 2:4-8). “Muntili” cari El va li-facã tu loclu-ntreg u-spuni Vãsilia-al Dumnidzà di daima, cari va s-hibã adratã pi deftera yineari-a Lui. Prufitsãljea-aestã tu ea easti unã provã cã vãsilia va s-hibã pi loclu sh-nu ân-tser.

Cã vãsilia va s-hibã adratã di dealihea mash atumtsea pi turnarea-al Hristolu easti sh-tema di alanti paragrafi. Pavlu zbureashti di Isus cum fatsi giudicari anamisa di yiilji sh-mortsãlji “la spunearea-a Lui shi la-amirãriljea-a Lui” (2 Tim. 4:1). Mih. 4:1 u-ljea ideiea-al David di vãsilia-al Dumnidzà cum easti cã un munti mari: “Tu dzãlili dit soni, muntili-a hramlui a Domnului va s-analtsã pristi cipitli-a muntsãlor”; aclo atumtsea yini unã descriptsii di atsea cum va s-hibã vãsilia pi loclu (Mih. 4:1-4). Dumnidzà va L-da la Isus tronlu-al David tu Erusalim: “Va s-facã vãsilje ...vãsilia-a Lui nu va s-aibã bitimi” (Luca 1:32,33). Aestã ari ti lipsiturã cã easti un punctu pi cari Isus ahurheashti s-domneascã pi tronlu-al Davidlu, shi ahurheashti vãsilia-a lui. Aestã va si s-facã pi turnarea-a Hristolui. “Vãsilia-a Lui nu va s-aibã bitimi” easti ligatã cu Dan. 2:44: “Dumnidzãlu-a tserlui va s-mutã unã vãsiliu ti daima tsi nu-ari s-hibã frãmtã putes sh-tsi nu-ari s-cadã sum altã mileti”. Apoc. 11:15 u-ufilizeashti

idyea limba tu descriptsiea cum atsea pi yinearea deftera, “Amirãriljea-a lumiljei s-featsi-a Domnului a nostu shi-a Hristolui a Lui; shi-a s-domneascã ti *eta-a etilor*”. Iara, lipseashti s-aibã un chiro spetsific cându vãsilia-al Hristolu shi domnearea va s-ahurheascã pi loclu; aestã va s-facã pi turnarea-a Lui.

5.2 Vãsilia Tora Nu Easti Adratã

Ari unã mindueari cãnãscutã cã Vãsilia-al Dumnidzã tora existeadzã-ntreagã, shi easti adratã di-mbistimenjlji di tora – ‘bãsearicãljei’. Ashi, pistimenjlji di dealihea tora suntu ‘ascãpati’ shi lj-suntu datsi locuri pontentsieali tu Vãsilia, nu poati s-minduim altu, ca tora noi nu putem s-him ãntredzi tu Vãsilia, mas videm cã Hristolu tora nu-i turnat ta s-u facã.

Lipseashti s-hibã cãnãscutã di-atsea cãt avem ãnvitsatã pãnã tora cã: “Carnea shi sãndza nu pot s-u *mushtineascã*-amirãriljea-al Dumnidzã” (1 Cor. 15:50). Noi him “shi *mushtinitorlji*-a amirãriljei cari-ù tãxi El a tsi-L vor” (Iacov 2:5), mas videm cã pãtãgiunea nã-featsi mushtinitorlji-a tãxirilor-al Avraam – cari u-facã Vangheljlu di bazi di Vãsilia (Mat. 4:23; Gal. 3:8,27-29). Di-aclo easti cãnãscutã cã va s-aflãm tagmi di *mushtinearea*-a Vãsiliealjei pi turnarea-a Hristolui, cându tagmili al Avraam va s-hibã umpluti (Mt. 25:34; 1 Cor. 6:9,10; 15:50; Gal. 5:21; Efes. 5:5). Ufilizirea di limba-aestã di mushtinirea tu chirolu cari yini nã-spuni cã vãsilia nu easti tu avearea di pistimenjlji di azã.

Isus spunea unã parabolã ta s-li facã corectsii pi atselji cari minduira cã “vãsilia-al Dumnidzã vrea sã spunã dinãoarã. Di-aclo El dzãsi, Un om di soi mari s-dusi tu-un stat largu, ta sh-ljea domnilji shi sh-si toarnã nãpoi”. Atumtsea el lji-alãsã sclylji-a lui cu ãndau obligatsii. “Anda s-turnã el, dicara u lo domniljea, dimãndã cã s-lã greascã-a huzmichearlor”, shi el lã dãdea giudicarea (Luca 19:11-27).

Chihãeu u-reprezenteadzã Hristos cum yini tu “un stat largu” di tseruri s-ljea vãsilia, cu cari el va s-toarnã pi dzuuã di giudicariljei, icã, deftera yineari. Di-aclo nu poati cã “sclylji” va s-u au vãsilia tora, tu chirolu di niprezentsã di Domnul-a lor.

Atsea tsi yini spuni nica provi ti-atsea di-nsus:

- “Amirãriljea-a Mea nu-i dit aestã lumea (etã)”, Isus spunea simplã (Oani 18:36). Ma, sh-tu atsel chiro, El pãtu s-dzãcã, “Mini escu-amirã” (Oani 18:37), cu tsi spunea cã ‘amirãljea’-a Lui tu atsel chiro, nu spuni cã Vãsilia-a Lui easti tora adrata. Bileam sh-atselji cari L-tinjisescu tu seculu prot suntu spunitsi cã atselji cari ASHTEAPTÃ “vãsilia-al Dumnidzã” (Marcu 15:43).
- Hristos lã-spunea la ucenitslji-a lui cã tu nitsi un chiro nu-ari s-bea yita “pãnã-n dzuuã-atsea cându va s-beau cu voi, di nãulu, tu vãsilia-a Tatã-Njui” (mat. 26:29). Atsea implicheadzã clarã cã vãsilia lipsea s-hibã tu yinitorlu, cum sh-easti acãchisit di oaminjlji, prupuvidearea-a Hristolui di “ghinihãbãrsirea (icã proclamatsiea ti atsea tsi-a s-yinã) ti vãsilia-al Dumnidzã” (Luca 8:1). “Cahara di-atsel tsi va (tu yinitorlu) s-prãndã tu vãsilia-al Dumnidzã” eara comentarlui-a lor (Luca 14:15).
- Luca 22:29,30 u-continueadzã thema-aestã: “Mini vã-ndreg a vauuã vãsili. ta s-mãcats shi s-bets pi masa tu vãsilia-a Mea”.

- Isus li-explicà semnurli cari va s-spunã ti deftera yineari, shi bitisi cu comentarlul, “Cãndu-a s-videts cã s-fac aesti, sã shtits cã-i aproapea vãsilia-al Dumnidzã” (Luca 21:31). Aestã-i un non-sens mas vãsilia easti tora tu existentsii di ninti di deftera yineari.
- “Prin multili pathimati lipseashti s-intrãm tu-amirãriljea-al Dumnidzã” (Fapti 14:22). Nu-i ti ciudii ca cafi un-mbistimen cari easti tu pathimati pãlãcãrseascã cã vãsilia s-yina (Mat. 6:10).
- Dumnidzã cari “vã greashti la-amirãriljea” (1 Sãr. 2:12); tu apandasea, noi lipseashti *s-cãftãm* intrarea tu vãsilia-aestã cu unã bana di duh tora (Mat. 6:33).

VĂSILIEA-A DUMNIDZĂLUI EASTI TU VOI?

Sh-pi ninga bãgarea di actsent tutã, multu ‘crãshtinji’ orthodoxi adarã baza di pistipsirea-a lor cã vãsilia tora existeadzã tu ininjli di ãmbistimenjlji, pi mash un paragraf: “Vãsilia-al Dumnidzã easti nuntru tu voi” (Luca 17:21). Aestã-i ma bunã tradutsitã cã “vãsilia-al Dumnidzã easti *anamisa* di voi” (vid. A.V. mg.). Contextu spuni cã Isus lã-spunea la Fariseilji (v. 20); “voi” di-aclo spuni ti elji. Elji siyurã cã nu eara-mbistimenji crãshtinji – vãsilia-al Dumnidzã nu fu adratã tu ininjli-a *lor*.

Uvreilji idyea ashi facã un show public cu vrearea-a lor di cãftarea di un Mesiea. Tu paragraflu-aestu “vãsilia-al Dumnidzã” s-pari cã easti un titlu di Mesiea, mas videm cã El-i vãsiljelu di vãsilia. Cu-atsea cãndu Isus intrã tu Erusalim, oaminjlji grirã “Vluyisit easti-Atsel tsi vini tu numa-a Domnului: Vluyisitã-i vãsilia tsi vini-a pãrintilii a nostu David” (Marcu 11:9,10). Aestã fatsi paralelã anamisa di Mesiea shi “vãsilia”. Cu-atsea Oani pãtidzãtorlu prupuvidea cã “apruche-amirãriljea-a tserurlor. El (Isus) easti-atsel ti cari eara (prufitat)” (Mat. 3:2,3). Tu paragraflu-a nostu tu Luca 17:20-24, Isus lã-apãndãsea pi ãntribarea-a lor ti atsea “cãndu va s-yinã vãsilia-al Dumnidzã”, cu z burearea di yineariljei di “Hiljlu-a Omlui”.

Poenta-a Hristolui eara cã Uvreilji adrarã un ahtari show cã eara tu cãftarea-a yineariljei-a unlui Mesiea, cã ashtiptarã el s-hibã dinãoarã dizvãlit tu putearea, cã elji nu pãturã s-ul veadã cã Mesiea-aestu – “vãsilia-al Dumnidzã” – eara anamisa di elji tu persona ti tinjii di Isus. Ashi El lã-dimãndã ti piricljul: “Vãsilia-al Dumnidzã nu va s-yinã ta s-hibã vidzutã... videts, vãsilia-al Dumnidzã easti anamisa di voi” (Luca 17:20,21).

5.3 Vãsilia-al Dumnidzã Tu Tricutlu

Vãsilia-al Dumnidzã easti premiea tsi-a s-yinã ti pistimenjlji. Cã ahtari, easti motivatsiea-a lor ta s-bãneadzã unã bana cari-a s-hibã dedicatã ti imitatsiea di exemplul di Hristos – tu vãrã chiro cari va lã-hibã shcurtu ma cu pathimati shi nibuneatsã. Di-aclo lipseashti s-nã ashtiptãm cã dzuuãnjli-a lor tuts va s-hibã consumati di unã vrearì cari creashti cu chiro lu ta s-li tinjiseascã shi acãchiseascã ciudiilji di chiro lu-atsel tsi yini. Atsea va s-hibã sumatsii di vrearilji-a lor di duh, shi declaratsiea-ntreagã di Dumnidza Cari elji u-va cã Tatãl-a lor.

Scripturili suntu-mplini cu detalji ti-atsea cum va s-hibã Vãsilia, shi voi putem s-aflãts un lucru ti unã bana ta s-li dizvãlits mash-ndau di eali. Unã cali cu cari noi putem s-li acãchisim-ndau di marli printsipi di Vãsilia tsi-a s-yinã easti s-ul tinjisim

atsea cã Vãsiliea-al Dumnidzã existã tu tricutlu tu forma di miletea-al Israel. Vãsiliea-aestã va s-hibã diznãu adratã pi turnarea-a Hristolui. Multu di Biblia nã-da informatsii cari easti ligatã cu miletea-al Israel, ta s-putem s-u acãchisim atsea, tu mari puncti, cum Vãsiliea-al Dumnidzã cari-a s-yinã va s-hibã organizatã.

Tu multi ori, Dumnidzã easti spunit cã “vãsiljelu-al Israel” (Isa. 44:6 vid. Isa. 41:27; 43:15; Ps. 47:2; 88:18; 148:2); atsea scljeamã cã oaminjlji-al Israel eara vãsiliea-a Lui. Elji ahurhirã s-hibã vãsiliea-al Dumnidzã cãndu intrarã tu tãxirea cu El pi Muntli Sinai, shcurtu dupã elji fudzirã dit Eghiptu tu Amarea Aroshea. Tu apandãsirea ti vrearea-a lor ta s-u veagljã tãxirea-aestã, elji “va s-hibã amirãrea (la Dumnidzã)... fara sãmtã” (Insh. 19:5,6). Cu-atsea “La inshearea-al Israel dit Eghiptu... Israel (eara) domniljea-a Lui” icã vãsiliea (Ps. 113: 1,2). Dupã intrarea tu tagma-aestã, miletea-al Israel cãlãturisi pisti Sinai shi shidzu tu loclu tãgmisit di Canaan. Cã Dumnidzã Lj-fu Vãsiljelu, elji eara dumnitsi di “Giudicãtorlji” (ex. Ghedeon shi Samson) sh-nu di vãsiljedzi. Giudicãtoirlji-aeshtsã nu furarã vãsiljeadz, ma furarã administratori dutsits di Dumnidzã cari dumnirã cu-ndau di pãrtsãlji di loclu sh-nu dumnirã cu loclu-ntreg. Elji furarã-nvitsatsi di Dumnidzã ti vãrã itii spetsieali, pi exemplu, s-u duca Israel ti pucãeari shi s-li ducã nãfoarã di dushmanjlji-a lor. Cãndu Israelatlji l-ntribarã giudicãtorlu Ghedeon s-lã hibã vãsiljelu, el lã apandãsea “nu-ari s-escu domnu pristi voi... Domnul-a s-domneascã pristi voi” (Giud. 8:23).

Giudicãtorlu dit soni eara Samuil. Tu chirolu-a lui, Israelitslji cãftarã un vãsilje uminescu ta s-poatã s-hibã cã sh-altãlji milets anvãrligã di elji (1 Vãs. 8:5,6). Tu istoriea, miletea di dealihea-al Dumnidzã eara bãgati tu pidhimo s-u veadã cã-i njicã relatsiea aproapea-a lor cu Dumnidzã shi s-facã curbani di-aestã ta s-hibã similari cu lumea anvãrligã di elji. Pidhimatsli-aesti suntu multu cãnãscuti sh-tu lumea di azã. Dumnidzã greau zburã cu Samuil: “Mini Mi-alãsarã, ta s-nu mata domnescu Mini pristi elji” (1 Vãs. 8:7). Ma, Dumnidzã lã-dãdea vãsiljeadz, cu-ahurhirea di araùlu Saul. Dupã el yinea Davidlu-atsel cu-ndriptati, shi unã liniea-ntreagã di vãsiljeadz cari eara dit carpolu-a lui. Atselji vãsiljeadz cari avurã duhlu tu mintea-a lor, vidzurã cã Israel nica eara vãsiliea-al Dumnidzã, sh-pi ninga atsea cã elji u-alãsarã amirãljea-a Lui. Di-aclo elji vidzurã cã elji dumnirã pit Israel tu numa-a Dumnidzãlu, di cãt tu numa-a lor.

Mas u-acãchisim printsiplu-aestu, va s-videm cum lipseashti descriptsiea-al Solomon, hiljlu-al David, cari dumneashti pi “scamnul a Lui (al Dumnidzã), ta s-eshtsã vãsilje tu numa-a Domnului Dumnidzãlu-a tãu” (2 Para. 9:8; 1 Para. 28:5; 29:23). Dumnirea-al Solomon di marli irinjii shi prosperitati l-dutsea (icã eara dit idyiu ‘typ’) cu Vãsiliea-al Dumnidzã cari yini. Aestã-i atsea cãtse easti bãgatã actsentu cã el eara vãsilje pi Israel, pi vrearea-al Dumnidzã, cã sh-Isus idyiea-ashi va s-sheadã pi scamnul-al Dumnidzã cã Vãsilje di Israel di partea-a Dumnidzãlui (Mat. 27:37,42; Oani 1:49; 12:13).

Multu di vãsiljeadzlji cu-ndriptati cari suntu spuniti tu Vecljul Testamentu lji-avurã dumnearli cari eara dit idyiu typ cu Vãsiliea-al Hristolu cari-a s-yinã. Ashi cã Solomon u-fãtsea hramlu ti Dumnidzã tu Erusalim, ashii shi Hristos tu Vãsiliea-tsi yini (vid. Iez. 40-48). Cã Iezechiel shi Solomon lji loarã pishcheshili shi tiniea di miletslji di anvãrligã (3 Vãs. 10:1-4; 4 Vãs. 20:12), shi u-vidzurã loclu di Israel cum-i vluyisit cu avearea ti ciudii shi prosperitatea (3 Vãs. 10:5-15; Isa. 37:30), ashii sh-tu Vãsiliea di Hristolu di lumea-ntreagã idyii lucrì va s-hibã vidzuti pi un nivel ma analtu.

ĂNCURUNAREA

Sh-pi ninga ahurhirea bună al Solomon, el adrà alatuseri di cându furã njic tsi easti relatsiilji tu-ncurunarea cari u-loarã putearea personalã-a lui cât el s-fătsea ma tu lichiea. “Vãsiljelu Solomon vru shi-alti multi muljeri xeani...muljeri di Moabiteani, Amoniteani, Idumeani...di-atseali milets ti cari Domnul lã-avea dzãsã-a hiljlor al Israel, S-nu vã dutsets la eali, nitsi eali s-nu yinã la voi, ta s-nu vã-ù shutsã inima-a voastã la dumnidzadzljji-a lor: Di-atseali s-alichi Solomon cu vreari... shi muljerli lji-u-asparsirã inima-a lui. Tu chirolu-a ausheaticlui al Solomon, muljerli-a lui lji-u-shtsãrã inima câtã la altsãlji dumnidzadz shi-inima-a lui nu mata eara-ntreagã la Domnul... Solomon featsi lucri arài dininti-a ocililor a Domnului sh-nu imna yiro dupã Domnul... S-nãrãi Domnul pi Solomon...Ti-tsi Domnul lj-dimãndã... va u trag vãsiliea-a ta dit tini” (3 Vãs. 11:1-11).

Yineari tu arãeatsã-al Solomon eara un protses di unã bana-ntreagã. Relatsiilji-a lui cu muljerlji cari nu u-mpãrtsarã shtearea-a lui ti Dumnidzàlu-al Israel l-dutsea s-ari simpatii cãtrã dumnidzadzljji-a lor di nidealihea. Vrearea ti muljerli-a lui spunea cà el nu lj-vidzu dumnidzadzljji-aeshtsã cà perverzii di duhlu di Dumnidzàlu di dealihea ca elji sh-furarã. Cà chirolu yinea, inima-a lui nu mata eara tu tinjisirea-a Dumnidzàlui-al Israel. “Inima-a lui nu fu prufecta”, icã cãnãshitearea-a lui nu lj-spunea tsiva cà el lj-tinjisea dumnidzadzljji di nidealihea. Niavearea di unã tinjiseari cu inima-ntreagã ti Dumnidzàlu di dealihea eara “arãeatsã tu videala-a Domnului”, tsi avea cà rezultat spãstreari di partea-a Dumnidzàlui di relatsiea-a Lui cu Solomon. La miletea-al Israel lj-fu spunit tu multsã ori s-nu ljea muljerli di lumea di anvãrligã di elji (Insh. 34:12-16; Ios. 23:12,13; Deùt. 7:3).

Cu pãtãgiunea tu Hristos, noi nã-fãtsem cà Israel di duh. Mas noi him singuri, atumtsea noi lipseashti s-loam tu Israelu di duh “tu Domnul” (1 Cor. 7:39) – icã cu altsãlji ãmbistimenji pãtãgiunits “tu Hristos”. Mas him-ncurunats pi chirolu di pãtãgiunea-a noastã, noi nu lipseashti s-trãdzem di muljerli-a noasti; relatsiea-a noastã di ãncurunarea easti adratã sãmtã di itiea di pitea-a noastã (1 Cor. 7:12-14). Mas s-nã ãncurunãm cu cãnãshitearea cu atselji cari nu u-shtiù vrearea-a Dumnidzàlui di dealihea, tu ma chirolu ma lungu nã-dutsi tu pidhimo. Videm cà Solomon nu pãtu s-li tinjiseascã putearea-al spunearea di piriçlju di Dumnidzà ti ahtãrli muljeri “*Siyurã* va-ù shutsã inima-a voastã” (3 Vãs. 11:2; Insh. 34:16). Mash un nivel extraordinar di auto-controla shi intenzitet di pucãearea poati s-nã facã extsepsii di regulã-aestã.

Avem vidzutã cà crãshtinamea orthodoxã nu u-tinjiseascã bazã di Uvreilji di umutea crãshatineascã; elji nu u-shtiù Dumnidzàlu di Israel di dealihea. Ăncurunarea cu ahtãri oaminji normalã nã ducã tu trãdzearea di dealihealjei ti ciudii doctrinalã tsi-i bazã di ascãparea-a noastã. Ti itiea-aestã Isaac shi Iacov, yinirã tu ahtãri mãrimi extraordinari ta s-afla muljeri cari di dealihea u-vigljearã pitea di dealihea s-facã ãncurunarea; Isaac ashtiptã di cându el eara tu 40 di anji ta s-li aflã muljearea di dealihea (Adr. 24:3,4; 28:1). Niirinjea di Ezdra shi Neemi cându avdzãrã cà ãndau di Uvreilji avea loatã ni-Uvrei deapoia u-spunea cât serioz furã lucrulu-aestu (Ezdra 9:12; Nee. 10:29,30).

Noi u-avem spunitã lucrulu-aestu pi nivelu-aestu mash s-ahurhim unã reflectsii tu-mintea; ãncurunarea easti discutatã cu ma mari detalji tu Studiea 11.4.

GIUDICAREA-AL DUMNIDZÀ

Cà rezultat di trãdzearea di Solomon, vãsiliea-al Israel eara-mpãrtsatã pi dau; hiljlu-al Solomon, Roboam, cari dumnã pi farãlji di Iuda, Veniamin shi giumitatea di fara di Manase, ma Ieroboam cari dumnã pi altsãlji dzatsi fari. Aestã vãsiliea cu dzatsi fari furã dzãsitã cà Israel icã Efraim, shi altsãlji daù fari furã dzãsiti Iuda. Oaminjlji di tutili fari-aesti, ti nai ma marea parti u-dutsirã pi araùlu exemplu di Solomon – elji spunira cà pistipsirã tu Dumnidzàlu di dealihea, ma tu idyiu chiro li-tinjisea idolili di miletsli di anvãrligã. Tu multi ori, Dumnidzà zburà cu elji, cu agiutorlu di profutsãlji, s-pucãescã, ma nu avu tihea. Ti-atsea, El li-cãzneã cà li-avinã dit vãsiliea di Israel tu locurli di dushmanjlji-a lor. Aestã eara cu Asirianjlji shi Babylonjlji cum u-ljea Israel shi li-ljea ti sclaylji: “Multsã-anji shi (Dumnidzà) lã-ù dishtiptashi mintea cu Duhlu (Zborlu)-a Tãu sh-prin profetslji-a Tãlji: ma elji nu shi-u shtsãrã ureacljea: atumtsea lj-dideshi tu mãna-a xeanilor milets (di locuri di anvãrligã)” (Nee. 9:30).

Vãsiliea-al Israel cu dzatsi fari nu avu buni vãsiljeadzi. Ieroboam, Ahab, Ioahaz etc suntu tuts scriats tu cartea-a Vãsiljeadzlor cà atselji cari li-tinjisea idolilji. Vãsiljelu-a lor dit soni eara Osea, shi tu dumnirea-a lui Israel eara avinat dit Asiria, shi dzatsilji fari eara dutsiti cà sclaylji (4 Vãs. 17). Dit-aestã elji nu s-toarnã.

Vãsiliea di dau fari di Iuda avea-ndau vãsiljeadzi buni (ex. Iezechia shi Iosia), sh-pi ninga atsea cà nai ma multu di elji eara arài. Cà oaminjlji-a lor s-pucãea ti amãrtiili-a lor, Dumnidzà lj-dãdea vãsiliea-a Lui tu dumnirea di vãsiljelu di soni Sedechia. Di-aestã elji furã loats di Babylonjlji, cari lj-dutsirã tu Babylon (4 Vãs. 25). Elji armasirã tu Babylon ti 70 di anji di dzàli, dupã tsi ãndau yinirã tu Israel cu dutsirea di Ezdra shi Neemia. Elji vãrnãoarã nu avurã vãsiljelu-a lor, cà eara dumnitsi dit Babylonjlji, Gretsli shi Romanjlji. Isus eara faptu tu periodlu di dumnirea romaneascã. Cà Israel u-trãdzea Isus, Romanjlji lã-loarã tu 70 d.H. shi lã-arãspãndirã tu lumea-tutã. Mas tu 100 di anji di nãpoi elji ahurhirã s-toarnã, cu tsi spunã ti turnarea-a Hristolui (vid. Anex 3).

Iezechiel 21:25-27 u-prufitsã bitisirea di vãsiliea-al Dumnidzà cum easti vidzutã tu miletea-al Israel: “Tini, celnic cu fãrdizãcunilji, printsu aràu-al Israel (icã Sedechia), a curi tora tsã yini dzuà... Ashi dzãsi Domnul Dumnidzà; Diadema ta s-scosh, cãruna ta s-mutã (icã Sedechia nu-ari s-hibã vãsilje): aestã nu-ari s-hibã idyea... Va u-alipidedz, va u-alipidedz, va u-alipidedz sh-nu mata-a s-hibã pãnã s-nu yinã-atsel a curi lj-si pricadi shi-a lji-u daù-a lui”. Paragraf dupã paragraf profetslji tu miryitorlji u-spunã bitisirea di vãsiliea-al Dumnidzà (Os. 10:3; Plãn. 5:16; Ier. 14:21; Dan. 8:12-14).

‘Alipideari’ di trei ori di Iez. 21:25-27 spuni ti treili atacuri adrati di Nebuhadnezar, vãsiljelu di Babylon. Studentu cu-ngãtani va s-veadã tu versuri-aeshtsã un altu exemplu ti-atsea cum vãsiliea-al Dumnidzà shi vãsiljelu-aestu poati s-hibã adratã cà paralelã; alipidearea-al Sedechia eara-atsea di vãsiliea-al Dumnidzà (vid. Sectsia 5:2). Cu-atsea vãsiliea-al Dumnidzà cà eara tu miletea-al Israel bitisi: “Mini...va s-bitisescu cu vãsiliea-a casãljei al Israel” (Os. 1:4). “sh-nu mata-a s-hibã pãnã...” u-ari implicatsiea cà vãsiliea poati s-hibã adratã-iara cãndu “yinã-atsel a curi lj-si pricadi shi-a s-hibã datã -a lui (di Dumnidzà)”. Dumnidzà “va-Lji Lu da-a Lui (a Isus) tronlu-al David, pãrintili-a Lui... shi vãsiliea-a Lui nu va s-aibã bitimi” (Luca

1:32,33) – pi turnarea-a Hristolui. Aestã-di aclo, easti cându tagma di restauratsiea-a vãsiliiljei va s-hibã umplutã.

RESTAURATSIEA-AL ISRAEL

Ari unã mari thema tu prufitsãlji di Vecljul Testamentu ti *restauratsiea* di Vãsiliea-al Dumnidzã pi turnarea-a Mesiealui. Ucenitslji-al Isus furã bunã cutrimburati di-aestã: “Elji, cara s-adunarã, Lu-ntriba, shi dzãtsea: Doamne, canda, tu-aestu chiro va u-*adari diznàu amirãriljea-al Israel?*” icã ‘Desi Iezechiel 21:27 va s-hibã umplut tora?’ Isus lã-apãndãsea cà chirolu exactu di deftera yineari-a lui elji, nu-ari s-u shtiù putes, sh-pi ninga-atsea cà anghilji lã-dzãsirã dinãoarã dupã atsea cà el di dealihea, va s-toarnã pi vãrã momentu (Fapti 1:6-11).

Restaurarea di vãsiliea-al Dumnidzã / Israel di-aclo va s-hibã pi deftera yineari-a lui. Cu-atsea Chetru prupuvidea cà Dumnidzã va l-pitreacã “Iosus Hristos... cari lipseashti s-Lu-aproachi tserlu (icã lipseashti s-armãñã aclo) *pãnã* tu chirolu-a *stabileariljei diznàu-a* tutãlor atseali ti cari zburã Dumnidzã prit gura-a sãmstsãlor prufets a Lui” (Fapti 3:20,21). Deftera yineari va s-da adrarea diznàu di vãsiliea-al Dumnidzã cà restauratsiea di vãsiliea-atsea veacljã al Israel.

Restauratsiea di vãsiliea-al Dumnidzã easti di dealihea thema di “tuts sãmstsãlji prufets (al Dumnidza)” :

- “Prin njilã va sã si-nvãrtusheadzã scamnul-a lui: sh-pi el (Isus) va s-sheadã ti daima la tenda-al David (pi deftera yineari – Luca 1:32,33), un giudicãtor ...cari-a s-ayunjiseascã ti-ndriptati” (Isa. 16:5).
- “Atsea dzuuã va-ù mut tenda-al David (icã “scamnul” al David di Luca 1:32,33) tsi eara cãdzutã shi-a li-ndreg arãpturli; shi surpãturli-a li mut, shi-a lu-adar *ca dit dzãlili atseali veaclji*” (Amos 9:11). Fraza dit soni easti siyurã limba-atsea dit restaurarea.
- “Hiljlji-a lor (al Israel) va s-hibã *ca di ma ninti*, shi adunarea-a lor-a s-hibã adratã di ninti-a Njeia” (Ier. 30:20).
- “Dumnidzã *iara* va U-aleagã Erusalim” (Zah. 2:12), cu-atsea cà va-u facã cãsãbãlu-tsentral di Vãsiliea-a Lui di lumea-ntreagã (vid. Ps. 47:2; Isa. 2:2-4).
- “Va-lji tornu-aoatsi sclyilji-al Iuda shi sclyilji-al Israel shi va-lji curdisescu *ca tu-protã... Iara-a* s-avdã tu loclu-aestu...boatsi di harauuã...Cã Mini va l-fac nãpoi sclãyljea-a loclui, *ca tu-protã...iara* tu loclu-aestu (Erusalim)... va s-aibã casi di picurari...*iara* (va s-)imnã cupriili” (Ier. 33:7-13).

Pi turnarea-a Hristolui s-u facã Vãsiliea-aestã easti di dealihea “umutea-al Israel”, tu cari lipseashti s-him tu relatsii cu pãtãgiunea.

5.4 Vãsiliea-Al Dumnidzã Tu Yinitorlu

Sectsiiili 1 shi 3 di Studiea-aestã au datã un mari bãrnu di informatsii ligati cu-atsea cum va s-hibã Vãsiliea-aestã. Noi vidzum cà Avraam lj-fu datã ti tagma cà cu Cãrpolu-a lui oaminji di tuti pãrtsã di lumea va s-hibã vluyisiti; Rom. 4:13 u-fatsi ma marea-aestã cu-atsea cà loclu-ntreg va s-hibã mushtinit di oaminjlji-atseljji cari suntu

‘tu’ Cârpolu-al Avraam, icà Hristos. Cadhurlu di prufitsâljea di Dan. 2 spuni cum Hristos va s-toarnã cã unã cheatrã njicã sh-atumtsea vãsilia va s-arãspãndeascã preayalea tu lumea tutã (vid. Ps. 71:8). Aestã spuni cã Vãsilia-al Dumnidzã nu-ari s-hibã localizatã tu Erusalim icã loclu-al Israel, cã-ndau spunã, sh-pi ninga-atsea cã locurli-aesti va s-hibã inima-a vãsiliealjei.

Atselji cari u-tinjiseascã Hristos tu bana-aestã va s-hibã “amirãrilji shi preftsã, shi-a s-domneascã pristi loc” (Apoc. 5:10). Noi va s-dunnim pi locuri di mãrimi shi numiri diferenti; un va s-domneascã pi dzatsi cãsãbadz, sh-alantu pi tsintsi (Luca 19:17). Hristos va L-mpartsã domnearea-a Lui pisti loclu cu noi (Apoc. 2:27; 2 Tim. 2:12) “Un vãsilje (Isus)-a s-domneascã cu-ndriptati shi printslji (pistimenjlji)-a s-chiverniseascã cu-ndriptati” (Isa. 32:1; Ps. 44:16).

Hristos lipseashti s-domneascã ti totãna pi scamnul adrat diznãu di David (Luca 1:32,33), icã noi va-l avem loclu-al David shi pozitsiea di domneari, tsi furã tu Erusalim. Cã Hristos va s-domneascã dit Erusalim, aestã va s-hibã cãsãbãlu tsentral di vãsilia yinitoarã. Tu-aestu loc cã un hram va s-hibã criscut (Ieze. 40-48). Dit cãndu oaminjlji va L-tinjiseascã Dumnidzã pi locuri-diferenti tu lumea-ntreagã (Mal. 1:11), hramlu-aestu va s-hibã loclu ti contsentratsii ti tinjisirea di lumea. Miletsli “va s-alinã cafi-an ta sã-Lji si-ncljinã-a Amirãlui, Domnul di nicuchirlji, shi s-u facã sãrbãtoarea-a tendzãlor” anvãrligã di hramlu tu Erusalim (Zah. 14:16).

Hãgilãchea-aestã di an tu Erusalim idyea-ashi easti prufitsatã tu Isa. 2:2,3: “Tu dzuuãlji-atselji dit soni, muntili (vãsilia- Dan. 2:35,44) di casa (hramlui) a Domnului va s-hibã-nvãrtusheatã pristi cipitli-a muntsãlor (icã Vãsilia-al Dumnidzã shi hramlu va s-hibã ãnvãrtusheatsi pisti vãsiliilji-a oaminjlor)... sh-tuti miletsli-a s-urdinã cãtã-aclo. Multsã oaminji va s-yinã shi-a s-dzãcã, Yinits, s-nã-alinãm pi muntili-a Domnului, tu casa-a Dumnidzãlui al Iacov; shi El s-nã li spunã cãljurli-a Lui...cã di Sion va s-easã nomlu shi zborlu-al Dumnidzã di Erusalim”. Aestã s-pari cã-i cadhur di dzuuãlji protsi di Vãsilia, cã oaminjlji u-arãspãndirã shtearea ti dumnirea-a Hristolui la altsã, shi elji yinirã-nsus pi “muntili” di Vãsilia-al Dumnidzã, cari va si s-arãspãneascã preayalea tu lumea-ntreagã. Auuã noi avem un cadhur di un entuziazmu di dealihea tu tinjisirea di religiea.

Unã di nai ma mårli trayedii umãneshtsã di dzuuã-a noastã easti cã nai ma multsã di oaminjlji L-‘tinjiseascã’ Dumnidzã ti itiili polititsi, sotsieali, culturali icã emotsionali, di cãt pi baza di unã acãchiseari di dealihea di El cã Tatãlu shi Creatorlu-a lor. Tu Vãsilia va s-hibã un entuziazmu tu lumea-tutã ta s-hibã ãnvitsati cãljurli-al Dumnidzã; oaminjlji va s-hibã ahãt motivati di vrearea-aestã cã elji va s-cãlãtoriseascã di tutili pãrtsã di loclu pãnã la Erusalim ta s-ljea unã ma mari shteari ti Dumnidzãlu.

Di cãt di confuziea shi nibuneatsa adratã di sistemili legali-a omlui shi administratsiea di-ndriptatea, va s-hibã un codex univerzal di giudicari – “nomlu shi zborlu-a Domnului”, cari-a s-hibã spunit di Hristolu di Erusalim. “Tutuli milets va s-urdinã cãtã” sesiili-aesti ti-nvitsari, tsi implicheadzã cã vrearea-aestã di tuts ta s-hibã aflatã shtearea di dealihea di Dumnidzã va li-facã cã ma njits-ncãcerli anamisa di miletsli, cã adarã sh-anamisa di individualji cari si s-dedicheascã s-u aflã shtearea-aestã tu bana-aestã.

Descriptiea-aestã di miletsli-tuts cum *uridinã* cãtã la Erusalim easti idyia cu cadhurlu prezentat tu Isa. 60:5, iu Uvreilji “uridinã deadun” cu Pãngãnjli (ni-Uvreilji) s-uL tinjiseascã Dumnidzãlu tu Erusalim. Aestã s-leadzi di tamam tu prufitsãljei di Vãsilia di Zah. 8:20-23:

“Shi-a s-yinã nica milets shi bãnãtorlji di la cãsãbadz multi la numir; shi bãnãtorlji dit unã cãsãbã-a sh-si ducã tu-alantã, shi-a s-dzãcã, S-neam totãna (A.V. mg. – vid. Zah. 14:16 ‘anlu dupã anlu’) s-nã pãlãcãrsim di ninti-a Domnului, shi s-ul cãftãm Domnul di nicuchirlji: Sh-mini-a s-yin. Da, va s-yinã multi milets shi fari cu puteari ta su-L caftã Domnul di nicuchirlji tu Erusalim... dzatsi oaminji di limbili-a miletslor va lu-acatsã un Uvreu di poljli-a mantiljei shi-a s-dzãcã, Va s-yinim shi noi cu tini: cã duchim cã Dumnidzãlu easti cu voi”.

Aestã u-adarã cadhurlu cã oaminjlji uvreshtsã va s-hibã adrati “cap sh-nu coadã” di miletsli tuts, ti pucãearea shi tinjisearea-a lor (Deut. 28:13); baza uvreascã di planlu-al Dumnidzã ti ascãpari atumtsea va s-hibã tinjisit di tuts. Nishtearea di nai ma marea parti di crãshtinamea di azaã atumtsea va s-hibã bitisitã dinãoarã. Oaminjlji atumtsea cu entuziazmu va li-discuteadzã lucãrlji-aeshtsã, cã elji va s-poatã s-lã spuna la Uvreilji “noi *avdzãm* cã Dumnidzã easti cu voi”. Moubetsli atumtsea va s-hibã ti lucãrlji di duh, di cãt fantomili ti giabã cari u-umplã minuirea di lumiljei di tora.

Mas u-loam tinjisirea-aestã marea ti cãtã Dumnidzã, nu-i ti ciudii cã Hristos “va-lji giudicã la miletsli...elji va li-adarã cordzãli tu heari di pluguri shi sulili-a lor tu cãsoari: canã di miletsli nu-a shi-u mutã coarda contra unlu-altu sh-cama nu-a s-ampuliseascã” (Isa. 2:4). Autoritatea absolutã di Hristos shi dealihealjei tutã di arbitrajã-a lui tu-ncãcerli va s-aibã ti rezultat tu miletsli ti vrearea alãxiri di lucãrlji-a lor di armatã tu lucãrlji ti agrari, shi va l-alasã treninglu-tut ti armatã. “Va s-creascã tu dzãlili-a lui ãndriptatea” (Ps. 71:7) –duhlu atumtsea va s-hibã criscut, shi tinjii va s-hibã pãltitã la atselji cari li-au caracteristitsli-al Dumnidzã tu vreari, njila, ãndriptati etc. Adrats contrastu di vrearea di tora di atselji pirifanjli, cari s-tinjiseascã mash singurlji shi atselji cu ambitsiea ti elji.

Agudirea di vreari di “cordzãli tu heari di pluguri” va s-hibã unã partea di unã ma mari alãxeari agriculturalã cari va s-yinã pi loclu. Cã un rezultat di amãrtiea di Adamlu, loclu eara blãstimat ti-itiea-a lui (Adr. 3:17-19), tsi avea cã rezultat cã lipseashti un mari efortu ta s-poatã s-yinã tsiva di-atsea. Tu Vãsilia “va s-hibã bolluchi di pãni pristi loc pãnã la cipitli-a muntsãlor (cari furarã goali tu unã oarã); iamishili-a s-creascã cãr chedzãrlji-a Libanlui” (Ps. 71:16). “Atsel cari-arã va lu-agiungã di dinãpoi atsel cari tseatsirã, shi-atsel tsi calcã-auuãli atsel cari seaminã. Shi muntili va s-chicã yin dulsti” (Amos 9:13), ahãt va s-hibã adratã cã ma bunã fertilitatea pi loclu shi adrarea di ma njicã di blãstemlu pi loclu cari furã spunit tu Edenlu.

Unã sutsatã ahãt marea di agricultura va s-acatsã multsã oaminji. Prufitsãljei di Vãsilia nã-da impresiea cã oaminjlji va s-toarnã tu un stil di bãnari, tu cari va si s-hibã duri mash cu singurlji noi:

“Cafi-unlu va s-sheadã sum yita shi hclu-a lui shi canã nu-a lã da frixi” (Mih 4:4).

S-him duri mash cu singurli noi va li-treacă arăetsli cari suntu ună parti di cafi un sistem di lucrari ti părădzi. Tritsearea di ună bana-ntreagă shi lucrarea ca altsălji s-hibă avutsi va s-hibă un lucru di tricutlu.

“Shi elji va s-adară casi shi va-shi băneadză (aclo) shi-a s-seamină-ayinji sh-di birichetea-a lor va s-măcă. Ma nu-a s-adară casi că altul ta s-băneadză, nitsi că-a s-seamină că altul ta s-măcă... shi-aleptsălji a Melji va sh-si hărsească di pidimolu-a mănjlor a lor. Lucurlu-a lor nu-ari s-lă hibă di geaba...” (Isa. 65:21-23).

Isaia 35:1-7 ari ună prufitsălji cari nu poati s-hibă tricută ti-atsea cum un loc gol va s-hibă alăxit, tsi va s-aibă ti rezultat ună aură di hărioasea shi hăricoapea cari-a s-scoată ca aburi dit loclu, ti calea ma lishor shi ma multu di duh di bana di atselji cari va s-lucrească: “Laea irnjii uscată...va si s-hărsească... irnjiea la sh-si hărsească, has ca crinlu la s-dishcljidă. Ea...va sh-si hărsească sh-cu hăricoapi shi cântari... fântànji di-apă-a s-cură pit irnjii shi-arăcăi tu loclu-atsel uscatlu ti-apă. Loclu-atsel făr di-apă-a s-facă báltsă”. Shi agresiea naturala anamisa di prăvdzălji va s-hibă spăstrită: “Luplu-a s-pască deadun cu njelu” shi ficiorlji va s-poată s-giucască cu shearpi (Is. 65:25; 11:6-8).

Tu idyea cali că sh-blăstemlu eara băgat cari eara băgat pi creatsiea naturala va s-hibă adrat ca ma njic multu, că atsea tsi eara băgată pi oaminjlji va s-hibă adrată că ma njică idyea-ashi. Ashi Adr. 20:2,3 zbureashti tu ună limba simbolica di draclu (amărtiea shi efectili-a ljei) cari easti “ligat” ică băgat tu niputeari, ti Mileniulu. Lăndzimea di bana va s-hibă criscută, că shi cându vărnu va s-moară pi ilichiea di 100 di anji, aestu va s-minduească că eara mash un ficior (Isa. 65:20). Muljerlji nu-ari s-pătsească ahăt cându va lji-faptă ficiorlji (Isa. 65:23). “Atumtsea-a sh-si dishcljidă ocljilji a tsilor cari suntu orghi shi urecljili-a surdzălor va s-avdă. Atumtsea-a s-ansară shcljioplu ca tserbul shi limbidă-a s-hibă limba-a peltetslor” (Isa. 35:5,6). Aestă-a s-hibă di pishcheshili di Duh ti ciudii cari va s-hibă loati iara (vid. Uvr. 6:5).

Nu poati s-badzi actsentu multu ca Văsiliea al Dumnidzà nu lipseashti s-hibă vidzută ca ună insula tropicală, cari atselji cu-ndriptati va l-va tu idyea cali cum oaminjlji va ta s-suntu sum soarli anamisa di mushutetsli-a naturăljei. Itiea fundamentală di Văsiliea-al Dumnidzà easti s-Lă da tinjisearea-a Dumnidzàlui, di căt loclu easti-mplin di tinjisearea ti El “ca apili tsi lu-anvălescu sinlu-a amariljei” (Ava. 2:14). Aestă-easti itiea-al Dumnidzà di soni: “Ca dealihea ca bănedz, loclu-ntreg va s-hibă umplut di mărimea-a Dumnidzàlui” (Num. 14:21). Tinjisearea ti Dumnidzàlu scljeamă că bânătorlji tuts dit loclu va L-va, tinjisească shi va li-adară atributsli-a Luil că lumea va s-hibă tu statuslu-aestu, Dumnidzà va l-alasă shi loclu fizical s-ul adară-aestă idyea-ashi. Ashi că “atselji imirlji va-l mushtinească loclu (tu Văsiliealjei) shi-a sh-si hădipsească pi marea irinji (di duh)” (Ps. 36:11), di căt s-u va bana simplă. Atselji cari “atselji tsi-agiună shi-lji acatsă seatea ti-ndriptati...va sh-si satură” cu-atsea tu Văsiliea (Mat. 5:6).

Mash minduirea di aveari di ună bana di daima tu Văsiliea easti multu ufilizită ca ‘carotlu’ s-li facă oaminjlji s-au interes ti crăshtinamea. Cum shi s-hibă, avearea-a noastă di-atsea atumtsea, va s-hibă mash ca intsidentă, mas u-avem itiea di dealihea ta s-him tu Văsiliea – tsi-i s-uL tinjisim Dumnidz`alu. Tu tsi chiro va nă-armănă ti noi

după pătăgiunea-a noastă, tinjisirea-a noastă di-aestă lipseashti s-developeadză tu continuari.

Ti scriitorlu, mash dzatsi anji di bănari tu hărioasi di prufectati absolută shi ună cânăshțeari bună cu Dumnidzà poati s-hibă di vâloari ti trauma-tută di bana-aestă. Ca statuslu-aestu ti ciudii va s-armănă ti totna, u-ardî mintea shi nă-dutsi după sinurli di cânăshțeara uminească.

Shi cându-i vidzută tu ma multu termini fizicali, s-him tu Văsiliea-al Dumnidzà va s-lipsească s-hibă motivatsiea di dip mari s-li avem pi-zvercă bunetsli-tu lumea shi materializmul. Di-cât atsea s-ljeam mintea mash ti yinatorlu cari-a s-yină după shcurtă, Isus nă-nvitsă, “Căftats-li ma ninti vāsiliea-al Dumnidzà shi-ndriptatea-a Lui shi tuti-aesti va s-hibă dati-a vauuă.” (Mat. 6:30-34). Tută tsi noi putem s-u bāgām tu minti tora shi s-vrem easti fără comparatsii cu-mplinarea di soni cându-a s-him tu Văsiliea-al Dumnidzà.

Noi lipseashti s-căftām “ândriptatea (al Dumnidzà)”, ică s-prubām s-developām ună vreari ti caracterlu-al Dumnidzà, tsi scljeamă că noi vrem s-him tu Văsiliea-al Dumnidzà ca-ndriptatea va s-hibă tinjisitā aclo, ca noi vrem s-him prufectsā-ntredz shi morală, di cât mash ca noi, personală, vrem s-fudzim di moartea shi s-bānām ună bana simplă ti totna.

Multu, umutea-a Vangheljlu easti prezentatā pi cāluri cari spună ti egoizmul uminescu. Putem s-videm că motivatsiea-a noastă ca s-him tu Văsiliea s-featsi ca diferentă cu dzuuă tu dzuuă. Atsea tsi noi u-spunem auuă easti un ideal; protă priuritetlu-a nostu easti s-ul ānvitsām Vangheljlu shi s-u spunem tinjisirea-a noastă ti el tu pătăgiunea shi s-avem ca motivlu tinjisearea di vreari cātā Dumnidzālu. Tinjisirea-a noastă di umutea tsi u-da Dumnidzālu ti ofertă, shi minduerli exacti-a noshtsā ca vrem s-him tu Văsiliea, va s-crească shi va si s-facă ca adulti după pătăgiunea-a noastă.

5.5 Mileniùlu

Pi punctu-aestu di studiea-a noastă di bană tu Văsiliea, dghivāsitorlu cari ari-ngātani siyura si s-ntreabă, ‘Desi cadhurlu-aestu di Văsiliea-al Dumnidzà s-veadă ca multu umană?’ Oaminjlji tu Văsiliea nica va s-facă bebeuri (Isa. 65:23) shi nica-a s-moară (Isa 65:20). Oaminjlji-aeshtsā va s-aibă discusii ti cari Hristos va s-da bitimea (Isa. 2:4) shi va s-lipsească s-lucrească pi loclu ti bănari, sh-pi ninga-atsea ca va s-hibă multu ma lishor di cât easti tora. Tută-aestă s-veadi ca lungă di tăxirli ca atselji cu-ndriptati va s-ljea bana di daima, shi ună natură ca-atsea di Dumnidzālu, va s-hibă adratsi ca anghilji, cari nitsi nu s-ncuruneadză ică reproducteadză (Luca 20:35,36). Apandasea easti tu factu ca protă parti di Văsiliea va s-hibă ti 1,000 di anji – un ‘Mileniù’ (vid. Apoc. 20:2-7). Tu Mileniùlu-aestu va s-hibă dau grupi di oaminji pi loclu:

1 Atselji-sāmstāljji – atselji di noi cari u-avea dutsita calea-a Hristolu cum lipseashti tu bana-a lor, la cari va s-lijji bana di daima pi seatea-a giudicariljei. Notă: ‘sāmtu’ scljeamă ună ‘cljimată’ persona, shi s-mindueashti ti pistimenlu di dealihea.

2 Atselji dit cafi dzuuã, cari-a s-moarã cari nu u-shtea Vangheljlu pi chirolu di turnarea-a Hristolui – icà elji nu eara cu obligatsii tu seatea di giudicari.

Cãndu Hristolu va s-yinã doi oaminji va s-hibã tu agurlu, un va s-hibã dutsit (pi giudicarea) sh-alantul va s-hibã alãsat (Luca 17:36); atselji cari-a s-hibã “alãsat” suntu tu deftera grupa-aestã.

Mas ù-loarã natura-al Dumnidzà pi seatea di giudicari, sãmtsãlji nu va s-moarã icã s-facã ficiori. Descriptsiili di oaminji cari u-veadã lucãrlji-aeshtsã tu Vãsiliea, di-aclo lipseashti s-hibã implicatã ti deftera grupa – atselji cari eara yii tu chirolu di turnarea-a Hristolui, ma cari nu li-shtea lipsiturli-al Dumnidzàlu. Premiea ti atselji cu-ndriptati easti cã elji va s-hibã adrati “amirãrlji shi preftsã, shi-a s-domneascã pristi loc” (Apoc. 5:10). Amirãlji va s-lipseascã s-domneascã pi vãrnu; atselji oaminji cari nu u-shtea Vangheljlu pi chirolu di defterã yineari di-aclo va s-hibã alãsati cã yii, shi va s-au domnji pisti elji. Cã him “tu Hristos” noi va u-mpãrtsãm premiea-a Lui – tsi-i s-hibã amirãlu-a lumiljei: “El cari-a s-yina...a tsilui va l-daù puteari pisti miletsli: shi el-a s-domneascã pisti elji cu oalili-a li frãngã...ashi cum sh-Mini loai puteari di la Tatã a Meù” (Apoc. 2:26,27).

Parabola-a Hristolui di minilji tora yini la loc – scelayilji-atselji cu tinjii lj-fu datã premii cu dzatsi icã tsintsi cãsãbãdzi ta s-domneascã cu elji tu Vãsiliea (Luca 19:12-19). Shteara di cãljurli-al Dumnidzà nu-ari s-hibã arãspãnditã dinãoarã cãndu Hristos va s-hibã proclamat cã Vãsiljelu tu Erusalim; oaminjlji va s-cãlãtoriseascã tu Erusalim ta s-poaã s-aflã ma multu shteari ti Dumnidzà (Isa. 2:2,3). Idyea-ashi adutsets-Vã aminti, cum muntili di Dan. 2:35,44 (cari u-reprezenteadzã Vãsiliea-al Dumnidzà) preayalea-ayalea s-arãspãneascã pi loclu. Va s-hibã obligatsiea-a sãmtsãlor s-ul arãspãneascã shteara di Dumnidzà, sh-di aclo Vãsiliea-a Lui.

Cãndu Israel eara vãsiliea-al Dumnidzà di ninti, obligatsiea-a preftsãlor eara s-ul ãnveatsã shteara-al Dumnidzà (Mal. 2:5-7). Ti itiea-aestã elji eara bãgati tu multsã cãsãbãdzi tu Israel. Tu ma marea-nvãrtusheari di Vãsiliea, sãmtsãlji va u-ljea rolja-a preftsãlor (Apoc. 5:10).

Mas Hristolu yini azã:

1. Atselji cu-obligatsii cari va s-hibã mortsã va s-hibã ãnyeati shi, deadun cu-atselji cu-obligatsii yii, va s-hibã dutsiti pi seatea-a giudicariljei.
2. Atselji cu-obligatsii arài va s-hibã cãzniti cu moartea, sh-la atselji yiilji va lã-hibã datã bana di daima. Giudicarea idyea-ashi va s-hibã datã sh-la miletslji cari nu-u pricãnoascã Hristolu.
3. Atselji cu-ndriptati atumtsea va s-domneascã pisti oaminjlji cari atumtsea va s-hibã yii, ma nu cu-obligatsii ti Dumnidzàlu; elji va lã-nveatsã Vangheljlu cã “amiradzi shi preftsã” (Apoc. 5:10).
4. Aestã va si-facã ti 1,000 di anji. Tu chirolu-aestu, oaminjlji mortsã va l-asculteascã Vangheljlu shi di-aclo va s-hibã sum obligatsiea-a Dumnidzàlui. Oaminjlji-aeshtsã va s-bãnedzã unã banã ma lungã sh-cu ma mari hãrioasi.

5. Tu bitimea-a Mileniului va s-hibă ună răsculari contra Hristolu shi-atselji sâmtsâlji, cari Dumnidzà va li-spăstrească (Apoc. 20:8,9).
6. Tu bitimea di 1,000 di anji, atselji cari muriră tu chirolu-aestu va s-hibă ânyeati shi giudicati (Apoc. 20:5,11-15).
7. Atselji arâilji anamisa di elji va s-hibă spăstriti, sh-atselji cu-ndriptati va s-hibă cu noi shi va s-au bana di daima.

Ititea-a Dumnidzàlui cu loclu atumtsea va s-hibă etimă. El va s-hibă âmplin di iatsâlji nimuritori shi cu-ndriptati. Numa-a Dumnidzàlu ‘Iahve Elohim’ (tsi scljeamă ‘Atsel cari va s-hibă disfaptu tu grupa di atselji cu puteari’) atumtsea va s-hibă umplută. Tu vârnă altă oară amârtiea sh-di aclo moartea, va s-hibă vidzută pisti loclu; tagma cã simitsa di shearpă va s-hibă spăstritã cã va s-hibă aguditã pi cap, atumtsea va s-hibă umplutã-ntreagã (Adr. 3:15). Tu Mileniulu, Hristos va s-domnească “până tsi va-lji bagã tuts ehtsârlji-a Lui sum cicioarli-a Lui. Ehturlu-atsel dit soni, cari-a s-hibă stulcinat, easti moartea... Sh-tuti cându Va-Lji hibă supusi-a Lui (Dumnidzà), atumtsea shi Hiljlu insushi va-Lji Si supunã-a Lui (Dumnidzà) a curi Lj-si supusirã tuti, cã Dumnidzà s-hibă tuti tu tuts” (1 Cor. 15:25-28).

Aestã-i “bitimea, cându El (Hristos) va-ù prida-amirâriljea-al Dumnidzà shi-a Tatãlui” (1 Cor. 15:24). Atsea tsi-a s-facã tu periodlu tsi-a s-yinã cându Dumnidzà easti “tuti tu tuts” nu-nã easti spusã; tutã tsi noi shtim easti cã noi va s-avem bana di daima, natura-a Dumnidzàlui, shi noi va s-bânem s-ul tinjisim shi s-ul fãtsem adetea-a Dumnidzàlui. Tutã tsi-i ligatã cu-atsea tsi-va s-hibă dupã Mileniulu va s-hibă mash moùbetea.

Un acãchiseari di “Vangheljlu di Vãsiliea-al Dumnidzà” easti vitalã ti ascãparea di cafì un dghivãsitòr di zboarãli-aesti. Vã-plãcãrism cã s-li dghivãsits nica unã oară studiea-aestã shi s-li cãftats paragrafilu di Bibliea cari suntu tsitati.

Dumnidzà nã-va s-him tu Vãsiliea-a Lui. Itiea-a Lui-ntreagã eara adratã ti noi s-avem unã parti realã tu ea, di cãt mash s-ul spunã putearea-a Lui creativã. Pãtãgiunea nã-leadzi tu tagmili ligati cu Vãsiliea-aestã. Easti greau s-pistipseascã cã pãtãgiunea, sh-ndau di anji di tinjisearea di dealihea di Zborlu-al Dumnidzà, poati s-nã da intrarea tu chirolu-aestu ti ciudii sh-ti totna. Ma pistipsirea di marea vreari-a Dumnidzàlui lipseashti s-hibã cu puteari. Sh-pi ninga problemili-a noshtsã njitsi noi nu avem unã itiea di dealihea s-u alãsãm grearea-a Vangheljlu?

“Maca Dumnidzà easti ti noi, cari-i contra noi?” (Rom. 8:31).

“Pathmatli-a chirolu di tora nu-ù hãrzescu mãrearea cari va nã si spunã.” (Rom. 8:18).

“Criparea-a noastã di tora, lishoarã sh-tricãtoarã, nã-adutsi-a nauuã, ma-nsus di itsido di misurã, doxã mari tsi nu sã spuni” (2 Cor. 4:17).

Digresiea 15: Dealiealjei Di Vãsiliea

Scriiturli di dealihea ti Vāsilia cari s-aflā dit profetslji dit Vecljul Testamentu suntu tu multsā ori adrati ti shicāi di multsā theologicianji shi membri di denominatsii diferentsā. S-spuni cā limba-i mash figurātivā di vārā loc ti premiea altu di cāt loclu, shi ca planeta-aestā va s-hibā aršā.

Ta s-apandāsīm ti aestā, lipseashti s-acāchisim cā regulā printsipalā-a studiiljei di Biblia easti cā noi totna lipseashti s-li acāchisim Biblia di dealihea, mash nu atumtsea cāndu ari unā itiea bunā ta s-fătsem unā interpretatsiea-spiritualā. Pi exemplu, protlu versu di cartea di Apocalipsa nā-informeadzā cā vizea easti multu simbolicā (Apoc. 1:1), tsi nā-dutsi cum s-ul videm. Ari shi un mari sentimentu di mārimea shi realizmul tu ufilizirea di limba cari poati s-indicheadzā desi icā nu un paragraf lipseashti s-ul dghivāsīm cā simbolic. Cu-atsea cāndu dghivāsīm cum loclu s-minā tu-ncoa sh-tu-nclo ca unlu om āmbitat (Is. 24:20) siyurā ca easti mash unā forma di limba cari lipseashti s-li acāchisim ca simboli. Tu contrastu, limba ufilizitā ti descriptsiea di Vāsilia yinitoarā easti multu lishor s-li acāchisim di dealihea; shi nu ari tsiva ta s-nā dutsi s-ul dghivāsīm ca simboli.

Poati ca omlu nu poati s-ljea ahāt pisti ta s-pistipseascā cā un ahtari chiro di dealihea va s-yinā pi loclu, el ari minduitā thiorii cari u-explicheadzā ca nu-i ashi. Alternativa-a lor di unā vāsiliū spiritualā icā pi tserlu, easti di nidealihea shi nu-ari detalji, di-aclo putem s-pistipsim mash ptsān di ea, shi lipseashti mash ptsān pistipsiri icā dari di curaji. Mas lipseascā descriptsii di oaminji shcljopi cum s-facā cā sānātoshi, icā cum irnjiea easti adratā cu apā, suntu mash simbolitsi, atumtsea, āntribarea lipseashti s-hibā apandāsitā contretā shi ti-pistipseari: ‘Simbolitsi di tsi?’ Paragraflji-aeshtsā u-spunā Vāsilia-al Dumnidzā. Mash noi nu pistipsim ti-tsi dealihea elji suntu simbolitsi, atumtsea noi nu-u shtim Vangheljlu (‘ghinihābārsearea’) ti Vāsilia, sh-di aclo nu putem s-ashtiptām loc tu el.

Deapoaia, lipseashti s-hibā clarā dit provili prezentati pāā tora, cā Dumnidzā ari unā itiea di daima cu omlu pi loclu-aestu; El nu va li-spāstreascā planeta-aestā tsi El u-tāxea ti cārpolu-al Avraam ti totāna. Noi di-aclo lipseashti s-ashtiptām ca ari sh-descriptsii di dealihea tu Biblia ti Vāsilia cari lipseashti s-yinā pi loclu.

Paragrafilji-aeshtsā spunā cā-i dealihea-atsea:

- “Dumnidzā Insushlu, Cari lu-adrā loclu, lu-adrā shi lu-nvārtushe; shi nu di geaba lu-adrā, ma ta s-aibā bānatic pi el” (Isa. 45:18). Creatsiea-a loclui va s-eara ti geabā mas Dumnidzā va l-spāstreascā; ma, tu contrastu, easti itiea-al Dumnidzā s-ul facā bānatic pi el cu oaminji nimuritoari.
- “Loclu ti totna shi-armāni” (Eccl. 1:4).
- “El idyea-ashi li-nvārtushe (elementili di sistemlu-di soari) ti eta shi eta: el adrā un decret cari nu-ari s-yinā” (Ps. 147:6).

Lāndzimea-a Mileniūlui ti 1,000 di anji, cum easti-ngrāpsitā tu Apoc. 20:4, lipseashti s-hibā idyea-ashi apruceatā cā-i dealihea, ta s-poatā s-li harmonizim cu-altsālji lucrī tu profitsālji ligati cu natura-a periodlui-aestu. Bileam sh-tu Apocalipsa, nu lipseashti s-hibā loat ti-dealihea cafī numir. Multsālji referentsi ti “cātā treiea” suntu un exemplu di tamam. Nai ma importantu, Mileniūlu easti spunit tu Uvr. 4:4-9 cā dzuuā di Sabathlu di discurmari. Cu Dumnidzā “unā dzuuā easti cāt unā njilji di-

anji” (2 Chetru 3:8). După shasi ‘dzàli’ cât unã njilji di-anji tu itiea-al Dumnidzà cu loclu, va s-yinã ‘dzuualjei’ di Sabbath di Mileniùlu.

După datili biblitsi di creatsii, 6,000 di anji (icà 6 ‘dzàli’) dit creatsiea nã-dutsi pân la 2,000 d.H. (icà creatsiea eara iuva tu 4,000 n.H.). Aestã poati s-spunã cà ahurhirea-a Mileniùlu poati s-hibã anvarligã di 2,000 d.H. Ti tuts-di noi chirolu-i tu sinurli. Cà him bāgati tu prospectu cà ti turnarea-ayonjea di Hrisotlu, noi lipseashti s-ul ufilizim cafi un momentu di bana-aestã shcurtã s-nã adràm cà etinji ti yinarea-a Lui.

Digresiea 16: Sumatsiea Di Istoriea-Al Israel

AVRAAM eara grit dit Ur di Haldiù; Uvreulu prot. Dumnidzà lj-dādea tagmi câtã la el ti loclu di Canaan, shi cārpolu-a lui. El muri fār di s-li ljea tagmili-aesti.

ISAAC. Avraam eara etim s-ul da hilju-a lui Isaac ti curbanji. Cà Avraam lj-tinjisi, Dumnidzà li-spunea nica unã oarã tagma-a Lui câtã la Avraam cu tãxirea. Vrearea-al Isaac ta s-moarã tu tinjisearea di spunea-a fendu-sui easti un tip di Hristos. Tagmili lj-eara adrati diznàù câtã la Isaac (Adr. 26:3-5).

IACOV eara hiljlu-al Isaac. Tagmili lj-fu diftursiti sh-la el. El avea 12 di hilji – Ruben eara nai ma tricutlu, Veniamin nai ma tinirlu. Levi eara un di atselji dit cari yinea preftsälji. Iosif eara nai ma vrutlu.

IOSIF. Cà un ficior el avea doi somnji cari l-fătsea ca amira pisti fratslji-a lui. Elji eara zulitsi shi u-vindirã ca slaylu tu Eghiptu. Aclo el s-fătsea domnu, shi u-organizã avigljearea di gārnu cari s-ufilizea ti shapti anji ca di foamea cari u-agudi reghionlu. Tu chirolu-aescu, Iacov shi hilji-a lui yinea s-bāneadzã la Iosif tu Eghiptu. Elji shi cārpolu-a lor bānarã tu Goshen un partu di Eghiptu. Un Faraon di deapoaia u-avinã miletea-al Israel, shi li-fătsea cà sclayi.

MOISE eara faptu tu chirolu-aestu; el eara ascundit tu tārãfoljlji, sh-deapoaia eara aflat dit hilji-sa al Faraonlu shi ea u-loa cà ficior. Cându eara tinir, el u-avea vātãmatã un eghipteanlu cari agudea pi un Israelit. Moise deapoaia fudzi ân-Madianlu, iu el lucrã ti 40 di anji ca picurar cu Ietro. Dumnidzã deapoaia si s-spunea la el tu unã tārãfolji arditã. El lj-fu spunit ta s-yinã la Faraonlu shi s-ljea ascãpari ti miletea-al Israel. El fătsea semni ti ciudii ta s-spunã cà el di dealihea furã pitricut di Dumnidzã. Ma, Faraonlu nu vrea s-li alasã miletea-al Israel, sh-ti atsea dzatsi taxirãtsi eara pitricuti la Eghiptu, ex. broshsã, davanji, scutidi shi tu soni vātãmarea-a ficiorlji protã fapti. Israelatslji lipsea s-vatãmã un njel shi s-li d cu sãndzã-a lui pi usha-a casilor-a lor. Aestã u-spunea cum sãndzã-al Isus poati s-nã ascapã dit moartea. Aestã dzuuã s-spunea cà Pasha.

INSHEAREA. Israelatslji tu soni lj-eara datã s-ul alasã Eghiptu. Elji cãlãtorisirã sh-eara dutsits dit Anghiljlu-al Dumnidzã tu un niorlu la dzuuã, shi unã pirã la noaptea. Armiea-al Faraonlu lã-vidzurã la Amarea Aroshea. Apili ti ciudii s-dishcljisirã shi lã-alãsarã oaminjlji s-immã, shi deapoaia, apili s-turnarã shi lã-nicarã Eghiptianjlji. Israel atumtsea cãlãtorisea tu loclu gol câtã la loclu tagmisit di Canaan. Dumnidzã lã dādea apã elji ta s-bea dit unã cheatrã shi pãnea tu forma di manna lj-fu datã tahnima cafi dzuuã. Cându elji yinirã pân la muntili Sinai, Dumnidzã lã-dādea dzatsili dimãndãciuni shi Nomlu-al Moise. Elji atumtsea u-adrarã Vāsiliae-al Dumnidzã. La

elji Ij-fu spusă s-facă ună tendă spetsieală, spunită tabernacul, tu cari Dumnidzà lipseashti s-hibă tinjisit. Elji Ij-fu dat un Preftu Analtu shi preftsă cari va s-da curbanji ti Dumnidzàlu. Elementili tuti dit tabernaclu shi preftsămea spunea ti Isus.

LOCLU TAGMISIT eara tu soni yinit. 12 di shpiunji eara pitricuti, dzatsi dit cari turanră shi spuniră că eara multu greu s-domnească cu loclu-al Canaan. Doilji shpiunji altsă Ioshua shi Caleb, u-dzāsiră dealihea – că loclu *pātu* s-hibă domnit dit elji, mas elji avură pisti tu tagmili-al Dumnidzàlu. Ca oaminjlji u-mpārtsără minduearea cu dzatsilji shpiunji, Israel lipsea s-yini pri-auūă sh-pri aclo ti 40 anji di dzàli pănă atumtsea cându tuts atselji cari avura ma multu di 20 di anji cându u-alăsară Eghiptu muriră.

IOSUA eara mushtinitorlu-al Moise, shi l-dutsea Israel tu loclu-al Canaan. Cāsăba protă cari lipsea s-hibă loată eara Ierihonlu, iu băna Rahab, sh-deapoaia Ai. Cându s-nvārtushiră tu loclu, elji eara domniti cu ajutorlu di **GIUDICĂTORI**, sh-pi ninga-atsea Dumnidzàlu Ij-fu amirălu di dealihea. Aeshtsă avură oaminji că Ghedeon, Ieftae shi Samson. Tuts di-elji u-ascăpara miletea-al Israel dit ehtsārliji-a lor, cându elji s-pucăeară ca adrară amārtii contra Dumnidzàlu. Istoriea di Israel easti-mplină di exempluri di Israel ca nu Ū-tinjisiră Dumnidzàlu, shi ca eara cāzniti di invazii di miletsli di vitsinea-a lor, shi s-pucăeară ti amārtiili-a lor shi Dumnidzàlu s-lă ascapă – shi s-nu adară amārtii iara. Giudicātorlu dit soni eara Samuil. Tu chirolu-a lui, oaminjlji di Israel l-alăsară Dumnidzàlu că Amirălu-a lor shi căftară un amiră uminescu, ca miletsli anvārligă di elji.

AMIRALJI. Protlu amira-a lor eara Saul cari sh-pi ninga atsea ca ahurhea bună, s-fătsea un om aràu, cari nu Li-tinjisea dimāndāciunjlji-al Dumnidzàlu shi l-avină Davidlu. După moartea-a lui, David s-fătsea amiră, shi eara un di nai ma bunjlji di Israel. Dumnidzà l-dādea multsă tagmi ti el. După el yinea hiljlu-a lui Solomon, cari după tsi ahurhea ghini, s-dispārtsà dit pitea bună di itiea di muljerli-a lui multsă cari Ij-loa el dit miletsli dit anvārligă. După moartea-a lui, vāsilia s-mpārtsa pi dau – dzatsili fari cari l-fătsea vāsilia-al Israel, protă Ieroboam; altili dau fari Iuda sh-Veniamin, adrară vāsilia di Iudah, prota sum Roboam, hiljlu-al Solomon.

Vāsilia-al Israel (dzatsili fari) nu-avură amiradzi bunji. Elji totāna yinearea contra Dumnidzàlu. El Ij-pitritsea multsă prufitsă s-lă plăcārsească s-pucăească, elji nu vrură. Di aclo Asirianjlji lă-adrară invazii shi li-loară ca sclayi. Elji furară arāspānditi pi lumea-tută.

Vāsilia-al Iuda (dauli fari) avea-ndau amiradzi bunji (ex. Asa, Iezechia), ma idyea-ashi elji nu L-tinjisea Dumnidzàlu. Babylonjlji di-aclo eara pitricuti s-lă adară invaziea, shi s-lă ljea ca sclayi tu Babylon ti 70 di anji. Elji vārnăoară nu avură un amiră. După 70 di anji, āndau s-turnară tu loclu di Israel după domnearea al Ezdra, Neemia, Iosua (Preftu Analtu di chirolu-aestu) shi Zorobabel Celnicu. Elji eara domniti protă di Persiea, deapoaia dit Gārtsiea sh-tu soni dit Roma. Elji fură sum Roma cându Isus eara faptu. Ca rezultat că Uvreilji u-alăsară, Dumnidzà lă-pitricu Romanjlji s-ul spāstrească Erusalim tu 70 d.H., sh-tu soni Uvreilji tuts eara avinati dit loclu-al Israel.

Tu anjlji dit soni, Uvreilji ahurhiră s-turnească tu loclu, ună umpleari partsieală dit prufitsālji dit Vecljul Testamentu. Adrarea diznàu di Statlu al Israel easti un semnu

sigur ca Isus va s-toarnã ayonjea s-ul facã diznàu Vāsīliea-al Israel ca Vāsīliea al Dumnidzà.

STUDIEA 5: Āntribàri

1. Cari dit-aeshtsã easti chirolu di ãnvãrtushearea di Vāsīliea-al Dumnidzà?

- a) Di totna easti-nvãrtushatã
- b) Pi turnarea-a Hristolui
- c) Tu dzuuã di Tsindzãtsimea tu seculu prot
- d) Tu ininjli di ãmbistimenjlji pi converziea-a lor.

2. Desi Vāsīliea-al Dumnidzà existà tu tricutlu? Mas da, tu cari formã?

3. Cãndu ea bitisi?

4. Tsi-i Mileniùlu?

- a) Domnari di tinjiseari tu ininjli-a noasti
- b) Domnari di 1,000 di anji di ãmbistimenjlji tu Tserurli
- c) Domnari di 1,000 di anji di draclu pi loclu
- d) Protsli 1,000 di anji di Vāsīliea-al Dumnidzà yinitoarã pi loclu.

5. Cum va s-hibã Vāsīliea?

6. Tsi va s-adarã ãmbistimenjlji di azã tu Mileniùlu?

- a) Va s-hibã domnji pisti oaminjlji muritori
- b) Va s-hibã domnji pi Tserurli
- c) Noi nu shtim
- d) Va s-bãneadzã pi unã alantã planetã

7. Desi dimãndarea ti Vāsīliea-al Dumnidzà eara prupuvitã:

- a) Mash tu Nãùlu Testamentu
- b) Mash di Isus shi apostolilji
- c) Sh-tu Vecjlul sh-tu Nãùl Testamentsã
- d) Mash tu Vecjlul Testamentu

STUDIEA 6 DUMNIDZÀ SHI ARÀÛLU

6.1 Dumnidzà shi Aràùlu

Multi secti di crãshnamea, shi alanti relighii, pistipseascã cã ari un vãrculac cari s-spunã shi Drac icã Satana cari easti sh-originã di problemlu cari suntu tu lumea shi tu bana-a noasti, shi cari easti responsabil ti amãrtiea cari noi u-fãtsem. Biblia spuni clarã cã Dumnidzã easti Tutputernic. Noi avem vidzutã tu Studiea 1.4 ca Anghilji nu poatã s-adarã amãrtii. Mas noi di dealihea pistipsim tu lucãrlji-aeshtsã, atumtsea nu poati s-ari unã iatsã super-naturalã cari lucreashti tu univerzumlu-aestu cari-i contra Dumnidzãlu Tutputernic. Mas noi pistipsim ca unã ahtari iatsã *di dealihea* existeadzã, atumtsea noi siyurã u-bãgãm tu-ntribari suprematsiea-al Dumnidzãlu Tutputernic. Āntribarea-aestã easti ahãt importantã ca acãchisearea corectã di draclu shi satana

lipseashti s-minduească ca ună doctrină vitală. Nă-easti spusă tu Uvr. 2:14 ca Isus u-spăstri draclu cu moartea-a Lui; sh-di aclo mas noi avem ună acăchiseari di dealihea ti draclu, atumtsea noi va s-putem s-ul acăchisim lucurlu ică natura-a Isuslui.

Tu lumea-nghenerală, sh-nai ma multu tu lumea ‘crăshtinească’, ari ună ideeia că lucărli-bunji di bana yină dit Dumnidzàlu shi lucărli arài yină dit Draclu ică Satana. Aestă nu-i vără ideeia naùă; nu easti nitsi ideeia limitată pi crăshtinlji cari s-dispartsa. Babylonlji, pi exemplu, pistipsiră ca avea doi dumnidzàdzi, dumnidzà ti buneatsă sh-lunjină, sh-dumnidzàlu di arăeatsă shi scutidea, shi atselji doi eara tu-mpulisearea pănă moarti. Cyrus, amirălu mari di Persiea, pistipsea mash tu-aestă. Di-aclo, Dumnidzà-lj spusea, “*Mini* escu Domnul shi *cană-altu*, madan Mini nu-ari un altu Dumnidzà... Mini u-ndreg lunjina shi-lji daù vidzută-a scutidiljei: Atsel tsi u-apridună irinjea shi-a arăeatsăljei (N.I.V. “spăstrirea”) lj-fatsi cali; Mini escu Domnul Cari li fac tuti-aesti” (Is. 45:5-7,22). Dumnidzà u-facă irinjea shi El u-fatsi arăeatsă, ică spēstrirea. Dumnidzà easti autorlu, creaturlu di “arăeatsa” tu sensu-aestu. Tu-sensu aestu ari sh-ună diferentsii anamisa di “arăeatsa” shi amărtiea, cari easti după vrearea-a omlui; ea intră tu lumea ca rezultat di omlu, sh-nu di Dumnidzà (Rom. 5:12).

Dumnidzà l-spusea pi Cyrus shi oaminlji di Babylon ca “nu ari (altu) Dumnidzà mandan di Mini” Zborlu uvrescu ‘*el*’ tradutsit ca “Dumnidzà” di dealihea scljeamă ‘putearea, ică fântăna-a puteariljei’. Dumnidzà spuni ca nu ari vără fântână altă di puteari cari existeadză mandan di El. Aestă-i itiea cătse un pistimen tu Dumnidzà di dealihea nu poati s-u apruchească ideeia di draclu ică dratsi supernaturalji.

DUMNIDZÀ: CREATORLU DI SPĂSTRIREA

Bibliea ri multsă exemplari cum Dumnidzà u-aducă “arăeatsa” la bana-a oaminjlor shi tu lumea-aestă. Am. 3:6 spuni ca mas ari arăeatsă tu cāsăbălu, Dumnidzà u-avea adrată. Mas, pi exemplu, ari vără cutrimburarea di loclu tu cāsăbălu, tu multi ori s-spusi ca ‘draclu’ avea dizaini di cāsăbălu-atsel, shi u-adutsea atsea-arăeatsă. Cu-atsea Mih.1:12 spusi ca “taxiratea *di la Domnul* dipusi tu porta-a Erusalimlui”. Tu cartea-al Iov noi dghivăsim cum Iov, un om cu-ndriptati, li-chirea tutili lucri cari li-avea tu bana-aestă. Cartea-nveatsă ca experientsiea di ‘arăeatsa’ tu bana-a personăljei nu easti tu proportsiea directă cu tinjisirea ică nitiinjisirea-a lor di Dumnidzàlu. Iov spunea ca “Domnul deadi, Domnul li lo” (Iov 1:21). El nu spuni ‘Dumnidzà l-dădea sh-u loa Satana’. El spunea pi muljeari-sa: “Maca li-avum di la Dumnidzàlu-atseali bunili, canda nu-a li lom (idyea-ashi) shi-atseali slabili?” (Iov 2:10). Tu bitisirea-a cartiljei, oaspitslji-al Iov l-apuitură cu-atsea ca “arăeatsa-tută tsi *Domnul* u-avea adrată pi el” (Iov 42:11, vid. 19:21; 8:4). Cu-atsea Dumnidzà-i fântână-a “arăeatsăljei” tu minduearea ca easti atsel tsi l-da izini dit soni ti problemlji-a noshtsă cari u-avem tu bana-a noasti.

“Cà-atsel cari-l va Domnul àl vāryeashti...Mas voi li-pătsats vāryearili... lă-ù da-a tsilor tsi fură chischinipsits cu ea, birichetea di-arăhati-a-ndriptatiljei” (Uvr. 12:6-11), aestă spuni ca probili cari Dumnidzà nă-da tu soni va nă-ducă tu crishtearilji di duh. Aestă u-bagă zborlu-al Dumnidzà contra insishlu, mas dzătsi ca draclu easti iatsa cari nă adară s-fătsem amărtiea shi s-nu tinjisim Domnul, ma tu idyea-oară el li-facă problemilji tu bana-a noastă cari va nă-ducă ta s-li developăm “arăhatili-a-ndriptatiljei”. Ideeia orthodoxă di draclu auùă ari un mari problem. Multu seriozi ti-atsea suntu paragrafili cari spună ca omlu s-dutsi la satana “cà duhlu sã si-ascapă”, ică

“ta sã-nveatsã s-nu huleascã” (1 Cor. 5:5; 1 Tim. 1:20). Mas Satana easti di dealihea unã iatsã cari lji-adarã oaminjlji s-adarã amãrtii shi u-ari efectu di duh *negativ* pi oaminjlji, atumtsea cãtse paragrafilji-aeshtsã spuni ti ‘Satana’ tu unã lunjina *pozitivã*? Apandasea easti tu factu ca, cã un ehtru, un ‘Satana’ icã greutãtsli tu bana, poati s-au un rezultat di efecti di duh pozitivi tu bana-a unlui pistimen.

Mas noi apruchim ca arãeatsã yini dit Dumnidzã, atumtsea putem s-uL pãlãcãrsim Dumnidzãlu s-facã tsiva cu problemilji cari lji-avem, pi ex. s-lji ljea. Mas El nu-u featsi atsea, atumtsea noi shtim cã elji suntu pitricuti dit Dumnidzã ti buneatsã-a noastã di duh. Mas noi pistipsim ca ari vãrã iatsã arãuã cari s-spuni drac icã satana cari nã-featsi problemi, atumtsea tu vãrnãoarã nu va s-putem s-li avinãm. Niputearea, lãngoarea, moartea di dinãoarã icã arãeatsã lipseashti s-hibã apruchiti cã nisoarta. Mas draclu easti vãrã anghil cu puteari, sh-cu amãrtii, atumtsea el va s-hibã ma multu tu puteari di cãt di noi, shi noi nu va s-avem vãrã altã selectsii di cãt s-pãtsãm di mãnã-a lui. Contra-atsea, noi him apuituiti di controla-a Dumnidzãlui “tuti lucrì (tu bana) lucreascã deadun ti *buneatsã*” ti pistimenjlji (Rom. 8:28). Di-aclo nu ari vãrã lucru di ‘soartã’ tu bana-a unlui pistimen.

ORIGHINA DI AMãRTIEA

Lipseashti s-bagãm actsentu cã amãrtiea yini di nuntru di noi. Noi adrãm alatusi cu atsea tsi adrãm amãrtii. Siyurã, va s-hibã multu bunã s-pistipsim cã nu-i alatusea-a noastã ca noi adrãm amãrtii. Noi va s-adrãm amãrtii liberi shi deapoia va s-avem ti apandãsi cu-atsea ca va s-minduim cã-i lucurlu-a draclui, shi va blãstemlu ti amãrtiea-a noastã lipseashti s-u dãm la el. Nu easti rarã ca tu cazuri di un manir multu arãu, persona-atsea tsi-u adrã, s-plãcãrseascã ti njila cu-atsea ca el spuni cã eara loat dit draclu tu chirolu-aestu shi di-aclo el nu eara cu obligatsii. Ma siyurã, cã ahtãri apandasi slãghi suntu giudicati cã nu suntu di dealihea, shi personã va s-aibã unã caznã.

Noi lipseashti s-adutsem aminti cã “plata-a amãrtiiljei easti moartea” (Rom. 6:23); amãrtiea dutsi tu moartea. Mas nu-i alatusea-a noastã cã noi adrãm amãrtii, ma-atsea di draclu, atumtsea Dumnidzãlu va s-lipseascã s-ul cãzneascã draclu, sh-nu noi. Ma factul cã noi him giudicatsi ti amãrtiili-a noasti spuni ca noi avem obligatsii ti amãrtiili-a noasti. Ideia ca draclu easti unã personã spetsificã nãfoarã di noi di cãt printsilu di amãrtiea *nuntru* tu noi easti unã probã s-u bãgãm obligatsiea-a noastã ti amãrtiili-a noasti nãfoarã di noi. Aestã-i sh-un altu exemplu di oaminji cari nu aprucheascã atsea tsi u-nveatsã Biblia ti natura-a omlui: cã tu fundamentul easti tu amãrtii.

“Nu-ari *tsiva* nafoarã di om cari cara s-intrã tu el su-l pãngãneascã... Ca di nuntru, dit inima-a omlui, es minduerli-atseali aralili, dizghirdãrli, furlãchli, vãtãmãrli....pirifanea, glãrinjea: tuti-aesti arãetsi es di nuntru shi-l pãngãnescu omlu” (Marcu 7:15-23).

Ideia ca *ari* tsiva cu amãrtii nãfoarã di noi tsi yini tu noi shi nã-featsi s-adrãm amãrtii nu poati s-adrãm comparatsii cu-nvitsãtura-al Isus simplã di auuã. Di *nuntru*, nãfoarã di inima-a omlui es *tuti* arãetsli-aesti. Ti-atsea-i cãtse tu chirolu di nicarea, Dumnidzãlu minduea cã “minduerli-a inimãljei a omlui trag cãtã la-arãeatsã nica dit tinireatsa-a lui” (Adr. 8:21). Iacov 1:14 nã-spuni cum him bãgats tu pirazmo: “Cafi

om (easti idyiu protses ti cafi unã iatsã umineascã) easti bãgat tu pirazmo, cãndu el easti dutsit nãfoarã di mirachea-a lui (“di mirachea-a lui di arãeatsã”, N.I.V.) shi ãngãnat”. Noi him bãgats tu pirazmo di mirãchli-a noasti di mirãchli-a noasti di arãeatsã; nu di vãrã altu nãfoarã di noi. “Di iu yin pulematli sh-di iu-ncãcerli-anamisa di voi?”, ãntreabã Iacov; “Canda, nu di-aoatsi, di la mirãchli-a *voasti*?” (Iacov 4:1). Cafi un di noi ari pirazmadzi spetsifitsi shi personali. Eali di aclo lipseashti s-hibã adrati di mirãchli-a *noasti* di arãeatsãm, cã eali suntu personali ti noi. Di dealihea easti spusã cã noi him nai ma arãùlu dushman-a nostu.

Tu cartea-a Romãnjlor easti multu scriatã ti amãrtiea, orighina-a lui, shi cum s-ul tritsem. Easti multu importantã cã ari multu rarã spuneari di Draclu shi Satana tu carte-aestã; tu contextu di zburarea ti orighina-a amãrtiiljei, Pavlu nu-u spuni Draclu icã Satana. Tu idyiu manir, “draclu” easti contseptu di Nãùlu Testamentu. Mas ari unã iatsã di nãfoarã cari nã-bagã s-fãtsem amãrtiea, siyurã cã multu va s-eara spunit tu Vecjlul Testamentu? Ma ari unã mari sh-ti importantsã tãtseari ti-aestã. Scrierea di periodlu di Giudicãtorlji, icã Israel tu loclu di irniji, spunã cã tu chirolu-aestu miletea-al Israel adrarã multsã amãrtii. Ma Dumnidzã nu lã-spunea ti vãrã iatsa supernaturalã sh-cu puteari icã puteari tsi pãtu s-intrã tu elji shi s-lã facã s-adarã amãrtii. Ma, El lã-spunea multu s-ul tinjiseascã zborlu-a Lui, ca elji nu va s-cadã diparti di cãljurli di carnea-a lor (ex. Deut. 27:9,10; Ios. 22:5).

Pavlu spuni cu dor: “Nu bãneadzã tu mini (tsi va s-dzãcã tu truplu-a meù) vãrã lucru tsi-i bun... cã nu-l fac bunlu tsi-l voi, nu-l fac... cara s-u fac atsea tsi nu u voi mini, nu u fac mini-aestã, ma-amãrtiea tsi bãneadzã tu mini” (Rom. 7:18-21). Tora el nu spuni ca adrarea-a lui di amãrtii yini di vãrã iatsã di nãfoarã tsi s-dzãcã draclu. El u-localizã natura-a lui di arãeatsã cã fãntãnã di dealihea di amãrtiea: “Nu u-fac mini-aestã, ma-*amãrtiea tsi bãneadzã tu mini*. Ashi ca u-aflu un nom (tu mini), tsi, cãndu mini adar bunã arãeatsã *easti* tu (nuntru) mini”. Ashi el spuni cã opozitsiea cã s-him tu duh yini di vãrã cari el u-spuni “amãrtiea cari bãneadzã tu mini”. Cafi unã personã cari mindueashti, shi cari veadi cu duhlu, va s-yinã tu idyiul tip di auto-cãnãsh-teari. Lipseashti s-spunem cã un crãsh-tin di suprematsiea ca Pavlu nu avea vãrã alãxeari di natura dupã converziea, nitsi ca el eara bãgat tu pozitsiea cu cari el nu sh-nu pãtu s-adarã amãrtii. Imnãrlji moderni ‘vangheljitsi’ spunã cã elji suntu tu unã ahtari pozitsiea, shi di aclo u-bagã Pavlu multu tu nivelili di ‘atselji niascãpati’ ca di spunearea-a lui auã tu Rom. 7:15-21. Versuri-aeshtsã spunã unã mari greutati ti spunerli-a lor. David, un altu om siyurã cu multu-ndriptai, idyea-ashi spunea ti amãrtiea di totna tu singurã natura-a lui: “Furai adrat tu nibunãeatsã, shi tu amãrtiea dada-a mea nji-fãtsea” (Ps. 50:5).

Bibliea easti multu explisitã ti natura-a omlui arãùã tu fundamentu. Mas aestã-i tinjisitã, nu lipseashti s-minduim vãrã persona imaghinarã nãfoarã di natura-a omlui cari-i cu-obligatsii ti amãrtiili-a noasti. Ier. 17:9 spuni ca inima-a omlui easti ahãt arãùã ti jali shi ahãt spuni minciunji ca noi di dealihea nu putem s-u tinjisim adrarea-di amãrtii-a ljei. Isus idyea-ashi u-spunea natura umineascã ca arãùã tu fundamentu-a ljei Mat. 7:11. Ecc. 9:3 (textu uvrescu) nu pãtu s-hibã ma simplu: “inima-a hiljlor-a oaminjlor lã easti-mplinã di-arãeatsã”. Efes. 4:18 da unã itiea di yinearea diparti naturala-a omlui di Dumnidzã ca easti “di ispetea-a nicãnãsh-teariljei cari easti *tu* elji, di ispetea-a mãmrumariljei a *inimãljei* a lor”. Aestã-easti ti mãmrumarea-a noastã di duh shi ininjli-a noasti cu nicãnãsh-teari, cã calea-a noastã di mindueari tsi-i nuntru noi, ca noi him dispãrtsati di Dumnidzã. Tu liniea-aestã, Gal. 5:19 spuni ti amãrtiili-a noasti

cà “faptili-a *truplui*”; easti truplu-a nostu insushlu, iatsa shi natura-a noastă, cari nă-facă s-nă adrăm amărtii. Nitsi un di paragrafili-aesti nu u-spuni orighina-a amărtiiljei tu noi, ca easti aclo cătse draclu li-băga aclo; tendentsiili di amărtii suntu tsiva tsi noi u-avem naturală di făptarea; easti partu fundamental di adrarea-a omlui.

6.2 Draclu Shi Satana

Tu vără oară zboarâli orighinali di Bibliea suntu alăsati făr di s-hibă tradutsiti (“Mammon”, tu Mat. 6:24, easti un zbor arameic cari easti exemplu ti-atsea). Ca zbor, ‘satana’ easti un zbor nitradutsit uvrescu cari scljeamă ‘ehtru’, ma ‘draclu’ easti tradutsira di zborlu gârtsescu ‘diabulos’, cari scljeamă atsel tsi minciuneadză, ehtru ică atsel cari giudică cu minciunji. Mas noi pistipsim ca Satana shi Draclu suntu vără iatsă năfoară di noi cari ari obligatsii ti amărtiea, atumtsea cându va li-videm zboarali-aesti tu Bibliea, atumtsea lipseashti s-minduim că suntu ligati cu persona-aestă arăuă. Ufilizarea biblească di zboarali-aesti spuni că elji poati s-hibă ufiliziti că adjectivi simpli, cari spună oaminji di cafi dzuuă. Factu-aestu spuni ca-i imposibilă s-minduim că zboarâli draclu shi satana ashii cum suntu ufiliziti tu Bibliea scljeamă vără personă multu arăuă ică tsi easti năfoară di noi.

ZBORLU ‘SATANA’ TU BIBLIEA

3 Văs. 11:14 spună că “Domnul mută un ehtru (idyi u zbor uvrescu cari easti tu altă oară tradutsit că ‘satana’) contra Solomon, Hadad Idumeùlu, vitsă di vāsijle dit Edom”. “Deapoaia Dumnidzàlu mută nica un ehtru (nica un satana)... Rezon... el eara ehtru-al Israel” (3 Văs. 11:23,25). Aestă nu scljeamă că Dumnidzà u-mută ună personă super-naturală ică un Anghil s-hibă un satana/ehtru la Solomon; El mută oaminji dit cafi dzuuă. Mat. 16:22,23 spuni un altu exemplu. Chetru prubă s-ul spună al Isus ta s-nu yină tu Erusalim ta s-moară pi crutsea. Isus s-turnă shi spunea pi *Chetru* “Imnă după Mini, sātănà...mi cicărdăseshtsă; că nu ti mindueshtsă la-atseali-al Dumnidzà, ma la-atseali-a oaminjlor”. Cu-atsea Chetru fu-spunit satana. Scriptură easti multu clară că Hristos nu zbură cu un Anghil ică vără vārculac, cându li-spunea zboarâli-aesti; el zbură cu Chetru.

Că zborlu ‘satana’ mash scljeamă ehtru, (pi angleashti shi) ună personă bună, shi Dumnidzà Insushlu poati s-hibă spunit un ‘satana’. Tu esentsiea nu ari tsiva tu amărtii cu zborlu-aestu. Conotatsii di amărtii cari zborlu ‘satana’ li ari suntu ptsăn ligati cu factu ca natura-a noastă di amărtii easti nai ma marli ‘satana’-a nostu ică ehtru, shi idyea ashii ligată cu zborlu tu limba di lumea s-spună tsiva ligată cu amărtiea. Dumnidzà Insushlu poati s-hibă satana ti noi tu minduearea că nă-da giudicarea pi bana-a noastă, ică cu-atsea tsi sta pi calea di directsiea nibună di actsii tsi noi u-immâm. Ma factu că Dumnidzà easti spunit ca ‘satana’ nu scljeamă că El Insushlu easti tu amărtii.

Cărtsăli-a Vāsijleadzlor shi Paralipomenilor suntu spuneri paraleli di idyii evenimenti, ca sh-patruli vanghelji suntu spuneri idyii evenimenti. 2. Văs. 24:1 spuni: “Domnul... ālji băgà-ntsăpături al David contra miletea-al Israel” ta s-poată el s-numiră miletea-al Israel. Spunerea paralelă tu 1 Paral. 21:1 spuni ca “Atumtsea s-mută Satana contra Israel shi-l pimsi David s-facă numirari-a Israelitslor” ta s-facă numirarea. Tu un paragraf Dumnidzà u-featsi provocarea, sh-tu alantu Satana u-featsi. Concluziea unică că Dumnidzàlu adră că un ‘satana’ ică ehtru al David. Idyea-L adră

sh-la Iov cu-atsea cã l-dutsea giudicãtori tu bana-a lui cã Iov spunea ti Dumnidzãlu: “Ccu tutã putearea-a bratslui a Tãu mi-avinji” (Iov 30:21); ‘Tini s-fats ca un satana contra mini’, eara tsi Iov spunea tu bazi.

ZBORLU ‘DRACLU’ TU BIBLIEA

Idyea easti sh-cu zborlu ‘draclu’. Isus spunea “Nu vã-alepshu, taha, Mini voi, atselji doisprãtslji, shi unlu di voi easti drac? El dzãtsea ti Iuda Iscarioteanlu...” cari eara un om di cafi dzuuã, muritor. El nu zburã ti vãrã iatsã personalã cu coarni, icã ashì spunitlu ‘iatsã di duh’. Zborlu ‘drac’ auuã mash spuni ti vãrã om aràu. 1 Tim. 3:11 spuni un altu exemplu. Muljerli di aushlji din bãsearica nu lipsea s-hibã “urãti”; zborlu orighinal gãrtsescu auuã-i ‘diabolos’, tsi-i idyiu zbor tradutsit ca ‘drac’ tu vãrã altu loc. Cu atsea Pavlu spunea la Titlu ti piricljù cã muljearea moashã di bãsearica nu lipseashti “sã-zburascã strãmbu” icã ‘drats’ (Tit 2:3). Sh-idyea-ashi el l-spunea la Timotei (2 Tim. 3:1,3) ca “Tu dzãlili dit soni... *oaminji* va s-hibã... zburãtori di strãmbãtãts (drats)”. Aestã nu spuni cã tutili iatsa umineshtsã va s-toarnã tu iatsa superumani, ma elji va s-hibã multu arài. Lipseashti s-hibã multu clarã di tutã-aestã cã zboarãli ‘drac’ shi ‘satana’ nu spunã ti vãrã Anghil cãdzut icã vãrã iatsã di amãrtii nãfoarã di noi.

AMãRTIEA, SATANA SHI DRACLU

Zboarãli ‘satana’ shi ‘draclu’ suntu ufiliziti cã figurativi s-li spunã tendentsiili naturali di amãrtiea tu noi ti cari spunem tu Studiea 6.1. Aeshtsã suntu nai ma marli ‘satana’ icã ehtru-a nostu. Elji idyea-ashi suntu personificati, shi cã ahtari ti elji s-spuni sh-ca ti ‘draclu’ – dushmanlu-a nostu, urãtlu-a dealihealjei. Aestã-i atsea tsi easti ‘omlu’-a nostu natural – draclu insushlu. Ligãtura anamisa di draclu shi mirãchli-a noasti – amãrtiea tu noi – easti adratã clarã tu multu paragrafi: “Shi, maca ficiuritslji (noi) lj-Si featsirã urtats a sãndzãljei shi-a carnãljei, ashì shi El (Isus) S-asprãndi di-aesti, ta su-l surpã prin moartea- (a Lui) a Tsilui tsi u-ari domniljea-a moartiljei, icã demonlu” (Uvr. 2:14). Draclu easti auuã spunit cã-i cu-obligatsii ti moartea. Ma “plata ti amãrtiea easti moartea” (Rom. 6:23). Di-aclo, amãrtiea shi draclu lipseashti ta s-suntu paraleli. Idyea sh-Iacov 1:14 spuni cã mirãchli-a noasti nã-ducã tu pirazmo, shi tu amãrtiea sh-di aclo tu moartea; ma Uvreilji 2:14 spunã cã draclu adusi moartea. Idyiu versu spuni cã Isus u-avea natura-a noastã ta s-poaftã s-ul spãstreascã draclu. Tu-contra di-aestã cu Rom. 8:3: “Dumnidzã, cara-L pitricu Hilji-Su ca soi di truplu-a amãrtiiljei (tsi scljeamã tu natura-a noastã umineascã) shi ti-amãrtiea lj-deadi ghizai-a amãrtiiljei dit trup”. Aestã spuni cã draclu shi tendentsiili di amãrtii tsi suntu di dealiheu tu natura umineascã suntu idyii tu bitimea. Easti multu importantã s-acãchisim cã Isus eara ashì sh-bãgat tu pirazmo. Niacãchiserli-a doctrinãljei di draclu scljeamã cã noi nu putem di dealiheu s-u tinjisim natura sh-faptu-al Isus. Eara mash ca Isus u-avea natura-a noastã umineascã – ‘draclu’ tu el- cã noi putem s-u avem umutea di ascãpari (Uvr. 2:14-18; 4:15). Cu alãsarea di mirãchli di natura-a lui, di la draclu-a Bibliealjei, Isus pãtu s-ul spãstreascã draclu pi crutsea (Uvr. 2:14). Mas draclu *easti* unã iatsã personalã, atumtsea el nu va s-lipseascã s-existeadzã nica. Uvr. 9:26 spunã cã Hristos si s-spunea “ta s-li mutã-amãrtea, cu curbanea-a lui”. Uvr 2:14 u-leadzi aestã cu spunerea cã cu moartea-a Lui Hristos L-spãstrea draclu tu insushlu. Cu moartea-a Lui Isus deapoaia u-spãstrea “truplu-a amãrtiiljei” (Rom. 6:6), icã natura umineascã, amãrtiea dizvãlitã tu (forma di) trupuri-a noshtsã.

“Cari-ù fatsi-amărtiea easti di la draclu” (1 Oani 3:8), cã amărtiea easti rezultat di darea di mirăchli-a noasti naturali sh-arài (Iacov 1:14,15), cari Biblia u-spuni ca ‘draclu’. “Ti-atsea Sã spusi Hiljlu-al Dumnidzã, ta s-li-aspargã lucărliji-a draclui” (1 Oani 3:8). Mas noi him corecti cãndu dzãsim cã draclu easti mirăchli-a noasti arài, atumtsea lucurlu di mirăchli-a noasti arài, scljeamã atsea tu-tsi elji au rezultat, suntu amărtiili-a noasti. Aestã s-spusi sh-di 1 Oani 3:5: “El (Isus) Sã spusi ta s-li mutã-amărtiili-a noasti”. Aestã spuni cã “amărtiili-a noasti” shi “lucurlu-a draclui” suntu idyiu. Fapti 5:3 da nica un exemplu di ligătura-aestã anamisa di draclu shi amărtiili-a noasti. Chetru spuni la Anania: “Cătse-ù umplu sătânàlu inima-a ta?” Deapoia tu versu 4 Chetru spuni “Cătse tsã *ascundish tu inimã-ahitari lucru?*” Mas ascundem vărã arăeatsã tu inima-a noastã easti idyea cu-atsea ca sătânàlu nã-ù umplu inima-a noastã. Mas noi ascundem tsiva, pi ex. un plan di amărtii, atumtsea el ahurheashti *nuntru tu noi*. Mas unã muljeari adarã un ficior, el nu existeadzã nãfoarã di ea, ea ahurhi tu ea. Iacov 1:14,15 u-ufilizeascã idyea fraza tu descriptiea di-atsea cum mirăchli-a noasti *u-ascundã* shi u-facã amărtiea, tsi featsi moartea. Ps. 108:6 adarã paralelã anamisa di unã personã tu amărtii shi un ‘satana’: “Pitritsea-lj un om pisti el: shi alasa-lj Satana ta s-sta pi mănã-ndreaptã-a lui”, icã s-hibã tu puteari cu el (vid. Ps. 109:1).

PERSONIFICATSII

Cum shi s-hibã, voi poati s-apandasits cu mintea: ‘Ma aestã di dealihea zbureashti cã draclu-i unã personã!’ Atsea-i dealihea; Uvr. 2:14 zbureashti di “a Tsilui tsi u-ari domniljea-a moartiljei, icã demonlu”. Shi unã ptsãnã dghivăseari-a Biblicalei spuni cã tu multi ori ea ufilizeashti personificatsii – zbureashti di unã ideeia cã easti unã personã. Cu-atsea Dzãc. 9:1 zbureashti di unã muljeari cari s-spuni ca ‘Mintimenea’ cum adarã casa, shi Rom. 6:23 fatsi paralelã anamisa di amărtiea shi atsel cari pâlteashti platã ti moartea. Atsea easti ma multu discutatã tu Digresiea 5. Draclu-a nostu, aestu ‘diabulos’, tu multsã ori li-reprezenteadzã mirăchli-a noasti arài. Ma, voi nu putets s-u abstractsã diabolizmu; mirăchli arài cari suntu tu inima-a omlui nu poatã s-existeadzã di cãt dit omlu; di-aclo ‘draclu’ easti personificat. Amărtiea easti multu personificatã cã un domnu (ex. Rom. 5:21; 6:6,17; 7:3). Putem s-acăchisim di-aclo ca ‘draclu’ easti idyea-ashi personificat, mas videm ca ‘draclu’ idyea-ashi spuni ti amărtiea. Tu idyea cali, Pavlu zbureashti ca noi avem dau iatsa, ca eara, tu trupu-a nostu (Rom. 7:15-21): omlu di trupu, ‘draclu’, s-mpuliseashti cu omlu di Duhlu. Ma, evidentu easti ca elji nu suntu di dau iatsa personali di dealihea, cum s-mpuliseascã tu noi. Aestu parti di amărtii tu natura-a noastã easti personificat ca “atsel aràulu” (Mat. 6:13, R.V.) – draclu Biblic. Idyea fraza gärtseascã cari s-tradutsi ca “atsel aràulu” auuã s-tradutseashti cã unã “personã aràulã” tu 1 Cor. 5:13, cari spuni ca cãndu persona u-da calea-a amărtiiljei, “atsel aràulu”-a lui – el insushlu – s-featsi un di ahtãri “atsel aràul” icã un ‘drac’.

‘DRACLU’ SHI ‘SATANA’ TU CONTEXTU POLITIC

Zboarãli-aesti ‘draclu’ shi ‘satana’ idyea-ashi s-spunã shi s-zbureascã ti arada-a lumiljei aràulã sh-di amărtiea tu cari noi bãnem. Hierarhiili di oaminji sotsieali, politsi shi pseudo-relighiosi poati s-lã spunem tu mindearea di ‘draclu’. Draclu shi sătânàlu tu Nàulu Testamentu tu multsã ori spunã sh-ti putearea politicã shi sotsialã-a sistemilor uvreshtsã shi romăneshtsã. Cu-atsea noi dghivăsim cã draclu li-bagã âm̃bistimenjlji-n hapsi (Apoc. 2:10), tsi spuni di autoritetili romăneshtsã cum li-bagã

ân-hapsi pistimenjlji. Tu idiul-aestu context, noi dhigvâsim ti băsearică tu Pergam cari va s-sta iu seatea icà tronlu-a Sătânàlu eara – icà loclu di domnari ti ună coloniea românească tu Pergam, iu idyea-ashi eara sh-ună grupă di pistimenji. Noi nu putem s-dzâtsem cã Satana insushlu, mas el existeadzã, avea un tron tu Pergam di-dealihea.

Amãritea individualã s-defineadzã cã alatusea contra nomlu-al Dumnidzã (1 Oani 3:4). Ma amãrtiea cari sã spusi colectivã easti unã puteari politicã shi sotsialã contra Dumnidzã, sh-easti unã putearea cu ma multã puteari di cãt individuilji; easti unã puteari colectivã cari tu vãrã ori easti personificatã cã unã iatsã cu puteari cari s-spuni draclu. Tu sensu-aestu Iran shi altili puteri ilsamitsi li-au spunitã Statili Uniti, “marli Satana” – icã marli ehtru ti cauza-a lor, tu termini polititsi shi relighiosi. Aestã-i cum zboarãli ‘drac’ shi ‘satana’ suntu ufiliziti tu Biblia.

Tu concluziea, poati s-hibã dealihea s-spunem cã aestã themã ma multu di cãt vãrã altã, easti vitalã s-nã adrãm bazã di acãchisearea-a noastã pi unã videarea balansatã pi Biblia-*ntreagã*, di cãt mash s-ftsem mari doctriini pi-ndau versuri cari suntu frazi cari cadã tu oclji cari s-veadã cã spunã ti pistipsirli di laolu ligati cu draclu. Studiea 6.1 shi sectsiea-aestã va s-lipseascã s-u dghivãsits nicã unã oarã sh-cu pãlãcãrii. Easti spunitã cã pozitsiea doctriinalã cari s-spuni aclo easti atsea cali unicã ca s-putem s-avem unã acãchiseari cu-mintea di *tutili* paragrafi cari spunã ti draclu shi sãtânàlu. Atselji zboarã poati s-hibã ufiliziti cã adjectivi ordinari, icã tu-ndau locuri poati s-spunã ti amrtiea cari s-aflã tu natura-a noastã umineascã. Ændau di nai ma multu niacãchisitili paragrafi cari suntu tsitati ta s-lã spunã ca suntu-ndreptsã ideili populari suntu vidzuti tu Digresiili cari suntu dupã studiea-aestã.

Atselji cari au problemi s-li apruheadzã concluziili-a noasti lipseashti si s-ntreabã: (1) Desi amãrtiea easti personificatã? Sigurã cã easti (2) Desi easti ti dealihea cã ‘satana’ poati s-ufilizeascã mash ca adjectivã? Da, easti. Cari problem di dealihea, di-aclo, poati s-hibã tu apruchearea ca amãrtiea easti personificatã cã ehturlu/sãtânàlu-a nostu? Lumea easti multu personificatã tu epistolili-al Oani shi Vangheljlu (vid. R.V.); cari ma bun titlu di personificatsiea-aestã di cãt ‘satana’ icã ‘draclu’?

6.3 Demonji

Dauli sectsii di ninti u-explicã cãtse noi nu pistipsim tu draclu icã sãtânàlu ca easti unã iatsã personalã icã un vãrculac. Mas noi apruchem ca nu ari unã ahtari iatsã, atumtsea siyurã va s-yinã ca demonjlji, cari s-spunã cã suntu sclaylji-a draclui, idyea-ashi nu-existeadzã. Multu di oaminjlji poati ca mindueascã cã Dumnidzã nã-da bunili lucrì tu bana, sh-ca draclu sh-demonjlji-a lui nã-da arãlili lucrì, shi li-ljeau bunili lucrì cari Dumnidzã nã-da.

Bibliea nã-nveatsã multu clarã ca Dumnidzãlu easti fãntãnã-a puteariljei tutã (vid. Studiea 6.1) shi cã El easti cu-obligatsii sh-ti bunili lucrì *shi* ti arãili lucrì tu bana-a noasti:

“Mini u-ndreg lunjina shi-lji daù vidzutã-a scutidiljei, Atsel tsi u-apridunã irinjea shi-a arãeatsãljei lj-fatsi cali; Mini escu Domnul Cari li fac tuti-aesti”, Isaia 45:7;

“Arãeatsã di la Domnul dipusi tu pãrtsãli-a Erusalimlui”, Miheia 1:12;

“Canda-ashuirã trumbeta tu tsitati sh-miletea s-nu s-asparã? S-fatsi vãrã arãeatsã tu tsitati a Domnul s-nu u-aibã pitricutã?” Amos 3:6.

Dfi aclo cându tuts di noi va u-loam giudicãturã, atumtsea noi lipseashti s-apruchim cà elji-a s-yinã dit Dumnidzà, sh-nu s-pitritsem vãrã blãstem ti draclu icà demonjlji. Iov eara un om cari chiru multu di bunili lucrì cu cari Dumnidzà lj-vluyisi, ma el nu spunea, “Demonjlji-aeshtsã u-loarã tutã-aestã tsi Dumnidzà nj-dãdea”. Nu; ascultats tsi el spunea:

“Domnul deadi, Domnul li lo; la s-hibã vluyisitã numa-a Domnului”, Iov 1:21;

“Maca li-avum di la Dumnidzàlu-atseali bunili, canda nu-a li lom shi-atseali slabili?” Iov 2:10.

Cãndu va s-acãchisim ca tutili lucrì suntu dit Dumnidzà, atumtsea noi cându avem problemi tu bana noi putem s-L pãlãcãrsim pi Dumnidzàlu ca El s-lã ljea nãpoi, shi mas El nu lã-ljea, noi putem s-him siyuri cà El lã-da la noi ca s-putem noi s-li developãm caracterli-a noasti shi ti buneatsa-a noastã tu perspectivã:

“Hiljlu-a meù, nu u-atimusea-vãryarea-a Domnului, nitsi nu-ù cheari curajea, anda eshtsã vãryit di El: cà-atsel cari-l va Domnul El (sh-nu demonjlji!) ãl vãryeashti, shi-l bati cu cãmãgiclu cafi-un hilj cari lu-aproachi. Sh-fu cà hits fãr di-vãryari, di cari tuts-aù parti, atumtsea hits hiljlji neleghtinji sh-nu hiljlji di dealihealui.” (Uvreilji 12:5-8).

DUMNIDZÀ: FĂNTÂNĂ DI PUTEARILI TUTI

Dumnidzà easti fãntãnã di putearili tuti:

“Mini escu Domnul shi canã-altu shi nu-ari un altu Dumnidzà (zborlu uvrescu ti ‘dumnidzà’ di-dealihea scljeamã ‘puteari’) madan Mini.” – Isaia 45:5;

“Ari taha un altu Dumnidzà madan Mini? Da, nu ari cana altu Dumnidzà; Mini nu shtiu ti vãrnu”, spuni Dumnidzà – Isaia 44:8.

“Domnul Dumnidzàlu-a tàù easti Dumnidzà shi nu-ari altu madan El” – Deùteronomlu 4:35.

Ahtãri versuri suntu diftursiti tu multi ori tu Bibliea-ntreagã. Cà Dumnidzà easti fãntãnã di putearea-tutã shi uniclu Dumnidz, El di aclo easti un Dumnidzà avlihur, cum El nã-spuni tu multi ori (ex. Inshearea 20:5; Deùteronomlu 4:24).

Dumnidzà s-featsi avlihur cându oaminjlji-a Lui va s-ahurheascã s-pistipseascã tu altsã dumnidzadzì, mas elji spunã la El, ‘Tini eshtsã un mari Dumnidzà, un Dumnidzà tu puteari, ma di-dealihea mini pistipsescu ca ari nica altsã dumnidzadz mandan Tini, sh-pi ninga atsea ca elji nu suntu ahãt tu puteari ca Tini’. Aestã-i atsea ti-tsi noi nu putem s-pistipsim ca ari demonjlji icà draclu cari existeadzã cà sh-Dumnidzàlu di dealihe. Aestã-i alatusea tsi u-fãtsea miletea-al Israel. Multu di Vecljul Testamentu easti scriat cu-atsea cum Israel lj-ngljea Dumnidàlu cu-atsea ca elji pistipsirã tu altsã dumnidzadz ca sh-tu El. Noi va s-videm dit Bibliea ca “demonjlji” tu cari oaminjlji

pistipsească ază, suntu mash ca atselji dumnidzadz ti alatusi tu cari miletea-al Israel pistipsea.

DEMONJLJI SUNTU IDOLI

Tu 1 Corinteanjlji, Pavlu explicheadză cătse crăshtinjlji nu lipseashti s-adară tsiva altu cu tinjisearea-a idoljilor ică pistipsearea tu ahtârli lucrî. Tu chirolu di Bibliea oaminjlji pistipsea ca demonjlji suntu njits dumnidzadz cari poati s-hibă tinjisiti ta s-nu li facă problemili tu bana-a lor. Elji di-aclo fătsea modeli di demonjlji, cari suntu idyia cu idoljlji shi lji-tinjisiră. Aestă easti cătse Pavlu li-ufilizească zboarăli “demon” shi “idol” ca sinonimi tu epistola-a lui:

“Atseali tsi li fac curbanî miletsli, li fac curbanî-a demonjlor shi nu-al Dumnidzà: sh-nu voi că voi s-hits urtatslji-a demonjlor... ma fu că-a vâ spună vără: Aestă easti di curbanea-a idoljlor, s-nu măcats ti-atsel cari vâ spusi sh-ti sumenjea...” (1 Cor. 10:20,28). Ashi idoljlji shi demonjlji suntu tu-dealihea idyii. Videts cum Pavlu spuni că elji lj-fătsea curbanî “-a demonjlor (idoljilor) shi nu-al Dumnidzà” – demonjlji nu fură Dumnidzà, shi ca ari mash un Dumnidzà, atsea scljeamă ca demonjlji nu au puteari di dealihea, elji nu suntu dumnidzadzî. Poentă s-spuni nai ma multu tu 1 Cor. 8:4:

“Fu că...a ti măcare-a curbanjlor a idoljlor, shtim că idolu (echivălentû cu demon) *nu-i tsiva ân lumi sh-că nu-ari altu Dumnidzà dicăt Unlu singur*”. Un idol ică demon, nu existeadză di dealihea. Ari mash un Dumnidzà di dealihea, ică puteari tu lumea. Pavlu spuni deapoaia (vs. 5,6):

“Că sh-cara suntu ashi-*dzāshlji* dumnidzadz...(ca suntu dumnidzadz multsă sh-domnji multsă, [ca oaminjlji cari pistipsească tu multsă tipuri di demonji –un demon u-fatsi voi s-u chiredzi lucurlu, alantu s-li featsi muljearea-a voastă s-vă alasă,etc]), Ma, ti *noi* (âmbistimenjlji-di dealihea) ari mash *un* Dumnidzà, Tatâl, di Cari suntu *tuti* lucrî (shi bunili shi arăili, ca vidzum tu spunerli di-nsus)”.

Alanti provi ca oaminjlji tu chirolu di Nàulu Testamentu pistipsiră ca demonjlji fură idolji ică ‘dumnidzadz’ s-află tu Fapti 17:16-18; aestă spuni cum Pavlu prupuvîdi-n Athina, tsi fură “tsitatea easti-mplină di idolji”, di aclo, elji tinjisira multsă tipuri di idolji. După cum u-avdzără prupuvîdîrea-al Pavlu di Vangheljlu, oaminjlji dzăsiră, “S-pari că-i hăbărsitor di dumnidzadz (ică nali) xenji (demonjlji): ti-atsea că-l ghinihăbărsashti Isus shi-Nyearcha”. Ashi ca oaminjlji minduiră că “Isus” shi “ânyearcha” eara nali demonji ică idolji cari fură explicats la elji. Mas voi u-dghivăsits atsea tsi armăni di caplu-aestu voi va s-videts cum Pavlu yinea ta s-nveatsă dealihea la oaminjlji aeshtsă, shi tu v. 22 el spuni “tuti vâ ved că hits âmbistimenji tu pistipseari lăoleshtsă” (di-dealihea: u-tinjisits demonjlji) shi el explicheadză cum Dumnidzà nu easti prezentu tu demonjlji ică idolji-a lor. Adutsets-Vă aminti că Dumnidzà easti fântănă unică di puteari. Mas El nu easti tu demonji, atumtsea demonjlji nu au vără puteari ca nu ari vără altă fântănă di puteari tu univerzumlu-aestu – ică elji nu existeadză.

‘DEMONJLJI’ DIT VECLJUL TESTAMENTU FURĂ IDOLJI

Mas yinem năpoi tu Vecljul Testamentu, poati s-hibă ma multu provi că “demonjlji” suntu idyii cu idolji. Deut. 28:22-28, 59-61 propuniră ca lăngoarea mentală poati s-hibă ună di căznearili ca lj-tinjisea idoljlji/demonjlji. Aestă spuni că asotsiatsiea anamisa di demonjlji cu lăngoari mentală tu Nàulu Testamentu. Ma s-dzătsem că limba di demonjlji easti asotsieată cu lăngoari sh-nu cu amărtiea. Noi nu dghivăsim ti Hristos cum li-avină demonjlji di zilipsirea, vătămarea etc. Idyea-ashi lipseashti s-dzăsi că Biblia spuni că *ari* demon/lăngoari, di cât s-spună că demonjlji *u-adrară* lăngoarea. Easti significantă că verziea gărtsească di Vecljul Testamentu (Septuaginta) u-ufilizea zborlu ‘daimonion’ ti “idol” tu Deut. 32:17 shi Ps. 105:37; aestă-i zborlu cari s-tradutsi că “demon” tu Nàulu Testamentu Psalmu 106:36-39 li-spuni alatuserli di Israel shi fatsi paralelă anamisa di idoljlji di Canaan cu demonjlji:

“Elji (Israel) lă si-ncljinară-a *idoljlor* a lor shi zurlisiră dip. Da-lji featsiră curbani hiljlji-a lor shi featili-a lor la demonjlji-atsejji, virsară sândză-ndreaptă, sândza-a hiljlor shi-a featilor a lor, cari lj-featsiră curbani-a *idoljlor* din Canaan...cu atsea s-păngăriră di-adetsli-a lor shi s-dizghirdară cu faptili-a lor.”

Di dealihea demonjlji suntu mash ună numă alantă ti idolji. Tinjisirea-a lor di demonjieasti describată dit Dumnidzà cum li-tinjiseashti “faptili-a lor...adetsli-a lor” ca pistipsearea-a lor tu demonji eara rezultat di imaghinatsea-uminească; idoljlji cari elji li-adrară eara “lucărli-a lor”. Ashi atsejji cari pistipsiră tu demonjlji ază pistipsească tu lucărli cari pătură s-hibă imaghinati dit oaminjlji, creatsiea di oaminji di cât mash atsea tsi Dumnidzàlu nă-nvitsà.

Deùteronomlu 32:15-24 spuni cât-ngljit s-featsi Dumnidzàlu cându oaminjlji-a Lui pistipsească tu demonjlji: Israel “u-atimusi Cheatra-a ascăpariljei a lui. U-nvărtusheară avlihuriljea-a Lui cu dumnidzadzljji xenji sh-cu urlăchli-a lor Ālji băgară inati. Dusiră curbànjlji-a demunjlor, shi nu-al Dumnidzà, a niscăntsălor nài dumnidzadz, cari nu-lji shtea...di cari tatănjlji-a voshtsă nu avură frică... Shi El (Dumnidzà) dzăsi: Va Nji-u-ascundu fatsa-a Mea di elji...că ună fară-anapudă suntu elji shi ficiorlji tu cari nu-ari-mbistiminjlji. Elji Mi-nvărtusheară tu inati prit atsejji tsi nu suntu Dumnidzadz sh-Mini prit ună mileti cari nu-i mileti, va lă u-aprindu inatea pit ună fară făr di-acăchiseari... Va s-adun contra elji taxirats”.

Ashi Dumnidzà li-spună demonjlji idyea ca idoljlji, urlăchli, shi niacăchisearea – lucărli cari nu suntu ti pistipseari, cari nu au-existentsii. Pistipsearea tu demonjlji spuni ca ari njică pisti tu Dumnidzà. Nu easti lishor s-avem pistipseari că Dumnidzà u-featsi tută, shi buneatsă shi arăeatsă, tu bană. Easti ma lishor s-minduim că lucărli arài yină di vărnu altu, cătse mas noi dzătsem că elji yină dit Dumnidzà, atumtsea noi lipseashti s-avem pisti că Dumnidzàlu va lă-ljea ică atsea tsi elji va s-hibă bunji ti noi tu sonea.

DEMONJLJI DIT NÀULU TESTAMENTU

Voi poati s-ntribats, “Sh-tsi cu tutili paragrafi tu Nàulu Testamentu cari di dealihea clară zburească ti demonjlji?”

Lipseashti s-mintits un lucru: Biblia nu poati s-adară contradictsii pi Ea, Ea easti Zborlu-al Dumnidzàlu Tutputernic. Mas la di-dealihea s-spuni că Dumnidzà nă-adutsi problemilji shi că El easti fântănă-a puteariljei-tută, atumtsea Biblia nu-poati s-nă

spunã idyea ashi sh-ca demonjli – njitslji dumnidzadzi tu opozitsiea cu Dumnidzàlu – li-priaducã lucãrlji-aeshtsã pi noi. S-pari cã importantu ca zborlu “demonji” mas s-veadi patru ori tu Vecljul Testamentu suntu tu multi ori spunits cã lji-tinjiseascã idoljilji, ma s-veadi multi ori tu scriiturli-a Vangheljui. Noi u-spunem-aestã cã, tu chirolu cãndu Vangheljli eara-ngrãpsiti, limba tu-atsea dzuuã spunea cã cafi unã lãngoari cari nu pãtu s-hibã acãchisitã s-spunea cã-i di demonjli. Mas demonjli di dealihea existeadzã shi suntui cu-obligatsii ti lãngoarili shi problemili-a noasti, atumtsea noi va s-putem s-dghivãsim ma multu ti elji tu Vecljul Testamentu. Ma, noi ici nu li-dghivãsim tu-contextu-aestu, aclo.

DEMONJLJI TU NÀÛLU TESTAMENTU

S-spunã cã demonjli eara avinati dit vãnru easti s-spunã idyea cã elji eara curati di vãrã lãngoari mentalã, icã vãrã lãngoari tsi nu eara acãchisitã tu chirolu-aestu. Oaminjli cari bãnã tu seculu prot vrurã s-da blãstem ti tutã tsi elji nu pãturã s-ul acãchiseascã pi iatsãli imaghinati cari li-spusirã ‘demonji’. Lãngoarea mentalã easti dealihea greau s-acãchiseascã cu nivelu-a lor di shtearea medicalã, oaminjli zburarã ti atselji lãndzitslji cã ‘lji ari demonlu’. Tu chirolu di Vecljul Testamentu, un duh aràu icã nichischin spunea ti un slab status mental (Giud. 9:23; 3 Vãs. 16:14; 18:10). Tu chirolu di Nàùlu Testamentu, limba di acãtsarea di un duh aràu / demon lã-spunea la tutslji atselji cari pãtsãrã dit lãngoarea mentalã. Asotsieatsiea anamisa di demonjli shi lãngoarea easti spunitã cu-aestã: “Adusirã la El (Isus) multsã acãtsãts di demonji: shi El li scoasi duhurli cu zborlu-a Lui... ca ta sã si facã-atsea tsi fu spusã prin Isaia prufetlu (tu Vecljul Testamentu), cari dzãsi, Aestu niputerli-a noasti li lo shi lãngorli-a nosti li trapsi” (Matei 8:16,17). Ashi niputerli umineshtsã shi lãngoarea suntu idyii ca s-him acãtsats dit “demonji” shi “duhuri arài”.

Oaminjli minduirã cã Isus eara zurlu shi spusirã cã El putea s-hibã un demon “El ari demon shi-i zurlu” (Oani 10:20; 7:19,20; 8:52). Elji di aclo pistipsirã cã demonjli u-fãtsea zurleatsã.

VINDICAREA-A LÃNDZITSLOR

Cãndu elji eara vindicats, oaminjli cari furã “acãtsati di demonji” s-spuni cã s-toarnã “ntredz cu mintea”-a lor – Marcu 5:15; Luca 8:35. Aestã-implicheadzã cã mas vãrnu easti “acãtsat cu demonji” eara vãrã altã cali ta s-spunã cã vãrnu furã nibun tu mintea – icã nu eara cum lipseashti tu mintea.

Atselji “acãtsats di demonjli” s-spunã cã eara “vindicats” icã “curats” – Matei 4:24; 12:22; 17:18 – tsi implicheadzã cã acãtsarea di un demon easti unã altã cali ta s-dzãtsem lãngoarea.

Tu Luca 10:9 Isus lj-spunea la 70 apostolji-a Lui ta s-yinã nãfoarã shi s-lji “vindicã lãndzitslji”, tsi u-featsirã. Elji s-turnarã shi spunirã, v. 17, “Doamne, shi demonjli nã si-apeacã tu numa-a Ta” – iara, demonjli sh-lãngoarea suntu adrats ca echivãlentsã. Tu vãrã oarã apostoljilji vindicarã oaminji tu numa-al Isus shi auuã avem un exemplu-di aestã (vid. idyea ashi Fapti 3:6; 9:34).

LIMBA DIT DZUÛÃ-ATSEA

Ashi noi videm că tu Nàùlu Testamentu eara limba dit dzuuã ta s-spunã ti vãrnu ca easti acãtsat cu demonjlji mas elji eara lãndzits tu mintea ic`a avea vãrã lãngoari cari nitsiun nu acãchisea. Pistipirea culturalã dit-dzuuã-a Romanjlor shi Gretslor eara cã demonjlji lji-acãtsarã oaminjlji, sh-di aclo lj-fãtsea lãngoarea mentalã. Atselji ‘crãshinji’ cari pistipsirã tu existentsiea-a demonjlor di-aclo spunã cã pistipserli pãngãneshtsã tu loclu-aestu eara di dealihea. Biblia easti scriatã tu unã limbã cari tuts oaminji u-acãchiseascã. Cã l-ufilizea limba di dzuuã-atsea nu scljeamã cã Ea icã Isus pistipsirã tu demonjlji. Tu idyea cali pi angleashti noi l-avem zborlu “lunatic” (zurlu) ta s-u spunem-a vãrnului cari easti lãndzit tu mintea. Ethimologhic atsea scljeamã vãrnu cari easti “agudit dit luna”. Tu anjlji di ninti oaminjlji minduirã cã mas unã personã yinea nãfoarã pi mintea cãndu avea unã lunã clarã elji va s-eara agudits dit luna shi va si s-fãtsea lãndzits tu mintea. Noi l-ufilizim zborlu-aestu “lunatic” azã s-u spunem vãrnu cari easti zurlu, ma atsea nu scljeamã cã noi pistipsim cã atsea zurleatsã easti adratã dit luna.

Mas zboarãli-aesti eara-ngrãpsits shi deapoaia dghivãsits iara tu chiro di 2,000 di anji di dzãli – mas Isus nu s-turnã – oaminjlji poati s-mindueascã cã luna l-fãtsea zurleatsa, ma elji va s-eara tu alatusi cã noi u-ufilizim limba di dzuuã-di azã, cum Isus l-ufilizea-a Lui 2,000 di anji di ninti. Idyea-ashi noi u-spunem unã lãngoari gheneticã ca “Giucarea-a ayiului Vitù” tsi nu scljeamã cã-i adratã dit “Ay. Vitù” icã “giucarea”, ma tu ufilizirea di limba di dzuuã noi u-spunem “Giucarea-a ayiului Vitù”. Easti evidentã cã Isus Hristos nu eara faptu pi 25 di Andreù; ma scriitorlu-aestu nica u-ufilizeashti terminlu ‘Dzuuã di cãrciunlu’ cãndu zbureashti ti-dzuuã-aestã, sh-pi ninga atsea cã mini nu pistipsescu cã noi lipseashti s-li tsãnem-dzuuã-aestã cã unã sãrbãtoari-a dzuuãllei di facti di Hristolu. Numa-a dzuuãlji di stãmãnã suntu adrati dupã tinjisirea-a idoljlor pãngãneshtsã – pi ex. ‘Sunday’ (Dumãnicã) scljeamã ‘dzuuã di tinjisirea-a soariliei’; ‘Saturday’ (Sãmbãtã) eara dzuuã cãndu planeta Saturn eara tinjisitã, Monday (Luni) ti luna, etc. Ta s-li ufilizim numi-aesti nu scljeamã cã li-mpãrtsãm pistipserli pãngãneasti di atselji cari li-deadirã zboarãli tu limba di azã. ‘Influenta’ idyea-ashi easti zborlu ufilizit azã, el di dealihea spuni ‘acãtsat di drats’. Cãndu Daniel lj-eara datã numa ‘Beltshatsar’, numa cari eara di un dumnidzã pãngãn, scriiturã inspiratã tu Dan. 4:19 lj-spuni ‘Beltshatsar’ fãrã s-spunã cã zborlu-aestu easti reflexii di unã mindueari cu alatusi. Mini zburãscu ti ‘Papa’ cã unã cali di identificatsii ti-vãrnu, sh-pi ninga atsea cã easti ti alatusi s-pistipsim cã el easti un ‘papã’ icã fendu (Mat. 23:9).

Avea un mith tu chirolu-al Iezechiel cã loclu-al Israel eara cu-obligatsiea ti lucãrlji arã cari s-featsira pi-atselji tu ea. Aestã nu eara dealihea shi Dumnidzã zbureashti cu Israel cu ufilizirea di ideiea cari eara popularã atumtsea “Ashi dzãsi Domnul Dumnidzã, Ti-atsea cã s-dzãsi ti voi, Tini eshtsã unã vãsiliu cari mãts oaminji shi-lji alashi oaminjlji fãr di ficiorlji-a lor; ti-atsea tini (loclu) cama nu-ari ta s-mãts oaminji...dzãsi Domnul Dumnidzã” (Iezechiel 36:13,14). Avea unã mindueari pãngãnã colectivã cã amarea eara un mari monstrum cari vrea s-ul mãcã loclu. Ca aestã nu easti di dealihea, Biblia tu multi ori u-ufilizeashti fraza-estã ta s-poatã s-lã agiutã la dghivãsitorlji dit protã s-u acãchiseascã ideiea cari s-spuni: vid. Iov 7:12 (Moffat’s Translation – Tradutsirã di Moffat); Am. 9:3 (Moffat); Ier. 5:22; Ps. 88:9; Ava. 3:10; Mat. 14:24 (textu gãrtsescu); Marcu 4:30. Mithologhiea asirianã u-spunea monstrumlu-aestu dit amarea cari s-mpulisi ‘Rahab’; shi easti idyea-uma di monstrumlu di amarea tu Eghiptu tu Is. 51:9.

Mas videm ca Biblia easti inspiratã dit Dumnidzã, nu easti posibilã cã Biblia mash lã-spuni influentsii pãngãneasti cari eara tu-atsel chiro cãndu Ea eara scrisã. Lipseashti s-hibã ca Dumnidzã cu cãnãshteari aludeadzã pi pistipserli di atsea dzuuã, ta s-poatã s-spunã cã *El* easti fãntãnã di soni di puteari; *El* easti atsel cari u-fatsi controlã-a ‘monstrului’ di amarea, ca el s-featsi vrearea-a *Lui*. Di-aclo Dumnidzã u-fãtsea alatusea fundamentalã tu pistipserli-a oaminjlor-aeshtsã, cari eara cã lipsea s-avea puteari tu lumea cari nu eara sum controla-a Dumnidzãlui, shi di-aclo eara arã dupã implicatsiea. Ma, Biblia, pi exemplu, nu li spuni glãrinjlji di pistipsearea cã ari un monstrum mari tu amarea, icã ca amarea easti monstrum.

Un altu exemplu easti tu descriptsiea di niorli di bumbuneari shi fãrtuni cã “spãnticã nãpãrtica” (Iov 26:13; Isaia 17:1). Aestã evidentã aludã pi pistipsirea pãngãnã di-atsea dzuuã cã formatsii di niori di bumbuneari shi ti fricã eara di dealihea vizii di unã spãnticã nãpãrtica. Paragrafilii-aesti nu u-spunã glãreatsã di unã ahtari ideiea, icã proba di explicatsiea shtiintificã. Ma elji u-faca punctul cã *Dumnidzã* li-controleadzã lucãrlji-aeshtsã. Pozitsiea di Hristos tu marea pistipseari tu demonji easti identicã tu-spunirea-aestã; ciudiili-aesti di-dealihea spunea cã putearea-a Dumnidzãlui eara absolutã shi completã, sh-nu ligatã cu pistipserli di oaminji-n ligãturã cu ashi spuniti ‘demonji’. Aeshtsã cari pistipseascã cã scriiturli tu Nãulu Testamentu di ‘demonji’ adarã prova cã ahtari iatsã di dealihea existeadzã suntu ligati s-aprucheascã cã amarea easti di dealihea un monstrum, shi cã bumbunearia easti dealihea unã mari nãpãrticã. Aestã easti un punctu di dealihea tu puteari; aclo *lipseashti* s-hibã unã aprucheari cã Biblia u-ufilizeashti limba di dzuuã cãndu ea eara scriatã, fãrã s-lipseashti s-lã da sustsãniri pi pistipserli dit cari u-forma baza-a limbaljei-aestã. Noi avem spunitã tu ufilizirea-a noastã di limba ca easti idyea. Tu-aestã aradã Biblia u-aproachi tiplu di dealihea di bazã cari noi li spuneam tu Studiili 6.1 shi 6.2 – cã Dumnidzã easti tut-puternic; El ari obligatsii ti probili-a noasti; amãrtiea yini dit nuntru di noi – tuti aesti lucruri poati s-au sens cu tinjisirea di mãrimea di puterea-a Dumnidzãlu s-aveaglã. Ashi spuniti ‘criticeanji analtsã’ totãna afla ligãturi anamisa di limba di Scriptura shi pistipserli shi contseptsii di culturili di anvãrligã tu cari Biblia eara inspiratã shi scriatã. Ma aeshtsã suntu ti acãchiseari, mas acãchisim ca Biblia u-ufilizeashti limba cari poati s-aludeadzã pi pistipserli locali, ma u-featsi aestã ta s-poatã s-facã poenta ca Iahve, Dumnidzãlu atsel unic sh-di dealihea, easti ma multu mari di cãt pistipsirli njits-a oaminjlor cari pãtu s-hibã shtiuti la atselji cari prota li-dghivãsea zboarãli inspirati, dinãoarã di gura-a prufitsãlor.

Cu-aestã tu minti, easti ti ciudii cãt multu exemplari poati s-hibã aflatu tu Nãulu Testamentu dit limba di dzuuã cari eara ufilizitã fãrã di limba-atsea s-hibã corectatã. Auã suntu-ndau exemplari:

- Fariseilji l-giudicarã Isus cã li-fãtsea ciudiili cu putearea di un dumnidzã di minciunã sum numã Beelzebul. Isus dzãsi “Maca Mini lji scot demonjljicu Beelzebul, atumtsea ficiorlji-a voshtsã cu cari lji scot?” (Matei 12:27). 2 Vãs. 1:2 multu clarã nã-spuni cã Beelzebul eara un dumnidzã di minciunã di Filistinjlji. Isus dzãsi, ‘Videts, 2 Vãs. 1:2 spuni ca Beelzebul eara un dumnidzã di minciunã, shi giudicãtura-a voatsã nu-poati s-hibã di dealihea’. Nu, El zburã ca dimi Beelzebul existã, ca el avu interes ca s-acãchiseascã dimãndaciunea-a lui la oaminjlji pi cari el prupuvidea. Shi tu idyea cali Isus

- zburà ti scoatirea-a demonjlji – el nu spunea totna ‘di dealihea, elji nu existeadzã’, el mash u-prupuvidà Vangheljlu tu limba di dzuuã-atsea.
- Fapti 16:16-18 suntu zboarãli-al Luca, sum inspiratsiea: “nã-astãvãrsi unã huzmichearã, cari-avea duh di Mandisã”. Ca easti explicatã tu fusnota di verziea Diaglott, Mandisã eara unã numã di un dumnidzà di minciunã tu cari si s-pistipsea tu seculu prot, poati idyiu dumnidzà ca Apollon. Ashi Mandisã di dealihea nu existà, ma Luca nu dzãsea ca fitica eara ‘acãtsatã di un duh di Mandisã, cari, di dealihea, easti un dumnidzà di minciuni, cari di dealihea nu existeadzã...’ Tu idyea cali, Vangheljlu nu dzãsi cã Isus ‘li avinã demonjlji, cari di dealihea, nu existeadzã, easti mash limba di dzuuã-atsea ti lãngoarea.
 - Luca 5:32 ângrãpseashti cã Isus spunea la Uvreilji arãi: “Nu vinj s-lã grescu-a-ndreptsãlor...” El spunea, ‘Mini nu vinj s-lã grescu la atselji cari pistipseascã cã elji suntu ânдреptsã.’ Ma Isus lã-spunea tu zboarãli-a lui, sh-pi ninga atsea ca tehnicã, el l-ufilizea unã limbã cari eara nidealihea. Luca 19:20-23 spuni cum Isus li ufilizea zboarãli di nidealihea di un om cu un talentu tu parabola ta s-zbureascã cu el, ma el nu li-corecteadzã zboarãli arãi cari li-ufilizea omlu.
 - Biblia multu spuni ti soarea cum ‘s-alinã’ shi ‘s-dipuni’; aestã easti calea umineascã s-spunã, ma nu easti corect shtiintsific. Idyea-ashi lãngoarea s-spuni tu unã limbã ‘nicorectã’ tehnicã, ca ‘demonji’. Fapti 5:3 zbureashti ti-atsea cum Anania l-apruchi Sãmtulu Duh. Aestã, di dealihea, nu eara posibilã, ma Anania minduea ca atsea tsi s-spuni eara dealihea, sh-pi ninga atsea ca nu eara ashi.
 - Ari multsã exempluri biblitsi ti limba cari s-ufilizã cari pãtu s-hibã acãchisitã tu chirolu cãndu eara scriatã, ma tora nu u-acãchisim noi, pi exemplu, “chealea ti chealea” (Iov 2:4) spuni ti practicã di ninti ti pãrmãthi cu cheali di vãloarea echivãlentã; un prostitut bãrbãtescu easti spunit “cãni” tu Deut. 23:18. Limba di demonjlji easti nica un exemplu.
 - Uvreilji tu dzuuã-a Hristolui minduea ca elji eara cu-ndriptati ca elji eara cãrpolu-al Avraam. Isus di-aclo lã-spunea cã atselji “cu-ndriptati” (Mat. 9:12,13), shi spunea “Shtiù cã hits simitsa-al Avraam” (Oani 8:37). Ma el nu pistipsea ca elji eara cu-ndriptati, cã cum lã spunea atsea tu multi ori; shi el lã spunea simplã cã minduea tu Oani 8:39-44 cã elji *nu* eara simitsa-al Avraam. Ashi Isus li loa pistipserli-a oaminjlor tu vãloarea-a lor dealihea, fãrã s-li facã contradictsii, ma lã-spunea dealihea tu loc. Noi spunem cã aestã eara apruchearea-al Dumnidzà ti pistipserli pãngãneashti, tsi s-fãtsea multu tu chirolu di Vecljul Testamentu. Pozitsiea-al Hristos ti demonjlji tu chirolu di Nãùlu Testamentu eara idyiu; ciudiili dit Dumnidzà-a lui l-adrã multu simplã cã lãngoarilji eara dit Dumnidzà sh-nu di vãrã altã puteari, mas videm cã Dumnidzà eara atsel Cari l-avea putearea marea ta s-lã vindicã.
 - Pavlu adrã tsitat di poetslji gãrtseshtsã, cari eara alãvdati ti glãrinjlji nibiblitsi cari li-fãtsea, ta s-poatã s-lã adunã atselji cari pistipsirã tsi poetsljinvitsa (Tit. 1:12; Fapti 17:28). Atsea tsi noi u-spunem easti epitomatã di apandasea di Pavlu s-u aflã un oltar tu tinjisea di tinjisearea di “Dumnidzàlu Nishtiut”, icã cãfi un dumnidzà pãngãnescu, cari pãtu s-existeadzã, ma cari oaminjlji di Athina nu l-vidzurã. Tu loc s-lã âncoarã ti glãrinjlji-a lor ca u-pistipsirã-atsea, Pavlu li-loa di-aclo elji lipsea s-uL acãchiseascã Dumnidzàlu-atsel un sh-di dealihea, Cari elji nu-u shtea (Fapti 17:22,23).
 - Efes. 2:2 spuni ti “printslu-a puteariljei a hãvãiljei”. Aestã multu clarã spuni ti contseptili mithologhitsi di Zoroaster – un di tipuri di lucrì tu cari pistipsea

dghivāsitorli-al Pavlu. Pavlu spuni ca elji tu un chiro băna sum “printslu-a puteariljei a hāvailjei”. Tu idyiu versu, Pavlu u-spunā-aetsā ca “duhlu (pozitsiea di mintea) cari... lucreadzā” tu omlu natural. Di ninti elji pistipsirā tu contseptu pāngānescu di un duh din tseruri – printsu; tora Pavlu u-spuni punctu ca di dealihea putearea ti cari elji eara subiectu di ninti eara atsea di mintea-a lor aràũ. Cu-atsea ideiea pāngāneascā easti aludatā shi spunitā, fārā s-hibā multu āncoaratā, shi li-spunea dealihea ti amārtiea.

- Fapti 28:3-6 spunā cum unā nāpārticā lu-agudi pi Pavlu, shi s-acātsā pi māna-a lui. Oaminjlji di anvārligā minduea ca Pavlu eara un vātāmātor ti cari “āndriptatea nu lu-alasā s-bāneadzā”. Minduearea-a lor di situatsiea-atsea eara di dip tu alatusi. Ma Pavlu nu lā-spunea-aestā tu detalji; tu loc di atsea, el fātsea unā ciudii – el u-ascuturā nāpartica fārā s-ari nitsi unā māshecăturā. Ciudiili-al Isus u-spunea alatusea di viderli locali, pi ex. di demonjlji, fārā s-lā corecteadzā tu ahāt multu di zboarā. Ashi tu Luca 5:21 Uvreilji adrarā dau zburāri di nidealihea: ca Isus eara hulātor, shi cā mash Dumnidzā poati s-li ljeartā amārtiili. Isus nu lā-corectā verbalā; di-cāt atsea El adrā unā ciudii cari u-spunea alatusea di zburārli-aesti.
- Siyurā eara pistipsearea di Isus ca actsiili zburarā ma analtu di zboarāli. El rarā li-spunea contra la ideili cu alatusi directā, cu-atsea El nu u-spunea contra Nomlu di Mosaic ca nu pātu s-lā da ascāparea, ma el lā-spunea atsea cu actsiili-a lui, pi ex. vindicarea pi Sabathlu, tsi eara sh-Dealihea. Cāndu El eara giudicat ca eara Samaritan, Isus nu lā-spunea tsiva contra-atsea (Oani 8:48, 49 vid. 4:7-9) sh-pi ninga-uvreetsā-a lui, ca un di cārpolu-al Avraam, eara vitalā ti planlu-al Dumnidzā di ascāparea (Oani 4:22). Sh-cāndu Uvreilji (pi vreati!) u-adusirā concluziea di alatusi ca Isus “tsi s-featsi idyiu cu Dumnidzā” (Oani 5:18), Isus nu lā-spunea contra explitsitā; di-cāt atsea el tu multā puteari spunea ca ciudiili-a lui l-spunea ca easti un om cari adarā dupā vrearea-al Dumnidzā, shi di-aclo el NU eara idyiu cu Dumnidzā. Ciudiili-al Isus idyiea-ashi u-spunea alatusea tu pistipsearea tu demonjlji. Ciudiea-al Isus di vindicari di omlu shcljiop pi hāmamea eara s-spunā glāreatsā di mithlu uvrescu ca pi chirolu di Pasha un anghil u-mintea apa pi hāmamea Vitezda, shi li-dādea caracteristitsi di vindicari. Mithlu-aestu easti scriat fārā unā negari di dealihea-a lui; scriiturā di ciudiea-al Isus easti spunearea di alatusearea-a lui (Oani 5:4).
- 2 Chet. 2:4 zbureashti di-atsea cum oaminji arāi yinā tu Tartarū (tsi s-tradutsi ca “cātrānji” tu multsā verzii). Tartarū eara un loc mithic tu lumea di-nghios; ma Chetru nu spuni tsiva contra-aestā, ma mash u-spuni simbolu di-unā spāstreari-ntreagā shi cāzneari ti amārtiea. Ufilizirea-al Hristolu di zborlu Ghehenna furā similarā (vid. Studiea 4.9).

DESI DEMONJLJI DI DEALIHEA LI-ADARĀ LĀNGOARILI?

Tuts-atselji cari pistipsescu ca demonjlji existeadzā lipseashti si s-ntreabā: “Cāndu escu lāndzit, desi easti adratā di demonji?” Mas voi minduits ca spunerli di Nāũlu Testamentu di demonjlji suntu ti vārā njits dumnidzadz cari adarā arāu anvārligā, atumtsea voi lipseashti s-spunets “da”. Tu-cazlu-aestu, cum va s-putets s-u explicāts factul ca multu lāngoari s-spunā ti demonjlji tora poati s-hibā vindicati icā controlati cu yitriili? Malaria easti un exemplu clasic. Multu di oaminjlji tu Africa pistipsirā dit pānā sheurtu chiro ca malaria s-featsidi demonjlji, ma noi tora shtim ca malaria s-vindicheadzā cu quinin shi alti yitrii. Desi atumtsea voi dzāsits ca cum demonjlji li

veadã njitsli hãpchi galbini cum yinã tu gurmazlu-a vostu li-ljea fricã shi fuga dit voi? Ãndau di lãngoarili cari li-vindicã Isus, cari s-spunã ca eara adrats di acãtsarea di demonji, s-spunã ca tetanus icã epilepsia – di cari dauli poatã s-hibã vindicati cu yitrii.

Un oaspi-a meù yinã di unã hoarã tãsh nãfoarã di Campala tu Uganda. El nã-spunã-a nauuã ca oaminjlji pistipsirã ca malaria s-fãtsea di demonjlji, ma mas elji vidzurã cum yitriilji u-controlã ahãt lishor, elji bitisirã cu darea di blãstem pi demonjlji. Un yiatru yini dit unã cãsãbã di anvãrligã shi lã-da yitrii greali contra malaria ca unã yitrii, ma elji u-avinarã ca elji lipsea tsiva s-mpuliseascã cu demonjlji, sh-nu malaria. Yaturlu s-turna deapoaia shi dzãtsea “Mini am unã yitrii cari va li-avinã demonjlji”; omlu lãndzit u-loa yitrirea cu ahãtã vreari, shi s-fãtsea cama bun. Hãpchili defteri eara idyii ca sh-protili. Yiaturlu nu pistipsea tu demonji, ma el u-ufilizea limba di dzuuã-atsea ta s-yinã pãn la omlu – ca shi “Marli Yiatru”, Domnul Isus, ninti 2,000 di anji.

Digresiea 17: Mãyipsirea

Digresiea-aestã easti scriatã nai ma multu s-spunã lipsiturli ti atselji dit Africa shi altili pãrtsã dit lumea iu mãyipsirea easti un lucru di cafì dzuuã. Easti apruceatã di tuts studentsã-a Biblealjei di dealihea ca zburarea cu mandishlji, yiatsãri africaneshtsã shi atselji-altsãlji easti nicompabilã cu avearea di dealihea. Ma, mini iara spun ca escu hãrios ca yiatsãri di mayii cari suntu ma efinji shi omlu poati ma multu s-yinã la elji di cãt yiatsãrlji medicali, sh-tu combinatsiea cu suctsesu-a lor di videari, lã-facã ma atractivi. Noi lipseashti s-ul videm problemlu-aestu pi unã cali loghicã, biblicã. Aestu-easti unicã cali cu cari va s-putets s-aflats puteari s-u alãsats cãtãpãtsarea ta s-li ufilizits oaminjlji-aeshtsã.

SPUNERLI DI MÃYIPSEARI

Protã, spunerli ca mandishlji-aeshtsã au suctses lipseashti s-hibã analizat. Noi putem s-him siyuri ca multu spuneari nidealihea yini tu spunerli cari s-facã ti suctseslu-a lor. Vindicãrii-a lor tu vãrnu chiro nu s-spunã nãfoarã, tuts s-lã veadã. Mas di dealihea elji furã tu suctses, atumtsea elji va s-lipseascã s-lucreascã tu spitãlji, shi va s-hibã aflatu tu lumea-tutã. Conditiea exactã di-atselji cari s-spunã ca vindicã nu easti shtiutã tu vãrnã oarã – cãt elji di dealihea poati s-yinã ninti, nu easti clarã.

Atselji di-voi cari u-au cãtãpãtsarea-aestã lipseashti s-vã ãntribats desi avets unã provã definitivã ti putearea-a lor – pi ex. desi avets vidzutã (icã mash avdzãtã ti) vãrã om cari cu mãna-a lui loatã di unã bicciea yinea la un mandis shi s-turna cu unã mãnã nauuã cari lucra prufectã? Aestã-i tiplu di prova cari noi nã-lipsim di ninti s-lã dam vãrã credibilitet tu tutã. Deut. 13:1-3 easti nica ma tu puteari: miletea-al Israel furã-nvitsats ca mas vãrã mandis adrã vãrã semnu icã ciudii cari s-vidzu ca unã ciudii, elji nica nu lipsea s-u pistipseascã tu persona-aestã mas elji u-zburã doctrina di dealihea dupã zborlu-al Dumnidzã. Easti multu clarã cã yiatsãrlji di mayii nu pistipseascã tu dealihea cum easti dizvãlitã tu Biblia – di aclo noi nu lipseashti s-him cãtãpãtsats ta s-lã dãm spuneari ca elji au unã puteari di dealihea, mas videm ca putearea-tutã easti dit Dumnidzã (Rom. 13:1; 1 Cor. 8:4-6).

Deftera, tiplu di jileari cu cari elji lucrească easti importantu. Tora easti spunită ca noi ufilizim mash 1 la suta di putearea-a noastă di mintea. Atsea tsi armăni s-pari ca nu easti tu putearea-a noastă ta s-adrăm tută tu cânăshteari (siyură va s-putem atsea tu Vāsilia). Făr di s-videm, mintea-a noastă poati s-au un efectu fizical pi trupuri-a noshtsă. Cu-atsea psiholoji (atselji cari u-studiează mintea) s-shtiù ca vindica oaminji di lăngoari di sândză cu tsi li-facă oaminjlji s-minduească ca sândză-a lor easti ghini construită shi lucreashti normală. Yiatsări spună ca dealihea ahtari vindicari s-facă shi eali nu suntu tu corelatsii cu meditsina orthodoxă. Idyea-ashi, ca avum mari stres tu mintea-a noastă poati s-avem shi ultseri tu stumaclu shi cap-dureri. Cu relaxari-a mintiljei icà cu exertsizii tu ună cali noi putem s-li avinàm aesti lucrì. Ma, pi exemplu, mănă-nă easti tâljeatã di ună bicciea, nitsi un partu di eneryiea mentală nu-ari s-li facă s-toarnă năpoi. Easti mash cu yitrii cari suntu controlati dit mintea-a noastă cari mandishlji li-controleadză lucrãrji-aeshtsă s-facă. Ca noi nu u-acăchisim di dealihea cum mintea-a noastă lucreashti, aestă *s-pari* ca-i ti vărã puteari fizicală cari u-au mandishlji-aeshtsă. Ma, aestă nu-i ashi; easti cu influentsiea-a lor pi mintea-a oaminjlor cu tsi elji u-facă aestă.

FĂNTÂNĂ-A PUTEARILJEI

Ma, putearea-tută easti dit Dumnidzà. Shi bunili lucrì shi aràili lucrì ca lăngoarea suntu dati dit *El* – sh-nu di mandishlji. Aestă easti ună themă ti cari s-zbureashti multu tu Scriptura: Is. 45: 5-7; Mihael 1:12; Amos 3:6; Inshearea 4:11; Deùt. 32:39; Iov 5:18. Tută-aestă va s-va ună dghivăseari-ngătană. Atsea scljeama ca easti la *El* ti cari lipseashti s-turnàm tu pālăcãriea mas him lândzits, mas u-fătsem tută tsi easti posibilă di omlu cu ufilizirea di meditsina conventsională ta s-u spăstrim problemlu. Mas noi turnàm la yiatsări di mayii, atumtsea noi s-nă turnàm la oaminji cari spună ca elji au controlă pi ‘puterli di scutidea’ cari lă-facă s-nă adarã noi ma bunji. Ma noi shtim ca puterili-atseali tu cari elji pistipsească nu existeadză. Dumnidzà easti fântână-a puteariljei. Ta s-turnàm la mandishlji easti s-pistipsim cã Dumnidzà nu easti tut-puternic, atsea easti ca Dumnidzà nu easti atsel cari nă-da lăngoarea ma alti puteari cu cari mandishlji spună ca au influentsii.

Ta s-minduim ashi easti multu contra chefea-al Dumnidzà, ca *El* shtii ca *El* u-ari adutsitã lăngoarea, shi *El* easti tut-puternic. Miletea-al Israel alidzà s-pistipsească tu Dumnidzà ma elji idyea-ashi pistipsirã ca ari shi alti puteari cari lucrească tu bana-a lor, cari elji lipsea s-facă cu tinjisirea di idolji s-li facă puterli-aesti. Aestă ahât u-dădea ângljeatsă la Dumnidzà ca *El* lă-avinà di s-hibă oaminji-a Lui (Deùt. 32:16-24). La Dumnidzà, mas avem ună pistea-ntreagã tu *El*, noi nu pistipsim di dealihea tu *El*. Ta s-spunem ună pisti tu Dumnidzàlu di dealihea di Israel ma idyea-ashi s-apruchim shi existentsiea di alti puteri di parti di Dumnidzà, shi s-u alăsàm un yiatru di mayii s-probà s-influeadză puterli-aesti s-nă alasã, easti s-hits idyii ca miletea-al Israel tu tricutlu. Istoriea lungă sh-ti jali di idolo-tinjiseari easti “scariată ta s-nă ânvitsàm”. Noi lipseashti s-nu avem nitsi ună uspitsàlji cu-atselji cari pistipsească tu puterli-aesti.

“Icà tsi-aù deadun lunjina cu scutidea? Cari-i acăchisearea-anamisa di hramlu-al Dumnidzà shi-idoljlji? Cã noi him hramlu-a Dumnidzàlui... Inshits di-anamisa di elji shi-alidzets-vă, dzăsi Domnul, sh-Mini-a vă... escu-a vauùã tatã, shi-a-Nji hits a Njeia hilji shi hilj” (2 Cor. 6:14-17).

Mas noi dealihea fătsem eforturi shi curbani s-li alidzem lucărli-aeshtsã, atumtsea noi u-avem siyurantsa ti ciudii ca noi dealihea him fumelji-al Dumnidzã Insushlu. Un parintu natural sum instinctu adunã gaile ti ficiorlu-a lui cându easti lãndzit. Desi easti ahãt greaù s-u bãgãm pitea-a noastã s-pistipsim ca Tatãlu-a nostu din-Tserurli va u-adarã atsea nica ma multu?

Easti dealihea ca mandishlji au influentsii mash pi-atselji cari pistipseascã tu elji. Tu unã cali similarã, vãrnu cari chiru vãrnu vrut-tu bana-a lui poati s-yinã la vãrã mediù shi s-ntreabã s-li veadã persona moartã. Mediùlu va l-spinã s-li âncljisã oclji shi s-u veadã fatsa di persona multu clarã. Clientu poati si s-contsentreadzã pi vãrã fotografia-a personaljei cari poati s-u mindueascã. Medùlu-atumtsea poati s-u dghivãseascã mintea-a clientului cu ptsãn zburari tu personificatsii ti personã tu zboarã realistitsi, ashì ca clientu easti siyur ca mediùlu li-vidzu persona-aestã ca yiea. Videts ca nu ari vãrã provã mari cari va s-dzãcã ca persona-aestã easti yiea. Ma mas clientu nu va s-pistipseascã icã s-ul slujeascã la mediùlu, atumtsea nu-ari nitsi un rezultat tu-aestã.

‘Mandishlji’ cari normalã u-spusira la Faraonlu shi Nabucodonosor somnulji-a lor poati s-nu li-avea pozitsiili-a lor di responsabilitati mas elji nu eara ahãt tu suctses. Siyurã elji u-ufilizirã tehnica di dghivãseari di mintea multu. Ma, cându Dumnidzã s-bãga tu bana-a personaljei cu cari elji lucrarã, ca El intrã tu bana-al Faraonlu shi Nabucodonosor, atumtsea elji u-chirurã putearea-aestã. Idyea-ashi shi Balac pistipsi tu putearea-al Valaam di bãgarea di blãstenji – el l-dãdea màri premii finantsiali ti faptili-a lui, shi shtea di experientsiea di ninti “cari-l blastinji easti blãstimat” (Num. 22:6). Ma Valaam, cari eara tu vãrã cali idyea cu un yiatru di mayii, vidzu ca putearea-a lui normalã l-alãsa cându el lucrã cu miletea-al Israel. Siyurã, ahtãri oaminji nu-au nitsi unã puteari cându elji lucreascã cu oaminji cari suntu ligati cu Dumnidzãlu-di dealihea, fãr di-atsea tsi alãvdari elji s-au adunatã ti suctseslu cându lucrarã cu altsã oaminji.

MĂYIPSEARI TU BIBLIEA

Cljimarea practicã di-aestã easti ca mas noi him bãgats tu cãtãpãtseari s-yinem pãn la un yiatru di mayiea, atumtsea noi lipseashti s-avem unã pisti-ntreagã tu el. Nu-lipseashti s-li ufilizim mandishlji mas noi avem umuti ti nai ma buna; shi elji insushlji va s-u au idyea mindueari. Ta s-bãgãm unã pisti-ntreagã tu ahtãri oaminji shi tu existentsiea di puterli cari elji spunã cã li-au, scljeamã ca noi avem unã niaveari-ntreagã tu tut-puterniclu-a Dumnidzãlui. Mas noi dealihea pistipsim tu scriiturli-al Faraonlu, Balac shi Nabucodonosor cari s-spinã-nsus, atumtsea noi nu va s-him tu putearea s-yinem la un mandis cu pisti ca el va s-ari vãrã efectu pi noi. Exemplari cari spunã ca mandishlji nu au puteari pi oaminjlji-al Dumnidzã – di cari noi shtim ca him, di itiea di cljimarea shi pãtãgiunea-a noastã.

Mãyipsirea easti clarã spunitã ca “faptili-a truplui”, tu idyea categorii ca “ares” (doctrina nidealihea), adulterlu shi pornografia (Gal. 5:19-21). El spuni “Vã li spun, ashì cum sh-vã spush di ninti (aestã furã unã di nai ma marli poenti tu-nvitsãturã al Pavlu), cã-atselji tsi li fac ahtãrli lucrì nu va-ù mushtineascã-amirãriljea-al Dumnidzã”. Echivãlentu-al aestã easti sum Nomlu al Moise eara comandã ca tuts mandishlji, cari u-ufilizirã “mãndii” (unã numã alantã ti mãyipseari) shi atselji cari lj-featsirã ficiorli-a lor s-treacã pit foclu lipsea s-hibã vãtãmati dinãoarã (Deut.

18:10,11; Insh. 22:18). Atselji cari lj-băgară ficiorlji-a lor pit foclu nu eara mandishlji di dealihea – mandishlji shi mărłji tinjisitorłji di idolji ânvisarã ca ta s-spunã apârarea contra puterli di aràulu, ficiorlji di-aeshtsã cari vrurã apârari lipsea s-hibã adrati s-treacă pit foclu. Ashi noi videm shi atselji madishlji shi atselji cari lj-ufilizira lipsea s-hibã vâtãmati; shi sum unã tâxeari nàuã cãznearea di adrarea di idyiul lucru easti avinarea di atselji dit Amirãljea-al Dumnidzã.

Ufilizirea di mãyipseari ti buneatsã-a noastã personalã easti tsiva tsi Dumnidzã nu va s-u adrãm. Tu cafi alidzeari noi him băgati tu bana-a noastã tu Hristolu, lipseashti s-nã ântribãm ca serioshi ‘Desi Dumnidzã va mini s-u adar-aestã? Desi va u-adar aestã cu Isus cum va s-sta ninga mini?’ Tu videarea di avinarea clarã-al Dumnidzã minduescu ca apandasea lipseashti s-hibã ti-videari – nu, Dumnidzã nu-va noi s-u ufilizim-aestã. Mãyipisrea easti definatã dit Samuil ca easti ligatã cu “rebilipseari” (Uvreilji spunã ‘provocatsii’) contra Zborlu-al Dumnidzã (1 Vãs. 15:23). Ta s-u provocãm Tutputerniclu, ca miletea-al Israel cu pistipsirli-a lor tu idolji shi mãyipseari (Deùt. 32:16-19), easti siyurã ti fricã s-minduum. Dumnidzã u-fatsi punctu ca El dimãndã pi Israel s-li avinã miletsli al Canaaneani ca di pistipsirea-a lor tu mãyipseari tsi eara ahãt pi zvercã-a Lui; ma, elji s-adunarã tu practica-di atsea (Deùt. 18:9-14). Ashi ca Israellu-nàu di pistimenji pãtizats, noi nu lipseashti s-li fãtsem lucãrlji di lumea-aestã di-arãeatsã, ica nu va s-putem s-u mushtinim ti totãna loclu-a nostu tãxit di Vãsiliea. Ta s-mindum ca mash mandishlji u-ufilizeascã, sh-nu noi easti irelevantu. Mas noi avem umuti ca va li-videm efectili di mãyipsearea, atumtsea noi u-ufilizim atsea efectivã.

Dumnidzã s-nã vluyliseasc tuts di noi cum yinem pãn la dzuuãnjli-aesti dit soni di lumea-aestã di scutidea sh-nipistipseari cãtã Vãsiliea-a Lui di lunjinã shi dealihea shi tinjii.

“Ti-atsea cà nu u-apruchearã vrearea-a dealihealjei, ca elji s-hibã ascãpats... Dumnidzã, va lã pitreatsi un lucru minciunos, shi elji s-pistipseascã tu minciunji... Ma noi totna him borgi sã-Lji hãristusim al Dumnidzã ti voi, vrutslji frats di Domnul... Scljeamã frats, stats nicãltinats, sh-tinjisits-li-adetsli tsi linvitsat, fu cà prin zbor, fu cà prin epistola-a noastã. Tora insushi Domnul a nostu Isus Hristos sh-Dumnidzã, bileam shi Tatãl a nostu, Cari nã vru noi sh-nã deadi, prin harea-Lji, apuitueari ti daima sh-buna umuti, S-li-apuitueascã ininjli-a voasti shi s-vã-nvãrtusheadzã, la itsido di lucru sh-zbor bun” (2 Sãr. 2:10-17).

Digresiea 18: Tsi S-Fãtsea Tu Edenlu?

Adrarea 3 vs. 4-5: “Atumtsea shearpili ãlji dzãsi-a muljeariljei, Nu, nu-ari s-murits: Ma Dumnidzãlu shtii cà-anda-a s-mãcats di el va vã si dishcljidã ocljilji shi-a s-hits ca Dumnidzãlu, shi-a li duchits buneatsa shi-arãeatsa”.

INTERPRETATSIEA POPULARĂ : Cu alatusi s-spuni ca shearpili auuã easti un anghil cari adrã amãrtii shi cari s-spuni “Satana”. Ca easti avinat dit tserlu ti amãrtiea-a lui, el yinea pi loclu shi băgã Eva tu cãtãpãtseari s-adarã amãrtii.

COMENTAR:

1. Parafraflu zbureashti ti “shearpa”. Zboarâli “satana” shi “draclu” nu s-veadã tu cartea-ntreagã di Adrarea. Factu ca shearpili suntu fizical cu noi, shi abushileadzã pi stumãchli-a lor, easti provã ca shearpa tu Edenlu eara unã prãvdã di dealihea. Atselji cari pistipseascã vãrã altu, poati s-mindueascã ca totãna cãndu elji vidzurã unã shearpã di dealihea l-vidzurã sh-‘sãtãnãlu’.
2. Shearpa vãrnãoarã nu s-spuni ca anghil.
3. Di-aclo nu easti ti ciudii ca nu ari nitsi unã spuneari tu Adrarea ti vãrnu cari furã avinat.
4. Amãrtiea adusi moarti (Romanjlji 6,23). Anghiljli nu poati s-moarã (Luca 20, 35-36), di-aclo anghiljli nu poati s-adarã amãrtii. Premiea ti atselji cu-ndriptati easti idyea cu-anghiljli ca s-nu moarã vãrnãoarã (Luca 20 vs. 35-36). Mas anghiljli pãtu s-adarã amãrtii, atumtsea atselji cu-ndriptati va s-putea s-adarã amãrtii idyea-ashi shi di aclo va s-avea posibilitati s-moarã, tsi scljeamã ca elji nu-ari s-aibã unã banã di daima.
5. Caracterlji ti-cari s-spuni tu scriiturã di Adrarea ti cãdzurã di omlu suntu: Dumnidzã, Adamlu, Eva shi shearpa. Vãrnu altu nu s-spuni. Nu ari prova ca tsiva yinea nuntru shearpã s-facã atsea tsi ea adrã. Pavlu spuni ca shearpã “u-arãsi Eva cu itsrãljea(-a lui)” (2 Cor. 11:3). Dumnidzã l-spunea pi shearpa: “Ti-atsea cã lu-adrashì aestu lucru...” (Adr. 3:14). Mas “sãtãnãlu” l-ufilizea shearpa, cãtse el nu s-spuni shi cãtse sh-el nu eara cãznit?
6. Adam l-giudicã Eva ti amãrtiea-a lui: “Ea nj-deadi di iamishili-atseali” (Adr. 3:12). Eva li-giudicã shearpa: “Shearpili mi-arãsi sh-mini mãcai” (Adr. 3:13). Shearpa nu l-giudicã draclu – ea nu spunea tsiva.
7. Mas s-spuni ca shearpili tora nu u-au putearea di zburari icã mindueari ca shearpa tu Edenlu adutsets-Vã aminti ca:
 - (a) un yumar s-fãtsea unã oarã s-zbureascã shi s-mindueascã cu un om (Valaam): “Cara yumarlu zbura cu boatsi-a omlui u dãnãsi zurleatsa-a prufetlui” (2 Chetru 2:16) shi (b) Shearpa eara un di nai ma intelighentili di tuti prãvdzã (Adr. 3:1). Blãstemlu pi ea lipsea s-u ljea nãpoi posibilitatea tsi u-avea s-zbureascã cu Adam shi Eva.
8. Dumnidzã u-fãtsea shearpa (Adr. 3:1); unã altã iatsã cari s-spuni “satana” nu s-fãtsea tu shearpa; mas noi pistipsim tu-aestã, noi dzãtsem ca unã personã poati s-intrã tu bana di vãrnu altu shi s-u controleadzã. Aestã eara unã ideiea pãngãneascã, sh-nu biblicã. Mas s-spuni cã Dumnidzãlu nu-ari s-li adarã shearpã ti amãrtiea marea tsi lã-spunea la Adam sh-Eva s-u adarã, adutsets-Vã aminti ca amãrtiea yinea tu lumea di omlu (Rom. 5:12); shearpa di-aclo eara nimoralã, shi spunea di videarili-a ljei naturali, shi nu eara ahãt cu-obligatsii cãtã Dumnidzã sh-di aclo nu adrã amãrtiea.

Vãrã spuni ca shearpa di Adrarea 3 easti ligatã cu serafim. Ma, zborlu uvrescu normal ti “shearpa”, tsi s-ufilizeashti tu Adrarea 3, easti niligat-ntreg cu zborlu ti “serafim”. Zborlu uvrescu cari s-tradutsi ca “serafim” tu-fundamentu scljeamã “atsel cu pirã” shi s-spuni ca “nãpãrticã di halcumã” tu Num. 21:8, ma aestã nu easti zborlu cari s-tradutsi ca “shearpa” tu Adrarea 3. Zborlu uvrescu ti halcumã yini di idyea orighina cu zborlu “shearpa” tu Adrarea 3. Halcumã u-spuni amãrtiea (Giud. 16:21; 2 Vãs. 3:34; 4 Vãs. 25:7; 2 Paral. 33:11; 36:6), ashì shearpa poati s-hibã ligatã cu ideiea di amãrtiea, ma nu easti un anghil cari adra amãrtii.

EXPLANATSII SUGHESTATI ti-atsea tsi dealihea scljeamã paragraflu-aestu:

1. S-pari ca nu ari itiea s-nu pistipsim ca atsea tsi nã-easti spusã ti adrarea shi cãdearea tu protsli capi di Adrarea lipseashti s-hibã loatã di dealihea. “Shearpa” eara unã shearpã di dealihea. Factu ca noi putem s-videm shearpi azã cum abushileadzã pi stumãchli-a lor tu umplearea di blãstemlu cari s-fãtsea pi shearpa prota (Adr. 3:14) u-da prova di-aestã. Tu idyea cali, putem s-videm shi bãrbats shi muljeri cum patsã di blãstenjlji cari s-bãgarã pi elji tu idyiu chiro. Noi putem s-tinjisim ca Adam shi Eva eara un bãrbat shi unã muljeari di dealihea ca noi shtim bãrbats shi muljeri azã, ma au unã ma bunã forma di existentsiea, di aclo shearpa prota eara unã pravda di dealihea, sh-pi ninga atsea tu unã forma ma intelegentã di shearpili tora.
2. Aestã tsi yini suntu alanti indicatsii ca protsli capits di Adrarea lipseashti s-li dghivãsim di dealihea:
 - Isus spunea ti scriaturã di adarea di Adam shi Eva cã bazã di ânvitsaturã-a Lui ti âncurunarea shi dispãrtsarea (Mat. 19:5-6); nu-ari tsiva tsi spuni ca El Û-dghivãsi di dealihea.
 - “Cã-Adam fu chiuluit prota, sh-deapoaia Eva. Sh-nu fu-Adam arãs, ma muljeara, cara fu-arãsã, s-featsi cãlcãtoara-a dimãndãciuniljei” (1 Tim. 2:13-14) – ashi shi Pavlu, u-dghivãsi Adrarea di dealihea. Shi nai ma importantu el sciea ninti ti calea cum “u-arãsi (shearpea) Eva cu itsrãljea-a lui” (2 Cor. 11:3) – videts ca Pavlu nu spunea ca “draclu” u-arãsi Eva.
 - Desi ari vãrã altã provã ca aclo ari vãrã altu tu scriitura ti adrarea shi cãdarea tsi lipseashti s-hibã dghivãsitã ca figurativã? Lumea eara adratã tu shasi dzãli dupã Adrarea 2. Ca aesti eara dzuuãnji di dealihea di 24 di sãhãtsi s-spuni di factu ca multu lucrì cari s-adarã tu dzãli diferenti nu poati s-existeadzã tu ufilizeari fãrã un cu alantu tu forma-a lor di azã ma multu di cãt-ndau dzãli. Ca elji nu eara tu periodi di 1,000 di anji icã ma multu easti demonstratã di factul ca Adam eara adrat pi dzuuã shasi, ma muri dupã dzuuã shapti pi ilichii di 930 di anji (Adr. 5:5). Mas dzuuã shapti eara peiod di 1,000 di anji atumtsea Adamlu va s-eara ma multu di 1,000 cãndu el muri.
 - Altã provã ti dzuuãnji di dealihea di adrarea poati s-aflã tu nomlu di Sabathlu di Insh. 20:10,11. Sabathlu lipsea s-hibã 24 di sãhãtsi di discurmarea, ca Dumnidzãlu s-discurmã pi dzuuã shapti, ca lucrã ti shasi dzãli (cã miletea-al Israel ninti s-u aveagljã Sabathlu-a lor). Iatsãli s-fãtsea pi dzuuã-atsea defterã lipsea s-hibã tu ligãturã di alghinjlji etc. adrati pi dzuuã shasi. Unã mari guva anamisã di adrarea-a lor di-aclo nu poati s-facã.
3. Ca shearpa eara blãstimatã s-abushileadzã pi stumaclu (Adr. 3:14), aestã poati s-spunã ca ninti ea avu cicioari; tu ligãturã cu puterli evidenti di mindueari, ea poati s-earã tu forma nai ma aproapea di omnu, sh-pi ninga ca eara nica unã pravda – un altu di “tuti priciurli di pristi loc” (Adr. 3:1 shi 14).
4. Poati ca shearpa mãca di iatsã-a shteariljei, tsi poati s-u spunã itsrãljea-a ljei. Eva “lugursi cã iamishea-a pomlui easti...bunã cã s-u-aibã, cã da shteari” (Adr. 3:6). Cum poati ea s-ul veadã mas vidzu rezultatlu di mãcarea di pomlu di bana di tsiva tsi eara adratã di ninti? Poati s-hibã ca Eva avea-ndau zburãri cu shearpã ninti-atsea scriatã tu Adrarea 3. Zboarãli proti scriati di shearpã pi Eva eara, “Am tsi Dumnidzãlu dzãsi...” (Adr. 3:1)

– zborlu “Am” poati s-spunã ca atsea eara continuatsii di vãrã zburari di ninti tsi nu easti scriatã.

Digresia 19: Lutsifer

Isaia 14 vs. 12-14: “Cãm cãdzushi tini di pi tseruri, lãi Lutsifer, ficior a hãryiljei! Cum di fushi arcat ãmpadi, tini, acãchisitor di milets! Tini cari tsã dzãtseai cu mintea, Va mi mut pi tseruri sh-ma-nusus di stealili-a Dumnidzãlui atsel cu puteari-a nj-lu bag scamnul a meù: Pi muntili-atsel sãmtul va-ù bag casa-a mea; tu bitisita-a partiljei di cãtã-Aratsili: Va mi-alin pistri niori shi isa cu-Atsel Dipanaltul va s-escu”.

INTERPRETATSIEA POPULARÃ:

S-mindueashti ca Lutsifer unã oarã furã un anghil tu-puteari cari adrã amãrtii tu chirolu di Adam shi di-aclo eara avinat pi loclu, iu el adarã problemi ti oaminjlji-al Dumnidzãlu.

COMENTAR:

1. Zboarãli “drac”, “satana” shi “anghil” nu s-aflã tu caplu-aestu. Aestu easti unlu loc tu Scripturã iu s-aflã zborlu “Lutsifer.”
2. Nu-ari prova ca Isaia 14 spuni tsiva tsi s-fãtsea tu bãhcelu-al Eden; mas easti, atumtsea cãtse him alãsati 3,000 di anji di chirolu di Adrarea di ninti s-nã hibã spusã tsi dealihea s-fãtsea aclo?
3. Lutsifer s-spuni ca eara ashtirnat di iernji (v. 11) shi loat ti shicãi di laolu (v. 16) ca el nu ari vãrã puteari dupã cãdearea-a lui dit tserlu (vs. 5-8); ashi ca nu-ari vãrã spuneari ti minduearea ca Lutsifer easti tora pi loclu shi lã-dusi pistimenjlji nãpari.
4. Cãtse Lutsifer easti cãznit ca spunea “Va mi mut pi tseruri” (v. 13) mas easti aclo?
5. Lutsifer lipseashti si s-puturdzã tu groapã: “Tu groapa dipusi mãriljea-a ta... tini-a s-ashtearnã iernjilji” (v. 11). Mas videm ca anghilji nu poati s-moarã (Luca 20:35-36), Lutsifer di-aclo nu poati s-hibã un anghil; limba easti ma multu ti un om.
6. Versu 13 shi 14 au ligãturã cu 2 Sãr. 2:3-4, tsi easti ti “omlu di amãrtiea” – cu atsea Lutsifer spuni ti un altu om – sh-nu pi anghil.

EXPLANATSII SUGHESTATI:

1. N.I.V. shi altili verzii moderni li-spunea textu di Isaia caplji 13-23 ca seria di “greutãts” di multi natsii, pi ex. Babylon, Tir, Eghiptu. Is. 14:4 u-spuni contextu di versuri cari noi li-videm: “Tini va-l dzãts dzãcãturã (parabolã) ti-atimuseari contra vãsijelu-a Babylonlui...”. Prufitsãljea-di aclo easti ti vãsijelu al Babylon uminescu, cari s-spuni ca “Lutsifer”. Pi cãdearea-a lui: “Atselji cari ti ved-a ... ti mãtrescu shi dzãc, Taha-aestu easti omnu di cari trimbura loclu shi-amirãrilji s-cutrimbura...” (v. 16). Cu-atsea Lutsifer easti di-dealihea definat ca omnu.
2. Ca Lutsifer eara un vãsijelu uminescu, “Amiradzlji tuts di miletsli...Tuts zburãscu sh-tsã dzãc, Sh-tini eshtsã slab ca noi? tini undzeshtsã cu noi?” (vs. 9-10). Lutsifer di-aclo lipsea s-hibã un vãsijelu ca cafi un-altu vãsilje.

3. Versu 20 spuni ca cãrpolu-al Lutsifer va s-hibã spãstrit. Versu 22 spuni ca cãrpolu al Babylon va s-hibã spãstrit, cu-atsea tsi s-fãtsea idyea-ca el.
4. Adutsets-Vã aminti ca aestã-i “dzãcãturã (parabolã) ti-atimuseari contra vãsiljelu-a Babylonlui” (v. 4). “Lutsifer” scljeamã “lutseafir”, tsi easti steauuã cu nai ma mari lunjinã di tutili steali. Tu parabola, steauuã-aestã cu pirifanjea mindueashti “s-mutã pi tseruri... sh-ma-nsus di stealili (alti)-a Dumnidzãlui atsel cu puteari-a lu bagã scamnul a ljei” (v. 13). Di-aestã, steauuã easti avinatã pi loclu. Steauuã u-spuni vãsiljelu-al Babylon. Daniel caplu 4 spuni cum Nabucodonosor vãsiljelu al Babylon cu pirifanea l-vidzu amirãljea mari cari el-l fãtsea, sh-minduea ca el li-acãtsã tutili alanti milets tu putearea-a lui, di-cãt s-spunã ca Dumnidzã-l didea suctsesclu. “Mãrimea (pirifanea)-a ta s-crishtea, shi s-alinã pi tserurli” (v. 22). Di-aestã “el-a s-hibã-avinat dit oaminji shi-a s-bãneadzã cu prãvdzãli-a cãmpului shi-a s-mãts iarbã sh-di-arauã-a tserlui va s-eshtsã-adãpat, shi pãnã tsi-lji criscu perlu ca peanili-a vulturlor shi-ungljili ca ungljili-a puljlor” (v. 33). Tinjisirea-aestã di un di oaminjlji cu nai ma multã puteari pi un zurlãclu deranjat eara un ahtari evenimentu dramatic ca s-greascã ti parabola ti cãdearea di lutseafirlu di tserlu pi loclu. Stealili suntu simboli ti oaminji tu puteari, ex. Adr. 37:9; Is. 13:10 (ti Babylon); Ez. 32:7 (ti celniclu-al Eghiptu); Dan. 8:10 vid. v. 24. Alinarea pi tserlu shi cãdearea dit tserlu suntu idiomi biblitsi cari s-ufilizeascã multu ti crãshitearea di pirifanji shi tinjisirea – vid. Iov 20:6; Ier. 51:53 (ti Babylon); Plãn. 2:1; Mat 11:23 (ti Capernaum): Tini, Capernaume: Nu fushi anãltsat pãnã-n tser? Pãnã tu cãtrãnji (groapa) va s-dipunji”.
5. Versu 17 u-giudicã Lutsifer ca l-fãtsea “lumea u-adra irnjii sh-tsitãtsli li surpa; surpa shi nu-lji siligheashti sclayilji-a lui tu casa-a lor... (tsi s-ul) umplã di cãsãbadzi fatsa-a loclui tut”...“partu-a malamãljei” (vs. 17, 21, R.V.; v.4 A.V. margin). Aesti suntu descriptsiili di politsiea armatã di Babylon – cum li-surparã locuri-ntredz pãn la loclu (ca u-surparã Erusalim), li-dutsirã sclayili tu alti locuri shi nu lã-alãsarã s-turneascã tu patridha-a lor (ca lj-featsirã cu Uvreilji), adrarã cãsãbadzi nali shi loarã malama di miletsli opresati di-elji. Cu-atsea ari unã bãgari di actsentu pi factu ca Lutsifer nu va s-u avea ângruparea tsi u-avurã aesti alti vãsiljeadz (vs. 18-19), tsi implicheadzã ca el eara un vãsilje uminescu ca elji, mas videm ca trupu-a lui eara ângrupat.
6. Versu 12 spuni ca Lutsifer lipsea s-hibã “arcat-mpadi” – tsi implicheadzã ca el eara un iamish. Aestã spuni unã altã ligãturã cu Dan. 4:8-16, iu Nabucodonosor shi Babylon suntu ligati cu un iamish cari easti arcat-mpadi.
7. Babylon shi Asiriea li-ari ca frazi cari s-alãxeascã la prufitslji; cu tsi, mas s-spunã arãeatsa-al vãsiljelu-al Babylon, v. 25 spuni, “Va-ù chisedz Asiriea...” Prufitsãlji ti Babylon tu Is. 47 s-difturseascã shi ti Asiriea tu Naum 3:5,4,18 shi Zef. 2:13,15; shi 2 Paral. 33:11 spuni ca vãsiljelu al Asiriea l-loa Manase ca sclay tu Babylon – tsi spuni alãxirea di terminili. Amos 5:27 spuni ca miletea-al Israel lipsea s-yinã tu sclayilea “anaparti di Damasc”, icã tu Asiriea ma Stefan u-spuni-aestã ca “anaparti di Babylon” (Fapti 7:43). Ezdra 6:1 lu-spuni Darie vãsiljelu-al Babylon cum fatsi decret ti adrarea diznãu-a hramlui. Uvreilji u-hãristusirã Dumnidzã ca u-turna “inima-a vãsiljelui a Asiriiljei” (Ezdra 6:22), tsi iara spusi ca elji suntu termini cari s-

alăxească. Prufitsăljea tu Isaia cap. 14 deadun cu multsă altsă tu Isaia, multu ghini yinã tu loc di invaziea asirieanã di Senaherib tu chirolu di Iezechiea, di-iu v. 25 spuni ti chisidzea di Asiriea. Versu 13 easti ma lishor ti-acăchiseari mas zbureashti ti oaminlji cari hulea dit Asiriea cum u-ljea Erusalimlu, shi cã vrurã s-intrã tu Erusalim shi s-ul acatsã hramlu di dumnidzadzljia lor. Di ninti vãsîljelu-ali Asiriea, Togatfalasar, poati ca vrea s-u adarã idyia (2 Paral. 28:20,21); Is. 14:13: “Tini cari tsã dzătseai cu mintea, Va mi mut pi tseruri...(simbolu ti hramlu shi arca – 3 Vãs. 8:30; 2 Paral. 30:27; Ps. 20:2,6; 11:4; Uvr. 7:26) pi muntili-atsel sãmtul (muntili Sion iu eara shi hramlu) va-ù bag casa-a mea, tu bitisita-a partiljei di cãtã-Aratsili” (Erusalim – Ps. 48:1,2).

Digresiea 20: Cãtãpãtserli-Al Isus

Matei 4:1-11: “Atumtsea Isus fu dus di Duhlu tu irnjii, ta sã-Lji cãtãpãtsat di draclu. Sh-dicara tsãnu preasini paturdzãts di dzãli shi paturdzãts di noptsã, tu soni-agiunã. Sh-cara Lj-si-apruce, atsel tsi lji-u cãtãpãtsea Ælji dzãsi: Cara s-eshtsã Tini Hiljlu-al Dumnidzã, dzã cã chetsarli-aesti sã si facã pãnji. Shi El, cara-apãndãsi, dzãsi, Easti-ngrãpsitã, Nu mash cu pãni va s-bãneadzã omlu, ma cu cafì un zbor tsi easi din gura-al Dumnidzã. Atumtsea draclu Æl dusi tu sãmta tsitati, Æl bãgã pi arpa-a hramlui, shi-Lji dzãsi, Cara s-eshtsã Tini Hiljlu-al Dumnidzã, arucã-Ti-mpadi, cã sta-ngrãpsitã, A anghiljlor a Lui va lã dimãndã ti Tini shi va Ti mutã pi mãnji, cã s-nu Tsã frãndzã tsiva di cheatrã ciciorlu-a Tãu. Isus lji-apãndãsi, Iara easti-ngrãpsitã, S-nu Lji-u cãtãpãtsits-a Domnului Dumnidzã-a tãu. Iara draclu Æl dusi pi-un multu-analtu munti shi-Lji li spusi tuti-amirãriljli din lumi shi doxa-a lor. Shi-Lji dzãsi-a Lui, Aesti tuti va Tsã li daù-a Tsãia, cara s-cadz dininti-a njeia shi va Ti-ncljinji a njeia. Atumtsea Isus Ælji dzãsi, Defì, sãtãnã, cã easti-ngrãpsitã, A Domnului Dumnidzã-a tãu s-ti-ncljinji shi mash a Lui sã-Lji slujeshtsã. Atumtsea Lu-alãsã draclu shi iatu-lji anghiljli, cara vinirã la El, Ælji slujea”.

INTERPRETATSIEA POPULARÃ:

Paragraflu-aestu s-dghivãseashti ca s-mindueashti ca unã iatsã sum numa “draclu” l-cãtãpãtsea Isus ta s-adarã amãrtii cã L-spunea vãrã lucrì la El shi L-dutsea tu situatsii di cãtãpãtseari.

COMENTAR:

1. Isus “furã cãtãpãtsit tu tuti ca him shi noi” (Uvr. 4:15), shi “cafì-un lj-easti cãtãpãtsit cãndu-i traptu shi-angãnat di insushi mirachi-a lui” (Iacov 1:14). Noi him cãtãpãtsit di “draclu” di mirãchli icã vreari arài-a noasti, shi ashì furã shi Isus. Noi nu him cãtãpãtsit di unã iatsã arãuã cari sta ninga noi shi nã-featsi s-adrãm amãrtii – amãrtii shi cãtãpãtseari yinã “di nuntru, dit inima-a omlui” (Marcu 7:21).
2. Cãtãpãtserli siyurã nu poatã s-hibã acãchisiti di dealihea:
 - Matei 4:8 implicheadzã ca Isus fu dutsit la un munti analtu ta s-li veadã amirãrilji tuti din lumea tu tinjia-a lor yinitoarã “tu momentu di chiro” (Marcu 4:5). Nu ari munti ahãt analtã s-ul veadã lumea tutã. Shi cãtse cu anãltsimea di muntili va s-poatã Isus s-ul veadã tsi lumea va s-hibã tu yinitorlu? Loclu easti unã sferã, sh-nu poati pi loclu-aestu s-ari un punctu dit cari poati s-veadã tutili pãrtsa-a lumiljei tu cafì un chiro.

- Ună comparatsii di Mat. 4 shi Luca 4 spună ca cātăpătserli s-spună tu ună aradă diferentă. Marcu 1:13 spuni ca Isus fu “tu irnjii paturdzàts di dzàli, cātăpătserli di sātànalu”, shi Mat. 4:2-3 spuni ca “dicara tsānu preasini paturdzàts di dzàli... Lj-si-apruche, atsel tsi lji-u cātăpătserli (Satana)...”. Ca Scriptura nu poati s-ari contradictsii, noi putem s-adrām concluziea ca cātăpătserli-aesti idyii s-diftursiră. Cātăpătserli di turnarea di chetsāri tu pānji easti un exemplu ti videari. Aestă ghini va s-veadă mas cātăpătserli-aesti s-fătsea tu mintea-al Isus. Ca easti tu natura-a noastă, niavearea di măcari poati s-ul adarā tsiva mentală shi fizicală, shi cu-atsea mintea-a lui pātu s-adarā imaghinatsiea di lucrī. Ti vārnu, s-nu măcā tsiva mash ti-ndau dzàli poati s-ul ducă tu delirium (vid. 1 Vās. 30:12). Similaritatea anamisa di vecnili di pāni shi chetsārli easti spunită di Isus tu Mat. 7:9, sh-fār di altu cādherli-aesti multu s-alichiră tu mintea-a lui torturată – sh-pi ninga atsea totāna eara adunată di adutsirea-aminti-a Lui di Zborlu.
- Isus poati s-lă spunea la scriitorlji di Vangheljlu ti cātăpătserli-a lui, shi s-li da tu zborli intenzitetlu di-atsea tsi u-pătserli, el pātu s-u ufilizească pozitsiea figurativă tsi s-veadi tu Mat. 4 shi Luca 4.
- S-pari ca nu poati ca draclu L-dutsea Isus tu irnjiea shi sucăchli-al Erusalim shi atumtsea elji s-alinară pi arpa-a hramlui deadun, tu videarea-a tutālor di Uvreilji cari s-ntribară. Iosef nu fatsi vārñă scriitură ca tsiva-aestă s-fătsea – poati cā atsea va s-adrā un mari problem. Idyēa-ashi mas cātăpătserli-aesti s-featsiră tu vāră chiro tu patrudzātsi-di dzàli shi pi bitimea-a peridolui-aestu (tsi elji s-featsiră nai ma njicā dau ori, mas videm ca Matei shi Luca lji-avea băgată tu ună altă aradă), cum atumtsea Isus va s-avea oarā s-umnă (nota aut. draclu “L-dutsea” Isus aclo) pi nai ma aproapea munti analtu (tsi lipsea s-hibă Hermon pi aratsili-al Israel), s-alină pi cipitlu shi iara nāpoi, s-toarnă tu irnjiili shi s-u facă exertsiziea-diznà? Cātăpătserli-a lui s-fătsea tuti tu irnjiili – el fu aclo ti patrudzàts dzàli, cātăpătserli tu chiro-luntreg di draclu (cari L-alāsă bileam tu bitimea – Mat. 4:11). Mas Isus fură cātăpătserli di draclu cafī dzuūă, shi cātăpătserli s-featsiră mash tu irnjiea, atumtsea spuni ca Isus nu pātu s-li alasă irnjiea ta s-yină tu Erusalim icā s-cālātorisească pi un munti analtu. Atseali lucrī di-aclo nu pătură s-facă di-dealihea.
- Mas draclu easti ună personă fizicā, cari nu ari tinjiseari cātă Zborlu-al Dumnidzā shi ari interes ta s-li facă oaminjlji s-facă amārtii, atumtsea cātse Isus lu-tsità Scriptură la el s-ul avină? După videarea populară, atsea nu u-avină draclu. Videts-Vă cā Isus dādea tsitat di un paragraf di Biblia cafī oarā. Mas draclu eara vrearili arāi tu inima-al Isus, atumtsea putem s-acăchisim ca u-avea Zborlu tu inima-a lui shi si s-adutsi aminti ti-atsea, el pātu s-li avină mirăchli-arāi. Psalmul 118:11 easti ahāt importantu ca poati ca li prupuvīdi spetsieală experientsii-al Isus tu irnjiea: “Tu inima-a mea li-ascumshu zboarāli-a Tali, ta s-nu Tsā-alutusescu-a Tsāia”.
- Mat. 4:1 spuni ca Isus fu “dus di *Duhlu* tu irnjii, ta s-ā-Lji cātăpătserli di draclu”. Aestă eara Duhlu-al Dumnidzā cari di-un njic chiro ninti fu virsat pi El (cap. 3:16). Atsea poati s-hibă un lucru ti ciudii ti Duhlu-al Dumnidzā s-ul ducă Isus tu irnjiea cā El lipsea s-hibă cātăpătserli di ună iatsă super-umană cari existeadzā tu opozitsiea di Dumnidzā.

EXPLANATSII SUGHESTATI:

1. Cându Isus fu pătizat tu Iordan di Oani, El li-apruche putearea di Sămtului Duh (Mat. 3:16). Cându El inshi dit apa, El fu dus tu irnjiea s-hibă cătăpătsit. Mas shtim ca El li-avea putearea di duhlu s-li toarnă chetsări tu pâni, s-nseară di adrături făr s-L hibă tsiva etc., cătăpătserli-aesti lipseashti s-hibă adunati tu mintea-a lui. Mas ună personă lă-spunea lucărliji-aeshtsă la Isus shi Isus shtea că persona-aestă eara tu amărtii, atumtsea cătăpătserli fură ma njic itri di-căt atseali cari yinea dit mintea-al Isus.
2. Cătăpătseriea s-featsi tu Vāsiliae pi El va s-lipsea s-hibă căt ma tu puteari di-căt s-yinā dit Hristos. Mintea-al Isus va s-lipsea s-hibă umplută di Scriptură, shi tu statuslu agudit di mintea, adrată di tsānearea di preasinji, el va si cătăpătse s-lă spuni vāră altă di paragrafi s-u adarā s-li ufilizească ta s-u spună-ndreptu calea lishoară dit situatsiea tu cari fu. Starea pi munti analtu, s-adutsi aminti Iezechiel, sh-cum lj-fu spusă amirāljea, poati s-hibă ca di un munti analtu (Iez. 40:2), shi Oani s-ul videa “Erusalimlu-atsel sāmto” di un “munti mari sh-analtu” (Apoc. 21:10). Isus li-videa amirālji-a lumiljei cum elji va s-hibă tu yinatorlu (Luca 4:5), ică tu Vāsiliae, cându “amirāljea-a lumiljei s-featsi-a Domnului a nostu shi-a Hristolui a Lui” (Apoc 11:15). Poati ca el va u-avea minduită ti Moise pi bitimea di 40 di anji di inmarea pi irnjiea (vid. 40 di dzàli-a Lui) shi videa pi Loclu Tagmisit (Vāsiliae) di Muntili Nebo. Pi atsea s-bagă actsentu tu Daniel (4:17,25,32; 5:21) ca “atsel Dip Analtul domnească pi vāsiliae-a oaminjlor, shi u-da pi cari El va”; Isus va s-shtea că mash Dumnidzàlu, sh-nu vāră altu pātu s-L da Vāsiliae. Di-aclo atsea pātu s-nu hibă un mari cătăpătseari di un monstrum arău cari spunea că pātu s-L da la Isus Vāsiliae, cându El shtea că Dumnidzà u-ari putearea-aestă. Ma, Isus shtea ca fu buneatsă-a Lui (-a Tatălui) s-L da la Isus Vāsiliae, shi lipseashti s-hibă spunită di “draclu” tu Isus că El pātu s-u ljea Vāsiliae-aestă dinăoară. După tută, el pātu s-minduească, Dumnidzà li-delegă autoritatea-ntreagă la mini tu yinatorlu (Oani 5:26,27), pănă la punctu că El u-avea putearea i ta s-da bana-a Lui i ta s-li ljea năpoi (Oani 10:18), sh-pi ninga atsea că tu bitimea putearea-tută lj-fu dată la El mash după moartea shi ānyearea-a Lui (Mat. 28:18).
3. Cu shteara-a Lui di Scriptură, Hristos pātu s-li veadă similaritătisli anamisa di El shi Ilia, a curi moral si s-spăstrea după 40 di dzàli tu irnjiea (3 Vās. 19:8) shi Moise cari u-spăstri mushtinirea-a lui di dinăoară di loclu tu bitimea di 40 di anji tu irnjiea. Isus tu bitimea di 40 di dzàli fu, tu idyea pozitsiea-cu elji – s-vidzu cu posibilitatea idyea ta s-heară. Moise shi Ilia chirură că di slăghintsă uminească – sh-nu di ună personă cari s-spuni “draclu”. Eară idyea slăghintsă uminească “sătānalu” ică ehturlu, cari u-cătăpătse Isuslu.
4. “Shi-Lji dzāsi draclu, Cara S-eshtsă Hiljlu-al Dumnidzà...” (Luca 4:3). Lipseashti s-eară ună cătăpătseari dit totna tu mintea di Hristos ta s-ntreabă desi El dealihea easti Hiljlu-al Dumnidzà, mas vidzu ca cafī alantu minduea ca El eară hiljlu-al Iosif (Luca 3:23; Oani 6:42) ică nileghitim (ashi spuni Oani 9:29) shi că hramlu ofitsial L-spună că easti hiljlu-al Iosif (Mat. 1:1,16; Luca 3:23, iu “cum s-lugursea” scljeamă ‘s-mindueashti di nomlu’). El eară unică iatsă uminească tsi nu avea un tată uminescu. Fil. 2:8 implicheadză că Isus yinea s-tinjisească ca El dealihea eară un om ca noi,

shi spunea ca eara unã cãtãpãtseari s-nu pistipseascã cã easti Hiljlu-al Dumnidzà, icà s-nu u-acãchiseascã natura-a lui.

5. Cãtãpãtsirli furã controlati dit Dumnidzàlu ti-nvitsaturã di duh al Hristos. Paragrafili cari li-bãgà ca tsitati di Isus ta s-ul facã cu ma mari puteari contra mirãchli-a lui arài (“draclu”) suntu tuti dit idyea parti di Deùteronomlu, ân ligãturã cu experientsiili di miletea-al Israel tu irnjiea. Isus siyurã videa unã paralelã anamisa di experientsii-a lui shi-a lor:

Deùt. 8

Mat. 4/Luca 4

v. 2

“Ti urnipsi Domnul Dumnidzàlu-a tãu pit irnjii ninti di paturdzàts di-anji, ta s-ti-apuitueshtsã, ta s-tsã caftã mintea shi s-veadã tsi-ari tu inima-a ta shi desi-a li veglji icà nu dimãndãciunji (Zboarãli)-a Lui”

“Isus fu dus di Duhlu tu irnjii” “paturdzàts di dzãli”. Isus eara prubat cu cãtãpãtserli. Isus lã-avinã cu tsitarea di Scriptura cari eara tu inima-a Lui (Ps. 118:11).

v. 3

“Ts-cãtãpãtsea, shi ti tirinsi cu-agiunaticlu sh-ti hãrni cu manna...ca ta s-tsã spunã cã nu mash cu pãnea poati s-bãneadzã omlu, ma cã omlu bãneadzã sh-cu zboarãli tuti...dit Domnul...”

“Tu soni El eara agiunat”. Tu Oani 6 manna s-spuni di Isus ca u-reprezenteadzã Zborlu-al Dumnidzà – dupã cari Isus bãna tu irnjiea. Isus-nvitsã ca pi duh el bãneadzã di Zborlu-al Dumnidzà. “El apãndãsi... easti-ngrãpsitã, Nu mash cu pãni va s-bãneadzã omlu, ma cu cafi un zbor... dit Dumnidzã”.

v. 5

“Ama sã shtii tu inima-a ta cã Domnul Dumnidzàlu-a tãu ti-nveatsã, cum lu-nveatsã omlu hiljlu-a lui.”

Isus fãr di altu s-adutsi aminti dupã experientsii-a Lui. Dumnidzà lu-nvitsã Hiljlu-a Lui, Isus – 2 Vãs. 7:14; Ps. 88:32.

Ashi Isus nã-spunea cum s-ul dghivãsim shi s-ul ânvitsãm Zborlu – el minduea insushlu tu pozitsiea di miletea-al Israel tu irnjiea, sh-di aclo li-loa lectsiili cari poati s-hibã ânvitsati di experientsii-a lor la el tu probili-a lui tu irnjiea.

Digresiea 21: Æmpuliseari Tu Tserurli

Apocalipsa 12:7-9: “Shi s-featsi polim ân tser: Mihali shi-anghiljlji-a lui u-ahurhirã ampulisearea cu lamnjea. Shi s-ampulisea sh-lamnjea shi-anghiljlji-a ljei. Sh-nu scoasi-n cap ea, nitsi cã s-mata-aflã loc ti elji ân tser. Shi fu-arcatã lamnjea-atsea marea, shearpili-atsel di multu, cari lj-si dzãsi draclu sh-sãtãnã, atsea tsi u-arãdi lumea-ntreagã, arcatã fu pristi loc shi-anghiljlji-a ljei furã-arcats cu ea”.

INTERPRETATSIEA POPULARÃ:

Aestu easti un di nai ma popularili paragrafi cari s-ufilizescu s-spunã cã avea un rebilipseasri tu tserurli anamisa di anghilji, cari va s-bitiseascã ashi ca draclu shi anghilji-a lui va s-hibã avinati-nghios pi loclu, iu, tu forma di shearpa, elji va s-ahurheascã s-adarã problemi shi amãrtiea pi loclu.

COMENTARI:

1. Tutã tsi noi u-nvitsãm pãnã tora tu studiea-aestã lipseashti s-u adutsem aminti tu paragraflu-aestu. Noi vidzum cã anghilji nu poatã s-adarã amãrtii shi ca nu poati s-aibã vãrã rebilipseari tu tserurli. Cu-atsea paragraflu-aestu – cari easti shi atsel uniclu di tiplu-aestu – lipseashti s-interpreteadzã pi unã cali cari nu va s-ari cum anghilji adarã amãrtii icã ca ari vãrã anghilji cu amãrtii cari facã oaminji s-adarã amãrtii pi loclu, mas videm cã amãrtiea yini di nuntru di noi, sh-nu di nãfoarã di noi (Marcu 7:20-23).
2. Shearpa easti avinatã dit tserlu, tsi spuni cã tu ahurhirea fu aclo. Ma shearpã atsea di dealihea dit Eden fu adratã dit Dumnidzã dit pulbirea-a loclui (Adr. 1:24-25). Nu ari vãrã implicatsii ca draclu s-dipusi dit tserlu shi intrã tu shearpã.
3. Videts-Vã ãngãtan cã nu-ari spuneari auuã cã anghilji facã amãrtii icã rebilipsiri contra Dumnidzãlu, mash tu un polim-n tserurli. Nu ari posibilitati di polim contra Dumnidzã tu Tserurli: “Nitsi un nu poati s-nji adarã contra tsi fac mini” (Deut. 33:39, G.N.B.).
4. Dupã drama di vs. 7-9, v. 10 spuni cã ari “boatsi mari, ãn tser, cari dzãtsea, tu tserlu, *Tora* s-featsi-ascãparea sh-putearea shi-amirãriljea-a Dumnidzãlui a nostu shi domniljea-a Hristolui a Lui: cã fu-arcatã atsea tsi-lji giudicã fratslji-a noshtsã, atsea tsi zbura ti elji arãu dininti-a Dumnidzãlui a nostu, dzuuã sh-noapti.” Mas vs. 7-9 s-adrarã pi ahurhirea di lumea, di ninti chirolu di Adamlu shi Eva, cum poati s-spuni cã dupã cãdearea di sãtãnãlu yini ascãparea shi vãsiliea-al Dumnidzã. Dupã amãrtiea di Adam, oaminjlji u-ahurhirã istoriea-a lor jiloasã di sclãyirea-ali amãrtiea shi chireari – un status tsi nu poati s-spunã cã “ascãpari” shi vãsiliea-al Dumnidzã. Ari hãricoapi cã draclu – atsel tsi-giudicheadzã – easti avinat-nghios pi loclu. Cãtse lipseashti s-hibã hãricoapi mas yinearea-a lui pi loclu fu ahurhirea di amãrtiea shi spãstrirea-a omlui? Mas unã cãdeari dit tserlu pi loclu s-acãchiseashti figurativã di-cãt di dealihea, cã reprezenteadzã unã cãdeari di autoritati (ca tu Is. 14:12; Ier. 51:53; Plãn. 2:1; Mat. 11:23), ma multu sens poati s-adarã di tutã-aestã. Mas tutã-aestã s-fãtsea di ninti chirolu di Adam, icã bileam ninti cãdearea-a omlui, cum poati draclu s-fãtsea cã lj-giudicã “fratslji-a noshtsã”, mas videm cã elji atumtsea nu existã?
5. Nu-ari tsiva cari indicheadzã cã tutã-aestã s-fãtsea tu Bãhcelu-al Eden. Un punctu vital s-featsi tu Apoc. 1:1 shi 4:1 – cã Apocalipsa easti prufitsãljea di “atseali tsi lipseashti sã si facã tora-agonjea”. Di-aclo nu eassti descriptsiea di-atsea tsi s-fãtsea tu Edenlu, ma unã prufitsãljea di lucrì cari va s-facã tu un chiro dupã seculu prot cãndu Apocalipsa fu datã dit Isus. Cafi un cari di dealihea u-tinjiseashti Zborlu va s-veadã cã argumentu-aestu li-spuni contra tuti probli s-u spunã ligãtura anamisa di Apoc. 12 shi bãhcelu al Eden. Æntribarea idyea-ashi lipseashti s-apandãseashti cãtse identitetlu di draclu shi informatsiea di-atsea tsi s-fãtsea tu Eden lipseashti s-hibã avigljeatã dit bitisirea di Bibliea ninti s-hibã dizvãlitã.

6. “Lamnjea-atsea marea fu...shearpili-atsel vecljul” (Apoc. 12:9). Lamnjea avea “sheapti capiti sh-dzatsi coarni” (v. 3), di-aclo di-dealihea nu eara shearpa di dealihea. Ea s-spuni ca “shearpili-atsel vecljul” tsi-dzāsi ca el li-avea caracteristitsli di shearpa dit Edenlu, tu sensū cā minciuneadzā, tsi adrā shi shearpa. Idyea-ashi shi “cārfitsa-a moartiljei easti-amārtiea” (1 Cor. 15:56), ma-atsea nu scljeamā cā moartea easti nāpartica di dealihea. Ea li ari caracteristitsli di nāpartica, ma cu ligătura-a ljei cu amārtiea.
7. Draclu fu avinat-nghios pi loclu shi fu multu agresiv “ca shtii cā chiro-lu-a lui easti shcurtu” (v. 12). Mas draclu fu avinat-nghios tu Eden, el avu posibilitati s-ul fatsi tormentu-a omlui tu istoriea-a lui lungā – tsi easti greaū di aveari di mash “shcurtu chiro” tu cari-a s-spāstreascā.
8. Cum poati draclu s-ul minciuneadzā pi “lumea-ntreagā” (v. 9) ninti el s-hibā avinat dit tserurli, mas videm cā nu avu nitsi un tu lumea di ninti di Adam?
9. V. 4 spuni cā lamnjea loa cāti la treiea di stealili din tserlu pi lumea cu coarda-a lui. Mas-aestā s-dghivāseashti di dealihea –shi Apoc. 12 lipseashti s-hibā dghivāsītā di dealihea s-spuni dealihea interpretatsiea-aestā popularā – singura mārimi di draclu easti marea – cāti la treiea di universulu-tut (icā bileam mash sistemlu di soari) pātu s-hibā adunatā mash tu coarda-a lui. Nu poati cā planeta Loclu va s-poatā s-hibā ahāt mari s-u ari unā ahātā iatsā cari va s-abushileadzā di suprā di ea. Multu di stealili suntu ma mārī di loclu-a nostu – cum atumtsea poati unā treimiea di elji s-yinā pi loclu? Easti minduitā cā treimi di stealili poati ta s-suntu arāspānditi pi tsintsi trilionji di milji. Aestā easti cāt lungā va s-lipseashti s-hibā coarda-a lamnjiljei! Shi adutsets-Vā aminti cā aestā s-fātsea, icā va s-featsi după seculu prot d.H. cāndu profuitsāljea-aestā eara datā.
10. Tu videari di-aestu shi nica alti lucri tu Apoc. 12 (shi profuitsāljea-ntreagā) cari suntu fārā posibilitati di cafi umpleari di dealihea, nu easti ti ciudii cā-a nauūā nā-easti spusā protā chi protā (Apoc. 1:1) ca aestā easti unā dimāndari cari easti “ānsimnatā” – icā adratā tu limba di semnuri, icā simbol. Mas u-bāgām actsentu di-atsea tu contextu di Apoc. 12, Apoc. 12:1 spuni ti actsiea tsi yini cā un “semnu mari” (A.V. margin).
11. Tu dghivāsirea di-atsea tsi va s-adarā draclu cāndu va s-yinā pi loclu, nu ari vārā spuneari di el cum lā-fatsi oaminjlji s-adarā amārtii; dealihea vs. 12-16 spunā cā draclu nu-eara cu suctsel tu probili-a lui ta s-facā problemi pi loclu mas yinea-aclo. Aestā easti contradictsiea cu interpretatsiea popularā.
12. Un di āntribarli di cljeauūā tu acāchisearea di-atsea desi paragraflu-aestu u-da sustsāniri pi ideiea di un polim di-dealihea tu tserlu easti desi “tserlu” ti cari s-zbureashti auūā easti di dealihea icā figurativ. Noi expicām di ninti ca “tserurli” poati s-spunā figurātivā pi un loc di autoritati. Apocalipsa cum easti unā carti di semnuri, noi putem s-ashtiptām cā-aestā va s-hibā cazlu auūā.

Muljearea di v.1 easti “ānviscutā cu soarli sh-cu luna sum cicioarli-a ljei shi-n cap purta cārūnā cu dausprādz di steali”. Aesti trupuri di tser, cācum shi muljeari, tsi li-ari tu tserurli, nu poati s-hibā di dealihea. Ea nu poati di dealihea s-hibā ānviscutā cu soari, icā s-aibā tseruri ahāt mari cā loclu pi caplu-a ljei di dealihea.

Un altu semnu s-veadi tu tseruri tu v.3 – unā lamnja aroshea. Aestā easti loatā cā tserurli di dealihea, ma cātse lipseashti s-hibā-atsea, mas videm cā idyii tserurli ti-cari s-spuni tu v.1 suntu figurativi? V. 4 spuni ca lamnjea

tradzi azvârnă-a treia di stealili dit tserlu pi loclu. Noi avem vidzută di-itiea di mârimea di stealili shi loclu, aestă nu poati s-spună ti stealili ică tserurli-di dealihea. Vāsīliea-al Dumnidzà lipseashti s-hibă ânvărtusheată pi loclu (Dan. 2:44; Mat. 5:5), cari nu poati s-hibă posibilă mas loclu easti spăstrit (tsi sh-poati s-hibă) cu steali mări cari cadă pi el.

Muljearea tu “tseruri” atumtsea adră un ficior, cari fu “arichit la Dumnidzà sh-la scamnul a Lui” (v.5). Scamnul-al Dumnidzà easti pi tserurli. Mas muljearea fu di ninti-n tserrui, cătse ficiuriclu-a ljei lipsea s-hibă “arichit” pi tserurli? Ea lipsea s-hibă simbol di vără lucru pi loclu, sh-pi ninga-atsea tu “tseruri” figurativ. Easti ma multu di dealihea ti ea s-hibă tu un loc di dealihea tu tserurli, sh-deapoaia s-yină tu ună irnji di dealihea ică figurativă pi loclu.

Atumtsea yinem pân la v. 7 – “s-featsi polim ân tser”. Tuti spuneri ti “tserlu” tu Apoc. 12 ca suntu figurativi, s-pari că suntu mash konzistenti că-aestă eara un polim tu un tser figurativ. Aestă lipseashti s-hibă cazlu ca nu poati s-aibă ribilipseari ică amărtiea tu tserurli di dealihea (Mat. 6:10; Ps. 5:4,5; Av. 1:13). Videarea di cafī dzuūă spuni că anghilji arăi suntu-ncljisi tu cātrānjlī; ma auūă elji suntu tu tserurli. Elji nu suntu anghilji di dealihea.

Scriitorlu di tora tu vără ori lji-ntreabă atselji cari pistipsească tu ideeia orthodoxă di draclu cu ântribarea-aestă: ‘*Desi putets s-nji dats ună istoriea shcurtă biblică di draclu, după interpretatsiea-a voastă di paragrafilī biblitsi?*’ Apandăsea easti multu contradictoră. După minduearea ‘orthodoxă’, apandăsea lipseashti s-hibă tsiva ca aestă:

- a) Draclu fu un Anghil tu Tserurli cari fu avinat tu bāhcelu di Eden. El fu avinat pi loclu tu Adrarea 1.
- b) El s-spusi că yinea pi loc shi s-nsurà tu Adrarea 6.
- c) Tu chirolu di Iov el s-spusi că avea intrari sh-tu Tserurli sh-pi loclu.
- d) Dit chirolu di Isaia 14 el easti avinat dit Tserlu pi loclu.
- e) Tu Zaharia 3 el easti iara tu Tserurli.
- f) El easti pi loclu tu Matei 4.
El easti “avinat” tu chirolu di moartea-al Isus, după videarea populară di “printslu di lumea-aestă” fu “avinat” tu chirolu-atsel.
- g) Ari prufitsâljea tu cari draclu easti ‘avinat’ tu Apoc. 12.
- h) Draclu easti “ligat” tu Apoc. 20, ma el shi anghilji-a lui fură ligati tu Adrarea, după videarea di cafī dzuūă ti Iuda v.6. Mas el fu ligat cu ‘silivari di daima’ atumtsea, cum easti iara bāgat tu silivari tu Apoc. 20?

Di-aestă lipseashti s-videm că videarea populară ca draclu fu avinat di Tserurli ti amărtiea nu poati s-hibă di dealihea, mas videm că ti-el s-spuni că nica easti tu Tserurli după cafī ună spuneari că fu ‘avinat’ di-ninti. Easti vitală s-acăchisim shi ‘Tserurli’ shi draclu tu un sensū figurativ.

EXPLANATSII SUGHESTATI:

1. Proba ti-arăspândirea di caplu-aestu-ntreg easti diparti di scriiturli-a noasti di tora. Ună explicari-ntreagă di versuri-aeshtsă lipseashti acăchiseari di cartea-ntreagă di Apocalipsa ta s-putem s-li acătsām tu contextu.

2. Conflictu tu tserlu figurativ – icà loclu di autoritet – di-aclo fu anamisa di dauli grupi tu-puteari, tutã cu pistipserli-a ljei, icà anghilji. Adutsets-Vã aminti cã noi spunem cã draclu shi sãtãnãlu suntu tu multi ori asotsieati cu sistemili romaneshtsã icã uvreeshtsã.
3. Cã draclu-lamnjea reprezenteadzã vãrã tip di putearea politicã easti indicatã cã ari “cãruni pi capitili-a ljei” (v. 3). Apoc. 17:9,10 idyea-ashi spuni ti lamnjea-aestã: “Aoatsi-i lipsitã minti cari-ari mintiminilji” – icã nu probãts s-ul acãchisits pravda-aestã cã iatsã di dealiheã – “Sheaptili capiti suntu sheartilji muntsã...aeshtsã suntu sheapti-amiradz”. Un di amiradzljji yini deapoaia “putsãn chiro” poati u-leagã cu-atsea cã draclu ari “mash shcurtu chiro” tu Apoc. 12:12.

STUDIEA 6: ãntribãri

1. Cari tu soni ari obligatsii ti problemili shi probili-a noasti?
 - a) Dumnidzã
 - b) Tihea
 - c) Unã iatsã di amãrtii sum numa Satana
 - d) Iatsa di amãrtii sum numa demonji
2. Tsi easti cu-obligatsiea ti cãtãpãtsirea ti adrarea di amãrtii?
 - a) Natura-a noastã umineascã
 - b) Dumnidzã
 - c) Duhuri arài
 - d) Unã iatsã di amãrtii sum numa satana.
3. Tsi scljeamã ‘draclu’ cã zbor?
 - a) Amãrtiea
 - b) Shearpa
 - c) zburãtor di strãmbãtãts/di urãti
 - d) Lutsifer
4. Tsi scljeamã ‘satana’ cã zbor?

a) Atsel tsi fatsi amãrtii	b) Ehtru
c) Monstrum	d) Amira di demonji
5. Desi poati zborlu ‘satana’ s-hibã aplicat la oaminji bunji?
6. Tsi poatã ‘satana’ shi ‘draclu’ s-spunã figurativã?
7. Cum lipseashti s-li acãchisim ‘demonjlji’ ti cari s-zbureashti tu Nãùlu Testamentu?
 - a) Anghilji tu Amãrtii
 - b) Lãngoarili
 - c) Limba di atsea-dzuuã ti lãngoari, cari oaminjlji minduirã cã fu adratã di ‘demonji’
 - d) Iatsa di duh
8. Tsi acãchisits cu shearpa tu bãhcelu al Eden?

STUDIEA 7: ORIGINĂ-AL ISUS

7.1 Profitsălji dit Vecljul Testamentu ti Isus

Studiea 3 explică cum itea-al Dumnidzà di ascăpari-a oaminjlor fu tsestrata anvârligă di Isus Hristos. Tagmili tsi El Ij-fătsea pân la Eva, Avraam shi David tut spunea că Isus fu cărbolu-a lor di dealihea. Dealihea, Vecljul Testamentu-ntreg tut spuni shi featsi profitsălji ti Hristos. Nomlu-al Moise, tsi Israel lipsea s-ul tinjisească ninti chirolu-al Hristos, totna spunea ti Isus: “Ashi că Nomlu nă fu călăuz căt la Hristolu” (Gal. 3:24). Cu-atsea pi yiurtusearea di Pasha, un njel tu ună conditsiea prufectă lipsea s-hibă vătămat (Insh. 12:3-6); aestă u-spunea curbanea-al Isus, “Njelu-al Dumnidzà, Atsel tsi-u mută amărtiea-a lumiljei” (Oani 1:29; 1 Cor. 5:7). Conditsiea fără alatusi tsi eara lipsită ti curbănjli di prăvdză spunea ti caracterlu prufectu-al Isus (Insh. 12:5 vid. 1 Chetru 1:19).

Tu Psalmili shi profetslji di Vecljul Testamentu avu multu profitsălji ti atsea cum lipsea s-hibă Mesia. Elji nai ma multu spunea ti-atsea cum el va s-moară. Niapruchearea di partea di Iudaizmolu ta s-aproachi ideiea di un Mesia cari va s-moară lipseashti s-hibă ti niavearea ângătani-a lor ti profitsălji-aeshtsă, ândoi di cari va s-hibă prezentati tora:

Profitsăljea di Vecljul Testamentu

“Dumnidzalu-a meù, Dumnidzalu-a meù, cătse mi-alăsashi?” (Ps. 21:1)

“Sh-mini escu iermu sh-nu om. Tuts cari mi vidzură shi-arăsiră cu mini: zburără cu budzăli, deadiră caplu shi dzăsiră, U-avea umutea la Domnul: s-lu-ascapă tora el”
pi
(Ps. 21:6-8)

Limba-a mea s-alichi di tserlu-a gurăljei... elji li spănticară mănjlî-a meali sh-cicioarli-a meali” (Ps. 21:15,16).

spuni ti metodlu fizical cari s-ufilizea ti băgarea pi crutsi.

“Elji li-mpărtsără stranjlî-a meali sh-ti cămeashea-a mea arcară lahnolu” (Ps. 21:18).

Umplurea tu Hristos

Zboarăli-aesti eara tăsh atseali di Isus pi crutsea (Mat. 27:46).

Israel L-fătsea iermu Isus shi fătsea arăsiri cu el (Luca 23:35; 8:53); elji deadiră caplu (Mat. 27:39), shi u-dzăsiră aestă cându El fu băgat
pi
crutsea (Mat. 27:43).

Aestă eara umplută di seatea-al Hristolu pi crutsea (Oani 19:28). Spanticarea di mănjlî shi cicioarli

Umplurea pretsiză di-aestă poati s-hibă aflată tu Mat. 27:35.

Videts că Ps. 21:22 easti tsitat spetsieal ta s-hibă apruheat la Isus tu Uvr. 2 :12.

“Avinat fui di fratslji-a melji shi xinit a hiljlor a dadă-meai. Că dorlu ti casa-a Ta mi măcă shi urghili-a tsilor tsi nu Ti vor Tini cădzură pristi mini.” (Ps. 68:8,9).

“Ti măcari nji-u deadiră yearea shi-anda nj-eara băgat seati mi-adăpară cu puscă” (Ps. 68:21)

Aestă ghini u-spuni duchirea-al Hristos că fu xinit di fratslji-a lui uvreshtsă shi familia-a lui (Oani 7:3-5, Mat. 12:47-49)
Aestă-i tsitată tu Oani 2:17.

Aestă s-fătsea cându Hristos fu pi crutsea (Mat. 27:34).

Isaia 53 ăntreg easti ună prufitsăljea ti ciudii di moartea shi-nyeara-al Hristos, di cari cafi un versu ari umpleari fărã alatusi. Mash dauuă exemplari va s-hibă dati:

“Ca ună oai făr di boatsi dininti-a tsilor cari-ù tundu, Isus, Njelu-al Dumnidzà armănea
ashi nu Shi-ù dishcljisi gura-a Lui” (Isa. 53:7) fărã boatsi pi giudicarea-a Lui
(Mat. 27:12,14).

“Groapa-a Lui fu băgată ningă-atselji cu Isus fu băgat pi crutsi cu doi
cudari
fărdizăcunilji shi cu-atselji avuts, arăi (Mat. 27:38), ma fu-ngrupat
tu
după moartea-a Lu “ (Isa. 53:9) groapa-a unlui om avut (Mat. 27: 57-
60).

Njică easti ciudiea că Năulu Testamentu nă-adutsi aminti că “nomlu shi prufetslji” di Vecljul Testamentu easti baza-a noastă di acăchisearea di Hristos (Fapti 26:22; 28:23; Rom. 1:2,3; 16:25,26). Isus insushlu zbură di piricljū că mas noi nu lji-acăchisim di dealihea “Moise shi prufetslji”, noi nu putem s-uL acăchisim nitsi El (Luca 16:31; Oani 5:46,47).

Că Nomlu-al Moise spunea ti Hristos shi prufetslji prupuidă ti El, lipseashti s-hibă ună provă di dealihea că Isus nu există ninti faptarea-a Lui. Ma doctrina cu alatusi di ‘stră-existentsiea’ fizicală di Hristos ninti faptarea, adară un non-sens di tagmi diftursiti că el va s-hibă carpolu (clirunumănu) di Eva, Avraam shi David. Mas El există di ninti tu tserlu pi chirolu di tagmili-aesti, Dumnidzà nu va s-eara corect tu tăxirea di oaminji-aeshtsă că va s-au un clirunumănu cari va s-hibă Mesia. Ghenealoghiili di Isus, scriati tu Mat. 1 shi Luca 3, spună cum Isus avu un pedigre cari fu di ninti di oaminji la cari Dumnidzà li-dădea tagmili-a lui.

Tagma cătă la David ti Hristos nu-ù featsi posibilă existentsiea-a lui fizicală pi chirolu cându fu adrată tagma: “Va s-mut cārpolu-a tâu după tini, cari va s-easă dit coapsăli-a tali... A tsilui va-lji escu tată, a el va-Nji hibă hilj” (2 Văs. 7:12,14). Videts-lu futurulu ufilizit auuă. Mas videm că Dumnidzalu va s-hibă Tata-al Hristos, nu poati că Hiljlu-al Dumnidzà există di ninti pi chirolu-aestu cându tagma fu dată. Că carpolu-aestu “va s-easă dit coapsăli-a tali” spuni că el lipsea s-hibă un clirunumănu di dealihea, fizical di David. “Lj-Si giură Domnul al David...Di birichetea-a pânticăljei a Ta-a s-bag pi scamnul a Tâu” (Ps. 131:11).

Solomon fu umplurea prota di tagma, ma că el fu di fizical di ninti pi chirolu di tahma-aestă (2 Văs. 5:14), umplurea ghegenerală di tagma-aestă că David va s-ari un clirunumănu cari va s-hibă hiljlu-al Dumnidzà, lipseashti s-hibă ti Hristos (Luca 1:31-33). “Va-lji mut al David ună Fidană-ndreaptă” (Ier. 23:5) – ică Mesia.

Ahtări futuri sunt ufiliziti shi tu prufitsălji altsă ti Hristos. “Mini va lă-aflu (la Israel) un Prufet că pi (Moise)” (Deut. 18:18) easti tsitat tu Fapti 3:22,23 cari definteadză “Prufetlu”că Isus. “Viryira (Maria)-a s-armănă-ncărcată shi-a s-facă un hilj, shi-a lji-u bagă numa di Emanuel” (Is. 7:14). Aestă fu dealihea umplută pi faptarea-al Isus (Mat. 1:23).

7.2 Faptarea di Viryira

Sciearea ti adrarea-al Hrisots shi faptarea-a lui nu u-alasã cã dealihea ideiea cã el existã di ninti fizical. Atselji cari u-au doctrina di nidealihea di ‘Treimea’ suntu adutsiti pãnã la concluziea cã pi un momentu avea trei personi-n Tserurli, shi atumtsea un di elji chiru shi tu vãrã modus s-fãtsea cã un foetus tu pãntica-ali Mariea, shi lji-alãsã mash doilji-n Tseruri. Noi avem vidzutã tu Scriptura cã existarea-ntreagã – shi di atsea al Dumnidzã – easti existari tu unã formã fizicalã, cu trup. Noi di-aclo him alãsati s-mindueam di pitea ti ‘pre-existentsiea’ cã Hristos tu vãrã modus fizical s-dipusi din Tser shi intrã tu pãntica-ali Mariea. Theologhiea-aestã ãntreagã complexã easti nãfoarã di ãnvitsãtura-a Scripturãljei. Sciearea di ahurhirli-al Isus nu da nitsiunã itii ta s-mindueam cã el li-alãsã Tserurli shi intrã tu Mariea. Niavearea di prova ti-atsea easti unã mari ‘ligãturã chirutã’ tu ãnvitsãturã di treimea.

Anghilju Gavriil si s-spunea la Mariea cu dimãndarea cã “va s-ai tu pãnticã shi va s-fats ficior shi numa va lji-u badz Isus. Aestu va S-hibã mari shi Hiljlu-a Tsilui Dipanaltul...Atumtsea-lji dzãsi Mariea-a anghilui, Cum va s-hibã-aestã, maca mini nu shtiù di bãrbat? (icã ea fu viryira). Sh-cara lji-apãndãsi, anghilu lj-dzãsi: Sãmtul Duh va S-dipunã pristi tini shi putearea-a Tsilui Dipanaltul va ti-aumbreadzã: ti-atsea shi Sãmtul cari va S-facã dit tini va-Lji si dzãcã Hiljlu-al Dumnidzã” (Luca 1:31-35).

Easti bãgat actsentu tu dau ori cã Isus va s-hibã Hiljlu-al Dumnidzã pi faptarea-a lui; siyurã cã Hiljlu-al Dumnidzã nu existã ninti faptarea-a lui. Iara, lipseashi s-hibã vidzuti multsãlji futuri – pi ex. “aestu va S-hibã mari”. Mas Isus eara fizical tu existentsiea di ninti cã anghilju li-zburã zboarãli-aesi la Mariea, el lipsea s-hibã mari di ninti. Isus eara “cãrpolu” al David (Apoc. 22:16), ‘yenos’-lu gãrtsescu tsi implicheadzã cã Isus fu ‘clirunumãnu al’ David.

CONTSEPTSIEA DI ISUS

Cu Sãmtului Duh (adiljearea/putearea-al Dumnidzã) cari lucreadzã pisti ea, Mariea putea s-ul facã Isus fãrã di s-aibã vãrã relatsiea cu un om. Cu-atsea Iosif nu fu tatãlu di dealihea di Isus. Lipseashti s-hibã acãchisitã cã Sãmtulu Duh nu easti unã personã (videts Studiea 2); Isus fu Hiljlu-al Dumnidzã, sh-nu Sãmtul Duh. Cu ufilizirea di Dumnidzã di Sãmtulu Duh-a Lui pi Marii “ti-atsea shi Sãmtul” cari s-fãtsea di ea “va-Lji si dzãcã Hiljlu-al Dumnidzã” (Luca 1:35). Ufilizirea di zborlu “di-aclo” implicheadzã cã fãrã s-lucreascã Sãmtul Duh pi pãntica ali Mariea, Isus, Hiljlu-al Dumnidzã, nu va s-pãtu s-yinã tu existentsiea.

Cã Isus fu ‘adrat’ tu pãntica-ali Mariea (Luca 1:31) idyea ashi easti provã cã el nu pãtu s-existã di ninti chirolu-a lui. Mas noi ‘adrãm’ unã ideiea, ea ahurheashti tu noi. Idyea-ashi shi Isus fu adrat tu pãntica-ali Mariea – el ahurhi aclo cã foetus, cã shi vãrã altã iatsã umineascã. Oani 3:16, nai ma cãnãscutlu versu di Bibliea spuni cã Isus fu “Hiljlu-a Lui Atsel Unlu-Faptul” di Dumnidzã. Milionji di oaminji cari u-retsieadzã versul-aestu nu poatã s-mindueascã tsi el implicheadzã. Mas Isus fu “faptu”, el ‘ahurhi’ (tsi tu angleashti easti zbor ligat cu “faptu”) cãndu el fu adrat tu pãntica-ali Mariea. Mas Isus fu adrat di Dumnidzã cã Tatãl-a Lui, atumtsea cã aestã-easti unã provã cã Tatãl-a Lui easti ma tricut di El – Dumnidzã nu-ari ahurhirea (Ps. 89:2) shi di-aclo Isus nu poati s-hibã Dumnidzã Insushlu (Studiea 8 u-fatsi ma mari punctu-

aestu).

Easti importantă că Isus fu “faptu” di Dumnidzà di-cât mash s-hibă adrat, că Adam tu ahurhirea. Aestă u-explicheadză similaritatea di ligătura-al Dumnidzà cu Isus – “Dumnidzà eara tu Hristolu, shi u-mbuna lumea cu Insushi El” (2 Cor. 5:19). Hristos cari fu faptu di Dumnidzà, sh-nu mash adrat di pulbirea, idyea-ashi easti di agiutor tu explicarea di mărimea-a Lui ti cāljurli-al Dumnidzà Tatâl-a Lui.

Is. 49:5,6 ari ună prufitsâljea ân ligătură cu Hristos că lunjina-a lumiljei, cari el u-umplu (Oani 8:12). El easti spunit că minduea ti “Domnul Atsel Cari Mi-adrà dit pântica-a dadă-Meai ta sâ-Lji lucredz ti El”. Di-aclo Hristos fu “adrat” di Dumnidzà tu pântica-ali Mariea, cu putearea di Sămtulu Duh-a Lui. Pântica-ali Mariea di-aclo siyură eara loclu di origină fizicală al Hristos.

Noi vidzum tu Studiea 7.1 că Psalmu 21 ari prufitsâlji ti minduerli-al Hristos pi crutsea. El spunea că Dumnidzà “mi scoasi dit pântică ... La Tini escu-arcadit dit pântică: Dumnidzàlu-a meù eshtsă Tini di sinlu-a dadă-a meai” (Ps. 22:9,10). Tu chirolu di moarea-a lui, Hristos mătrea-năpoi pi zârtsinlji-a lui – tu pântica-ali dada-a lui Mariea, adrat di putearea-a Dumnidzàlui. Descriptsiea di Mariea tu Vanghelji că “dada”-a Hristolui tu ea u-surpă ideea că el există di ninti fapta-a lui di Mariea.

Mariea fu ună iatsă uminească extra-ordinară, cu părintsă normali umineshtsă. Ti aestă easti provă că ea avu cusurină tsi u-faptă Oani pătizătorlu, că un om normal (Luca 1:36). Ideea Romano-catholică că Mariea nu fu di natură normală uminească scljeamă că Isus nu pătu s-hibă faptu că “hiljlu-a omlui” shi “hiljlu-al Dumnidzà”. Aeshtsă suntu titulili frecventi -a Lui tu Nàulu Testamentu. El fu “hiljlu-a omlui” după minduearea că avea ună dadă ântreagă uminească, shi “hiljlu-al Dumnidzà” după actsiea-al Dumnidzàlu pi Mariea cu Sămtul Duh (Luca 1:35), scljeamă că Dumnidzàlu fu Tatâl-a Lui. Arajmanlu-aestu musheat s-nulificheadză mas Mariea nu fu ună muljeari normală.

“Cari poati să scoată tsiva chischin di-atsea rsi-i măryită? Cană... Tsi-i omlu ta sh-si lugursească chischin? shi-atsel faptul di muljeari, ta sh-si lugursească ti atsel di ândriptâtslji? ... cum poati s-hibă chischin atsel cari s-fatsi di muljeari?” (Iov 14:41 15:14; 25:4). Aestă-u alasă cafî ună ideea că ună contseptsiea fără dadă s-poati s-facă, sh-ti Mariea sh-ti Isuslu.

Mariea că fu “faptă di muljeari”, cu părintsă normali umineshtsă, lipsea s-avea natură-a noastă nichischină, uminească, tsi ea u-dădea pi Isuslu, cari fu “adrat di muljeari” (Gal. 4:4). Limba că el “s-adrà” di muljeari cu agiutorlu di Mariea easti ună provă că el nu va s-pătea s-există fizicală făr di s-ira faptu di ea. Verziea Diaglott u-veadi Gal. 4:4: “Că fu adrat di ună muljeari”.

Ăngrăpserli di Vangheljlu tu multi ori spună ti umănitătea di Mariea. Hristos lipsea s-li spună contră ti nai ma ptsân trei oară ti niaveari di pertseptsiea di duh(Luca 2:49; Oani 2:4); ea nu li-acăchisea spunerli-a lui tuti (Luca 2:50). Aestă easti tash atsea tsi noi lipseashti s-ashtiptâm di ună muljeari tsi avea natură umănească, a cui hilj fu hiljlu-al Dumnidzà, sh-di aclo cari ari ună ma mari pertseptsiea di duh di cât di ea, sh-pi ningă atsea că el, idyea-ashi, avea natură uminească. Iosif avu relatsiea sexuală cu Mariea după fapta di Hristos (Mat. 1:25), shi nu-ari lipsă s-mindueam că elji nu

avură unã relatsiea dupã âncurunari di aclo sh-deapoaia.

Spuneri di “mã-sa shi fratslji-a lui” di Isus tu Mat. 12:46,47 di-aclo va s-implicheadzã cã Mariea avu altsã ficiurits dupã Isus. Isus fu mash “protã-a ljei faptã”. Ânvitsãturli catholitsi cã Mariea ira alãsatã cã viryirã shi deapoaia s-anãltsã pi tserlu di-aclo nu au sustsãniri biblicã. Cã unã iatsã umineascã cu naturã di moari, Mariea pãtea s-ausheascã shi s-moarã; di-cãt atsea dghivãsim sh-tu Oani 3:13, “Sh-nitsi un om nu s-alinã-n tser”. Factu cã Hristos avea naturã umineascã (vid. Uvr. 2:14-18; Rom. 8:3) scljeamã cã mã-sa lipsea s-u avea idyeanã, mas videm cã Tatãl-su nu-ù avea.

7.3 Loclu-al Hristos Tu Planlu-al Dumnidzã

Dumnidzã nu adarã detsizii ti planurli-a Lui tu momentu-atsel, shi cum yini istoriea-a oaminjlor ashi s-bagã tsiva nauùã. Dumnidzã ari un plan-ntreg adrat di ahurhirea-a adrariljei (Oani 1:1). Vrearea-a Lui s-ari un Hiljlu di-aclo eara tu planlu-a Lui di ahurhirea. Vecljul Testamentu-ntreg lji-spuni aspectilji diferentsã di planlu-al Dumnidzã ti ascãparea tu Hristolu.

Noi avem multu spunitã cã cu tagmili, dizvãlitorli-a prufitsãlor, shi tipurli di Nomlu-al Moise, Vecljul Testamentu totãna u-dishcljisi scupolu-al Dumnidzã tu Hristos. Earã dupã shtearea-al Dumnidzã cã El va s-ari un Hiljlu cari El u-adrã adrarea (Uvr. 1:1,2, textu gãrtsescu; “di” tu A.V. s-tradutsi ma ghini cã “dupã”). Earã dupã Hristolu cã anjlji di istoriea umineascã va s-hibã alãsatã di Dumnidzãlu (Uvr. 1:2 (Gãrtsescu)). Atsea scljeamã cã dizvãlirea-al Dumnidzã ti omlu cu anjlji, cum easti-ngrãpsitã tu Vecljul Testamentu, easti-mplin di spuneri ti Hristolu.

Mãrimea-al Hristolu shi importantsiea-a lui mari shi fundamentalã ti Dumnidzã easti greauùã cã noi s-u acãchisim-ntreagã. Di-aclo easti dealihea mas dzãtsem cã Hristos existã tu mintea shi scupolu-al Dumnidzã di ahurhirea, sh-pi ninga atsea cã el s-fãtsea fizicalã cu aflarea-a lui di Mariea. Uvr. 1:4-7, 13,14 spunã cã Hristos nu eara un anghil; cã tu bana-a lui muritoarã el eara ma njic di anghilji (Uvr. 2:7), el eara anãltsat pãnã unã tinjia ma mari cu atsea cã el fu “Hiljlu-a Lui Atsel Unlu-Faptul” (Oani 3:16). Noi avum spunitã ma nãpoi cã forma unicã di existari cari s-nveatsã dit Scriptura easti existentsiea tu unã formã di trup, sh-di aclo Hristos nu existã ninti cã un ‘duh’ di ninti nãshiea-a lui. 1 Chetru 1:20 u-spuni-ntreagã pozitsiea-aestã: Hristos “fu cãnãscut di ma ninti di-adrarea-a lumiljei, ma Cari Sã spusi, tu-anjlji-atselji di ma nãpoi”.

Isus fu columnã-atsea tsentralã di Vangheljlu, cari Dumnidzã “tsi-l tãxi di ma ninti, prin prufetslji-a Lui, tu Sãmtili Scripturi, ti Hiljlu-a Lui, Isus Hristolu, Domnul a nostu, Atsel faptul (adrat di adratlu) di soea-al David, dupã trup; shi fu-aleptu ti Hiljlu-al dumnidzã tu puteari, dupã Duhlu-a sãmstãljljei, prit ânyearea-a Lui dit mortã” (Rom. 1:1-4).

Aestã featsi sumatsiea di istoriea-al Isus:

Tagmisit tu Vecljul Testamentu – icã tu planlu-al Dumnidzã;
Adrat cã persona fizicalã cu faptea di viryirã, cã cãrpolu-al David;
Ti caracterlu-a lui prufectu (“Duhlu-a sãmstãljljei”) spunit tu bana-a lui muritoarã

Fu ânyeāt, shi nica unã oarã spunea tu publicã cã fu Hiljlu-al Dumnidzã dupã duhlu-a apostoljilor – ânvitsãturã datã cã pishcheshi.

SHTEAREA-DI-NINTI TI DUMNIDZÀ

Multu va nã-him agiutats tu tinjisirea di-atsea cãt-mplin fu Hristos tu mintea-al Dumnidzã tu ahurhirea, cãndu nica nu existã fizicalã, mas noi putem s-him sinfunji cu factu cã Dumnidzã shtii tutã tsi va s-facã tu “yinatorlu”; El ari ‘shtearea-di-ninti’-ntreagã. Dumnidzã di-aclo poati s-zbureascã shi mindueascã ti lucãrlji cari nu existeadzã, cã ti lucãri cari existeadzã. Ahtari easti totalitarizmolu di shtearea-a Lui di yinatorlu. Dumnidzã “lã greashti la fisea-a tsilor tsi nica nu suntu, ca ti lucrì cari suntu” (Rom. 4:17). El di-aclo poati s-declãreadzã “bitimea sh-ma ninti di-atsea tsi-a s-facã, shi dzãc: Planlu-a Meù va s-dãineascã sh-mirãchli tuti-a Meali-a li fac” (Is. 46:10). Ti-atsea, Dumnidzã poati s-zbureascã ti mortșãlji cã elji fura yii, shi poati s-zbureascã ti oaminji cã dimi elji fura yii di ninti faptarea-a lor.

“Planlu” icã zborlu-al Dumnidzã adrã prufitsãljea di Hristos di ahurhirea; el totna fu tu scupolu-al Dumnidzã icã “mirachea”-a Lui. Di-aclo siyura fu tu un chiro, Hristos va s-hibã nãscut fizical; Dumnidzã va-L umpleadzã scupolu spunit tu Hristos. Siyurantsã di shtearea-di-nintial Dumnidzã, di aclo s-spuni di siyurantsã di zborlu-a Lui. Limba uvreascã ufilizitã tu Biblia ari un chiro di ‘perfectu di prufetslji’, cari u-ufilizeadzã chirolu tricut ta s-li explicheadzã lucãrli yinitoari cari-L tãxi Dumnidzã. Cu-atsea David dzãsea “Iatu-l hramlu-a Domnului Dumnidzã” (1 Para. 22:1), cãndu hramlu fu mash unã tagma di Dumnidzãlu. Ahãt mari eara pitea tu zborlu-aestu di tãxeari cã Davidlu u-ufilizã chirolu prezentu ta s-li explicheadzã lucãrli di yinatorlu. Tu Scriptura ari multu ângrãpsitã ti exepmlji di shtearea-di-ninti al Dumnidzã. Dumnidzã eara ahãt siyur cã El va-Li umpleadzã tãxerli cãtã la Avraam, cã El-L spunea: “A mushtinatorlor a tãlji lã-am data loclu-aestu...”(Adr. 15:18) tu un chiro cãndu Avraam nu avea nitsi mushtinatorlji. Tu chirolu-aestu di ninti mushtinatorlji (Isaac/Hristos) fura nãscuti, Dumnidzã deapoea spunea: “cã ti-am adratã tatã-a multilor milets” (Adr. 17:5). Dealieha, Dumnidzã “lã greashti la fisea-a tsilor tsi nica nu suntu, ca ti lucrì cari suntu”.

Cu-atsea Hristos zburã tu chirolu di prupuvidintsã-a Lui ti-atsea cum Dumnidzã “tuti Lj-li dãdea tu mãna-a Lui (al Hristolu)” (Oani 3:35), sh-pi ninga atsea cã aestã nu s-fãtsea. “Tuti li avui supusitã sum cicioarli-a lui (al Hristolu)... ma tora, nica nu videm cã dealieha tuti lj-furã supusitã”. (Uvr. 2:8).

Dumnidzãlu zbura ti planlu-a lui ti ascãparea cu Isus “cum zburã prin gura-a sãmtsãlor prufets a Lui di cãndu ahurhi lumea” (Luca 1:70). Cã elji fura ahãt multu ligats cu planlu-al Dumnidzã, oaminjlji-aeshtsã si spusi cã dimi elji di dealieha existarã pi ahurhirea, sh-pi ninga atsea cã aestã nu-i lucurlu di dealieha. Di cãt atsea, noi putem s-spunem cã prufetslji fura tu planlu-al Dumnidzã di ahurhirea. Ieremia easti un exemplar ti mirachi. Dumnidzã-L spusea: “Nãinti s-ti chiuluescu tu pãnticã, ti cãnãscui, sh-nãinti ta s-eshi dit pãnticã, ti-asãmtsãi sh-ti feci prufet pristi milets” (Ier. 1:5). Cu-atsea Dumnidzãlu shtea tutã ti Ieremia di ninti adrarea. Tu idyiu modus, Dumnidzã pãtu s-zbureascã ti vãsijelu persianescu Chir di ninti chirolu di adrarea-a lui, cu ufilizirea di limba tsi atumtsea existã (Is. 45:1-5). Uvreilji 7:9,10 easti nica un exemplu di limba-aestã di existari cum easti ufilizitã ti vãrnu cari atumtsea nu fu faptu.

Pi idyiu modus cã Ieremia shi profetslji suntu spuniti cum existã di ninti adrarea-a lor, ti partea tu planlu-al Dumnidzã, ashì shi ãmbistimenjlji di dealihea suntu spuniti cã existarã atumtsea. Easti evidentã cã noi nu existãm fizicalã atumtsea mash tu minduearea-al Dumnidzã. Dumnidzã “nã-ascãpã sh-nã gri cu sãmta gritã, nu dupã faptili-a noasti, ma dupã cãilea-a Lui sh-dupã harea tsi nã fu datã tu Hristos Isus, ma nãinti di-ahurhita-a lumiljei” (2 Tim. 1:9). Dumnidzã “Ashi sh-cum tu El nã-aleapsi, nãinti di-adrarea-a lumiljei...di ma ninti cara nã-ardãpsi...dupã bunaljei lugurseari-a vreariljei a Lui” (Efes. 1:4,5). Ideia-ntreagã ca individualji fura di-ninti-shtiti di Dumnidzãlu di ahurhirea shi cã fura “ardãpsiti” (‘predestinats’) ti ascãparea, indicheadzã cã elji existarã tu minduearea-al Dumnidzã tu ahurhirea (Rom. 8:27, 9:23).

Tu minduearea di tutã-aestã, nu-i ti ciudii cã Hristos, cã sumatsiea di scupolu-al Dumnidzã, lipseashti s-hibã spunit di ahurhirea tu minduearea shi planlu-al Dumnidzãlu, sh-pi ninga atsea cã El nu pãtu s-u adarã aestã fizicalã. El fu “Njelu atsel tãljeatlu di fimealjea-a lumiljei” (Apoc. 13:8). Isus nu muri atumtsea di dealihea, el fu “Njelu-al Dumnidzã” dat ca curbanì dupã 4,000 di anji pi crutsea (Oani 1:29; 1 Cor. 5:7). Tu idyiu modus cã Isus fu alidzeat dit ahurhirea (1 Chetru 1:20), ashì fura shi ãmbistimenjlji (Efes. 1:4; idyiu zbor gãrtsescu ti “alidzeat” easti ufilizit tu versuri-aeshtsã). Greauùtatea-a noastã ti acãchisirea di tutã-aestã easti ca noi nu putem s-u mindueam cum Dumnidzã lucreashti nãfoarã di contseptu-a chirolui. ‘Pistea’ easti posibilitatea di videari di lucrãli di punctu di mãreari-a Dumnidzãlui, fãrã di ligãturli-a chirolui.

7.4 “Tu-ahurhita eara Zborlu”, Oani 1:1-3

“Tu-ahurhita eara Zborlu shi Zborlu eara la Dumnidzã shi dumnidzãlu eara Zborlu. Aestã eara tu-ahurhitã la Dumnidzã. Tuti prin El s-featsirã.” (Oani 1:1-3)
Versurli-aeshtsã, atumtsea acãchisiti cum lipseashti, spunã ti concluziili cari s-adrarã tu sectsiea dit soni. Cum shi s-hibã, paragraflu-aestu easti un di nai ma multu niacãchisitlu cãndu s-nveatsã cã Isus existã-n Tserurli di ninti nãshitearea-a Lui. Unã acãchiseari corectã di versurli-aeshtsã u-spunã dealihea ti-atsea tsi scljeamã “Zborlu” tu contextu-aestu. Nu poati s-spunã direct pãnã la unã personã, cã unã personã nu poati s-hibã “cu Dumnidzã” shi s-hibã Dumnidzã tu idyea-oarã. Zborlu gãrtsescu ‘logos’ tsi s-tradutsi cã “zbor” aoatsi, nu scljeamã ‘Isus’ tu insushlu. Tu multi ori s-tradutsi cã “zborlu”, ma shi cã:

Mãrturiseari	Ispetea
Urtãclãchea	Doctrinã
Minduearea	Prupuvidearea
Mintea	Spuneari
Hãbãrseari	

“Zborlu” easti spunit cã “el” cã ‘logos’ easti tu ghenlu masculin tu limbã gãrtseascã. Ma, aestã nu scljeamã cã atsea spuni ti omlu, Isus. Verziea ghirmãneascã (al Luther) spuni di “das Wort” (tu ghenlu neutral); frantsuzescu (Segond) verzii spuni ti “la parole” tu ghenlu feminin, tsi spuni cã “zborlu” nu lipseashti s-spunã ti unã personã masculinã.

“TU AHURHITA”

‘Logos’ poati s-spunã mash ti minduearea di nuntru cu tsi fu expresatã cãtã nãfoarã tu zboarã shi altã comunicatsii. Tu ahurhita Dumnidzã u-avea ‘logos’-lu aestu. Itiea unicã eara tsentratã anvãrligã di Hristos. Noi avem spunitã ti atsea cum Duhlu-al Dumnidzã li-adarã minduearli-a Lui di nuntru tu lucru, di-aclo ligãturã anamisa di Duhlu-a Lui shi Zborlu-a Lui (videts-Vã Sectsiea 2.2). Cã Duhlu-al Dumnidzã u-lucra planlu-a Lui cu oaminji shi u-inspirã Zborlu scriat-a Lui di ahurhita, di-aclo u-spuni ideea di Hristos tu lucrulu shi zboarãli-a Lui. Hristos fu ‘logos’-lu di Dumnidzã, sh-di aclo Duhlu-al Dumnidzã u-spunea planlu-al Dumnidzã ti Hristos tu tutili lucrul-a Lui. Aestã u-explicheadzã atsea cãtse ahãt multu di cazurli tsi s-featsirã tu Vecljul Testamentu suntu ahãt tipitsi ti Hristos. Cum shi s-hibã, nu poati s-spunã multu cã Hristos nu fu “zborlu” tu personã; fu planlu-al Dumnidzã di ascãparea dupã Hristos tsi fu “zborlu”. ‘Logos’ (“Zborlu”) multu s-ufilizeashti tu Vangheljlu ti Hristos – pi ex. “Zborlu-a Hristolui” (Col. 3:16, vid. Mat. 13:19; Oani 5:24; Fapti 19:10; 1 Sãr. 1:8 sh.a.). Videts cã ‘logos’-lu easti ti Hristolu, sh-nu el cã personã. Cãndu s-featsi Hristoslu, “zborlu”-aestu s-fãtsea tu formã di carni shi sãndzã – “shi Zborlu S-featsi trup” (Oani 1:14). Isus personal fu ‘zborlu adrat tu trup’ di cãt “zborlu”; el personal s-fãtsea “zborlu” cu nãshtearea-a lui di Mariea, di cãt tu vãrã chiro di ninti.

Planlu, icã dimãndarea ti Hristos fu cu Dumnidzã tu ahurhita, ma fu dizvãlit public tu personã di Hristos shi prupuvidearea di Vangheljlu ti el tu seculu prot. Cu-atsea Dumnidzã u-zbura Zborlu-a Lui la noi cu Hristos (Uvr. 1:1,2). Iara sh-iara easti bãgat actsentu cã Hristos li-zburã zboarãli-al Dumnidzãlu shi fãtsea ciudii pi zborlu-al Dumnidzã di dutsiri ta s-nã dizvãleascã Dumnidzãlu la noi.

Pavlu u-tinjisea dutsirea-al Hristolu ta s-ul prupuvideascã Vangheljlu ti el “la tutili milets”: “Propovidearea-al Isus Hristos, dupã dizvãlearea-a mistiryiului atsel ascumtul ti etsli di daima, sh-tora spus prin Scripturli...shtiutã di tuti miletsli” (Rom. 16:25,26 vid. 1 Cor. 2:7). Bana di daima fu adratã cã posibilã ti omlu cu lucrulu-al Isus (Oani 3:16; 6:53(; ma tu ahurhirea Dumnidzã u-avea planlu ta s-da ti ofertã bana ti daima ti omlu, cã shtea ti curbanea tsi va u-adarã Isus. Dizvãlirea-ntreagã di ofertã-aestã yinea mash dupã faptarea shi moarea-al Isus: “Bana ti daima, tsi Dumnidzã...ù-tãxi ma ninti di-ahurhirea-a lumiljei; ma lu-featsi shtiut zborlu-a Lui (di banã), prin prupuvidearea” (Tit 1:2,3). Vidzum tsi s-spuni ti profetslji-al Dumnidzã cã dimi totna existarã (Luca 1:70) tu minduearea cã “zborlu” tsi elji u-zburarã existã cu Dumnidzã di ahurhirea.

Parabolili-al Isus dizvãlirã multu di lucãrli-aesti; el di-aclo-l umplu profitsãljea ti insushlu, “Va-ù dishcljid gura-a Mea tu parabolli; shi va s-spun lucrili tsi s-tsãnurã ti ascumti di la-adrarea-a lumiljei” (Mat. 13:35). Earã tu minduearea-aestã cã “zborlu fu cu Dumnidzãlu...tu ahurhirea”, ta s-hibã “adrat trup” pi faptarea-al Isus.

“ZBORLU EARA DUMNIDZÀ”

Noi tora him tu unã pozitsiea ta s-mindueam tu cari minduearea “Zborlu eara Dumnidzã”. Planurli shi minduerli-a noasti suntu noi tu bazã. ‘Va mi-duc Londra’ easti ‘zbor’ icã comunicatsii tsi u-spun itiea-a mea, ca easti itiea-a mea. Planlu-al Dumnidzã tu Hristos poati s-hibã acãchisit tu idyiu manir. “Cã (un om) mindueashti tu inima-a lui, ashi-i sh-el” (Dzãc. 23:7), shi cum mindueashti Dumnidzã ashi easti sh-El. Cu-atsea zborlu-al Dumnidzã icã minduearea easti Dumnidzã: “zborlu eara

Dumnidzà”. Di-aestă, ari ună multu aproapea ligătură anamisa di Dumnidzà shi Zborlu-a Lui: paralelizmili cà tu Ps. 28:8 suntu aflatu tu multi ori: “Boatsea-Domnului, easti-atsea tsi-ù cutreambură irnjiea; Domnul va-ù cutreambură irnjiea”. Spunerli cà “Voi nu Mi-ascultats, dzâsi Domnul” (Ier 25:7) suntu aflatu tu multi ori la prufetslji. Dumnidzà mindueashti efectivă ‘Voi nu u-ascultats Zborlu-a Meù spunit dit prufetslji’. Davidlu-l lo zborlu-al Dumnidzà cà lamba-a lui shi lunjină (Ps. 118:105), ma el idyea-ashi dzâsi: “Tini eshtsă lamba-a mea, Doamne: shi Domnul, va-l lunjineadză scutidea-a mea!” (2 Văs. 22:29), cu tsi u-spunea paralelă anamisa di Dumnidzà shi zborlu-a Lui. Putem s-acăchisim, di-aclo, cà zborlu-al Dumnidzàlu easti personificat cà El Insushlu, icà s-spuni dimi ca s-mindueashti cà easti personă ma dealihea nu easti (vid. Digresiea 5 ‘Printsiplu di personificatsii’).

Dumnidzà easti dealihea insushă (Oani 3:33; 8:26; 1 Oani 5:10), sh-di aclo zborlu-al Dumnidzà easti idyea-ashi dealihea (Oani 17:17). Pi ună cali similară Isus si s-identificheadză cu zboarâli-a Lui ahât aproapea cà el u-personificheadză zborlu-a Lui: “Cari nu Mi lugurseashti Mini shi nu li-aproachi zboarâli-a Meali ari giudicător ta su-l giudicâ: zborlu tsi lu spush, atsel va-l giudicâ pi dzuua dit soni” (Oani 12:48). Isus zbureashti ti zborlu-a lui cà dimi easti ună personă di dealihea, icà insushlu. Zboarâli-a lui fura personificati, cà elji fura ahât aproapea ligati cu Isuslu.

Zborlu-al Dumnidzà idyea-ashi easti personificat cà ună personă, icà Dumnidzà Insushlu, tu Oani 1:1-3. Cu-atsea nă si-spuni ti Zborlu, “Tuti prin El s-featsiră” (Oani 1:3). Cum shi s-hibă “Dumnidzà li-adră” tuti lucruri cu zborlu-a Lui di dutsiri aestă-easti cà cu zborlu-al Dumnidzà tsi nă-easti tu inimă, Dumnidzà poati s-yină ahât aproapea cu noi.

Easti evidentă di Adr. 1 cà Dumnidzà fu Creatorlu, cu zborlu-a Lui, di cât Hristos personal. Fu zborlu tsi easti spunit cà li-fătsea tuti lucruri, di cât Hristolu personal (Oani 1:1-3). “Cu zborlu-a Domnului tserurli sã-nvãrtusheară sh-cu duhlu-a gurâljei a Lui tută putearea-a lor (icà stealili)... El dzâsi shi s-featsiră” (Ps. 32:6,9). Bileam tora easti după zborlu-a Lui cà creatsiea naturală s-featsi: “El u-pitreatsi dimândăciunea pi loclu: zborlu-a Lui alagă cu multă ayunii. El u-da neauuă cà lãnă...El l-pitreatsi zborlu-a lui...shi apili cură” (Ps. 147:15-18).

Cà zborlu-al Dumnidzà fu putearea-a Lui creativă, El-l ufilizea tu adrarea-al Isus tu pânticã-ali Marii. Zborlu, planlu-al Dumnidzà adrat tu lucrari cu Duhlu-a Lui Sãmtu (Luca 1:35), dat ti faptea-al Hristos. Mariea u-vidzu aestă tu apandăsirea-a ljei pi hãbãrli ti faptea-a ljei yinitoarã-al Hristos: “La sã-nji si facă după zborlu-a tãu” (Luca 1:38).

Noi avem vidzută cà Zborlu/Duhlu-al Dumnidzà u-reflecteadză itiea-a Lui, tsi s-spunea tu Vecljul Testamentu. Nivelu pãnă cari aestă easti dealihea tu Faptili 13:27, iu s-zbureashti ti Isus cà ună paralelă ti lumilji di prufetslji di Vecljul Testamentu: “(Uvreilji) cara nu-L cãnoscu, li featsiră boatsili-a prufetslor”. Cãndu Hristos fu faptu, Zborlu/Duhlu-al Dumnidzà fu spunit tu personă di Isus Hristos. După inspiratsiea, apostolu Oani vidzu cum planlu-al Dumnidzà di bană di daima s-spunea tu Hristolu, cari pãtu s-hibă vidzut shi duchit di ucenitslji. El tora acăchisi cà elji-l duchiră Zborlu-al Dumnidzà, planlu-a Lui-ntreg di ascãpari tu Hristos (1 Oani 1:1-3). Cà noi nu putem s-ul videm fizical Hristolu, sh-noi idyea ashii putem s-him parti di hãricoapea cà cu ună acăchiseari dealihea di el, noi putem s-u shtim itiea-al Dumnidzà cu noi sh-

di aclo s-him tu videari di bană di daima (1 Chetru 1:8,9). Noi lipseashti s-nă ăntribăm: ‘Desi io di dealihea u-shtiu Hristos?’ Mas u-apruchem atsea că un om bun tsi s-spunea Isus ună oar  exist  nu-i duri. Cu ună studiea di Bibliea cu pl c rii, continuat , putem din oar  s-ul ac chisim c  Asc p torlu-a vostu personal shi s-f tsets lig tur  cu el cu p tidzarea.

Fusnot : ‘Tu ahurhirea eara Zborlu’ poati s-hib  comentaru ti contseptu uvreescu c  Tora (tsintsili c rts -al Moise) existar  dininti creatsiea. Oani 1:1-3 spuni c  lucrulu importantu tsi lipseashti s-hib  tinjisit easti c  zboar li atseli-al Dumnidz  deadir  prupuideari ti Isus; planlu-al Dumnidz  ti el exist  di ninti-a creatsiiljei (vid. Luca 1:70).

Digresiea 22: Isus dit istoriea

Mas, c  mults  spun , nu ari nitsi un  prov  c  Isus di Nazarethlu nu exist  v rn oar , atumtsea existentsiea-ntreag -a cr shtinamiljei easti greau  s-hib  explicat . Ti-atsea lipseashti multu s-hib  expectată di v rnu s-pistipseasc  c  miliunji di oaminji tu 2,000 di anji dit soni li-b zar  pistipserli-a lor ti un lucru tsi nu exist  v rn oar , shi avur  un  pisti ah t mari tsi fura motivati s-u ar sp ndeadz  pitea-a lor tu el tu lumea-ntreag , shi tu mults  ori u-avur  riziclu di avinarea shi moartea. Cr shtinlji shi Uvreilji-n ghegeneral nu au problem s-u aprucheadz  factul c  Muhammed b na tu un  oar , ma di alt  parti li-avin  spunerli shi  nvits turili-a lui. Di dealihea, noi u-apruchem factul c  un  mari parti di caracterli istoricheshts  existar  f r di s-lipseasc  s-c ft m un  reviziea di critic  ti prov . Tu multi ori analizi fura adrati ti evenimenti istoricheshts , pi ex. c  polimlu di Hastings s-f tsea tu anlu 1066, shi u-aflar  prov  concret  tsi fu mutlu greau  s-hib  vidzut .

Factul c  un  parti ah t mutlu u-negheadz  existarea di Isus dit Nazarethlu easti multu indicativ  di un  mari reactsiea, un  vrear  s-afl  un  spuneari contra tamamileam, mash s-nu li apruchem itiili ta s-l  apruchem luc rli-a lui di Mesiea. Aest  s-veadi c -i multu dealihea c ndu s-veadi c  Uvreili dit ahurhit  u-apruchir  factul ca un  person  sum num  Isus exist  tu seculu prot. Provili istoricheshts  tsi yin  ti existarea-al Isus dit Nazarethlu spun  c  nu poati s-hib  al sat factul c  minduearea theologhica-a omlui. Multu informatsii di agiutor tu sectsiea-aest  li spunim dit cartea Gary Habermas, ‘Ancient Evidence For The Life Of Jesus’ (Gary Habermas, ‘Provi Dit Antic  Ti Bana-Al Isus’).

1) Tatsit  fu istoricean dit Roma-a curi dauli nai ma mari c rts  dit seculu prot (“Analilji” shi “Istoriilji”) spun  ti Isus sh-ti Cr shtinamea. El tu “Analilji” spunea (anv rlig  di 115 dH):

“Un  clas  cari fu-ngljit  ti gl rinlji tu cari pistipsir , sum num  cr shtinji dat  di populatsiea. Hristus, dit cari numa-aest  ari z rtsin , u-p ts  cazn  extrem  tu v silia-al Tiberi  tu m njlji di unlu di procuratorlji/avigljiatorlji-a noshts , Ponti  Pilat”.

V siljelu Tiberi  fu pi puteari di 14-37 dH, sh-tu tu periodlu-aestu Hristos fu v t mat, dup  spunearea-aest  Tatsit  idyea-ashi spuni cum pistipserli di grupa aest  “S-ar sp ndir  nu mash tu Iudea, z rtsin  prot  di (ideili aesti), ma sh-tu Roma”, shi

deapoea spuni cum Crăshtinjlji fura multu āngljiti, sh-multsā di elji fura vātāmati tu Roma. Tutā-aestā easti idyea cā spunearea tu Nàulu Testamentu di Isus, učenitslji shi apostolilji cari fura protslji tsi u-arāspāndirā ānvitsarea tu Iudea, sh-deapoea tu lumea dit Roma, shi Roma, cu marea opozitsii cu elji.

2) Suetoniù un altu istoricean dit Roma, spunea ti vāsilia-al Claudiù (41-54 dH): “Ca Uvreilji di Roma fātsea multu protuesti di instignatsiea di Crestus, el (Claudiù) lā-avina tuts di cāsābàlu.” Crestus” easti unā altā spuniri ti “Hristos”. Ca intsidentu, Fapti 18:2 spuni cum dau uvrei mārīts sum numili Aquila (Acvila) shi Priscilla (Prisila) lipsea s-u alasā Roma di avinarea-a Uvreilor.

Suetoniù featsi comentariu ti avinarea-a crāshtinjljor tu chirolu di Nero: “Dupā unā pira mari tu Roma...Caznili idyea-ashi fura adrati pisti crāshtinjlji, unā sectā tsi ānveatsā unā pisti reliyioasā, nauūā shi cu protesti”. Spunearea-aestā ti existarea di unā grupā sum numā “Crāshtinji” tu seculu prot spuni cā unā personā sum numā “Hristos” existā ninti seculu-aestu.

3) F.F.Bruce (“Christian Origins” (Zārtsini crāshtineshtsā) f. 29,30) u-poartā atentsiea ti factul cā ari spuniri ti unā istoriea di Mediteranlu di Dat āngrāpsit di un istoricean sum numā di Thallù anvārligā di 52 dH. Bruce spuni tu un altu loc (“The New Testament Documents” (Documentili di Nàulu Testamentu), f.113) ca un om-nvitsat sum numa Iuliù Africanlu dādea tsitat di Thallù, cu tsi fātsea shicai cu descriptsiea di scutidea pi āncrutsiljeari-al Isus tsi s-fātsea tu anjlji tsi tricurā di ninti tsi el u-ngrāpsea istoriea-a lui tu 52 dH.

4) Pliny, un om ofitsial di guvermentulu di Roma, spuni tu lundzimea di existarea di unā grupā multu activā di oaminji sum numā di crāshtinji tu anjlji dupā seculu prot. Tsānearea di slujba-a lor ti adutsiri aminti easti spunitā dupā el. “Elji avurā tu praxa si s-veadā tu unā dzuūā fixatā di ninti s-easā lunjinā, shi tu multu versuri cāntarā unā himnā ti Hristolu” (“Letters of Pliny” (Cārtsā di Pliny), tradutsitā pi angleashti di W.Melmoth, Tom 2, X:96). Imperatorlji dit Roma Traian shi Adrian doilji u-spunirā problemlu cu lucrāli cu crāshtinjlji. Ti spunerli di-aestā, videts-vā “Letters of Pliny” Tom 2, X:97 shi Istoriea ecclesiastica-al Eusebiù, IV:IX cu-aradā. Existarea di grupa-aestā dit seculu prot shi tendentsiili-a lor ti ciudii tu chirolu di avinarea lipsea s-spunā cā elji fura atselji tsi u-dutsirā caracterlu istoric cari bāna tu seculu prot.

5) Talmudlu, unā carti sāmta-a uvreilor, tu Sanhedrin 43^a spuni ti moartea-al Isus. S-spuni cā partea-aestā di Talmudlu ari datā di periodlu prot di colectsionarea-a cartiljei-aestā (icā 70-200 dH):

“Tu noaptea di Pasha Yeshu (Isus) fu spindzurat. Ti patrudzāts di dzāli di ninti s-featsi executsiesia, un hābārsitor yinea pri-auūā pri-aclo shi plāndzea, ‘El va s-hibā arucat cu chetsāri ca avu tu praxā maghiea shi u-dutsea Israel tu apostasiea. Cafu un cari poati s-spunā tsiva ti el, s-yinā ti partea-a lui’. Ma ca tsiva nu fu adusitā ti el el fu spindzut tu noaptea-a Pashaljei.”

“Spindzut” poati s-hibā idiom ti bāgari pi crutsi – s-spuni idyea ca tu Nàulu Testamentu (Gal. 3:13; Luca 23:39). Aestu paragraf li spunā Uvreili cum u-va pi Isus s-hibā aruts chetsāri (dupā Nomlu mosaic, poati?), ma spuni shi cā di-dealihea fu spindzut. Explicarea ti-aestā easti datā tu Nàulu Testamentu cu-atsea tsi Uvreilji u-ufilizirā nomlu di Roma ta s-u facā moartea-al Isus – tsi eara cu spindzui.

Sanhedrin 43° idyea-ashi spuni cum tsintsi ucenitsi di Isus fura giudicatsi shi pitricuts

tu moartea, iara tsi spuni că Uvreilji traditsional pistipisiră tu existentsiea di Isuslu istoric. Sanhedrin 106b spuni shi bileam ca Isus fu 33 di anji cându muri; dip tamam cât lipseashti di Nàulu Testamentu, Maier (“First Easter” (Pashtili Prots), f.117,118) da tsitat di documentu uvreescu di seculu al tsintsilea “Toledoth Jesu” tsi spuni că ucenitslji prubară s-ul ljea trupu-al Isus după moartea-a lui, ma un gârdinar sum numa Iuda li-ascultă planurli-a lor shi u-lua trupu di Isus sh-u băga tu un altu loc, după tsi u-dădea la Uvreilji. Iustin Martyr cari ângrăpsi tu 150 dH spuni că Uvreilji pitricură hăbărsitori spetsiali ta s-spună că trupu-al Isus fu loat (“Dialogue with Trypho” (Dialog cu Trypho), 108) shi Tertullian (“On Spectacles” (Ti Spectaclji) 30) ari ună spuneari similară cându ângrăpsea tu 200 dH.

Anamisa di elji preaclji-aesti di provi spună că Uvreilji tu seculili prots dH pistipisiră tu existarea shi moartea cu vătămari di Isuslu istoric.

6) Dramaturgu gârtsescu Lutsian, cari ângrăpsi tu seculu defter, lă-adară hazi pi crăshinjlji cari “tinjisească un om pân di dzuuă-aestă (cari) fu băgat pi crutsi” (Lucian (Lutsian), The Death of Peregrine (Moartea-al Peregrin), 11-13 tu “The Works of Lucian” (Lucărli-al Lutsian), tom 4, tradutsit pi angleashti di Fowler and Fowler).

7) Iosif (Josephus) easti nai ma cânăscutlu istoricean dit seculu prot. Tu “Antiquities” (Antichitâtsli)-a lui, scriati tu 90-95 dH, el lu-spuni numă di James (Iacov) “fratlu-al Isus, cari fu spunit Hristos”. El spuni sh-tu ună altă sectsiea tu idyea carti tu minduearli tsi u-spună ândreptu cadhurlu ti Isus tu Nàulu Testamentu:

“Tora anvârligă tu chirolu-aestu fu Isus, un om mintimen...Ca el fu atsel cari chiru multi ciudii... El fu Hristos...el lă si spuni ca yiu tu dzuuă al treiea, căcum spuniră prufetslji di Dumnidzà aestă shi dzatsi njilji di alti lucrî mushati ti el”.

Paragraflu-aestu easti ahât tsitat tsi ândau oaminji spună ca easti ună interpolatsiea (scljeama că easti adrată altă di orighinalu). Ca nu-ari nica itiea ti ufiliziri di paragraflu-aestu ta s-u tsăni contextu ca avea un om sum numa Isus di Nazareth cari băna tu seculu prot easti dat di minduerli-aesti:

- Eusebiu (Istoriea ecclesiastica, 1:XI) da tsitat ti sectsiea-aestă di Josephus (Iosif).
- Oaminji ânvitsats shi tinjisits u-sustsănă dghivăsearea-aestă prota că easti orighinal shi pot s-spună ca sectsiea-aestă easti ângrăpsită tu idyiul stil ca shi altili lucrî al Iosif (Videts-ù Daniel Rops “The Silence of Jesus’ Contemporaries” (Tătsearea di Oaminjlji tu Chirolu di Isus), f. 21; J.N.D. Anderson “Christianity: The Witness of History” (Crăshinnamea: Martirlu-a Istoriealjei) f. 108,109).
- Nu ari provă textuală că aestă easti ună interpolatsiea.
- Profesorlu Schlomo Pines (Shlomo Pains) spuni ca easti aflată ună editsiea arabească di lucrîli al Iosif tsi s-spuni că s-mindueashti ca easti orighinal. Paragraflu tsi s-spuni-nsus s-veadi sh-aclo, ma făr di spunerli di doctrină cari poată s-hibă vidzuti ti anyearea shi lucru di Mesiea al Isus tsi fura adrat tu paragraflu di-nsus. Aestă s-veadi ca-i cu minti mas videm că Iosif fu un Uvreu. Pines protă li-publică xităxerli-a lui tu articlji tu “The New York Times”, 12 Shcurtu 1972, tu cari el da tsitat ti paragraflu di debată al Iosif ti Isus di verziea arabească: “Tu chirolu-aestu fu un om mintimen cari fu spunit Isus. Shi lucrulu-a lui fu bun shi s-shtea că ari vâloari. Shi multsă oaminji anamisa di Uvreilji shi alti natsii s-featsiră ucenits-a lui. Pilat-l avină s-hibă băgat pi crutsi shi s-moari. Shi atselji cari s-featsiră că ucenits-a lui nu-l alăsară ânvitsătura-a lui. Elji spuniră că el lă si spunea după trei dzăli di băgarea-a lui pi crutsi shi ca el fu yiu; după-atsea, el poati ca fu Mesiea ti cari prufetslji spuniră ciudii”.

Spunearea-aestã yini multu ghini tu-atsea tsi u-spuni Nàùlu Testamentu.

Digresia 23: “Dipush Din Tser”

“Pãnea-al Dumnidzà easti-atsea cari dipuni din tser shi cari lj-da banã-a lumiljei... dipush din tser” (Oani 6:33,38).

Zboarãli-aesti, shi alanti ca eali, suntu ufiliziti cu alatusi ta s-u sustsãnã ideea di alatuseari ca Isus existã fizicalã tu Tserlu dininti aflarea-a lui. Puncturli-aesti, cum shi s-hibã lipseashti s-hibã vidzuti:

1. Atselji cari u-sustsãnã treimea li-ljeau zboarãli-aesti ca di dealihea ta s-u sustsãnã minduearea-a lor. Ma, mas li-lom ca dealihea, atumtsea atsea scljeama ca tu vãrã modus Isus di dealihea s-dipunea din tserurli. Nu mash ca Biblia easti di dip fãrã boatsi, ma shi limba di Isus ca fu aflat ca un bebe tu pãntica-ali Marii easti adratã fãr di mindueari. Oani 6:60 li-spuni ânvitsãturli ti mana cã dzãcãturã “greauũã s-u aproachi” (Tradutsiri Moffatt); icã lipseashti s-acãchisim cã s-ufilizeashti unã limbã figurativã.

2. Tu Oani 6, Isus explicheadzã cum atsea mana fu un tip di insushlu el. Mana fu pitricutã dit Dumnidzãlu tu minduearea cã fu Dumnidzã atsel cari fu sum responsabilitati ca u-adrà pi loclu; ea nu s-dipusi di dealihea dit thronlu-al Dumnidzã pi Tserurli. Cu-atsea yinearea-al Hristos dit Tserurli lipseashti idyeanashi s-hibã acãchisitã; el fu adrat pi loclu cu Sãmtil Duh cum lucreashti pi pãntica-ali Marii (Luca 1:35).

3. Isus spuni ca “pãnea cari Mini va u daù easti truplu-a Meù” (Oani 6:51). Atselji cari u-sustsãnã treimea spunã ca fu partea di ‘Dumnidzã’ di Isus tsi s-dipusi dit Tserlu. Ma Isus spuni ca fu “truplu”-a lui tsi fu pãnea cari s-dipusi dit Tserurli. Idyeanashi Isus featsi ligãturã anamisa di pãnea dit Tserurli cu insushlu el cã “Hiljlu-omlui” (Oani 6:62) sh-nu ‘Dumnidzã Hiljlu’.

4. Tu idyiu paragraf tu Oani 6 ari multu provi ca Isus nu fu idyiu cu Dumnidzã. “Tatãl atsel yiùlu Mi pitricu Mini” (Oani 6:57) spuni ca Isus shi Dumnidzã nu u-aù ecvalitatea; shi factul ca “Mini bãnedz di Tatãl” (Oani 6:57) easti greauũã s-hibã ‘bãneari tu coalitsii’ ti tsi zbureascã atselji cari u-sustsãnã treimea.

Lipseashti s-nã ântribãm, Cãndu shi cum Isus ‘s-dipusi’ dit Tserurli? Atselji cari u-sustsãnã treimea li ufilizescu versurli-aesti tu Oani 6 ta ‘s-fac provã’ ca Isus s-dipusi dit Tserurli pi aflarea-a lui. Ma Isus ti insushlu zbureashti ca “atsel cari dipuni din tser” (v.33,50), ca dimi easti un protses tsi lugurseashti. Mas zburãm ti pishcheshea-al Dumnidzã di Isus, Hristos dzãsi “Tatãl a Meù vã-ù da pãnea” din Tser (v. 32 Weymouth). Tu chirolu-atsel Isus li zburã zboarãli-aesti, el ‘s-dipusi’ din tser tu unã mindueari, ca el fu pitricut dit Dumnidzã. Di-aestã, el idyeanashi pãtu s-zbureascã tu chirolu tricut: “. Mini escu pãnea-atsea yiea, cari s-dipusi din tser” (v.51). Ma el idyeanashi zbureashti ti ‘dipuseari’ ca pãni din Tser tu formã di moartea-a lui pi crutsea: “pãnea cari Mini va u daù ti bana-a lumiljei easti truplu-a Meù” (v.51). Ashi l-avem Isus auùatsi cum zbureashti ca s-dipusi din Tserlu, cum easti tu protseslu di ‘dipuseari’, shi tsi lipseashti ‘s-dipuseascã’ tu moartea-a lui pi crutsi. Factul-aestu singur lipseashti s-hibã provã ca ‘dipusiri’ spuni ti Dumnidzãlu cum s-manifesteadzã

Insushlu, di cât mash s-spunã ti aflarea-al Hristolu. Aestã tu soni s-spuni tu tutili spuneri tu Vecljul Testamentu di-atsea cum Dumnidzãlu ‘s-dipusi’ tsi u-ari idyea mindueari. Cu-atsea Dumnidzã Li-vidzu pãtimãtli-a miletealjei-a Lui tu Eghiptu, shi ‘s-dipusi’ s-lã ascapã cu Moise. El u-vidzu ligãtura-a noastã cu amãrtiea, shi ‘s-dipusi’ icã Si s-manifestã Insushlu, cu-atsea tsi L-pitricu Isuslu cã ecivalentu cu Moise ta s-nã ascapã di ligãtura-aestã.

Digresiea 24: Desi Isuslu U-Adrã Loclu?

“Protlu faptu di cafì-unã iatsã: ti-atsea cã pit El (Isus) furã-adrati tuti, atseali din tseruri shi-atseali dit loc, atseali vidzuti shi ascumti, fu cã-s scamnuri, fu cã-s domnjilji, fu cã-s arhiereilji, fu cã-s nicuchirlji; tuti s-aù faptã prin El sh-ti El: shi El easti ma ninti di tuti sh-tuti prin El suntu-adrati. Shi El easti caplu-a truplui, a Bãsearicãljei: cari easti-ahurhita, protlu-faptu dit mortșã... “ (Col.1:15-18). Aestã easti normal ti atselji paragrafi cari poatã s-veadã ca dimi Isus u-adrã loclu.

1. Mas aestã easti dealihea, atumtsea ahãt multu alanti paragrafi suntu adrati ca contradictsiea shi-nveatsã ca Isus nu existã di ninti aflarea-a lui. Spunearea tu Adrarea nã-nveatsã clarã ca Dumnidzã fu adratorlu. Ashi ca i Isus i Dumnidzã fu adratorlu; mas noi dzãtsem ca Isus fu adratorlu mas Adrarea spuni cã atsea fu Dumnidzã, noi dzãsim cã Isus fu idyiu cu Dumnidzã directu.

Tu-ucazea-aestã nu putem s-li explicãm multili versuri cari va s-spunã ti diferentsiili anamisa di Dumnidzã shi Isus (vid. Studiea 8.2 ti exempluri di-aesti).

2. Isus fu “protlu-faptul”, tsi implicheadzã unã ahurhitã. Nu ari vãrã provã ca Isus fu “protlu-faptul”-al Dumnidzã di ninti adrarea di loclu di dealihea. Paragrafi ca 2 Vãs. 7:14 shi Ps. 88:27 u-vidzurã dininti atsea cã un clirunumãnj-al David va si s-facã protlu-faptul al Dumnidzã. El di dealihea nu fu tu existari tu chirolu cãndu paragrafilu fura-ngrãpsitim, shi di-aclo nitsi nu fu tu chirolu di adrarea di Adrarea. Isus s-fãtsea “Hiljlu-al Dumnidzã cu puteari” ma ãnyearea-a lui di moartea (Rom. 1:4). Dumnidzã “Lu-nye Isus iara; ashì cum easti-ngrãpsitã shi tu Psalmul doi: Tini eshtșã Hiljlu-a Meù; Mini Ti feci tu dzuuã-aestã” (Fapti 13:32,33). Cu-atsea Isus s-fãtsea protlu-faptul dupã ãnyearea-a lui. Videts idyea-ashi ca un hilj cari sta pi mãnã nãndreaptã-a tatãlui-a lui easti bãgat tu ligãturã cu-atsea ca fu protlu-faptul (Adr. 48:13-16), shi Hristos fu anãltsit pãn la mãnã nãndreaptã-al Dumnidzã dupã ãnyearea-a lui (Fapti 2:32 R.V. mg.; Uvr. 1:3).

3. Tu minduearea-aestã ca Isus easti spunit ca protlu-faptul di mortșãljei (Col. 1:18), unã frazã tsi-i paralelã cu “protlu faptul di cafì iatsã” icã adrari (Col. 1:15 R.V.). Di-aclo el zbureashti ti insushlu ca “protlu faptul dit mortșã... ahurhita-a adrariljei al Dumnidzã” (Apoc. 1:5; 3:14). Isus fu protlu di adrarea-nauuã di bãrbats shi muljeri fãrã moari, a curi ãnyeari shi fapta-mplinã ca hiljli fãrã moari-al Dumnidzã s-featsi cu moartea shi ãnyearea di Isus (Efes. 2:10; 4:23,24; 2 Cor.5:17). “Tu Hristolu tuts va sã-nyeadzã. Ma cafì-un om tu-arada-a lui: Hristolu-ahurhiturã, deapoea-atsealji a Hristolui, la yinearea-a Lui” (1 Cor. 15:22,23). Aestã easti idyea-ideiea ca tu Col.1. Isus fu protã persona cari s-nyea di mortșãljei shi a curi va s-hibã datã banã fãrã di moari, el fu protlu di adrarea-nauuã, shi ãmbistimenjlji di dealihea va s-yinã dupã schema-a lui la turnarea-a lui.

4. Adrarea ti tsi sã-zbureashti tu Col.1 di-aclo spuni ti nauuã adrari, di cât atsea di

Adrarea. După lucrul al Isus “tutuli lucruri fura adrați...thronji...domnilji” etc. Pavlu nu spune ca Isus li-featsi tutuli lucruri sh-deapoea da exempluri di arai, munti, pulji etc. Elementili di creatsiea-aestă nauuă spune ti atselji premii cari noi va li-avem tu Văsiliea-al Dumnidză. “Thronji...domnilji” etc. Spună ti-atsea cum ambistimenjliji anyeati va s-hibă “amirărilji shi preftsă, shi-a s-domnească pristi loc” (Apoc. 5:10). Lucărli-aesti fura adrați după lucrul al Isus. “Tu El fură tutuli lucruri adrați tu tserurli” (Col. 1:16 R.V.). Tu Efes. 2:6 noi dghivăsim ti ambistimenjliji cari sunt tu Hristos cum sheadă tu “locărli din tserurli”. Cu-atsea versurli-aesti nă-nveatsă ca pozitsiea anălatsă di duh cari noi tora u-avem, căcum shi atsea tsi noi va-l videm tu yinatorlu, tută easti adrată după Hristos. “Tserurli shi loclu” li-aù “s-facă tutuli lucruri cari-s lipsiti ti yinari tu irinji cu sândza-a crutsiljei a Lui (al Hristos)” (Col. 1:16,20), tsi spună ca “tutuli lucruri...tu tserurli” spună ti pistimenjliji cari tora shed tu “locărli din tserurli...tu Hristos Isus”, di cât atselji lucruri fizitsi anvărligă di noi.

Digresiea 25: “Dininti s-hibă Avraam, Mini escu” (Oani 8:58)

Zboarâli-aesti sunt tu multi ori spuniti cum nu lipseashti cu tsi dimi ca va s-nveatsă ca Isus fu dininti-al Avraam. Ma, cu ună xităxeari ma aprapea u-spună tash contra atsea:

1. Isus nu dzăsi ‘Dininti s-hibă Avraam, Mini earaiù’. El fu atsel clirunumàn tăxit-al Avraam; noi featsim glărinji di tăgmiserli-al Dumnidză până la Avraam mas dzăsim ca Isus există fizical dininti chirolu-al Avraam.

2. Contextul di Oani 8:58 easti niacăchisirea-al Isus cu Uvreilji ti Avraam. Elji dzăsea ca dimi Avraam fu nai ma marli om cari băna. Isus dzăsi “Mini escu tora, cum stău auuă, ma importantu di Avraamlu”. Cum elji stară aclo, Isus fu atsel tsi lipsea s-hibă tinjisit di cât Avraamlu. El dzăsi ‘Mini escu tora, ma importantu di cât Avraamlu fu tu chirolu-a lui’. Poati s-hibă acăchisită ca “ma ninti” tu Oani 8:58 cu ună spuneari tu chiro, tu minduearea ca di ninti Avraam s-există Hristos fu tu planlu-al Dumnidză dit ahurhita-a lumiljei. Atsea fu ca Isus fu “ninti” Avraamlu tu minduearea-aestă ca fu “ninti” el tu minduearea di importantsii.

3. Prova ti-aestă s-află tu Oani 8:56: “Părintili-a vostu, Avraam fu pi chefi s-u veadă dzuua-a Mea; shi-ù vidzu shi s-hărsi”. Chirolu unic cându Avraam esti ângrăpsit ca fu pi chefi shi arăzvunit fu cându lj-fu dată tagma ca el va s-ari simitsă; el acăchisi ca tu soni tagma-atsea fu-n ligătura cu Isus (Adr. 17:17). Avraam-l “vidzu” dininti Hristolu cu tagmili cari-lj fu dati ti Isus. El comentă ascundit ti curbanea yinitoară-al Isus: “Pi munti Domnul va s-hibă vidzut” (Adr. 22:14). Fu tu sensu-aestu cându Isus zbureashti ti Avraam ca dimi-l avea vidzută. Tu contextu-aestu di zburari ti tagmili tsi Isus pătu s-dzăcă “Dininti s-hibă Avraam, Mini escu”. El-l tinjisea atsea, cum explicăm tu Studiea 3.1, ca tagmili-al Dumnidză ti Avraam-l dizvălea planlu ti Isus tsi Dumnidză-l shtea dit ahurhitea-a lumiljei. Itiea-atsea, tsi fu “dininti s-hibă Avraamlu”, fu dizvălită la Avraam tu tagmili până la el, shi tora fu umplită tu ocljilji-a Uvreilor dit seculu prot, căcum elji stară anvărligă di Isus tu-un tsirclju “zborlu (di tagma) adrat trup”.

4. Mulu s-spuni ca dimi Isus aludeadză ti Numa Dumnidzească cându spune “Mini escu”. Noi explicăm tu Digresiea 3, ca Isus sh-dealihea oaminji dit caf dzuuă pot ta s-li portu Numa-al Dumnidză, fără di s-hibă elji Dumnidză Insushlu di dealihea. Cum shi

s-hibă, poati ca Isus mash u-ufilizeashti chirolu di prezentu di verbul 's-hibă'. Idyea constructiei gârtescă s-veadi tu Oani 9:9 după ândoi versuri. Vitsinjlji-a omlui orbu cari fu curat si s-ntribară desi dealihea el fu idyiu om cari shidzu shi pâlăcârsea ti pârâdzi: "Niscântșâlji dzătsea, El easti: altsâlji dzătsea, Nu-i el, ma s-veadi ca-i El: ma el dzătsea: Mini escu (atsel)". Va s-videts ca tu A.V. zborlu "el" easti tu curziv. Atsea scljeamă ca atsea nu-i aflată tu textu orighinal gârtescu, ma easti dat dit traducătorlji. Omlu orbu spuni "Mini escu", ashî cum dzăsea Isus "Mini escu" tu Oani 8:58. Mas noi dzătșim ca factul ca Isus dzăsi "Mini escu" spuni ca el easti Dumnidzà Insushlu, atumtsea lipseashti s-minduum sh-ca omlu orbu fu idyea ashî "Dumnidzà Insushlu". Ma lipseashti s-spunem ca Iahve, Numa Dumnidzească, di dealihea spuni "Mini va s-escu-atsel tsi va s-escu" (Insh. 3:14 R.S.V. mg.; R.V. mg.) dicăt "Mini escu".

Digresiea 26: Melhisedec

Un mari numir di studentsă biblicheshtsă au spunită 'Amin' cu inima-ntreagă ti zboarâli tsi apostolu Chetru cându el ângrăpsi: "Vrutlu-a nostu frati Pavlu...tu tuti epistolili-a lui...tu cari-ari niscânti lucrî cu greù ti-acăchiseari, tsi atselji tsi nu shtiu di carti shi fac tiranii, has ca cu alantili Scripturi, pi cheardirea-a lor" (2 Chet. 3:15,16). Aestă siyura că s-alichească ti comentarlû al Pavlu ti Melhisedec ti cari s-ngrăpșeashti tu Uvreilji; el insushi spuni că el yinea ahândos, cându zbura ti lucărli aesti cari poată s-hibă acăchisiti mash di âmbistimenjlji multu tricuts (Uvr. 5:10,11,14). Di aclo nu easti ghini s-u fătsem bază di ună doctrină fundamentală tu ânvitsarea di versuri ahtari; nitsi lipsescu paragrafilî ti Melhisedec s-hibă explicati pi largu tu mintilji di atselji cari nica yina s-li ânveatsă doctrinili di bază-a Scripturăljei.

"Că-aestu Melchisedec, vâsiljelu-a Salemlui, preftul-a Dumnidzălui tsi-i Dipanaltul, tsi lu-astăvârșî Avraam, cându s-turnă di la chirearea-a vâsiljeadzlor shi-l vluysi" si spuni că easti "făr' di tată, făr' di dadă, făr' di shema-a farăljei (ghenealoghiea), cari nu-avea nitsi-ahurhita-a dzălilor, nitsi bitimea-a banăljei; ma, cara shi-u-adutsea cu hiljlu-al Dumnidzà" (Uvr. 7:1,3). Di aestă s-fac ancăceari di ândoi că Isus di dealihea există ninti adrarea-a lui, shi di aclo nu avu pârintsă umineshtsă.

Isus avu un Tată (Dumnidzà) shi ună dadă (Mariea) shi ghenealoghiea (vid. Mat. 1, Luca 3 shi v. Oani 7:27). 'Melhisedec' di aclo nu poati s-hibă ună referentsă ti el personală. Di altă parti, Melhisedec "adutsea cu hiljlu-al Dumnidzà" (Uvr. 7:3); shi nu fu Isus insushi, ma avea ândau similaritâtsi cu el cari suntu ufiliziti di scriitorlu ti itii ti ânvitsari. "după undzearea-al Melchisedec s-mută un altu preftu aclo", Isus (Uvr. 7:15), cari fu băgat ti preftu "după-arada-al Melchisedec" (Uvr. 5:5,6).

Limba-a Uvreilor ti Melhisedec nu poati s-hibă loată că di dealihea. Mas Melhisedec di dealihea nu avu nitsi tată nitsi dadă, atumtsea singură personă cari el pătu s-hibă fu Dumnidzà Insushi; El easti personă singură fără di ahurhirea (1 Tim. 6:16; Ps. 89:2). Ma pi-aestă easti băgat veto cu Uvr. 7:4: "Minduits-Vă, căt di mari fu omlu-aestu", shi idhyea ashî di factu că el fu vidzut di oaminji (tsi Dumnidzà nu poati s-hibă) shi l-dădea curbânji-a Dumnidzălui. Mas pi aestu si spunea om, atumtsea el lipsea s-avea pârintsă di dealihea. Că el fu "făr' di tată, făr' di dadă shi făr' di shema-a farăljei" di aclo lipseashti s-hibă referentsiea ti factu că pedigrelu shi pârintsălji-a lui nu suntu ângrăpsiti. Pârintsălji-a vâsiloanjiljei Esthera nu suntu ângrăpsiti, shi di-aclo fara-a ljei easti spunită pi un modus similar. Mardoheù "li-crishtea ...Estera, hilji-a lală-sui: că ea nu-avea ni tată, ni dadă.... cari Mardoheù, după moartea-a fen-sui shi-a mà-sai, u lo

ti hilji-a lui” (Esthera 2:7).

Cartea-a Adrariljei tu multi ori yinã tu màri lãndzimi ta s-lji spunã farãlji-a soilor di tutili di caracteristitsi tsi eali suntu ti noi. Ma Melhisedec yini pi stsenã fãrã di s-hibã spunit di ninti, fãrã di spuneari ti pãrintsãlji-a lui, shi chireashti di spunearea idhyea ashì dinãoarã. Iara nu poati s-ari vãrã nipistipseari cà ti el lipseashti s-avem un mari respect, nica shi cãndu marli Avraam l-tinjisea, shi fu vluyisit di el, tsi di dealihea u-spusi pozitsia ma superioarã di Melhisedec pisti Avraamlu (Uvr., 7:2,7).

Pavlu nu adarã mash unã ghimnasticã mentalã cu Scriptura. Ari un dealihea problem real ti seculu prot cari pãtu s-u spunã ãndreaptã argumentu-al Melhisedec. Uvreilji minduirã:

‘Voi Crãshinlji nã-spusits cà Isus-aestu poati tora s-hibã preftul-atsel-analtu-a nostu, s-nã da pãlãcãrseri shi s-lucreascã pãn’ di Dumnidzã. Ma un preftu lipseashti s-aibã unã ghenealoghiea shtiutã, tsi spuni cà el easti di fara al Levi. Shi, cum shi s-hibã, voi insushlji spusits cà Isus fu dit fara-al Iuda (Uvr. 7:14). Cu-ljãrtari, ti noi Avraam easti liderlu-atsel analtul shi exemplu-a nostu (Oani 8:33,39), shi noi nu va-l tinjisim Isus aestu’.

Pi tsi Pavlu spuni:

‘Ma adutsets-Vã aminti pi Melhisedec. ãngrãpsirea di Adrarea easti bãgatã tu cadru s-spuni cà un ahtari preftu mari nu avu unã ghenealoghiea; shi Mesiea easti s-hibã shi vãsilje shi preftu, a curi priftamea easti dupã Melhisedec (Uvr. 5:6 vid. Ps. 119:4). Avraam fu sum Melhisedec, sh-di aclo voi lipseashti s-u alãxits bãgarea di actsentu-a voastã di Avraam pãnã la Isus, shi s-bitisits s-u fats ãntribarea di ghenealoghiilji ahãt importantã (vid. 1 Tim. 1:4). Mas voi hits mediatori ti atsea cãt Melhisedec easti un typ di Isus (icã detaljilji di bana-a lui spunã cãtrã el), atumtsea voi va s-lipseashti s-avets unã ma mari acãchiseari ti lucurlu-al Hristos’.

Shi noi u-ljeam lectsiera-aestã ti noi.

STUDIEA 7: ãntribãri

1. Spunits dau prufitsãlji dit Vecljul Testamentu ti Isus.
2. Desi Isus existã fizicalã di ninti-aflarea-a lui?
3. Tu cari mindueari poati Isus s-hibã spusit cà existã di ninti aflarea-a lui?
 - a) Cà un Anghil
 - b) Cà partu di treimea
 - c) Cà un duh
 - d) Mash tu minduearea shi itiea-al Dumnidzã.
4. Cari dit spunirilji-aesti easti dealihea ti Mariea?
 - a) Ea fu unã muljeari prufectã, fãrã di amartii
 - b) Ea fu unã muljeari dit cafì dzuuã
 - c) Ea lj-fu adratã greauuã cu Isus cu Sãmtul Duh
 - d) Ea tora lã-da pãlãcãriili-a noasti la Isus.

5. Desi Isus u-featsi loclu?

6. Tsi acãchisits cu Oani 1:1-3 “Tu-ahurhita eara Zborlu?” Tsi nu scljeamã atsea?

7. Tsi minduits cà-i importantu s-hibã siyur ti-atsea desi Isus existà fizical di ninti aflarea-a lui?

STUDIEA 8: NATURA-AL ISUS

8.1 Natura-Al Isus: Introducția

Lipseashti s-hibă ună di nai ma mârli traghedii tu minduearea crăstinească cã Domnulu Isus Hristos nu u-lua respectu shi anãltsimea ti el dupã avignitorlu pisti amãrtiea, cu developarea di un caracter profectu. Doctrinã atsea nai ma multu arãspãnditã di ‘tremiea’ l-facã Isus Dumnidzã Isushi. Mas videm cã Dumnidzãlu nu poati s-hibã bãgat tu pirazmo (Iacov 1:13) shi nu ari posibilitati s-facã amãrtii, tsi scljeamã ca Isus di dealihea nu lipsea s-mpuliseascã contra amãrtiea. Bana-a lui pi loclu di-aclo fu mash unã prividzurã, shi bãna dit experiensiea umineascã, ma fãrã di un sentimentu di dealihea ti dilemã di duh shi fizicalã di rasã umineascã, mas videm cã el nu fu agudit di ea personalã.

Pi un altu extrem, grupili ca Mormonjli shi Mãrturiserli di Iehova nu u-tinjiseascã di dealihea ciudiea di Hristos cum fu Hiljlu unlu-faptu-al Dumnidzã. Ca ahtari, el nu pãtu s-hibã un anghil icã un hilj natural al Iosif. S-spuni di ãndoi oaminji ca tu bana-a lui, natura-al Hristos fu atsea ca sh-al Adamlu di ninti s-cadã. Ma nãparti di niaveari di provã biblicã ti videarea-aestã, nu poati s-hibã tinjisitã atsea ca Adamlu fu adrat di Dumnidzã dit tsara, di cãt Isus fu ‘adratã’ cu atsea tsi fu *faptu* di Dumnidzã tu pãntica ali Marii. Cu-atsea, sh-pi ninga atsea ca Isus nu avea un tatã uminescu, el fu adrat shi faptu ca tuts di noi tu alantili modusi. Multsã oaminji nu poatã s-u aproachi factu ca un om di natura-a noastã di amãrtii poati s-ari un caracter profectu. Easti ca factu aestu cari easti unã ceapã cãtrã pitea di dealihea tu Hristos.

S-pistipseascã cã Isus fu di natura-a noastã, ma fu fãrã di amãrtii tu caracterlu-a lui, shi cum *totna* s-mpulisi cu pirazmadzli-a lui, nu-i lishor. Lipseashti multu videari la scriiturli dit Vangheljlu di bana profectã aestã, deadun cu multili paragrafi biblitsi cari nu u-spunã ãndreptu atsea ca el fu Dumnidzã, s-yinã shi s-u adarã unã acãchiseari shi pitea bunã tu Hristolu di dealihea. Easti ma multu lishor s-mindueascã ca el fu Dumnidzã Insushi shi di aclo s-hibã profectu automatic. Ma, videarea-aestã u-featsi nivalidã mãmiea-a avignitorlui tsi Isus u-amintã contra amãrtiea shi natura umineascã.

El avu unã naturã umineascã; el li-mpãrtsã tutili tendentsii di amãrtii-a noasti (Uvr. 4:14), ma el lã-avinã cu vrearea-a lui ti cãljurli-a Dumnidzãlui shi cu cãftari di agiutorlu-a Lui s-u avinã amãrtiea. Dumnidzãlu aestã dãdea cu vreami, la extenzii ca “Dumnidzã eara tu Hristolu, shi u-mbuna lumea cu Insushi El” pisti Hiljlu-a Lui singur (2 Cor. 5:19).

8.2 Diferentsii Anamisa Di Dumnidzã Shi Isus

Ari unã balansã bunã tsi lipseashti s-hibã disinjatã anamisa di atselji paragrafi cari u-bagã actsentu pi nivelu pãnã cari “Dumnidzã eara tu Hristos”, shi atselji cari u-spunã uminitatea-a lui. Grupã dit soni di paragrafi u-spunã cã nu poati s-u facã ãndreptu pi plan biblic ideiea cã Isus fu Dumnidzã Insushi, “singurlu Dumnidzã di Dumnidzãlu atsel singur”, cum spuni doctrinã di Treimea cu alatusi. (Frazã-aestã “singurlu Dumnidzã di Dumnidzãlu atsel singur” fu ufilizitã la Contsiliu di Nichea tu

325 dH, iu ideea ca Dumnidzà easti ‘treimea’ fu protă spunită; aestă fu nishtiută la protslji crăshinji.) Zborlu ‘treimi’ nu poati s-hibă aflat tu Biblia. Studia 9 va spuni ma multu ti avignitorlu-ntreg di Isus pisti amărtiea, shi partea-al Dumnidzà tu el. Cum noi inmăm ma ninti cu studiili aesti, s-nă adutsem-aminti ca ascăparea easti ligată cu ună acăchiseari corectă di Isus Hristos realu (Oani 3:36; 6:53; 17:3). Mas noi u-videm ca-i dealihea aestu acăchiseari di amintarea-a lui pisti amărtiea shi moarti, noi putem s-him pătizats tu el ca s-putem s-u âmpărtsăm ascăparea-aestă.

Un di nai ma bunili sumari di relatsiea anamisa di Dumnidzà shi Isu s-află tu 1 Tim. 2:5: “Ari **un** Dumnidzà, *shi* un **tsi intră-anamisa** di Dumnidzàlu shi oaminjli, **omlu** Hristos Isus”. Reflectsii pi zboarâli spuniti ducă tu concluziili-aesti:

- Mas ari mash **un** Dumnidzà, nu s-poati ca Isus easti Dumnidzà; mas Tatălu easti Dumnidzàlu shi Isus idhyea-ashi easti Dumnidzà, atumtsea ari dau Dumnidzadzi. “Ma ti noi, ari mash un Dumnidzà, Tatăl” (1 Cor. 8:6). ‘Dumnidzà Tatăl’ di-aclo easti unlu Dumnidzà. Shi di-aclo nu s-poati ca ari ună iatsă separată tsi s-spuni ‘Dumnidzà Hiljlu’, ca shi, doctrină cu alatusi cum easti atsea di treimea, spuni. Vecljul Testamentu idhyea-ashi u-featsi portret di Iahve, unlu Dumnidzà, ca Tatăl (pi ex. Isa. 63:16; 64:8).
- Pi ninga unlu Dumnidzà-aestu, ari mediatorlu (un tsi sta anamisa di doi oaminji), omlu Hristos Isus “...*shi* un tsi intră-anamisa...”. Zborlu-atsel “*shi*” indicheadză dyafurii anamisa di Hristos shi Dumnidzà.
- Ca Hristos easti “mediatorlu” scljeamă că el yini di unlu păn la altulu. Un mediator anamisa di un om cu amărtii shi un Dumnidzà fără di amărtii nu poati sh-hibă făr’ di amărtii Dumnidzà Insushlu; lipsea s-hibă un om fără di amărtii, di natura uminească cu amărtii. “*Omlu* Hristos Isus” nă-armasi fără di nipistipseari ca ti atsea cât easti dealihea explanatsiea-aestă. Shi cându el ângrăpsi după ânyearea-al Isus, Pavlu nu zbureashti ti “Dumnidzàlu Hristos Isus”.

Tu multsă ori him adusits aminti ca “Dumnidzà nu-i om” (Num. 23:19; Os. 11:9); ma Hristos siyură ca fu “hiljlu-a omlui”, ca shi multu sâ-lj spusi tu Năulu Testamentu “*omlu* Hristos Isus”. El fu “Hiljlu-a Nai ma Analtului” (Luca 1:32). Ca Dumnidzà easti “Nai ma Analtulu” indicheadză ca mash El u-ari anăltsimea atsea dit soni; Isus ca easti “*Hiljlu-a* Nai ma Analtului” spuni ca el nu poati s-hibă Dumnidzà Insushlu tu personă. Limba atsea di Tatăl shi Hiljlu cari easti ufilizită ti Dumnidzà shi Isus, u-featsi clară ca elji nu suntu idhyea. Sh-pi ninga atsea ca hiljlu poati s-ari similaritâts cu tatălu-a lui, el nu poati s-hibă ună shi idhyea personă, nitsi s-hibă ahăt tricut ca tatăl-a lui.

Deadun cu aestu lucru, ari un numir di dyafurii cari pot s-hibă vidzuti anamisa di Dumnidzà shi Isus, cari spun clară ca Isus nu fu Dumnidzà insushi:

DUMNIDZÀ

“Dumnidzà nu poati s-hibă bāgat bāgat tu pirazmo” (Iacov 1:13). 4:15).

ISUS

Hristos “ fu tu tutili minduiri tu pirzmo ca him shi noi (Uvr.

Dumnidzà nu poati s-moarã – El-i 12:40; fãrã di moarti tu natura (Ps. 90:2; 1 Tim. 6:16).	Hristos muri ti trei dzãli (Mat. 16:21).
Dumnidzà nu poati s-hibã vidzut di oaminji cu el (1 Tim. 6:16; Insh. 33:20). aestã).	Oaminji-l vidzurã Isus shi lucrãrã (1 Oani 1:1 u-bagã actsentu pi

Cãndu him bãgats tu pirazmo, nã-easti bãgatã shi unã alidzearea anamisa di amãrtiea shi tinjisirea cãtã Dumnidzã. Tu multi ori alidzãm s-nu Û-tinjisim Dumnidzãlu; Hristos li-avu idhyii-alidzeri, ma totãna alidzã s-Û tinjiseascã. Di-aclo el u-avu posibilitatea s-facã amãrtii, ma nu u-adrà vãrnãoarã. Nu s-poati s-minduim ca Dumnidzã ari vãrã posibilitati s-facã amãrtii. Noi avem spusã ca simitsa-al David tsi lj-fu tãxitã tu 2 Vãs. 7:12-16 fu Hristos definitiv. Versul 14 zbureashti ti posibilitatea-al Hristolu ti adrarea di amãrtii: “*Mas s-alutuseascã, Mini va-l fac chischin.*”

8.3 Natura-al Isus

Zborlu ‘natura’ spuni ti-atsea tsi him dupã naturã, dupã fundamentu. Avem spunitã tu Studiea 1 ca Biblia zbureashti ti mash dauũã naturi – di Dumnidzã, shi di omlu. Dupã natura, Dumnidzã nu poati s-moarã, s-hibã bãgat tu pirazmo etc. Evidentã easti cã Hristos nu fu cu natura-al Dumnidzã tu bana-a lui. Di-aclo el fu mash cu natura-umineascã. Di definitisiera-a noastã di zborlu ‘natura’ lipseashti s-hibã evidentã ca Hristos nu va s-poatã s-avea dauũãli naturi tu idhyiu chiro. Eara importantu ca Hristos s-hibã bãgat tu pirazmo cãcum him shi noi (Uvr. 4:15), ca dupã alãsarea-a pirazmolui prufectã s-poatã s-u ljea ljirtarea ti noi. Vrerli cu alatusi cari suntu baza di pirazmolu-a nostu yinã di nuntru di noi (Marcu 7:15-23), di cari tu natura-a noastã umineascã (Iacov 1:13-15). Di-aclo fu importantu, ca Hristos s-hibã di natura umineascã, ca s-poatã s-u ari tu experientsiera-a lui shi s-li avinã pirazmolu-aestu.

Uvreilji 2:14-18 u-bagã tutã aestã tu multsã zboarã:

“Ca ficiuritslji (noi) lj-Si featsirã urtats shi sãndzã (natura-umineascã), El (Hristos) idhyea-ashi insushi S-lua parti (icã “pãritsipã”, R.S.V.) di-aestã (naturã), ca prin moartea ta su-l surpãdraclu... Cã, dealihea, nu-ù lo natura-a anghiljlor; ma lua prin el (natura di) simitsa-al Avraam. Ti-atsea, tu tutili lucrì L-amintã s-hibã adrat ca fratslji-a lui, ca el poati s-hibã njilãos shi preftu-analtu loial...ti adrarea di irinje ti amãrtiili-a miletiljei. Cã prin atsea tsi-ù pãtsã cu atsea tsi fu bãgat tu pirazmo, el poati s-lã agiutã-a tsilor tsi suntu bãgats tu pirazmo.”

Paragraflu-aestu bagã un actsentu extra-ordinar pi factul ca Isus avu unã naturã umineascã: “El *idhyea-ashi insushi*” partitsipã tu atsea (Uvr. 2:14). Frazã-aestã li ufilizeashti trei zboarã tuti cu idhyea mindueari, mash s-u bagã punctul la loc. El partitsipã “di *idhyea*” natura; scrierea pãtu s-dzãcã ‘el partitsipã di ATSEA idhyea-ashi’, ma ea bagã actsentu, “el partitsipã di *idhyea*”. Uvr. 2:16 u-lucreashti punctul similarã, ca Isus nu avu natura-a anghiljlor, mas videm ca el fu di simitsa-al Avraam, cari yinea s-da ascãpari ti multili ãmbistimenji cari va s-hibã di simitsa-al Avraam. Di-aestu lucru, fu lipsitã ti Hristos s-ari unã naturã umineascã. Tu *cafi* un modus el lipsea “s-hibã adrat ca fratslji-a lui” (Uvr. 2:17) ca Dumnidzã s-poatã s-nã da ljirtari

cu curbanea-al Hristolu. S-dzâtsem ca Isus nu fu di natura-uminească ântreg di-aclo easti s-nu avem shteari di bază atsea di hăbarli buni ti Hristos.

Cându âmbistimenjlji cari suntu pătîdzati adară amărtii, elji pot s-yinâ la Dumnidzà, s-u spunâ amărtiea-a lor tu pâlăcării după Hristos (1 Oani 1:9); Dumnidzà shtii ca Hristos fu băgat tu pirazmo s-facâ amărtii bash cum suntu shi elji, ma ca el fu prufectu u-alăsà atsel pirazmo tsi elji nu-ù facâ. Di-aestâ, “Dumnidzà di ispetea-al Hristos” poati s-nâ ljeartâ (Efes. 4:32). Di aclo easti importantu s-u tinjisim atsea cum Hristos fu băgat tu pirazmo, shi lipsea s-u avea natura-a noastă ca aestâ s-eara posibiliâ. “Dumnidzà-i Duh” (Oani 4:24) după natura sh-pi ninga atsea ca El ari un trup material, ca “Duh” El nu ari un trup shi sândzâ. Ca Hristos avu unâ natură di “trup” scljeamă ca tu nitsi un modus el nu avu unâ natură di Dumnidzà tu chiolu-a lui di banâ.

Probili di ninti di oaminji s-u tsănâ zborlu-al Dumnidzà, icâ s-u alasâ pirazmolu ântreg, idhyea-ashi nu fura cu suctses. Di-aclo “Dumnidzà, cara-L pitricu Hilji-Su ca soi di truplu-a amărtiiljei shi ti-amărtiea lj-deadi ghizai-a amărtiiljei dit trup” (Rom. 8:3 A.V. mg.).

“Amărtii” spuni ti-ncljinarea naturală s-featsim amărtii tsi noi u-avem după natura. Noi u-avem datâ calea ti aestâ di ninti, shi s-continuăm s-u adràm aestâ, shi “pâltearea ti amărtii easti moartea”. S-u luam aestâ di minduearea-aestâ, la omlu lipsea agiutor di năfoară. El insushlu s-vidzu cà-i fărâ puteari s-hibă prufectu; nu eara shi nu easti tu truplu s-u ascapâ truplu. Dumnidzà di-aclo adrâ interventsii shi nă-L dădea Hiljlu-a Lui insushi, cari u-avea “truplu di amărtii”-a nostu, cu tutili âncljinări ta s-facâ amărtii tsi noi-ù avem. Contra cafî un om altu, Hristos u-avinà cafî un pirazmo, sh-pi ninga atsea ca el u-avu posibilitatea s-facâ alatusi shi amărtii ahât cât shi noi. Rom. 8:3 featsi descriptsiea di natura uminească-al Hristolu ca di “truplu di amărtii”. Ândau di versuri după atsea, Pavlu zbura di atsea cum tu truplu “nu băneadzâ tsiva bunâ”, shi cum truplu după natură easti tu âmpuliseari contra tinjisirea-a Dumnidzàlui (Rom. 7:18-23). Tu contextu-aestu nica ma ti tinjiseari easti s-dghivâsim ca Hristos avu un “trup di amărtii” tu Rom. 8:3. Fu di-aestu lucru, shi di avinarea-a lui di truplu-aestu, tsi noi u-avem unâ cali di avinari di truplu-a nostu; Isus fu multu dishtiptat di amărtiea di natura-a lui. El tu unâ oară lj-si spusi ca “Dhascalu bun”, cu implicatsiea ca el fu “bun” shi prufectu după natură. El apandâsea “: Cătse Nj-dzâts bun? Canâ nu-i bun dicât unlu, atsea easti, Dumnidzà” (Marcu 10:17,18). Tu unâ altâ ucazi, oaminjlji ahurhirâ s-mărturisească di mărimea-al Hristolu di-ispetea di seriilji di ciudiili extra-naturali cari el li-adrâ. Isus nu u-spunea cà multu importantu “cà el li-cănushtea tutili, sh-ti-atsea cà nu-Lji lipsea sâ-Lji marturisească vărâ ti omlu: cà El shtea cà tsi-avea tu omlu” (Oani 2:23-25, textu gârtsescu). Ca di shteara-aestâ mari di natura-uminească (“li-cănushtea *tutili*” ti-aestâ), Hristos nu vru oaminjlji s-ul tinjisească el personal tu ândrepturlu-a lui, mas videm ca el shtea cum arauâ fu natura-uminească-a lui.

8.4 Umanitatea-Al Isus

Ângrăpsiturli di Vangheljlu spunâ ti multsă exempluri ti-atsea cât Isus avu unâ natură uminească. Easti ângrăpsitâ cà el fu curmat, shi lipsea s-sheadâ pi ninga unâ fântână s-bea (Oani 4:6): “Isus lăcărma” pi moartea di Lazar (Oani 11:35). Nai ma

multu, ângrâpsirea di pãthimatsli-a lui dit soni lipseashti s-hibã unã provã bunã ti umãnitãtea-a lui: “Tora suflitlu-a Meù easti cutrimburat”, el spusi cându s-pãlãcãrsea pi Dumnidzàlu s-ul ascapã shi s-nu yinã pi crutsea cu moartea-a lui (Oani 12:27). El “s-pãlãcãrshi, sh-dzãsi, O Pãrintili-a Meù, cara s-poatã la s-treacã di la Mini chelchea-aestã (di pãthimatsli shi moartea); ma nu-ashi cum voi Mini, ma-ashi cum vrei Tini” (Mat. 26:39). Aestã spuni cã tu ândoi modusi ‘vrearea’-al Isus, fu diferentã di atsea di Dumnidzàlu.

Tu bana-ntreagã-al Isus, el u-tinjisea vrearea-a lui dupã atsea al Dumnidzàlu tu andreapsiri ti giudicarea-aestã dit soni pi crutsea: “Mini nu pot s-fac di la Mini tsiva: ashî cum avdu, giudic: ma giudicata-a Mea easti-ndreaptã; ti-atsea cã nu-ù mãtrescu vrearea-a Mea, ma vrearea-a Tsilui tsi Mi pitricu” (Oani 5:30). Dhyafuriea-aestã anamisa di vrearea-al Hristos shi atsea al Dumnidzã easti duri provã ti-atsea ca Isus nu fu Dumnidzã.

Tu bana-a noastã di la noi easti ashtiaptã s-nã crishtem tu shtearea-a noastã ti Dumnidzàlu, shi s-nã ânvisãm di giudicãturli cari noi li-avem tu experientsii di bana-a noastã. Tu-aestã, Isus fu un mari exemplu. El nu avu unã shteari-ntreagã ti Dumnidzã, tsi fu bãgatã tu caplu-a lui ma multu di cãt noi avem. Di dzuuãnjli cându fu ficior: “Isus crishtea cu mintiminiljea shi cu lichiea (icã maturitatea di duh, vid. Efes. 4:13), shi cu harea la Dumnidzàlu sh-la oaminji” (Luca 2:52). “Ficiorlu crishtea shi Sã-nvãrtushea cu duhlu” (Luca 2:40). Versurli dau aesti u-fac portret pi crishtearea fizicalã al Hristolu cã easti paraleã cu crishtearea-a lui di duh; protseslu di crishteari tsi s-fãtsea tu el shi dupã naturã shi dupã duhlu. Mas “Hiljlu-al Dumnidzã”, cum dzãsi Credolu al Athanasiu ti ‘Treimea’, aestã nu va s-putea s-facã. Shi tu sonea-a bana-a lui, Hristos spuni cã el nu u-shtea chirolu atsel exactu di yinearea-a lui dhefterã, sh-pi ninga atsea ca Tatãl u-shtea (Marcu 13:32).

Tinjisirea-a vreariljei-al Dumnidzàlu easti tsiva tsi tuts di noi lipseashti s-u ânvisãm tu un period. Hristos idhyea ashî lipsea s-yinã tu protseslu-aestu di ânvisari di tinjiseari-a Tatãlui, cãcum shi cãfi un hilj lipseashti s-u facã. “Tsicara cã eara Hilj, u-nvitsã-tinjisirea (icã tinjisirea ti Dumnidzàlu) dit atseali tsi li pãtsã; shi ca S-featsi prufectu (icã tricut tu duhlu), lã Si featsi-a tutãlor, cari Lu-ascultã, furnjia ti-ascãpãrea ti daima” ca rezultat di crishteari-a lui totalã di duh (Uvr. 5:8,9). Fil. 2:7,8 (ma multu comentatã tu Digresia 27) spuni ti protseslu-aestu idhyiu di crishteari di duh tu Isus, tsi culminã tu moartea-a lui pi crutsi. El “S-featsi tiptili, sh-cara lo vidzutã (prividzutã) di sclay... *Si-aplicã*, shi *S-featsi*-tinjisitor pãn di ...moarti pi crutsi”. Limba tsi s-ufilizea auùatsi spuni ti-atsea cum Isus cu mindueari yinea ninti tu crishtearea-a lui spiritualã, shi Si s-fãtsea cãt ma multu s-aplicã, ca el “*s-featsi tinjisitor*” pi vrearea-al Dumnidzã ca el s-moarã pi crutsi. Cu-atsea el “*si s-featsi prufectu*” cu apãndiseari corectã pi pathimãtsli-a lui.

Easti evidentã di-aestã cã Isus lipsea si s-featsi cu minti, efortu personal s-hibã cu ândriptati, tu nitsi un modus el nu fu adrat dupã puteari s-hibã dupã Dumnidzã, tsi va s-avea ca rezultat ca el s-hibã mash unã pãpushã. Isus di dealihã nã-vru, shi-L didea bana-a lui pi crutsea di motivlu-aestu. Bãgarea di actsentu di totãna dupã vrearea-al Hristolu ti noi va s-fu goalã mas Dumnidzã-L fãtsea dupã puteari s-moarã pi crutsi (Efes. 5:2,25; Apoc. 1:5; Gal. 2:20). Mas Isus fu Dumnidzã, atumtsea el nu va s-avea atsea alidzeari mas s-hibã prufectu shi atumtsea s-moarã pi crutsea. Ca Isus *di*

dealieha li-avea alidzerli-aesti nã-adarã tu puteari s-ul tinjisim vrearea-a lui, shi s-formãm unã relatsii personalã cu el.

Di ispetea di vrearea-al Isus ta s-u da bana-a lui dupã vreari, ca Dumnidzã fu ahãt cu mirachi ti el: “Ti-atsea Mi va Tatãl, ti-atsea cã Mini Nj-lu bag bana... Nitsi-un om nu-l ljea di la Mini, ma Mini di la Mini Insunji ãl bag” (Oani 10:17,18). Dumnidzã cara fu ahãt tu mirachi cu vrearea di tinjisirea-al Hristolu va s-eara greu s-hibã acãchisitã mas Isus fu Dumnidzã, cari va s-bãna unã banã tu formã umineascã cã un typ di ligãturã di tinjii cu omlu tu amãrtii (Mat. 3:17; 12:18; 17:5). Scriiturli-aesti di mirachea-al Tatãl tu tinjisirea-a Hiljlui, easti provã duri ca Isus u-avu posibilitatea s-hibã nitiñisitor, ma el alidzã cu minti s-nu u-adarã atsea.

LIPSITURÃ-AL HRISTOS TI ASCÃPARI

Di ispetea-a naturãljei-a lui umineascã, Isus avu tu experientsii ptsãnji niputeari, curmari etc. cãcum li-avem shi noi. Di-aclo atsea scljeamã ca mas el nu-muri pi crutsea, el va s-murea tu cafì un modus, pi ex. di bana tricutã. Tu mãtrirea-aestã, Isus lipsea s-hibã ascãpat di moartea di Dumnidzã. Cã u-acãchisea-aestã, Isus dãdea “pãlãcãrii sh-cãftãri cu-aurlari sh-cu lãcãrñji, cãtã-Atsel (Dumnidzã) tsi putea s-Lu-ascapã dit moarti shi-avdzãt fu ti ivlaviljea-a Lui” (Uvr. 5:7 A.V. mg.). Factu cã Hristos lipsea s-pãlãcãrseascã pi Dumnidzã s-lu ascapã di moartea u-spuni contra cafì unã posibilitati ca el fu Dumnidzã tu personã. Dupã anyearea-al Hristolu, moartea “*nu-ari cama domnilji pi El*” (Rom. 6:9), tsi implicheadzã cã u-avu dininti.

Multsã di Psalmili suntu cu prufitsãlji ti Isus; cãndu ãndoi versuri di un Psalm suntu bãgati ca tsitat ti Hristos tu Nãulu Testamentu, easti cu mintimenea s-minduim cã shi alti versuri tu Psalmili suntu ti el idhyea-ashi. Ari un numir di ucazii cãntu lipsiturã-al Hristos di ascãpari dit Dumnidzãlu easti spunitã cu actsentu:

- **Ps. 90:11,12** easti datã ti tsitat ti Isus tu mat. 4:6. Ps. 90:16 da prufitsãljea ti atsea ca Dumnidzã va l-da pi Isus ascãpari: “Cu multi dzãli (icã cu banã di daima) va-l fac, shi-a lji-u spun a lui ascãparea-a Mea.” – Ps. 68:21 spuni ti bãgarea pi crutsi-al Isus (Mat. 27:34); Psalmul-ntreg spuni ti minduerli-al Hristos pi crutsea: “Ascapã-mi, Dumnidzali-m... Fa ta s-nu mi neacã suflitlu undili-a apãljei...Fa ca ascãparea-a Ta, Dumnidzali-m, s-mi alinã analtu” (vs. 1,18,29).
- **Ps. 88** easti un comentari ti tagma-al Dumnidzãlu pãnã la David ti Hristos. Ti Isus, Ps. 88:26 da-prufitsãljea: “Aestu va-Nji greascã la Mini (Dumnidzã), Tini nj-eshtsã Tatã, Dumnidzãlu-a meù, shi-cheatrã-a *ascãpariljei a mea*”.

Pãlãcãrsearili-al Hristos cãtã la Dumnidzã ti ascãparea fura ascultati; el fu ascutat di spiritualitatea-a lui personalã, shi nu di ispetea-a loclui-a lui tu unã ‘treimi’ (Uvre. 5:7). Ca *Dumnidzã* u-nye Isus shi-l alãvda cu nimoari easti unã themã mari tu Nãulu Testamentu:

- “*Dumnidzãlu... Lu-nye Isus...El l-anãltsã Dumnidzãlu cu mãna-a lui ãndreaptã s-hibã Printsu shi Asãcpãtor*” (Faptu 5:30,31).

- “Dumnidzàlu...l-doxãsi Hiljlu-a Lui Isus... cari *Dumnidzà* Lu-nye dit mortșãlji” (Fapti 3:13,15).
- “Aestu Isus Lu-avea ãnyeatã *Dumnidzàlu*” (Fapti 2:24,32,33).
- Isus insushi u-acãchisea tutã-aestã cãndu u-pãlãcãrsea *Dumnidzàlu* s-ul alavdã (Oani 17:5 vid. 13:32; 8:54).

Mas Isus fu *Dumnidzà* Insushi, atumtsea bãgarea di actsentu-aestã va s-hibã fãrã loc, mas videm ca *Dumnidzàlu* nu poati s-moarã. Isus nu va s-lipsea s-hibã ascãpat mas el fu *Dumnidzàlu*. Ca atsea fu *Dumnidzà* tsi-l anãltsã isus u-spuni mãrimea-al *Dumnidzà* pisti el, shi separatsiea anamisa di *Dumnidzà* shi Isus. Tu nitsi un modus Hristos va s-fu “insushi shi di daima *Dumnidzà* (cu) dauã...naturi...*Dumnidzà*mea shi oaminami”, ca spuni protlu di 39 Articuli di Bãsearicã di Anglii. Cu minduearea-a zborlui, unã existentsã poati s-ari mash unã naturã. Noi spunem ca provã easti di dealihea ti ciudii ca Hristos avu unã naturã umineascã-a noastã.

8.5 Relatsiea Di *Dumnidzà* Cu Isus

Mas videm cum *Dumnidzà* Lu-nye Isus, nã-dutsi s-nã minduim ti relatsiea anamisa di *Dumnidzà* shi Isus. Mas elji suntu “idhyii-deadun...totãna-deadun”, cum spuni doctrinã ali treimea, atumtsea va s-lipseascã s-ashtiptãm cã relatsiea-a lor va s-lipseascã s-hibã cã atsea di atselji cu idhyea pozitsii. Noi avem vidzutã cu mãri provi cã aestã nu-i ashi. Relatsiea anamisa di *Dumnidzà* shi Hristos easti idhyea cu-atsea anamisa di bãrbatlu shi muljearea: “Hristolu easti caplu-a cãfi unlui bãrbat, a caplu-a muljeariljei easti bãrbatlu, shi caplu-a Hristolui: *Dumnidzà*” (1 Cor. 11:3). Ca bãrbatlu easti cap-a muljeariljei, ashi shi *Dumnidzà*-i caplu di Isus, sh-pi ninga atsea cã elji u-au idhyea unii di itii cãcum lipseashti s-existeadzã anamisa di cãfi unlu bãrbat cu muljearea-a lui. Cu-atsea “Hristolu-i al *Dumnidzà*” (1 Cor. 3:23), cãcum shi muljearea-l pricadi-a bãrbatlui.

Ti *Dumnidzà*, Tatãl multu s-spuni ca easti *Dumnidzàlu*-al Hristolu. Factul ca *Dumnidzà*-i describat ca “*Dumnidzà* sh-Tatãl a Domnului a nostu Isus Hristos” (1 Chet. 1:3; Efes. 1:17) sh-dupã ãnyearea-al Hristos tu tserurli, spuni ca aestã-i relatsiea-a lor *di tora*, cãcum sh-fu tu chirolu di bana muritoarã-al Hristos. Tu ãndoi ucãzii s-spuni di atselji cari u-sustsãn treimea ca Hristos si spusi mash ca fu ma ãnghios di *Dumnidzà* tu bana la loclu. Epistolili di Nãulu Testamentu fura ãngrãpsiti ãndoi di anji dupã ãnyearea-al Hristolu pi tserurli, sh-pi ninga atsea *Dumnidzà* si spuni cã easti *Dumnidzàlu* shi Tatãl al Hristos. Isus nica u-lugurseashti Tatãl cã *Dumnidzàlu*-a lui.

Apocalipsa, cartea-atsea dit soni tu Nãulu Testamentu, fu ãngrãpsitã nai ma ptsãn 30 di anji dupã alãvdarea-al Hristos shi ãnyearea-a lui, sh-pi ninga atsea ea zbureashti ti *Dumnidzà* ca “*Dumnidzà* shi Fen-Su-a Lui (al Hristolu)” (Apoc. 1:6 R.V.). Tu cartea-aestã, Hristolu ãnyeat shi alãvdat spunea dimãndãciunji cãtã ãmbistimenjlji. El zbureashti ti “hramlu-a *Dumnidzàlu* a Meù... numa-a *Dumnidzàlu* a Meù... cãsãbãlu a *Dumnidzàlu* a Meù” (Apoc. 3:12). Atsea spuni ca Isus bileam shi azã mindueashti ti Tatãl cã *Dumnidzàlu*-a lui – shi di aclo el (Isus) nu-i *Dumnidzà*.

Tu chirolu di bana muritoarã-a lui, Isus, zbura ti Tatãl-a lui tu idhyiu modus. El zbura ti alinarea “la Tatãl a Meù shi Tatãl a vostu; shi la *Dumnidzàlu*-a Meù shi

Dumnidzàlu-a vostu” (Oani 20:17). Pi crutsea, Isus u-spusi umanitatea-a lui di dip: “Dumnidzàlu-a meù, Dumnidzàlu-a Meù, cãtse Mi-alãsashi?” (Mat. 27:46). Ahtãri zboarã nu va s-putem s-lã acãchisim mas suntu zburati di Dumnidzà Insushi. Factul-atsel unic ca Isus s-pãlãcãrsea la Dumnidzà “cu aurlari shi lãcãrnji” tu insushi u-indicheadzã atsea natura di dealihea-a relatsiiljei anamisa di elji (Uvr. 5:7; Luca 6:12). Dumnidzà di-dealihea nu poati s-pãlãcãrseascã la Nãslu. Shi tora, Hristos s-pãlãcãrseashti la Dumnidzà di ispetea-a noastã (Rom. 8:26,27 N.I.V., vid. 2 Cor. 3:18 R.V. mg.).

Noi avem spusã tora ca relatsiea anamisa di Hristos shi Dumnidzà tu bana muritoara-a lui nu fu diferentã tu fundamentu di-atsea tsi-i tora. Hristos avea relatsii cu Dumnidzà cã Tatãl shi Dumnidzà-a lui, shi s-pãlãcãrsea la El; idhyea pozitsii u-ljea tora, dupã ãnyearea shi alinarea-al Hristos. Tu bana-a lui pi loclu, Hristos fu sclaylu-al Dumnidzà (Fapti 3:13,26 N.I.V.; Is. 42:1; 53:11). Un sclay u-featsi vrearea-a domnului-a lui, shi nu poati s-hibã idhyiu cu domnul-a lui (Oani 13:16). Hristos bãgã actsentu pi-aestu lucru ca putearea shi autoritatea tsi el u-avu di Dumnidzà di cãt ãndriptatea-a lui: “Mini nu pot s-fac di la Mini tsiva...Mini caftu... vrearea-a Tatãlui cari Mi pitricu... Hiljlu nu poati s-facã tsiva di El” (Oani 5:30,19).

Digresiea 27: “Cara Eara Cu Vidzutã Di Dumnidzà”

“Isus... cara eara cu vidzutã di Dumnidzà, nu lugursi cã s-hibã unã frãmturã El s-hibã idhyiu cu Dumnidzà; ma S-featsi tiptili El Insushi, sh-lo vidzutã di sclay” (Fil. 2:5-11). Versuri-aesti suntu loati cã spunã ti atsea ca Isus fu Dumnidzà, ma pi faptarea-a lui s-featsi om. Mas, aestã easti dealihea, atumtsea idhyea ashi cafi un punctu cari s-vidzu cã-i dealihea tu Studiili 7 shi 8 lipseashti idhyea-ashi s-hibã explicat. Easti spunitã cã un versu nu poati s-hibã alãsat s-u adarã contradictsiea di ãnvitsarea biblicã ãntreagã shi ggeneralã. Easti importantu cã aestu easti *uniclu* paragraf cari poati s-hibã bãgat ninti s-explicheadzã ‘ligãtura atsea nishtiutã’ tu minduearea-a atsilor cari u-sustsãn tremiea – cum Isus s-trasferã insushi dit atsea ca fu Dumnidzà tu Tserurli tu atsea s-hibã bebe tu pãntica ali Marii. Analiza-aestã featsi probã s-spunã tsi paragraflu-aestu scljeamã di dealihea.

1. Ari un numir di frazi cu intsidentu tu paragraflu-aestu tsi spunã contra ti ideiea di treimea:

a) “*Dumnidzà* idhyea-ashi Æl dipanãltsã” Isus “shi-*Lji hãrzi*-a Lui numã” (v.9) spuni ca Isus nu si s-dipanãltsã insushi – ma atsea u-adrà Dumnidzàlu. Atsea spuni ca el nu fu tu pozitsiea s-hibã dipanãltsat di ninti Dumnidzà s-Æl facã atsea pi El, la ãnyearea-a lui.

b) Protseslu-ntreg di tinjiseari di Isus pi insushlu shi dupã atsea dipanãltsarea di Dumnidzà lipsea s-hibã “tu doxa-al Dumnidzà-Tatãl” (v.11). Dumnidzà Tatãl, nu easti, di-aclo, idhyiu cu Hiljlu.

2. Contextu di paragraflu-aestu lipseashti s-hibã minduit-ngãtan. Pavlu nu ahurheashti sã-zburascã ti Isus ‘dinãoarã’. El spuni ti minduirea di Isus tu Fil. 1:8. Iara tu Fil. 1:27, Pavlu ahurheashti sã-zburascã ti importantsiea di statuslu-a *mintiljei*-a noastã. Aestã-i dezvoltatã tu versurli prots tu capitlu 2: “Ftsets-nji-u ghini harauã, ta s-avets idhyea *minti*...tu njicuramea-a *mintiljei*... nitsi-un om s-nu li caftã mash lucãrli-a lui, ma cafi-un shi-a altsãlor. *Mintea*-aestã s-hibã sh-tu voi cari eara sh-tu

Hristos Isus...” (Fil. 2:2-5). Pavlu di-aclo z bureashti ti importantsă s-ari ună *minti* ca-atsea di Isus, tsi-i dedicată ti slujeari di tinjiseari-a altsălor. Versurli cari yină di-aclo fac comentari pi tinjiseari-a mintiljei tsi-u adră Isus, di-căt s-ă-zburască ti alăxirea di natură.

3. Isus fu “Cu vidzută di Dumnidzà”. Noi avem spusă tu Studia 8.3 ca Isus fu di natură uminească, shi di-aclo aestă nu poati s-spună c-ă Hristolu avu ună natură Divină. Translatsiea N.I.V. di paragraflu-aestu ari ună mari alatusi auătsi. Mash s-nă dzătsem ca tradutserli moderni adrati ti ‘dghivăseari ma lishor’, spună s-u facă ma diferentă climarea atsea orighinală-a textului gătseacu, shi s-u da ună parafrază di căt translatsiea ti ândauă paragrafi. Fil. 2:5-8 easti un exemplu clasic ti-aestă. Cum shi s-hibă, aestă nu-i s-u spună contră ti ufilizirea-a lor tu modusli alti.

Atsea “forma/vidzută” (gătseashti ‘morphe’) nu poati s-spună ti ună natură esentsială, ti-tsi ari provă tu Fil. 2:7 iu s-ă-z bureashti ti atsea cum Hristos u-lo “vidzută/formă di scly”. El u-avu formă/vidzută di Dumnidzà, ma el u-loa formă di scly. Natură esentsială di un scly nu ari diferentsiea di-atsea di c-ă un altu om. Tu harmoniea cu contextu, noi putem s-u spunem cu sigurantsă ca spuni ca sh-pi ninga atsea ca Isus fu prufectu, el avu ună minti has ca Dumnidzà, ma el vru s-u ljea atsea vidzută di scly. După ândoi versuri Pavlu n-ă-spuni s-nă fătsem “tu conformatsii tu moartea-a Lui (al Hristos)” (Fil. 3:10). Noi lipseashti s-u âmpărtsăm atsel ‘morphe’, formă tsi Hristos n-ă-ari spusă pi moartea-a lui. Atsea nu poati scljeamă ca noi va u-mpărtsăm natura tsi el u-avu atumtsea, ca noi u-avem natură uminească di ninti. Noi nu lipseashti s-nă alăxim ca s-avem ună natură uminească, ma lipseashti s-u alăxim moduslu-a nostu ti minduiri, ca s-putem s-u avem ‘morphe’-atsel ică cadhurlu mental tsi Hristos u-avu pi moartea-a lui.

Zborlu gătseacu ‘morphe’ spuni cadhur, impresiea ică aducheari. Iatsălji umineshtsă s-spună c-ă u-au “u-aibă vidzuta (*formă*= ‘*morphe*’)-a dumnidzamiljei” (2 Tim. 3:5). Gal. 4:19 spuni ti “s-ca ljea Hristolu vidzută tu” âmbistimenjlji. Ca el avu un caracter prufectu, un modus di mindueari prufectu ca Dumnidzà, Isus fu “tu vidzută di Dumnidzà”. Di-aestă, nu-i “ună frămtură” ti el s-minduească ică s-shtii c-ă tu sensu-aestu el fu un cu Dumnidzà. N.I.V. da ună altă translatsii ti frază-aestă, tsi spuni ca Isus nu-ù minduea atsea s-hibă idhyiu cu Dumnidzà ca-i “tsiva s-hibă loată”. Mas translatsiea-aestă-i dealihea, (tsi idhyea-ashi easti sustsănută di R.S.V.) atumtsea atsea-ntreagă u-spuni contra atsea theorii ca Isus fu Dumnidzà. După translatsiea N.I.V., Isus tu nitsi-un momentu nu u-minduea atsea ca-i idhyiu cu Dumnidzà; el shtea ca-i un scly-al Dumnidzà, shi nu idhyiu-cu El.

4. Hristos “s-featsi tiptili”, ică “s-featsi gol” (R.V.), tsi spuni ti prufitsăljea pi băgarea-a lui pi crutsi tu Is.53:12: “deadi suflitlu-a Lui ti moarti”. El “u-loa pi insushlu formă (vidzută) di scly” cu pozisiea-a lui după scly ti atselji cari pistipsească tu el (Oani 13:14), u-spuni atsea nai ma ghini cu moartea-a lui pi crutsi (Mat. 20:28). Is. 52:14 adră prufitsălji ti-pathimatli-al Hristolu ca pi crutsea “ashi cum multsă s-aspăreară di El - ashitsi urătă Âlji eara *vidzuta*-a Lui ma multu di hiljlji-a oaminjlor”. Aestă tinjiseari progresivă di insushi “pi moartea, bileam shi moartea pi crutsea” fu tsiva tsi s-fătsea tu chirolu di bana shi moartea-a lui, shi nu pi faptarea-a lui. Noi u-avem spusă contextu di paragraflu-aestu s-minduim ti *mintea*-al Isus, tinjsiirea ti atsea tsi n-ă-easti băgată ca exemplu s-fătsem după el. Versurli-aesti di-aclo lipseashti s-ă-z burească ti bana-al Isus pi loclu, tu natura-a noastă uminească, shi cum

el tinjisea, sh-pi ninga atsea ca avu unã minti has ca-atsea di Dumnidzà, s-mindueascã ti lipsiturli-a noasti.

5. Mas Hristos fu Dumnidzà dupã naturã shi atumtsea s-u alãsã atsea nãpoi shi s-u ljea natura umineascã, cum adarã pobi s-u interpreteadzã paragraflu-aestu atselji cari pistipsescu tu treimea, atumtsea Isus nu fu “Dumnidzà insushi” tu loclu; ma iara atselji cari u-sustsãn treimea pistipsescu ca fu. Tutã-aestã li spuni contradictsii cari suntu adrati cu adrarea di unã defintisii di om cum easti atsea di treimea.

6. Tu soni, unã mindueari ti frazã “*eara* cu vidzutã di Dumnidzà”. Zborlu gãrtsescu cari s-tradutsi cã “*eara*” nu scljeamã ‘cà-i dit ahurhitã, di daima’. Faptili 7:55 zbureascã ca Stefan “*eara*-mplin di Sãmtil Duh”. El fu totãna-mplin di Sãmtil Duh atumtsea shi fu cu el di ninti un chiro; ma el nu fu di *totãna*-mplin di el. Alti exempluri poati s-hibã aflatu tu Luca 16:23; Fapti 2:30; Gal. 2:14. Hristos “*eara* cu vidzutã di Dumnidzà” di-aclo mash scljeamã cã el fu tu formã-al Dumnidzà (mentalã); nu implicheadzã cã el fu totãna tu formã-aestã di ahurhitã-a chirolui.

STUDIEA 8: Ãntribàri

1. Desi Biblia nã-nveatsã cã Dumnidzà-i treimea?
2. Spunits trei diferentsii anamisa di Dumnidzà shi Isus.
3. Tu cari di modusli-aesti Isus fu diferentu di noi?
 - a) El vãrnãoarã nu adrã amãrtii
 - b) El fu hiljlu-atsel unlu-faptu di Dumnidzà
 - c) El nu pãtu s-adarã amãrtii
 - d) La el fu bãgatã puteari s-hibã ãndreptu di Dumnidzà.
4. Tu cari di modusli-aestu Isus fu similar cu Dumnidzà?
 - a) El u-avu naturã di Dumnidzà tu bana-a lui pi loclu
 - b) El avu un caracter prufectu ca Dumnidzà
 - c) El shtea ahãt multu ca Dumnidzà
 - d) El fu directu idhyiu cu Dumnidzà
5. Tu cari di modusli-aesti fu Isus ca noi?
 - a) El li-avu cãfi un di pirazmo-a nostu shi experientsii umineshtsã
 - b) El adrã amãrtii cãndu fu un ficior njic
 - c) El ãl-lipsea ascãpari
 - d) El avu unã naturã umineascã.
6. Cari di spunerli-aesti suntu dealihea?
 - a) Isus fu di naturã prufectã shi caracter prufectu
 - b) Isus fu di naturã di amãrtii ma cu caracter prufectu
 - c) Isus fu shi Dumnidzà insushi shi omlu insushi
 - d) Isus u-avu naturã-a Adamlui di ninti s-facã amãrtii.
7. Desi Isus u-avu posibilitatea s-adarã amãrtii?

STUDIEA 9: FAPTA-AL ISUS

9.1 AMINTAREA-AL ISUS

Studiea dit soni ari demonstratã cum Isus u-avea natura-a noastã umineascã shi fu bãgat tu pirazmo cãcum him shi noi. Dhyafuriea anamisa di el shi noi easti atsea cã el u-avinã amãrtiea; cã avu unã *naturã* di amãrtii, el totna spuni un *caracter* prufectu. Ciudiea di-aestã lipseashti s-nã facã inspiratsii fãr' di bitimi cu-atsea tsi va-ù respectãm cãt ma multu. Ari unã bãgari di actsentu mari tu Nàùlu Testamentu ti caracterlu prufectu di Isus:

- El fu "bãgat tu pirazmo tu tuti dupã-adutsearea-a noastã, dicãt amãrtiea" (Uvr. 4:15).
- El "nu shtea ti amãrtii". "Tu el nu ari amãrtii" (2 Cor. 5:51; 1 Oani 3:5).
- "Cari nu-adrà nitsi-unã amãrtii, nitsi cã s-aflã itsrãlji tu gura-a Lui" (1 Chetru 2:22).
- "Sãmtu, fãr di-arãeatsã, fãrã damcã, tsi-aleadzi di-amãrtioshlji" (Uvr. 7:26).

Ångrãpserli vanghelicheshtsã spun cum oaminjlji-a lui di oaspits u-vidzurã prufectsiea tsi ånghilicea di caracterlu-a lui, spunitã tu zboarã shi faptsã. Muljearea-al Pilat u-vidzu atsea cã el fu "mash un om" (Mat. 27:19), tsi slujea ti cazneari; soldatlu romanescu cari li-vidzu pãthimãtli al Hristos cãndu fu bãgat pi crutsi lipsea s-comenteadzã "Dealiea, Omlu-Aestu fu-ndreptu" (Luca 23:47). Ma ayonjea tu bana-a lui, Isus lã-dãdea minti-a Uvreilor cu åntribarea: "Cari di voi Mi spuni dit amãrtii?" (Oani 8:46). Pi-ntribarea aestã nu avurã apandãsi.

Di ispetea-a caracterlui-a lui prufectu, Isus fu manifestatsiea-a Dumnidzãlui tu trup (1 Tim. 3:16); El lucrã shi zburã cãcum atsea va u-adrà Dumnidzã mas El fu un om. El di-aclo fu reflectsiea prufectã di Dumnidzã – "*cadhurlu*-al nividzutlu Dumnidzã" (Col. 1:15). Di-aestã, nu ari lipsã ti oaminji muritoari s-u veadã Dumnidzã fizical. Ca Isus spuni, "Atsel tsi Mi vidzu Mini ål vidzu Tatãl; Cum di dzãts tini, Spuni-nã-L Tatãl (fizicalã)?" (Oani 14:9).

Ca bãna tu unã lumi di amãrtii, shi cu pushcljã di amãrtiea tu natura-a noastã, easti multu greauũ ti noi s-u tinjisim totalitatea shi mãrimea di mãrimea spiritualã-al Hristos; ca un om di natura-a noastã lipseashti s-u spunã åndriptatea-al Dumnidzã tu caracterlu-a lui. S-pistipseascã tu-aestã, lipseashti unã nica ma mari pisti di cãt mash s-u apruchem ideiea theologhicã cã Isus fu Dumnidzã Insushi; putem s-u acãchisim atsea cã doctrinili cu alatusi di treimea shi 'Dumnidzamea-al Hristos' suntu ahãt populari, mas videm cã suntu lishor s-hibã aprucheati.

Ca el u-avu natura-a noastã, Hristos lipsea s-moarã. El fu un clirunumãn di Adamlu pisti Mariea, shi tutsjlji ficiori di Adamlu lipsescu s-moarã (1 Cor. 15:22). Tutili clirunumãnji al Adam lipsescu s-moarã di ispetea-a amãrtiiljei-a lui, fãrã di s-videm åndriptatea-a lor personalã. "Moartea dumnã...prin alatusea-a unlui (Adam) multsãlji àu muritã...giudicata fu (di ispetea) dit unlu (Adam) dutsi la ghizai (la

moarti)... prin neascultarea-a unlu om *s-featsirã-amãrtioshi* ma multsãlji”, sh-di aclo lipsea s-moarã (Rom. 5:14-19 vid. 6:23). Cã un clirunumàn di Adam, Hristos ‘*s-featsi*’ un ‘amãrtiosh’ sh-di aclo lipsea s-moarã, cã tutslji clirunumànji-al Adam fura bågats tu clasã di amãrtioshi cari lipsescu s-moarã di ispetea-a amãrtiiljei-a lui. Dumnidzã nu u-alãxi printsiplu, El l-afectã Hristos idhyea-ashi. Dumnidzã “nã-ù *featsi* s-nã hibã amãrtiea, atsel cari nu shtea di amãrtii” (2 Cor. 5:21).

Ma nãparti di Isus, tutslji clirunumànji di Adam lã pricadi ghizaiea-aeastã, cã noi tuts avem adratã amãrtii personalã. Isus lipsea s-moarã ca el fu di natura-a noastã, shi u-mpãrtsã blãstemlu cari lã dãdea Adam la clirunumànjlji-a lui. Ma, ca el nu adrã tsiva personalã ca s-moarã “Dumnidzã Lu-nye, shi-lji li trapsi durerli-a moartiljei, ashì cã El nu putea s-hibã tsãnut di ea” (Fapti 2:24 N.I.V.). Hristos fu “aleptu ti Hiljlu-al Dumnidzã tu puteari, dupã Duhlu-a sãmtsãljljei, prit ãnyearea-a Lui dit mortisã” (Rom. 1:4). Cu-atsea di itiea-a caracterlui prufectu al Hristos “duhlu-a sãmtsãljljei”-a lui, tsi el fu ãnyeat cu hari.

Hristos nu muri pi crutsea *mash* ca fu di natura umineascã. El cu vreari-u didea bana-a lui prufectã ca unã pishcheshi ti noi; el nã-spusi di vrearea-a lui ti noi cu moarea “ti amãrtiili-a noasti” (1 Cor. 15:3), shi shtea ca el va nã-apriduchea ascãparea dit soni dit amãrtiea shi moartea (Efes. 5:2,25; Apoc. 1:5; Gal. 2:20). Ca Isus fu prufectu tu caracterlu el pãtu s-u alasã rezultatlu di amãrtiea cu-atsea tsi fu protã personã s-alinã dit mortisãlji shi s-lu hibã datã bana fãrã di moarti. Tuts atselji cari si spunã insushlji s-hibã cu Hristos prin pãtidzarea shi tu un modus dupã Hristos di bana di-aclo u-aù umutea di unã ãnyeari similarã shi premiea.

Tu-aestã sh-easti importantsiea di harea-a ãnyeariljei al Hristolu. Easti “siyuritatea” ca noi va s-him ãnyeats shi giucats (Fapti 17:31), shi mas noi earam dealihea ca el, va u-mpãrtsãm premiea-a lui di bana di daima “*cu shteara* (siyura) cã-Atsel tsi Lu-nye Domnul Isus va nã-nyeadzã sh-noi cu Isus” (2 Cor. 4:14; 1 Cor. 6:14; Rom. 6:3-5). Ca amãrtoshi, la noi nã-pricadi moartea di daima (Rom. 6:23). Ma, di ispetea-a banãljei prufectã al Hristos, moartea cu tinjiseari shi ãnyearea-a lui, Dumnidzã idhyea ashì poati s-nã da *pishcheshea* di bana di daima, ãntreagã dupã tutili printsipi-a Lui.

S-li bagã pi un altu loc efectili di amãrtiili-a noasti, Dumnidzã “lugurseashti-ndriptatea” (Rom. 4:6) la noi prit pistipsirea-a noastã ti tagmili-a Lui di ascãpari. Noi shtim ca amãrtiea nã-da moartea, sh-di aclo mas noi di dealihea pistipsim ca Dumnidzã va nã-ascapã di atsea, atumtsea va s-lipseascã s-pistipsim ca El va nã-misurã ca dimi him tu-ndriptati, sh-pi ninga atsea ca nu him. Hristos fu prufectu; mas him dealihea *tu* Hristos, Dumnidzã poati s-nã misurã cã him prufectsã, sh-pi ninga atsea ca nu him personal. Dumnidzã-l *featsi* Hristos “Ãl *featsi* ti noi amãrtii, ta sã-nchirdãsim, *tu* El, ãndriptatea-al Dumnidzã” (2 Cor. 5:21), icã mas him *tu* Hristos pristi pãtidzarea shi unã banã ca Hristos. Cu-atsea ti atselji tu “Hristos Isus”, el “*s-featsi* ti noi...ãndriptati shi-asãmtsari shi-arãscumpãrari” (1 Cor. 1:30,31); versurli cari yinã di-aclo nã-da curaji s-u tinjisim Hristos ti mårli lucrì tsi el li-avea adratã: “Tu Vangheljlu unã ãndriptati di Dumnidzã-i dizvãlitã, unã ãndriptati tsi-i dupã pisti” (Rom. 1:17, N.I.V.). Mas acãchisim cã lucãrli aesti di-aclo fac unã parti lipsitã di shteara ti Vangheljlu di dealihea.

Tută-aestă s-featsi posibilă după ânyearea-al Hristos. El fu “protlu-frut” di aryiea-ntreagă di oaminji umineshtsă cari va s-hibă adrats fără di moari cu lucurlu-a lui (1 Cor. 15:20), “protlu-faptu” di ună taifa di duh nauuă la cari va s-hibă dată natura-al Dumnidzà (Col 1:18, vid. Efes. 3:15). Ânyearea-al Hristolu di-aclo l-featsi că s-poati ti Dumnidzà s-lji misură âmbistimenjlji tu Hristos căcum elji s-hibă tu-ndriptati, mas videm că elji suntu anvălits tu ândriptatea-a lui. Hristos “s-deadi ti-crimili-a noasti shi-nye ti-iustificarea-a noastă” (Rom. 4:25), un zbor tsi s-cljeamă ‘s-hibă tu ândriptati’.

Lipseashti ună pisti cu-shteari shi meditatsii tu lucărli-aesti di dealihea sâ-shtim că putem s-him misurats dit Dumnidzà că dimi him prufectsă. Hristos poati s-nă spună pi scamnul di giudicari “fâr di-acătsâmachi di ninti-a videariljei di harea-a lui”, “sâmstă fâr di-acătsâmachi sh-fâr di căbati dininti-a Lui” (Iuda v. 24; Col. 1:22 vid. Efes. 5:27). Mas u-videm natura-a noastă di amărtii shi căderli-a noasti di duh ti totna, lipseashti ună pisti mari s-pistipsească di dealihea tu-aestă. Mas s-u bågăm mână-a noastă pi supră tu un polim di ‘crutsi’ ică s-fătsem ună alinari academică pi ândauuă doctrini nu easti ligată cu un ahtari typ di pisti. Easti ună acăchiseari cum lipseashti di ânyearea-al Hristolu tsi lipseashti s-nă-ù motiveadză pitea-a noastă: “Dumnidzà...Cari Lu-nye El dit mortsă...ca pitea shi umutea-a voastă (di ună ânyeari similară) s-vă hibă tu Dumnidzà” (1 Chet. 1:21).

Easti mash cu ună pătizari di dealihea pi tu Hristos că s-putem s-him “tu Hristos” sh-di aclo s-him anvăliti tu ândriptatea-a lui. Cu pătizarea noi nă-ligăm un-cu alantu cu moartea shi ânyearea-a lui (Rom. 6:3-5), tsi suntu modusli di anălitsea-a noastă di amărtiili-a noasti cu-atsea tsi-a s-him ‘iustificati’, ică s-him misurati că him di ândriptatslji (Rom. 4:25).

Lucărli ti ciudii tsi noi li-avem minduită tu sectsiera-aestă suntu năfoară di acăchisirea-a noastă mas him pătizati. Pi pătizarea noi nă-ligăm cu sândză-al Hristolu virsată pi crutsea; âmbistimenjlji lă-aspilară “stranjili-a lor (li-featsiră) albi tu sândza-a Njelui” (Apoc. 7:14). Figurativă, elji suntu bågats tu strânji albi, tsi u-reprezenteadză ândriptatea-al Hristos tsi fu misurată (‘băgată’) la elji (Apoc. 19:8). Poati ca s-li facă nichischinji strânjli-aeshtsă că un rezultat di amărtiea-a noastă (Iuda v.23); cându noi u-featsim-aestă după pătizarea-a noastă, noi iara lipseashti s-u ufilizim sândză al Hristos s-li aspilăm după căftarea di Dumnidzà ti ljirtari după Hristos.

Di-aclo yini că după pătizarea noi nică nă-lipseashti s-căftăm s-armănem tu pozitsiea vluyisită tu-tsi după atsea intrăm. Ari ună lipsă di ună ântribari regulară, di cafî dzuuă ti ândao minuti cafî dzuuă, cu pălăcârsiri constantă shi căftari di ljirtari. Mas u-featsim-aestă noi va s-him siyuri cu tinjiseari că, di ispetea di anvălirea-a noastă cu ândriptatea-al Hristos, noi di dealihea va s-him tu Văsiliea-al Dumnidzà. Noi lipseashti s-căftăm s-him aflatî că bănem tu Hristos pi dzuuă di moartea-a noastă ică pi turnarea-al Hristos, “nu că u-avem ândriptatea-a noastă...ma-atsea tsi easti prin pitea (tu) Hristolu, ândriptatea-atsea di la Dumnidzà după pitea” (Fil. 3:9).

Băgarea di actsentu diftursită ti *pitea* tsi ari ti rezultat ună ândriptati băgată, spuni că pi nitsi un modus noi nu putem s-u avem ascăparea după faptili-a noshtsă; ascăparea easti după harea: “Că cu harea hits ascăpats, prin pisti, shi-aestă nu-i di la voi: easti pishcheshea-al Dumnidzà: nu din faptili” (Efes. 2:8,9). Că iustificarea shi

ândriptatea suntu ‘pishcheshi’ (Rom. 5:17), idhyea-ashi easti ascâpari. Motivatsiea-a noastă ta s-li fătsem itsido di faptili di lucru crâshinescu lipseashti di-aclo s-hibâ atsea di ifharistusiri ti-atsea tsi Dumnidzà u-ari adratâ ti noi – nâ misurâ cà him tu ândriptati dupâ Hristos, sh-di aclo s-nâ u-da calea ti ascâpari. Easti fatalâ s-minduim cà mas noi li fatsim faptili noi di-aclo va s-him ascâpats. Noi simplâ nu avem suctses ti ljeari di ascâpari mas minduim ashi; easti unâ *pishcheshi* tsi noi nu putem s-u avem, mash s-nâ apandâsim cu vreari tu ifharistusirea-a noastă ahândoasâ, tsi va s-hibâ reflectatâ tu lucurlu-a nostu. Pisteia di dealihea li-featsi faptili cà un product-plus dit cari nu poati s-hibâ fudzitâ (Iacov 2:17).

9.2 SÂNDZĂ-AL ISUS

Tu multi ori tu Nàulu Testamentu s-spuni cà iustificatsiea shi ascâparea-a noastă easti dupâ sândzâ-al Isus (pi ex. 1 Oani 1:7; Apoc. 5:9; 12:11; Rom.5:9). Ta s-u tinjisim importantsiea-a sândzâljei al Isus, noi lipseashti s-nâ acâchisim cà-i un printsip biblic cà “bana-a cafi-unlui trup easti tu sândza-a lui” (Lev. 17:14). Fără di sândzâ, un trup nu poati s-bâneadzâ; di-aclo easti un symbol ti bana. Aestâ u-spuni limbidamea-a zboarâlor di Hristos “Cara s-nu-l măcats trupu-a Hiljlui a Omlui shi nu va-ù bets sândza-a Lui, nu va s-avets banâ tu voi” (Oani 6:53).

Amârtiea ti rezultat u-ari moartea (Rom. 6:23), icâ virseari di sândzâ tsi u-poartâ bana. Di ispetea-aestâ miletea-al Israel lipsea s-vearsâ sândzâ cafi oară cându va s-adarâ amârtii, ta s-lâ spunâ cà amârtiea ari moartea ti rezultat. “Aproapea tutili lucrî s-chischinipsescu cu sândzâ dupâ Nomlu (al Moise); sh-fâr di virsari di sândzâ nu s-da ljirtari” (a amârtilor – Uvr. 9:22). Di-aestâ, anvâlirea di Adam shi Eva cu frândzâ di hic nu fu apruceatâ; di-cât atsea, Dumnidzâ vâtâmâ un njel ta s-lâ da câjuhi s-u ascumtâ amârtiea-a lor (Adr. 3:7,21). Pi un modus similar, curbanea al Avel di prâvdzâ fu apruceatâ di cât darea di zârzâvats, ca el u-tinjisi printsiplu-aestu cà fără di virsearea di sândzâ nu poati s-hibâ ljirtari-a amârtilor shi un modus tsi-a s-hibâ apruceat di Dumnidzâ (Adr. 4:3-5).

Intsidentili-aeshtsâ spunâ ti importantsiea supremâ di sândzâ-al Hristolu. Aestâ fu nica ma multu spunitâ tu evenimentili di Pasha, pi cari oaminjlji-a Dumnidzâlui lipsea s-u bagâ sândzâ-a njelui pi suprâ di ushili-a lor s-u apruceascâ ascâparea di moarti. Sândzâ-aestâ spunea ti-atsea al Isus, cu tsi noi lipsim s-nâ anvâlim. Di ninti chirolu-al Hristolu Uvreilji lipsea s-da curbânji di prâvdzâ, dupâ nomlu-al Dumnidzâ pisti Moise. Ma, virsearea-a sândzâljei di unâ pravdâ fu mash ti itiili di ânvitsari. Amârtiea easti căznitâ cu moartea (Rom. 6:23); ma nu s-pâtu ca unâ iatsâ umineascâ s-vâtâmâ unâ pravdâ ca unâ substitutsiea ti moartea-a lui icâ cà un reprezentantu di dealihea di el insushi. Pravda tsi el-ù dâdea nu avu mintea s-lâ dispartâ atsea tsi-i bunâ cu-atsea arauûâ; tsi nu-i reprezentantu di el-ntreg: “Nu s-poati cà sândza di dânatsh-di tsachi s-li tragâ-amârtili” (Uvr. 10:4).

Di-aclo yini ântribarea, Câtse Uvreilji lipsea s-da curbani di pravda cându elji adrarâ amârtii? Pavlu featsi sumari di multili apandasi pi ântribarea-aestâ tu Gal. 3:24: “Nomlu nâ fu dhascalu ta s-nâ dutsi cât la Hristolu”. Prâvdzâli cari elji li-vâtâmarâ cà curbani ti amârtiea lipsea s-hibâ fără di alatusi – fâr di cãbati (Ex. 123:5; Lev. 1:3,10 etc.). Aeshtsâ spunirâ câtrâ Hristos “njel fâr di cãbati” (1 Chetru 1:19). Sândzâ di prâvdzâli-aesti di-aclo u-reprezentarâ atsea di Hristos. Elji fura apruceati ca curbânji ti amârtiea cât la atsea ca elji spunirâ câtrâ curbanea-atsea profectâ al Hristos, tsi Dumnidzâ shtea cà el va-l facâ. Pi minduearea di-aestâ, Dumnidzâ pâtu s-lâ ljeartâ

amârtili di oaminjlji-a Lui cari bânarã di ninti-a chirolui di Hristos. Moartea-a lui fu “ti-arãscumpãrarea-a alutuserlor tsi fura (adrati) di sum protlu testamentu” (Uvr. 9:15), icã nomlu-al Moise (Uvr. 8:5-9). Tutili curbãnji dupã nomlu spunirã câtrã Isus, curbanea prufectã ti amãrtiea, tsi “ti-ashtirdzearea-a amãrtiiljei prin curbanea-a lui” (Uvr. 9:26; 13:11,12; Rom. 8:3 [N.I.V.] vid. 2. Cor. 5:21).

Noi explicãm tu Sectsiesia 7.3 cum Vecljul Testamentu-ntreg, sh-nai ma multu Nomlu al Moise, spunea câtrã Hristos. Dupã Nomlu-aestu calea di aprucheari câtrã Dumnidzã fu pristi Preftul Analtu; el fu mediatorlu anamisa di Dumnidzã shi oaminjlji pisti Tagma atsea Vecljã cum Hristos easti pisti Tagma atsea Nãuã (Uvr 9:15). “Nomlu (adarã) ti-preftsã analtsã oaminji cu slãbintsã, ma zborlu-a giuratlu...ãl adarã Hiljlu, prufectat ti eta-a etilor” (Uvr. 7:28). Ca elji insushlji fura tu amãrtii, ca oaminjlji nu fura tu pozitsiesia s-ljea ljtartari di dealihea ti oaminji. Prãvdzãli cari elji li-deadirã ti curbani ti amãrtiea nu fura reprezentantsã di dealihea-a atsilor tu amãrtii. Tsi fu lipsitã fu unã iatsã umineascã prufectã, cari fu tu cafì un modus reprezentantu di omlu tu amãrtii, cari va s-u adarã ti aprucheatã curbanea ti amãrtiea di tsi oaminjlji va s-poatã s-aù ghineatsã mas elji s-leagã cu curbanea-aestã. Pi un modus similar, un Preftu Analtu prufectu lipsea ti atselji cari aù sympatii cu oaminjlji tu amãrtiea ti cari el fu mediator, cã fu bãgat tu pirazmo tash ca elji (Uvr. 2:14-18).

Isus u-umpli lipsiturã-aestã prufectã – “Un ahtari-preftul analtu s-featsi cã noi, sãmtu, fãr di-arãeatsã, fãrã damcã” (Uvr. 7:26). El nu-l lipseashti totna s-da curbani ti amãrtiili-a noasti, nitsi va-l acatsã moartea deapoea (Uvr. 7:23,27). Tu minduearea-aestã, Scripturã comenteadzã ti Hristos cã preftul-a nostul: “Ti-aestã, shi poati cã s-lji-ascapã tamamileam atselji tsi s-aproachi prin El di Dumnidzã, cã totna easti yiu ta s-intrã-anamisa ti elji” (Uvr. 7:25). Cã el avu unã naturã umineascã, Hristos, cã Preftu Analtul-a nostu ideal, “poati s-aibã acãchiseari cu slãbintsãli” (Uvr. 5:2). Aestã lipseashti nica unã oarã s-u spunem spunirea ti Hristos, “*el idhyea-ashi insushi idhyea*” lua parti tu natura umineascã-a noastã (Uvr. 2:14).

Cãcum preftsãlji analtsã uvreeshtsã mash avurã mediatsiesia anamisa di oaminjlji-a Dumnidzãlui, Israel, ashì Hristos easti mash un Preftu di Israelu di duh – atselji cari suntu pãtidzats tu Hristos, shi-u acãchiseascã Vangheljlu-di dealihea. El easti “preftu analtu pristi *casa-al Dumnidzã*” (Uvr. 10:21), tsi-i adratã di atselji cari suntu iara amintati pisti pãtidzãrea (1 Chetru 2:2-5), shi-u aù umutea atsea di dealihea di Vangheljlu (Uvr. 3:6). Mas li-tinjisim ghinetsli ti ciudii di prufitsamea-al Hristolu di-aclo lipseashti s-nã da curaji s-him pãtidzats tu el; fãrã di-aestã, el nu poati s-hibã mediator ti noi.

Mas him pãtidzats tu Hristos, noi lipseashti s-nã him tu posibilitati s-adrãm ufilizirea-ntreagã di priftsimeal Hristos; dealihea, noi avem multu responsabilitãts di-ispetea-aestã ti tsi noi lipseashti s-him parti. “Prin El s-Lji-u-dãm curbanea ti-alãvdari totãna-al Dumnidzã” (Uvr. 13:15). Planlu-al Dumnidzã s-nã-L da Hristos ti preftu-a nostu fu s-uL alãvdãm. Uvr. 10:21-25 ari unã listã di responsabilitãts tsi noi li-avem câtrã Hristos cã nã-easti Preftu Analtu: “Cara-avem mari preftu pristi casa-al Dumnidzã:

1. S-nã-apruchem (cãtrã Dumnidzã) cu inimã chischinã, tu-mplinitatea-a pistiljei, shi s-nã chischinipsim prin asprucucheari-a ininjlor di-itsido di mindueari-arauã, shi s-nã lu-aspilãm trupu cu-apã chischinã”. Acãchisearea-a priftamiljei-al

Hristos scljeamã cã noi lipseashti s-him pãtidzats tu el (“s-nã lu aspilãm truplu”), shi nu lipseashti s-nã alãsãm s-developeadzã unã minduearea arauũã tu mintili-a noasti. Mas pistipsim tu chischinipsirea-al Hristos, noi him adrats cã unã cu Dumnidzã (‘AT-ONE-MENT’ pi angleashti – s-hibã unã) cu curbanea-a lui.

2. “S-u tsãnem ghini lucurlu-a pistiljei-a noastã cu nicãltinari”. Noi nu lipseashti s-nã trãdzem nãparti di doctrinili di dealihea cari u-adrarã acãchisearea di priftamea-al Hristos.

3. “S-nã dãm indati tu vreari... fãr di cã s-u-alãsãm adunarea di noi un-cu alantu”. Noi lipseashti s-him ligats cu vreari un cu alantu shi cu alanti cari u-acãchiseascã shi aũ ghineatsã di priftamea-al Hristos; aestã easti nica ma multu cu adunari un-cu alantu ti slujbã di cumnicãturã, cu cari noi nã adutsem aminti ti curbanea al Hristos (vid. Sectsiea 11.3.5).

Cu tinjisirea di lucãrli-aesti lipseashti s-nã him umpluts cu unã siyuritati cu tinjiseari cã noi di dealihea va s-yinem tu ascãparea, mas him pãtidzats shi bãnãm tu Hristos: “S-nã-apruchem, *maca*, cu *pistusini* di scamnul a hariljei, ta s-lom njilã, shi s-aflãm hari ti-agiutor, tu sãhatea di lipsã” (Uvr 4:16).

9.4 CURBANEA TI NOI SHI TI INSUSHI

Preftul analtu uvreescu lipsea s-da unã curbani protã ti amãrtiili-a lui, sh-deapoea oaminjlji-a lui (Uvr. 5:1-3). Curbanea-al Isus lipsea s-u ari idhyea structurã dublã. Sh-pi ninga atsea ca el nu avu nitsi-unã amãrtii insushi, Isus iara fu di naturã umineascã, sh-lu lipsea ascãpari dit moartea. Ascãparea-aestã fu datã di Dumnidzã dupã curbanea-al Isus insushi; cu-atsea Isus muri shi s-u ljea ascãparea-a lui, shi s-nã u-facã posibilã curbanea-a noastã. Multsã paragrafi spunã ti-aestã.

Sectsiea-aestã easti un catalog dit versurli cari da provã cã curbanea-al Isus fu ti ghineatsã-a lui, cãcum sh-ti ghineatsã-a noastã. Nica ma lungu easti di-cãt lipseashti s-nã fãtsem provi ti punctul-aestu; ma mini minduescu cã-i di importantsiea vitalã s-u tinjisim atsea mas umãnitãtea-a Domnului lipseashti s-hibã acãchisitã cum lipseashti. Pi bitimea-a cartiljei-aestã putets pi un status tu yinitorlu s-minduits ti lucãrli-aesti pi un nivel ma ahãndos, sh-di aclo tut material-aestu easti bãgat.

- Preftul Analtu “di-aestã ispeti easti borgi, cum ti miletea, ashi sh-ti el insushi s-da curbani ti-amãrtii... ashi sh-Hristolu” u-umplea typlu di Preftul Analtu di Moise tu mindearea-aestã (Uvr. 5:3,5). Zborlu gãrtsescu ti “di-aestã ispeti” di-dealihea scljeamã s-hibã tu unã tãxeari finansialã – cu spuneari ca Domnulu-a nostu tu acumprari ti amãrtiilor-a lui cãcum sh-a noasti. Easti “dupã mindueari” di umãnitãtea-a noastã (Uvr. 5:3) ca el s-u facã aestã. Atsea nu scljeamã cã el avu tsiva di amãrtii personali tsi lã fura lipsiti ti el s-hibã martir. Pi punctul-aestu nu poati s-hibã datã un ma mari actsentu. Noi furam acumprati dupã sãndzã-a lui di curbani – sh-cu atsea el idhyea-ashi fu.

- La Hristolu “nu-Lji lipsea cafi dzuũã ca-preftsãlji analtsã s-aducã curbãnji, prota ti-amãrtiili-a lui, deapoea ti-a miletiljei: cã El *u featsi*-aestã ‘nãoarã” (Uvr. 7:27). Nu ari nipistipseari cã Pavlu u-spuni actsentul pi similaritatea anamisa di adutsearea di curbãnji-a preftsãlor dublã sh-atsea al Hristolu. Idhyea u-featsi iara tu Uvr. 9:7 (vid. v. 12,25). Contrastul fu tu Hristos cã u-adrà atsea unãoarã, ma Preftul Analtu cafi an.

Mas contrastul fu ca Hristos mash u-dădea ti oaminjlji, atumtsea atsea va s-eara spunită. Videts că curbanea-al Hristos fu ti “amărtili”-a lui, tsi fura ma năparti di atselji-a miletiljei – “amărtili”-a lui nu fura-a noasti tsi el lă-avu, ca tu typlu el adrà ună adutseari di curbanî spetsieală ti-noi. Mas videm că Isus avu un caracter profectu sh-fâr di amărtii, “amărtili” auûâtsi easti un altu modus că sã-zburãm ti natura di amărtii umineascã. Dupã methonimiea, itiea (naturã umineascã) sã-spuni că ti efectul. Ma, nica lipseashti s-hibã bãgat actsentul că Domnul-a nostu fu profectu, sh-nu poati s-hibã giudicat ti amărtiea.

- Dumnidzã “ãl mutã dit mortisã Domnul a nostu Isus, picurarlu-atsel marli... prin sãndza-a unãljei tagmã ti daima” (Uvr 13:20), icã sãndzã-a lui. Cu-atsea Domnul fu shi atsel picurarlu shi atsea oaea tãljeatã, tu tsi el si s-dutsea insushi la tãljearea, shi pisti sãndzã-a lui Dumnidzã-l mutã; pi idhyiul modus că el fu shi curbanea shi preftul.

- AV margin verziea di Zah. 9:9 yini auûâtsi tamamileam: “Amirãlu-a tãu (Isus) yini la tini: el-i ãndreptu, shi si s-ascapã insushi (AV ‘ari ascãpari’)”. Translatsiili-aesti dauûã nã spunã că cu ascãparea-a lui Domnul-a nostu nã-dutsi ascãpari la noi. Cu curbanea pi crutsea, Isus pãlti ti natura-a lui *ca* el poati s-u ljea pãltirea ti noi. Easti fãr’ di mintimenea mas minduim ti moartea-a lui nãfoarã di contextu di itiea-a ljei – ca s-nã ascapã.

- Lipseashti s-hibã tinjisitã atsea că spunerli tuti di virseari di sãndzã pisti curbãnji di prãvdzã pisti nomlu suntu importanti pi un modus di curbanea-al Hristos. Oltarlu, un symbol di Hristos, fu pãltit ti-unã oarã tu anlu cu sãndzã (Insh. 30:10), tsi nã-spuni cum Hristos si s-adrà tu sãmtu cu curbanea-a lui. Dealiea tendã-ntreagã u-reprezentã Hristos, shi lipsea s-hibã chischinipsitã cu sãndzã (Uvr. 9:23). Lucãrli fizicali tu tendã nu adrarã amărtiea, sh-pi ningã atsea lipsea s-hibã chischinipsitã di ligarea-a ljei cu amărtiea. Shi idhyea-ashi cu Domnul-a nostu. Preftul Analtu insuhi lipsea s-u ahurheascã liturghisearea-a lui cu-atsea tsi fu pruchiusit cu sãndzã, shi la Hristos idhyea-ashi l-lipsea curbanea-a lui s-ahurheascã lucurlu-a lui ti noi tu Tserurli (Lev. 8:23).

Cã Isus si s-pãlti ti amărtilji nu scljeamã că fu tu amărtii personal. S-da unã curbanî personalã nu scljeamã totna ca atsel tsi u-da ari adratã amărtii (pi ex. tu Lev.12 unã muljeari lipsea s-facã-aestã dupã amintarea di ficiorlu-a ljei).

9.4 ISUS CĂ REPRESENTANTU-A NOSTU

Noi avem vidzutã că curbãnjli di prãvdzã nu fura reprezentativi-ntredzi ti oaminjlji cu amărtii. Isus *eara* reprezentantu-a nostu, cu-atsea tu tuti puncturi “ta shi-u-aducã ca fratslji-a lui” (Uvr. 2:17). “El u-pãtsã moartea ti cafî un om” (Uvr. 2:9). Cãndu noi adrãm unã amărtii – pi ex. him ãngljits – Dumnidzã poati s-nã ljeartã “di ispetea-al Hristolu” (Efes. 4:32). Aestã-i ca Dumnidzã poati s-adarã comparatsii anamisa di noi shi Hristos, un om ca noi cari fu bãgat tu pirazmolu di cafî unã amărtii. Di-aclo Dumnidzã poati s-nã ljeartã ti amărtiea-a noastã – di ãngljeatsã – dupã atsea ca him tu Hristos, sh-him anvãlits tu ãndriptatea-a lui. Hristos că easti reprezentantu-a nostu di-aclo moduslu cu cari Dumnidzã poati s-nã Û-spuni alãvdarea-a Lui, shi li-tsãni printsipili-a Lui di ãndriptati.

Mas Isus fu Dumnidzà di cât mash di naturã umineascã, atutmtsea el nu va s-poati s-hibã reprezentantu-a nostu. Aestu-easti nica un exemplu iu unã ideeia cu alatusi nã-dutsi la alantã. Di-aestã ispeti, theologianlji àu dezvoltatã multsã cãljuri complexi di explicatsiea di moartea-al Hristos. Videarea popularã di Crãshinamea apostatã easti cã amãrtiili-a omlui u-bagã tu borgi la Dumnidzãlu tsi el nu poati s-u pãlteascã insushi. Hristos atumtsea u-chischinipsea borgea-aestã dupã sãndzã-a lui, virsatã pi crutsea. Multsã preftsã Vanghelitsi cari prupuvidescu tu unã halã u-spunirã-aestã ashi: “Fu cã mas noi him bãgatsi pi stizmã, shi ashtiptãm s-him vãtãmats di draclu. Isus atumtsea alãgã; shi draclu l-vãtãmã el di cât noi, shi ti-atsea noi him liberi tora”.

Theoriili-aesti complexi nu àu sustsãniri tu Biblia. Ari unã contradictsii tsi putem s-u videm cã mas Hristos muri *di cât* di noi, atumtsea noi nu lipseashti s-nã murim. Mas noi avem unã naturã umineascã, noi lipseashti nica s-murim; ascãparea di amãrtiea shi moarti tu soni va s-hibã dizvãlitã pi giudicarea (cãndu la tuts di noi va nã-hibã datã nimurirea). Noi nu u-apruchim aestã tu chiro cãndu Hristos muri. Moartea-al Hristolu u-vãtãmã draclu (Uvr. 2:14) di cât atsea anapudã.

Biblia nã-nveatsã cã ascãparea s-poati dupã moartea-al Hristolu SHI ãnyearea, nu mash dupã moartea-a lui. Hristos “muri ti noi” unã oarã. Theoriea di substitutsiea va s-scljeamã cã el lipsea s-moarã ti cafi un di noi personal.

Mas Hristos u-pãliti borgea dupã sãndzã-a lui, ascãparea-a noastã va s-featsi tsiva tsi noi putem s-u ashtiptãm ãndreptu. Factul cã ascãparea easti unã pishcheshi, u-dutsi la noi dupã njilã shi ljirtarea-a Dumnidzãlui, easti chirut di ninti di oclji mas noi acãchisim cã curbanea-al Hristos easti unã pãlteari di borgi. Idhyea-ashi atsea spuni cã un Dumnidzã cu-ngljeatsã fu unã oarã chirut mas El u-vidzu sãndzã fizicalã-al Hristolu. Ma atsea tsi Dumnidzã u-veadã cãndu-a nauuã nã-easti jali ti amãrtiilji u-featsi Hiljlu-a Lui cã reprezentantu-a nostu, la cari noi nã-trãdzem s-u fãtsem ashi cum el adrã, di cât s-nã ligãm cu sãndzã-al Hristos cã un talisman. Multsã hymnuri shi cãntits ‘crãshineshtsã’ àu unã mari parti di doctrinã cu alatusi tu loclu-aestu. Multsã doctrini cu-alatusi suntu bãgats tu minduerli-a oaminjlor, di cât mash unã instructsii di Biblia ratsionalã. Noi totãna lipseashti s-mãtrim ti typlu-aestu di chischinipseari-a mintiljei.

Tragediea easti cã mash zboarãli simpli “Hristolu muri ti noi” (Rom. 5:8) suntu unã niacãchiseari mari ca scljeamã cã Hristos muri di cât di noi. Ari un numir di ligãturi anamisa Romanlji 5 shi 1 Cor. 15 (pi ex. v.12=1 Cor. 15:21; v. 17 = 1 Cor. 15:22). “Hristolu muri ti noi” (Rom. 5:8) easti adratã idhyea cu “Hristolu muri ti-amãrtiili-a noasti” (1 Cor. 15:3). Moartea-a lui fu cã s-featsi un modus cu cari va s-putem s-luam ljirtari-a amãrtiilor-a noasti; tu minduearea-aestã ca “Hristos muri ti noi”. Zborlu “ti” nu scljeamã di dealiheia ‘di cât’; Hristos muri “ti amãrtiili-a noasti”, nu ‘di cât di’ elji. Di-aestã, Hristos poati “s-intrã-anamisa” ti noi (Uvr. 7:25) – nu ‘di cât di’ noi. Nitsi cã “ti” scljeamã ‘di cât di’ tu Uvr. 10:12 shi Gal. 1:4.

9.5 ISUS SHI NOMLU-AL MOISE

Cã Isus easti curbanea prufectã ti amãrtiea shi Preftul Analtu ideal cari va s-poatã s-ljea ljirtari ti noi, systemlu veclju di curbãnji di prãvdzã shi preftsã analtsã fu alãsatã dupã moartea-a lui (Uvr. 10:5-14). “Maca priftsãljea s-alãxi (di Levitslji la Hristos), atumtsea yini shi-alãxearea-a Nomlui” (Uvr. 7:12). Hristos “s-featsi preftu nu dupã

bază-a regulatsiiljei după taifa-a lui (ică mash că un om easti clirunumàn al Levi, poati s-featsi un preftu), ma după putearea-a unâljei bană tsi nu cheari”, tsi lj-fu dată după curbanea-a lui prufectă (Uvr. 7:16 N.I.V.). Di-aclo “ari di dealihea chireari di regulatsiea-atsea veacljă (ică Nomlu al Moise), di ispetea că fu slabă shi fără di ufiliziri. Că nomlu nu adră tsiva prufectu, ma yineari tu ună umuti cama bună (după Hristos) u-adră-atsea” (Uvr. 7:18,19 A.V. cu N.I.V.).

Poati s-videm di-aestă că nomlu-al Moise s-bitisi după curbanea-al Hristos. S-pistipsim tu ună priftsami uminească ică nica s-dàm curbànji di prăvdză scljeamă că nu u-apruchem ca ântreagă amintarea-al Hristos. Ahtâri pistipseri scljeamă că noi nu-ù apruchem cum lipseashti curbanea-al Hristos că di dealihea cu sucsesc, shi ca noi aduchim că ari lipsă di lăcări ta s-u aducă iustificatsiea-a noastă di cât pistipsirea mash tu Hristos. “Cană easti adrat ândreptu dininti-al Dumnidzà...ti-atsea (Adrarea ca)-ndreptu va s-băneadză tu *pisti*” (Gal. 3:11 vid. Avac. 2:4). Eforturi-a noasti di halcumă ta s-li tinjisească nomli-a Dumnidzàlui nu va nă-ducă iustificatsii; siyură cafi un dghivāsitor di zboarâli-aesti li nitinjisea nomili-aesti, di ninti.

Mas u-videm nomlu-al Moise, noi va s-lipsească s-ul tsânem *di dip*. Nitinjisirea pi mash ună parti di el scljeamă ca atselji cari suntu bāgats sum el suntu avinats: “Că tuts cāts suntu (ică suntu bāgats) dit faptili-a Nomlui suntu sum blāstemlu: că stangrāpsitā, Blāstimat easti cafi-un cari nu s-ângreacă tu *tuti*-atseali-ngrāpsitili tu cartea-a Nomlui, ta s-li facă” (Gal. 3:10). Slāghintsa-a naturâljei uminească-a noastă scljemă că nu-a s-putem s-u tsânem di dip nomlu-al Moise, ma di ispetea-a tinjiseariljei-ntreagă-al Hristos di el, noi him liberats di cafi ună obligatsii s-u tsânem. Ascăparea-a noastă easti di ispetea-a pishcheshiljei di Dumnidzà după Hristos, di cât lucărli-a noasti personali di tinjiseari. “Ti-atsea că-atsea tsi nu s-putea Nomlu, cara eara slab tu trup, Dumnidzà, cara-L pitricu Hilji-Su ca soi di truplu-a amārtiljei shi ti-amārtea (ică darea di curbànji, vid. N.I.V.) lj-deadi ghizai-a amārtiljei dit trup” (Rom. 8:3). Cu-atsea “Hristolu nă-arāscumpără dit blāstemlu-a Nomlui, shi S-featsi ti noi blāstem” (Gal. 3:13).

Di ispetea-aestă, di la noi nu s-ashteaptă că s-u tsânem tsiva di parti di nomlu-al Moise. Noi vidzum tu Studiea 3.4 că Tagma Nauūă tu Hristos u-lua loclu di Tagma atsea Veacljă di nomlu-al Moise (Uvr. 8:3). După moartea-a lui, Hristos u-ashtearsi “ângrāpsearea tsi eara contra noi, cari nă eara dushman cu-arādzli-a noasti (după niputearea-a noastă s-u tsânem di dip nomlu), shi-ù lo dit mesi, shi u-ncārfāsi pi crutsi... Cană maca s-nu vā giudicā ti mācari ică beari (curbani), ică-n ligătură cu vārā sārbbātoari religioasă, ică lună nauūă, ică dzuūāli di sabbathlu: cari suntu-aumbra-a lucărlor din yinitorlu, ma dealihea easti a Hristolui” (Col. 2:14-17 A.V. cu N.I.V.). Aestă-i di dip limpidă – di ispetea-a moartiljei pi crutsea al Hristos, Nomlu fu loat “nāparti di calea” ca noi s-puteem s-li alāsām presurili tuti cari nă-fura bāgati ta s-tsânem pārtsă di elji, pi ex. sārbbātorli shi sabbathlu. Ca shi armasitura-a Nomlui, itiea ti lucărli-aesti fu s-spună ti Hristos. După moartea-a lui, importantsiea-a lor typicală fu umplută, shi nu avea lipsă deapoea s-mātrim cātă eali.

Băsearicā crāshtinească di ahurhirea di seculu prot fu cu ună presură constantă di Uvreilji orthodoxeshtsă s-tsână pārtsă di Nomlu. Tu Nàùlu Testamentu ari ună spuneari contră-aestă s-lă alāsām sughestiili-aesti. Tu fatsă di tută-aestă, easti ti ciudii că tora ari multsă denominatsii cari spună ti ună tinjiseari partsieală ti Nomlu. Noi avem di ninti spusă că cafi ună probă s-luam ascăpari di tinjiseari la Nomlu lipseashti

s-hibãashi ca s-u tsãnem Nomlu *ãntreg*, icã noi va s-him blãstimats automatic di nitinjisearea-a lui (Gal. 3:10).

Ari un elementu tu naturã umineascã tsi ari incljinatsiea cãtã ideiea di iustificarea dupã faptã; noi vrem s-u aduchim-atsea cã *adrãm* tsivã ti ascãparea-a noastã. Di ispetea-aestã, darea di taxã-a dzatsilea parti di avearea-a noastã, purtari di crutsea, retsiteari di pãlãcãrseri ãngrãpsiti, pãlãcãrsiri tu unã pozitsiea spetsificã etc. suntu mash pãrtsã populeri di multsã relighii, Crãshinji shi altsã. Ascãparea di pisti *mash* tu Hristos easti unã doctrinã tsi-i unicatã ti crãshinnamea di dealihea cu bazã di Biblia.

Spunerli contra tsãnirea di tsiva di partea di Nomlu al Moise ta s-putem s-ljeam ascãpari, suntu multu spuniti tu Nãulu Testamentu-ntreg. Vãrni aũ ãnvitsatã cã Crãshinjlji lipsescu s-hibã tsircumsiti dupã Nomlu al Moise, “shi s-u tsãnã Nomlu”. Iacov u-blãstimã ideiea-aestã dinãoarã ti pistimenjlji di dealihea: “*noi* nu-avem datã ahtari dimãndãciuni” (Fapti 15:24). Chetru spuni ti atselji cari u-nvitsarã lipsã ti tinjisirea-a Nomlui cã s-badz “un giug pi gushea-a ucenitslor, cari nitsi pãrintsãlji a noshtsã, nitsi cã noi nu pãtum su-l purtãm. Ma pistipsim ca prin hareea-a Domnului a nostu Isus Hristos (ca contra lucãrli-a lor di tinjiseari-a nomlui), has ca shi-atselji va s-him ascãpãts” (Fapti 15:10,11). Pisti inspiratsiea, Pavlu u-spuni idhyiul, shi u-spuni idyiu punctu tu multi ori: “Omlu nu s-iustificheadzã dupã faptili-a nomlui, ma prin pitea tu Isus Hristos...ca s-nã-iustificãm di pitea-a Hristolui, shi nu di faptili-a nomlui: cã di faptili-a Nomlui canã nu va sã-iustificheadzã...cana nu-i iustificat dupã nomlu... prin (Hristos) tuti cari pistipseascã suntu iustificati di tuts-aeshtsã, di cari nu pãtut s-vã-iustificats tu Nomlu-al Moise” (Gal. 2:16; 3:11; Fapti 13:39).

Easti un semnu siyur di apostatsiea di Crãshinnamea popularã ca multsã di practitsi suntu bazati dupã elementili di Nomlu-al Moise – sh-pi ninga ãnvitsãturã limpidã shi cu lucru minduitã di suprã ca Crãshinjlji nu lipseashti s-mãtreascã cãtã Nomlu-aestu, mas videm ca el-i avinat dupã Hristos. Tora va s-mãtrim pi exempluri cari suntu bazati dupã Nomlu-al Moise tu praxã di ‘Crãshinnamea’ di azã:

PREFTSÃ

Bãseritsli catholitsi shi anglicheshtsã ca fãr’ di minti u-ufilizescu systemlu di priftsamea umineascã. Catholitslji romaneshtsã u-veadã Papãlu cã ecvivãlentul-a lor di preftul analtu uvreescu. Ari “*un* mediator anamisa di Dumnidzã shi oaminjlji, omlu Hristos Isus” (1 Tim. 2:5). Di-aclo nu-poati cã, Papãlu icã preftsãlji s-hibã mediatorlji-a noshtsã ca sh-preftsãlji dupã Tagma atsea Veacljã. Hristos tora nã-easti Preftul Analtu tu Tserurli, shi li-da pãlãcãrserli-a noasti la Dumnidzã.

Nu ari tsiva di provã biblicã cã autoritetlu cari u-aũ ma tricutslji cu Duhlu tu elji di seculu prot – pi ex. Chetru – ca dimi lj-dãdea la gheratsiilji tsi yinã icã tash la Papa. Shi mas posibilitatea di-aestã s-u pricãnushtem, iara nu ari cali s-dãm provi ca Papãlu shi preftsãlji personal suntu atselji la cari cãdzu vatrã spiritualã di aushlji dit seculu prot.

Ca pishcheshilji di Duhlu fura luati nãpoi, pistimenjlji tuts u-aũ idhyiea aprucheari la Zborlu di Duh tu Biblia (vid. Studiili 2.2 shi 2.4). Di-aclo elji suntu tuts frats, shi cana nu ari unã pozitsiea ma analtã di duh di vãrnu alantu. Dealiea, pistimenjlji *tuts* suntu membrã di unã priftsamea nauuã dupã itiea di pãtidzãrea-a lor tu Hristos, tu

minduearea cã elji u-daù lunjina di Dumnidzà pi lumea scutidioasă (1 Chetru 2:9). Elji di-aclo va si s-facã preftsãlji-a vãsîljelui di Vãsîliea, cãndu va s-hibã adratã la loclu pi turnarea-al Hristolu (Apoc. 5:10).

Praxã catholicã cã lã-dzãsi la preftsãlji-a lor ‘Tatã’ (idhyea-ashi shi ‘Papa’ scljeamã ‘tatã’) easti unã mari contradictsiea pi zboarãli limpidi-a Hristolui, “Shi tatã-a vostu s-nu spunets pristi loc: cã Tatãl a vostu-i un, Atsel din tseruri” (Mat. 23:9). Dealiea, Isus lã-spuni contra-a atsilor cari u-daù la itsido di fratlu om soiea di respectu di duh tsi easti cãftatã di preftsãlji modernji: “Ma voi s-nu vã dzãtsets Rabi (dhascal), cã un easti Masturlu-a vostu, shi Hristolu; shi voi tuts hits frats” (Mat. 23:8).

Strãnjli cu ornamentu cari li-portu preftsãlji, arhiereilji shi altsãlji oaminji dit bãsearicã u-aù baza-a lor pi strãnjli spetsieali cari li-purtarã preftsãlji di Moise shi preftsã analtsã. Aesti strãnji spunirã ti caracterlu prufectu di Hristos, shi, cã shi cu Nomlu-ntreg, itiea-a ljei tora easti umplutã. Easti di dealiea s-vã creapã inimã, ca strãnjli adratu s-u analtsã alãvdarea-a Hristolui, tora easti adratã s-u analtsã alãvdarea-a oaminjlor cari u-poartã – ãndoi di cari spunã cã nu-ù aprucheascã ãnyearea-a Hristolui icã shi existentsiea-a Dumnidzãlui.

Ideea Catholicã cã Mariea easti un preftu easti cu mari alatusi. Cãftãrli-a noasti suntu tu numa-a HRISTOLUI sh-nu ali Marii (Oani 14:13,14; 15:16; 16:23-26). Hristos easti mash Preftul Analtu-a nostu, sh-nu Mariea. Isus spunea contra Mariea cãndu ea adrã probã s-u facã s-adarã lucru ti altsã (Oani 2:2-4). Dumnidzã, sh-nu Mariea, lã-poartã oaminjli la Hristos (Oani 6:44).

DAREA DI TAXÃ

Aestã idhyea ashî fu partu di Nomlu-al Moise (Num. 18:21), iu Uvreilji lipsea s-da a dzatsiea parti di avearea-a lor la fara di preftsã Levi. Mas videm ca tora nu ari priftsãmea umineascã, nu va s-lipseascã s-pãltim a dzatsiea parti la nitsi un di aushlji tu bãsearicã. Iara, unã ideea cu alatusi (tu cazlu-aestu zburãm ti preftsãlji) yinea la alantã (icã darea di taxã). Dumnidzã Insushi nu *l-lipseascã* curbãnjli-a noshtsã, mas videm cã tutã-i a Lui (Ps. 49:8-13). Noi mash u-dãm nãpoi la Dumnidzã atsea tsi El nã-ari datã (1 Hron. 29:14). Nu-poati ca noi va s-ljeam ascãpari ca un rezultat di dãrli materialu, pi ex. tu minduearea finansialã. Tu hãristusirea di marea pishcheshi-al Dumnidzã la noi, noi nu lipseashti s-dãm a dzatsiea di pãradzljli-a noshtsã, ma banantreagã-a noastã. Pavlu featsi un exemplu tu-aestã, cu tsi u-adrã tash atsea tsi u-prupuvidea: “S-li spunets trupurli-a voasti ca unã curbani yii, sãmtã, ghini vrutã di Dumnidzã, ca-lucurlu-a voastu atsel cu minti” (Rom. 12:1).

CARNI

Nomlu uvreescu li-categorizarã carnili cã nichischini – unã praxã apruheatã di ãndoi denominatsii tora, shi nai ma multu ti carnea di portsã. Ca di avinarea di partea-a Hristolui di Nomlu pi crutsea, “Canã maca s-nu vã giudicã ti carnea icã ti bearea” (Col. 2:14-16). Cu-atsea dimãndãciunjli di Moise ti lucãrli-aesti suntu avinati, mas videm cã tora yini Hristolu. El fu atsel ti cari spunirã mãcãrli ‘chischini’.

Isus explicã limpidã cã tsiva tsi omnu macã nu poati s-u facã nichischin tu duhlu; easti atsea tsi yini dit inima tsi u-featsi-aestã (Marcu 7:15-23). “Ca dzãsi-aestã, Isus li-

spunea măcărli *tuti* ca ‘chischini’” (Marcu 7:19 N.I.V.). Chetru fu-nvitsat ti idhyea lectsiera (Fapti 10:14,15), ca shi Pavlu: “Shtiù, shi escu siyur tu Domnul Isus cà tsiva nu-i măriyitã di ea insushi” (Rom. 14:14). Ma ninti, Pavlu minduea ca s-li alasã vãrni carni fu semnu di slãghintsã di duh (Rom. 14:2). Pozitsiera-a noastã ti carnea “nu nã-bagã di ninti-a Dumnidzãlui” (1 Cor. 8:8). Nai ma multu-ncriminatã di tutã-aestã easti spunea contra di Crãstijnlji apostati la oaminlji, “s-nu li macã carnili, cari Dumnidzã li-adrã s-hibã apruceati cu ghinispuneari di eali di atselji cari pistipsescu shi-ù shtiu dealihea” (1 Tim. 4:3).

9.6 SABBATHLU

Un di nai ma arãspãnditsli continualitàs anamisa di praxã di ‘Crãstinamea’ di tora shi Nomlu al Moise s-veadi tu ideia cà noi lipseashti s-u tsãnem Sabbathlu. Ådoi grupi spunã cà noi lipseashti s-u tsãnem Sabbathlu Uvreescu tash cum easti definatã tu Nomlu; multsã alantsã spunã ca Crãstijnlji lipsescu s-aibã unã dzuuã spetsialã tu stãmãnã pi cari lipseashti si s-pãlãcãrseascã, tsi elji nai ma multu spunã cà-i Dumãnicã. Lucurlu prot tsi lipseashti s-hibã clarificat easti ca Sabbathlu fu dzuuã-atsea dit soni-a stãmãnãljei, cãndu Dumnidzã s-discurmã dupã sheasili dzãli di adrarea (Insh. 20:10,11). Ca Dumãnica-i protã dzuuã-a stãmãnãljei, nu lipseashti s-u tinjisim dzuuã-aestã cà Sabbathlu. Sabbathlu fu spetsificat “semnu-anamisa di Mini (Dumnidzã) shi elji (Israel), ta s-ducheascã elji cà Mini escu Domnul, tsi lã-asãmtsã” (Iez. 20:12). Ca ashi, tu nitsi un momentu nu fu spunit s-hibã ti adrarea di unã ligãtura cu ni-Uvreilji.

Noi avem vidzutã ca pisti moartea-al Hristolu pi crutsea, Nomlu-al Moise bitisi, shi tora nu ari lipsã s-u tsãnem Sabbathlu icã, dealihea, itsido di sãrbãtoari, pi ex. dzuuã-a moartiljei-al Hristolu (Col. 2:14-17). Crãstijnlji prots cari s-turnarã la tsãnirea di pãrtsã di Nomlu-al Moise, pi ex. Sabbathlu, suntu spuniti di Pavlu ca s-toarnã “la printsipili atseali slabi shi oarfãni (N.I.V.), iu voi vrets s-vã turnats s-hits tu ligãturã. Tsãnets dzãli (pi ex. Sabbathlu), shi meshi, shi iami, shi-anji (icã sãrbãtorli uvreeshtsã). Nji-u fricã di voi, s-nu mi pidipsescu la voi, di geaba” (Gal. 4:9-11). Aestã-i seriozitatea tu probã s-li tsãnem Sabbathlu ca un modus di ascãpari. Easti limpidã ca tsãnirea di Sabbathlu easti niimportantu ti ascãparea: “Unlu u-aleadzi una dzuuã di-alantã (icã tu importantsia di duh): a altul li giudicã unã turlii tuti dzãlili. Cafì un la s-hibã tamamileam cãndãsit tu mintea-a lui. Atsel tsi-ù tsãni dzuuã, u tsãni ti Domnul; shi-atsel tsi nu-ù tsãni dzuuã, nu-ù tsãni ti Domnul” (Rom. 14:5,6).

Di-aestã ispeti, putem s-acãchisim ca noi nu dghivãsim ti pistimenlji prots cum u-tsãnã Sabbathlu. Dealieha, easti spunitã ca elji si s-vidzurã pi “*prota* dzuuã-a stãmãnãljei”, icã Dumãnica: “Pi prota dzuuã-a stãmãnãljei, cara s-adura ucenitslji s-u coatsã pãnea...” (Fapti 20:7). Ca aestã fu unã praxã arãspãnditã sã-spuni di Pavlu cari lã-spunea-a pistimenlji tu Corinth s-adarã unã adunari “pi prota dzuuã-a stãmãnãljei” (1 Cor. 16:2), icã pi andamuserli-a lor regulari pi dzuuã-aestã. Åbistimenlji tuts suntu spuniti ca suntu preftsã (1 Chetru 2:9) – cari nu lipsea s-u tsãnã Sabbathlu (Mat. 12:5).

Mas lipseashti s-u tsãnem Sabbathlu, atumtsea va s-lipseascã s-u tsãnem cum lipseashti; noi avem spusã ma-nsus cà-i un lucru fatal s-u tsãnem Nomlu-al Moise partsieal, ca aestã va nã-ducã tu blãstem (Gal. 3:10; Iacov 2:10). Ascãparea easti cu tsãneari-a nomlui di Hristos di cãt atsel al Moise. Israel nu fu alãsat s-facã tsiva di

lucru tu Sabbathlu: “Cari-a s-lucreadzã tu-atsea dzuuã-a s-hibã vâtãmat”. La elji idhyea ashî fu spusã: “Nu s-ardits foc tu locurli-a voasti di bãnari pi dzuuã-a sabbathlui”, shî di-aclo lã-fu spunitã contra s-facã mãcari pi dzuuã-atsea (Insh. 35:2,3; 16:23). Un om cari adunã ciumãdz njits tu Sabbathlu, poati s-adarã unã pira, fu cãznit cu moarti ca adrã-ashi (Num. 15:32-36).

Denominatsiili-atseali cari spunã ca tsãnirea-a Sabbathlui easti obligativ ti membrãlji-a lor, di-aclo lipseacu s-lã cãzneascã cu moarti atselji cari u-arca Sabbathlu. Nu lipseashti s-hibã adrarea di mãcari icã ufilizirea di pira tu itsido di forma – pi ex. dutsiri di amaxi, ufiliziri di systemi ti angãldzeari etc. Uvreilji orthodoxã azã fac un exemplu di typlu di dutsiri tsi s-expecteadzã pi Sabbathlu: elji armãnã nuntru dzuuã-ntreagã shî mash insheascã s-u facã slujbã relighioasã, shî nu suntu personal involvati tu adrarea di mãcari, transportu etc. Multsã di ‘Crãshtinlji’ atselji cari spunã ca lipseashti s-u tsãnem Sabbathlu nu u-facã aestã.

Multu sã-spuni ca tsãneara di Sabbathlu fu unã di atselji dzatsi dimãndãciunji dati la Moise, shî ca, sh-pi ninga atsea ca Nomlu-ntreg di Moise fu alãsat, obligatsiea armãni s-li tinjisim tutili dzatsi dimãndãciunji. Adventistili di a Sheaptilea Dzuuã fac unã dyafurii anamisa di ‘nomlu moral’ di dzatsili dimãndãciunji shî ashî spunitlu ‘nomlu di tseremonii’, tsi elji pistipseascã ca fu alãsat cu Hristolu. Dhyeafuriea-aestã nu s-nveatsã tu Scripturã. Noi avem spusã ca Tagma atsea Veacljã spuni ti Nomlu-al Moise, tu tsi yinea crutsea di Tagma atsea Nauuã. Poati s-hibã spunitã ca dzatsili dimãndãciunji shî atselji tsi spunã ti Sabbathlu, fu unã parti di Tagma atsea Veacljã tsi fu alãsatã cu Hristolu:

- Dumnidzã “vã-ù spusi (Israel) tagma-a Lui, tsi vã li dimãndã ta s-li fãtsets, bileam dzatsi dimãndãciunji; sh-li-ngrãpsi pi dauuã ploci di cheatrã” (Deut. 4:13). Iara lipseashti sã-spunem ca tagma-aestã, pi bazã di dzatsili dimãndãciunji, fu adratã anamisa di Dumnidzã shî *Israel*, nu atselji ni-uvreilji di dzuuã-aestã.

- Moise si s-alinã pi Muntili Horeb s-li aprucheascã ploacili di cheatrã pi cari Dumnidzã li-ngrãpsi dzatsili dimãndãciunji. Moise dupã-atsea spunea ti-aestã, “Domnul Dumnidzãlu-a nostu ligã cu voi acãchiseari-n Horeb” (Deut. 5:2), icã cu dzatsili atseali dimãndãciunji.

- Tu chirolu-aestu, Dumnidzã” ngrãpsi pi ploaci zboarãli-a tagmãljei: dzatsili dimãndãciunji” (Insh. 34:28). Idhyea tagmã-aestã avea shî detalji di ashî spunitlu ‘nom di tseremonii’ (Insh. 34:27). Mas noi disputãm ca tsãneara di tagma adratã tu dzatsili dimãndãciunji easti lipsitã, atumtsea idhyea-ashi va s-lipseascã s-u tsãnem Nomlu-ntreg, mas videm ca tut easti partea di unã idhyea tagma. Easti evident niposibilã s-u fãtsem-aestã.

- Uvr. 9:4 zbureashti ti “ploacili di tagma”. Dzatsili dimãndãciunji fura ãngrãpsiti pi ploaci di cheatrã, cari u-adrarã “tagma (atsea veacljã).”

- Pavlu spuni ti tagma-aestã cã “ãngrãpsitã shî pilichisitã tu chetsãri”, icã pi ploaci di cheatrã. El ù-dzãsi “slujearea-atsea di moartea...slujearea-atsea di blãstimari...di tsi easti alãsatã” (2 Cor. 3:7-11). Tagma ligatã cu dzatsili dimãndãciunji siyurã nu da tsiva di umuti di ascãpari.

- Hristos u-ashtearsi “ângrâpsitura di obligatsii tsi eara contra noi” (Col. 2:14). Aestã aludeadzã ti ângrâpsiturã-al Dumnidzã di dzatsili dimândãciunji pi ploacili di cheatrã. Idhyea-ashi Pavlu zbureashti ti “nomlu...muri...ausheamea-a *gramâljei*” (Rom. 7:6), poati spuni ti gramili di dzatsili dimândãciunji cari fura ângrâpsiti pi ploaci di cheatrã.

- Mash unã di dzatsili dimândãciunji easti sum numã di “nomlu” tu Rom. 7:8: “Nomlu...dzãsea, S-nu ai len-turlii di mirãchi”. Versurli atseali di ma-nsus tu Rom. 7:1-7 spunã cum “nomlu” fu avinat cu moartea-a Hristolui; “nomlu” di-aclo li-ari shi dzatsili dimândãciunji.

Tutã-aestã u-featsi limpidã atsea ca Tagma atsea Veacljã shi “Nomlu” li-avurã dzatsili dimândãciunji. Ca elji fura avinati cu Tagma atsea Nauuã, dzatsili dimândãciunji di aclo fura ashtearsi. Ma, nauuã di dzatsi dimândãciunji fura iara apruceati, tu duhlu nai ma ptsãn, tu Nàulu Testamentu. Numirli 3,5,6,7,8 shi 9 poati s-hibã aflatu mash tu 1 Tim. 1 shi numirli 1,2 shi 10 tu 1 Cor. 5. Ma tu nitsi un momentu nu sã-spuni iara dimândãciunea patru tsi spuni ti tsãnirea di Sabbathlu, tu Nàulu Testamentu cà-i obligativã ti noi.

Listã-aestã di paragrafi featsi un document dupã-atsea cum suntu apruceati iara alantili nauuã tu Nàulu Testamentu:

1ta - Efes. 4:6; 1 Oani 5:21; Mat. 4:10

2ra. - 1 Cor. 10:14; Rom. 1:25

3lea. - Iacov 5:12; Mat. 5:34,35

5lea. - Efes. 6:1,2; Col. 3:20

6lea. - 1 Oani 3:15; Mat. 5:21

7lea. - Uvr. 13:4; Mat. 5:27,28

8lea. - Rom. 2:21; Efes. 4:28

9lea. - Col. 3:9; Efes. 4:25; 2 Tim. 3:3

10lea. - Efes. 5:3; Col. 3:5.

Digresiea 28: Crutsea

Tu Crãshtinamea multu s-pistipseashti ca Isus Hristos fu vãtãmat pi crutsea. Ma, zborlu gãrtsescu ‘stauros’, tsi multu s-tradutsi ca crutsi tu Bibliili anglicheshtsã, di dealihea spuni unã ciupari. Dealihea, symbolu di crutsea poati ari arazgã pãngãneascã. Easti ma ghini sã-spunem cà Hristos muri cu mãnji bãgati pi suprã di caplu-a lui, di cãt arãspãnditi tu formã di crutsi, mas videm cà mãnji alinati easti un symbol di tagmili-a Dumnidzãlui cari suntu apruceati (Ieze. 20:5,6,15; 36:7; 47:14), cum shi pãlãcãria intensã (Plã. 2:19; 1 Tim. 2:8; 2 Hron. 6:12,13; Ps. 27:2), tsi Hristos li-alãsã pi crutsea (Uvr. 5:7). El dzãsi ca cum shearpã di bronzã fu bãgatã pi suprã pi *ciomag* cãndu Israel fu tu irnjiea, ashì el pãtu s-li analtsã mãnji-a lui public tu chierolu-a lui di moarti; cu-atsea el li-ligã ‘crutsea’ cu *ciomaglu* (Oani 3:14).

Bãsearicã Rimocatholicã ari ligatã unã importantsii mysticã mari pi crutsea. Aestã-i complet fãrã di sustsãniri biblicã; shi si s-featsi ca crutsea easti un talisman, unã tagmã fizicalã ca Dumnidzã-i cu noi. Oaminjlji si s-adarã s-mindueascã cà cu purtari di crutsea icã cu fãtseari di crutsi, Dumnidzã va s-hibã cu elji. Aestã-i mash totemizam; putearea realisticã di crutsea easti pisti ligãturã-a noastã cu moartea-a

Hristolui după pistipseari shi pătîdzari, di cât mash s-u spunem iara formă fizicală di crutsea. Easti dealihea ma lishor s-u fătsem atsea dit soni, dit atsea di ninti.

Digresiea 29: Desi Isus Fu Faptu Pi 25 di Andreù

Ună altă mari alatusi di crăshtinamea populară easti ti dzuuă di aflari-al Isus. Picurarlji durnjiră tu câmpu cu turmili di oi-a lor tu chirolu di aflarea-a Hristolui (Luca 2:8); elji nu va s-u adară aestă tu chirolu di Cărciunlu, iarna. Hristos băna ti 33.5 di anji sh-atumtsea muri pi sârbătoari di Pasha, tsi-i chirolu di Pashti. El di-aclo va s-lipsească s-hibă aflat shasi meshi di altă parti di Pashtili – ică anvârligă Yizmăciunlu/Sumedru.

25 di Andreù protă fu data di ună sârbătoari pāngană tu Europa pre-Crăshtinească. Faptili-a Apostolilor spună cum Crăshtinlji di dealihea fura avinati arauă di pānganjli di ispetea-a pistipserlor-a lor. Iara sh-iara apostolilji lă-spuniră contra ca di-aestă, āndoi Crăshtinji va li-apruchească pistipserli pāngāneshtsă, shi s-lă facă relighiea-a lor ma lishor ti măcari di partea-a pānganjlor anvârligă di elji (pi ex. Fapti 20:30; 1 Oani 2:18; 2 Săr. 2:3; 2 Chetru 2:1-3). Apruchearea di 25 di Andreù cā ună sârbătoari crăshtinească easti un exemplu di tamam ti-aestă. Ponji crăshtineshtsă, imelă etc. tută poati s-hibă aflată ma nāpoi tu ritualili pāngāneashti adrati pi 25 di Andreù.

Atumtsea-aestă spuni ca Crăshtinlji di dealihea nu lipseashti s-u sârbătorisească aflarea-a Hristolui pi 25 di Andreù. Tu praxă, pistimenlji di dealihea va li-ufilizească sârbătorli publitsi, pi ex. Cărciunlu, ta s-adună un cu alantu cāndu pot.

STUDIEA 9: Āntribàri

1. Cătse fu lipsită moartea-al Isus, sh-nu di vārnu altu om, ti ascăparea-a noastă?
2. Cătse nu fura duri curbànjlji di prāvdzā după Nomlu-al Moise s-u ljeartă amārtiea?
3. Desi Isus fu reprezentantu ică intră tu loclu-a nostu cāndu muri?
4. Cari di spunerli-aesti easti dealihea?
 - a) Hristos muri di cât di noi cu moartea
 - b) Hristos nă-reprezentă, ashî ca Dumnidzà s-nă ljeartă ti el
 - c) Hristos fu ca noi ma nu nă-easti reprezentantu
 - d) Moartea-a Hristolui spunea cā Dumnidzà nu va l-ljea cană cā stepsu ti amārtiea.
5. Desi Isus avea ghinetsi di moartea-a lui?
6. Cāndu Hristos muri pi crutsea, desi el
 - a) Li-bitisi dimāndāciunjlji ma njits di Nomlu-al Moise ma nu shi 10 dimāndāciunji
 - b) L-bitisi Nomlu-al Moise-ntreg cu dzatsili dimāndāciunji
 - c) L-bitisi Nomlu-al Moise mash nu shi sârbătorli Uvreeshtsă
 - d) Nu avu efectu pisti pozitsiea-a Nomlui-al Moise?

7. Desi tora lipseashti s-u tsãnem Sabbathlu?

8. Dats-li itili ti apandasea-a voastã pi añtribarea 7.

STUDIEA 10: PĂTĂGIUNEA TU HRISTOS

10.1 IMPORTANTSIEA VITALA-A PĂTĂGIUNILJEI

Tu ma multi ori tu Studiili tricuti avem zburatã ti importantsiea vitala-a pătãgiuniljei; easti jgljoatã atsea protã di tinjiseari-a dimãndãciuniljei di Vangheljlu. Uvr. 6:2 zbureashti ti pătãgiunea cã unã di nai ma importantili doctriini. Û-avem alãsatã-aestã ti fazã-atsea dit soni cã pătãgiunea di dealihea poati s-facã mash dupã unã acãchiseari corecta-a dealihealjei bazicã tsi-ù featsi Vangheljlu. Noi tora u-avem bitisitã studiea-a noastã di aestã; sh-mas vrets s-hits di dealihea ligats cu umutea-atsea mari tsi u-da Bibliaa pristi Isus Hristos, atumtsea pătãgiunea easti lipsitã absolut.

“Ascãparea di la Iudeilji easti” (Oani 4:22) tu minduearea cã tagmili ti ascãpari fura adrati mash la Avraam shi simitsa-a lui. Noi putem s-li avem tagmili-aesti ti noi mas s-nã fãtsem *tu* Simitsa, cu-atsea ca va s-him pãtidzats *tu* Hristos (Gal. 3:22-29).

Di-aclo, Isus lã-spunea la atselji cari-l ascultarã: “Dutsets-vã-n tutã lumea shi propovidits-lu Vangheljlu (tsi-i tu tagmili la Avraam – Gal. 3:8) la cafi unã iatsã. Atsel tsi va s-pistipseascã *shi* va sh-si pãteadzã va s-hibã ascapãt” (Marcu 16:16). Reflexiea pi zborlu-aestu “*shi*” u-spuni cã mash pistipsirea di Vangheljlu nu poati s-nã ascapã; pătãgiunea nu easti mash s-u alidzem ca optsiea tu bana crãshtinescã, ma-i un prerecvizit ti ascãparea. Aestã nu-a s-spunã cã mash pătãgiunea va nã-ascapã; lipseashti s-hibã deapoea urmatã cu unã tinjiseari continuatã-a Zborlui-al Dumnidzã. Isus spunea actsentu pi-aestã: “Dealihea, dealihea tsã dzãc a tsãia, Mas omlu nu-i aflat di apã shi duh, nu va s-poatã s-intrã tu vãsiliea-al Dumnidzã” (Oani 3:5).

Aestã “di (pi gãrtseashti ‘di tu’) apã” spuni ti unã personã tsi easã dit apa di pătãgiunea; dupã-aestã, el lipseashti iara s-hibã faptu di duh. Aestu-i un protses tsi yini: “Cara hits faptsã diznãu ...prin Zborlu-al Dumnidzã” (1 Chetru 1:23). Cu-atsea easti cu apandãsea-a noastã continuatã la Duhlu, Zborlu tsi va s-hibã faptu diznãu di duhlu (vid. Studiea 2.2).

Noi him “pãtidzats *tu* Hristolu” (Gal. 3:27), *tu* numa-a lui (Fapti 19:5; 8:16; Mat. 28:19). Videts cã him pãtidzats *tu Hristos* – sh-nu tu Crãshtindelfianjlji icã vãrã altã organizatsii umineascã. Fãrã di pătãgiunea nu him “*tu Hristos*”, sh-di aclo nu him anvãlits cu lucurlu-a lui di ascãpari (Fapti 4:12). Chetru featsi unã parabolã cu puteari anvãrligã di factul-aestu: el u-spuni idhyea ti caravea tu chirolu di Noe cu Hristos, shi nã-spuni cã cãravea u-ascãpa Noe shi taifa-a lui di giudicarea tsi yinea prin atselji tsi adarã amãrtii, ashì cã pătãgiunea *tu Hristos* va li-ascapã shi amãrtioshlji di moartea-atsea di etã (1 Chetru 3:21). Mas Noe intrã tu cãravea easti bãgatã cã idhyea cu-atsea tsi noi intrãm *tu Hristos* cu pătãgiunea. Tuti-aeshtsã tsi suntu nãfoarã di cãravea fura spãstriti di nicarea; nu eara importantã mas vãrã sta priningã cãravea icã mas fu un oaspi al Noe. Unlu modus di ascãpari easti, sh-eara, s-him *tu Hristos/cãravea*. Easti evidentã cã dhefthera yineari, tsi u-typificã nicarea (Luca 17:26,27), easti ayonjea la noi (vid. Annexu 3). Yinearea *tu Hristos/cãravea* cu pătãgiunea di-aclo easti di nai ma multã ayunjiseari. Zboarãli umineshtsã di dealihea cad ca s-u explicã minduearea-aestã di ayunjiseari; typlu Biblic di intrari tu cãravea tu chirolu di Noe easti nica ma importantu.

Crăştinjlji prots li-tinjisea dimândarilji al Hristos ca s-immă prin lumea-tută shi s-u propovedească Vangheljlu shi s-pătîdza; cartea di Fapti easti sh-ună ângrăpsitură di aestă. Ună provă di importantsiea vitală di pătăgiunea poati s-hibă aflată tu moduslu, că ângrăpsitură-aestă bagă actsentu pi-atsea cum *dinăoară* oaminjlji fura pătîdzats după tsi-u apruchiră Vangheljlu (pi ex. Fapti 8:12, 36-39; 9:18; 10:47; 16:15). Aestă băgari di actsentu putem s-u acăchisim mas videm că fără di pătăgiunea ânvitsătura-a noastă di Vangheljlu easti ti tsiva; pătăgiunea easti ună fază lipsită vitală s-tricum la calea di ascăpari. Tu vără cazuri, ângrăpsitură inspirată s-veadi că bagă actsentu ti-atsea, cum, sh-pi ningă multili itii umineshtsă s-u alasă pătăgiunea ti ma deapoea, s hi multili greautats tu adrarea di faptă, easti ahăt importantă că oaminjlji s-u facă cafi un efortu ta s-u năstreacă tută-aestă, cu ajutorlu-al Dumnidzà.

Mătritorlu-a hăpsinealjei tu Filipi dinăoară yinea tu criză di bana-a lui cu ună cutrimbureari di loc tsi di dip u-spăstri hapsea-a lui cu ună siguripsiri anală. Ahăpsinatslji avură ună mari shansă s-fugă – atsea tsi pătu s-u ljea bana-a lui. Pistipsirea-a lui tu Vangheljlu atumtsea s-featsi reală, ashî că “tu-atsea sâhati-a noaptiljei, s-pătîdzà (el) ...dinăoară” (Fapti 16:33). Mas vărnu lipsea s-u alasă pătăgiunea-a lui ti ma deapoea, fu el. Nai ma marea cutrimburari di loc tu Gărtsii ti 3,000 di anji, ună hordă di ahăpsinats manitsi cari pătură s-u facă nai ma marea fudziri di ahapsi tu istoriea, shi posibilitatea di executsii că u-alăsa lucurlu, fu tută tsi eara pristi caplu-a omlui-aestu, ma el vidzu clară tsi fu nai ma importantu faptu tsi lipsea s-u facă tu bana-a lui-ntreagă shi soartea-a lui di etă, Cu-atsea el li-năstricu problemili tu momentu di lumea tsi-u ânvălea (pi ex. cutrimburarea di loc), presurili di lucurlu-a lui di cafi dzuuă shi traumă nervoză intenzivă tu cari el s-află – mash s-hibă pătîdzat. Multsă candidats cari s-minduescu ti pătăgiunea pot s-facă ună inspiratsii di dealihea di omlu-aestu. Că el pătu s-facă ahtari un faptu di pistipseari easti provă că el avu ună shteari detală di Vangheljlu, mas videm că pistipsirea di dealihea yini di avdzărea di Zborlu-al Dumnidzà (Rom. 10:17, vid. Fapti 17:11).

Fapti 8:26-40 spună ti-atsea cum un ofitser etiopician u-nvitsă Biblia-a lui cându-ncălică ună amaxi tu irnjiea. El s-astărvăsi cu Filip, cari u-explică Vangheljlu tu detalji, deadun cu lipsitură di pătăgiuni. Mas zburăm umineashti, lipsea s-hibă fără posibilitati s-u tinjisească dimândăciunea ta s-hibă pătîdzat tu irnjiea fără apă. Ma, Dumnidzà nu poati s-da vără dimândăciuni ti tsi El shtii că oaminjlji nu pot s-u tinjisească. “Aclo iu imna calea, agiumsiră la ună-apă”, ică oază, iu pătură s-u adară pătăgiunea (Fapti 8:36). Intsidentu-aestu da apandăsi ti sughestiea fără bază că pătăgiunea cu nicari-ntreagă, fu minduită tu locărli iu avu multu apă, tsi pătu s-hibă lishor ljeată. Dumnidzà totna va s-află un modus realistic cu cari-a s-putem s-li tinjisim dimândăciunjli-a lui.

Apostolu Pavlu luă ună viziea dramatică di Hristos tsi u-ncălca pi conshtiintsă-a lui ca cându fu posibilă el “iara vidzu... sâ sculă shi fu pătîdzat” (Fapti 9:18). Iara, lipseashti s-hibă di pirazmo că el s-u alasă pătăgiunea-a lui, mas mindueashti ti pozitsiea-a lui sotsieală prominentă shi cariera-a lui anală tsi fu adrată tu Iudaizmolu. Ma steală-aestă anăltsată tu lumea uvreească u-adrà detsiziea corectă sh-dinăoară adrată s-hibă pătîdzat shi s-u alasă pi dishcljîsă moduslu di bana-a lui di tricutlu. El deapoea vidzu dinăpoi ti alidzearea-a lui s-hibă pătîdzat: “Di-atseali tsi-nji fură-nchirdăsearea, aesti li lugursii ti Hristolu cheardiri...U-pătsăi chirearea-a lucărlor tuts (ică lucărli tsi lji-fu “ânchirdăsearea” ti el), shi li-misur ma ti tsiva, că pot s-Lu

âncirdâsescu Hristos...agârshindalui lucârli-aesti tsi fura dinâpoi (“lucârli” di bana-a lui uvreească di tricutilu), shi s-li ljeau lucârli tsi suntu dinâpoi, u-ncalcu la semnu-a premiiljei (Fil. 3:7,8,13,14).

Aestă-i limbă di un atlet tsi alagă dininti s-u calcă lentă-atsea dit soni. Ahtari contsentratsii di pathimată mentală shi fizicală lipseashti s-li caracterizeadză bana-a noasti după pătăgiunea. Lipseashti s-acăchisim că pătăgiunea-i ahurhirea di ună alăgari cătă Amirâriljea-a Dumnidzàlui; nu-i mash ună spuneari di alăxiri di băserits shi pistipsiri, nitsi că-i ună intrari pasivă tu ună bană di relaxatsii di lishor cafi-dzuuă ti ândauă printsipi crăshtineshtsă cari suntu dzāsitsi tu immari. Pătăgiunea nă-leadzi tu un sensu cari immă cu băgarea pi crutsi shi-nyearea-al Isus (Rom. 6:3-5) – ucaziili âmplini di dinamizmo dit soni tu cafi un modus.

Că un om aush, curmat, ma cari amintă tu duhlu, Pavlu pătu mash s-dzăcă: “Nu puteam a s-nu u-ascultu furnjisearea din tser” (Fapti 26:19). Că fu di dealihea ti Pavlu, ashi-i di dealihea ti cafi un tsi easti pătizdat cum lipseashti: pătăgiunea easti ună detsizii ti tsi nu va s-him cabaetgeats putes. Bana-a noastă ântreagă va s-him siyuri că u-avem adrată alidzearea-atsea di dealihea. Mash di ândauă di detsizii umineshtsă putem s-him ahăt siyuri. Ântribarea tsi lipseashti s-hibă apădisită serioasă easti: ‘Cătse sh-mini nu lipsescu s-mi pătiedz?’

10.2 CUM LIPSEASHTI S-NĂ PĂTIDZĂM?

Ari ună videari, tsi-i multu arăspândită că pătăgiunea poati s-hiă adrată, sh-nai ma multu pi bebeurli cu pruscuchiri di apă pi frământili-a lor (icà ‘crăshtinipseari’). Aestă-i un mari contrastu cu lipsitură Biblică ti pătăgiunea.

Zborlu gârtescu ‘baptizo’, tsi s-tradutsi că ‘pătizari’ tu Bibliea Anglească, *nu* scljeamă pruscuchiri; ma scljeamă aspilarea shi nicarea-ntreagă tu lichidlu (videts li definitsiili tu explicârli-a Biblicalei (Concordance) di Robert Young shi James Strong). Zborlu-aestu tu gârtescă clasică fu ufilizit ti cāraviili cari s-nica shi suntu ‘pătizati’ (icà băgati sum) tu apă. Idhyea-ashi s-ufilizeashti cu minduearea că ună pândză easti baeaisită di ună baeauă tu altă cu ‘pătizari’, icà cu băgarea-a ljei tu baeauă. Ta s-u alăxescă baeauă-a pândzăljei, evidentă-i că lipsea s-hibă di dip nicată sum lichidlu, dicăt s-hibă mash pruscuchită cu baeauă. Nicarea-aestă easti di dealihea forma corectă di pătăgiunea tsi-i provată cu versurli-aesti:

- “Shi pătizda shi Oani-n Enom, aproapea di Salim, că-avea aclo api multi: shi elji yinea shi eara pătizats” (Oani 3:23). Aestă-spuni că “api multi” lipsea ti pătăgiunea; mas fu adrată cu pruscuchirea cu ptsàn apă, atumtsea mash ună cofă cu apă va s-eara duri ti sutilji di oaminji. Oaminjlji yinira auuatsi pi budzălji-a Araului Iordan ti pătizari, di căt Oani s-imna pri-auuă-pri-aclo la elji cu un shishe di apă.
- Shi, Isus, idyean-ashi fu pătizdat di Oani la Araulu Iordan: “Cara s-pătiză Isus, inshea dinăoară dit apa” (Mat. 3:13-16). Pătizarea-a lui eara clară cu nicari – el “inshea...*dit* apa” după pătăgiunea. Ună di itiili că Isus fu pătizdat fu că s-bagă un exemplu, că nitsi un s-nu spună serioasă că yini după Isus fără di s-nu facă copii di pătăgiunea-a lui cu nicari.
- Pi un modus similar, shi Filip shi ofitserlu etiopicean “yiniră *tu* apă...shi el-âl pătiză. Shi-anda inshiră *dit* apă...” (Fapti 8:38,39). Adutsets-Vă aminti că

ofitserlu căfta s-hibă pătîdzat după tsi-u vidzu oază: “Iatu apă. Tsi mintheadică s-escu pătîdzat?” Easti siyură că omly nu-a s-fătsea ună călăturiseari tu irnjiea fără di s-ljea ptsân apă cu el, pi ex. tu un shishe. Mas pătăgiunea fu adrată cu pruscuchiri, di-aclo nu-a s-lipsea oază.

- Pătăgiunea easti ândrupari (Col. 2:12), tsi implicheadză nicari-ntreagă.
- Pătăgiunea s-dzâsi că-i ‘aspilari’-a amărtilor (Fapti 22:16). Punctu di converziea di dealihea easti băgată idhyea cu ‘aspilari’ tu Apoc. 1:5; Tit 3:5; 2 Chetru 2:22; Uvr. 10:22 etc. Limba-aestă di aspilari-i ma importantă ti pătăgiunea cu nicari dicăt cu pruscuchiri.

Ari ândauă indicatsii tu Vecljul Testamentu tsi spună că ună aprucheari tsi poati s-hibă aprucheată la Dumnidzà fu cu ună formă di aspilari.

Preftsâlji lipsea di dip si s-aspilă tu ună banjă sum numă di ‘laver’ di ninti s-yină la Dumnidzà tu liturghiseari (Lev. 8:6; Insh. 40:32). Izraelatslji lipsea si s-aspilă ta s-li aspiledză nichischinipsirli (pi ex. Deut. 23:11), tsi eara reprezentantsă di amărtiea.

Un om sum numă di Neeman fu ni-Uvreu cu lepră cari căfta s-hibă yitripsit după Dumnidzàlu-al Israel. Că ahtari el reprezenteadză un om cu amărtiea, cari efectivă yină cu ună moarti tu bană di ispetea-a amărtiljei. Yitriea-a lui fu nicarea tu Araùlu Iordan. Tu ahurhirea el aestu faptu u-află că-i greau s-u aprucheadză, ca mindui că Dumnidzà va di el s-facă un faptu dramatic, ică s-nicheadză tu un araù ma ghini cânăscut, pi ex. Abana. Pi un idhyiul modus, shi noi poati s-u aflăm că-i greau s-pistipsim că ahtari un facti simplu poati s-nă aducă ascăparea. Easti nica ma atractivă s-minduem că lucărli-a noasti shi asotsieatsiea publică cu ună mari, multu cânăscută băsearică (ca shi araùlu Abana) poati s-nă ascapă, di căt aestu faptu simplu di ligari cu umutea-atsea di dealihea al Israel. După nicarea tu Iordan, trupu-al Neeman “âlji si featsi nàu ca un trup di ficiuric shi s-chischinipsi” (4 Văs. 5:9-14).

Tora lipseashti s-nu avets nipistipseari că ‘pătăgiunea’ scljeamă ună nicari-ntreagă tu apă după acăchisirea protă di dimândăciunea di bazi-a Vangheljului. Aestă definitsii bazată sum Biblia di pătăgiunea nu featsi tsiva di spuneari ti statuslu-a personâljei tsi di dealihea fizicală u-featsi pătăgiunea. Că pătăgiunea easti ună nicari tu apă după pistipseari tu Vangheljlu, după theoriea easti posibilă cafî un si s-pătîdză insushi. Ma, cara pătăgiunea easti pătăgiunea după minduearea di doctrinilji di dealihea tsi vărnu li-ljea tu mánjli tu chirolu-a nicariljei, easti aprucheată s-hibă pătîdzat di un altu âmbistimen di doctrinili atselji di dealihea, cari protă poati s-u misură nivelu di shteara tsi ună personă u-ari di ninti di dealihea sâ-lji nica.

Di-aclo ari ună traditsii anamisa di Crăshtinjelfianjlji ta s-tsănă ună discussiea avută cu cafî un candidat ti pătăgiunea di ninti nicarea s-featsi. Ună listă di ântribări că ahtărli tsi li-avem tu bitimea di cafî ună Studiea tu cartea-aestă poati s-u facă bază ti ună ahtari discussiea. Crăshtinjelfianjlji àu călăturisită njilji di milji s-agiută mash ună personă s-hibă pătîdzată; ahtari easti ciudiea di mash ună personă s-yină tu umutea-atsea dealihea di bana ti etă, tsi noi nu him di protă cu gailelu ti numirlu-a âmbistimenjlor. Qualitati di căt quantitati easti importantsiea tu moduslu-a nostu di lucrari.

10.3 TSI SCLJEAMĂ PĂTĂGIUNEA

Unã di itiili ti pãtãgiunea cu nicarea easti cã yinearea sum apã u-simbolizeadzã yinearea-a noastã tu mãrmintsa – nã-ligãm cu moartea-al Hristos, shi indicheadzã ‘moartea’-a noastã tu bana-a noastã di triclutu tu amãrtii shi nishteari. Yineari dit apa nã-leadzi cu-nyearea-al Hristolu, nã-leadzi cu umutea di-nyearea tu bana di daima pi turnarea-a lui, cãcum shi bãnari tu unã nauuã banã tora, cu triumf di duh pristi amãrtiea dupã amintarea-al Hristos adratã cu moartea shi-nyearea-a lui.

“Tuts cãts tu Isus Hristos nã-pãtidzãm, cu moartea-a Lui nã-avem pãtidzatã. Scljeamã, nã-ngrupãm cu El prin pãtãgiunea ãn moartea: ti-atsea cã ashì cum Hristolu-nye dit mortșã prin doxa-a Tatãlui, ashì s-alãgãm shi noi (icã s-bãnã dzuuã tu dzuuã) ti diftursearea-a banãljei. Cã maca fum shurtits pi El prin undzita-a moartiljei a Lui (cu pãtãgiunea), atumtsea va s-him urtatslji shi-a-nyeariljei a Lui” (Rom. 6:3-5).

Ca ascãparea easti adratã posibilã mash cu moartea-al Hristos shi-nyearea, easti vitalã cã s-nã ligãm cu lucrãli-aesti mas vrem s-him ascãpats. Moartea simbolicã shi-nyearea cu Hristos, tsi u-da pãtãgiunea, easti uniclu modus s-u fãtsem-aestã. Lipseashti s-hibã minduitã cã pruscuchirea nu-u umpli symbolu-aestu. Pi pãtãgiunea, “omlu-a nostu-atsel vecljiul (modus di banã) fu-bãgat pi crutsi” deadun cu Hristos pi crutsi (Rom. 6:6); Dumnidzã “nã featsi yii deadun cu Hristolu” (Efes. 2:5). Cum shi s-hibã, noi nica armasim cu natura umineascã dupã pãtãgiunea, sh-di aclo moduslu di banã dupã trup va s-continueadzã s-u analtã caplu. ‘Bãgarea pi crutsea’ di trupu-a nostu di-aclo easti un protses tsi yini, sh-tsi mash *ahurheashti* la pãtãgiunea, di-aclo sh-Isus l-spunea pi ãmbistimenlu shi s-u poartã crutsea cafì dzuuã shi s-yinã dupã el, cum eara, tu protsesiea cãtã la Golgota (Luca 9:23; 14:27). Cã unã banã di bãgarea pi crutsi di dealihea cu Hristos nu-i lishor, ari unã acãchiseari shi hãrauã ti-tsi nu sã-zbureashti mas him ligats cu-nyearea-a Hristolui.

Hristos adutsea “irinji prin El, prin sãndza-a crutsiljei a Lui” (Col. 1:20) – “irinjea-al Dumnidzã, tsi u-acatsã itsido di acãchiseari” (Fil. 4:7). Ti-aest, Isus tãgmisea “Irinji vã-alas a vauuã, irinjea-a Mea vã-ù daù-a vauuã: nu vã daù Mini (irinjea)-ashi cum vã da lumea” (Oani 14:27). Irinjea-aestã shi hãrauã di dealihea di duh featsi ma multu dicãt un balansu ti dorlu shi greuùtatea ta s-nã ligãm pi disheljisã cu Hristolu bãgat pi crutsi: “Cã cum patimatli-a Hristolui suntu-mplinji tu noi, ashì prin Hristolu shi-apuituearea-a noastã-i ãmplinã” (2 Cor. 1:5).

Idhyea-ashi u-ari shi liberalitatea tsi yini di-shtearea cã di dealihea noi him dupã naturã mortșã, sh-di aclo Isus bãneadzã tu noi activ tu cafì unã probã-a noastã. Marli apostol Pavlu pãtu sã-zbureascã di multã experientsii di-aestã, tu anjlji atselji cu evenimentti-a lui lundzi tu bana-a lui: “Mi-bãgai pi crutsi deadun cu Hristolu, sh-nu bãnedz mini nica; ma Hristolu bãneadzã tu mini: shi bana-a mea di tora, tu trup, u bãnedz tu pitea-a Hiljlu al Dumnidzã” (Gal. 2:20).

“Tora nã-ascapã pãtãgiunea...cu-nyearea-al Isus Hristos” (1 Chetru 3:21) cã ligarea-a noastã cu-nyearea-a Hristolui tu bana ti daima nã-da shi aprucheari tu idhyea pi turnarea-a lui. Cu-mpãrtsarea-a ãnyeariljei-a lui, putem s-him ascãpats tu bitimea. Isus u-spunea-aestã tu unã frazã multu simplã: “Mini escu yiu shi voi va s-hits yii” (Oani 14:19). Pavlu idhyea-ashi: “Nã-adrãm iara irinjea cu Dumnidzã, prin moartea-a Hilji-Sui...va nã-ascãpãm prin bana-a Lui” (ãnyearea Rom. 5:10).

Iara sh-iara s-bagã actsentu cã cu ligarea-a noastã cu moartea shi pathimatli -a Hristolui tu pãtãgiunea, shi dupã atsea moduslu di bana tsi-a s-dutsim deapoaea, siyurã cã va s-mpãrtsãm tu ãnyearea-a lui ti ciudii:

- “Maca murim deadun cu El(Hristos), shi-a s-bãnem deadun cu El; cara s-pãtsãm cu El, shi-a s-dumnãm deadun cu El” (2 Tim. 2:11,12).
- “U-purtãm dipriunã tu trup vãtãmarea-a Domnului Isus, ti-atsea cã shi bana-al Isus sã si spunã tu truplu-a nostu... cara shtim cã-Atsel tsi Lu-nye Domnul Isus va nã-nyeadzã sh-noi dupã Isus” (2 Cor. 4:10,11,14).
- Pavlu-mpãrtsã tu “patimatli-a Lui (di Hristos), cu-atsea tsi-a s-facã (dupã experientsiea di bana-a lui greauũã) undzit tu moartea-a Lui; mas dupã itsido di cali s-u ãmpartu ãnyearea tu bana di daima cum eara duchitã di Hristos” (Fil 3:10,11 vid. Gal. 6:14).

10.4 PÃTÃGIUNEA SHI ASCÃPAREA

Ca pãtãgiunea nã-leadzi cu moartea-a Hristolui, scljeamã cã mash dupã pãtãgiunea putem s-u apruchem ljirtarea. Noi him “ãntrupats deadun cu El (Hristos) prin pãtãgiunea, cu-tsi idhyea ashi hits-nyeats deadun cu el prin...lucrarea-al Dumnidzã, cari-Lu-nye dit mortisã. Shi voi, cara hits mortisã tu amãrtiili-a voasti...el s-ayunjisi cu el insushi, ca s-vã ljeartã tutili fãrdizacunjljli-a voasti” (Col. 2:12,13). Noi him “aspilats...tu numa-a Domnului Isus” (1 Cor. 6:11) – icã pãtãgiunea tu numa-al Isus easti moduslu dupã cari amãrtiili nã-suntu aspilati. Aestã fu dininti typificatã tu Num. 19:13, iu atselji fãrã di apã ti chischinipseari lipsea s-moarã. Noi u-spunem tu Studiea 10.2 cum pãtãgiunea li-aspilashti amãrtiili (vid. Fap. 22:16). Descriptsiili di ãmbistimenjlji cã aspilarea di amãrtiili-a lor tu sãndzã-a Hristolui di-aclo spuni ti-atsea cã u-facã aestã dupã pãtãgiunea (Apoc. 1:5; 7:14; Tit 3:5 [N.I.V.] zbureascã ti-aestã cã “aspilarea-a dheftherã-fãptari”, tsi spuni cã noi him “faptsã dit apa” la pãtãgiunea [Oani 3:5]).

Tu minduearea di tutã-aestã, putem s-acãchisim cã apandãsea al Chetru la ãntribarea “Tsi lipseashti s-adrãm” (s-him ascãpats), eara, “Tunusits-vã shi sh-si pãteadzã cafi-unlu di voi tu numa-al Isus Hristos, *ti* ljirtarea-a amãrtiilor a voasti” (Fapti 2:37,38). Pãtãgiunea tu numa-al Hristos easti *ti* ljirtarea-a amãrtiilor; fãrã di el nu poati s-hibã ljirtari ti amãrtiea, shi atselji nipãtizats di-aclo lipseashti s-li aprucheascã greuutãtsli di amãrtiea – moartea (Rom. 6:23). Nu-ari ascãpari dicãt tu numa-al Isus (Fapti 4:12), shi putem s-nã ãmpãrtsãm tu numa-aestã mash cãndu-a s-him pãtizats tu ea. Factul-aestu armasì cã pistili ni-crãstineashti tu nitsi un modus nu pot s-ducã la pãtidzari. Nitsi un pistimen tu Biblia nu poati s-u aprucheascã cã elji pot; factul cã catolitsizmul shi ma largã immari ecumenicã u-facã easti mash unã reflexii di jali ti relatsiea tsi elji u-aũ cãtã la Sãmãtã Scripturã.

Ãnyearea-al Hristolu tu bana ti etã fu un semnu ti triumflu-a lui personal pristi amãrtiea. Dupã pãtãgiunea nã-ligãm cu-aestã, sh-di aclo nã si spuni cã him ãnyeats deadun cu Hristolu, amãrtiea nu ari nica puteari pristi noi, cã nu avea nitsi pristi el. Dupã pãtãgiunea di-aclo him “liberats di amãrtiea... amãrtiea nu va s-aibã domnilji pi voi” dupã pãtãgiunea (Rom. 6:18,14). Ma sh-dupã pãtãgiunea iara adrãm amãrtii (1 Oani 1:8,9); amãrtiea easti nica tu unã pozitsiea s-nã bagã tu sclãyilji mas nã trãdzem

di Hristolu. Di-aclo u-mpârtsâm moartea shi pathimatli-al Hristolu, sh-pi ninga atsea ca pătăgiunea spuni cum noi him sh-ligats cu ânyearea al Hristos ti tsi u-avem umutea cã-a u-mpârtsâm la turnarea-a lui.

Mash tu un prospectu him liberats di amărtiea. “Atsel tsi va s-pistipseascã shi va sh-si pătēadzã *va s-hibã ascăpât*” (Marcu 16:16) pi dhefthera yineari al Hristolu. Ascăparea dit soni nu s-featsi dinăoarã dupã pătăgiunea, ma pi scamnul-a giudicariljei (1 Cor. 3:15). Dealieha, nu ari lipsã di doctrinã ti giudicarea mas u-apruchem ascăparea pi pătăgiunea, nitsi cã lipseashti s-murim. “Atsel cari va s-aravdã pãnã tu bitimi, atsel *va s-hibã-ascăpat*” (Mat. 10:22).

Nica sh-dupã pătăgiunea-a lui, Pavlu (shi Crăshtinjlji tuts) lipsea si s-mpuliseascã cãtã la ascăparea (Fil. 3:10-13; 1 Cor. 9:27); el zbura ti *umutea* di bana di daima (Tit 1:2; 3:7; 1 Săr. 5:8; Rom. 8:24) shi cã-a s-him “*mushtinitorlji-a ascăpariljei*” (Uvr. 1:14). Pi scamnul di giudicari, atselji-ndriptatslji va s-intra *tu* bana di daima (Mat. 25:46). Loghicã al Pavlu ti ciudii shi inspiratã lunjineadzã tu Rom. 13:11 – el mindueashti cã dupã pătăgiunea noi va s-putem sã-shtim cã cafî dzuuã tsi noi bãnem shi arãvdãm easti unã dzuuã ma aproapea la dhefthera yineari al Hristos, ca sh-noi s-putem s-him harioshi cã “ascăparea easti ma-aproapea di noi, dicãt atumtsea cãndu pistipsim”. Di-aclo nu u-avem ascăparea tora. Ascăparea-i conditsionalã; noi va s-him ascăpats *mas* nã-tsãnem di pitea di dealieha (Uvr. 3:12-14), *mas* nãmintim cã doctrinili di bazi tsi u-facã Vangheljlu (1 Tim. 4:16; 1 Cor. 15:1,2), shi *mas* li-adrãm lucãrli-aesti tsi li-purtãm cu ahtari mari umuti (2 Chetru 1:10).

Verbul gãrtsescu tsi s-tradutsi cã “ascăpat” di-aclo tu vãrã oarã easti ufilizit tu chirolu continueat, tsi spuni cã ascăparea easti un protses cari yini tsi s-featsi tu noi dupã itiea cã u-tsãnem tu continuatsii Vangheljlu. Cu-atsea pistimenjlji sã-spunã cã “*suntu ascãats*” dupã apandisirea-a lor tu Vangheljlu (1 Cor. 1:18, R.S.V.; alanti exemplãr di thema-aestã continueatã suntu tu Fapti 2:47 shi 2 Cor. 2:15). Zborlu-gãrtsescu aestu ti “ascăpat” easti ufilizit tu chirolu tricut ti ascăparea atsea mari tsi Hristos u-fãtsea dupã crutsea, shi noi putem s-nã ligãm cu ea dupã pătăgiunea (2 Tim. 1:9; Tit 3:5).

Tutã-aestã-i cu exemplu di lucãrli-al Dumnidzã cu Israel natural, tsi u-formeadzã bazã ti relatsiea-a Lui cu Israelu di duh, icã pistimenjlji. Israel u-alãsã Eghiptu, tsi-u reprezentã lumea di truplu shi religiea cu alatusi cu-tsi noi him ligats di ninti-a ascăpariljei. Elji u-tricurã Amarea Aroshi shi deapoea cãlãtorisirã pisti irnjiea di Sinai tu loclu atsel tãgmisit, iu elji fura di dip bãgati cã Vãsiliea-al Dumnidzã. Tritsearea-a lor di Amarea Aroshi easti typicalã ti pătăgiunea-a noastã (1 Cor. 10:1,2); cãlãturisirea tu irnjiea di bana-a noastã prezentã shi Canaan di Vãsiliea-al Dumnidzã. Iuda v.5 spuni cãt multu di elji fura spãstrits tu cãlãturisirea-a lor tu irnjiea: “Domnul, dicara u-ascăpã miletea-a Lui dit loclu-a Eghiptului, lj-chiru, deapoea, atselji tsi nu pistipsea”. Israel di-aclo fu “ascăpat” di Eghiptu, cã tutili tsi suntu pãtizatsi suntu “ascăpats” di amărtiea. Mas unlu di populu-al Israel eara-ntribat, “Desi eshtsã ascăpat?” apandasea-a lui siyurã cã va s-eara “Da”, ama aestã nu-a s-scljeamã cã elji suntu *di dip* ascăpats.

Pi idhyiul modus cã Israel s-turna la Eghiptul tu ininjli-a lor (Fapti 7:39) shi s-turnarã tu unã banã di mirãchli-a truplui shi doctrinã cu alatusi, ashishi atselji cari eara “ascăpats” di amărtiea pi pătăgiunea pot idhyea ashishi s-cad di pozitsiea-atsea

vluysisitã tu cari elji armasã. Posibilitatea cã noi s-u adrãm idhyea cã shi Israel atsel natural tu irnjiea easti bãgatã sum actsentu tu 1 Cor. 10:1-12, Uvr. 4:1,2 shi Rom. 11:17-21. Ari un mari numir di exemplãri tu Scripturã di atselji cari fura “ascãpats” unãoarã di amãrtiea dupã pãtãgiunea, shi cari deapoea cãdzurã tu unã pozitsii tsi minduea cã elji va s-hibã blãstimats pi turnarea-a Hristolui (pi ex. Uvr. 3:12-14; 6:4-6; 10:20-29). Doctrina di atselji ‘ascãpats tu unã oarã-a s-hibã ascãpats ti totna’ di zilipsitslji preftsã ‘evanghelitsi’ easti spunitã cum easti cu ahtãri paragrafi – unã filozofiea di fãtseari-a mirãchlor di trup.

Ca shi tutili lucrì, un sensu corectù di balans easti lipsit tu cãftarea cã s-u reafirimãm pãn’ la atsel punctu cãndu-a s-him “ascãpats” di pãtidzarea. Faptu nu lipseashti s-hibã vidzut cã nã si da *shansã* di ascãpari – unã ma ghini posibilitati di-atsea fãrã di pãtidzari. Mas nã-fãtsem “tu Hristos” cu pãtidzarea, him tu prospectu ascãpats, noi dealihea avem unã umuti *siyurã* cã-a s-him tu Vãsiliea-al Dumnidzã, mas coninuãm s-nã bãnem tu Hristos cã him cãndu inshim dit apili ti pãtidzari. Pi cafi un punctu tu chirolu dupã-pãtidzarea-a noastã lipseashti s-him izoti s-avem unã siyuritati di tinjiseari ca siyura va s-him apruchits tu Vãsiliea pi turnarea-a Hristolui. Noi nu putem s-him *di dip* siyuri, ca poati s-nã cãdem altã dzuuã; noi nu u-shtim yinitorlu personal di duh-a nostu tu bana-aestã.

Lipseashti s-fãtsem tutã ca s-putem s-u tsãnem conshtiintsã bunã tsi u-avem cu Dumnidzã la pãtãgiunea. Pãtãgiunea easti “tagma di unã conshtiintsã bunã” (1 Chet. 3:21, gãrtseashti); candidatlu ti pãtãgiuni da tagma (taxã) cã-a u-tsãni atsea conshtiintsã clarã cu Dumnidzã.

Cã pãtãgiunea ari unã importantsiea vitalã cã s-nã da aprucheari la ascãparea mari tsi-i tu Hristos, noi lipseashti s-avem ãngãtani cã s-nu u-dãdeam impresiea cã mash cu un faptu icã “lucru” di pãtãgiunea va s-him ascãpats. Noi avem spusã di ninti cãt easti lipsit bana di uspitsãljea continueatã cu bãgarea pi crutsi al Hristos: “Mas omlu nu-i aflat di apã *shi* duh, nu va s-poatã s-intrã tu vãsiliea-al Dumnidzã” (Oani 3:5). Unã comparatsii cu-aestã tu 1 Chetru 1:23 spuni cã nãshterea di Duh tsi s-featsi dupã pãtãgiunea lipseashti sã-spunã ti regheneratsiea-a noastã preayalea cu Duhlu/Zborlu. Ascãparea nu-i mash di ispetea-a pãtãgiuniljei: easti rezultat di harea (Efes. 2:8), pisti (Rom. 1:5) shi umuti (Rom. 8:24), anamisa di altili lucrì. Contentsiea easti vãrãoarã ascultatã cã ascãparea easti mash prin pisti, shi di-aclo nu-i importantu un “lucru” cã pãtãgiunea. Ma Iacov 2:17-24 u-featsi clarã cã ahtari mindueari featsi unã dyafurea cu alatusi anamisa di pitea shi lucrili; unã pisti di dealihea, pi ex. tu Vangheljlu, easti spunitã cã-i pitea orighinalã shi dupã lucãrli tsi insheascã di ea, pi ex. pãtãgiunea. “Prin fapiti easti-ndriptat omlu, sh-nu mash di pisti” (Iacov 2:24). Tu multi cazuri di pãtãgiunea, ãmbistimenlu-ntribã tsi lipseashti “s-facã” mas s-hibã ascãpat; shi apandãsirea totna avu tu ea pãtãgiunea (Fapiti 2:37; 9:6; 10:6; 16:30). ‘Adrarea’-a ‘lucurlui’ di pãtãgiunea di-aclo-i unã indicatsii lipsitã di pitea-a noastã di Vangheljlu tu ascãpari. Lucurlu ca s-nã ascapã easti di dip adratã di Dumnidzã shi Hristos, ma lipseashti s-li fãtsem “lucãrli tsi-ù hãrzescu tunusearea” shi pitea ti-aestã (Fapiti 26:20 vid. Marcu 16:15,16).

Noi avem spusitã sh-di ninti cã limbã di aspilarea di amãrtiilji easti ti ljirtarea-a Dumnidzãlui ti noi dupã pãtãgiunea-a noastã tu Hristos. Tu vãrni paragrafi nã si spuni ti aspilari di amãrtiili-a noasti dupã pitea shi tunusirea-a noastã (Fapiti 22:16; Apoc. 7:14; Ier. 4:14; Is. 1:16); ti alti Dumnidzã s-veadi cã Unlu cari nã-aspilã amãrtiili

(Ieze. 16:9; Ps. 52:2,7; 1 Cor. 6:11). Aestã ghini u-spusi cum mas noi u-fãtsem lucurlu-a nostu cã s-him pãtidzats, Dumnidzã atumtsea va nã-aspilã amãrtiili-a noasti. Cu-atsea ‘lucurlu’, icã faptul, di pãtãgiunea easti unã jgljioatã vitalã tu acãtsarea-a Vangheljlu di Dumnidzã di hari (‘pishcheshi’), tsi nã-easti datã tu Zborlu-a Lui.

Digresiea 30: Pãtãgiunea diznãu

Ãndoi di oaminji duchescu cã-i ti ciudii s-hibã pãtidzats dupã tsi-a s-hibã pãtidzats di ninti, atsea tsi elji mindueascã cã eara ‘pãtãgiunea’ di vãrnu typ, icã cu pruscuchiri cã bebeu, icã cu unã nicari ãntreagã tu unã altã bãsearicã. Cum shi s-hibã, di ninti-a pãtãgiuniljei lipseashti s-avem pucãeari shi unã pisti di dealihea tu Vangheljlu di dealihea (Fapti 2:38; Marcu 16:15,16). Pãtãgiunea easti pãtãgiuni dupã itiea cã lucãrli-aesti lipseashti s-facã di ninti s-fãtsem nicarea tu apã. Mat. 28:19, 20 featsi ligãturã cu pãtãgiunea cu protã asculatrea-a ãnvitsãturlor tsi li-explicã Hristos. Cã un tinir ficior easti nipãtut si s-pucãeascã icã s-u acãchiseascã Vangheljlu; cum shi s-hibã, pruscuchirea nu-i pãtãgiuni. Un anoitor tsi anoitã tu un bazen ti anoitari poati s-hibã di dip nicat tu apã, ma aestã nu-i pãtãgiunea, cã personã nu apandãseashti cu minti ti Vangheljlu ãndreptu. Idhyea-i dealihea ti atselji cari suntu nicati cãndu tu idhyiu momentu pistipseascã tu unã doctrinã nidealihea; elji s-au nicatã, ma nu shi pãtidzatã.

Ari mash “unã pisti”, icã un system di doctrini tsi-ù fac Vangheljlu di dealihea, sh-di aclo mash “unã pãtãgiuni” – icã pãtãgiunea tsi s-featsi dupã pistipsirea tu “unã pisti”. “Ari-un trup (icã unã doctrinã di dealihea)... ashi cum fut grits la mash unã umuti-a gritãljei-a voastã. Un Domnu, unã pisti, unã pãtãgiuni, un Dumnidzã” (Efes. 4:4-6). Nu ari dauuã umuti, cum s-pistipseashti di atselji cari dzacã cã nu-i importantã mas pistipsim ca premiea-a noastã va s-hibã pi Tserurli icã pi loclu. Ari mash “un Dumnidzã” – Isus di-aclo nu-i Dumnidzã. Atsea spuni cã mas, cãndu noi him pãtidzats, noi nu-li acãchiseam doctrinili di bazi cã di Vãsiliea-al Dumnidzã, natura-al Dumnidzã shi Isus, etc., atumtsea ‘pãtãgiunea’-a noastã protã nu fu validã.

Oani pãtidzatorlu nicã oaminji, shi lã-spuni s-pucãeascã, shi lã-nvitsã ãndauuã lucri ti Isus (Marcu 1:4; Luca 1:77). Ma, aestã nu fu duri. Fapti 19:1-5 spuni cã vãrã cari Oani lã-pãtidzã lipsea iara s-hibã pãtidzati cã di niacãchisearea-a lor di dip di vãrã doctrinã. Cã atselji tsi Oani lã-pãtidzã, shi noi poati s-duchim cã pi nicarea-a noastã protã lipsea s-fãtsem unã pucãeari di dealihea shi unã ahurhiturã nauuã. Aestã poati s-hibã dealihea, ma nu nã-tradzi diparti lipsã s-u apruchem “unã (dealieha) pãtãgiuni” tsi poati s-facã mash dupã acãchisirea-a elementilor tuts di “unã pisti”.

Digresiea 31: Nivelu di Shteari Lipsitã Dininti-a Pãtãgiuniljei

Multsã dghivãsitori s-au astrãvãrsitã cu atselji tu bãseritsli ‘Evanghelitsi’ cari mindueascã cã doctrinã nu-i importantã ti ascãparea, shi mash unã spuneari verbalã cã ‘Pistipsescu ca Isus Hristos easti Hiljlu-al Dumnidzã’-i pre-requizitlu di bazi ti ascãparea. Pi unã videari superfitsiealã aestã nã-si pari cã-i bunã di itiea-a converziili tsi furã adrati shi ti-tsi s-ngrãpseashti tu Fapti, dicãt idhyea-ashi spunirea-a ideilor di ‘vreati’ shi ‘tolerantsii’ tsi suntu tu duhlu-a etãljei-a noastã. Studiea-aestã featsi unã analizã ma detalã ti importantsiea-a doctrinãljei.

CÃTSE AHÃT AYONJEA?

Nu poati s-ari tsivã nipistipseari cã unã dghivãseari ayonjea-a Faptilor u-da impresii cã multsã pãtãgiuni fura adratì cu multu putsãnã instructsii pi bazã-a Vangheljului, shi mash cu unã confesiea shcortã di pistipseari tu Hristos cã hiljlu-al Dumnidzã. Mash s-spunem zboarãli atselji patru ‘Io pistipseacu tu Hristos’ easti fãrã di altu fãrã di mindueari cã unã calì cãtrã ascãparea – shi mãioritatea-a ‘Vanghelicearlor’ va s-mindueascã cã lipseashti s-ari shi altã shteari icã tinjiseari tu mintea-a personãljei tsi li-spuni zboarãli-aesti cã eali s-hibã cu mindueari. Punctul-aestu nu lipseashti s-hibã greu s-u apruchim. Atumtsea-i ma greuã s-disputãm cã paragrafi cari li-spun confesiile di pisti tu Hristos cã hiljlu-al Dumnidzã spunã cã zburearea-a zboarãlor aesti easti tutã tsi-i lipsitã. Atsea-i ma simplã acãchiseari dicãt mash dzãtsearea di unã frazã shcortã, fãrã di importantsiea-a duchirlor shi pistipsirlor di personã, nu poati s-u bagã omlu pi calea-a ascãpariljei. Puncturli cari yinã poati s-hibã di agiutor tu explicatsiea di converziili-aesti tu ayunjii:

- Spunerea tu Faptili – cã shi tu Scripturã-ntreagã – easti multu condenzatã dupã lipsã. Ea featsi un exertsis interesantu omlu s-li dghivãseascã vãrã di oratsiili ãngrãpsiti tu Fapti shi s-u misurã chirolu lipsit; easti dealihea siyura cã eali va s-acãtsã ma multu tu dealihea, dicãt atsea cã multu nu-i ãngrãpsitã. ãdoi exempluri:

Apãrarea di Pavlu tu Ierusalim acatsã patru minuti ti dghivãseari (Fapti 22); atsea di ninti al Felix unã minutã; di ninti di Agrippa patru minuti; spunirea di tsindzãtsinjilji al Chetru acatsã mash patru minuti; atsea la Corneliu trei minuti; oratsiea-a Domnului dupã hrãnirea di 5,000 (Oani 6) shasi minuti; liturghisearea pi muntli 18 minuti. Prupuvidearea al Chetru tu Fapti 3:12-26 acatsã dauã minuti ti dghivãsearea cu boatsi; ma dealihea lipsea ma multu ti hãbãrli di contsãnirea-a prupuvideariljei-aestã s-hibã adusã la “preftsãlji, capidanlu a hramlui shi Saducheilji” shi ti elji s-yinã pi stsenã (Fapti 4:1).

Cu-atsea factul cã unã ‘instructsiera’ ma lungã di pãtãgiunea di candidatslji nu-i spunitã nu-i provã cã-atsea nu s-featsi. Un argumentu di tãtsearea easti multu dubioz tu cazlu-aestu.

- Avearea di “pishcheshea (ti ciudii) di shteari...di minduearea di duhurli (mintilji)” li-fãtsea ca posibili prupuvediili prots ta s-li dghivãseascã mintili cum lipseashti di atselji la cari lã-prupuvidirã, sh-cu atsea featsirã un interview-mplin di doctrinã, cãt nã lipseashti, cã nu-i lipsit.

- Ari itii ta s-pistipsim cã multili pãtãgiuni di Uvrei tu Erusalemlu tu ahurhirea-a Crãshtinizmolu fu un cazù spetsieal. Nu-ari provã cã ahtari metodi shi misuri di pãtãgiuni s-featsirã deapoea tu seculu prot. Mas converziili continurã pi ahtari un nivel, atumtsea Erusalemlu-ntreg va sh-si fãtsea crãshtin mash tu-ndoi anji. Cã oaminjlji-aeshtsã furã Uvrei avurã unã ma mari shteari dit Vecljul Testamentu shi cãljurli-a Domnului. Ahãndosea-a Epistolãljei di Pavlu la Uvreilji shi al Chetru (iara la Uvreilji) spuni cã dghivãsitorlji-a lor pãturã cã s-li acãchiseascã multili aluzii di Vecljul Testamentu cari li-featsirã. Easti ti-ciudii cum Pavlu spuni ti Melhisedec ca laptea-a lumiljei, cu-plãngul cã el nu pãtu s-yinã tu ma multu detali ti el cã di nimãturitatea-a lor di duh (Uvr. 5:11,12). Atsea indicheadzã cã nivelu-a lor di shteari tu chirlu-a converziiljei-a lor, cum Pavlu lã-spunã nu s-fãtsea ma multu dit atsel chiro. S-pari cã epistolili-aesti furã protã-ngrãpsiti la bãsearicã di

Erusalem, ma multu dit cari va sh si-pâteadzã tu dzãlili prots-ngrãpsiti la ahurhirea a Faptilor.

- Pistipsim cã va nã-spunem cã prupuvidearea tu numa di Hristos shi spunearea cãcum easti spunitã tu Faptili eara equivalentã cu acãchisirea di truplu multu detaljat di doctrinã.

- Va nã-si pari di 1 Cor. 1:17 ca Pavlu (shi apostoljli alantsã?) lucrarã tu ayunjii cu un tim efectiv di multi instructori shi pãtidzãtori, cã el tricu ptsàn chiro tu cafi un loc iu prupuvidea.

NUMA DI ISUS

Numa di Dumnidzã li-featsi nai ma multili prupuvideari ti El sh-ti cãljurli-a Lui – Numili-a Dumnidzãlui shi titurli u-spunã caracterlu shi itiea-a Lui. Numa di Isus Hristos nu-i mash unã apelatsii ma shi unã ma ahãndoasã spuneari di doctrinã.

Pistipsirea tu numa di Isus easti bãgatã tu paralelã cu-atsea cã s-him pãtidzati (Oani 3:5,18,23). Gal. 3:26,27 u-featsi pistipsirea tu Hristolu fãr' di altã ligatã cu pãtãgiunea tu el: "Cã tuts hits hiljli-al Dumnidzã prin pitea tu Hristos Isus. CA, cãts vã pãtidzat tu Hristolu, cu Hristolu vã-nviscut". Ma multi exempluri di ligãtura-aestã anamisa di pitea shi pãtãgiunea poati s-hibã aflati tu Fapti 19:4; 10:42 vid. 48; 2:37,38; Luca 24:47. Apollo "shtea" di pãtãgiunea di Oani (Fapti 18:25), shi spusi cã pãtãgiunea nu-i mash unã fapti, ma ari shi lipsã di shteari di vãrã ãnvitsãturã.

"Filip... ãl prupuvidea Hristolu" (Fapti 8:5) s-pari cã el dzãsi 'Pistipsits tu Isus'; ma "Hristos" easti definat tu Fapti 8:12: "Ma cãndu lj-pistipsirã-al Filip, cari lã prupuvidea ti lucãrli di amirãriljea-al Dumnidzã sh-ti numa-al Isus Hristolu, elji furã pãtidzats". Videts cã "lucãrli"-i tu plural; nu mash unã spuneari shcurtã di Hristos; shi s-u 'prupuvideascã Hristolu' idhyea-ashi u-avea shi doctrinã di pãtãgiunea. Oani 6:40 nã-spuni cã easti vrearea-al Dumnidzã "cã cafi-un tsi-L veadi (lu-acãchiseashti) Hiljlu shi pistipseashti tu el, s-aibã banã ti daima"; ma deapoea Isus dzãsi cã "Cara s-va vãrã s-u facã vrearea-a Lui (di Dumnidzã) va sã-shtea ti-doctrinã" (Oani 7:17). Cu-atsea mas shtim ca doctrinã-i idhyea cu-atsea 's-l videm' Hiljlu. Zboarãli al Hristolu "Tini-l vigljeashi zborlu-a Meù sh-nu u-acãtsashi incheari numa-a Mea" (Apoc. 3:8) idhyea-ashi spuni cã zborlu-al hristolu easti paralel cu Numa-a Lui. Hristolu dupã inspiratsii featsi tsitat dit Is. 42:4: "Ãnvitsãtura-a Lui (a Hristolui) arãdzãmurli tuti u-ashteaptã" ca "Shi la numa-a Lui va u-aibã umutea farili" (Mat. 12:21), iara u-bãgãm idhyea numa-a Lui cu Vangheljlu ti el. Epistolili al Oani dhefthera shi al treiea u-ari referentsã ti preftsãlji cari cãlãturisescu "Va s-fats ghini s-lji-agiuts la calea-a lor, ash cum undzeashti dininti-al Dumnidzã, cã ti numa-a Hristolui ãnchisirã pi cali, fãr di cã s-ljea tsiva di la soea" (3 Oani 6,7). Aestã s-pari cã aludeadzã nãpoi ti comisia di Marcu 16:15,16, ta s-yinã tu lumea-tutã shi s-u prupuvideascã Vangheljlu; cu-atsea numa al Hristolu shi Vangheljlu-a Lui suntu bãgati ca idhyi. Ta s-'pistipsim tu Hristolu' dupã Biblia di-aclo easti shi s-him pãtidzats: "Cã tuts hits hiljli-al Dumnidzã prin pitea tu Hristos Isus. Ca (icã cã), cãts vã pãtidzat tu Hristolu, cu Hristolu vã-nviscut" (Gal. 3:26,27). Pavlu zbureashti dimi ca pistipsearea-a lor tu Hristolu easti dupã naturã intratã tu expretsiea-a lor di pitea-atsea dupã pãtãgiunea. Cu-atsea pistipsirea tu Hristolu-i un protses di acãchiseari tsi-i urmat cu tinjiseari,

dicât mash s-nã spunem ayonjea cã ‘Pistipseacu tu Hristolu’. Aestã easti provatã cu Oani 6:35: “Atsel tsi yini la Mini nu-ari s-agiungã shi-atsel tsi pistipseashti- tu Mini putes nu-ari s-ducheascã seati”, tsi easti idhyea cu pistipsirea tu Hristolu cu YINEARI la el – cu tsi spuni cã pistipsirea-i un protses.

Prupuvidearea-a “Hristolu”di-aclo avea shi ândauũ doctrini. Cu-atsea Luca 9:11 spunã ti Hristolu cum prupuvideashti Vangheljlu-a Amirãljei di Dumnidzã (vid. Matei 4:23), ma spunearea paralelã tu Marcu 6:34 spuni ti El cum lã-nveatsã elji di “multi lucrì”. Vangheljlu ari shi “multi lucrì” – nu mash unã spuneari shcortã ti Hristolu tsi poati s-hibã adratã tu minutã. Cu-atsea noi dghivãsim frazi ca “Shi cara lj-nvitsarã Vangheljlu-a tsiljei tsitati shi ânvitsarã multsã” (Fapti 14:21) tsi u-featsi idhyea prupuvidearea shi ânvitsaturã. Ahtari unã limbã nu va s-lipseascã mas Vangheljlu fu mash ândauũ spunerì simpli. Prupuvidearea di Pavlu la Veryea avea ca rezultat la oaminjlji cari li-vidzurã Scripturilì cafi dzuũ (cu copiilì di Vecljul Tesamentu tu sinagoga?) ta s-veadã tsi Pavlu lã-spusi la elji (Fapti 17:11). Vangheljlu-nvitsat di Pavlu di-aclo fu bãzat tu Vecljul Testamentu, shi fu di itia cã protseslu di-nvitsarea-a Biblicalei di oaminjlji-aeshtsã dupã tsi l-ascutarã shi pistipsirã - “Multsãlji di elji pistipsirã” (Fapti 17:12). Cãndu avem lucru cu oaminji cari aũ njicã shteari di Biblicia shi nu u-xitãseascã multu cafi dzuũ dupã discusiea, nu-i ti ciudii cã chirolu di instructsieu-i ma lungu di cãt tu seculu prot. “Cafi-un tsi pistipseashti cã Isus easti Hristolu, easti faptu di Dumnidzã” (1 Oani 5:1) limpidã li-leagã versurli cã “Dupã vrearea-a Lui nã featsi prin zborlu-a dealihealjei” (Iacov 1:18), “Cara hits faptsã diznã... prin zborlu-al Dumnidzã... zborlu, cari cu Vangheljlu vã fu prupuvidit” (1 Chet. 23, 25). Aestã spuni cã s-pistipsim cã Hristolu-i Hiljlu-al Dumnidzã-i epitom di factul cã atsel cari u-acãchisi Vangheljlu tsi-i tu zborlu-al Dumnidzã.

VÃSILJELU-A VÃSILIEALJEI

Bãgarea di actsentu pi atsea ‘pistipseari tu Hristolu’ s-featsi cu ma mari noima mas easti tinjisitã atsea cã titula ‘Hristos’ poati si s-dghivãseascã cã sinonimlu cu Vãsiliea-a Hristolui tu vãrã paragrafi. Cu-atsea Domnul-a nostu lã-spusi la Fariseilji cã elji nu lipseashti s-yinã anvãrligã s-ul caftã Mesiea s-yinã, cã el di ninti sta tu mesea-a lor. El u-spuni atsea cu zboarãli “...Vãsiliea-al Dumnidzã easti anamisa (A.V. mg.) di voi” (Luca 17:21), tsi spuni ca “Vãsiliea” easti s-hibã adratã idhyea cu vãsijelu-a Vãsiliealjei. Oani u-prupuvideashti atsea ca Vãsiliea-al Dumnidzã fu aproapea di-aclo spuni ti spunearea mari di manifestatsiea-a Hristolui. Cheatra tsi u-frãmsi cadurlu al Nebucodonosor u-spuni Vãsiliea-al Dumnidzã (Dan. 2:44); easti shi cheatra/Vãsiliea tsi “va sh si-frãmtã tu pãrtsã shi va li-asparsi atselji (alanti) vãsiliì”, tsi spuni ca cheatra easti Vãsiliea cãndu atsea frãmsi pi cadurlu, cãcum shi dupu destructsieu-a ljei. Pi un idhyiul modus, parabola al Iezechiel ti yinlu u-spuni “cipita-a chedrului analtu un vlãstar shi va-l seamin ca s-creascã un mari pom”, “tuti soilì cu àrchi-a s-bãneadzã tu-aumbra-a lumãchlor a lui” (Iez. 17: 22, 23). Atsea lipseashti s-hibã ti Hristolu, “vlãstarlu” di Is. 53:2; ma ari di dealiheia ligãturi cu parabola-a Lui di imitsa, tu cari Vãsiliea al Dumnidzã s-featsi idhyea cu unã simitsã njicã tsi va s-creascã tu un pom mari, sum cari di tuti soi di pulji yinea s-bãneadzã. Aestã ligãturã anamisa di zborlu-a Vãsiliealjei shi Isus Insushi personal spuni ca El Insushi vidzu ca zborlu yiu-a Vãsiliealjei. Tu lunjinã di-aestã easti s-u acãchisim cã ‘pistipsirea tu Hristolu’ shi pistipsirea tu Vangheljlu-ntreg di Vãsiliea al Dumnidzã suntu identitsi.

TSI-I VANGHELJLU?

Noi tora yinem pânã la discussia tu ma mari detalj tsi s-minduea doctrinã esentsiealã tu ãmbistimenjlji di protlu seculu. Lipseashti s-hibã acãchisitã cã aclo avea un trup di doctrinã tu chirolu di Nãulu Testamentu tsi fu ca equivãlentu cu “Spunirea-a Pistiljei”-a noastã. Un alantu factor importantu s-ul tsãnem tu minti fu shi existentsã-a frãtsiilor cu pishcheshea di prupuvideari – ‘spuneari-di-ninti’ di dizvãlirea directã di Dumnidzã cu inspiratsii. Ari unã itii ta s-pistipsim ca cu chirolu vãrã di spunerli-aesti sum inspiratsiea fu bãgati deadun cu trupu-aestu di doctrinã.

UN TRUP DI DOCTRINÃ

Pavlu pãtu sã-spunã cã atselji tu ecclesiea (bãsearicã) di Roma u-avurã “supusã cu tutã inima-a-ndriptarlui a-formãljei aestã di doctrinã a curi lj-fut dats ãn sãnãdii” (Rom. 6:17) di ninti pãtãgiunea-a lor. Zborlu gãrtsescu ti “formã” easti idhyiu tsi s-tradutsi ca “exemplu” shi “shemã” – ca s-avea ligãturã cu trupu di ãnvitsãturã tsi fu copieatã tu un altu loc. Referentsã al Pavlu ti-aestã u-spuni importantsiea di un trup definat di nvitsãturã s-hibã acãchisit di ninti-a pãtãgiuniljei, shi idhyea ashì ca nu fu mash ãndauuã spuniri shcurti tsi fu spuniti di ninti-a pãtãgiuniljei. Vãrã tu ecclesiea lipsea s-aibã “unã formã di dumnidzãmea, ma s-u alasã di-aclo putearea” (2 Tim. 3:5), poati spuni cã elji pãturã s-li tsãnã doctrinili atselji bazitsi di pisti ma s-nu u-veadã putearea atsea dealiheã di Dealihealjei tu bana-a lor di cafì dzuuã. Pavlu pãtu s-lã spunã iara la Galateanjli ca “Isus Hristos evidentã fu pitricut, ãncãrfãsit anamisa di voi” (Gal. 3:1). Zborlu gãrtsescu ti “pitricut” di dealiheã scljeamã ‘disinjat cu zboarã ãngrãpsiti’, ca dimi instructsii di ahurhirea-a Galateanjlor fu cu unã formã ãngrãpsitã di manual di instructsii.

Cãndu s-definiazã doctrinã-a ãnyeariljei, Pavlu poati s-dzãcã “Cã vã ded... atsea tsi sh-mini-aprucheai, cã Hristolu muri...” (1 Cor. 15:3), tsi spuni cum el u-avea aprucheatã dizvãlirea ti lucãrli-aesti, shi u-transferã la elji ca doctrinã s-hibã aprucheatã cã fundamentu. 2 Chetru 2:21,22 yini tu loc auuatsi: “Cã ma ghini eara ti elji s-nu-ù cãnushtea calea-a-ndriptatiljei, dicãt...sh-si tragã di la sãmta dimãndãciuni, pitricutã la elji. Ma porcul ascãldat (tu pãtãgiunea) (s-turnã) la lãschili-a mucearãljei a lui”. Auuatsi “calea” shi “sãmãtã dimãndãciuni” cari “s-pitricurã” la elji suntu ligati cu aspilarea (ascãldarea) pi pãtãgiunea, dimi ca moduslu shi dimãndãciunea sã-shtirã di ninti-a pãtãgiuniljei. Avem spusã ca nu avea mash unã dimãndãciuni s-hibã acãchisitã di ninti-a pãtãgiuniljei. Ari ãndauuã paragrafi cari va s-zbureascã ti ‘aprucheari’ di ãnvitsãturã di doctrinã shi “Vangheljlu”: Gal. 1:9,12; Fil 4:9; Col. 2:6; 1 Sãr. 1:6; 2:13; 4:1. Aestã spuni ti atsea ca ‘Vangheljlu’ fu adrat di un trup spetsific-a ãnvitsiturilor tsi furã ‘aprucheari’ protã cu apostoljli shi deapoea cu atselji la cari s-prupuvidi.

“PISTEA”

Iuda idhyea ashì zbureashti ti “pistea pitricutã-a sãmãtsãlor (sh-ti tuts), nãoarã sh-ti totãna” (Iuda 3). “Pistea” cu-atsea easti paralelã ti “formã di doctrinã” tsi fu pitricutã la elji di ninti-a pãtãgiuniljei, shi va s-eara unã alantã frazã tu vocabularlu di seculu prot tsi spunea ti trupu-aestu di doctrinã. Inspiratsiea-al Pavlu ta s-“u tsãnem marturisearea-a pistiljei-a noastã” (Uvr. 10:23) poati s-aludeadzã nãpoi la marturisearea publicã di pistea tu “pistea” di-ninti-a pãtãgiuniljei-a lor. Tsãnirea-a “zborlui ãmbistimen” (Tit 1:9) lipsea s-hibã spunit di protã cã s-u tsãni ‘Spunirea di pisti’-aestã tsi lã fu spunitã la elji di protã. “Pistea-a tutãlor” (Tit 1:4) spuni cum trupu-aestu di pisti fu mpãrtsat di pistimenjlji tuts; avea mash “unã pisti” (Efes. 4:5).

“Pistea” shi numa di Hristos easti ligatã tu Fapti 3:16. Avem vidzutã ca numa di Hristos easti altã numã ti idhyea nvitsari tsi easti contsãnutã tu “pistea”. Shi dauili tu lucãrli di practicã (1 Tim. 6:10) shi doctrinã (1 Tim. 4:1) Pavlu lâ-spunea contra cã vãrni pot “s-tragã diparti di pistea”. Prota stzã di apostasia-atsea poati s-hibã s-u spunã ca “pistea” nu pãtu s-hibã definatã.

LUCÀRLI DI PRACTICĂ

Lucãrli di practicã idhyea-ashi furã parti di trupu-aestu di doctrinã. “Pistea tu Hristolu” avea shi mindueari ti “ndriptati sh-ti-azãptãseari sh-ti giudicata yinitoarã” (Fapti 24:24,25). Pavlu zbureashti ti instructsiesia ti frãmsirea-a pãniljei cã el u-featsi atsea di-nvitsarea di-nyeara: “Cã mini di la Domnul u-loai atsea tsi vã-ù ded shi-a vauuã” (1 Cor. 11:23). Aclo s-pari cã eara unã grupã di lucãrli-aesti practitsi, tsi Pavlu deapoea li-lãrdzi cã s-u bagã nuntru shi-nvitsarea ti loclu a soarilor tu ecclesiea: “Voi... tsãnets-li arãdzli-ashi cum vã li ded mini. Ma voi sã shtits cã... a caplu-a muljeariljei easti bãrbatlu...” (1 Cor. 11:2,3). Aestã spuni cã explicarea di lucãrli aesti lipseashti s-hibã dininti-a pãtãgiuniljei, shi eara partea di trupu di doctrinã pi tsi fu insistatã tu seculu prot. Zborlu gãrtseacu ti “arada” idhyea tsi s-tradutsi ca “traditsiea” tu 2 Sãr. 3:6 shi 2:15: “Trãdzets-vã nãpoi...di cãfi un frati tsi imna...nu dupã traditsiea tsi u-luats di noi... stats nicãltinats sh-tinjisits-li-adetsli tsi li-nvitsat, fu cã prin zbor (inspirat, di prufet), fu cã prin epistola-a noastã”. Aestã u-spuni importantsiea vitalã di tsãnearea di trupu-aestu di-nvitsari, shi lipsã s-nã sepãrãm di atselji cari nu u-tinjiseascã atsea: “Cari s-tsãni di zborlu-mbistimen (unã alantã descriptsiea di idhyiu trup di doctrinã) a-nvitsãturãljei, ta s-hibã izoti shi sã-ncurajeadzã la-nvitsãtura-atsea sãnãtoasa shi sã-lji vãryeascã dushmanjlji” (Tit 1:9).

Shtim cã avea shi “prufets minciunoshi” tu ecclesiili prot, cari spunirã cã au dizvãliri di Dumnidzã ti doctrinã tsi lipseashti s-hibã iara bãgatã pi trupu apruheat di doctrinã (Tit 1:9; 3:8; 2 Tim. 2:11; 1 Tim. 4:9), tsi “hãrzashti tutã-apruhearã” (1 Tim. 1:15; 4:9) – icã tu trupu di doctrinã tsi ari “pisti”. Aestã-i ti tsi Oani nu spunea ta s-“pistipsits...pi cãfi un duh” cari spunea cã-i inspirat (1 Oani 4:1).

DETALJI SPETSIFITSI

Aestã tsi yini suntu-ndauuã exemplari clari ti-atsea iu doctrinili sh-nu mash unã ‘pistipseari tu Hristolu’ simplã furã-nvitsati cã unã parti di Vangheljlu bazic tsi lipsea s-hibã acãchisitã di ninti-a pãtãgiuniljei:

- “Dumnidzã va li giudicã atseali-ascumtili-a oaminjlor prin Isus Hristolu dupã Vangheljlu-a meù” (icã atsea tsi Pavlu u-prupuvidea; Rom. 2:16). Doctrina di scamnul di giudicari shi responsabilitatea di-aclo s-pari cã-i ‘printsiplu prot’ – videts idhyea ashì Fapti 24:25; Uvr. 6:1,2.
- Ideiea cã tsircumtsiziea fu-lipsitã ti ascãpari fu descriptã di Pavlu ca “un Vangheljlu alantu” (Gal. 1:6). Cu-atsea tsi shtearea ca nu lipseashti s-u tsãnem Nomlu al Moise, pi ex. Sabbathlu, easti partea di acãchisirea di Vangheljlu di dealihea.
- “Vangheljlu-a Vãsiliealjei” nu-i mash ti Hristolu ma shi ti Vãsiliea-a lui yinitoarã; Is. 52:7 (vid. Rom. 10:15) featsi descriptsii pi preftul-a Vangheljlui cum zbureashti ti chirolu cãndu la Sion sã-spusi “Dumnidzãlu-a tãu domneashti” –tu Vãsiliea.

- Acăchisearea corectă di ‘punctili ma fini’ di natura-al Hristos fu shi lucru di oaspitsâljea (2 Oani 7-10); cà di-aestă Vangheljlu avea “lucri”, tu plural, di Hristolu (Fapti 8:12). Iara, mash spunirea cà noi pistipsim tu Hristolu nu-i duri.
- Importantsiea di tagmili ti Vāsilia easti parti vitală di Vangheljlu; fu prupuvidită ti tagmili dati la Davidlu ca “zborlu-a lishte ascăpari” (Fapti 13:23,26). Elji di-aclo fură partea vitală di dimândăciunea di ascăpari. Cu-atsea el zbureashti “Noi vâ-spunem (idhyiu zbor tsi s-tradutsi ‘prupuvidim’ tu alti locuri) la voi ghini hăbări (Vangheljlu) ti tagma faptă-a pârintsălor” (Fapti 13:32 R.V.). Pi idhyiù modus Rom. 1:1-4: “Vangheljlu-al Dumnidzà...ti Hiljlu-a Lui Isus Hristos, faptu di soea al David.”
- Ta s-li acăchisim tagmili lipseashti shi tsiva di shteari ti istoriea di Israel. Ună studiea di prupuvidearea al Pavlu tu Antiohiea tu Fapti 13 lu-spuni el cum zbureashti pi shcurtu ti istoriea al Israel cu ună actsentari spetsieală ti tagmili, tsi spuni ca elji fură umpluti tu Isus. Prupuvidearea-a lui, cu-atsea fu bazată pi istoriea al Israel, shi fu atsea ti tsi va s-dzătsem ‘expozitsională’, tsi va s-bitisească cu ună spuneari contră di consequentsiili pi giudicarea di niapândisirea la zborlu tsi u-prupuvidea el (Fapti 13:40,41). Contsănirea-a prupuvideariljei-a noastă lipseashti s-hibă similară.

CONCLUZII

Importantsiea di tută-aestă nu poati s-hibă spunită ma multu. “Bagă oară la tini insuts shi la-doctrină; āngreacă-ti la-aesti: cà cara-a li fats aesti, sh-tini-a ti-ascachi shi-atselji cari ti-ascultă” (1 Tim. 4:13-16). Listi di doctriini importanti ca atselji dati tu Anexu 1 di cartea-aestă nu suntu inspirati tsi s-poati s-hibă vidzută, ma dupu minduearea-a autorlui s-pari cà-i ună sumatsiea fer di multili di lucri spetsifitsi spuniti tu paragrafilu-a Biblealjei tsi zburească ti lucrili tsi suntu parti di “pistea”, “traditsiili” etc. Aesă studiea, pistipsim, cà spunea cà ari lipsă definitivă di ti un trup di doctrină tsi tuts di noi u-actseptăm shi nu him preayalea ta s-u apruchem spunirea-a noastă ti atsea. Contsănirea di truplu-aestu di doctrină lipseashti s-u contsănă instructsuea-a noastă di candidatslji ti pătăgiunea, shi easti fer mas lă-videm cu discussiea di ninti elji s-hibă nicati di dip, ca elji di dip u-acăchisească atsea tsi suntu ānvitsati. Frequentă pi pistimenjlji lj-fură băgată presiea s-alichească la “pistea” tu chirolu di problemili-a lor. “Fondatsiea-a Dumnidzălui sta siyura”. Cănushtearea-a noastă di protslji printsipi, cu calea ti ciudii di itiea-ntreagă di Dumnidzà lă-tsăni deadun, lipseashti s-nă da curajea la noi tu el insushi. Mash cu prupuvidearea-a noastă regulară ică re-studiearea di lucrăli-aesti va s-aibă benefit shi un sens ma ahāndos di sigurantsă, ashî cācum Pavlu tu oara-a lui di scutidea shi singuripsirea putem s-dzătsem “U-bitisii cursul-a meù, u-tsānui pistea...Shtiù tu cari pistipsi shi escu siyur cà el poati s-u tsānă atsea tsi io u-adrai la el (bana-a noastă, tută-a noastă) contra dzuuă-atsea” (2 Tim. 4:7; 1:12).

FUSNOTĂ: CONFESIEA-A DOMNULUI ISUS

“Mas dăi confesiea cu gura-a ta cà Isus easti Domnul shi-a s-pistipseshtsă cu inima-a ta cà Dumnidzà Lu-nye El dit mortșă, va s-ascachi” (Rom. 10:9).

Puncturli-aesti lipseashti s-hibă adrati:

- Avem spusă că ‘Domnulu Isus’ poati s-easti sinonim di un trup di doctrinã-ntreg tsi li-ari “lucãrli-n ligãturã cu Vãsilia di Dumnidzã shi numa al Isus Hristos”, cu pãtãgiunea (Fapti 8:5 vid. V. 12). ‘Confesiea’ ti tsi zbureashti Pavlu poati idhyea s-hibã adratã pi pãtãgiunea. El tu cazlu-aestu poati saludeadzã ti Marcu 16:16: “Atsel tsi va s-pistipseascã (icã s-da confesiea cu gurã) shi va sh-si pãteadzã (icã s-alinã cu Hristolu dit mortisã) va sh-si-ascapã”.
- S-acãchiseascã cã ti ãnyearea-al Hristolu lipseashti shi shteari di-nvitsãturã di Biblia ti cãtrãnji shi natura-a omlui.
- Rom. 10:8,9 poati s-hibã tu paralelã cu v. 13: “Cari tsi va-ù greascã (insushi, gãrtseashti) numa-a Domnului va s-ascapã”. Pavlu sã-spuni ca easti pãtidzat shi cu-atsea insushi u-spuni numa-a Domnului (Fapti 22:16); mash pãtãgiunea nã-da intrari tu numa-a Domnului (Mat. 28:19).
- Mas u-actsentãm importantsiea-a pãtãgiuniljei-ndauã capiti nãpoi tu Romanjli 6, nu s-poati cã Pavlu tora va s-nveatsã cã eara fãrã lipsã ti ascãparea tu caplu 10.
- Di-ninti di Rom. 10:9 suntu v.6-8: “S-nu dzãts tu inima-a ta, Cari-a s-alinã-n tser...Cari va s-dipunã tu-ahãndimi?...Ma tsi dzãtsi atsea? Aproapea-i di tini zborlu, shi tu gura-a ta sh-tu inima-a ta: tsi va s-dzãcã zborlu-a pistiljei tsi-l propoviduim”. “Zborlu-a pisti(ljei)” fu di-aclo atsea tsi lipsea s-hibã confesatã, shi s-bagã tu paralelã cu “Domnulu Isus” tu v.9. Avem vidzutã ca “pistea” u-spuni trupu-ntreg di doctrinã tsi u-featsi Vangheljlu. Pavlu featsi tsitat di Deùt. 30:11-14: “Cã dimãndãciunea-aestã tsi ts-u dimãndu dzuuã-aestã...nu-i ãn-Tser...nitsi-i pisti amarea (‘ahãndusimi’)...ma zborlu-i multu aproapea di tini”. S-pari ca el u-interpreteadzã “zborlu...dimãndãciunea-aestã” cã spuni ti Hristos. Tu idhyiù modus cã Israel u-tsãnea ca s-hibã vluysisit (Deùt. 30:16), ashì mas Israelu-atsel nãulu pistipsea tu zborlu ti Hristos elji va s-hibã ascãpats. Confesiea di Hristos cu gurã di-aclo easti idhyea cu actseptarea di-nvitsãtura-aestã ti Hristos. “Mas u-ascultsã boatseaa Domnului” (Deùt.30:10) easti bãgatã ca idhyea cu Rom. 10:9: “Mas dãi confesiea cu gura-a ta cã Isus easti Domnul”. Paralelã-aestã iara spuni cã “Domnulu Isus” easti titula tsi featsi sumatsiea di nvitsãturã bazicã di zborlu-al Dumnidzã.

Digresiea 32: Furlu Pi Crutsea

Furlu dzãtsea “Adu-mi-aminti, Doamne, cãndu va s-yinji tu vãsilia-a Ta. Shi Isus ãlji dzãsi: Dealieha tsã dzãc a tsàia, azã va s-eshtsã cu Mini tu paradis” (Luca 23:42,43). Versurli-aesti suntu ljeati ta sã-scljeamã cã pãtãgiunea nu easti esentsiealã ti ascãpari, shi cã va s-yinim dinãoarã tu Tserurli pi moartea. Dicãt altili provi tsi spunã contra, unã dghivãseari ma-ngãtan di paragraflu u-dizvãleashti aestã:

1. Dimãndãciunea s-hibã pãtidzat tu moartea-al Hristolu shi-nyearea fu datã *dupu* ãnyearea-a Hristolui (Marcu 16:15,16). Furlu nica bãnã sum Nomlu al Moise cãndu Hristos zbura cu el.
2. Pãtãgiunea di dealieha easti tu moartea shi-nyearea al Isus. Mas videm cã cãndu Isus zbura cu furlu nitsi cã evenimentili atseali s-featsirã, pãtãgiunea tu Hristolu nu fu posibilã.

3. Pătăgiunea u-simboleadză moartea-a noastă cu hristos (Rom. 6:3-5). Furlu fu atsea unică personă tsi di dealihea u-fătsea aestă.

4. Dealieha easti posibilă ca furlu fu un di atselji cari s-pătizară di Oani Pătizătorlu. Multsă di atselji converzii di ninti fură caracteri tu aumbră (Matei 21:32). S-dzacă că furlu nu fu pătizat easti s-nă disputăm di tătsearea; tsi-i ma greauă s-hibă un printsip definitiv pi cari va nă-iustificăm di dimăndăciunea s-him pătizats. Idhyea ashi, paragraflu easti tu tătseari ti zboarăli ‘sufli’ shi ‘tser’.

5. Furlu lu-ntriba Isus ta s-lu adutsi aminti ti bună, cându Isus s-turnă “tu” Vāsiliaea lui (R.S.V.). Furlu di-aclo nu fu făr’ di shteari ti Vangheljlu-a Vāsiliaeljei di Dumnidzà ti cari Isus prupuvidea (Matei 4:23). El shtea ca va s-aibă ună dzuă di giudicari pi băgarea-a fimeljlui di Vāsiliaea atsea, sh-di aclo l-pălăcārsi Isus, cari el shtea că va si s-alină di mortsă ca tu soni s-hibă giudicătorlu pi dzuă atsea, s-lu adutsi aminti ti ghineatsă. Furlu siyura ca nu fu făr’ di shteari; el u-vidzu atsea ca ascăparea tu dzuă di ānyeari shi giudicarea va s-hibă zburati di gură a Hristolui.

6. Isus apândăsi ca furlu va s-hibă cu el tu “Paradis”. Zborlu gārtsescu-aestu totăna zbură ti ună situatsiea ideală pi *loclu*. S-ufilizeashti ti Gārdinā di Eden diznă adrată cari va s-hibă vidzută tu Vāsiliaea yinitoară di Dumnidzà pi *loclu* (Apoc. 2:7). Tu chirolu di Vāsiliaea di Dumnidzà, lumea va s-toarnă tu conditsii tu formă di paradis di Gārdinā di Eden (Is. 51:3; Iez. 36:35), di itiea di blāstemlu cari va s-hibă sculat (Apoc. 22:3). Vecljul Testamentu Gārtsescu (Septuaghinta) u-ufilizeashti idhyiu zbor gārtsescu ti “paradis” cându zbureashti ti ună situatsii idylică pi *loclu* tu Ecc. 2:5; Nee.2:8; Cânt. 4:13; Adr. 13:10. ‘Paradislu’ mash s-ligă cu Tserlu cu ufilizirea-a ljei tu cārtsăli di fictsiea cum easti ‘Paradise Lost’ (Paradizlu Chirut) di Milton. Tagmă al Isus ti un loc ti furlu tu paradislu fu tu apândāsirea di vrearea-a lui s-hibă tu Vāsiliaea al Hristolu. Avem spusă tu Studiea 5 că Vāsiliaea va s-hibă tu *loclu*; ‘paradislu’ di aclo va s-hibă aclo idhyea-ashi.

7. Calea v. 43 nai ma multu s-tradutsi că s-pari dimi mas Hristos shi furlu fură deadun tu dzuă atsea tu ‘paradislu’. Ma s-veadă că pi Vāsiliaea nica nu ljsuntu băgati fimelji pi *loclu*. Elji di-aclo nu viniră tu Vāsiliaea pi dzuă-atsea. Isus yinea tu murmintu (Fapti 2:23); că shi el avea prupuvirită, el fu “trei dzăli shi trei noptsă pi *loclu*” (Mat. 12:40 vid. 16:21) după moartea-a lui pi crutsi. Nica dupu-nyeara el dzăsi “Nu dă di Mini, că *nica nu* Mi-am alinată la Tatăl a Meū” (Oani 20:17). Ashi Isus nu yinea pi Tserlu dzuă-atsea cându muri.

Iara, Isus s-pari că u-da tagmă pi furlu “*Azā* va s-eshtsă cu mini tu paradis”. Apandăsea la aestă s-pari că-i contradictsii s-află tu factul ca tu texturli orighinali pi limbă uvreescă shi gārtsească di Bibliea, nu s-veadi nitsi punctuatsii nitsi ghrami mări. Poati că s-u fătsem punctuatsiea diznă ash ca s-dghivāsim “Isus ljspunea, Dealieha tsă dzăc-a tsăia *azā*, va s-eshtsă cu mini tu paradis” (Luca 23:43). Tradutsirea di Rotherdam di dealieha bagă virgulă dupu “*azā*”. Aestă ti mirachi yini cum lipseashti tu contextul. Furlu āl-pălăcārsi pi Isus s-ul aducă aminti dupu ghineatsă pi dzuă atsea di giudicari; el shtea ca el avea responsabilitati, shi va syină aclo. Ma Isus ljdădea ună reafirmatsiea ti ciudii – ‘Pot s-tsă dzăc *tora!* Tini nu va s-lipseashti s-ashteptsă pănă atumtsea s-ul vedz giudicarea-a mea ti tini – tini va s-eshtsă cu mini tu Vāsiliaea!’.

8. Di puncturli di ma-nsus, s-poati s-li bågãm tu unã listã doctrinili cari li-acãchisea evidentã:

- Vãsiliea al Dumnidzà
- Dheftherã yineari al Hristos
- Ænyearea shi giudicarea
- Responsabilitatea
- Ascãparea dupu pistea tu Hristos
- Ænyearea-a Hristolui
- Perfectsiesia-a Hristolui (“omlu aestu nu featsi nitsi-unã slãbintsã”)
- Lipsã s-ducã dupu Hristolu (el u-spunea “Domnul”)
- Naturã di amãrtii-a omlui (“Noi him dupã-ndreptu”)

Di-aclo nu-i la loc s-u ufilizeshtsã omlu-aestu ca unã iustificari ti minduearea ca cafi un poati s-hibã ascãpat mas elji spunã shi un nai ma njic interes tu crãshinamea; lipseashti s-hibã atsel tip di bazã di doctrinã tsi el u-avea. Fãrã di aestã, noi nu va s-putum s-nã alinãm tu analtsimili di pistea tsi el u-avea. Hristos nu adrã nitsi unã ofertã di ascãpari pi altulu fur, a curi pozitsiea fu, “Nu eshtsã Tini Hristolu? Ascapã-Ti Tini Insuts shi noi”. Auùatsi fu omlu tsi dzãtsi, ‘Mas ari tsiva tu lucurlu-aestu di Hristos, nu ved shi cãtse nu lipseashti sh-io s-ljeau tsiva di atsea’. Cã el nu avea acãchiseari di doctrinã ca dheftherlu fur nu pãtu s-aflã ascãpari di dealihea tu bitimea-a dzãlilor-a lui, shi spunirea di interes ti Hristolu tora nu s-featsi.

Digresiea 33: Unã Slujeari di Pãtãgiunea ti Exemplu

S-dãm unã ideiea di atsea cum pãtãgiunea s-poati s-hibã adratã cum lipseashti, atsea tsi yini easti un exemplu di slujearea di pãtãgiuni tsi s-fãtsea di Crãshinjdelfianjlji tu Hartlepool, Angliea Sãmbãtã, dupã prãndzu, tu Xumedru anlu 1990. Cum shi s-hibã, lipseashti s-hibã notatã cã pãtãgiunea tu fundamentu easti nicari tu apã dupã unã pucãeari di dealihea shi pistipsearea tu Vangheljlu. ‘Slujearea’ easti mash unã optsiea plus s-u dãm un sens tsi lipseashti s-hibã adrat ta s-u spunem importantsiea-a evenimentului. Aradã di protsedurili fu aestã:

Pãlãcãrsirea ti dishcljideari

Dghivãsearea di Romanjlji 6

Unã zburari shcurtã ti pãtãgiunea (tsi easti bågatã nghios; numili di dealihea furã alãxiti)

Pãlãcãrseari

Nicari-a personãljei tu un bazen ti anoitari

Pãlãcãrseari

ZBURARI TI PÃTÃGIUNEA

Nu poati s-avem nipistipseari cã azã easti dzuuã atsea nai ma importantã tu bana al Dave; ti ãndauuã minuti el va s-yinã sum apã shi di dip va sã-scoalã “tu Hristos”, unã simitsã di Avraam, avundãlui tagmili atseali ti ciudii cari u-facã Vangheljlu la el.

Poati s-nã minciunã simplisitlu-a faptului-aestu, ma Dave shi tuts di noi auùatsi di dip pistipsim ca nicarea-aestã tu apã va lu-leagã cu moartea shi-nyeara al Isus, cãcum dghivãsim tu Romanjlji caplu 6, v.3-5:

“ Am tsi nu shtits cã tuts cãts tu Hristos Isus nã pãtidzãm cu moartea-a Lui cã nã-avem pãtidzatã? Scljeamã nã-ngrupãm cu El ãn moartea prin pãtãgiunea: ti-atsea cã ashi cum Hristolu-nye dit mortstã prin doxa-a Tatãlui, ashi s-alãgãm shi noi ti diftursearea-a banãljei. Cã maca fum shurtits pi El prin undzita-a moartiljei a Lui, atumtsea va s-him urtatslji shi-a-nyeariljei a Lui.”

Ti-ndauũ minuti s-nã prubãm shi s-u minduim stsenã atsea di-nyeara di Isus, cã noi va u-avem vidzutã atsea cãndu Dave va s-yinã nãfoarã di apã el va s-hibã ligat cu scularea di Isus di mortstãljei.

Putem s-u minduim curatsãljea shi tãtsearea-a hãvaealjei di noapti, shi duchirea atsea di ciudii di bana nauũ tu Isus. El va s-putea s-veadã lunjinlji di Erusalimlu cum trimburarã tu lãrdzimea; oaminjlji aclo furã di dip fãr di shteari ti lucurlu atsel di ciudii tsi s-featsi ahãt aproapea di elji – ca omu si sculã di mortstã tu nãutsimea-a banãljei.

Shi ashi cum Dave va si scoalã di apa, lumea anvãrligã di noi nu ari tinjiseari di lucurlu ti ciudii tsi s-featsi; tutã tsi elji va s-u veadã, mas elji shi u-veadã, easti unã grupã njicã di bãrbats shi muljeri cum yinã pãn un bazen di anoitari shi cum un om nica un altu. Ma cum Anghilji aveã hãricupii pi-nyeara-a Isuslui, ashi shi tora, nivdzuti di noi, Anghelji va s-aũ hãricupii ti un om amãrtios cari s-pucãeashti.

Avem dghivãsitã tu Romanjlji 6 cã lipseashti s-“*imnãm* tu nãutsimea-a banãljei” – hãricupiea cã Dave tora va s-lipseascã s-yinã cu el cã el imna ninti cãtã la nãũ bana. Cã noi avem dghivãsitã, el nu va s-hibã scaylu-a amãrtiiljei, ma a Dumnidzãlui, cu adrarea-a vrearea-a Lui cum easti dizvãlitã tu Biblia. Easti multu tu pirazmo s-minduim cã noi lipseashti s-vrem libertatea ti noi insunji, ma cu slujearea noi insunji nu him liberi, noi him scayli-a amãrtiiljei. Dave tora li-alãxeashti domnjilji, ta sã-slujescã la Dumnidzã. Tu vãrã chiro va nã-si pari cã ãncheditsli-vidzuti cari va nã-ũ bagã bãnarea-a nãũljei bana suntu multu greali s-li purtãm, shi him bãgats tu pirazmo s-prubãm s-him liberi di elji. Ma, mas u-adrãm atsea, noi nu va s-him liberi, noi iara va u-slujim pi amãrtiea.

Pavlu explicheadzã tu 1 Cor. 10:1,2, cã imnarea-a noastã pisti apili-a pãtãgiuniljei easti cã sh-Israel s-imnã pisti apili-a Amariljei Aroshi. Un typ di parabola poati s-hibã adrat di-aestã, cu multi ti noi. Israel fu scayli tu Eghiptu, bãnarã unã banã fãrã di simnari, lucrarã greauũ ti sclãyintsã-a lor shi li-slujirã pi idolilji-a Eghiptului. Cu experientsiea-a lor di banã elji si s-pãlãcãrsirã pi Dumnidzã s-aflã vãrã modus di fudziri, sh-pi ninga atsea cã elji nu avurã nitsi ideiea cum El va lã-apandãseascã.

Ti apandãsi, Dumnidzã lã-pitritsea Moise s-lã ducã nãfoarã di Eghiptu, pisti Amarea Aroshi shi atumtsea pisti irinjiea, s-intrã tu Loclu Tagmisit. Israel tu Eghiptu furã cã sh-Dave shi tuts cari yinã cãtã la pãtãgiunea; tora Dave fu dutsit, cum sh-elji furã pi budzãli-a Amariljei Aroshi. Mas el yinã pristi apã, el dinãoarã nu-a s-hibã tu Loclu Tagmisit-a Vãsililjei, el va si s-featsi parti di tuts di noi auùatsi tu imnarea pristi

irnjiea. Dumnidzà l-dutsea Israel pristi irnjiea di un Anghil, cari totâna furã cu elji tu dzuuã sh-noaptea. Idhyea-ashi, cafi un di noi ari un Anghil cari yinã cu noi, shi nã-dutsi pristi bana-a noasti cãtã la ascãpari (Ps. 34:7; Uvr. 1:14).

Israel mãcã cafi dzuuã cu manna, tsi tu Oani 6 Isus u-interpreteadzã cã Zborlu-al Dumnidzà. Mas elji nu-u mãcarã elji siyura cã va s-murirã ayonjea tu irnjiea-atsea – nu avea alantã mãcari s-u macã. Ti itiea-aestã noi nu putem s-vã dimãndãm ma greauã s-li ufilizits tabluri di dghivãseari tu “Companionlu di Biblia”, cu-tsi voi va s-u dghivãsits Biblia cafi dzuuã, shi va u-acãchisits contextu-ntreg di paragrafilu cum u-dghivãsits. Easti vitalã s-adrats chiro tu rutina-a voastã di cafi dzuuã, nai ma ghini tu idhyea oarã, cafi dzuuã, s-li dghivãsits capitsli-atselji shi s-minduits ti eali.

Mash sã-spunem cã la Israel lj-fu dzãsã s-nu adarã probã s-u adunã manna-atsea di ma multi dzãli tu unã dzuuã, ma s-u adarã efortu s-yinã shi s-u adunã cafi dzuuã. Mãcarea-a noastã ti Zborlu lipseashti s-hibã cafi dzuuã. Cum noi nu va s-agãrshim ti mãcarea di mãcari-a noastã naturalã, ashì shi lipseashti dupu instinct s-u fãtsem efortul di cafi dzuuã s-mãcãm sh-di Zborlu-a Dumnidzãlui; dealihea, Iov pãtu sã-spunã cã el li-hãrdzea zboarãli-al Dumnidzãlu “*ma multu* di hrana tsi nj-lipseashti”.

Ashi noi lipseashti s-mãcãm shi beam dupu exemplu di Isus, tsi putem s-u fãtsem cu slujearea memorialã cafi stãmãnã. Zburarea di adunãrli, lipseashti s-hibã vrearea-a noastã naturalã s-nã astrãvãrsim cu altsãlji cari u-mpartu Umutea-a noastã. Un cãlãtor tu unã irnjiea di dealihea va s-yinã tu cafi unã oportunitati si s-astrãvãrseascã cu un altu cãlãtor ta sã-zbureascã ti problemili posibili cari poati s-yinã, shi s-mpartu experientsii. Ashi noi tu irnjiea-a banãljei-a noastã tu lumea-aestã arãuã lipseashti s-u fãtsem cafi un efortu s-u tsãnem contactul un cu alantu. Ma multu pi ahtãri adunãri nu-i posibilã di dealihea cãt noi va u-vrem atsea, ma lipseashti s-u ljeam cafi unã oportunitati cu-ngrãpsirea di cãrtsã, dghivãsirea di magazini etc.

Avem zburatã ti responsabilitãtsli tu bana nãuã, ma poati s-hibã nibunã cã s-u dãm impresiea cã mas adrãm vãrni lucri, cum easti shi dghivãsirea di Biblia di cafi dzuuã, atumtsea Dumnidzã va nã-da premiea. Easti ti mirachea al Dumnidzã, vrearea-a Lui, s-nã-ù da Vãsiliea cã pishcheshi, ma nu shi cã pãltirea ti lucurlu-a nostu (Rom. 6:23). Va s-eara nibunã ti noi s-uchim cã pãtãgiunea easti unã bunã ideeã cã noi avem unã fer shansã s-intrãm tu Vãsiliea. Dealihinimã shi vrearea al Dumnidzã, amintarea di Hristos, u-featsi tutã-aestã ma multu positivã di atsea. Dumnidzã dealihea va Dave shi tuts di noi auãtsi s-him tu Vãsiliea. Factul-aestu easti ahãt ti ciudii cã noi va s-lipseashti s-nã adutsem aminti iara sh-iara cã dealihea shi cã lunjinã di-atsea lipseashti s-u fãtsem tsiva typ di apandãsi la vrearea-al Dumnidzã.

Cãndu Israel inshea di Amarea Aroshi avea shi unã hãricupilji mari; Moise u-cãntã cãnticlu-a lui shi oaminjlji s-hãricupirã. Psalmul 104:35-41 ghini u-spuni-aestã cu-tsi spuni cum Dumnidzã lã-dãdea tutã tsi fu lipsitã ti cãlãturisearea-a lor:

“U mãcã (Dumnidzãlu) shi tutã iarba dit pãshunjli-a lor (Eghiptu), u mãcarã shi birichetea-a loclu a lor. Ålji bãtu sh-tuts protlu-faptsãlji dit loclu-a lor, pãrga-a pidimolui ãntreg a lor. Shi elji (Israel) lji scoasi di-aclo cu-asimi sh-cu malãmã” sh-di soea-a lor canã nu-avea lãndzidzãtã. Shi Eghiptul s-hãrsi la inshita-a lor: cã fricã lji-avea-acãtsatã. Teasi nior di lji-anvãli; shi foc deadi di lã-ù lunjina noaptea. Cãftarã

măcari shi vinirã piristeri sh-cu pânea din tser lǵ-sãturà elji. Disicà cheatrã shi-api zvãmurã shi curarã shi-arãuri pristi loclu fãr di-apã.”

Hãricupiljea-atsea easti hãricupiljea-a noastã, fratslji shi surãrli-a tãi yinitoari, cari suntu auùatsi s-hibã mãrturisoriti-a pãtãgiuniljei-a ta. Easti hãricupilji-a Dumnidzãlui, di Isus sh-di Anghilji cari multu mutreascã pi noi tu chirolu-aestu. S-nã-ù tsãnem Umutea-aestã shi hãricupiljisearea-aestã “vãrtoasã pãnã tu bitimi”, cà noi s-putem s-immnãm deadun tu Vãsilia.

Noi tora va s-immnãm-nghios cãtã la udatsli ti ãndridzeari, shi atumtsea tu bazenlu ti anoitari...

STUDIEA 10: Æntribãri

1. Desi putem s-him ascãpats fãrã di pãtãgiuni?
2. Tsi scljeamã zborlu ‘pãtãgiuni’?
 - a) Dedicatsiea
 - b) Pruscuchiri
 - c) Pisti
 - d) Nicari
3. Tsi easti seljimarea di pãtãgiunea cum easti explicatã tu Rom. 6:3-5?
4. Cãndu lipseashti s-him pãtidzats?
 - a) Dupu tsi u-nvitsãm Vangheljlu di dealihea shi cãndu-a nã-pucãim
 - b) Ca un njic bebe
 - c) Dupu tsi va s-him interesats tu Biblia
 - d) Cãndu va s-vrem s-intrãm tu unã bãsearicã.
5. Tu tsi him pãtizats?
 - a) Bãsearicã tsi nã-pãteadzã
 - b) Zborlu al Dumnidzã
 - c) Hristos
 - d) Sãmtulu Duh
6. Cari di atsea tsi yini s-featsi dupu pãtãgiunea?
 - a) S-featsim parti di simitsa al Avraam
 - b) Vãrnãoarã nu va s-adrãm amãrtii
 - c) Him ascãpats ti totãna
 - d) Amãrtiili-a noasti nã-suntu ljirtati.
7. Desi mash pãtãgiunea va nã-ascapã?
8. Desi va s-li apruchem pishcheshili ti ciudii di Sãmtulu Duh dupu pãtãgiunea?

STUDIEA 11: BANÃ TU HRISTOS

11.1 Introducsiea

Pătăgiunea nă-da ună umuti afirmată c-a s-avem bană di daima tu Vāsiliae-al Dumnidzà. Cât ma multu pistipsim shi u-tinjisim siyuritatea di umutea-aestă, ahât ma evidentă s-featsi c-a ari shi tsiva responsabilitati ti noi. Aesti s-fac anvārligā di ună bană tsi-i bună ti vārnu cari u-ari umutea c-a s-lji si da natura-al Dumnidzàlu (2 Chetru 1:4), di dealihea-mpārtsarea di Numa-a Lui (Apoc. 3:12) cu-tsi va s-hibā adrat prufectu tu cafī un modus.

Avem explicatā tu Studiea 10.3 c-a dupu pătăgiunea him dedicats tu ună bană di āncārfāseari constantā-a mirāchili arāi-a naturāljei-a noastā (Rom. 6:6). Mas noi him tu vreami s-u fātsem aestā, atumtsea, pătăgiunea-i fār’ di sens. Lipseashti si s-featsi mas persona easti etimā s-u actsepteadzā responsabilitatea di ună năuūā bană tsi lipseashti s-hibā dutsitā.

Tu pătăgiunea noi murim tu moduslu-aestu veclju di bană, shi him-nyeati figurativi cu Hristolu. “Cara-nyeat deadun cu Hristolu (prin pătăgiunea), cāftats-li-atseali di nsus, iu s-aflā Hristolu, shi sheadi nāndreapta-al Dumnidzà. Bāgats-li ducherli-a voasti la-atseali lucrī di nsus, nu la-atseali di pristi loc. C-a voi hits mort sā... Vātāmats-u di-aclo... dizghirdarea, nichischineatsa...hārāplāchea” (Col. 3:1-5). Dupu pătăgiunea noi nă-dām cātā la ună bană di videari di lucrī di perspectivā Tsireascā-al Dumnidzà, mas minduim di lucrī (di duh) Tsireshtsā, alāxearindālui ambitsiea-a noastā din lumi ti ună ambitsii s-nā āmpulisim cu tendentsiili-a nosti di trup sh-di aclo s-intrām tu Vāsiliae-al Dumnidzà.

Tendentsiea-a naturāljei umineascā easti s-u spunā entuziazmul ti tinjisearea-a Dumnidzàlu tu cafī parti di bana-a noastā. Tu multsā ori Dumnidzà nă-spuni contra-aestā. Mas li-videm dimāndāciunjlī-al Dumnidzà, El dzātsi “tsi mas u-featsi-atsea un om, el nica va s-bāneadzā tu elji” (Ieze. 20:21). Mas him cānāscuti di dimāndārli al Dumnidzà, shi ahurhim s-li tinjisim tu pătăgiunea, lipseashti s-him dedicati s-bānām ună bană-ntreagā di tinjisearea-a lor.

11.2 ASĀMTSĀLJEA

“Sāmtu, sāmtu, sāmtu easti Domnul” (Is. 6:3). Bāgarea di actsentu di trei ori easti ună di multi paragrafi cari u-bagā actsentu di asāmtsāljea al Dumnidzàlu. ‘Asāmtsāljea’ tu fundamentu scljeamā ‘separatsiea’ – separatsiea *di* lucrārli atseali nisāmti, shi separatsiea *tu* lucrārli di duh. Noi him-ntribati s-hibā “imitatorlji al Dumnidzà” ca fīciorlji-a Lui insunji njits (Efes. 5:1). Di-aclo “Ca Sāmtul easti Cari vā gri-a vauūā, fātsets-vā sh-voi inshivā sāmstā tu tuti modusi di converzatsii (icā di calea di banā practicā) c-a sta-ngrāpsitā, Fātsets-vā sāmstā; ti-atsea c-a Mini escu Sāmtu” (1 Chetru 1:15,16; Lev. 11:44).

Israelu natural fu grit nāfoarā di Eghiptu cu pătăgiunea-a lor di Amarea Aroshi-a lor s-hibā “fara sāmstā” (Insh. 19:6). Dupu pătăgiunea-a noastā, membrālji-a Israilui di duh idhyea-ashi va s-ljea “unā gritā sāmstā” (2 Tim. 1:9). Dupu pătăgiunea noi “s-featsim sclayī...di asāmtsāljea” (Rom. 6:19,22 shi contextul).

Canda asāmtsāljea-i ahtari ună parti esentsiealā di nai ma bunā iatsā al Dumnidzà, ashī shi lipseashti s-hibā un gaile funadementalā di tuts-atselji cari fac probi s-hibā

“imitatorlji al Dumnidzà”. Mas noi u-featsim aestă, va s-ljeam “parti tu asămtsăljea-a lui” cându va nă-si da natura-a Lui (Uvr. 12:10; 2 Chetru 1:4). Di aclo fără di asămtsăljea tu bana-aestă, un âmbistimen nu poati “s-ul veadă Domnul” (Uvr. 12:14) – ică el nu va s-poati di dealihea s-ul veadă Dumnidzàlu shi si s-leagă cu El pi un nivel personal tu Văsiliea mas el nu u-spunea asămtsăljea tu bana-a lui.

S-nă hibă dată ună umuti ahântu mari scljeamă cā noi lipseashti s-nă sepărām di lumea anvărligă di noi tsi nu-u ari umutea-aestă, mas nă-sepărām *tu* ună daimă di-mpărtsari-a naturăljei Dumnidzească. ‘Separatsiea’-a noastă nu lipseashti, di aclo s-hibă tsiva tsi la noi nă si pari cā nă-si bagă cu puteari; cā separatsiea-a noastă *tu* grită shi umutea-aestă bună, lipseashti s-hibă naturală cā noi va s-him separats *di* lucrări di lumea, tsi-i dominatā mash cu printsipili di truplu.

Tora va s-minduim ti atseali lucruri *dit* cari nă- duchim cā va s-him separati, sh-deapoea tu Studiea 11.3 va s-fătsem studiea pi atsea *tu* tsi va s-him separati tu thermini practitsi.

11.2.1 UFILIZIREA DI PUTEARI

Bānem tu ună lumi dumnită di amărtiea. Vidzum tu Sectsiea 6.1 cā governmentili umineshtsă poati s-hibă dzāsits ‘draclu’ cā elji suntu organizati anvărligă di vrearli di trup, ‘draclu’ Biblic.

Dimăndarea tsi s-difturseashti tu Bibliea easti cā, tu un period shcurtu, amărtiea shi simitsa-a sharpiljei va si s-facă s-triumfeadză, dupu pidipseari tu un shcurtu chiro, pi ma multi typuri, simitsa-a muljeariljei va s-hibă tu soni iustificatā. Ti itiea-aestă, âmbistimenlu totāna lj-să zbureashti ta s-“Nu vā-ncustats a arăulu” (Mat. 5:39; Rom. 12:17; 1 Săr. 5:15; 1 Chetru 3:9).

Avem vidzută cā arăulu easti tu soni apruceatā shi dată di Dumnidzà (Isa. 45:7; Amos 3:6 vid. Studiea 6:1). S-nă âmpărtsām di arăulu pi un plan activ, di-aclo easti s-nă-mpulisim cu Dumnidzà. Di itiea aestă, Isus nă-dimăndă s-u li-rezistām puterli-a arăeatsăljei: “Shi-a tsilui tsi ti-agudeashti pi-andreapta fatsă, shutsă-lji-u shi-alantă. A tsilui tsi va ta s-giudică cu tini shi s-tsă-l ljea stranjlu, alasă-lji-u shi cămeashea” (Mat. 5:39,40). Hristolu easti un exemplu ti-aestă: “Păltărli *ded* cā s-hibă bătuti...” (Isa. 50:6).

Zboarāli-al Hristolu leagă giudicari di nomlu cu activitätsli di ună lumi tsi-i contra âmbistimenlu. Cu-aestă s-featsi nai ma bunlu exemplu di rezistari di arăulu, shi nu va s-hibă adrată di atsel cari ari ună pisti mari tu tagma al Dumnidzà tsi “A Mea easti-arăzgânsearea; Mini va s-păltescu, dzătsi Domnul” (Rom. 12:19). “S-nu dzăts: “Voi s-arăspăltescu cu-arăeatsă!” Ai-ts-u umutea la Domnul shi El va tsă yină-agiutor” (Dzăc. 20:22 vid. Deût. 32:35). Di ispetea-aestă Pavlu multu lă-ngiură pi Corintheanjlji cari luară altsă di ninti-a nomlui (1 Cor. 6:1-7).

Tu videarea-a măriljei di Umutea-a noastă, nu lipseashti s-him ahāt aspăreati di nindriptătsli di bana di ază: “*Cuteadză*, taha, vără di voi, cara s-aibă tsiva să spună strămbu contra-a altului, s-hibă giudicat... Nu shtits cā sāmstsălji va-ù giudică lumea?” (1 Cor. 6:1,2). Dutsearea-a altsălor di ninti di nomlu, s-hibă âncăceari ti loc ică tu

protseșlu di alăsarea-a măritșlor, lipseashti s-hibă niminduitoară di un ămbistimen di dealihea.

Ta s-putem s-fătsem supresiea pisti puterli-a arăului, căcum shi (tu vărni cazuri) s-tsănem oaminji arăi pi puteari, puterli di armată shi politsiea s-ufilizescu di governmentili umăneshtsă. Aesti suntu formi institutsionalizati di rezistari-a arăeatsăljei, sh-di aclo un ămbistimen di dealihea nu lipseashti s-partitsipeadză tu eali. “Shi atselji cari u-ljeau coarda va s-hibă vătămats di coarda” (Mat. 26:52). Aestă difturseashti un di protșli printșipi Divini: “Fu că vără-a s-vearsă sândză uminească, sândza-a tsilui di mână di om va s-hibă virsată, că Dumnidzà lu-adrà omlu dupu vidzuta-a Lui” (Adr. 9:6). Cafî ună adrari nibună contra omlu-a nostu oaspit easti di-aclo shi adrari nibună contra Dumnidzàlu, mas El nu u-spunea contra.

Sum ljiirtarea crăștinească, nă si dzăsi, “Vrets-lji dushmanjlji-a voshtsă, vluisits-lji atselji tsi vă blastimă, fatsits-lă bunets a tsilor tsi vă-aù tu hasmă shi pălăcărșits-vă ti-atșelji tsi vă-agudescu shi vă-avină” (Mat. 5:44; Luca 6:27). Puterli di arma shi politsiea lucescu tu ună contradictsiea directă la atselji printșipi sh-di aclo ămbistimenjlji va s-u alasă cafî ună ligari cu elji. Shi cându nu-i involvată tu adrari di adrarea nibună, lucrândalui tu atselji organizatsii ică intrari tu lucrari ligată cu elji, easti di-aclo nibună ti adrari; dealihea, cafî ună lucrari ti tsi lipseashti băgari di ună sprigiurari di loialitati di ninti ună ahtari autoritati, nă-featsi sclayi di ninti libertatea-a noastă di minti ta s-li tinjisim dimăndăciunjlji al Dumnidzàlu. Ămbistimenjlji di dealihea di aclo, di totăna fură obiectori cu minti la servislu di armată shi politsia tu cafî ună forma, sh-pi ninga atsea că nu totăna fură cu vreari s-li ljea lucărli alternativî tu chirolu di ună criză natsională tsi va s-ari benefit material di oaspitșli-a lor oaminji.

11.2.2 POLITICĂ

Ună acăchiseari clară di, shi ună pisti stabilă tu, yinearea-a Vășiliealjei di Dumnidzà scljeamă că noi va u-pricunushtem governmentu umănescu nu poati s-nă aducă la prufectșii. Cafî ună lucrari tu politică uminească di-aclo nu s-bagă tu comparatsii cu umutea-a Vășililjei. Isus fătsea prupuvideari că lucărli va s-hibă deghenerati pănă la ma arăi pi “dzălili dit soni” tash di ninti-a yineariljei-a lui (Luca 21:9-11, 25-27). Nu putem s-pistipsim că zboarăli-a lui pi idhyiul chiro va s-prubască s-u facă ma ghini pozitsiea-a lumiljei cu politică uminească ică aghentsiili ti agiutor. Parabolă di bunlu Samarian indicheadză cum Crăștinlu lipseashti s-lu agiută pi lumea di anvărligă – cu adrari di bună pi tuts di oaminji căt va-l da posibilitatea (Gal. 6:10).

Scriitură di pistimenjlji protș lă-spună că fură băgats tu ună bană di duh tu ashtiitari di turnarea-a Hristolui, nai ma multu cu manifestatsii di gailelu-a lor ti lumea di anvărligă cu prupuvidearea la elji. Nu ari ună scriitură di spunirea di problemili sotsieali, economits shi politits di lumea di anvărligă di elji.

“Nu-i tu putearea-a omlui s-lă spună directșiea-a jgljoatili-a lui” (Ier. 10:23); tinjisindalui arăeatsă fundamentală shi alatusea di natura uminească scljeamă că noi va u-pricunushtem dutsirea uminească nu-i bună ti oaminjlji di Dumnidzà. Di-aclo votarea nu-i konzistentă cu ună acăchiseari di dealihea di aestă. “Atsel nai ma Analtul domneashti pi vășiliea-a oaminjlor shi u-da la cari El va” (Dan. 4:32). La domnitorlji umineshtsă di-aclo lă-easti dată putearea-a lor di Dumnidzàlu (Rom. 13:1); s-dăm

boatsea (s-votàm) tu un system democratic di-aclo s-featsi shi votarea contra atsilui pi cari Dumnidzà-l dădea putearea. Cu-atsea easti scriatã cã Dumnidzã dădea la vără natsii controlã al Nabucodnozor, vâsiljelu al Babylon (Ier. 27:5,6).

Di ispetea-a pricunushteariljei a noastã cã Dumnidzã lã-ari datã natsiili tu mănjlî-a domnjitorlor-a lor, lipseashti s-him cu mari ângătani s-him bãnãtori loiali, cari lji-tinjisescu nomurli tu statlu iu bãnãm, mas elji suntu tu contradictsii di nomlu al Hristos. “Cafi suflit sã si-apeacã-a analtilor domnilji...puterli tsi lipseashti s-hibã dati di Dumnidzãlu...cã di-aestã ispeti pãltits-ù tinjia (borgea) idhyea...dats-lã, di-aclo la tuts borgili-a lor: borgea la cari hãrdzeashti borgea...tinjia cari hãrdzeashti tinjia” (Rom. 13:1-7).

Intrarea di ashi-dzãsits organizatsii crãshineshtsã tu mindueari di un protest politic shi boicot di pãltirea di taxã di-aclo easti unã indicatsii di nishtearea-a lor di printsipili bazits di Biblia-aesti. Ma, exemplu al Chetru di continuearea s-u prupuvideascã Hristolu cãndu lji-fu datã contra di Governmentulu, easti indicatsiea di-atsea cum noi putem s-li tinjisim dimãndãciunili umineashti cãndu elji nu suntu tu conflictu cu nomlu-a Hristolui: “Giudicats cara s-hibã-ndreptu dininti-al Dumnidzã s-vã-ascultãm voi ma multu dicãt di Dumnidzã” (Fapti 4:17,20; 5:28,29).

Pozitsiea crãshindelfieanã ti slujeari tu armatã tu anjlji-aeshtsã easti un altu exemplu ti-aestã.

11.2.3 MIRÀCHILI DIN LUMEA

Di ispetea di niavearea di unã relatsii cu Dumnidzã shi umutea realisticã ti yinatorlu, lumea ari adratã formi ninumiroasi di cãftari di mirachi. Atselji cari caftu s-ul facã mirachea-a truplui lipseashti s-hibã bãgati tu aumbra-a tsilor tsi caftu s-developeadzã unã minti di duh. “Cã trupu caftã contra-a Duhului, sh-Duhlu contra-a truplui” (Gal. 5:17). Di-aestã opozitsii fundamentalã nu s-poati s-mindueascã cã dupu nom putem s-u dãm calea la trupu shi idhyea ashi sã-spunem cã imnãm dupu Duhlu. Lumea easti structuratã anvãrligã di “mirachea-a truplui shi mirachea-a ocljilor shi pirifanjea-a banãljei” (1 Oani 2:16). “Cari va s-facã uspitsãljea cu lumea easti dushmãnlu dininti-al Dumnidzã” (Iacov 4:4). Aveari di oaspits di lumea, videari di filmuri di lumea etc. easti fãtseari “uspitsãljea cu lumea”. Miràchili di lumea ayonjea va s-treacã shi atselji cari àu luatã parti tu lumea di bana-aestã va s-treacã cu ea (1 Oani 2:15-17). “Lumea (icã sotsietatea) di fãrãdumnidzãlji” va s-hibã surpatã pi dhefthera yineari (2 Chetru 2:5), vidzãndalui cã “lumea-ntreagã dzacã sum putearea-a tsilui arãulu” (1 Oani 5:19). Mas vrem s-fudzim di ninti-a surpariljei, lipseashti s-him “nu di lumea” (Oani 17:16 vid. Apoc. 18:4).

Multi di modusili di lumea di adrarea di miràchili-a truplui àu tu eali shi borgea-a sãnãtatiljei di truplu: fumari, luari di droghi greali shi beari multu suntu exemplari di aestã. Sãnãtatea-a noastã fizicalã, pãradzljî-a noshtsã, dealihea tutã tsi-ù avem ãl-pricadi la Dumnidzãlu. Di-aclo noi nu him liberi s-li ufilizim lucãrli-aesti cum noi vrem, ma lipseashti s-lucrãm dupu atsea tsi Dumnidzã nã-avea datã. Noi va s-him àntribats s-dãm apandãsi ti dutsearea-a noastã di elji pi scamnul di giudicari (Luca 19:12-26). Lucãrli ca fumari shi beari di alcohol suntu contra finantsiili shi sãnãtatea-a noastã. “Nu shtits, cã voi hits hramlu-al Dumnidzã sh-cã Duhlu-al Dumnidzã bãneadzã tu voi? Fu cã vără va lu-aspargã hramlu-al Dumnidzã, el va lu-aspargã

Dumnidzà... trupu-a voston easti hramlu-a Sămtului Duh cari easti tu voi...voi nu hits a voshtsă... fut ancupărats cu părădz: ti-atsea doxāsits-Lu, Dumnidzà tu trupu-a voston” (1 Cor. 3:16,17; 6:19,20). Ufilizirea nibună di trupu cu lucrari ca fumari easti di-aclo un lucru serioz.

Ma, să-spuni că mas lucrari ca aesti suntu adratu dininti-a converziiljei, poati s-nu hibă posibilă s-lă aspărdzim tu un momentu. Atsea tsi-i ashtiaptată easti ună pricunushteari-a arăuăljei, shi un efortu realistic s-nu li-fătsem. Streslu-a banăljei lipseashti s-hibă cât ma multu năstricut cu Zborlu-a Dumnidzàlui shi pālăcărseari, dicăt tu vără formă di relaxantu.

11.3 BANĂ CRĂȘTINEASCĂ PRACTICĂ

11.3.1 ĂNVITSAREA DI BIBLIEA

Dupu pătăgiunea lipseashti s-li dăm “birichetea-a ti-asămtsari”, bânari di ună bană dutsită di Duhlu dicăt di trupu (Rom. 6:22; 8:1; Gal. 5:16,25). Easti dupu Zborlu-a Dumnidzàlui tsi băneadză tu noi că noi u-dăm birichetea di duh (Oani 15:7,8). Avem vidzută că him dutsiti di Duhlu tu minduearea că Duhlu-a Dumnidzàlui easti tu Zborlu-a Lui. Tu bana-a noasti lipseashti s-nă tsănem cât ma aproapea la Zborlu cu dghivăsirea shi studiearea di Biblia regulară.

Ună studiea cu mindueari di Zborlu va s-facă ună personă s-u veadă lipsă ti pătăgiunea, sh-di aclo s-u facă faptă-atsea. Protseslu-aestu di fătseari di influentsiea di Zborlu pi actsiili-a noasti shi s-li ducă bana-a noasti lipseashti s-ducă ninti; pătăgiunea easti mash protă jgljoată tu ună bană-ntreagă di tinjiseari di Zborlu-al Dumnidzà. Ari ună mari piricli di cănushteara di Biblia shi doctrinili bazitsi di Vangheljlu tsi-nă duc pănă la atsea pozitsii tu cari Zborlu nu ari influentsă pisti noi: putem s-dghivăsim zboară shi eali s-nu aibă tsiva di efectu practic pisti noi (vid. Annexu 2). Di ispetea-aestă, easti cu minti s-dzătsem ună pālăcărseari shcurtă di-ninti s-u ahurhim cafî ună dghivăseari di Scriptura: “Dishcljidi-lji ocljilji a melji shi-a li ved nishanjli-a nomlui a Tău” (Ps. 118:18).

Zborlu-al Dumnidzà lipseashti s-nă hibă măcarea-a noastă ti cafî dzuuă – dealihea, dependentsă-a noastă pi ea, shi vrearea naturală ti ea, lipseashti s-hibă nica ma mari di apetitlu di instinct-a nostu ti măcarea fizicală: “Li-misurai zboarăli di gura-a lui *ma multu* di cât măcarea tsi mi-lipseashti” eara duchirea al Iov (Iov 23:12). Ieremia idhyea-ashi: “Li-avdzăi zboarăli-a Tali sh-li măcai: shi zborlu-a Tău fu harauuă ti inima-a mea” (Ier. 15:16). Fătseari di chiro ân cadhur di cafî dzuuă ti dghivăseari di Biblia di-aclo easti un lucru vital s-u fătsem tu shemă di bana-a noastă di cafî dzuuă. Ună studieari di Biblia di 30 di minuti fără di alăsari tahnima easti siyura s-nă da putearea atsea bună di duh ti cafî dzuuă. Ahtari lucrî ti pistea va s-hibă cât greuutatea di amalăma pi dzuuă di giudicari.

S-u avinăm tendentsiea-atsea naturală s-li dghivăsim mash atselji lucrî di Scriptura cari dupu natură nă-si par ghini, Crășhtinjdelfianjlji àu adrată ună programă ti dghivăseari sum numa “Companjonlu Biblic” (tsi putets s-u apruchests di editorlji). Aestă u-da numirlu di capiti s-hibă dghivăsiti cafî dzuuă, noi putem s-luam curaji di minduearea că njilji di alti āmbistimenji u-dghivăsească atselji idhyii capiti. Căndu shi

s-nã astrãvãrsim, di-aclo avem unã ligãturã di dinãoarã; capitili cari li-avem ayonjea dghivãsitã lipseashti s-u formã bazã ti converzatsiea-a noastã.

11.3.2 PÃLÃCÃRSEARI

Unã altã practicã vitalã tsi lipseashti s-hibã developatã easti pãlãcãrsearea. Avundãlui tu videari cã ari “un mediator anamisa di Dumnidzã shi oaminjlji, omu Hristos Isus; cari sh-si deadi El Insushi ca-arãscumpãrari ti tuts”, Pavlu u-dutsi acasã rezultatlu atsel practic di acãchiseari di lucurlu di Hristos: “Voi *scljeamã* cã bãrbatslji sã si pãlãcãrseascã la cafì-un loc...fãr di inati sh-fãr di shubei” (1 Tim. 2:5-8). “Cã nu-avem un preftu analtu tsi s-nu poatã s-tragã cu noi la criparli-a noasti, ma cãftat di minti tu tuti dupu-adutsearea-a noastã, dicãt amãrtiea. S-nã-apruchem, maca, cu pistonini di semnul a hariljei, ta s-lom njilã shi s-aflãm hari, ti-agiutor, tu buna sãhati” (Uvr. 4:15,16).

Tinjisearea di dealihea cã Hristolu nã-easti Preftul Analtul personal-a nostu s-nã li-da ti ofertã pãlãcãriili cu puteari la Dumnidzãlu, lipseashti s-nã inspireadzã s-nã pãlãcãrsim regulãrã tu pistea. Ma, pãlãcãrsearea nu lipseashti s-hibã unã ‘listã ti vrerli’ tsi s-hibã prezentatã la Dumnidzãlu; hãristusirea ti mãcareã di ninti-a mãcãrlor, ti siyurantsã pi cãlãtoriili etc. lipseashti s-formeadzã unã parti vitalã di pãlãcãrserli-a noasti.

Mash bãgarea di problemili-a noasti di ninti-a Dumnidzãlui tu pãlãcãrsirea lipseashti, tu insushi, s-da un sensu di irinjea: “Ma la tuti (tsiva nu-i ahãt njicã ta s-hibã bãgatã tu pãlãcãrii) prin pãlãcãrii...cu hãristuseari, cãftãrli-a voasti la s-hibã spusi-al Dumnidzã. Shi irinjea-al Dumnidzã, tsi u-acatsã itsido di minti, s-li veaglji ininjlji-a voasti shi minduerli-a voasti” (Fil. 4:6,7).

Mas pãlãcãriili-a noasti suntu dupu vrearea-a Dumnidzãlui, atumtsea eali siyura ca va s-aù apandãsi (1 Oani 5:14). Noi putem s-u shtim vrearea-a Dumnidzãlui prin studiearea-a noastã di Zborlu-a Lui, tsi u-dizvãleashti Duhlu/mintea-a Lui la noi. Di-aclo studiea-a noastã di Bibliea lipseashti s-nã ãnveatsã cum s-nã pãlãcãrsim shi ti tsi s-nã pãlãcãrsim, cu-atsea s-li facã pãlãcãriili-a noasti cu puteari. Di-aclo “Mas...zboarãli-a Meali va s-armãnã tu voi, cãftats-u-atsea tsi-ù vrets shi-a vã si da-a vauuã” (Oani 15:7).

Ari multsã exemplari dipãlãcãriea regulãrã tu Scripturã (Ps. 118:164; Dan. 6:10). Tahinima shi ti mirindi, cu-ndauuã di pãlãcãrii shcurti ti dari di haristo tu dzuuã lipseashti s-hibã un minimum.

11.3.3 PRUPUVIDEARI

Unã di nai ma multili pirazmadzi tsi yini di shtearea di Dumnidzãlu di dealihea easti s-nã fãtsem egoistitsi dupu duh. Putem s-him ahãt multu tu mirachi cu relatsiea-a noastã personalã cu Dumnidzã, ahãt multu pirifanji tu studiea-a noastã personalã di Bibliea shi duh, tsi putem s-u agãrshim atsea cã s-li ãmpãrtsãm lucãrli-aesti cu altsã – shi pistimenjlji-a noshtsã oaspits shi lumea anvãrligã di noi. Zborlu-al Dumnidzã shi Vangheljlu di dealihea tsi-i aflatã tu el, easti idhyea cu unã lunjinã icã lampã tsi ardi tu scutidea (Ps. 118:105; Dzãcã. 4:18). Isus u-spunea atsea cã vãrnul cari ari unã ahtari lunjinã s-u bagã sum cofã, ma s-u bagã atsea public (Mat. 5:15). “Voi hits lunjina-a lumiljei” tsi *scljeamã* cu pãtãgiunea tu Hristos, ‘lunjina-a lumiljei’ (Mat.

5:14; Oani 8:12). “Un cāsābà tsi-i pi cipita-a muntillii nu poati sã si-ascundã”, Hristolu dzãsi (Mat. 5:14).

Mas noi di dealihea bãnem unã banã cu Vangheljlu di dealihea tsi putem s-u acãchisim, ‘sãmtsãljea’-a nastã va s-hibã evidentã la atselji cu cari bãnem. Noi nu-a s-putem s-bãgãm mascã di-ninti di faptul cã him ‘separats pi’ umutea-a Vãsiliealjei, shi idhyea-ashi ‘separats di’ modusli-a lor di lumi.

Pi un modus di tacticã lipseashti s-cãftãm s-u ãmpãrtsãm shtearea-a noastã di Dealieha cu tuts cu cari him tu contactu: anvãliri di converzatsiili cãtã la lucrãli di duh; discutari di doctrinã cu membrilji cu alti bãseritsi; distributsiea di tractati, shi bileam bãgari di adversamenti njits tu mediumili locali; suntu tuts modusi cu cari putem s-u alãsãm s-anghiliceascã lunjina-a noastã. Noi nu lipseashti s-minduim cã putem s-u alãsãm lucrulu di mãrturiseari pi altsã pistimenji; lipseashti cafi un di noi s-aibã unã responsabilitati individualã. Crãshtinjdeljfanjlji aũ andauũã organizati, iniatiivi ti prupuideari pi un ma analtu nivel tu comparatsii cu alti grupi. Cafu un di noi, individual, u-featsi atsea tsi-ũ poati pi experiensiea-a noastã personalã.

Un di modusli cu ma mari succses ti prupuideari easti cu explanari di pistipserli-a noshtsã pi familiili-a noasti shi atseali cu cari him tu un contactu directu. Atselji-a curi partneri nu suntu tu piste lipseashti s-li explicheadzã pistipserli-a lor la elji, sh-pi ninga atsea cã canda aestã s-featsi nu-i cu minti iara s-li bãgãm tu moubeti ãntribãrli-aesti icã s-fãtsem presiea pristi elji. Convertatslji sum presiea nu suntu atsea tsi Dumnidzã u-va. Obligatsiea-a noastã easti s-u mãrturisim Dealieha fãrã di s-avem gaile multã di mãrimea di apandãsearea pi ea. Avem unã mari responsabilitati s-u fãtsem mãrturipsirea-aestã (Ieze. 3:17-21); canda Hristolu yinã tu chirolu-a nostu di bana “doi bãrbats va s-hibã tu-agur; unlu va s-hibã loat shi-alantu va s-hibã-alãsat” (Luca 17:36). Va s-hibã ti ciudii dealieha mas nu-ũ avem zburatã pi familiea-a noastã shi colegãnjli di lucru ti dhefthera yineari-a Domnului cãndu aestã s-featsi.

11.3.4 BANA ECCLESIANÃ (BÅSERICHEASCÃ)

Pãnã auũa, tu Studiea-aestã avem zburatã ti responsabilitãtsli-a noasti personali di duh. Ma, noi avem shi obligatsii s-nã astrãvãrsim cu altsã cari u-mpartu umutea-a noastã. Iara, aestã lipseashti s-hibã tsiva tsi u-vrem tuts di noi dupu naturã. Avem spusã cã dupu pãtãgiunea noi intrãm tu unã cãlãturiseari tu irnjiea cãtã la Vãsiliea. Aesti dupu naturã, cã lipseashti s-u vrem s-fãtsem shi contactu cu altsã cãlãtorioaspits. Bãnãm tu dzuũãlji dit soni di ninti-a yinearea di Hristolu; s-amintãm pisti multili complexi prubi cari nã-da ghideri tu chirolu-aestu, lipseashti s-him tu uspitsãljea cu atselji cari suntu tu idhyea pozitsii: “Fãr di cã s-u-alãsãm adunarea-a noastã...ma dãtãtori di indati s-nã-adrãm: cu-ahãt ma multu, cu cãt videts cã s-aproachi dzuũa-atsea (di dhefthera yineari)” (Uvr. 10:25 vid. Mal. 3:16). ãmbistimenjlji di-aclo u-fac cafi un efortu s-facã contractu cu cafi altu cu cãrtsã shi cãlãturiseari s-astrãvãrseascã s-u ãmpartã studiea di Bibliea, slujeari ti cumnicarea shi activitãtsi ti prupuideari.

Noi him individual ‘griti’ di lumea pi unã mari umuti di Vãsiliea. Zborlu ‘sãmtu’ scljeamã ‘unã personã gritã’, shi poati s-hibã referentsã ti tuts pistimenji di-acãt pãn la ãndauũã mãri pistimenji di triclutlu. Zborlu gãrtsescu tsi s-tradutsi ‘bãsearicã’ tu Bibliea Angleascã easti ‘ecclesia’, tsi scljeamã ‘unã adunari di atselji gritslji’, icã

pistimenjli. ‘Băsearică’ di-aclo easti referentsă di ună grupă di pistimenji, di cât ună casă fizicală tu cari elji s-astrăvârsească. S-u alasă niacăchisearea di ufilizarea di therminlu-aestu, Crăshtinjdeljfanjli aù tendentsii ta s-li spună pi ‘băseritsli’-a lor ca ‘ecclesiae’.

Cându shi s-hibă un numir di pistimenji tu un cāsăbà icà loc, easti dupu logică cà elji s-aflu un loc ti astrăvârseari tu cari-a s-astrăvârsească regulară. Aestă-poati s-hibă tu ună casă di un âmbistimen icà tu ună hală pältită. Ecclesiili crăshtinjdeljfanji s-află tu lumea tută tu locuri cum suntu tsentri di comuna, uda ti conferentsia tu utelea, hali cari suntu adrati di âmbistimenji icà tu casi privati. Furnjia di ună ecclesiea easti s-u facă ma bună membrâljea cu studia di Biblia colectivă, shi idhyea ashi s-u mărturisească colectiv tu lumea cu alāsari di lunjina-a lor s-ngilicească cu prupuvidearea. Un plan typic ti ună ecclesiea crăshtindelfieană va s-hibă aproapea ashi:

DUMĂNICĂ 11 n.p. Slujba di Frândzeari di Pănea
6 d.p. Activitatea di prupuvideari publică

NJERCUREA 8 d.p. Studia di Biblia

Ecclesiea easti ună parti di familia di Dumnidzàlu. Tu cafi ună comunitati tsăsată aproapea, cafi membru lipseashti s-hibă cu ducheari bună shi s-hibă băgat sum altsălji; Hristolu insunji eara un exemplu suprem ti-aestă. Sh-pi ninga suprematsiea-a lui di duh evidentă, el s-fătsea “sclaylu di tuts”, lă-aspilă ciorlji-a ucenitslor cându elji anamisa di elji s-ncăceară cà ti-atsea cari eara nai ma mărlu anamisa di elji. Isus nă-leagă s-u adràm exemplu-a lui tu-aestă (Oani 13:14,15; Mat. 20:25-28).

Tora cându pishcheshili ti ciudii di Sămtul Duh suntu luati năpoi, nu-ari shi loc ti ‘tricutslji’ cum eara tu băsearică protă; “cà un easti Domnul-a vostu, bileam shi Hristolu; shi voi tuts hits frats” (Mat 23:8). Crăshtinjdeljfanjli di-aclo si spună anamisa di elji ca ‘frate’ icà ‘soară’, shi prota numa-a lor sh-pi ninga pozitsiili-a lor tu bana seculară. Cu-aestă easti evidentă cà lipseashti s-avem respectu ti pistimenjli cari u-shteară Dumnidzàlu di dealihea ti ma multsă anji, icà cari ma ayonjea s-featsiră aushi tu lucărli di duh cu lucurlu-a lor ti Zborlu di Dumnidzà. Mintea ti pistimenjli cà aeshtsă va s-hibă multu tinjisiti ti atselji cari caftu s-urmă pi calea-a Zborlui di Dumnidzà. Ma, elji mash va u-ljeaù mintea di âmbistimenjli-altsă până atsea cà easti ună reflexiea di dealihea di Zborlu-al Dumnidzà.

Ânvitsătură tsi-i dată tu ecclesiea lipseashti siyura s-hibă bazată pisti Zborlu-a Dumnidzàlui. Atselji cari u-fac zburarea publică tu ecclesiea suntu di-aclo ună reflexii di Dumnidzàlu, shi zburăscu tu Numa-a Lui. Cà Dumnidzàlu-i bărbat, di-atumtsea scljeamă cà mash fratslji pot s-u fac instructiea publică di Zborlu-a Dumnidzàlui. 1 Cor. 14:34 nu pătu s-hibă ma limbid: “Muljerli-a voasti s-tacă tu băseritsli: cà-a lor nu lă-i dată ti-ndreptu să zburască”. 1 Tim. 2:11-15 zbureashti ti furnjia ti-aestă di ninti tu evenimentili tu gârdina di Edenlu; cà Eva u-nvitsà Adamlu s-u facă amărtiea, muljerli nu lipseashti tora s-u ânveatsă bărbatlu. Factu cà Dumnidzà u-adrà Adamlu di-ninti di Eva easti un semnu cà “caplu-a muljeariljei easti bărbatlu” (1 Cor. 11:3), sh-di aclo bărbatlu lipseashti s-li ducă dupu spirit muljearea sh-nu anapudă.

Cà di tutili-aesti, “Muljearea sh-si-nveatsã pi tinihai, cu tutã-ncljinarea. Nu-lji daù a muljeariljei nitsi sã-nveatsã altul, nitsi s-hibã domnu pristi bãrbatlu, ma sã sta-arãhati. Cà-Adam fu adrat prota, sh-deapoea Eva. Sh-nu fu-Adam arãs, ma muljearea, cara fu-arãsã, s-featsi cãlcãtoara-a dimãndãciuniljei. Ma ea va sh-si-ascapã tu (gãrtseashti pisti) avearea-a hiljlor, cara s-tsãnã, cu mintiminilji, la pisti, tu vreari sh-tu-asãmtsãlji” (1 Tim. 2:11-15).

Di-aestã-i limbida cà Biblia nu defineadzã vãrã rolji separati ti pistimenjlji bãrbats shi muljeari. Muljerli canda suntu cumandisits tu vãrni cazuri ta “sh-si mãritã, s-aibã ficiori, sh-dutsi casã” (1 Tim. 5:14), indicheadzã cà sferã di purteari-a lor di duh easti tu casa-a lor. Lucurlu public tu ecclesiea di-aclo easti alãsat la bãrbatlu. Aestã-i tu un mari contrastu cu teoriili humanistitsi tu equalitatea sexualã, iu cu cariera tu protlu plan, muljearea poati s-ljea equalitatea cu bãrbatlu-a ljei tu cafi un modus, di dutseari-a bugetlui di fumealjea pãnã la purtarea di strãnji unisex. Productsiea-a ficiorlor s-pari cà-i mãritã ca unã ucazii nibunã, tsi s-veadi cà lipsitã s-u tsãnã vãrã nivel di sãnãtatea emotsionalã tu unã lumi di dip materialisticã shi egoisticã. ãmbistimenjlji di dealihea di-aclo va-ù alasã duhlu-a chiolui-aestu, sh-pi ninga atsea, lipseashti un balansu ca totãna.

Bãrbatlu nu lipseashti s-hibã domnul pristi muljearea, ma s-li va ca Hristolu nã-vru (Efes. 5:25).

“Voi, bãrbats, idhyea-ashi, bãnats ca mintimenji (icà s-vã purtats cu muljerli-a voasti dupu sens, dupu shterea-a voastã di Zborlu-a Dumnidzãlui) cu muljerli-a voasti, avets-lã tinjii, cara suntu iatsã ma slabi, shi cara hits mushtinitoari deadun di harea-a banãljei” (1 Chetru 3:7).

Tu mindueari spiritualã, pãtãgiunea tu Hristolu-ù featsi omlu shi muljearea ca idhyii (Gal. 3:27,28 vid. 1 Cor. 11:11). Cum shi s-hibã, aestã nu easti ghideari pisti printsiplu limbid cà ‘bãrbatlu-i caplu a muljeariljei’ (1 Cor. 11:3) tu lucãrli practitsi shi di duj, shi tu fumealjea shi tu ecclesiea.

Ta s-u spunem pricãnushtearea di printsiplu-aestu, ãmbistimeanã lipseashti s-poartã unã shimiea ti cap cãndu un frat va s-nveatsã di Zborlu-a Dumnidzãlui. Aestã tu practica scljeamã cà lipseashti s-poartã capa icà unã shimiea la tutili andamuseri di ecclesiea. Dhyafuriea tu roljlji anamisa di bãrbatslji shi muljerli lipseashti s-lã hibã datã actsentu dupu moduslu cum u-poartã bãrbatslji shi muljerli perlu-a lor (1 Cor. 11:14,15). “Unã muljeari tsi pãlãcãrseashti... cu caplu fãrã-nvãliturã, l-arshineashti caplu-a ljei (v.3 : bãrbatlu-a ljei): ti-atsea ea s-featsi ca sh-easti cu caplu gol. Cà fu cà unã muljeari nu-shi bagã distimeli-n cap, atumtsea sh-la sh-si tundã: shi maca-i lucru di-arshini ti-unã muljeari cà sh-si tundã icà sh-si surseascã, la sh-bagã distimeli... ti-atsea, muljearea easti borgi s-aibã semnu di supuniri pristi caplu-a ljei, ca semnu cà-i sum putearea-a bãrbatlui-a ljei (1 Cor. 11:5,6,10 A.V. mg.).

Avundalui di un cap “gol” easti “cà-i sursitã”, spunã cà un cap gol nu-i un cap fãrã di per. Di-aclo un cap “ãnvãlit” nu-i caplu cu per, ma atsel tsi ari datã unã anvãliri ti caplu. Fãrã di anvãliri pi caplu muljearea nu poati s-tsãnã pi anvãlire-a ljei di per naturalã; ta s-u facã-aestã easti cà dimi nu-ari per tu videarea-a Dumnidzãlui. Easti arãu s-aibã sh-bãrbatlu unã anvãleari pi caplu (1 Cor. 11:7); aestã nu scljeamã avearea di per, ma ti avearea di unã anvãleari spetsificã ti caplu.

Tu cultură di anvârligă tu chirolu di Nàulu Testamentu, atsealili oară cându lji-si sursi perlu-a muljeariljei eara cându ea va s-eara dizvălită cà orospiea icà dizghirdata, icà mas eara tu jileari ti chirearea-a bărbatlu a ljei. Ti ună muljeari s-hibă sursită va s-spună cà ea u-ari chirută icà alăsată băbatlu-a ljei – icà Hristolu, tu typlu.

Muljearea u-reprezenteadză ecclesiea, shi bărbatlu u-reprezenteadză Hristolu. Cà lipseashti s-u adrăm detsiziea atsea di minti s-li avem anvălită amărtiili-a noasti cu Hristolu, ashî shi muljearea lipseashti s-facă ună detsizii cu minti s-u anvălească caplu-a ljei. Avearea di pisti tu anvăleari-a ljei naturală di per easti equivalentă cà s-avem pisti tu ândriptatea-a ljei ta s-nă ascapă contra-atsea a Hristolui.

Mas videm cà ma lungul per-a muljeariljei “lji-fu dat hari (di Dumnidzàlu): ca perlu-a ljei lji-easti dat ca-anvălimintu natural (‘un strănji naturală’ tsi u-implicheadză zborlu gârtescu [1 Cor. 11:15 A.V. mg.]), ună muljeari lipseashti s-u alasă perlu-a ljei ma lungă cà s-u spună dhyafurea-a ljei di bărbatlu. Dhyafurea anamisa di styly di perlu bărbătescu shi muljerescu lipseashti s-hibă ufiliziti di muljearea cà ună oportunitati s-bagă actsentu di rolja-a ljei separată.

Tu lucrărlî-aesti di avearea di perlu lungu di ună muljeari shi purtari di ună anvălitură ti caplu lipseashti s-him cu ângătan s-nu adrăm di lucrărlî-aesti mash ună ancljinari. Mas ună soari ari un suflit di-dealihea di duh shi di âncljinari (vid. 1 Chetru 3:5), ea va s-hibă sum bărbatslji ashî cum pistimenjlji suntu sum Hristolu, shi va s-hibă cu mirachi s-u spună tinjisearea-aestă tu cafi un modus, shi cu purtarea di ună anvălitură ti caplu. Mas furnjia di dimăndăciunjlji-aesti s-acăchiseashi, ca dimăndăciunji di Dumnidzà, atumtsea nu-a s-ari ună âmpuliseari contra elji.

Totăna ari lucru ti sorli tu ecclesiea – ânvitsătură di Sculii di Dumănică, shi s-hibă lucrulu di condutsiri di alti lucrî cari nu suntu tu ânvitsătură publică icà zburari, pi ex. tsăniri di isăchli. Muljerli di aushi tu duhlu pot s-lă hibă dată curaji s-li ducă sesiili ti ânvitsari ti sorli ma tiniri (Tit 2:3,4 vid. Miriam cum-li dutsi muljerli di Israel, Insh. 15:20).

11.3.5 FRĂMSEARI DI PĂNI

Deadun cu pălăcărsirea shi dghivăsearea di Bibliea, tinjisearea di dimăndăciunea di Hristolu regulară s-u frămsim pânea shi s-u beam yinlu tu adutseari-aminti di curbanea-a lui-i vitală. “Adrats-u aestă ti adutsearea-aminti di Mini”, dimăndă Isus (Luca 22:19). Aestă fu vrearea-a lui cà atselji cari va s-ducă pi calea-a lui, s-u facă aestă regulară până di dheftheră yinari-a lui, cându Isus va u-mpartă pânea shi yinlu cu elji iara (1 Cor. 11:26; Luca 22:16-18).

Pânea ureprezenteadză trupu-a Hristolui tsi ira dată ti ofertă pi crutsea, shi yinlu di sândză-a lui (1 Cor. 11:23-27). Pistimenjlji prots s-pari cà u-tsănră frequent slujba-aestă (Fapti 2:42,46), poati ună oară tu stămână (Fapti 20:7). Mas di dealihea u-vrem Hristolu, va li-respectăm dimăndăciunjlji-a lui (Oani 15:11-14). Mas avem ună relatsiea personală di dealihea cu el, va s-vrem s-nă adutsem aminti ti curbanea a lui cum el u-vrea, shi di-aclo s-nă dăm curaji pi noi singurli tu adutsearea-aminti di ascăparea-atsea mari tsi el u-anăchisi. Un period di ună reflexiea tu tătseari pi

curbâneatsă-a lui pi crutsea va li-featsi probili slàghi tu niimportantă cându-i comparată cu atseali-a Domnului-a nostru.

Frândzeari di pâni tu fundamentu easti slujeari ti *adutseari-aminti*; tsiva nu s-featsi mayicã ca un rezultat. Easti equivalentă cu sãrbãturisearea di Pasha dupu nomlu al Moise (Luca 22:15; 1 Cor. 5:7,8). Aestã ira unã posibilitati ti adutseari aminti di inshearea atsea mari dit Ighiptu tsi Dumnidzà u-adrà cu Moise pi Amarea Aroshi. Slujirea di frãmsiri di pâni nã-aducã nãpoi la ascãparea-a noastã dit amãrtiea prin Hristolu, tsi eara posibilã pi crutsea shi cu tsi noi s-featsim tu ligãturã cu pãtãgiunea. Tsãnearea di dimãndãciunea aestã lipseashti di-aclo s-hibã tsiva tsi noi-a s-vrem s-u fãtsem dupu natura.

Luarea di pâni shi yin fizicalã u-featsi vrearea-a Hristolui ti noi, shi dealihea tutili lucrì ti ascãparea-a noastã, yin ahãt di realã iara. Frãmsirea di pâni cãtã unã tu stãmãnã di-aclo-i un semnu di un status di duh sãnãtosh. Mas vãrnu nu poati s-u facã cu pistimenjlji-oaspits di Dealieha, lipseashti s-u facã singur. Nu lipseashti s-nã scutem di-aestã dimãndãciuni cu tsiva. Lipseashti s-u adrãm cafì un efortu ta s-tsãnem duri pâni shi yin ti noi ti slujba, sh-pi ninga atsea tu cazuri extremi shi niavearea di aestili nu lipseashti s-nã tsãnã nãpoi di adutsearea-aminti di Hristolu tu moduslu spunit cãt putem ma ghini. Isus u-ufilizea “birichetea-a yitãljei” (Luca 22:18), sh-di aclo lipseashti s-u ufilizim yinlu di yitã-aroshi.

S-li luãm seamnili a pãtimatslor di Hristolu shi curbanea easti tinjia atsea nai ma analtã tsi poati s-u ari vãrã bãrbat icà muljeari. S-partitsipãm tu eali cu ãngãtanea cum nu lipseashti, ti atsea tsi eali reprezenteadzã easti unã huleari, mas videm cã “di cãti ori va-ù mãcats aestã pâni shi-a u bets aestã chelchi, u spunets moartea-a Domnului pãnã S-yinã... Ashitsi cari tsi va-ù mãcã pãnea-aestã icà va-ù bea chelchea-a Domnului a nu-a li hãrdzeascã, va s-hibã cãbati dininti-a truplui shi-a sãndzãljei a Domnului” (1 Cor. 11:26,27). Unã slujeari di frãmsiri di pãnea di-aclo lipseashti s-tsãnã tu un ahtari chiro shi loc cãndu nu-a s-ari vãrã lucru tsi va li-ljea mintea shi va u-azãptãseascã curearea di mintea. Aestã poati s-hibã adratã icà tahinima icà ti mirindi, tu unã udã ti durnjeari icà vãrã altu bun loc. Deapoea nã si spuni, “Ti-atsea la sh-si veadã ghini omlu insushi shi-*ashi* (tu duhlu atsel-ncljinat di auto-examinari) la s-mãcã di pãnea, shi s-bea di chelchea” (1 Cor. 11:28). Noi lipseashti s-li tsãnem mintili-a noasti pi curbanea-a Hristolui, poati cu videari la ãngrãpsiturli di Vangheljlu-a bãgariljei a Lui pi crutsea, di ninti s-li luãm seamnili. Cu adrarea di aestã cum lipseashti, siyura ca va u-videm shi conshtiintsã-a noastã cãtã Hristolu.

Unã aradã bunã ti slujba ti frãmsirea di pâni easti:

1. Pãlãcãrii – cãftari di vluyii di Dumnidzàlu pi adunarea; Dishcljisearea-a ocljilor-a noasti la Zborlu-a Lui, adutsearea-aminti ti lipsili di pistimenjlji-altsã; vluysiearea-a Lui ti vrearea-a Lui, sh-nai ma multu cum-i spusã tu Hristolu, shi pãlãcãrseari ti vãrã alti-ntribàri spetsifitsi.
2. S-hibã dghivãsiti dghivãsiturli di Biblia ti dzuuã cum-i spetsificatã tu “Companjonlu biblic”.

3. Minduearea ti lectsiili tsi lipseashti s-hibã ânviatsati di-eali, icà s-hibã dghivãsitã unã ‘initsiari’ – unã studiea di Biblia ti atsealili capiti tsi nã-ducã cãtã la furnjia-a slujeariljei-a noastã – adutsearea-aminti di Hristolu.

4. Dghivãsirea di 1 Cor. 11:23-29.

5. Period di auto-examinatsiea.

6. Pãlãcãriea ti pãnea.

7. Frãmsits-ù pãnea shi mãcats unã njicã parti di ea.

8. Pãlãcãriea ti yinlu.

9. Beats ptsàn di yinlu.

10. Pãlãcãriea ti bitiseari.

Slujba-ntreagã lipseashti s-tsãnã ashi ptsàn ma multu di unã sãhati.

11.4 NUMTA

Va u-ahurhim sectsiea-aestã cu minduearea di pozitsiili di atselji cari suntu singuri tu chirolu-a pãtãgiuniljei. Avem discutatã tu Studiea 5.3 ti lipsã s-nã ânsurãm/mãrtim mash cu pistimenjlji-pãtizats. Ari-ndauã paragrafi, deadun cu exemplurli di Isus, Pavlu sh-altsã, cari lã-da curaji la atselji cari suntu singuri mash ta s-u mindueascã optsiea s-armãnã singuri ashi cã s-lucreascã mash lucrulu-a Domnului (1 Cor. 7:7-9, 32-38 vid. 2 Tim. 2:4; Mat. 19:11,12,29; Ecc. 9:9). “Ghini ma, ma s-ti-nsori, nu-alutusishi” (1 Cor. 7:28). Multsã di apostolilji eara-nsurats (1 Cor. 9:5), shi ânsurarea cum u-minduea Dumndizãlu-i ta s-aducã cãt ma multi benefici fizicali shi di duh. “Tinjisitã la s-hibã numta la tuti shi (ufilizirea di) crivatea nipãngãnitã” (Uvr. 13:4). “Nu-i ghini ta...s-hibã omnu singur”, mas el poati si s-conducã pi un mari nivel di lucrari ti lucãrli di duh, sh-di-aclo Dumnidzã-ù adrã numta (Adr. 2:18-24). Di-aclo, “Atsel tsi-aflã unã muljeari bunã aflã un lucru di mari tinjii shi-nchirdãseashti harea di la Dumnidzãlu... unã muljeari mintimenã-i unã hari di la Dumnidzã” (Dzãcã. 18:22; 19:14).

Nã-easti datã unã sustsãniri balansatã di pozitsiea tu 1 Cor. 7:1,2: “Ghini-i cã omnu s-nu s-cãrteascã di muljeari. Ma di ispetea-a dizghirdariljei, cafi-un shi-aibã muljearea-a lui shi cafi-unã muljeari shi-aibã bãrbatlu-a ljei” (vid. v. 9).

Implicatsiea di versurli-aesti easti cã alãsarea-a truplui tu mirãchli sexuali nãfoarã-a ânsurariljei/mãrtariljei easti dizghireadi. Spuneri contra dizghirdearea (sex anamisa di oaminji ni-nsurats), adulterlu (sex iu un icã doilji parteneri di-ninti suntu mãrits/nsurats cu alti parneri), shi cafi unã forma di nimoari suntu frequenti tu Nãulu Testamentu; s-pari cã shi cafi epistola li-ari. Atselji tsi-yinã suntu mash unã njicã parti di eali: Fapti 15:20; Rom. 1:29; 1 Cor. 6:9-18; 10:8; 2 Cor. 12:21; Gal. 5:19; Efes. 5:3; Col. 3:5; 1 Sãr. 4:3; Iuda 7; 1 Chetru 4:3; Apoc. 2:21.

Tu bāgarea di actsentu diznàù spunită, s-azboiràm di-ninti di vrearea-a Dumnidzàlui limbid spunită easti di dealihea serioază. Că amărtili sunt slăghintsă momentală, mas suntu pucăeati, Dumnidzà va s-nă li-ljeartă (pi ex. Adulterlu al David cu Batsheba), a bānarea di ună cali di bana tsi-i regulară tu adrarea di lucārli-aesti nibuni, poati s-rezulteadză mash cu pogrom. Pavlu multu u-spunea-aestă: “Adulterlu, dizghirdarea... shi-altili-ahtàri, cari vā li spun di ninti (pi scamnul di giudicari), ashi cum sh-vā spush di nāinti, cā-atselji tsi li fac (tu continuitati) ahtārli lucri nu va-ù mushtinească-amirāriljea-al Dumnidzà” (Gal. 5:19,21), di-aclo “Fudzits di dizghirdari (vid. 2 Tim. 2:22). Itsido di-amārtili tsi va-ù facă omlu easti nafoarā di trup, ma cari sh-si da pi dizghirdari-amārtiliseashti ti singurlu trup a lui” (1 Cor. 6:18).

S-aproachi poati sh-tu lumea tută cā preacljilji di oaminji tiniri pot s-bāneadză deadun di-ninti di numta, shi s-li àù relatsiili-mplini sexuali. Ufilizirea di terminlu ‘numta dupu nomlu simplu’ easti s-u describeadză atsea cā-i nidealihea. Numta ti pistimenlu lipseashti s-hibă dupu definitisiera di Dumnidzà; noi nu putem s-alāsām ună definitisiera di numta s-hibă adrată dupu lumea di mirāchli di truplu anvārligă di noi s-u ari domnjilji pisti spunerli-a Dumnidzàlui ti numta – dupu tută, numta eara institutā di Dumnidzàlu, sh-nu di omlu. Dupu Biblia, numta easti adrată di nai ma ptsàn trei element:

1. Ună formă di tseremonii ti numta, ma simpla. Āngrāpsitură di Booz cum s-nsurà cu Rut tu Rut 3:9-4:13 spuni cā numta nu-i relatsiera tu cari lipseashti mash s-nă nicām; lipseashti s-hibă un momentu spetsific cu cari vārnu va s-hibă-nsurāt complet. Easti bāgată similaritati cu Hristolu cu yrāmbo shi āmbistimenjlji cu nveasta, cu cari el va si s-‘nsurà’ pi dhefthera yineari. Va s-hibă “mācarea di-nsurari-a Njelui” s-u sārbbātorisească-aestă (Apoc. 19:7-9). Relatsiera anamisa di bārbatlu shi muljearea u-typifichiază atsea anamisa di Hristolu shi pistimenjlji (Efes. 5:25-30); cum va s-hibă un punctu definitiv di-nsurari anamisa di noi, ashi va s-hibă shi ună numtă anamisa di pistimenjlji cari u-ahurheashti numta-a lor, cu typificari di uniea anamisa di Hristolu shi noi insunji pi scamnul di giudicari.

2. Ānsurarea di Dumnidzàlu cu Israel avea intrari tu ună tagmă spirituală di tinjiseari anamisa di elji (Eze. 16:8), shi aestă idhyea lipseashti s-hibă ună parti di numta-a pistimenjlor.

3. Relatsiera sexuală easti lipsită s-u luām tu mirachi-nsurarea/mārtarea (Deūt. 21:13; Adr. 24:67; 29:21; 3 Vās. 11:2). Cā di-aestă, 1 Cor. 6:15,16 explicheadză cātse relatsiera nāfoarā di-nsurarea/mārtarea easti ahāt aràuūā. Relatsiera significhiază, tu terminili fizitsi, cum Dumnidzà u-ligà preacljea di oaminjlji deadun (Adr. 2:24). S-hibă ligatā ca “un trup” tu ună relatsiera temporală di-aclo easti shi dizghirdeari-a truplui tsi nā-ù da Dumnidzàlu. El lā-adrà ta s-pot s-aù mirachi tu terminili fizitsi atsea tsi El li-ligà deadun tu numta.

Di-aestă s-veadi cā preacljili ‘cari-bāneadză deadun’ di-ninti di numta suntu di dealihea tu bana-a amārtiljei. Mas elji nu-ù formalizeadză relatsiera-a lor cu atsea tsi va si s-nsureadză – icā va si s-alasā – nu-ari punctu ta s-hibă pātizatsi.

Ari ună complicatsii la vārni culturi tu lumea tsi s-developeadză tu cari nu ari vāră contseptsii di tseremonii di numta icā contractu ti oaminji di cafī dzuūā. Ună preaclji

poati s-băneadză deadun ti mulțșă anji fără di lucrili-aesti, shi s-minduească cã suntu ănsurats/mărtats. Aestă-i ca ună spuneari di autorlu-a cartiljei aestă ca tu ahtări cazuri atselji cari u-facă pătăgiunea lipseashti s-u explicheadză pozitsiea la candidatlu ti pătăgiunea, shi s-li facă elji shi partneră/-lu-a lor si s-nseamnă pi vără forma di contractu ti numta. Relatsiea deapoea lipseashti s-hibă-nreghistrată cu vără autoritati tsivilă cu puteari cãt poati ma ayonjea.

Atselji cari suntu pătizats, shi partnerlu-a lor nu-i, nu lipseashti s-u alasă (1 Cor. 7:13-15), ma di-altă parti s-u facă cafi un efortu s-u va, shi di-aclo cu spusirea-a caliljei di bana-a lor elji s-aù ună pistipseari di dealihea tu Dumnidzàlu di dealihea, di cãt mash aveari-a relighiilor alăxiti. 1 Chetru 3:1-6 lă-da curaji pi atselji tu pozitsiea-aestă cã cu-adrarea di aestă poati, tu insushi, s-hibă un modus di converziea di un partner tsi nu pistipseashti.

Printsipili-n ligătură cu numta suntu epitomati tu spunearea-a Domnului ti-atsea: “(va lji) alasă omlu fen-su shi mà-sa shi-a s-facă ună cu muljearea shi-a s-hibă doilji un trup” (Adr. 2:24). Vrearea-aestă ti unirea anamisa di bãrbatlu shi muljearea tu ahăt multu modusi cãt s-poati easti tu analoghiea cu efortu-a nostru continuat ti unirea cu Hristolu, cu năstritseari di amărtiea fundamentală shi egoizmu-a naturăljei-a noastă. Vrearea-aestă easti contra noi di cãt contra Hristolu ică partnerlu-a nostu. Cãt ma multu-a s-anăchisim tu-aestă, ahăt shi ma hãriosh shi ma umpluti va s-him tu relatsiea-a noastă.

Cum shi s-hibă, bãnem tu ună lumi di dealihea cu amărtiea shi cãdeari, di niputeari ta s-nă anăltsãm cãt putem ma analtu la standardili supremi di sãmțșălji cari nă-suntu spuniti tu Biblia, shi tu exemplu di vrearea-a Dumnidzàlui shi a Hristolui. Standardul ideal băgat tu Adr. 2:24 easti di un bãrbat shi ună muljeari, tsi băneadză deadun tu ună unirea-ntreagă ti eta.

Pistimenjlji lipseashti s-hibă preparats ta s-u apruchească sh-atsea cã tu vără oară standardul-aestu nu-ari s-hibă tsănut shi tu bana-a lor shi tu atsea di altsă pistimenji. Bãrbatslji shi muljerlji poati s-ncăcească shi s-u cheară unirea-aestă di minti tsi lipseashti s-u aù; poati s-hibă niposibilă fizicală ta s-li aiba mirăchli di-nsurarea; bãrbatlu poati s-aibă ma multi muljeri, luati di ninti pătăgiunea-a lui, mas băneadză tu ună sotsietati iu easti apruheată poligamiea. Tu cazlu-aestu el lipseashti s-armănă cu muljerli, ma s-nu ljea cama multu. Apostolu Pavlu, cari eara ună mixătură dumnidzască di simpatiea ti omlu shi marli tsăneari di printsipili divini, di-aclo nă-nvitsă cã separatsiea-i posibilă tu cazurli extremi di nicompatibilitati: “Muljearea la s-nu s-dispartă di bãrbatlu: *sh-fu cã* s-dispărțșă, la s-armănă nimărtată” (1 Cor. 7:10-11).

Spunearea-aestă di un standardu ideal, ma shi vrearea di actseptari di un ma njic standardu mas nu-ù arcă printsiplu bazic divin (scljeamă cã adulterlu-i nibun), easti ună caracteristică tsi s-află multu tu Scriptură. Spunearea ti noi al Pavlu tu 1 Cor. 7:10-11 easti aproapea cu 1 Cor. 7:27,28: “...Ti dizligashi di muljeari? Nu caftă muljeari (scljeamă armăni singur). Ghini ma, *ma* s-ti-nsori, nu-alutusishi”. Ma, dispărțșarea cu vrearu *easti* ună arcari institutsionalizată a printsiplui di Dumnidză cã bãrbatlu shi muljearea lipseashti s-u pricănoască atsea cã El li-ligă ca tu un trup, sh-pi ninga pi-ntribărli practitsi elji u-află-aestă greauă s-u bagă tu practică. Zboarăli a Hristolui suntu cu pon simpli:

Ma nica di-anda s-apreasi eta, bărbatlu sh-muljearea lji-adrà Dumnidzàlu. Ti-atsea va lji-alasă omlu fen-su shi mà-sa shi va sh-si-alicească di muljeari-sa; shi va s-hibă doilji un trup; ashî cã nu mata suntu doi, ma un trup: shi-ashi cã (Isus baga actsentul), atsea tsi-u featsi-deadun Dumnidzàlu, omlu s-nu dispartă (cu dispărtsari)... cari tsi va-shi alasă muljeari-sa shi va s-ljea altă, featsi adulter contra ea. Shi muljearea, cari va sh-lu-alasă bărbatlu shi va s-mărită cu-altu, u fatsi adulterlu” (Marcu 10:6-12).

Tu cãmpul-aestu di relatsii sexuali, truplu easti ună mănă bună ti aflari di spuneri buni ta s-u iustificheadză alăsarea-a mirăchiljei di vrearli naturali. Atselji cari va si s-află singurli tu situatsii cu multu pirazmo va u-află putearea shi energhiea di duh tsi-lă lipseashti cu ună meditatsii diznàù pi versurli cari suntu tsitati tu sectsîea-aestă. Vărni aù prubată s-li iustificheadză homosexualizmolu shi lezbianizmolu ca dupu nom, vrearî naturali. Cum shi s-hibă nu-ari vără nipistipseari cã ahtărli practitsi suntu di dip contra-a dimândărlor di Dumnidzà.

Printsiplu bazic di Adr. 2:24 u-spuni amărtiea-a homosexualizmolui; easti intentsiea-a Dumnidzàlui cã bărbatlu shi muljearea s-nsoara shi s-hibă alichiti un cu alantu. Dumnidzà u-adrà muljearea ta s-hibă di agiutor a Adamlui, di cãt di un altu om. Relatsiili sexuali anamisa di bărbats easti multu blăstimată tu Biblia. Aestă eara un di amărtsiili ti tsi Sodoma eara-ngrupată (Adr. Cap. 18, 19); apostolu Pavlu u-featsi multu clară cã prezistarea tu ahtări practitsi va u-da mash blăstemlu dit Dumnidzà, shi va lă-ljea năparti di Văsiliea-a Lui (Rom. 1:18-32; 1 Cor.6:9,10).

Faptul cã tu vără chiro earam involvats tu ahtări lucrî nu lipseashti s- duchim cã him năfoară-a agiutorlui di Dumnidzàlu. *Ari* ljiirtari la Dumnidzàlu, cã la El lipseashti s-hibă dată pâlăcărseari cu vrearî di atselji cari u-aù tu experientsă ljiirtarea-a Lui (Ps. 129:4). Ecclesiea la Corinth avea un mari numir di dizghidirats cari s-pucăeară: “Shi-ashi earats niscăntsălji di voi: ma vă-aspilat (tu pătăgiunea), ma vă-asămtsăt, ma vă-iustificat (cu atsea tsi s-pătidsats) tu numa-a Domnului Isus Hristos” (1 Cor. 6:9-11).

Jilearea cã un nu-ari vără atractsii naturală cãtă ghenlu altu easti efectiv ună ghideari cã Dumnidzà nu-i fer tu atsea tsi nă-azăptăsească s-u adrăm homosexualitatea, ma nă-adară cu pirazmo cu puteari. Dumnidzà nu va s-him tu pirazmo ma multu di atsea tsi putem s-u purtăm fără di s-nă da ună cali di fudzeari (1 Cor. 10:13). Dupu ună mari adrari di mirachi di cafi un aspectu di truplu, omlu poati s-yină pănă la punctul iu el easti tash ashî. Cu-atsea, un alcoholicear ică narcoman nu poati s-băneadză fără di luarea regulară di vără hemicalii; ma el lipseashti s-u alăxească videala-a lui mentală shi cu agiutorlu di terapiea s-toarnă tu ună cali di bana balansată, normală.

Shi homosexualjeatslji yin pi idhyiul protses. Dumnidzà va u-confirmeadză efortu-a oaminjlor tu-aestă; mas elji sh-si daù pisti mirăchea-a vrearilor-a lor naturali, Dumnidzà va li-veadă cã El u-vidzu Israel:

“Ti-atsea, Dumnidzà lji-arcă pi niscănti patimati ti-arshini: shi muljerli-a lor u-alăxiră-arada-a naturăljei cu-atsea tsi easti contra-a naturăljei: ashitsi shi bărbatslji, cara u-alăsară arada-atsea di după natura-a partiljei muljirească, s-apreasiră tu mirachea-a lor unlu contra-altul; bărbats cu bărbats, shi-ù fac arshinea shi-ù ljea tu elji (ică truplji-a lor) pâltearea tsi lă si cadi după prămăsearea-a lor” (Rom 1:26,27).

Mash atselji orghi dupu vreari nu-a s-u veadă-aestă cã unã prufitsâljea di SIDA shi multili alti lãngoari cari s-trasmiteadzã cu sexul cari s-developeadzã tu lumea shi azã.

11.5 CUMNICAREA

Zboarãli gãrtseshtsã tsi s-traducã ca ‘cumnicarea’ shi ‘comuna’ tu bazã u-spunã statuslu di avearea di tsiva idhyea-deadun: cum-unã. ‘Comuna’ easti ligatã cu zborlu ‘comunicheadzã’. Dupu minduearea di shtearea shi practicã di cãljurli-a Dumnidzãlui, avem cumnicarea cu El shi cu tuts altsã cari u-fac idhyea cu-atsea tsi suntu “tu Hristolu”. Easti lishor s-li alãsãm responsabilãtsli cari li-avem ta s-him tu cumnicarea cu altsã: “adrarea-a buneatsâljei shi-agiutarea (icã cumnicarea) s-nu li-agãrshits” (Uvr. 13:16). Fil 1:5 zbureashti ti “cumnicarea tu Vangheljlu”; baza di cumnicarea-a noastã di-aclo suntu doctrinili cari u-fac Vangheljlu di dealihea. Ti furnjia-aestã cumnicarea tsi u-aù pistimenjlji di dealihea easti ma mari di vãrã altã organizatsii icã bãsearicã. Di-cumnicarea-aestã elji cãlãtorisescu pit mãri distantsi ta s-hibã deadun shi ta s-li viziteadzã pistimenjlji izolati shi s-facã unã bunã ufilizeari di contactu di posta icã telefoni iu s-poati. Pavlu zbureashti di “cumnicarea-a Duhlui” (Fil. 2:1), icã cumnicarea tsi-i bãzatã anvãrligã di tsãnirea-a noastã simplã di Duhlu/minduearea-a Dumnidzãlui, cum-i dizvãlitã tu Duhlu/Zborlu-a Lui.

Unã di nai ma grealili spuneari di cumnicarea-a noastã easti cu tsãnearea-a slujbãljei ti frãmsearea di pãni deadun. Pistimenjlji prots “s-tsãnea cu-ngricari la-nvãrtushearea-a apostoljlor sh-la cumnicari, (tu) frãndzearea-a pãniljei sh-la pãlãcãriili...frãmsirea di pãni...cu harauã sh-tu singuritatea-a inimãljei” (Fapti 2:42,46). Seamnila cari u-reprezenteadzã furnjia tsentralã di umutea-a noastã, ãmpãrtsãrea di eali tuts deadun lipseashti s-nã leagã deadun tu “singuritatea-a inimãljei”. “Chelchea-a vluyseariljei, cari-ù vluysim, nu-i, taha, cumnicarea (ãmpãrtsãrea) cu sãndza-a Hristolui? Pãnea tsi-ù frãndzem nu-i, taha, cumnicarea cu truplu-a Hristolui? Ca unã pãni, un trup him atselji multsãlji; cã tuts nã cumnicãm di-unã pãni” icã Hristolu (1 Cor. 10:16,17). Di-aclo noi avem obligatsii s-li ãmpãrtsãm seamnila di curbanea-a Hristolui cu tutsjlji atselji cari aù benefit di lucurlu-a lui, cari suntu “ãmpãrtsãtorlji-a pãniljei aestã unã”. Mash atselji cari cum lipseashti s-pãtidzarã tu Hristolu, dupu shtearea-a dealihealjei, suntu tu pozitsiea-aestã, shi ea easti unã arãdeari di seamnila ta s-li ãmpãrtsãm cu vãrnu diparti di ahtari.

Oani s-adusi aminti cum el u-mpãrtsã Vangheljlu di bana di daima cu altsãlji “cã sh-voi s-avets cumnicãturã cu noi. Shi cumnicarea-a noastã easti cu Tatãl sh-cu Hiljlu-a Lui, Isus Hristos” (1 Oani 1:2,3). Aestã spuni cã cumnicarea-i bãzatã anvãrligã di unã acãchiseari-ngheneralã di Vangheljlu di dealihea, shi cã aestã nã-adusi la unã cumnicari shi cu altsãlji pistimenji di dealihea, shi cu Dumnidzãlu shi Isus pi un nivel personal. Cãt ma multu u-aplichem Vangheljlu tu bana-a noasti, cu anãchisearea pisti tendentsiili-a noasti di amãrtii, shi cãt ma ahãndos progresãm tu acãchisearea-a noastã di Zborlu-al Dumnidzã, ahãt shi ma ahãndoasã-a s-hibã cumnicarea-a noastã cu Dumnidzãlu shi Hristolu.

Cumnicarea-a noastã cu Dumnidzã shi Hristos shi altsãlji pistimenji easti mash dependentã di sinfuniea-a noastã cu dealihea di doctrina tsi u-featsi “pistea-atsea unã”.

Moduslu di bana-a noastă lipseashti s-hibă dupu simfoniea di printsipilji tsi suntu zburati tu eali. “Dumnidzà easti lunjină sh-nitsi-ună scutidi nu-ari tu El. Cara s-dzătsem cà-avem cumnicari cu El shi-impnàm tu scutidi, arădem shi nu lu fătsem averlu: sh-cara s-impnàm tu lunjină, ashi cum El easti tu lunjină, atumtsea avem cumnicari un cu-alantu shi sândza-al Isus, Hiljlu-a Lui, nă chischinipseashti noi di itsido di-amărtii” (1 Oani 1:5-7).

‘Impnarea tu scutidi’ lipseashti s-zburească ti un modus di bana tsi easti constantu shi tu publică tu variantsă cu lunjina-a Zborlui di Dumnidzà (Ps. 118:105; Dzăcă. 4:18); nu sâ-spuni ti amărtiili-a noasti di-chiro tu-chiro di slăghintsă, cà versul-atsel tsi yini continueadză: “Cara s-dzătsem cà nu-avem amărtii, nă-arădem noi inshină shi-dealihea (icà Zborlu al Dumnidzà – Oani 17:17; 3:21; Efes. 5:13) nu easti tu noi” (1 Oani 1:8).

Di-aestă lipseashti s-hibă evidentă cà cumnicarea azăptăseashti cându un pistimen va s-ahurhească s-li tsănă doctrinili, icà băneadză un modus di bana, tsi-i dishcljisă contra-nvitsătura di Bibliea limbida: “Shi s-nu hits urtats la faptili-atseali făr di biricheti-a scutidiljei, sh-ma ghini spunets-lă-tu-ocljji” (Efes. 5:11). Cafi un efortu lipseashti s-hibă adrată ta s-lă anăchisim năpoi dupu shema di picuraru bun tsi-ù caftă oaea atsea chirută (Luca 15:1-7). Mas fratlu icà soară perzistească tu ună ânvisătură cu alatusi icà ari ună tsăneari multu arăuă, lipseashti s-u formalizăm azăptăsearea-a cumnicariljei tsi s-fătsea (Mat. 18:15-17). Tu praxa, aestă s-featsi cu un interview cu membrilji cu responsabilitati di ună ecclesiea, shi notificarea di faptul tu un magazin crăshindelfiean. Cum shi s-hibă nu poati s-hibă băgat un mari actsentu cà protseslu-aestu lipseashti s-hibă băgat tu lucrari tu cazuri limbidi di tsăneari di doctrina cu alatusi icà perzisteari tu un modus di bana nu di duh. Lipseashti s-him siyuri cà ari ahăt ptsàn anamisa di noi, di ispetea-a fudziriljei di ânvisătură fundamentală-a Bibliealjei, tsi lipseashti ună azăptăseari formalizată di cumnicarea.

Un di paragrafilu nai ma limbidi ti cumnicarea s-află tu 2 Cor. 6:14-18: Nu intrats tu giuglu-a xinitlor cu-atselji nimbistimenjlji: cà tsi sutsată-ari ândriptatea cu fărădzăcuniljea? Icà tsi-cumnicari aù deadun lunjina cu scutidea... ti-atsea: inshits di-anamisa di elji shi-alidzets-vă, dzătsi Domnul... sh-Mini-a vă-aproch voi shi-a vă escu-a vauă tată, shi-a-Nji hits a Njeia hilji shi hilj, dzătsi Domnul Tutputerniclu”.

Avem spusă cà Zborlu-a Dumnidzàlui-i lunjină. Versurli-aesti explicheadză cătse nu lipseashti s-adràm cumnicătură cu băsersli cari prupuvidescu doctrini cu alatusi; cătse nu lipseashti s-nă ânsuràm/mărtăm cu atselji cari nu u-shtiù Dealieha, shi cătse lipseashti s-li alăsăm moduslu-a lumiljei. Di ispetea-a separatsiea-a noastă di lumea avem ună tinjia tsi nu-ari altă ta s-nă fătsem hilj shi hilji-a Dumnidzàlui, partea di ună taifă di lumea-tută di altsă cari u-aù idhyea-aestă relatsii – fratslji shi surârli-a noasti. Ari mash “un trup”, icà ună băsearică di dealieha (Efes 1:23), tsi-i bazată prin-aesti cari u-tsăn umutea-atsea ună – un Dumnidzà, ună pătăgiuni shi “ună pisti”, icà multsimea di doctrini atsea ună tsi u-featsi pitea-atsea ună (Efes. 4:4-6). Nu-i posibilă s-nă fătsem parti di “truplu un” shi s-him tu cumnicari cu alti organizatsii religioasi tsi nu-ù tsăn pitea-atsea dealieha. Mas videm cà lunjina nu-aù cumnicătură cu scutidea, noi nă-proclamăm cà him tu scutidea mas alidzăm s-him tu cumnicătura-a scutidiljei.

Mas noi di dealihea u-tinjisim systemlu-ntreg di dealihea doctrinală dizvălită tu Scriptura, va s-videm că atselji cari pistipsească tu ună doctrină arăuă tu numa di Crăshtinamea nu aù cama multu cumnicarea cu Dumnidzàlu di cât ateishtsă.

Mas voi li-avets dghivăsită studiili-aesti cu-ngătan, evidentă-a s-hibă până tora că nu-poati s-ari vără pozitsiea di njeadză-calea tu relatsiea-a noastă cu Dumnidzàlu. Noi him icà tu Hristolu cu pătăgiunea tu el, icà năfoară di el. Noi him i tu lunjina dupu acăchisearea-a noastă di doctrina di dealihea shi âncljinarea practică pi ea, icà tu scutidea. Nu poati vărnu s-ari un cicior tu doilji cāmpuri.

Shtearea-a noastă di lucrli-aesti nă-da un gradus di responsabilitati câtă Dumnidzàlu. Noi tora nu inmām pi sucăchli icà s-yinem tu bana-a noasti di dzuūă că cafi un om tu lumea. Dumnidzà tora intenziv mătreashti ti apandasea-a noastă. Shi El, Domnul Isus shi tutsli pistimenji vor ‘s-ashteptu’ voi s-u fătsets detsiziea-atsea āndrepătă. Ma cât sh-multu Dumnidzàlu, Hristolu shi noi va fătsem tută s-vă agiutām – shi tu cazlu di Dumnidzà până la nivelu că Hiljlu-a Lui unic-l ari dată s-moară ti noi – până la ascăparea-a voastă va s-featsi dupu detsiziea-a voastă di vrearea liberă s-u tsānets vārtos Umutea-atsea mari tsi-vă easti dată ti ofertă.

STUDIEA 11: Āntribàri

1. Tsi turlii di alăxeri s-facă tu bana-a vārnlui la chirolu a pătăgiuniljei-a lui?
2. Tsi scljeamă ‘sāmtsāljea’?
 - a) Nu aveari di contactu cu nipistimenjlji
 - b) S-hibă separati *di* amārtiea shi *tu* lucrili-a Dumnidzàlui
 - c) Yineari tu bāsearicā
 - d) Adrari di ghineatsă a altsālor.
3. Tsi turlii di lucru nu-i bun ti un Crāshtin di dealihea?
4. Tsi scljeamă zboarāli ‘sāmtu’ shi ‘ecclesia’?
5. Cari di spunerli-aesti easti dealihea ti frāmsirea di pāni?
 - a) Lipseashti s-u featsim ună oarā tu stāmānā
 - b) Lipseashti s-u featsim ună oarā tu anlu tu chirolu di Pasha
 - c) Pānea shi yinlu s-fac tu truplu shi sāndzā di dealihea-a Isuslui
 - d) Pānea shi yinlu u-reprezenteadzā truplu shi sāndzā-a Isuslui.
6. Cari di spunerli-aesti easti dealihea ti numta?
 - a) Lipseashti s-nā ānsurām/mārtām mash cu pistimenji di dealihea
 - b) Dispārtsārea-i apruheată ti pistimenjlji
 - c) Un pistimen-nsurat a curi partner-i nipistimen lipseashti s-armsă cu ea
 - d) Tu-nsurarea, omlu-ù reprezenteadzā Hristolu shi muljearea pistimenjlji
7. Desi muljerli lipseashti s-tsānā ānvitsăturā tu ecclesia?
8. Canda hits pătizats dupu shtearea-a dealihealjei, desi nica va s-tsānets cumnicarea cu bāseritsli cari nu-ù ānveatsă dealihea-ntreagă?

ANNEXU 1: UNĂ CONȚĂNIRI DI DOCTRINI BAZITSI-A BIBLIEALJEI

1. DUMNIDZÀ

- 1.1 Ari unã iatsã personalã sum numa di Dumnidzà
- 1.2 cari ari unã locatsii spetsificã-n Tseruri
- 1.3 ari unã existentsiea di dealihea, tu trup
- 1.4 a curi videalã noi purtãm.
- 1.5 Anghilji suntu purtãtorli-a dimãndariljei-a Lui
- 1.6 cari nu pot s-amãrtiseascã,
- 1.7 u-mpartã natura-a Dumnidzàlui.
- 1.8 Ari mash unã formã di existentsiea-nvitsatã tu Biblia –existentsiea tu formã di trup. Dumnidzà shi Anghilji exiteadzã tu unã formã di trup.
- 1.9 Umutea crãshetineascã easti s-lã hibã datã natura-a Dumnidzàlui tu unã formã di trup pi turnarea-a Hristolui.

2. DUHLU-AL DUMNIDZÀ

- 2.1 Duhlu-a Dumnidzàlui sã-spuni ti putearea, adiljeatsã shi mintea-a Lui,
- 2.2 cu cari El u-featsi tutã
- 2.3 shi easti prezentu tu loclu-tut.
- 2.4 Sãmtul Duh sã-spuni ti putearea-aestã ufilizatã ta s-facã vãrã furnjii
- 2.5 tu chirolu diferentu tu tricutlu, oaminjlji li-avea pishcheshili ti ciudii-a Duhlui.
- 2.6 Tora pishcheshili-aesti suntu luati nãpoi,
- 2.7 putearea-a Dumnidzàlui tora sã-spuni tu noi cu zborlu-a Lui.
- 2.8 Sãmtul Duh nu bagã putearea pisti oaminjlji s-hibã tu duhlu contra vrearea-a lor.
- 2.9 Biblia eara inspiratã di dip di Duhlu-a Dumnidzàlui.
- 2.10 Biblia easti autoritetlu-a nostru singur tu relatsiea-a noastrã cu Dumnidzà.

3. TAGMILI AL DUMNIDZÀ

- 3.1 Vangheljlu s-prupuvidea tu formã di tagmili adrati la tatãlji uvreeshtsã.
- 3.2 Simitsa-a muljeariljeri tu Adr.3:15 sã-spuni ti Hristolu shi atsel-ndreptulu cari suntu shi eara ‘scãnjisit’ di amãrtiea, simitsa-a shearpiljei.
- 3.3 Tu umplirea di tagmili-a Dumnidzàlui, planetlu loc vãrnãoarã nu-ari s-hibã spãstritã
- 3.4 Simitsa di Avraam shi David eara Hristolu;
- 3.5 noi putem s-him tu Hristolu cu pisti shi pãtãgiuni,
- 3.6 ashì cã tagmili-aesti àu ligãturã cu pistimenjlji di dealihea.

4. DUMNIDZÀ SHI MOARTEA

- 4.1 Dupu naturã omle easti murtitor, featsi amãrtiea shi
- 4.2 easti blãstimat ca rezultat di amãrtiea di Adamlu.
- 4.3 Hristolu u-avea natura-aestã umineascã.
- 4.4 Suflitlu spuni ti ‘noi’, truplu-a nostu, minduearea icã personã.
- 4.5 Duhlu spuni ti putearea/adiljearea shi dispozitsiea-a noastã di bana.
- 4.6 Vãrnu nu poati s-exiteadzã ca duh fãrã di trup.
- 4.7 Moartea-i status di nicãnushteari.
- 4.8 Pi turnarea-a Hristolui va s-aibã unã-nyeari di trup mash di atselji cari u-shtiù Vangheljlu di dealihea..
- 4.9 Shtearea shi tinjisirea di zborlu-a Dumnidzàlui va s-hibã baza-a giudicariljei.
- 4.10 Darea di nimoari va s-facã pi scamnul di giudicari.

- 4.11 Păltirea di atselji arăeatslji cu responsabilitati va s-hibă moartea ti daima.
- 4.12 'Cătrănea' spuni ti murmintul.
- 4.13 'Ghehenna' eara loc năfoară di Erusalim iu eara arsată cupriea shi criminaljlji.

5. VĂSILIEA DI DUMNIDZÀ

- 5.1 Oaminjlji di Israel eara Văsiliea di Dumnidzà tu tricutu.
- 5.2 Aestă tora bitisi, ma-a s-hibă iara băgată pi turnarea-a Hristolui,
- 5.3 tu forma di ună Văsilii pi loclu di lumea, domnită di Hristolu tu numa di Dumnidzàlu.
- 5.4 Protslji 1000 di anji (icà 'Millenniumlu') a Văsiliealjei-aestă va li-veadă pistimenjlji di dealihea di cafi ilichii cum dumnească pisti oaminjlji muritoari di cafi dzuuă cari suntu yii pi turnarea-a Hristolui.
- 5.5 Văsiliea nu easti di-aclo tora adrată tu politică.
- 5.6 Noi him ascăpats cu harea prin pitea, di-căt lucrli-a noasti.

6. DUMNIDZÀ SHI ARÀÛLU

- 6.1 'Draclu' ca zbor scljeamă 'un giudicător cu alatusi' icà 'urăt'.
- 6.2 'Satana' ca zbor scljeamă 'ehtru',
- 6.3 shi poati să-spună ti oaminji bunji sh-arài.
- 6.4 Figurativă, draclu shi satana pot să-spun ti amăritea shi truplu.
- 6.5 Shearpă tu Eden eara ună prăvdă di dealihea;
- 6.6 ângrăpsitură di Adrarea di adrarea-a omlui shi cădeari lipseashti s-hibă acăchisită literară di-căt mash tu termini limbid symbolitsi.
- 6.7 'Demonji' ca duhuri cu amărtiea, alăsati duhuri icà puteri di amărtiea nu existeadză.
- 6.8 Hristolu cari 'lji-avină demonjlji' poati s-hibă acăchisită ca ună parti di limbă tsi efectivă scljeamă lăngoari blăstimată.
- 6.9 Lutsifer nu scljeamă un Anghil di amărtii.
- 6.10 Dumnidzà-i tut-puternic; El nu-u âmparti putearea-a Lui cu nitsi-ună iatsă di amărtii tsi-i contra căljurli-a Lui.
- 6.11 Probi di bana di un pistimen tu soni yină di Dumnidzà di-căt di s-hibă rezultat di 'soartă nibună' icà ună iatsă di amărtii tsi si spuni draclu.

7. ISUS HRISTOS

- 7.1 'Treimea' cum să-spuni tu Crăshtinamea easti doctrina tsi nu-ù ânveatsă Biblia.
- 7.2 Hristolu eara faptu di virghina Mariea
- 7.3 cari eara ună muljeari di cafi dzuuă cu natura uminească.
- 7.4 Isus avea natura uminească,
- 7.5 ma avea caracter prufectu, fără amărtii,
- 7.6 sh-pi ninga atsea că Dumnidzàlu nu-l băgă puteari pisti Isus s-nu adară amărtii; Isus muri că ună ofertă prufectă ti amărtiea di vrearea-a lui personală.
- 7.7 Isus-nye dupu moartea-a lui pi crutsea.
- 7.8 Isus nu există fizicală di-ninti adrarea-a lui;
- 7.9 sh-pi ninga atsea că eara tu mintea/furnjia-a Dumnidzàlui di ahurhiea.
- 7.10 Isus muri ca curbanea ti amărtiili-a noasti
- 7.11 s-poată s-nă aducă ascăpari sh-ti noi sh-ti insunji el.
- 7.12 Isus muri ca reprezentantu-a nostu,
- 7.13 nu ca substitutsiea cum s-pistipseashti tu Crăshtinamea.
- 7.14 Nomlu al Moise bitisi cu moartea-a Hristolui,
- 7.15 di-aclo noi nu lipseashti s-u tsănem, deadun cu Sabbathlu..

8. PĂTĂGIUNEA

- 8.1 Fără di pătăgiunea, nu poati s-ari umuti ti ascăparea;
- 8.2 pisti shi pătăgiuni nă-da s-li âmpărtsâm tagmili dati al Avraamlu,
- 8.3 shi easti ti ljiarta-a amărtilor.
- 8.4 Pătăgiunea easti cu nicarea-ntreagă tu apă
- 8.5 di un adultu cari u-shtii Vangheljlu.
- 8.6 Atselji nicati fără di shteari-ntreagă di Vangheljlu di dealihea lipseashti iara s-hibă pătizati, cum lipseashti.
- 8.7 Acăchisearea di Vangheljlu di dealihea-i lipsită ca pătăgiunea s-hibă validă.

9. BANA TU HRISTOLU

- 9.1 Dupu pătăgiunea, un pistimen lipseashti s-facă eforturi mări si s-mpartă di modusli di lumea-aestă tu amărtii,
- 9.2 shi s-developadză tu caracteristitsli dupu videala-a Hristolui.
- 9.3 Partitsiparea tu lucruri shi mirăchi cari nă-ducă s-li frămsim dimăndărli al Dumnidzalu, pi ex. ufilizarea di puteari shi beari multă di alcohol, suntu ncompatibili cu ună bană crăstinească di dealihea.
- 9.4 Âmbistimenjlji pătizats à obligatsii si s-astrăvărsească shi si s-cumnică, cându shi iu easti posibilă.
- 9.5 Pistimenjlji pătizats lipseashti s-u frămsă pânea regulară shi s-bea yin tu adutsearea-aminti di curbanea-a Hristolui.
- 9.6 Pălăcărsirea regulară shi dghivărsirea di bibliea suntu lipsiti ti pistimenlu pătizat.
- 9.7 Un pistimen pătizat ari mash cumnicătură cu atselji cari u-tsăn doctrină dealihea shi dealihea fac probi s-u bagă tu praxă.
- 9.8 Di-aclo atselji cari va s-azăptăsească s-pistipsească ică s-u bagă tu praxă Dealieha azăptăsească s-hibă tu cumnicătură cu truplu di pistimenjlji di dealihea.

Notă: Ună ‘Spuneari di ună Pisti’ formală tsi s-ufilizeashti di ma multu di 100 di anji putets s-u aflats di editorlji.

ANNEXU 2: POZITSIEA-A NOASTĂ TU ǃNVITSĂTURĂ DI DEALIHEALJEI DI BIBLIEA

Dealihea s-poati s-li studieam doctrinili bazitsi-a Biblealjei shi iara s-nu u-tinjisim realitatea personală-a dimândariljei-a lor. Factul-aestu poati s-hibă dealihea nibun ti atselji cari ufilizescu un manual-ca aestu ti instructsii di alantsă cari atumtsea s-veadi cā nu cama li-apruchescu printsipili bāgati aclo.

Avea ma mari apandāseari tu prupuvidearea di Vangheljlu tu seculu prot. Oaminjlji “apruheară *cu mirachi*” Vangheljlu shi *di-aclo* eara pātizats (Fapti 2:41). Fără di un apandāsi di inima la dimândāciunea – ună “pistipseari cu dor”, cum multi ori u-describā atsea Robert Roberts – nu-ari lipsă tu pātāgiunea. Atselji cari u-aprucheascā mash di presurā di partnerlu icā pārintsālji a lor nu pot s-armānā pi calea. Vidzāndalui cā noi him interesats s-li adutsem oaminjlji la ascāparea di cāt tu numirlu-a pātāgiunilor, easti bun s-avem chiro tu prupuvidearea-a noastā di Vangheljlu s-him siguri cā convertatslji-a noshtsā yinā la pātāgiunea cu pozitsiea-ndreaptā.

Atselji tu Veryea “lu-apruheară zborlu cu tutā vrearea, cafi dzuūā, sh-li vidzurā Scripturli” s-veadā tsi prupuvidea Pavlu (Fapti 17:11). Manualu-aestu – dealihea cafi unā literaturā umineascā – easti mash unā probā ta s-u videm-nvitsăturā di Biblia cum lipseashti. Ta s-aibā unā apandasi bunā la Vangheljlu, lipseashti s-aibā minduearea senzitivā tu Zborlu, dealihea s-u va s-u veadā Scripturā pi un nivel personal. Aestā tu vārā oarā easti tsiva tsi preftul di Vangheljlu nu poati s-u facā; noi putem mash s-u avem āngātanea-a noastā pi paragrafilu relevanti di Biblia. Pistimenjlji di Roma “vā-avets supusā *cu tutā inima*-a-formāljei di doctrina a curi lj-fut dats” la elji, di ninti elji eara pātizats (Rom. 6:17).

Atselji cari cu inati perzisteadzā tu modusli-a truplui vārñoarā nu va s-pot s-u acāchiseascā dimândāciunea di dealihea a Vangheljlui; elji va s-bitiseascā cu aveari di “unā formā di dumnidzāmea, ma u-negheadzā putearea di-aclo...vārñoarā s-nveatsā, sh-vārñoarā s-pot s-yinā la shtearea-a dealihealjei” (2 Tim. 3:1-7). Vārñoarā noi nu-a s-putem s-u acāchisim atsea tsi noi nu u-vrem. Mas noi nu-avem unā vreari di dealihea ti-ndripteata, nitsi unā mirachi di dealihea s-li bāgām bana-a noastri sum controla-a Dumnidzālui, noi vārñoarā nu-a s-putem s-“yinem la shtearea-a dealihealjei”, sh-pi ninga dghivāsireea-a noastā di Biblia; studiea-a noastā va s-hibā mash unā exertsizā academiceanā.

Ari-ndauūā exempluri di oaminji tsi-u dghivāseascā Scripturā, ma tu un modus nu-u dghivāseascā. Aestā-i lāngoari ti tsi noi him cu predispozitsii. Uvreilji tu chirolu di Hristos s-vidzu cā aū unā mari mirachi ti zborlu-a Dumnidzālui; elji avea pisti tu āngrāpsiturli di Vecjlul Testamentu cā suntu inspirati (Oani 5:45; Fapti 6:11); elji shtearā cā cu studiearea di Scripturli-aesti elji va s-pot s-aū unā banā di daima (Oani 5:39), shi cafi stāmānā elji li-dghivāsirā public (Fapti 15:21). Deapoea, vārā di elji li-studiearā ma aproapea paragrafilu-aesti tu stāmānā-ntreagā. Ma, elji di dip nu-ū acāchisirā importantsā realā-a Scripturlor-aesti, tu-atsea iu eali spunirā cātā Hristolu. Hristos lā-dzāsi simplā: “Videts-li ghini Scripturli... ma sā-lji pistipseats al Moise, va-Nji pistipseats shi-a Njeia: cā ti Mini-ngrāpsi-atsel. Ma fu cā pi-atseali-ngrāpsitili di el nu pistipsits, cum va s-pistipsits pi zboarāli-a Meali? (Voi) nu-lji ascultats Moise shi profetslji” (Oani 5:39,46,47; Luca 16:29-31).

Noi putem s-minduim ti indignatsiea-a Uvreilor: ‘Ma noi u-dghivāsīm Biblia! Noi dealihea pistipsim tu ea!’ Ma, cā di pozitsiea-a lor di mintea-ncljīsā, efectiv elji nu u-fac-atsea – elji dghivāsescu, ma nu-acāchisescu; elji mātīrīā, ma nu-vidzurā. Nu ari nitsi un ahāt orbu ca atselji cari nu vor s-veadā. Pi tutili stazi tu developarea-a noastā di duh noi lipseashti s-him cu apārarea-a noastā contra-aestā.

Annexu 3: Cāt Easti Aproapea Turnarea-a Hristolui

Zboarāli-a Hristolui tu Mat. 24:36 u-fac simplā atsea cā noi vārñoarā va u-shtim tamamileam chirolu di yinearea-atsea dhefthera: “Ma dzuua shi sāhatea-atsea canā nu li shtii, nitsi-anhīljlji din tseruri, ma mash Tatāl-a meū” (vid. Fapti 1:7). Cum shi s-hibā, cāndu ucenitslji-l āntribarā Isus, “Cari-i semnul a yineariljei a Ta?” (Mat. 24:3), el nu lā-spusi cā ti-ntribarea-a lor nu pātu s-lā da apandāsi. El dealihea lā-deadi seamnili cari va s-hibā vidzuti-n lumi di-ninti di yinearea-a lui. Isus nu va lā-da aesti mas el minduea cā ghenratsiili cari va s-bāneadzā di ninti di yinearea-a lui s-hibā tu posibilitati s-u pricānoascā ma largu cā elji dealihea bāneadzā tu “dzālili atseali dit soni”. Ari unā furnjia bunā shi pisti cā noi him tu aestili dzāli dit soni.

SEAMNILI DI YINEAREA-A HRISTOLUI

Tu Matei 24 shi Luca 21, Isus spunea ti un chiro cāndu

- 1) Va s-ari profets di nidealihea cari si spun cā suntu Hristos
- 2) Polim shi ghideri va u-umplā loclu
- 3) “Va s-hibā-agiunatic shi pushclji shi cutrimburari pri-aoa sh-pri-aclo”
- 4) Va s-aibā apostasiea di dealihea
- 5) Ininjli-a oaminjlor va lā-cad di frica cā di statuslu desperat-a lor di lucrī pi planetlu loc “ashtiptāndālu di atsea tsi-a s-yinā tu lumea” (Luca 21:26 N.I.V.).

Easti dealihea cā lumea di-totna eara umplutā cu un nivel di problemi di typlu-aestu cari creashti. Isus eara sh-cu videari di factul-aestu; di-aclo-i fer s-minuim cā el zbura ti un chiro cāndu problemili-aesti va s-hibā ahāt mari tsi elji va s-veadā cā va-ū spāstreascā planeta. Nu poati s-aibā nipistipseasri, ti atsel tsi-ū mātreashti lumea cu-ngātani, cā aestā-i dealihea situatsiea di tora. Optimizmul ti ciudieari di natura umineascā shi niputearea-a ljei s-lji aproachi la pozitsiea-a noastā, u-featsi greuūā ti noi s-u tinjisim realitatea di-aestā.

Atsea tsi yini easti mash unā fractsiea di provi cari u-demostreadzā cum zboarāli-a Hristolui tora aū shi umpleari:

- 1) Tu poati cafi un continentu ari unā arāuūa di sharlatani shi oaminji harizmatits cari lji-ducā oaminjlji dupu elji.
- 2) Statistica tsi yini u-demonstreadzā atsea cum problemlu di polim creashti – sh- pi ninga multili eforturi umineshtsā ca vārñoarā di ninti s-u alasā:

<u>Seculu</u>	<u>Cādzuts tu polim</u> (millionji)	<u>Numir di mari polinji</u>
17	3.3	?
18	5.0	?

19	5.5	?
1900-1945	40.5	19
1945-1975	50.7	119

(Sursă: *Institute Of Conflict Studies, University Of London, Institut ti Studii ti Conflicti, Univerzitatea di Londra*)

3. Problemi masivi di agiunatic shi pushclji suntu ghini cānuscuts ti cafi un di noi. SIDA easti nai ma marea epidemia di lumea tsi să-shtii. Ea easti un piriclju cu cari populatsiea-a lumiljei poati s-facā ma njicā tu un termin ma lungu. Di-parti di zboarāli-a Hristolui tu Mat. 24 shi Luca 21, ari sh-ndauūā paragrafi cari li-leagā cutrimburarea cu turnarea-a Hristolui: Is.2:19-22; Iez.38:20; Ioil 3:16; Aghe.2:7; Zah.14:3,4. Multsimea di cutrimburari-a loclui cari s-fac tu locuri iu nu s-ashteaptā cu unā mari chireari di bana ca rezultat, poati s-da sughestiea ta s-ū videm umplearea di seamni di cutrimburari. Statistica tsi yini ti cutrimburarea di loclu easti adratā di Departamentul-a guvernentului di Statili Uniti ali Americhii ti Lucārli Interni, idhyea ashī aū importantsā:

<u>An</u>	<u>Numir Di Cutrimburari Āngrāpsit</u>
1948	620
1949	1152
1950	2023
1964	5154
1965	6686
1976	7180

4) Bāgarea di actsentu tsi s-featsi ma njicā di importantsā di tinjiseari fundamentā di Biblia ta s-putem s-luām unā doctrinā di dealihea ari rezultatā tu unā apostasiea masivā di dealihea di Biblia. Filozofiea-a unitatiljei umineascā cum shi s-hibā tsi tora u-dutsi sotsietatea u-ari adratā ma ayonjea protseslu-aestu.

6) Marli ignoratsā tsi s-veadā tu cafi unā sutsatā modernā easti duri prova di frica-a omlui dit yinitorlu. Oaminjlji di shtiintsā, economii shi ecologhii tuts suntu tu sinfunii cu unā cā lumea nu poati s-continueadzā cum easti tora. Furari shi coruptsiea di resursili naturali, dizghirdarea-a hāvaealjei, amariljei shi nivelui di ozon, deadun cu piricljilji di epidemia shi spāstrirea nuclearā tutā yinā pānā la spāstrirea tsi yini pi lumea prezentā. Cum shi s-hibā, Dumnidzālu ari datā tagmā cā tutā-aestā vārnāoarā nu-a s-facā (vid. Digresiea 9). S-u tsānā tagma-aestā, Dumnidzā lipseashti s-ul pitreacā Isus ma ayonjea s-u alāxeascā dramatic planeta-aestā cu adrarea di Vāsilia-a Dumnidzālu pi ea.

ADRAREA DIZNÀÙ DI ISRAEL

Isus lista-a lui di seamni u-bitisi cu spunearea mari: “*Atumtsea* va-L veadā Hiljlu-a omlui iu yini pristi niori cu puteari sh-cu doxā multā” (Luca 21:27). Versul tsi yini mash u-hārdzeashti curajea la atselji cari suntu di ninti pātidzats shi nica bāneadzā tu conshtiintsā bunā di-ninti di Dumnidzālu: “Sh-cāndu va s-ahurheascā sh-si facā-aesti (icā tora!), mutats-li capitli-a voasti; ti-atsea cā-arāscumpārarea-a voastā s-aproachi” (Luca 21:28).

Isus deapoea adrà un post-scriptù di prufitsâlji-aeshtsã di dheftherã yineari-a lui, tu forma di parabola ti pomlu di hielu: “Lj-videts hielu shi tuts ponjlji; Cãndu scot frãndzã elji, cãt va-lji videts, di la voi inshivã shtits cã veara easti-aproapea. Ashitsi sh-voi, cãndu-a s-videts cã s-fac aesti, sã shtits cã-i aproapea Vãsiliae-al Dumnidzã (sh-di aclo dhefthera yineari-a Hristolui). Dealieha vã dzãc a vauũã cã nu va s-treacã eta-aestã pãnã s-nu treacã tuti-aesti” (Luca 21:29-32). Cu mãtrirea-a noastã di ponjlji cari scot frãndzã, avem un sensu intuitiv tu primãvearã cã vearã icã alãxirea di sezonã s-aproachi; sh-di aclo cãndu “hielu” ahurheashti ta s-scoati frãndzã, lipseashti s-avem shi unã conshtiintsã similarã cã gheratsiea-a noastã va s-u veadã dhefthera yineari. Hielu-i symbolu di Biblia ti natsiea-a Israelui (Ioil 1:7; Os.9:10; Ier.24:2 vid. Iez.36:8). Semnu-aestu spetsieal di turnarea-a Hristolui di-aclo spuni ti adrarea diznãu (‘scoatiri frãndzã’) di Israel tu vãrã modus. Evenimentili dramatitsi ligati cu crishtearea-a Israelui di adrarea-a lui diznãu ca natsiea di 1948 siyura cã lipseashti s-hibã importantu tu contextu-aestu.

INVAZIEA-A ISRAELUI TU YINITORLU

Multu prufitsâlji biblitsi spunã unã invaziea mari di Israel cari va s-facã anvãrligã di chierolu di turnarea-a Hristolui. Psalmul 82 li-spuni natsiili anvãrligã di Israel cum s-fac tu confederatsiea contra el, shi declareadzã “Yinits sã-lji chirem elji dit milets shi s-nu mata s-aducã-aminti numa-al Israel.... Su-l mushtinim shi casili-al Dumnidzã” (Ps. 82: 4,5,12). Videts cã invaziea di dzuũã atsea dit soni di Israel va s-yinã cãndu Israel-i natsiea. Adrarea-a lor diznãu ca natsiea di-aclo easti uvertirã lipsitã ti invaziea-aestã dit soni di natsiea. Studentsâlji di Biblia aũ prufitsatã adrarea diznãu di Israel ca natsiea multsã anji di-ninti di s-featsi (vid., ex., John Thomas, *'Elpis Israel'*, publicatã prota tu 1848. Unã re-editari di lucurlu-aestu putets s-u cãftats di editorlji). Pozitsiea-a ghidãtorlji contra Israel spunitã tu Psalmul 82 easti di dip ghini spunitã di pozitsiea-a vitsinjlør arabeshtsã di Israel di azã. Elji constant u-spunã-ngljeatsã-a lor contra Israel, shi caftu cã Erusalim s-facã-a lor, un cãsãbã musliman. Psalmul deapoea spuni cum agresiea-a lor va s-hibã bitisitã cu interventsiea-al Dumnidzã dramaticã, cu rezultatlu di atsea cã Vãsiliae-a Lui va si s-facã tu lumea tutã (Ps.82:13-18).

Multu alti prufitsâlji u-spun idhyea: invaziea contra Israel di ehtsãrlji-a lor arabitsi, di aratsili shi altsã, rezultheadzã cu interventsiea di Dumnidzã cu turnarea-a Hristolui s-u facã Vãsiliae (ex. Iezechiel capits 38-40; Dan.11:40-45). Unã studiea ahãndoasã di prufitsâlji ca-aeshtsã featsi unã parti importantã di crishtearea-a noastã di duh dupu pãtãgiunea. Zah. 14:2-4 easti nai ma limbid: “Shi-a li-adun miletsli tuti tu polim contra Erusalimlu, shi cãsãbãlu-a s-hibã luat (vid. Luca 21:24), casili-a s-hibã furati sh-muljerli-arshunati.... atumtsea Domnul va s-easã ti-ampuliseari shi-a s-ampuliseascã contra-aesti milets, ca tu dzuũã di-alumtã (icã El cu ciudii va s-interveneadzã tu lucãrli-a lumiljei cum El u-adrã di-ninti). Shi tu-atsel chiro va sãndrupascã cicioarli-a Lui pi Muntili-a Olivilor, tsi-i dininti-a Erusalimlui, cãtã tu Datã”.

Invaziea-atsea mari a Israelui poati s-facã tu cafi un momentu, mas u-dãm tu videari ayunjiea di tufechea shi actsiea politicã. Nu-i bunã minduearea cã noi va u-ashtiptãm invaziea s-nã apãndisim la Vangheljlu, mas avem tu minti zboarãli di Pavlu: “atumtsea cãndu-a s-dzãcã, Arãhati sh-Siyuritati; atumtsea, fãr’ di hãbari, ta s-yinã pristi elji cheardirea...” (1 Sãr. 5:1-3). Noi vãrnãoarã nu-a s-putem di dip s-pretsizãm

cându Hristolu va s-toarnă; noi mash shtim cã-i ligatã cu unã invaziea di Israel di cãtã Aratsili, shi cã invaziea-aestã s-pari cã va si s-facã ayonjea. Poati cã va s-aibã shi alti invazii di Israel di-ninti-a tsiljei spunitã tu prufitsãlji tsi avem minduitã; iara studentsãlji-a Biblealjei va s-continueadzã s-u mãtreascã pozitsiea-a Israelui. Noi shtim cã tu soni Dumnidzã va s-interveneadzã cu ciciorli-a Hristolui cari va sã-sta pi Muntili-a Olivilor. Tãsh di muntea-aestã Hristos s-anãltsã tu Tserurli, shi la ea el va s-toarnã. “Aestu idhyiul Isus cari s-anãltsã di la voi ãn Tser, ashi shi-a s-yinã, ashi cum ãl vidzut cã s-dusi-n Tser” (Fapti 1:9-12).

Lipseashti s-avem balansu di tinjisearea-a noastã di atsea cãt-i aproapea turnarea-a Hristolui. Prufitsãlji ti evenimentili din lumea ti turnarea-a lui suntu dati multu cã s-u confirmeadzã pitea di atselji cari di-ninti s-aù ligatã cu Hristolu prin pãtãgiunea. Cum shi s-hibã, corenspondentsã evidentã anamisa di elji shi situatsiea din lumea prezentã lipseashti siyura s-hibã ma multu di fastsinantã la atselji cari nica-a u-ljeaù jgljioatã-aestã, shi va s-continueadzã pitea-a noastã tu tsãnearea di zborlu inspirat-a Dumnidzãlui. Noi nu lipseashti s-him motivats tu tinjisearea-a noastã di Dumnidzã cu un sensu di fricã di iminentsiea-a dheftherãljei yineari. Mash atselji cari di dealihea u-“*vrurã* spunearea-a lui” (2 Tim. 4:8) va sh-si aproachi premiea. Ma urgentsiea-a pozitsiiljei-a noastã, bãnãndalui tu bitisirea-a chirolui shi soartã umineascã cum u-shtim, vãrnãoarã nu-ari s-azãptãseascã s-nã facã presii cafì dzuuã tu bana-a noastã.

Annexu 4: Ȃndriptatea-A DumnidzȂlui

Ȃnvitsarea di studentsȂlji di Biblia ari dizvȂlitȂ cȂ un numir di-ntribari ligati multu s-aflȂ tu chirolu pȂnȂ di completarea-a curslui. Tuti aesti aȂ ligȂturȂ cu Ȃndriptatea-a DumnidzȂlui. Exempluri ca:

‘Nu-i fer cȂ nitsi un nu-i grit di DumnidzȂlu s-u shtii Vangheljlu’.

‘CȂtse DumnidzȂlu lji-alȂsȂ s-facȂ amȂrtii Adam shi Eva, shi s-lȂ aducȂ pathimati shi greauȂtati tu bana-a mushtinitorlor-a lor biliunji?’

‘CȂtse DumnidzȂ u-alidzea Israel ca oaminjlji-a Lui tu Vecljul Testamentu, di cȂt s-lȂ da shansa-a tutȂlor?’

AhtȂri problemi va s-astrȂvȂrseascȂ cȂfi un di noi, pi itsido di nivel di relatsiea s-him cu DumnidzȂlu. CȂndu-a s-minduim cȂ easti greauȂ s-aflȂm apandȂsea pi lucrȂli-aesti greali nu easti furnjiea bunȂ ca s-u alȂsȂm grita-a DumnidzȂlui. Di partea-aestȂ di turnari-a Hristolui, vȂrnȂoarȂ nu va s-yinem pȂnȂ la pozitsiea di shtearea completȂ ti elji. DauȂ njlji di anji ninti, un bȂrbat “aurlȂ, shi dzȂsi cu lȂcȂrnji, Pistipseacu, Doamne; AgiutȂ-a nimbistiminiljljei a mea” (Marcu 9:24). Noi tuts u-avem personalitatea-aestȂ ȂmpȂrtsatȂ; partea di noi pistipseascȂ, ma alantȂ parti tsi-i cu numa ‘nipistipseari’ multu lȂ-lipseashti agiutorlu-a Domnului s-tacȂ. Tu dzȂlili icȂ stȂmȂnjli di-ninti-a pȂtȂgiuniljei, aestȂ-i multu diftursitȂ emotsii, shi pȂnȂ la vȂrȂ nivel ea va s-facȂ diznȂu tu bana-a noasti tuti.

‘Nipistipsearea’-a noastȂ va s-u ljea formȂ di typurli di-ntribȂrli la DumnidzȂ listatinsus. Lucrulu fundamental ti tsi lipseashti s-avem conshtiintsȂ easti cȂ nu s-mindueashti cȂ noi lipseashti s-u ghidem pi DumnidzȂlu cȂ-i nifer icȂ nindriptat. Mas u-featsim aestȂ, noi featsim giudicȂturȂ contra DumnidzȂlu Tutputernic tu minduearea di pertseptsiea-a *noastȂ*. Noi dzȂsim cȂ mas *noi* him DumnidzȂ, va s-lucrȂm tu unȂ cali diferentȂ di-cȂt cum featsi DumnidzȂlu. Easti unȂ di nai ma marea cȂdeari-a oaminjlor s-nu u-tinjiseascȂ amȂrtiea-atsea mari di omnu, shi Ȃndriptatea atsea di dip-a DumnidzȂlui. Mas DumnidzȂlu nu-i di dip Ȃndreptu, atumtsea nu-ari vȂrȂ cheatrȂ moralȂ tu existarea-ntreagȂ. Di-aclo *nu*-ari un contseptu di dealihea ti-ndriptatea shi nindriptatea. Ideiea tutȂ di relighiea (‘iara-ligarea’) cu DumnidzȂ di-aclo easti fȂr’ di furnjiea. Cum ficiorlji pot mash s-mindueascȂ tu pertseptsii-a lor ligati shi paradigmili di mindueari, ashi shi ficiorlji-al DumnidzȂ cu TatȂl-a lor. Ma pristi aestȂ; cum cȂnea-i ti omnu, ashi-i shi omnu la DumnidzȂlui. Ieremiea li-bȂgȂ tu-ntribari cȂljurli-a DumnidzȂlui, ma tu un efortu s-u acȂchiseascȂ ma ghini DumnidzȂlu cari u-acȂchisea ca di dip-ndreptu:

“ȂndreptsȂ eshtsȂ Tini, Doamne, cara s-intru tu giudicatȂ cu Tini: ti-ndriptatea voi sȂ zburȂscu cu Tini” (Ier 12:1 A.V. mg., vid. Ps. 88:19,34,39,52).

Sughestiea cȂ DumnidzȂ poati s-hibȂ fȂrȂ di-ndreptu implicheadzȂ cȂ noi avem tsiva di-ndreptsȂ, tsi pi vȂrȂ modus DumnidzȂ lȂ-asparsi. Factul cȂ DumnidzȂ eara Creatorlu-a nostru shi easti ContsȂnatorli-a nostru constantu scljeamȂ cȂ noi *nu* avem-ndriptȂts. Noi bȂnem *constantȂ* tu njila-a Lui, nu mash cȂndu-a s-adrȂm amȂrtii. ‘ȂndriptȂtsli-a oaminjlor’ easti un contseptu di om, adrat di omnu sh-si s-iustificheadzȂ insunji. Noi intrȂm tu lumea-aestȂ cu tsiva, shi va s-u alȂsȂm cu tsiva altu. TutȂ tsi him shi avem easti unȂ pishcheshi-ntreagȂ, datȂ ti un chiro shcurtu s-videm cum noi-a s-apandisim. Mas DumnidzȂ nȂ-greashti ti unȂ relatsii ma aproapea

cu El, noi lipseashti cu hâricoapa s-apândisim. S-fudzim di-aestă că altsă nă-spuniră, easti s-băgăm pon la Dumnidzàlu tu ună di modusli nai ma duroasi.

Noi him prâvdzâ dupu natura (Ecc. 3:18-20). Noi putem s-dzâsim, ‘Câtse omly easti alidzat s-aibă ună relatsiea cu Dumnidzàlu, di cât vără altă prâvdă?’ Furnjia exactă nu-a s-putem s-u acăchisim shi cându va nă-si spuni. Idhyea-i dealihea ti ângrăpsitură di Adrarea ti adrarea-a lumiljei. Explanatsiea shtiintsifică di-atsea cum Dumnidzà u-adrà materia shi u-organizà tu ună ciudii di daima tu univerzul-a nostru easti ma multu pristi posibilitatea di shtiintsă uminească s-u tinjisească vărnoară. Dumnidzà di-aclo u-avea spusă faptul-a Lui di adrarea tu ună limba tsi mash atsel ca ficiorlu poati s-u aproachi. Idhyea-i sh-ti dilemili moralitsi cari nă-suntu băgati tu ahurhirea-a anexlui-aestu. Cartea-aestă li-ari disinjatã-nvitsăturli di Bibliea ti-ntribârli-aesti. Mintea-a noastră nu easti dupu natură cu-ncljineari ti zborlu-a Dumnidzàlui; noi-a s-avem greuùtati s-li apruchem vără di aesti lucrì tu moduslu cum Bibliea li-spuni. Ma noi lipseashti s-u pricunushtem atsea că problemlu-i a *nostru*, sh-nu a Dumnidzàlui. Noi nu avem ună auto-cănushteari lipsitã s-u apruchem atsea că minduearea-a noastă easti tu baza cu alatusi. Noi lipseashti s-armănem tu minduearea cu factul că noi him dealihea cu ună lãngoari mentală tu comparatsiea cu Dumnidzàlu. Calea-a noastră di mindueari nu-i mash ună jgljioatã ma-nghios di atsea-a Dumnidzàlui; easti mash tu fundamentul un protses di mindueari *diferentu* di-atsel-a Lui. Di ispetea-aestă noi him-ntribats s-u luàm minduearea-a Hristolui, s-nvitsàm dit zborlu-a Dumnidzàlui s-u tinjisim calea-a Lui di mindueari, shi s-fătsem efortu s-u adràm sh-a nostru.

Tuts va s-him tu sinfunii că ari multi elementi di creatsiea-a Dumnidzàlui tsi suntu limbidă multu buni; ari evidentă un contseptu di-ndriptatea tsi u-emanescă creatorlu-a nostru, shi easti manifestatsiea-a creatsiiljei-a Lui. Problemlu easti, că ari alti lucrì tu experientsa-a noastă uminească tsi suntu limbidă arài shi negativì. Aestă-i atsea tsi featsi tsiva confuzii ti-ndriptatea-a Dumnidzàlui.

Ti jali, multsă, deapoea yinã tu nipistipseari di-ndriptatea-a Dumnidzàlui, shi tu atsea desi El existeadzã. Ma nu-i fer ma ghini s-dzâsim că noi pistipsim tu Dumnidzàlu easti bunã shi-ndreaptã tu fundamentul, cum El spuni tu zborlu-a Lui, ma noi avem problemi di *acăchiseari* di loclu-a aràeatsâljei tu creatsiea-a Lui?

“Ascumtili lucrì suntu-a Domnului, Dumnidzàlu a nostu, shi-atseali dizvãliliti lucrì suntu-a noasti” (Deùt. 29:29). Vangheljlu s-dzâsi “ti-atsea că-atsea tsi poati sã si cãnoascã ti Dumnidzã” (Rom. 1:19), tsi implicheadzã că ari multu altu tsi nica nu poati s-hibã cãnãscutã. Ari vărã printsipi dealihea tsi putem limbidă s-videm tu zborlu-a Dumnidzàlui; shi ari multsă altsă pãrtsã di caracterlu-a Dumnidzàlui tsi nã-ducã pãnã la aestã. Ma ari shi alti “lucrì ascumti” ti cãljurli-a Dumnidzàlui, pi cari noi nu-avem aprucheari tu bana-aestã. Cu-atsea Pavlu poati s-dzãcã că tu un sensu el u-cãnãscu Hristos shi Dumnidzã, cât putem sh-noi (2 Tim.1:12; 2 Cor.5:16; Gal.4:9; Uvr.10:30; 1 Oani 2:13), sh-nai ma multu cu experientsã-a vreariljei di Dumnidzàlu shi apândãsirea pi ea (1 Oani 4:7,8); ma pi un altu sensu el “unã parti l-cãnushtea” (1 Cor. 13:9,12), cu mintea ti turnarea di Hristolu, “ta su-l cãnoscu el (atumtsea), shi putearea-a-nyeariljei a lui” (Fil. 3:10).

Cum noi him tu crishteari dizvãlits la-ndriptatea-a Dumnidzàlui cu studiearea-a Zborlui-a Lui, noi va ù-ashtiptãm cât ma multu yinearea-a Vãsiliea-a Lui, cându shi caracteristitsli-a Lui-ndriptati dit soni va s-hibã manifestati simplă, fizicală tu un

modus tsi oaminjlji-a Lui tuts va s-poață s-u acăchisească shi s-u va cu hăricoapa. Tu chirolu-aestu va s-putem s-u videm dipisirea finală di tutili traumi tsi tora li-ghidească ficiorlji-a Dumnidzalui – pi plan intelectual, mural shi fizical: “cà videm tora ca pristi firidă, tu-scutidea; ma atumtsea, oclji-tu-ocljji: tora cânăscum ună parti; ma-atumtsea va s-cânăscum di dip, cum sh-tora him cânăscuts.” (1 Cor. 13:12,13).